

مختصر

صحیح البخاری

المسمى بـ:

التجريد الكريم

دانراوی: ابی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویره ته خریجی (د. مصطفی دیب البغا) ته خریج کراوه

محمود احمد محمد

پیدا چۆته وهو سه ره په رشتی ته چا پدانی کردوه

دارالمعرفة

بیروت - لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

📖 ناوی کتیب: مختصر صحیح البخاری المسمى بـ (التجريد الصريح).

📖 دانراوی: ابي العباس زين الدين الزبيدي.

📖 و مرگيرانی: نوری فارس حمد خان.

📖 تیراژ (۲۵۰۰) دوووهزارو پینج سهد دانه.

📖 ژماردی سپاردن: (۲۴۶۴ سالی ۲۰۰۹).

📖 سالی چاپ: ۲۰۱۰ ز ۱۴۳۱ ک

📖 کۆمپیوترو هه نه چنين : (روبار حسين/کۆمپیوتره ری شانيا)

📖 له سه ره نه رکى کتیبخانه ی نارام له سلیمانی چاپ کراوه. مافی چاپکردنه وهی بو

کتیبخانه ی ناوبراوه.

مُخْتَصَر صَحِيحُ الْبُخَارِي

المُسَمَّى

بِالتَّجْرِيدِ الصَّرِيحِ

دانراوی: اَبی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆلینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویرهی ته خریجی (د. مصطفى ديب البغا) ته خریج کراوه

محمود أحمد محمد

پیییدا چۆته وهو سه ره په رشتی له چاپدانی کردووه

1431 هـ

2010 ز

به رگی به کهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

له پاش سوپاس و ستایشی بئ پايان بؤ خودای گهوره و میهره بان، چه زده که م
که ئەم چه ند خالە بؤ خوینەرانی نازیز روون بکه مه وه:

۱- به دهستی خۆم له پاکنووس و هه له بزیری ئەم چاپه نوێیهی ئەم
به رگی یه که مه بوومه وه، له م کتیبه پیرۆزه، که موخته صهری
صه حیجی بوخارییه، که ناسراوه به ته جریدی بوخاری.

۲- به پێی ته وانا، ئەو هه لانهی که له چاپی یه که ما هه بوو، ئەوانه شم
به سهر گرتهم وه راستم کردنه وه، که له زۆر شوینا له چاپی یه که ما
هه لانی گهوره هه بوو.

۳- له م چاپه دا:

۱- ته خریجی حه دیته کان، وه ک چاپه کۆنه که به پێی ته خریجی
(د. مصطفی ديب البغا) کراوه.

ب- ته خریجی حه دیته کان به پێی ته خریجی مامۆستا (شیخ خلیل مأمون
شیخا) له سهر شهرحی نه وه وی له سهر صه حیجی موسلیم: (دار المعرفة:
لبنان - بیروت. ط/ ۱۲ — ۱۴۴۷هـ - ۲۰۰۶م).

۴- ئاماژه م بؤ جیگه و ژمارهی فهرمووده کان، له (ریاض الصالحین و تاج
الأصول) دا کردووه، به پێی چاپه نوێکانیان، به تایبه تی چاپی
چواره می تاج الأصول به پێی ئەم رونکردنه وه ی وا له دواوه.

ومرگێر

نوری فارس حه مه خان

کوردستان. سلیمانی. مامۆستایان

مالی خۆمان — ۲۰۰۹/۷/۲۰

پیشہ کی

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَحْمَدُهُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَعَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَآلِ كُلِّ، وَسَائِرِ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ يَاحْسَنَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

لہ پاش سوپاس و ستایشی خودای گہورہو ناردنی دروودو سلاوی بیپایان
بؤ سہر گیانی پیروزی پتہ مہری زیدہ خوشہ ویست، وہ بؤ سہر گیانی
ہاورئ نازدارہکانی، عہرزم نہمہیہ:

۱. لہ ۳۱-۷-۱۹۷۲ دەستم کردووہ بہ وەرگیپانی نہم کتیبہ پیروژہ، لہ شاری
کہرکووی خوشہ ویست، بؤ سہر زمانی شیرینی کوردی، وہلہو ساکہوہ
ہہتا نہم دہمہ ہہر خہریکی نہم جوڑہ تہرجہ مانہم، مہگہر ہہر خوا
بوخوی بزانی کہ چہندہ ہہولئ ساخ کردنہ وہیان و خزمہ تیان بووم،
لہ خوا داوادہ کہم و دہپاریمہوہ کہ قہ بوولیان بفرموی، وہ بیان کا
بہمایہی رہحمہت و بہ سہرچاوہی خیرو خوشی بؤ ولات و خوینہرو
بیسہرو ہہرگہسی بؤ رمزای خودا بہ ہہر شیوہی خزمہ تیان بکات.

۲. نہم تہرجہ مہیہ، ہہتا بلئی نہمین و بی گہردہ، بہپئی سہرچاوہی
بتمانہ پیکراو واتای فہرموودہکان کراوہ، بگرہ نہم تہرجہ مہیہ دادہنری
بہ شہر حیکی کورتی پوخت، کہ بہ کہ مترین نہرک خوینہر بہ جوانی
لہ واتای فہرموودہکان حالی دہکات.

۳. لہم وەرگہرپانہدا بہ ہرہم لہ سہرچاوہکانی وەرگیپانی تاجول نوصول و
ریاض الصالحین و فیقہی ناسان و إصابہو إستیعاب و تہذیب و تہذیبی
عہسقہ لانی وەرگرتووہ.

٤. دھق بہ پئی تہ خریجی مامؤستا (دکتور مصطفیٰ دیب البغا) فہرموودہ کانم لہصہ حیجی موسلیم دا تہ خریج کردوہ، بہ لام زور فہرموودہ ھہیہ کہئو لییان بی دھنگ بوہ، وئہ وانیش ژمارمہ کی زورن، لہ بہ رئہ وہ من خوم لہ موسلیما تہ خریجہم کردوون، وہ ناماژم بو سہرچاوی تہ خریجہ کم کردوہ، کہ عہینییہ، یا فہتھول بارییہ، یا ھەر سہرچاویہ کی ترہ، تہ نانہت ناماژم بو بہرگ و لاپہرہی سہرچاوی تہ خریجہ کہ کردوہ، ھہتا خوازیار لہ کاتی پئویستا موتالای بکا. لہم چاپہ نوییہ دا، فہرموودہ کانم لہصہ حیجی موسلیم دا تہ خریج و تہرقیم کردوہ، بہ پئی تہ خریجی مامؤستا شیخ خلیل مامون شیحا (دار المعرفہ: بیروت. لبنان. لسنہ ۱۴۲۷ھ-۲۰۰۶م).

٥. ژیاننامہ کی کورت و پوختہم بو ھہموو صہحابہ یئ نویسود، لہو شویندہا کہیہ کم جار ناوی لہ تہ جریدہ کہ دا دی. گہ لی جار نہ وادرو کہ رامات و خہواریقی پیوانی رشتہ (سند) ھکانم نویسود، کہ گومانم لہ ودا نییہ کہ ریجالی صہ حیجی بوخاری شہریف ھہموویان نہولیا بوون، خوا لہ گہل نہوانا لہ ھہردو جیہانا لہ گہل ھہموو خوشہ ویستانمانا حہشرمان بفہرموی. بپروانہ ٨م ژمارانہ تاهہندی لہ حالی ٨م پیو چاکانہ حالی بی: (٣٠، ٤٩، ٦٦، ٧٥، ٨٣، ٨٩، ٩٧، ١١٧، ١٧٧، ٢٨٥، ٣٤٩، ٤٣٤، ٤١٩، ...).

٦. بہ پئی حال، لہ کاتی پئویستا کورتہ شہرح و پونکردنہ وہیہ کم لہ سہر فہرموودہ کان نویسود، وہ زورترین کات ناماژم بو جیگہی فہرموودہ کہ کردوہ لہتاجول نوصول و ریاچ الصالحین دا، بہتایبہتی کوردیہ کہی، زورترین ئاوا بہ ھیمّا {ت-٣ ل-٢٦٥ ز-١٠١ ف-١} = {تاجول نوصول بہرگی سیئہم لاپہرہ-٢٦٥ زنجیرہ-١٠١ فہرموودہی یہ کم لہو زنجیرہیہ}. ئیتر ھہروہا... گہ لی جار لہتاجا دہفہرموی: ٨م فہرموودہیہ بوخاری یا موسلیم یا..... ریوایہتی کردوہ، من بو ٨م زاتانہ ٨م نیشانانہم داناوہ:

{ب=بوخاری، م=موسلیم، ش=شه‌بخان، ت=ترمذی، د=دیهو داوود، ن=نہسانی} چونکہ نہمہ بۆکھسی خۆی زۆر گرنگ و سوود بہخشہ، بہتایبہتی بۆہہ لہ بژیری لہومرگہراوہ کوردیہکان لہ چاپی نایندہدا.

٧. وردہکاریبہکی زۆرم لہبابہت زانستی فہرموودہ شوناسییہوہ، بۆ یہکھم جار لہ کوردی دا پیادہکردوہ.

٨. بہپئی (طہبعہی یہکھمی فتح الباری — دار الریان للتراث القاہرہ - ١٩٨٦) نامازم بۆ ئەترافہکانیشی نویوہ، ھەيە خۆم نامازم بۆ ئەترافہکانی کردوہ، بہناوی (المترجم)، وہ ھەموو فہرمودمی دوو ژمارم بۆداناوہ، لہسەرہتاوہ ژمارہی فہرموودہکھ لہتہجریدا، لہکۆتاییشہوہ ژمارہی ئەو فہرموودمیہ لہفتح الباری دا، بہپئی چاپی ناوبراو. وەگەلئ وردہکاری تریشم نویوہ وەك سەرباس دانان بۆ بابہتہکان چونکہ گەلئ جار خۆینەر وا ھەستەت دەکات فہرموودہکھ پەيوەندی بہبابہتہ سەرہکیہکھوہ نییہ.

٩. ھەمیشہ من دوای خیر دەکھم بۆ ئەو بہرپزانہی کھ ئەرکی پەخش و چاپکردنی ئەم کتیبہ پیرۆزانہ دەرگرنہ ئەستۆ، بہبشتی خودا بۆیان دەبئ بہمایہی پیت و فەر، ھەتا بۆ ئەو چاپخانہیہیش کەتیايدا لہ چاپ دەرئین، بہتایبہتی جەنابی (مامۆستا محمود أحمد محمد) خوا بہ لوتفی خۆی سەرہەرزى دین و دونیای بفەرموئ.

١٠. ئەم پەراوہ پیرۆزہیہ کەواين لہخزمەتیدا خوا بہکەرہمی خۆی لہپیت و فەرپی بیبہشمان نہکات، جوانترین پوختہی صەحیحی بوخارییہ، کەناودارہ بہ موختەصەری زوبەیدی. صەحیحی بوخاری خۆی (٧٢٥٧) فہرموودمیہ، بەشیکی زۆری فہرموودہی موسنەدی متصلی پیغەمبەر خۆیہتی، کەبریتیہ لہم تەجریدہ صەریحہ. پیشہوا بوخاری (پەزاو پەحمەتی خودای لئ بئ) بەشازدہ سال صەحیحی بوخاری داناوہ، گەشتیکی گەورہی بۆ ئەم مەبەستہ پیرۆزہ ئەنجام داوہ، لہسەرہتاوہ

له بوخاراو سه مهرقه ندو دهورو بهريانه وه دهستی پيكر دووه، ههتا له ته مهني ههژده سائي دا له خزمهت دايكي و نه حمه دي براي دا دهچن بو حهج، به سهر ساراي قرم و نه فغانستان و ئيران و عيراق و شام و دمرياي سووردا دمرؤن ههتا دهگه نه حيجاز.!

دهبي چ سوؤزو نه شق و شهوق پائي پيونهابن كه سه فهر يكي ئاوا دورو دريژو پر مه ترسي بگر نه بهر. جا له پاش حهج دايكي و نه حمه دي براي گه پرانه وه بو بوخارا، پيشهوا بوخاري برياري دا كه له مهككه له خزمهت بهيتا بمينيته وه، بو و مرگرتني زانست، ماوهيه كي باش له زاناکاني مهككه و مهدينه، فهرمووده يه كي زوري و مرگرت، نه و جا به ره و عيراق دريژه ي به گه شته كه دي، ماوهي له كووفه و به صره و به غدا مايه وه، پينچ سال له به صره بوو، ههر پينچ ساله كه حهج و عهره ي كرد، له به غدا به خزمهت ئيمامي نه حمه دهگا، دهبي به فقه قئي، كاتي ئيمامي نه حمه دهره ي، بوخاري له جيگه ي نه و كرا به مامؤستاي زانستگاي حه ديث له به غدا.

به ئي جه نابي شيخي بوخاري له پيناوي خزمهت و پاژه ي سوننه تي پيغه مبهردا ساخ بو رمزاي خوداو بهس، بوخاراو سه مهرقه ندو حيجازو شام و عيراق و ميصر و زوربه ي و لاته كاني ناسيا گه راوه، قه بوولي غه ريب و ئاواره ي و برسيتي و تونيتي و خه ته ري ريگه و باني پر خه ته ري كردوه، به هه زاران ميل ريگه ي بريوه، سه رماو گه رماي زوري چه شتووه، به هه زاران كوڤري زانست ي به ستوه، به سه دان مامؤستا و فقه قئي بووه، هه موو جاريكيش له پاش كوشش و ليكؤتينه و هيه كي باش، كاتي فهرمووده يه كي به دلي خوي دهست دهكه وت، كه ده فقه كه ي بي گه ردي و رسته كه ي (واته: سه نه دهكه ي) بي نه نگ بي، ده سنيژيكي جواني دهگرت، غوسليكي سوننه تي دهكرد، نه و جا دوو ركات نويژي سوننه تي سوپاسي خوي له سهر نه م به هره گه وريه دهكرد، كه نه و فهرمووده يه ي دهست كه وتووه، نه و جا فهرمووده كه ي له بهر دهكردو

لەپاشا لەناو بوخارى شەرىفا دەینووسى، وەك گەنجى گەۋھەرى دۆزىيىتەۋە
ئاۋا بگرە زياترىش.

لەمۇقەدىمەى فتح البارى دا ئەم زانىيارىيانەى سەبارەت بەشىخى بوخارى
ۋاتىادا: { ... بوخارى بەمنائى باۋكى دەمرى، سامانى باشى بۇ بەجى دەھىللى
... دەيدا بەقازانچ بەھاۋبەشى، ھەرچى لەۋە دەست دەكەۋى دەيكا بەخىر ...
دايىكى بەمنائى گەۋرەى دەكا، ھەر بەمندالى بوخارى كۆپر دەبى، ھەزەرەتى
ئىبراھىم (سلاۋى خۇى لى بى) دەچىتە خەۋى دايىكى، پىي دەفەرەمۇ: (بەبەرەكەتى
دوۋەى زۆرى تۇ خودا چاۋى كۆپرەكەتى چاك كەردەۋە) .. (ھەموو سى
شەۋى لەپرەمەزانا خەتمەيەكى قورننى دەكرد، لەكاتى بەرەبەياندا تەۋاۋى
دەكرد، ھەموو پىكاتى بىست ئايەتى تىادا دەخوئىند، تا لەسەر ئەۋ شىۋەيەش
لەشەۋانى پرەمەزانا خەتمەيەكى ترىشى دەكرد... ئەمەش بەشەۋ، بەرۋزىش
ھەموو رۋزى خەتمەيەكى ترىشى دەكرد، لەكاتى بەربانگا تەۋاۋى دەكرد! ...
بوخارى زۆر زۆر سەخى بوۋە، ھەتا تەسەۋۋر بىكەى زاھىدو مۇتەقى و بى
ھەۋاۋ خاكى و كەمخۆرو كەم خەۋو ھەلاۋ خۆر بوۋە ... خۇى دەيفەرەمۇ شەك
نابەم يەك درەھمى ھەرام لەمالەكەم دا ھەبى ... زۆر جار لەخەۋدا
بەخزمەتى پىغەمبەر (دروى خودى لەسەر بى) گەيشتوۋە، بەھەرەى لەۋ خەۋنانە
ۋەرگرتوۋە، لەخەۋدا دەبىنى، باۋەشىنىكى ۋاپى مىش لەپىغەمبەر (دروى خودى لەسەر
بى) دوۋر دەخاتەۋە، ئەم خەۋنە دەبى بەھۋى دانانى سەحىجى بوخارى ...
چونكە ماناى خەۋنەكەى ئەۋە بوۋ كە درۋ لەپىغەمبەر دوۋر دەخاتەۋە زۆر
زۆر موسالىم و بى ۋەى بوۋە، خۇى دەيفەرەمۇ: گومان نابەم كەلە قىامەتا
كەسى ھەبى داۋاى لەسەرم ھەبى ... ۋە دەيفەرەمۇ: چەل سال نائەم بەبى
پىخۆر خواردوۋە! ... لەبەر ئەۋە زۆر لاۋاز بوۋ بوو }.

كورت و پوخت باشتىن پىناسە بۇ بوخارى ئەمەيە (كَانَ خُلُقُهُ صَحِيحَ
الْبَخَارِي) بەسىشە بۇ پەسنو مەدحى سەحىجى بوخارى كە دوۋەمىن كىتەبى

صه حیج و موقه ددهسه له ئیسلاما، یه کهم: قورئان، دووم: صه حیجی بوخاری، سییه م: صه حیجی موسلیم.

هه روا له موقه دیمه ی فه تحولباری دا دمه رموی: (... له هه ره سه خله تی و ته نگانه یه کا، خه تمه ی صه حیجی بوخاری کرابی، خودا دمروی لییان کردو ته وه، نه و پاپورمشی که صه حیجی بوخاری تیادا بووبی هه ت نه بووه که غه رق بوو بی...).

منیش لییره دا عه رزی نازیزانی خۆم ده کهم: (... باشترین فریا پرسم له کاتی مهینه ت و ته نگانه و سه خله تی و کیشه و بهرمو خه م و خه فه ت و ترس دا نه م کتیبه پیرۆزانه بووه، شهوی وا بووه تا بهیانی بهرگیکی تاج الأصول له سه ر دله بووه، فه رامۆشیم بۆ هاتوو، هه ت نه بووه له خودا داوا بکه م و بلییم: خواجه، به بهر مه که تی نه م کتیبانه له م ته نگانه یه رزگارم بکه و رزگاری نه کردیم (...). ئومید ده که م که موسولمانانی تریش له کاتی وادا خودا به بهر مه که تی خزمه تی نه م کتیبانه نزایان هه بوول بکا.

له پایانی نه م پیشه کییه دا به دلیکی پره وه له خودای گه و ره ده پاریمه وه ده لیم: ... خواجه گیان! خۆت ئاگات له حالمانه، واسبهینی من و هاوسه رم دایکی صه لاح زه کیه کریم علی له خزمه ت کۆمه ئیکی موباره ک دا له پیاوو له ژن ده که وینه ری بۆ سه فه ری هه ج، خودایه! به نصیبهانی بهر موو، وه لیمان هه بوول بکه، له ناو نه و کۆمه له موباره کانه دا نه م زاتانه ی واتیادا: مامۆستا مه لا عوزه ر حافیظ نه ذیر که ئیمام و خه تیبی مزگه وتی حاجی عوسمانی عه لافه له زمرگه ته له سلیمانی له گه ل برای به پیزمان مامۆستا شه مال مو فتی له گه ل مامۆستا مه لا نه حمه دی شافیعی، به راستی سی مامۆستای مجاهید و موباره کن. خواجه له مردوو زیندومان خۆش به، بهر مه که تی خۆت کاری دین و دنیا مان بۆ ئاسان بهر موو، له دایک و باوکمان خۆش به خواجه! چاوی پر مه ته ت له خۆمان و مال و منال و هاوسه رو برا و خوشک و که سوکار و دۆست و برادرمان بی، (يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ)

خوایه: بهر چه مەتی خۆت فریامان بکەو، لە مائەو، لە دەشت، لە دەر، لە سەفەر، لە هەر کۆی بووین، چاوی پەحمەتت لێمان بێ، کارمان بۆ ئاسان بفرموو، خودایە! بە بەرەگەتی ئەم کتێبە و ئەو دوایەیی کە ئێمە بوخاری کردووین بۆ خوینەری ئەم کتێبە خەم و ترسمان بپەرەینەو، مەزمان بەد، نەزای خێرمان بۆ خۆمان و کەس و کارمان و دۆست و برادەر و خوینەر و ولاتمان گیرا بفرموو. خودایە! ئانئومیدمان نەکە، بە خرابی خۆمان لە گەڵ نەکە، خودایە! لە دنیاو لە قیامەت لە گەڵ پیغمبەرەکان و زانیان و پیاوچاکان و شیخ و مەلا و صوفی و دەرویش و حاجی و فەقی و نوێزکەر و رۆژو و گرو و خونا سانا حەشرمان بکە، خودایە! بە تەبەیی بە بەرەگەتی ئەم کتێبە پیرۆزە لەم سەفەرەدا دایکی سەلاح لەش ساخ بفرموو، باری لەشی سووک بفرموو، بە راستی هەقی زۆری بە سەر من و بە سەر ئەم کتێبانەو هەیه.

خودایە! چاوی پەحمەتت لێمان بێ، پەنجە پۆمان نەکە، پوو زەردی دیوانی خۆتمان نەکە، خودایە! ئاواتی دین و دنیا مان بەینە دی.

خودایە! کوردستان پێکە لە خێرو خوشی و ئازادی و سەربەستی و ئاشتی و بێرەتی و کار بە دەستی دادپەر و مەزنا کاری دانای لە خواتر و لە مەلای بەهەق مەلا، و مپاکی بکەیتەو لە کار بە دەستی ناعادل و مەلای نامەلا.

چەندەم خوش دەوێ مەلای مەردی کورد

خزمەتی کورد گە، لە سەر خو، ورد ورد!!

غَفَرَ اللَّهُ لِي وَلِلْإِسْلَامِ وَلِلْمُسْلِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

و مەرگێر

نوری فارس حەمە خان حەسەن

سلیمان/مامۆستایان/مالی خۆمان

کاتژمێر دەی شەو ۲۰۰۱/۲/۲۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱- باسی نه وهی سرووش (وهی) چۆن چۆنی دهستی به هاتن کرد
بۆ پیغه مبهری خوا، چه زهتی موجه ممه (درودی خودای له سه ربی)
(باب کیف کان بدء الوحي إلى رسول الله (صلى الله عليه وسلم))

۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ). (الحديث رقم: ۱ في فتح الباري)^(۱)

فهو مانه وهی موسولمانان، نه میر لومنین عومهری کوری خه ططاب (دروزی
خوای له بی) دمه رموی به گوئی خۆم له زاری پیروزی چه زهتی پیغه مبهرم بیست
(دروودو سهلاتو سهلامی خوای گه وره له سه ربی) دمیغه رموو: (هه موو
کارو کرده وهی به پیی نیازو نییه ته که یه تی و هیج کاری به بی نیازو خواستی
دل دانامه زری، وهه موو که سیکیش به پاداشی نیازو نییه تی خوی دهگا، ج
چاک ج خراب، که وابوو هه که سی مه بهستی له کوچ کردن و هه جره ته که ی
له مه که وهه بۆ مه دینه رمزای خوداو پیغه مبه ربی نهوا کوچ کردنه که ی
قه بووله و به پاداشی گه وره دهگا، وهه که سیکیش کوچ کردنه که ی له بهر
کاریکی دنیایی بی که دهستی بکه وی، یاخو له بهر ئافه رتی بی که ماره ی بکا،
ئه وه کوچ کردنه که ی به پیی نیازو ته که یه تی و هیج خیری ناگا له سه ربی).

(۱) أخرجه مسلم في كتاب الامارة، باب قوله (صلى الله عليه وسلم) انما الاعمال بالنية. رقم: ۱۹۰۷ = ۴۹۰۴ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح النووي. دار المعرفة. بيروت. لبنان. ۱۴۲۷هـ-۲۰۰۶م.

شیگردنه وه:

کرده وهی جهستهیی (عه مهلی به دهنی) فهرزی یان سونهت به بی نیت و نیاز لیهینان دانامه زری، به لام نه مه به زوری وایه دهنا هه ندی کرده وه به بی نیت لیهینانیش داده مه زری، وه ک قورنانخویندن و زیکرو یادی خودا کردن و بانگ دان، به بی نیاز هینانیش وه وازهینان له حهرام داده مه زری، وهی روودان (ورود) ی نه مه فهرموودهیه سه رگورشته که ی نومموقه یسه که پایوی به ناوی کوچ کردنه وه شوینی که وتبوو بو مه دینه، جا خودا کوچه که ی دایه وه به سه ریدا چونکه نیاز که ی پاک نه بوو. نه مه فهرموودهیه یه کیکه لهو فهرموودانه ی که دهن به سوورگه و مه دار بو نیسلام. نه مه فهرموودهیه موسلیم و نه بوداودو تیرمیزی و نه سانش (همزی خوندان له بی) گیراویانه ته وه. نیت و نیاز خواستی دلی، گوتنیا به ده مه سووننه ته: (تاج-ل ۶۵) موسلیم (همزی خوی له بی) له نامه ی فرمانره واییدا گیراوییه ته وه باسی (انما الأعمال بالنية) ژماره: ۱۹۰۷ = ۹۰۴ شیحا (رقم الحديث في فتح الباری بشرح صحيح البخاري ۱- اطرافه في: ۲۵۲۹، ۳۸۹۸، ۵۰۷۰، ۶۶۸۹، ۶۹۵۳).

۲- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلَاطَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ فَيَقْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيَكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ، قَالَتْ: عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَقْصِمُ عَنْهُ، وَإِنْ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا). (الحديث ۲- طرفه في: ۳۲۱۵).^(۲)

(۲) أخرجه مسلم في الفضائل، باب طيب عرق النبي (صلى الله عليه وسلم) في البرد وحين يأتيه الوحي، رقم: ۲۳۳۳ = ۶۰۱۳ شیحا.

عائیشہ (رضی خوی لی ہی) فہرمووی: حاریثی کوری ہیشام لہ پیغہمبہری پرسى، فہرمووی: ئەى پیغہمبہرى خودا! سروشت چۆن بۆدئ؟ پیغہمبەر (درویدی خودی) لەسەر بی، فہرمووی: (گەلێ جار بەوینەى زینگەى زمنگ بۆم دئ، ئەم جۆرمیان سەختترین شیوەیەتى لەلام، جا کەفریشتەى سرووش (یا سرووشەکە خۆی) بەرم دەداو بارى لەشم سووک دەبی، ئیتەر فریشتەکە ھەرچى فہرمووہ پیم گشتى وەك خۆى دیتە بەرم و باش دەیزانم و لئى تى دەگەم، زۆرجارانیش فریشتەکە (کەجوبرائیلە) لەشیوەى پیاویکا، وەك دەحیەى کەلبى خۆى دەردەخا بۆم و قسەم لەگەل دەکاو ھەرچى دەفہرموئ وەرى دەگرم و دیتەبەرم، عائیشہ (رضی خوی لی ہی) فہرمووی: بەخودا خۆم پیغہمبەرم دیوہ، وەھا سەخلەت دەبوو، کەسروشى بۆ دەھات، لەپۆژى سەرماو سۆلەدا کەسروش دەھاتە خوارەوہ بۆى، لەوکاتەدا کەبەرى دەدا چۆراوگەى ئارەق بەناوچاوانى دا خوڕ خوڕ دەھاتە خوارەوہ).

رافەو شیکردنەوہ:

سرووش (وەحى) فەرمانیکە، یا فەرمايشتيکە بەھۆى فریشتەوہ لەخواوہ بئ بۆ پیغہمبەران (درویدی خوندیان لەسەر بی) سرووش جۆریکی تری بەخەونەو جۆریکی تریش بەخستنە ناو دڵە کەپیی دەکوترئ ئیلھام، دیمەن و روالەتى فہرموودەکە وادەگەییەنئ کە (متصل) بی، نەك (مرسلى صحابی)، ئەویش بەلگەى ئەوہیہ کەژن بۆى ھەيە نامادەى کۆرى پیاوان بی و گوئ لەقسەو گفتوگۆیان رابگری و ھاوبەشى کۆرى زانستى زانایان بکا، چوونکە ئەوہتا شتى وا لەخزمەت پیغہمبەر خۆیدا رووی داوہ، بەلئ ئەمە وایە بەمەرچئ مەترسى ئاژاوہ نەبی، وەك بەشداریکردنى ئافرمتى کوردەوارىی خۆمان، لەلادئ، لەزۆربەى کارو فرمانەکانا، ھەتا لەدەرو دەشتیش وەك مەلۆ کردن و شارا کردن و کۆلکیشان و بزارکردن و شتى وا، وەمەترسى ئاژاوەیش زۆر زۆر

کہہ۔ موسلیم و تیر میزیش نہم فہر موودمیہ یان گپراوہ تہوہ (برغزی خودنہان لہ ہر)
(بروانہ: تاج/ ۴/ ل ۲۹۱/ ز ۹۸/ ز ۳۱۴۷/ بہرگی/ ۳/ چاپی جوارہم) موسلیم لہ
فضائل دا، لہ باسی طیب العرق النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) و حین یاتیہ
الوحي)، دا گپراوہ تہوہ۔ ژمارہ: ۲۳۳۳ = ۲۳۳۳ شیخا۔

۳- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةَ فِي التَّوَمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ
فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ فَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ يَتَحَنَّنُ فِيهِ - وَهُوَ التَّعَبُّدُ -
اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لِدَلِكْ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ
فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى فَجَنَّهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ جَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا
بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَعَطَنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ قُلْتُ مَا
أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَعَطَنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ
فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَعَطَنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ { اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي
خَلَقَ. خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ. اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا
لَمْ يَعْلَمْ } فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَرْجِفُ فَوَادَهُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى
خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فَقَالَ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمِّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ
الرَّوْعُ ثُمَّ قَالَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ: لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كُلَّا وَاللَّهِ مَا
يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا وَإِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي
الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَاطْلُقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ
أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكُتُبُ
الْكِتَابَ الْعَرَبِيَّ وَيَكُتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعَرَبِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكُتُبَ وَكَانَ شَيْخًا
كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا بَنَ عَمِّ، اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ: وَرَقَةُ بْنُ
نَوْفَلٍ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَرَ مَا رَأَى
فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ: هَذَا الثَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْتَنِي

فِيهَا جَدَّعَ يَا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَوْ مُخْرِجِي هُمْ). قَالَ وَرَقَّةُ: نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي، وَإِنْ يُدْرِكُنِي يَوْمُكَ أَلْصُرُّكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا، ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَّةُ أَنْ تُرْفَى وَفَرَّ الْوَحْيِ). (الحديث ٣ - أطرافه في: ٣٣٩٢، ٤٩٥٣، ٤٩٥٥، ٤٩٥٦، ٤٩٥٧، ٦٩٨٢)^(٣)

عائشہی دایکی موسولمانان (مزی خودی لہ بی) فہرمووی: لہسہرمتاود کھسرووش دہستی پیکرد بؤ پیغہمبہر (درودی خودی لہسہر بی) خہونی باش بوو، پیغہمبہر (درودی خودای لہسہر بی) ہہر خہونیکہ دمدی بہوینہی شہبہقی بہیان دہہاتہدی، لہپاشا بہرہ بہرہ حہزی لہتہنہایی و گویشہگیری و خہلوہکیشان بوو، جا دہست دہکا بہخہلوہ کیشان لہنہشکہوتی حیراء دا، وہ لہوئی ہہموو جارئی چہند شہوئی بہزمارہ دہمایہوہو ئی دہبرا بؤ خوا (واتہ: خواہہرستی دہکرد) وہلہوماوہیہدا تاسہو نلہای کھس و کاری نہدہکردو نہدہچوہوہو بؤلایان، وہبؤ نلہمیش تویشہی لہگہل خویا دہبرد، ئینجا دہگہپایہوہ بؤ مالہوہ بؤلای خہدیجہی ہاوسہری و سہرلہنوئی تویشہی نلہوہندہی تریشی دہکردہوہو دہگہپایہوہ بؤ نلہشکہوتہکہ، جا ناوا ہہتا ماوہیی لہسہر نلہ حالہ دہوامی کرد، ہہتا لہپر لہنہشکہوتی حیراء دا بہم شیوہیہ سرووشی بؤدی، فریشتہکہ دیتہلای و پیی دہفہرموئی: بخوینہ، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) فہرمووی: گوتم: من خویندہوار نیم، فہرمووی: جا جوہرائیل گرتمی و گوشیمی بہسینگی خویہوہ تاہیزی ئی بریم، نلہوجا بہری دام و فہرمووی: بخوینہ، حہزمت (دروودی خودی لہسہر بی) فہرمووی گوتم: چی بخوینم خؤمن خویندہوار نیم، دیسانہوہ گرتمی و گوشیمیہوہ بہخویہوہ تا وزم ئی براو تہواو شہکت بووم، دیسان بہری دامہوہو فہرموویہوہ: بخوینہ: گوتمہوہ: من

خویندهوار نیم، دیسانه وه بۆجاری سییه م گرتمی و گوشیمی به خۆیه وه
 تاتاقه تم ئی بپا، نه و جا بهری دامه وه وه فهرمووی: { اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ.
 خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ. اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ
 يَعْلَمْ } بخوینه به یارمه تی و پیروزی ناوی په رومردگاری خۆته وه که هه موو شتی
 نه و دروستی کردوو، مرقفی دروست کردوو له تنۆکی خوین و له پارچه یی
 خوینپاره که له تنۆکی تۆمه وه پهیدا دهبی، بخوینه و بزانه که خودای تۆ
 خودایه کی وایه که له هه موو که سی به خشنده تره. ئنجا هه زره ت (درووی خودی له سهر
 به) به م نایه تانه وه ده گهرپته وه بۆ ماله وه و سام دای ده گری و دلی ده له رزی و
 دهر واته وه بۆلای خه دیجه ی کچی خووه یلید، که یه که م زنی بوو، ده فهرموئ:
 دام پۆشن، دام پۆشن، نه وانیش دای ده پۆشن، تا ترس و سامه که ی ده نیشتیه وه،
 نه و جا نه م باسه ده گهرپته وه بۆ خه دیجه و ده فهرموئ: به خودا مه ترسیم
 له خۆم کرد که بمرم نه وه نده سامی گرانم ئی نیشت، خه دیجه یش (درووی خودی له به)
 ده فهرموئ: دووربا شتی وامه فهرموو، به خودا هه رگیز خودا شتی وانا کاو تۆ
 ریسوا ناکا، چونکه به هره وهریی تۆ بی وینه یه، تۆ بیاویکی خزم دۆستی و
 خزمه تی خزم و خویش ده که یت و بیاوی کۆلی و ده سه وسان ده گریته مل
 خۆت و باری نازاری خه لک ده خه یته سه رشانی خۆت و دالده ی بی نه و او
 هه زارانی و خاوه ن نان و دیوه خانیت و شتی و اچاک به خه لک ده به خشی
 به هه موو که سی نابه خشری و میوانداری به میوان ده که ی و یاریده ی
 لیقه و ماوان ده ده ی، یارمه تی مه ردوم ده ده ی و به گورتی و پوختی: بپاوه تی و
 کۆمه کیت کردوو به پیه شو به نه رگی سه رشانی خۆت. نه و جا خه دیجه
 له خزمه تی دا ده چی بۆلای وهره قه ی کورپی نه و فله ی کورپی نه سه ده ی کورپی
 عه بدو له ووزا، که نامۆزای خه دیجه بوو، و له سه رده می نه زانی دا بوو بوو
 به مه سیجی، وه نووسینی عییرانی ده زانی، نه وه نده ی خوا هه زکا، ئینجیلی
 به عییرانی ده نووسییه وه، خۆی پیره میردیکی ئیختیار بوو کویر بوو بوو، جا

خەدیجە پێی دەلی: ئامۆزا! گوێ لەبرازاکەت بگرە بزانە دەلی چی، و مەرقەش دەلی: ئەی کۆری بڕام! ئادە پێم بلێ چی دەبینیت؟ پێغەمبەریش (دروودی خودی لەسەر بێ) چی دیبوو بۆی گێڕایەو، و مەرقە پێی دەلی: ئەمە هەمان فریشتەیه کەنەمێندارو پیرۆزە، کە لەکاتی خۆیا خوای گەورە ناردبووی بۆلای موساو بۆلای عیسا (علیهما السلام)، ئەو جوبرائیلە ئەمێنداری سەروشە، ناسراوە لەناو خاوێ نامەکانا بەنامووسی ئەکبەر، خۆزگەم لەکاتی ئاشکرابوونی پێغەمبەرایەتی تۆدا مەهیل دەبووم. خۆزگەم ئەو سەردەمە مەن دەمام، بڕیا نەدەمەردم، تا ئەو رۆژە کە گەلەکەت لەمەککە دەتکەنە دەرەو، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەفەر موێ: بۆچی خەزمانی مەن شتی وادەکەن و لەمەککەم دەکەنە دەرەو؟ دەلی: بەلی، چونکە هەر پیاویک داوایەکی وەکوو ئەم داوا رەوایەتی تۆی هێنابی، مسۆگەر گێچەلیان پێ کردووە دۆزمنایەتی یان تێ بەستوو، ئەگەر مەن فریای ئەو رۆژە پیرۆزەت دەکەوتم کە بانگەوازەکەت ئاشکرا دەکە، یارمەتیەکی زۆر باشم دەدا، ئێتر و مەرقە ئەوەندە نەبێرێ کە مەردو بەرەحمەتی خودا بوو، ئێتر لەدوا ئەمجارە تاماوێ سی سالی سەروش وەستاو کە بوو، لەو ماوەیدا جوبرائیل نەهاتەو بۆ خەزمت پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ). (تاج/٤/ل ٢٩١ = تاج/٣/ژ ٣١٤٧/ج ٤) لەم جۆرە شوێنانەدا (ل) نیشانەی تەرجەمە کوردییەکە (تاجول ئوصول)ە.

راڤەو شیکردنەو:

عائیشە کچی ئەبوبەکری صدیقە، خێزانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ)، بەپێی ئایەتی (وَأَزَاجَهُنَّ أَهْلَاتَهُنَّ) بەهەموو یەکی لەهاوسەرەکانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەگوترێ: ئومومولونمینی، واتە: دایکی موسولمانان، عائیشە (عزای خوای لێ بێ) یەکیکە لەزانا گەورەکانی ئیسلام، شەریعەتزانێکی چاک بوو، فەرموودە پێغەمبەری زۆر گێڕاوتەو، خوێنەوار بوو، دووھەزارو

دووسه دو ده حه دیتی ریوایهت کردوه، (٢٢٨) حه دیتی له بووخاریدا ههیه، (٢٣٢) حه دیتی شی له صه حیجی موسلیم دا ههیه له م حه دیتانه سه دو حه فتا و چواریان موته فقه قوعه له یهین، واته: هه م بوخاری و هه م موسلیم گیراویان نه ته وه، ته مه نی شه ست و پینج سال بووه، منائی نه بووه، ده وری نو سال له ها وری تی پیغه مبه ردا بووه، له مانگی ره مه زانی سالی په نجا و پینجی کوچی دا له مه دینه زایه ده بی، نه بوهوره یره نویژی له سه ر ده کا، له سه ر فه رمانی خو ی به شه و له پاش نویژی و متر له گورستانی به قیع به خاک ده سپی درئی، رمزای خوی لی بی و پر گورده که ی له نوور بی. عیرانی زمانی جووله که یه، خه لو ده کی شانی سو فی یان له م حه دیته و مرگیرا وه. (ت/٤ ل/١٥٢) = تاج به رگی چواره م لاپه ره/١٥٢ هه روه ها = تاج/٣ ژ/٣١٤٧ ج/٤.

٤- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ: فِي حَدِيثِهِ: قَبِينَا أَنَا أُمَشِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصْرِي، فَإِذَا الْمَلِكُ الَّذِي جَاءَنِي بِجِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَرَعَبْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: (يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ). فحمى الوحى وتتابع). (الحديث ٤ أطرافه في: ٣٢٣٨، ٤٩٢٢، ٤٩٢٣، ٤٩٢٤، ٤٩٢٥، ٤٩٢٦، ٤٩٥٤، ٦٢١٤).^(٤)

جابیری کوړی عه بدوللای نه نصاری (رمزی خوی له بی) باسی نه و ماویده ی ده گیرایه وه که سروس بران بوو، سروس نه ده هات بو پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) گو تی: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) فه رمووی: نه و به ریووم دمړوم، له پر ده نگی کم به ر گو ی که وت له ناسمانه وه ده هات، که سه رم هه لپری روانیم و نه و

(٤) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بدء الوحي إلى رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، رقم: ١٦١ = ٤٠٤ شيحا.

فریشتەى كەلەنەشكەوتى حیراء هات بۆلەم، لەسەر كورسییەك لەبەینی ئاسمان و زەوى دا دانیشتوو، جوبرائیل بوو بەحەواو دانیشتبوو بانگی كردم و فەرمووی: ئەى موحەممەد! ئیتر منیش لەو تۆقىم و گەرامەو بۆ مائەو و گۆتم: دامپۆشن، دامپۆشن! ئەوانیش دایان پۆشیم هەتا ترسەكەم رەویەو، ئەوجا خۆى گەورە ئەم نایەتەنى ناردە خوارەو فەرمووی: (يا ايها المدثر، قم فأنذر، وثيابك فطهر، والرجز فأهجر) (۵۱/۷۴) واتە: ئەى رەبەرئ كەخۆت بەنوینی ناوماڵ پێچاو تەو، هەلسە تێكۆشە، كەى كاتى نووستن و پالگەوتنە، راپەرە ئەو خەلكە بى ناگایە بێدار كەرەو، لەسزای خوا بیانترسێنە، تەنیا خۆداى خۆت بەگەورە بگرە، هەر ئەو بەخودای خۆت بزانە، وەجەل و بەرگى خۆت پاك و تەمیز رابگرە، وە وەك هەمیشەو تاسەر واز لەبت و بتكارى بێنە، یا دەست لەگونا هەلگرە. ئیتر لەو بەدوا سرووش بەگەرمى دەهات و پەیتا پەیتا بەرودوا دەهاتە خوارى.

رافە و شیکردنەو:

جابر خۆى و عەبدوڵلای باوكى ھاورپى پێغەمبەر بوون، ئەمیش وەك عانیشە یەكێكە لەو شەش ھاورپى كە فەرموودى زۆرتریان گیراوە تەو، ھەزارو پێنج سەدو چل فەرموودى گیراوە تەو، دووسەدو دەیان ھى بوخارى و موسلیم، پەنجاو ھەشتیان پەسندى ھەردوولایە، بیستو شەشیان ھى بوخارى یە، سەدو بیستو شەشیان بەتەنھا ھى موسلیمە، كاتى مرد كوێر بوو بوو، تەمەنى نەوودو چوار سال بوو، دوا ھاورپى پێغەمبەر بوو كە لەمەدینە مردوو، ئەم فەرموودمە پى ى دەگوترى موعەللەق، واتە: بەتەعلیق ریوایەت كراوە، تەعلیق ئەو یە سەرەتای رشتەى فەرموودەكە كرتینرابى، تەعلیقى صەحیحى بوخارى ھەمووى موسنەدە، واتە: بەرشتەى ساخو بەئیسنادى صەحیح ریوایەت كراوە، یا لەلایەن بوخارى خۆیەو یا

له لایهن فهرمووده زانیکی تری متمانه پیگراوهوه، بوخاری پشتهی ئهم فهرموودهیهی لهئهدهمبو لهتهفسیردا لهم زاتانهوه دمیگیرپتهوه تادهگاتهوه سهر پیغهمبهر (دروودی خودی لسمهر بئ): لهیهحیاوه، له لهیثهوه، لهعوقهیلهوه، لهئیبنو شههابهوه، لهئهبوسهلهمهوه، لهجاییرهوه، لهپیغهمبهرهوه: (تاج/ ۴/ ل/ ۲۹۴ ز/ ۹۸ ز/ ۲۱۴۸، ۲۱۴۷ تاج/ ۳/ چاپی/ ۴) + (ت/ ۵/ ل/ ۱۸۱).

۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ {لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ} قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعَالِجُ مِنَ الرِّتِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يَحْرُكُ شَفْتَيْهِ فَقَالَ: ابْنُ عَبَّاسٍ فَإِنَّا أَحْرَكُكُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُحَرِّكُهُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ} قَالَ: جَمَعَهُ لَهُ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأُهُ فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ. قَالَ: فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَلْصِقْ. (ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلَ قَرَأَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَمَا قَرَأَهُ. (الحديث ۵ - أطرافه في: ۴۹۲۷، ۴۹۲۸، ۴۹۲۹، ۵۰۴۴، ۷۵۲۴) (۵)

ئیبنوعهعباس (دروودی خودی لسمهر بئ) دمیفهمووو: لهپیش دا کاتی جویرانیل - دروودی خودای لهسهربی - سرووشی دههینا بو پیغهمبهر (دروودی خودی لسمهر بئ) گهلی جار پیغهمبهر (دروودی خودی لسمهر بئ) پهلهپهلی دهکردو خووش لیوو زمانی بو دمبزواندو ئهم حاله زور پهڕیشانی دهکرد، لهبهرنهوه ئهم حاله پێومدیار بوو، ئیبنوعهعباس بهسهعیدی کوری جوبهیری فهرموو: وهکوو چۆن پیغهمبهر (دروودی خودی لسمهر بئ) لیوی بو ئهجوڵان منیش ئاوا لیو بۆتو دهجولینم ههتا لهو حالهتهی پیغهمبهر (دروودی خودی لسمهر بئ) بهباشی حاله ببی، جا خودای بالادهست و خاومن شکو ئهم نایهتانهی نارد خوارهوه بۆی: {لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ} (۷۵/ ۱۶-۱۷) لهکاتی وەرگرتنی

قورئان دا، کاتئ جوبرائیل بهسروش دهیپئنی بؤت، پهله پهلی لی مهکهو دومت نهیه بهیهگاوه مهترسی نهومت نهبی کهبؤت رهوان ناکرئ، چوونکه ئیمه بهپئی بهئینیک کهداومانه پیئت لهنایهتی (سنقرئک فلا تنسی) دا، بهپئی ئهم بهئینه لهسهرمانه کهکؤی بکهینهوهو لهفهوتان پرزگاری بکهینو زؤر جوانیش بهتؤی رهوان بکهین، ئیبنوعهعباس (دزمی خوبهان لی بی) فهرمووی: (واته: ئیمه لهسهرمانهوه بهئینهوه دمیدمین بهتؤ کهئهم قورئانه بهجوانی بهتؤ رهوان بکهینو لهسهر زمانت ئاسانی بکهینو بهدل باش باش تی ی بگهیت، ههتا تۆیش گهلی خۆت فیئری خویندنو مانای قورئان بکهی! ئیبنوعهعباس (دزمی خوبهان لی بی) فهرمووی: ئیتیر لهوه دوا کهجوبرائیل سرووشی بؤی دمهینا، کهدهیخویندهوه بؤی نهو مات دمبوو، گوئی دهگرتو قسهی نهدهکرد، کاتئ دمپۆیشته هزرمته (دروودی خودی لهسهر بی) قورئانهکهی بهرپهوانی و بهشیئنهیی دهخویند، وهک خوا بهئینو مژدهی نهوهی پی دابوو (تاج/۷ ل/۲۲۹ ز/۵۸ = تاج/۴ ز/۱۹۵) = (تاج بهرگی/۷ ل/۲۲۹ زنجیره/۵۸ فهرموودهی/۱).

رافه و شیکردنهوه:

ئیبنوعهعباس ناوی عهبدوئللائی کورپی عهعباسه، ههق ئامۆزای پیغهمبهره، باسی فهضل و گهورهیی لهبهرگی پینجهمی تاج دا له لاپهپه (۱۲۱) دا ههیه. ئهم زاته پایه بهرزه ناسراوه بهحیبری ئوممهتو تهرجومانی قورئان، چونکه بهراستی دهریای زانستو رافهکاری قورئانه، یهکیکه لهو شەش هاوړی یانه کهفهرموودهی زۆریان گیراوتهوه، ئهم ههدهیتهی مورسهلی سهحابی یه، حوکمی مهرفووعی ههیه، چوونکه لهکاتی هاتنی ئهم سوورمهتا ئیبنوعهعباس هیشتا لهدایک نهبووه، کهواته بهدیار رووداوهکهوه نهبووه، شتی وایش لهخۆوه ناگوترئ، کهوابی دمی ئیبنوعهعباس ئهم باسهی یا له پیغهمبهر خۆی بیستبئ، یا لهیهکی لهو هاوړی یانهی کهئانگایان لهم حاله

بووه، مورسه لی صه حابی بؤیه حوکه و برپاری مهرفووعی ههیه چوونکه
 هاوړپیانې پیغه مبهه (دروودی خودی لسمه بر) هه موویان راست و راستال و بهداد بوون،
 چوونکه هاوړپیتی پیغه مبهه (دروودی خودی لسمه بر) دل و دموونیانی رووناك گردبؤوه،
 ئیبنوعه بباس (۱۶۶۰) حه دیتی له پیغه مبهه ره وه (دروودی خودی لسمه بر) گپراوه ته وه،
 له بوخاری دا (۲۱۵) فهرمووده ی ههیه، له موسلیم دا (۱۴۲) حه دیتی ههیه،
 نه وه دوپینجیان په سندی هه ردوولایه، له ته مهنی (۷۱) سالیذا له طائف کؤچی
 دواپی کردووه، له کؤتایی ته مهنی دا کوپر بووه، نه م حه دیشه به لگه یه کی
 گه ورمیه له سهر نه وه که پیغه مبهه خوی رافه ی قورنانی بؤ موسولمانان
 کردووه، هاوړپیانیشی هه روا. مامؤستا مه لا ره شید بهگی بابان له رافه و
 و مرگپرانې نه م فهرمووده یه دا ده فهرموی: (له م حه دیشه دا نادابی موعه للیم و
 موتوعه للیم به بیان کراوه = له م فهرمووده یه دا ده ستووری نیوان مامؤستا و
 فپرخواز دیاری کراوه).

۶- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
 (أَجُودَ النَّاسِ وَكَانَ أَجُودَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرَائِيلُ (عَلَيْهِ السَّلَامُ)
 وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ أَجُودُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ). (الحديث ۶ - أطرافه في: ۱۹۰۲،
 ۳۲۲۰، ۳۵۵۴، ۴۹۹۷) ^(۶)

ديسان ئیبنوعه بباس (عزای خوندان لږ بر) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودی لسمه بر) بؤ
 به خشنده یی و پیاوتمی له وپینه ی خوی نه بوو، له رهمه زانانیشا جو برائیل (سلاوی خوی
 ن بر) ده هات بؤلای، ده وری قورنانی بؤ ده کردوه، جاله م کاته دا له هه موو کاتیکی
 تر زیاتر خیری ده کردو شتی ده به خشی، جو برائیلیش (سلاوی خوی ن بر) ده ستووری
 و ابوو له مانگی رهمه زانا هه تا مانگ ته و او ده بوو، هه موو شه وئ ده هات بؤ

خرمه‌تی دهوری قورنانی به پیغمه‌مبهر (درووی خودی لمسر بی) ده‌گرددوه، هه‌تا به‌باشی ره‌وانی بکاو له‌بیری نه‌چیته‌وه، له‌ماوه‌ی ته‌شریف هیئانی جویرائیل دا پیغمه‌مبهر (درووی خودی لمسر بی) بو‌ا به‌خشنده‌یی و چاکه‌خوازی سه‌ری پی‌وه‌نه‌بوو، وه بوئه‌مه نه‌وه‌نه خیرابوو، و نه‌وه‌نده به‌هر چوارلادا شتی دمه‌خشی ده‌تگوت بای هه‌لکراوه، سۆزه‌ی به‌هه‌مو لایه‌کا ده‌گات! (تاج - ۲ ل - ۹۳ ز - ۳۶).

۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ مِنْ فِيهِ إِلَى فِيهِ قَالَ الطَّلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَبَيْنَا أَنَا بِالشَّامِ إِذْ جَاءَ بِكِتَابٍ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى هِرْقَلَ يَعْنِي عَظِيمَ الرُّومِ قَالَ: وَكَانَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ جَاءَ بِهِ فَدَفَعَهُ إِلَى عَظِيمٍ بُصْرَى فَدَفَعَهُ عَظِيمٌ بُصْرَى إِلَى هِرْقَلٍ، فَقَالَ هِرْقَلُ: هَلْ هَذَا أَحَدٌ مِنْ قَوْمِ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ؟ قَالُوا نَعَمْ، قَالَ: فَدُعِيتُ فِي نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلَى هِرْقَلٍ فَاجْلَسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ؟ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: فَقُلْتُ أَنَا. فَاجْلَسُونِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَاجْلَسُوا أَصْحَابِي خَلْفِي ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ لَهُ: قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَأَلْتُ هَذَا الرَّجُلَ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذَّبُوهُ. قَالَ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْلَا مَخَافَةُ أَنْ يُؤَكَّرَ عَلَيَّ الْكَذِبُ لَكَذَبْتُ. ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ: سَلْهُ كَيْفَ حَسَبُهُ فِيكُمْ؟ قَالَ قُلْتُ: هُوَ فِينَا ذُو حَسَبٍ، قَالَ: فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: وَمَنْ يَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ؟ قَالَ قُلْتُ: بَلْ ضَعَفَاؤُهُمْ. قَالَ: أَتَزِيدُونَ أَمْ تَنْقُصُونَ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا بَلْ يَزِيدُونَ. قَالَ: هَلْ يَرْمِي أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ سَخَطَةٌ لَهُ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ؟ قَالَ قُلْتُ: تَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سَجَالًا يُصِيبُ مِنَّا وَتُصِيبُ مِنْهُ. قَالَ: فَهَلْ يَغْدِرُ؟ قُلْتُ: لَا. وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا نَدْرِي مَا هُوَ صَانِعٌ فِيهَا. قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا أَمَكَّنَنِي مِنْ كَلِمَةٍ أَدْخَلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ. قَالَ: فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا. قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ: قُلْ لَهُ إِنِّي سَأَلْتُكَ

عَنْ حَسْبِهِ فَرَعَمَتْ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو حَسَبٍ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي أَحْسَابِ قَوْمِهَا.
وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ فِي آبَائِهِ مَلِكٌ فَرَعَمَتْ أَنْ لَا. فَقُلْتُ لَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ قُلْتُ
رَجُلٌ يَطْلُبُ مَلِكُ آبَائِهِ. وَسَأَلْتُكَ عَنْ أَتْبَاعِهِ أَضَعَفَاؤُهُمْ أَمْ أَشْرَافُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ
ضَعَفَاؤُهُمْ وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا
قَالَ فَرَعَمَتْ أَنْ لَا. فَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَدْعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ يَذْهَبَ
فِيكَذِبٍ عَلَى اللَّهِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَهُ سَخَطُهُ لَهُ
فَرَعَمَتْ أَنْ لَا. وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ إِذَا خَالَطَ بِشَاشَةِ الْقُلُوبِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَوْ
يَنْقُصُونَ فَرَعَمَتْ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَاتَلْتُمُوهُ
فَرَعَمَتْ أَنَّكُمْ قَدْ قَاتَلْتُمُوهُ فَتَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ سِجَالًا يَسْأَلُ مِنْكُمْ وَتَسْأَلُونَ
مِنْهُ. وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْتَلَى ثُمَّ تَكُونُ لَهُمُ الْعَاقِبَةُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَرَعَمَتْ أَنَّهُ لَا
يَغْدِرُ. وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ فَرَعَمَتْ أَنْ
لَا. فَقُلْتُ لَوْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ رَجُلٌ اتَّمَّ بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ. قَالَ ثُمَّ قَالَ
بِمَ يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ وَالْعَقَافِ قَالَ إِنْ يَكُنْ مَا تَقُولُ فِيهِ
حَقًّا فَإِنَّهُ نَبِيٌّ وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ وَلَمْ أَكُنْ أَظُنُّهُ مِنْكُمْ وَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي
أَخْلَصُ إِلَيْهِ لَأَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَعَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ وَلَيَبْلُغَنَّ مَلَكُهُ مَا تَحْتَ
قَدَمَيْ. قَالَ: ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ (بِسْمِ
اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرْقَلٍ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ
اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَذْعُوكَ بِدَعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْتَ تَسْلَمَ وَأَسْلِمَ يُؤْتِكَ اللَّهُ
أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ وَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَيَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ
سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لَا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا
مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ
ارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ عِنْدَهُ وَكَثُرَ اللَّغْطُ وَأَمَرَ بَنَاهُ فَأَخْرَجْتَنَا. قَالَ فَقُلْتُ: لِأَصْحَابِي حِينَ
خَرَجْنَا لَقَدْ أَمَرَ أَمْرُ ابْنِ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ لَيَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ قَالَ: فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا
بِأَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ سَيَظْهَرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَى الْإِسْلَامِ.

وَحَدَّثَنَا هَسَنُ الْحُلَوَانِيُّ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَا حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ وَهْشَوَانُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَزَادَ فِي الْحَدِيثِ وَكَانَ قَاصِرُ لَمَّا كَشَفَ اللَّهُ عَنْهُ جُنُودَ فَارِسَ مَشَى مَشْنُ حِمَصَ إِلَى إِبِلْيَاءَ شُكْرًا لِمَا أَبْلَاهُ اللَّهُ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَقَالَ إِيْمُ الْيَرِيسِيِّينَ وَقَالَ بِدَاعِيَةِ الْإِسْلَامِ). (الحديث ٧ - أطرافه في : ٥١، ٢٦٨١، ٢٨٠٤، ٢٩٤١، ٢٩٧٨، ٣١٧٤، ٤٥٥٣، ٥٩٨٠، ٦٢٦٠، ٧١٩٦، ٧٥٤١).^(٧)

عہدوللای کوری عہبباس (ہرمزی خودیان لہ ہر) فہرمووی: نہبوسوفیان بہزمانی
خوی بوی گیرامہوہ گوتی: لہکاتی ریکہوتن (صولج)ی حودمیبییہدا
کہلہنیوان من و پیغہمبہردا کرابوو، چووم بؤ شام لہوکاتہدا کہمن لہشام
بووم، لہکوٹای سالی شہشہمی کوچیدا، دیچیہی کہلبی نامہیہکی ہیئا لہ
پیغہمبہرہوہ (درووی خودی لہسر ہر) نووسرا بوو بؤ قہیصری رؤم کہ ہەرقلہ، دیچیہ
کاغہزمکہی پیغہمبہر (درووی خودی لہسر ہر) دہداتہ دہست سہرداری بوصرا، سہرداری
بوصراش دہیداتہ دہستی ہیرقل خوی، ہیرقل لہشکری فارس دابووی
بہسہری داو تہنگی پی ہہلچنی بوو، شامو ہہموو دہوروبہری شام تاجزیرہو
گہل ولاتی تری لی داگیر کردبوو، خوی پہنای بردبوو بؤ قوستہنتہنیہ،
لہویشا ماوہیہکی دوورو دریز گہماروی دابوو، کہخوا لہشکری فارسی لہکوٹ
کردہوہ بؤ سوپاسی نہو بہہرہ گہورہیہ لہحیمصہوہ بہہپیان چوو بؤ قودس
(زوہری (ہرمزی خوی لہ ہر) کہیہکیکہ لہگیرمہوہکانی نہم فہرموودہیہ دہگیریتہوہ
کہلہحیمصہوہ تا قودس مافووریان بؤ راخستبوو، گول و رہجانہیان لہسہر
دانابوو بہسہریا دہرپی تابہیتولہقدیس) جاکاتی نامہکہی پیغہمبہری پی
دہگا، دہلی: نادہی بگہرین بزانن لیڑہدا کہسی ہہیہ کہلہہوڑی نہم پیاوہ بی
کہنہم کاغہزہی بؤمن نووسیوہو خوی بہ پیغہمبہر دہزانی؟ دہلین: بہلی:

(٧) أخرجه مسلم في المغازی (الجهادوالسیر) باب: کتاب النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) الی

گوتی: جا من و چهند که سیکي تری قورپه شییان بانگ کرد، که دهوری سیی کهس ده بووین، بردینیان تاجو وینه لای هیرقل له قودس، له بهر دمیا دایان نیشان دین قه یسهر له سهر ته ختی پاشایی دانیشتبوو، تاجی له سهره بوو، گه وره گه وره ی پړوم په تریقو قه شه و راهییی زوری له ده ورا بوو، گوتی: کامتان به خرمایه تی بهم پیاوه که گوايه خو ی به پیغه مبه ر دزمانی نزیک تره؟ گوتی: گوتم: من، نیتر منیان له بهر دم خویدا دانی شان و هاوړیکانمیان له پشتمه وه دانی شان، نینجا زبانزان (ته رجمان) ده کی خو ی بانگ کردو گوتی: پییان بلئ: نه و من لهم پیاوه پرسیار ده کم و هه والی نه و پیاوه ی ئی دهرسم که ده لئ من پیغه مبه رم جا نه گهر نه م له و بارمیه وه به درؤ وه لامی منی دایه وه نیوه به درؤی بخه نه وه. نه بو سوفیان گوتی: به خوا له بهر نه وه نه بوايه که پی م شهرم بوو درؤم ئی دمر که وئ، نه گینا نه و رؤزه درؤم ده کردو قه یسهرم چه واشه ده کرد له باره ی هه والی پیغه مبه ر وه، چونکه نه و سهر دمه من و چه زمرت هاودا وای یه کتری بووین. نینجا هیرقل به زبانزانه کی گوت: ئی ی بیرسه: بنه چه و ره سه نی له ناواتانا چونه، خانه دانه یان نا؟ گوتم: تابلیت خانه دان و وه جازاده میه، گوتی: نایا له ناو باوو باپیریا پادشایان تیا هه لکه وتوو ده؟ گوتم: خهیر، گوتی: باشه نه م پیاوه له پیس نه و ده که بلئ من پیغه مبه رم درؤتان ئی دیوه؟ گوتم: نه، گوتی: باشه نه وانه ی که په پره ی ده که ن و ده چنه سهر نایینی نه و له خانه دانه کانی خه لکن یاله لازمه بوون و بی نه واکانیان؟ گوتم: نه، همر له هه ژارو لازمه بوونه کانیان په پره ی ده که ن، گوتی: بهر بهر ره زور دمبن یاکه م ده که ن؟ گوتم: خهیر، به لکوو رؤز به پړؤ زور دمبن، گوتی: باشه کهس هیه له وانه ی که ده چنه سهر نه و نایینه له پاشا لی بیزار بی و پاشگه ز ببیته وه و مرکه ری و وازی لی بی نی؟ گوتم: نه، گوتی نه ی شهرو شوړو جهنگتان له گه ل دا کردو ده؟ گوتم: به لئ: گوتی: شه پرکردن و جهنگینتان له گه لیا چونه؟ گوتم: تانیستا جهنگ له نیوانی نی موه نه و ده دووبه ختی بووه: به نؤره و به سهره بوو، جاری واهیه نه و زال دهبی به سهر

نیمه‌داو جاری وایش هه‌یه نیمه زال دهبین به‌سهر نه‌ودا، گوتی: باشه، نه‌ی به‌یمان ده‌شکینی یان نا؟ گوتم: تانیستا نه‌یشکاندوو، به‌لام نی‌ستا که به‌یمانیکمان له‌نیوان دا هه‌یه، پیکه‌وتووین له‌سهر شه‌ر نه‌کردن، بۆ ماوه‌یه‌کی ناوبراو، جانا زانین ده‌یباته‌سهر یانا، نه‌بوسوفیان گوتی: به‌خودا ته‌نیا نه‌م وشه‌یه نه‌بی مه‌ودای تری نه‌دام، که‌تی‌چینیکی تی‌چینم و نه‌نگی له‌ پیغه‌مبه‌ر بگرم. گوتی: نه‌ی باشه که‌سی تر له‌پیش نه‌مه‌وه قسه‌ی وای کردوو له‌ناوتانا؟ گوتم: نه‌، نه‌جا به‌زوبان زانه‌که‌ی خۆی گوت: بی‌ی بلّی: که‌من لی‌م پرسیت له‌لایه‌نی بنه‌چه‌و ره‌سه‌نی نه‌م پیاوه‌وه، تۆ وه‌لامت دایه‌وه گوتت: که‌هه‌تا بلّی ی خانه‌دان و وه‌جا خزاده‌یه له‌ناومانا، نه‌وه‌یش ناداب و نه‌ریتی هه‌موو پیغه‌مبه‌ری بووه، هه‌موویان وانه، هه‌مووکاتی خوا که‌سیکی خانه‌دان و وه‌جا خزاده‌ی هه‌لبزاردوو و کردوو یه‌تی به‌ پیغه‌مبه‌رو ناردوو یه‌تی بۆسهر هۆزه‌که‌ی خۆی، لی‌شم پرسیت که‌نایا باو باپیری نه‌م پیاوه‌ شایان تیا بووه یانا، تۆ گوتت نه‌، منیش له‌دلی خۆما گوتم: نه‌گهر له‌باوک و باپیریا پادشا ببوایه دهم گوت پیاویکه‌ داوای مو‌لک و ده‌وله‌تی باوک و باپیری ده‌گاته‌وه، پرسیاریشم لی‌ت کرد نایا په‌یره‌وانی نه‌م پیاوه‌ ره‌شه‌ خه‌لک و کۆمه‌له‌ی مسکینه‌کان، یا ناغاو به‌گزامکان، نه‌وه‌ بوو تۆ گوتت لازه‌بوون و مسکینه‌کان په‌یره‌وی ده‌کن، له‌راستی دا هه‌میشه‌ زۆریه‌ی په‌یره‌وانی هه‌موو پیغه‌مبه‌ری نه‌و جوړه‌ که‌سانه‌ن، لی‌شم پرسى نایا له‌پیش نه‌ودا که‌بلّی من پیغه‌مبه‌رم درۆتان لی‌ دیبوو، تۆ گوتت نه‌، منیش گوتم: چۆن ده‌بی له‌گه‌ل خه‌لکا درۆنه‌کا، به‌لام له‌پاشا بجّی درۆ له‌گه‌ل خودا بکا، شتی وانابی، من له‌تۆم پرسى نایا که‌سی هه‌یه له‌شوینکه‌وتوانی، که‌بجّیته‌ سهر دینه‌که‌ی و که‌شارمزیی لی‌ په‌یدا کرد وازی لی‌ بینى و به‌دلی نه‌بی؟ تۆ گوتت نه‌، له‌راستی دا هه‌رکاتی دل که‌خۆشی ی باومرو ئیمان بجّیژی و تام و جّیژی لی‌ و مر بگری ئیتر هه‌تا هه‌تایه‌ نه‌و فینکی باومره‌ له‌و دلّه نارامه‌ دمرناچى و ده‌بن به‌گول و بولبول! من له‌تۆم پرسى نایا په‌یره‌وانی نه‌و له‌زۆرین یاله‌که‌مین؟ تۆ

گوتت تادى زۆرتر دەبن! ھەموو ئايىن و بىر و باومرېكى دروست ئاوايە، ھەر لەزىياد بوونە ھەتا لەنەنجاما سەردەگرۆ و تەواو دەبى، من لەتۆم پەرسى ئايا شەپو شۆپو جەنگتان لەگەل دا کردووە، تۆ گووتت جەنگو شەپمان لەگەل دا کردووە تائىستا جەنگى نىوانمان دووبەختى بوو، جارى ئەو دەيباتەووە جارى ئىمە دەيبەينەو، لەپراستى دا ئەمە رەوشتى ھەموو پىڭەمبەرۆ بوو، لەسەرمەتاوە تاقى دەگرىنەووە دووچارى سەراسى و ئىش و ئازاردەبن، بەلام لەنەنجام دا ئەوان سەردەكەون، كەخۆر ھەلھات بەرمبەرە سوپاى زۆرو سەتم و ناھەقى ئاودەگرىتە ژىرى و گولۆلەى دەكەوئتە لىژى، من لەتۆم پەرسى ئايا پەيمان دەشكىنۆ يانا؟ تۆ گوتت: خاوەن پەيمانەو پەيمان ناشكىنۆ، ئەمەيش شىووە رەفتارى گشت پىڭەمبەرەنە، پىڭەمبەرەن (سلاوى خاويان لى بى) قەت پەيمان ناشكىنۆ بەلەين دەبنەسەر، من لەتۆم پەرسى ئايا كەسىكى تر لەپىش ئەم دا ئەم داوايەى ئەوى کردووە لەناوتاناو گووتوئەتى من پىڭەمبەرەم، تۆگوتت نە، منىش لەدلى خۆما گووتەم ئەگەر كەسىكى تر لەپىش ئەمدا ئەم قەسەيەى بگووتايە دەمگوت: ئەم پياوھش لاسايى ئەو قەسە كۆنەيە دەكاتەو! ئەبوسوفيان گوتى: ئەنجا ھىرقەل گووتى: فەرمانتان بەجى پى دەكاو دەلۆ جى بكەن و جى مەكەن؟ گوتەم: پەيمان دەلۆ: نوئىژ بكەن، زەكات بەدەن، خەزەم دۆست بەن و بۆخەزم باش بەن و مافى خەزمايەتى بەجى بىن، دەست پاك بەن، داوئىنپاك بەن، دەم و دىپاك بەن، بەندەيى ساغ بەس بۆخوداى گەورە بكەن، ھىچ شتۆ نەكەين بەھاوێل بۆ خودا، واز لەو بت و خودا درۆيىنانە بەيئىن كەباوك و باپىرمان لەكۆنا دەيانپەرسىن.

ھىرقەل گوتى: ئەمەى تۆ دەلييت لەبارەى ئەو پياوھە ئەگەر راست و دروست بى و ئاوايى ئەو پىڭەمبەرە، من دەمزانى كە ئەم پىڭەمبەرە بەزوويى پەيدا دەبى و دى، بەلام نەمەمزانى كە لەئىوئەيە ئەى كۆمەلەى عەرمبا! وەمەن بەش بەحالى خۆم ئەگەر بزانم قووتار دەبەم و دەگەمەلەى خەز

دەكەم بېچم بۇ خزمەتى، ئەگەر لەلای دەبووم قاچەكانيم دەشۆرد، بەخودا قەلەمپروو دەستەلاتى ئەو دەگاتە ئەم شوین پایانهى منیش، وەخاکی بەیتولەقدیس و ھەموو ولاتی شامو رۆم داگیر دەکا. ئەبوسوفیان گوتی: لەپاشا داواى نامەكەى پێغەمبەرى کردو خویندى یەو، ناومرۆكەكەى ئەمە بوو: بەناوى خودای بەخشندەى میهرەبان، لەموحەممەدەو کەبەندەى خودایە: کەپێغەمبەرى خودایە، بۆلای ھیرقەلى مەزنى رۆم، سلاوو دروود لەپەپەرەوانى رېگەى راستى، سلاو لەراستى خوازان! لەپاش ئەمە من داوات لى دەكەم کەئىسلام ببیت، ئىسلام ببە لەھەردوو جیھان دا سەلامەت دەبیت، ئىسلام ببە خودا لەباتى جارى دووجار پاداشت دەداتى، چوونکە ھەموو خواوەن نامەپەكەى نۆموسوئمان دووپاداشى بۆ ھەيە، سەرپرای ئەوھیش کەدەبى بەمامۆستای نیشاندمرى خیر بۆ ھەموو دەست و پەيوەندەكەى خۆت و دەبى بەسەر مەشق بۆيان، ئەگەر سەرپېچیش دەكەى و گەردنكەچى ناکەى بۆ ئىسلام ئەو بزانە کەھەم ئۆبال و گوناھى خۆت و ھەم ئۆبال و گوناھى مسکین و وەرزیڕەكانیش لەئەستۆى تۆیە چوونکە ئەوان ژێردەستى تۆن و چاویان لەدەمى تۆیە. ھەروەھا داوات لى دەكەم بەھۆى ئەم ئایەتەیشەو کەدەمفەرموى: {يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَبِمَا نَقُولُوا فَفَعَلُوا} (۲- ۶۴) واتە: ئەى ئەھلى كىتاب! ئەى خواوەن نامەكان! ئەى كۆمەلەيى كەخودا نامەى خۆى بەھۆى پێغەمبەرئى لەپێغەمبەرەكانى خۆپەو بۆ ناردوون! وەرن بۆسەر وەرگرتنى تاقە فەرموودەيى، كەبۆ ئیمەو بۆ ئیوہ یەكسانەو چون یەكە بەبى جیاوازیی، كەبریتىيە لەنیاژپاكى و ساخى لەگەل خوادا وەئەم مەبەستەیش بەم چەن یاسایە دیتەجى، یەكەم عیبادەت و پەرستەن و خوداپەرستى بۆ كەسى تر نەكەين بۆ خودای گەورە نەبى، دوەم ھاوەل و كۆر و كچ و باوك و دايك و

که سووکاری بۇ برپار نه دهمین، سییه م له ناو خو مانا یه کتری نه که مین به خوداو وهك خودا بیکه مین به خاوهن فەرمان و شت حه لال و حه رام بکا بۆمان، به بئ وهرگرتنی فەرمان له خوداوه، جانیه گهر نهو خاوهن نامانه پشتمان له م په ندو نامۆزگاری و فهرمایشته راست و دروسته و پووپیچی یان له یه کتایی په رستی کرد، نهوا تۆ نهی پیغه مبه ر! هه م خۆت هه م په پره وه کانت پیان بلین؛ حه ق دیاره، ناشکرایه و به لگه نه ویسته، که ئیوه قه بوولی ناکه ن نهوا ئاگادار بن و به شایهت بن ئیمه فهرمان به رداری خوداین و موسو لمانین، نه بو سو فیان گوتی؛ که هیر قه ل له خویندنه وهی نامه که بۆوه، له ده وری بوو به زله زل و قاووقیز، نیتر دستوور درای ئیمه کراینه دمه وه، که چووینه دمه وه به هاو پیکانی خو م گوت: به راستی خو کاری کورپه که ی نه بو که بشه گه وره بوو، خو نه وه تا شای رۆمیش لی دمه ترسی، (نه بو که بشه باوکی شیر ی پیغه مبه ره، می ردی حه لیمه یه که دایه نی حه زره ت بووه) نیتر هه ر له وکاته وه من دمه زانی که کاروباری پیغه مبه ر (دروودی خودی له سر بن) سه ر ده که وئی و گومانم له وه دا نه بوو، تا نهو رۆژه ی خودا کردم ی به موسو لمان و چوومه سه ر ئایینی ئیسلام.

(لیره دا قسه ی نه بو سو فیان ته واو. زوهری دمه ره موئ: ئیبنو ناطوور فهرمان په وای قودس و هاو مپئی ی هیره قل بوو، ئوسقوف و سه رۆکی ئایینی نه صارای شام بوو، له سه رده می عه بدوله لیکی کور ی مه رپوان له شام بینیم نه م داستانیه ی بۆ گپرامه وه، گوتی: له وکاته دا که هیره قل هات بۆ قودس، به یانییه ک که له خه وه ئسا رهنگ و پرووی تیک چوو بوو، دمه روون په ستی ی پیوه دیار بوو، هه ندی به تریق و پیاو ما قولانی ده ولته تی پیان گوت: شیو مت له به رچاومان گۆراوه، له سه ر بارودۆخی پیشووت نه ماوی. ئیبنو ناطوور ده یگوت: هیره قل کۆله نانی (کاهن) بوو، نه ستیره شوناس بوو، سه یری نه ستیره ی ده کرد، جا که لیان پرسی پیی گوتن: ئیمشه و ته ماشای نه ستیره م کرد، پادشای نهو گه له م چاو پی کهوت که خو یان سوننه ت ده که ن، زال بوو

بوو، ئەرئى لەم مىللەتەنە کامیان خۇيان سۈننەت دەكەن؟ گۈتيان: ھەر
مىللەتتى جوولەكە خۇيان سۈننەت دەكەن، بەوۋە خۇت سەخلەت مەكە،
بنووسە بۇ شارانى قەلەمردى خۇت ھەرچى جوولەكەيان تىايە بيانكوزن!
لەم دەمەدا كەئەوان لەراوئىژدا بوون، پياوئىكيان ھىنا بۇلاى ھىرەقل،
پادشاى غەسسان ناردبووى، دەنگو باسى پىغەمبەرى باس دەگرد، كەپەيدا
بووۋە داواى پىغەمبەرى دەكا، كەھىرەقل ھەوالى كارەكەى لى پرسى وەلامى
ومرگرت، گۈتى: بچن ئەم پىاوۋە بىەن برۋانن كەسۈننەت كراوۋە يانا؟
كەتەماشايان كەد ھاتنەوۋە گۈتيان: بەئى سۈننەت كراوۋە، ھىرەقل لى پرسى:
عەرمب خۇيان سۈننەت دەكەن يانا؟ پىاوۋەكە گۈتى: بەئى خۇيان سۈننەت
دەكەن، ھىرەقل گۈتى: ئەوۋەى من دىم لەوكتەدا كەتەماشاي ئەستىرەم كەرد،
كەسەرەكەوتوۋ بوو، پادشاى ئەم مىللەتتى عەرەبەيە پەيدا بووۋە. ئەوسا
ھىرەقل كاغەزى نووسى بۇ برادەرىكى خۇى لە (رومىيە) ئەویش لەزانستا
ھاوتاي ھىرەقل بوو، ئەوجا خۇى رۇيى بۇ حىمس لەوئى مايەوۋە ھەتا وەلامى
نامەكەى لەبرادەركەيەوۋە بۇ ھاتەوۋە، راي ئەویش لەبارەى سەرھەلدانى
پىغەمبەروۋە رىكى راي ھىرەقل بووۋە، لەبارەى ئەوۋەشەوۋە كەپىغەمبەرى
خوایشە، ئەمجا ھىرەقل گەورە پىاوۋەكانى ولاتى رۇم بانگ دەكاو لەكۈشكىكى
خۇيا لەحىمس كۇيان دەكاتەوۋە فەرمان دەكا دەرگاكانيان خىر داخست، خۇى
چوۋە جى يەكى بەرزو پىى گۈتن: ئەى كۆمەلەى رۇم! ئەگەر دەتانەوئى
سەربەرزو سەرفراز بن ھەتا ھەتايە، وەموئىك و دەولەتەشتان بەردەوام بىو بۇ
بمىنى وەرن زوۋكەن موسولمان بىن، كەھىرەقل وای وت ئەوان ھەموو وەك
كەرەكۈى شەلەزان و بەرەو دەرگاكان ھەلئان تىزان كەبچن ھىرەقل بكوژن،
كەچوون دەرگاكان گشت داخرا بوون، ھىرەقل كەچاۋى كەوت
بەھەلەسەلەمىنەوۋەكەيان و ئاۋمىد بوو لەئىسلام بوونيان گۈتى: بياننەنەوۋە
بۇلاى خۇم، كەگەرەنەوۋە پىى گۈتن: ئەوۋەى من كەئەو قەسەيەم بەئىوۋە گۈت

تاقیم کردنه وه، ویستم بزائیم تاج رادهیی ئایینی خۆتان به توندیی گرتووه،
باش بوو هه ئۆیسته که تانم به دل بوو، ئیتر ئه وانیش کورپووشی به گه وه
زانینیان بۆ بردو گلهی یان لی نه ما، ئه مه دواباسی هیرقه ل بوو له باره ی
پێغه مبه ره وه له م باسه دا. (ت ۶ - ل ۶۷) = تاجول ئوصول به رگی شه شه م
به کوردی لاپه ره / ۶۷ = تاج/ ۴/ ز/ ۴/ ژ/ ۳۷۱۰ ج/ ۴/ هه روا له شوپنه کانی تر دا.

الله و شیکردنه وه:

ئه بوسوفیان ناوی سه خری کورپی هه ربه، له مه سه له مه ی فه ته، چاویکی
له رۆژی طائیف له ده ست داو ئه و چاوه که ی تری له غه زای په رموو ک دا قه له پوو ج
بووه، له مه دینه نیشته جی بوو، له ته مه نی هه شتاو هه شت سالی دا له مه دینه
زایه بوو، خه زوو ری پێغه مبه ر بوو (ت ۵ - ل ۱۴۵ تاج/ ۳/ ز/ ۳۴/ ل ۶۶۷ ج/ ۴).

۲- نامه ی بروا (کتاب الایمان)

۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما) قَالَ: (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنِيَ
الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ،
وَإِتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ). (الحديث ۸ - طرفه في: ۴۵۱۴) ^(۸)

عه بدو ئلای کورپی عومه ر (همزی خودمان له یه) فه رموو ی: پێغه مبه ر (درووی خودی له سه ر به)
فه رموو ی: (ئیسلا مه تی له سه ر ئه م پینج بنیا ته دامه زرا وه: په که م شه هاده ی؛
لا اله الا الله و محمد رسول الله: شایه تی دمه د، به زمان ده ئیم و به دل با وه ر ده که م
که هه ر په زدانی پاک خودایه و هیج خودای تر نییه و موحه ممه دیش
پێغه مبه ری ره وان ه کراوی خوا یه، له لایه نی خوا وه ره وان ه کرا وه بۆ سه ر مرۆڤ و
جنۆ که، دو ه: را گرتنی نو یژ و به جی هینانیه تی به پێی مه رجه کانی به رێک و
پێکی، سی یه م: زه کات دان، جوا ره م: هه جکردن، پینجه م: رۆزو و گرتنی ره مه زان).

(۸) اخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان اركان الاسلام ودعائمه العظام، رقم: ۱۶ = ۱۱۳ اشيجا.

رائے و شیکردنہ وہ:

ثیبو عومہ ناوی عہدوللای کوری عومہری کوری خہ ططابہ، بہ مندائی موسولمان بووہ، یہ کیکیہ لہو شہش ہاور پیانہی پیغہ مبر کہ فہرموودہی زوریان گیراومتہوہ، یہ کیکیشہ لہو چوار کہسہ ناویان عہدوللایہ و ناسراون بہ عہد بادیلہی نہ ربہ عہ، واتہ: چوار عہدوللاکہ، کہ دووہ میان ثیبو عہ بباسہ، سیہ میان عہدوللای کوری عہ مرہ، چوارہ میان عہدوللای کوری زوبہیرہ، دووہ زارو شہش سہدو سیی فہرموودہی گیراومتہوہ، لہو خاریدا (۲۵۱) فہرموودہی ہئیہ، لہو موسلیم دا (۲۰۱) فہرموودہی ہئیہ، سہدو حہ فتایان پہسندی ہر دوولایانہ، لہناو ہاور پیاندا بیجگہ لہئہ بوہور میرہ کہسی تر بہقہد نہو فہرموودہی نہ گیراومتہوہ، کوتہی بہ ہیتر نہو مہ کہسائی حہ فتاوسی ی کوچی لہفہخ لہنزیک مہککہ کوچی دواپی کردووہ: (تاج - ۱ ل - ۱۷ = ژمارہ ۱: ۱/ز) + (تاج/۵ ل/۱۳۰ = تاج/۳ ز/۲۷ ج/۴).

باسی کاروبارہکانی باوہر

۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَثَنُونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ). (الحديث ۹) ^(۱)

نہبو ہورہیرہ (مزی خوی لئ ہئ) لہ پیغہ مبرہوہ (درووی خوی لئ ہئ) دہفہرموی: (ثیمان و باوہر شہست و نہو مندہ لقہ، شہرمو حہیا لقیکیہ لہباوہ).

رائے و شیکردنہ وہ:

نہبو ہورہیرہ دم سپی کو مہلہی ہزارہکانی صوفقہ بوو، لہسائی گرتنی خہیہردا موسولمان بوو، لہخزمہت پیغہ مبردا نامادہی نہم غہزیہ بوو،

(۹) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان عدد شعب الإيمان وأفضلها وأدناها رقم: ۲۵-۱۵۲ شیحہ.

بوخوی دمه رموی: (به هه تیوی په رومرده بووم، که کۆچم کرد بو مه دینه هه ژار بووم، رهنجه رو خزمه تکاری بوسره ی کچی غه زوان بووم، خوا کردم ی به میردی) له ناو هاوړیکانی پیغه مبهردا که س به قه د نه و فهرمووده ی نه گیراومه وه، پینج هه زارو سی سهدو هفتا و چوار فهرمووده ی گیراومه وه، له بوخاری شهریف دا (۴۸) فهرمووده ی هه یه، له موسلیم دا (۵۱۵) فهرمووده ی هه یه، سی سهدو بیستو پینجیان په سندی هه ردوولایه، خه لکی یه مهنه، له خیللی نه زده، که ده چیته وه سهر هوژی دهوس، موچه پرهری کوړی، یه کی بووه لهو که سانه ی که فهرمووده یان لیوه گیراومه وه، له ته مهنی هفتا و هشت سالی دا، له سالی په نجاو هه شتی کۆچی دا له مه دینه کۆچی دواپی کردووه، له گوړستانی به قیغ به خاک سپیردراوه. ته ماشای باسی مه زناهی نه بوهورمیره له (ت/۵ ل/۲۱۷ = تاج/۳ ز/۶۲ ل/۷۳۴ ژ/۳۵۲۱-۳۵۲۶) بکه.

۱۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَائِهِ اللَّهُ عَنْهُ). (الحدیث ۱۰ - طرفه فی: ۶۴۸۴).^(۱۰)

عبداللای کوړی عمر (پژای خوابان لی بهی) فهرمووی: پیغه مبهرد (دروودی خودای لسم بهی) فهرمووی: (مو سولمانی ته وواو نه و موسولمانه یه که موسولمانانی تر له زیانی زمان و له زیانی دهستی پژگار بن، موهاجیری ساخو کۆچکاریش نه و که سه یه که گوړیزو په و بکا له وشته ی که خودا قه دهغه ی کردووه).

راهه و شیکردنه وه:

عبداللای کوړی عمری کوړی عاص یه کی که له هاوړی ناوداره کانی پیغه مبهرد (دروودی خودای لسم بهی) دوازده سال له باوکی منالتر بووه، زانایه کی پایه بهرز

بووه، زۆر زانا بووه، زۆر به‌دین بووه، جهوت سه‌د فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌بوخاری دا (۲۵) فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌موسلیم دا (۳۷) فهرمووده‌ی هه‌یه، جه‌فده‌یان په‌سندی هه‌ردوولایه، له‌مانگی قوربانی سائی شه‌ست و پینجی کۆچی دا، له‌مه‌که‌که، یا له‌طائف، یا له‌میسر، له‌ته‌مه‌نی جه‌فتاو دوو سائی دا کۆچی دواپی کردوه: (تاج/ل ۱/ ۲۲ ز ۲/ ف ۶ = ز ۲/ ژ ۸/ ج ۴) + (تاج/ل ۵/ ۱۴۰ ز ۳۱ = تاج/ل ۲/ ۳۱ ز ۳۱/ ژ ۳۴۱۶-۳۴۱۹ ج ۴).

کام موسوڵمانه زۆر باشه

۱۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: (مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ). (الحديث رقم: ۱۱ في فتح الباری بشرح صحيح البخاري).^(۱۱)

ئهو موسا (پێڕای خۆی له‌ یه‌) فهرمووی: عه‌رزى جه‌زه‌تیان کرد: ئه‌ی پێغه‌مبه‌رى خودا! کام موسوڵمانه زۆر باشه؟ فهرمووی: (ئهو كه‌سه‌ی كه‌ موسوڵمانان له‌ زمان و ده‌ستی سه‌لامه‌ت بن).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

ئهو موسای ئه‌شه‌ه‌رى ناوی عه‌بدوڵلای کورپی قه‌یسه، له‌هاورپی مه‌زنه‌کانی پێغه‌مبه‌ره، سێ سه‌دو شه‌ست فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌بوخاریدا (۵۴) فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌ موسلیما (۶۵) فهرمووده‌ی هه‌یه، په‌نجایان په‌سندی هه‌ردوو لایانه، یه‌کیکه‌ له‌هاورپی زاناکانی پێغه‌مبه‌ر (درووێ خۆدی له‌سه‌ر یه‌) له‌ته‌مه‌نی (۶۳) سائی دا، له‌مه‌که‌که، یا له‌کووفه‌ مردووه.

(۱۱) اخرجه مسلم في الايمان، باب بيان تفاضل الاسلام واي اموره افضل، رقم: ۴۲= ۱۵۹، ۱۶۲.

خُوراک به خشین به شیکه له نیسلام

۱۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنهما) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ). (الحديث ۱۲ - طرفاه في: ۲۸، ۶۲۳۶) (۱۲)

عہدوللای کوری عہمر (ہمزای خویان لہ ہر) فہرمووی: پیایو لہ پیغہمبہری پرسى: چى شتى لہ نایینی نیسلام دا زور چاکہ؟ فہرمووی: (نانبدہمبہو سلاویش لہہموو کہسى بکہ، چ بیناسی و چ نہیناسی). (تاج/ ۱/ ل ۲۲/ ف ۷/ ز ۸/ چ ۴/ ز ۲).

به شیکه له نیمان چى بوخوی پیخوشبی

بو برای موسولمانیشی پیی خوشبی

۱۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. (الحديث ۱۳ - الرقم ۱۳ في فتح الباري شرح صحيح البخاري). (۱۳)

ئەنەس (ہمزای خوی لہ ہر) لہ پیغہمبہرہوہ (دروودی خودی لہنہر ہر) دمفہرمووی: (کہستان بہتہواوی نیمان و باومر ناہینى ہتا ہہرجی بوخوی پیی خوشہ بو برای موسولمانیشی پیی خوش نہبی) (تاج/ ۱/ ل ۲۰/ ف ۲/ ز ۲).

راقہ و شیکردنہوہ:

بہ پیی دمقی نایہتی قورئانی پیروز، موسولمانان لہناو خویانا خوشک و برای نایینی یہکترین، یہزدانی پاک دمفہرمووی: (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) واتہ: موسولمان برای موسولمانہ، لہ شہریعت دا، بہ پیی ی باوی ناو کومہل،

(۱۲) أخرجه مسلم في الايمان، باب تفاضل الاسلام واى اموره افضل رقم: ۳۹-۱۵۹.

(۱۳) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الدليل على ان من خصال الايمان ان يحب لأخيه، رقم: ۴۵-۱۶۸.

زووربهی رووی قسه له بپاوانه، به لām له راستی دا هه موو گشت و گۆو برپاری
 وه کوو یهك نیرو می دهگریتهوه، مه گهر نیشانهیی هه بی دهقه که تایبته بکا
 به لایه کیانهوه، کهواته: مه بهست نهوهیه مرۆقی موسولمان، ژن بی یان بپاو،
 چی بۆخۆی پئی خۆش بی نهوهشی بۆ براو خوشکی موسولمانی پئی خۆش
 بی، کهواته: وشه ی برا له فهرمووده که دا بۆ تهغلیبه، نهك بۆ چه سپانندی
 جیاوازی له نیوان نیرو می دا. نه نهسی کوپی مالیک (همزی خوی له بی) نۆکه ری
 پیغه مبه ر بووه، ده سال خزمه تی چه زرمه تی کردوه، به هه تیوی گه وره بووه،
 له ناو یاران دا کهس به قه د نهو مندالی نه بووه، ده و له مه ند بووه، ته مه نی
 درێژ بووه و پیغه مبه ری خوا له سه ر داخوای دایکی نه نهس نه م نزیایه ی بۆ
 کردووه: خودایه! پیت و فه ر به ره مال و منالی و ته مه نی درێژ که و له گوناھی
 خۆش به (نه نهس (همزی خوی له بی) ده فهرموی: (سه د منال - دوو که مم - به خاک
 سپاردووه، که هه موویان له پشتی خۆم بوون!) ره زیکی هه بوو هه موو سالی
 دوو جار به ری ده گرت، ریحانیکی تیا بوو بۆنی میسکی لیوه ده هات، ده لێن:
 زیاتر له سه د سال ژیاوه، دوا هاوړی بووه که له (۹۳) ی کۆچی دا، له سه رده می
 چه حاج دا له به صره مردووه (۲۲۸۶) فهرمووده ی له پیغه مبه ره وه گێراوه ته وه
 (۲۵۱) فهرمووده ی له بوخاری دا هه یه (۲۵۹) فهرمووده ی له موسلیم دا هه یه
 (۱۶۸) یان په سندی هه ردوولایانن: (تاج/ ۵/ ل/ ۱۸۴).

باسی خۆشه ویستی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) له باوهره
 ۱۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 قَالَ: (فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ
 وَوَلَدِهِ). (الحديث ۱۴) (۱۴)

نُوبو هورمیره (پڑھی خودی لے بن) فہر مووی: پیغہ مبهری خوا (درویدی خودی لے سر بن) فہر مووی: (بہو کہ سہی کہوا گیانی من وا لہدستی نہوا کہستان بہتہ واوی نیمان ناہینی و بہنیماننداری تہواو حسیب ناکری ہہتا منی خوشتر نہوی لہ لہباوک و لہدایک و لہمنالی خوئی و لہ گشت خہلگی تریش سہرجہم). (تاج/۱/۲۰ ز/۲).

رائہ و شیکردنہوہ:

وشہی دہست لہم فہر موودمیہدا لہموتہ شہبہاتہ، ئیمہیش و دک موفہوویچہکان دہرکی مہبہست لی ہہوالہی زانستی خودا دہکہین و دک نہو ہہوالکہرانہ دہلین: (وما یعلم تأویلہ الا اللہ) و دک (الراسخون فی العلم) یش دہلین: (آمانا بہ کل من عند ربنا) نزای باشیش بؤ مونہوویلہکان دہکہین، کہبؤ خزمہتی نایینی خودا نہرکی زوریان کیشاوہو بہتہنویلی جوان چارہسہری زور لہ کیشہکانیان کردوہ، خوا پاداشی باشی ہہموو لایئ لہراژمہکرانی ئیسلام بداتہوہ. خوشہوویستی راستو دروستی پیغہ مبهر (درویدی خودی لے سر بن) بہوہ دہبی کہ موسولمان پہپرہوی شہریعہتہکہی بکا، دہنا قسہ فہقیرہ ہہمووکہس پی ی دہویری.

۱۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ). تدرجہ مہکہی لہ فہر موودہی چواردہدا رویشٹ. (الحديث رقم: ۱۵) (۱۵)

باسی چیژی شیرینی باوہر

۱۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ خَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا

(۱۵) أخرجه مسلم في الايمان باب: وجوب محبة رسول الله (صلى الله عليه وسلم) اكثر من الأهل والولد، رقم: ۴۴ - ۱۶۷ شيعا.

وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ). (الحديث ١٦ أطرافه في: ٢١، ٦٠٤١، ٦٩٤١) ^(١٦)

لهئه نه سه وه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای لمسر بر) دهفه رموی: (هه رکه سی نه سی شته ی تیدابی تامی شیرینی باومر ده چیژی یه که م: خوداو پیغه مبه ری خودای له هه موو شتیکی تر له لا خو شه ویستر بی، دوه م: هه رکه سه ی خو ش دهوی ساخ له بهر رمزای خوای گه وره خو شی بو ی، سی یه م: چو نیش پی ناخو شه فری بدریته ناو ناگرمه وئاوایش پی ناخو ش بی که جاریکی تر بجیته وه سهر کوفرو بی بروایی، دوا نه وه که خوا رزگاری کرد لی ی) (تاج/ عربی جلد/ ٥ ص ٧٨ = القسم العربی) + (تاج/ ١/ ل/ ٢١ ز/ ٢ = ژماره/ ٥).

باسی نیشانه ی باومر حویبی نه نصاره

١٧- عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ). (الحديث ١٧ - طرفه في: ٣٧٨٤) ^(١٧)

ديسان له وه وه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای لمسر بر) دهفه رموی: (نیشانه ی باومر ی بته و خو شه ویستی نه نصاره کانی پیغه مبه ره (دروودی خودای لمسر بر) که به کوردی پیان ده گو تر ی: یارمه تیدمرانی پیغه مبه ر، دروودو سلاوی خوای گه وره له خو ی و رمزای خوای گه وره له یارانی بی، نیشانه ی دوو پرووی و ناپاکیش له گه ل کو مه لی نیسلا ما رق لی بوون و کینه کی شانه له نه نصار). (تاج- ١- ل- ٢١ ز- ٢).

رافه و شیکردنه وه:

نیشانه ی باومر و عه لامه تی ئیمان زو رن یه کی له وانه خو شه ویستی نه نصاره، نه نصار موسو لمانه کانی مه دینه ن که یارمه تی ئایینی خوایان

(١٦) أخرجه مسلم في الايمان، باب: وجوب محبة رسول الله (صلى الله عليه وسلم) أكثر من الأهل والولد والوالد، رقم: ٤٣ = ١٦٤.

(١٧) أخرجه مسلم في الايمان، باب الدليل على ان حب الانصار وعلى (رسمي مخطوطة) من الايمان، رقم: ٧٤ = ٢٢٢ شيجا.

به سهر و به مال داوه، نيفاق و دوو پرويش له نايينا نه وه يه: كه سى به دهم
موسولمان بى و له دله وه ناموسولمان و بى پروا بى، يا به دهم و دل موسولمان بى
به لام رمفتارى و ده كه به ناو موسولمان و ابى!

١٨- عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَحَوْلَهُ عَصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: (بِإِيعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتُرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبِإِعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ). (الحديث ١٨ أطرافه في:

٣٨٩٢، ٣٨٩٣، ٣٩٩٩، ٤٨٩٤، ٦٧٨٤، ٦٨٠١، ٦٨٧٣، ٧٠٥٥، ٧١٩٩

٧٢١٣، ٧٤٦٨). (١٨)

عوبادهى كورى صاميت (همزى خوى لى بى) فهرمووى: (دهسته يى له يارانى پيغه مبه ر
(درووى خودى لى بى) له دهورى بوون، فهرمووى پييان: پهيانم له گهل دا بكن له سهر
نه وه: كه هاوبه ش (شهرىك) بو خوا دانه نين و دزى و حيزى نه كه نه و دس پاك و
داوينپاك بن و مندالى خوتان له بهر نه بوونى نه كوژن و له خوتانه وه له خوت و
خوپايى بوختيان هه لئه به ستن، وه له كردنى چا كه و پياومتى سهر پيچى نه كه نه و
لاريتان نه بى له كارى خير) جا هه ركه سيكتان نه پهيانمى هه تا سهر برده سهر
نه وه پاداشى باشى ده كه ويته سهر خوا، وه نه وه يشى تووشى شتى بوو له مانه وه،
له م جيهانه دا تو له ي نه وه لى سهندرا نه وه ده بى به كه فارمت بو و نه وه تو له يه
بريتى ي تاوانه كه ي ده كه وى، وه نه وه يشى تووشى شتى بوو له مانه به لام
له جيهان داخودا بو و پو شى، نه وه كارى ده كه ويته ده ست خوا، جا خودا نه گهر
حه ز بكا نه وا لى ي دموورى، نه گينا تو له ي نه وه لى له وجيهان دا لى ده ستينى)

عوباده فہرمووی: (جا ئیمہیش لہسہر ئہوہ پھیمانمان پی دا). (تاج/ ۳ ل/ ۲۶۵ ز/ ۱۰۱ ف/ ۱ تاج/ ۱ ز/ ۸ ز/ ۵۵).

راٹھ و شیکردنہوہ:

ہہتا بزائری کہ پیاوانی رشتہگانی فہرموودمکانی صہحیحی بوخاری ج کہلہ پیاوی بوون، سہرگوئی لہمیژوویان دہنووسین، عوبادہ: ئہنصاری پہ، خہزرہجی پہ، ئامادہی پھیمانی عہقہبہی پہکہم و دووہم بووہ، ہہروا ئامادہی بہدرو ئوحدو پھیمانی خوشنوودی (بہیعہتو رضوان) و ہہموو شہرگاگانی تری پیغہمبہر بووہ، لہگہل پیغہمبہر خویدا (درویدی خودی لہسہر بی) لہپیغہمبہرہوہ (۱۸۱) فہرموودہی گیراوتہوہ، شہشیان پھسندی ہہردوولایہ، دوانیان لہبوخاری دا ہہیہ بہلام لہموسلیم دا نییہ، دوانیشیان لہموسلیم دا ہہیہ، بہلام لہبوخاریدا نییہ، پہکہم کہس بووہ کہبووہ بہقازی فہلہستین، پیاویکی کہلہگہتی قہویلہی قوژی بہہرمہند بووہ، سالی (۲۴) ک مردوہ، گوڑہکہی لہبہیتولہقدیسہ جیگہکہی زانراوہ، پھیومندیی ئہم فہرموودہیہ بہسہر دیپری ئہم باسہوہ، کھنیمان و باومرہ زور کہمہ، ئہوہیش بہہوی ئہو تیہہلکیشانہومیہ کہ دانہری تہجریدی صہریح کردوویہتی لہنیاوان سہرباسہ سہرہکی و لاوہکی پہگانی صہحیحی بوخاریدا، ئہم ناسازی پہ لہزور شوین لہم کتیبہ پیروڑہیہدا دووبارہ دہبیٹہوہ، بہلام چارمہری بہوہ دہکری کہبگہرپیٹہوہ بوہسہر ئہصلہکہ، لہکوندا موتالاکہری ئہم جوڑہ کتیبانہ ناگاہیکی چاکی لہم لایہنانہ ہہبوو، بہلام نیستا وانہماوہ، خوینہر بہگشتی تہواو ساکارو ساویلکہ بوون، مہگہر بہدانسقہ خوینہری پسپور ہہبی!

باسی: بہشیکہ لہ نایینداری ئہگہر لہدہست نازاوہ رابکہی

۱۹ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَلَّهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرُ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ

وَمَوَاقِعُ الْقَطْرِ يَفْرُ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ). (الحديث ١٩ - أطرافه في: ٣٣٠٠، ٣٦٠٠، ٦٤٩٥، ٧٠٨٨). (١٩)

ئەبو سەعیدی خودری (عزای خوی لێ بێ) فەرمووی: پێغه مەبەری خوا (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (هاکا ئەو رۆژە هات کە مەردوم دەکەونە چەرخیکی خراپی واوە پیاوی موسوڵمان لەبەر ئازاوەی زۆرو لەتاو ئاشووب و فەرتەنە بەنایینی خۆیەو گوریزو ڕەو دەکاو هەلدی و شوین ئازەل و گەلەرانى خۆى دەکەوئ و بەلوتکەى شاخەکان و بەلەومرگاگانه‌وه گریان دەدا، ئەو رانە لەم رۆژە رەشەدا باشتەین مائى ئەو موسوڵمانە گوێشەگیرەیه، چونکە دەبێ بەهۆی پاراستنى نایینی و مایەى گوزمەرانى، دوور لە ئازاوەکان). (ریاض ٢/ل ٥٤٤ - کوردی) + (چاپی ٢/ل ١٥٠/ز ٦٩).

رافە و شیکردنەوه:

ئەبو سەعیدی خودری ئەنصاری یە، لەرۆژی غەزای ئو خوددا لەبەر مندائى ڕێگەى نەدرا کە بەشداری لەم غەزایەدا بکا، بەلام لەوودوا لەخزمەت پێغه مەبەردا نامادەى دوازدە غەزایبووه، باوکی لە غەزای ئو خوددا شەهید بووه، هەزارو سەدو حەفتا فەرموودەى هەیه، لەبوخارى دا شەست و دووی هەیه، لەموسلیم دا نەوودو هەشتی هەیه، چل و شەشیان پەسندى هەردوولایانن، بەبێ ی ئەم فەرموودمیه گوێشە گیرى لەکاتى ئازاوەدا سوننەتە، گوێشەگیرى لەهەموو کاتێک دا شتى چاکە، بەتایبەتى لەم زەمانەدا، بەمەرجی نەبێ بەهۆی زیان بۆخۆى یا بۆ موسوڵمانان، وەك ئەو بێ بەهۆى تەرکی جومعه و جەماعەت، یا بێ بەهۆى نەکردنى کاسبى. (ت/٥/ص ١٨٥ مبحث: السلامة في العزلة) + (ب - ١٠ - ز ٣ - ل ١١ - ف ٢٠١ - تاج/٥/ز ٣/ز ٥١٣٩، ١٤٠ - ج/٤).

باسی: پیغہ مبهہر له هه موو كه سى زياتر له خوا ده ترسى

٢٠- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ قَالُوا إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَغْضِبُ حَتَّى يُعْرِفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: إِنَّ أَثْقَاكُمْ وَأَعْلَمَكُمْ بِاللَّهِ أَنَا). (الحديث ٢٠ في فتح الباري شرح صحيح البخاري) (٢٠)

عائشه (همزه غوى لى بنى) فهرمووى: پیغہ مبهہر (درووى خودى لىسر بنى) دهستوورى وابوو کاتى فهرمانى به يارانى دهکرد بو کردنى کارى، داواى شتيكى واى لى نه دهکردن كه له تافه تياندا نه بى. گوتمان: نهى پیغہ مبهرى خوا! ناخر نيمه وهك تونين، تو له كوئى و نيمه له كوئى، تو خوداى كه وره له گوناهاى بهرو دوات خوئش بووه، كه واته: نيمه پيويستيمان به كردنى كارى باش له تو پتره! پیغہ مبهريش (درووى خودى لىسر بنى) بهرادهيهكى وا لهم قسه يه يان تووره دهبوو لهرووى ديار بوو، دهميش فهرموو: (من له هه مووتان زياتر له خودا دهمترسم، وه له هه مووشتان زياتر دهمناسم، كه واته: كارى زور بو من باشته!). : (تاج/١ ل/٦٣ ز/١٠ = ز/٨٠ ج/٤).

باسی باوهر به هيزو بى هيزى ههيه

٢١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا (مِنَ النَّارِ) مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خُرْدٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ

صَفَرَاءَ مُلْتَوِيَةً). (الحديث ۲۲ في فتح الباري - أطرافه في: ۴۵۸۱، ۴۹۱۹، ۶۵۶۰، ۶۵۷۴، ۷۴۳۸، ۷۴۳۹) (۲۱)

لهئه بوسه عیدی خود ریه وه له پیغه مبه ره وه (دروندی خودی لسمه بر) دمفه رموی:
(به ههشتی یه کان ده چنه به ههشت و دۆزه خیه کانیش ده چنه ناو دۆزه خ،
له پاشا خوای گه وه به فريشته کان دمفه رموی: هه رکه سی به قهده سهنگی دهنکه
خهرته له یی ئیمان و باومر له ناو دلی دا بووبی له دۆزه خ دمریکهن، جاکاتی
دۆزه خیه کان له دۆزه خ دینه دمره وه بوون به سووته مه پۆو رهش رهش بوون،
ئه وسا هه ئیان دهنه نه ناو رووباری زیانه وه، جا وهك تۆمه ی قهراخ سیلاو
خیرا سهوز دهنه وه نه ژینه وه، دیاره دیوتانه که کاتی تۆمه دهنه قی و چه که ره
دهکا چهنده که شو و زمره باوو ناسک و نازدارو به ره به دهه سروه ی باوه
شنه شن دهکا و که رویشکه دهکا، نه وانیش که له رووباره که دینه دمره وه ناو
ناسک و نازدارو به که یفن!). : (تاج/ ۵ ل/ ۴۰۰ ز/ ۲۳۱) + (ب/ ۱۰ ز/ ۱۳۲ ل/ ۴۲۶
ف/ ۲ = تاج/ ۵ ز/ ۱۳۲ ل/ ۵۷۰۵ ز/ ۷۲۱ ل/ ۴/).

رافه و شیکردنه وه:

ئه م فه رمو و دهیه به لگه ی ئه وهیه که باومر به هیزو بی هیزی ههیه،
وه نه وه ی له سه ر موسو لمانه تی بمری زوو یادرهنگ ده چپته به ههشت، ههروهک
نامازه بۆ ئه وه دهکا که مه عنه و یات وهك باومر کردار سهنگ و کیشیان ههیه،
له م سه رده مه دا ته رازوو و پیومر چه شنی زۆرو سهیری ههیه، مه رج نییه
که هه ر شتی ته ندار بکیشری، شتی بی ته نیش (وهك کارهبا، موقناتیسی، پله ی
سه رما و گه رما، راده ی شی، خاسیهت و تایبهتمه ندیی شت، ئه مانه هه موو
که رچی مادده و جه وه ره نین و عه رده و روو که شن، به لام له گه ل ئه وهش دا

ههريهكئ لهمانه) پيؤمري خؤي ههيه، ئيتر تهعير لهو حهقيقهته بهههر وشهئي بئ دهبئ، ناوي دهنئ ي تهرازوو، يان مهتر، نهوه لهجهوههري بابتهكه هيچ ناگؤري!

ناييني لهره ي دهنك، تيري و كالي رهنك، خؤشي و ناخؤشي و چؤنيتي و چهنديتي ي تامو بؤ، نهمانه ههموو شهپؤل و مهوجهي خؤيان ههيه، ئيستا بهپيؤمري تايبهتي، نهو شهپؤل و لهرايه لهيهك جيا دهكرينهوه، لهسه ر شهريت و نهوار تؤمار دهكرين و ههركاتي ويستيان نهو دهنكو رهنكه وهك خؤيان دووباره دهكهنهوه.

حهز دهكهه نهه راستيه تؤمار بكهه: ئيمه كه موسولمان نين باومرمان وايه كه ئيسلام تافه ناييني راست و دروستي خوايه، ومنهوه ي پيويست بئ بؤ پياده كردن و گهشه پيكردن و بهردهوام بووني نهه نايينه خوداي گهوره فهراهه مي هيناوه، جا لهسه ر نهه بنياته خوداي گهوره لهزير چاوديري خؤيدا، لهپيش پياده كردني ئيسلام دا، نهه زماني عه رهبييه ي كه قورئان و حهديثي پئ تؤمار كراوه، پهرومرده كردوه، نهوه تا بهريك و پيكي تهعيري لهمه بهسته كاني خودا پئ دراوتهوه، نهمهش بهباوهري من به شيكه لهئيرهاص، ئيرهاصيش: كاريكي نااسايي يه لهپيش هاتني لهدايكبووني پيغهمبهريك دا روو ددها، ههتا ببئ بهنيشانه ي دروستي ي پهيامهكه ي، يهكي لهو بنه مايانه ي كه بوون بههؤي سه رهكي پاراستني ناييني پيروزي ئيسلام بنه ماي تهو فيق و پشتگيري خوداي يه، راسته كه پيويسته لهسه ر موسولمان لهههول و كؤشش و كارو كردهوه سارد نه بنه وه و نهوه ي هؤي سه ره برزيي دين و دنيا يه ههولي بؤ بدن، بهلام تهو فيقي خوايي سه رو ههموو نه مانه يه، دهنه كارمه ساتي گهوره ي وا بهسه ر ميلله تي ئيسلام دا هاتوو نه گهر پشتگيري خوايي نه بوايه ئيستا ناوي ئيسلام سرباؤوه.

۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمْصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثَّدْيِ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَغَرَضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الدِّينَ). (الحديث ۲۳ - أطرافه في: ۳۶۹۱، ۷۰۰۸، ۷۰۰۹). (۲۲)

دیسان نہ بوسہ عید (برزی غوی لہ ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لہ ہر) فہرمووی: (نووستبوم لہ خہودا نہو خہ لکہم پی نشان دران، ہہموو سہرو کراسیان لہ بہردا بوو، ہہیان بوو کراسہ کھی دہگہیشتہ سہر مہمکی و ہہیان بوو لہوہ زیاتر یاکہ متر بوو، بہلام کہ سہرہی عومہری کوپ خہ ططاب ہات و نہو بہ بہرہدہما رمت بوو تہ ماشام کرد کراسیکی ناودامانی لہ بہردا بوو لہ بہرہ پی دہخشا، عہرزیان کرد: نہی پیغہمبہری خوا! نہو مت بہچی خہوہرژین کردو بہچی لیکت دایہوہ؟ فہرمووی: بہنایین). (تاج-ل/۲۰/۴/ ف/۱/ ۳۲۴۵/ج/۴).

شہرمو و ہیا بہ شیکہ لہ نیمان و باوہر بہ خوا

۲۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ). (الحديث ۲۴ - أطرافه في: ۳۶۹۱، ۷۰۰۸، ۷۰۰۹). (۲۳)

نیبنوعومہر (برزی خودہیان لہ ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لہ ہر) لہ لای بیاو ویکہوہ رابورد، نہ نصاری بوو، خہریک بوو ناموزگاری برادر یکی خوی

(۲۲) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: من فضائل عمر (رضي الله عنه)، رقم: ۲۳۹۰ = ۶۱۳۹.

(۲۳) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان عدد شعب الإيمان وأفضلها وأدناها، رقم: ۱۵۳ = ۳۶.

دهکرد، لهسەر ئهوه كهزۆر شهڕمنه. پێغه‌مبەر (بروودی خودای لهسەر بێ) پێی فه‌رموو: (وازی لێ بێنه چوونكه شه‌رمو شكۆ به‌شێكه له‌باومرو ئیمان) (ریاض/٢/ ٥٩٢).

ئه‌وه‌ی شایه‌تمان به‌یانی و نوێژ بكاو زه‌كات بدا سه‌رو سامانی پارێزراون

٢٤- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ). (الحديث ٢٥) (٢٤)

دیسان له‌وه‌وه پێغه‌مبەر (بروودی خودای لهسەر بێ) دمفه‌رموی: (فه‌رمانم پێ کراوه كه‌شه‌ر بکه‌م له‌گه‌ڵ ئه‌م خه‌ڵکه‌دا هه‌تا شایه‌تمان دینن و به‌زمان ده‌لێن: أَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ؛ شایه‌تی ده‌ده‌م كه‌شه‌ر خودا خودایه‌و به‌س، مه‌حه‌مه‌دیش پێغه‌مبهری خوايه‌و له‌لایه‌ن ئه‌وه‌وه ره‌وانه کراوه بۆسه‌ر ئه‌و خه‌ڵکه‌، وه‌تا پێنج فه‌رزه‌ی نوێژ به‌جوانی ده‌که‌ن و، زه‌کاتی فه‌رز ده‌ده‌ن، کاتی ئه‌وه‌یان کرد ئیتر سه‌رو مال و نامووسیان له‌من هه‌رام ده‌بێ، مه‌گه‌ر له‌سه‌ر حه‌قی شه‌رعی، جا له‌دوا ئه‌وه لیپه‌رسینه‌وه‌یان له‌باره‌ی نیازێ دێانه‌وه له‌و دونیا له‌سه‌ر خوايه‌). : (ریاض/١/ ٣٧٢ ل/ ٤٩ ز/ ٢ + تاج/٢/ ١٢ ل/ ٤ ف/ ٢ ز/ ٢) + (جایی/٢/ ب/ ٢ ل/ ٣٠٤ ف/ ١/ ٣٩٠).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

له‌م فه‌رمووده‌یه‌وه ئه‌م شتانه وه‌رده‌گیرین: گوته‌ی شایه‌تمان به‌زمان مه‌رجی یه‌که‌می قه‌بوولی ئیسلامه، وه‌حوکه‌م نا‌کری به‌ کافری و بێ بروایی

(٢٤) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الأمر بقتال الناس حتى يقول: لا اله الا الله، رقم:

کەسێ بەهۆی کاری زۆر خراپەووە مادەم ئەهلی شایەتەمان بێ، بەم جوۆرە کەسە لەزاراوەی شەرعدا دەگوترێ: ئەهلی قیبلە، بڕیاری شەرع بەپێی رووکارەو لێپرسینەووە لەنیازی ناو دڵ لەسەر خواپە، بڕیاری شەریعەت لەسەر موسوڵمان جێ بەجێ دەکری ئەگەر سەرپێچی لەفەرمانەکانی شەرع بکا، وەک ئەوە بەناحەق کەسێ بکوژی دەکوژرێتەووە.

باسی: هەندێ دەفەرموون ئیمان کردەووەیە

٢٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ: إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: حَجٌّ مَبْرُورٌ). (الحدیث ٢٦ - طرفه فی: ١٥١٩) (٢٥)

ئەبوھورەیرە (بەزێ خوەی لێ بێ) فەرمووی: لە پێغەمبەر (دروودی خوەی لەسەر بێ) پرسیار کرا: کام کارە زۆر پەسەندە؟ فەرمووی: باوەڕ بەخودا و بەپێغەمبەری خودا، گوترا: ئەو لەدوا ئەو چی کاری زۆر خێرە؟ فەرمووی: (غەزا و تیکۆشان لەپێگەی خودادا، گوترا: ئەنجا چی تر؟ فەرمووی: حەجیکی دروست!) (ریاض/٣/ل/٩٤٢).

راشه و شیکردنەووە:

لەهەندێ فەرموودەدا لەپاش باوەڕ بەشترین کردەووە نوێژە، یاشتیکی ترە، وەک وەلامیکی گشتی بۆنەم جوۆرە باسو بابەتەنە کەبەدیمەن بۆنی ناتەبایی یان لێ دێ، دەئێین:

یەکەم: بەپێی حال و بەپێی کەس وەلام دەگوێرێ، بەوێنە: کاتی جیهان بەناسایش بێ حەج لەغەزا باشترە، بەلام کاتی دوژمن شالۆی هینابی غەزا لەحەج باشترە،

دووم: به زوری نهم رسته و تهعبیرانه هاندانه لهسه ر کردنی نهو کاره باشانه،

مه بهست بریاردانی پلهی باشترینی نیوانیان نییه،

سییه: وشهیی لهزارا کرتاوه، بهلام لهدلوه مه بهسته، وهك وشهیی (مین)

لیره دا موراده، نهو کاته پرسیاره که ئاواى ئی دئ: (سئل أي العمل = من =

أفضل الأعمال: کام کاره لهزور کاره په سنده کانه؟).

چواره: نیسمی ته فضیل لهم جوړه شویناندا بو ته فضیل نییه، وهك لهم

نایه تاندا بو ته فضیل نییه: (وهو أهون علیه) هه روا: (وربکم اعلم بکم)

که (أهون) بهواتا (هین) بی و (أعلم) بهواتا (عالم) بی، نهم جوړه ته نویله لهم

شویناندا زور په سنده، زاناکان دمه رموون: (نه گهر دوو دهق به دیمه ن

پیکه وه نه ده گونجان دمبی لایه کیان به پیی زانستی ته نویل به نویل بکری،

نهو کاته هه ردوو دهقه که په سندنو کار به هه ردوو لایان ده کری، بهلام

نه گهر به ته نویلش پیکه وه نه ده گونجان نهوا به هیزه کیان په سهند

ده کری و بی هیزه کیان که نار ده کری، ته نانهت هه ندی زانا دمه رموون:

ته نویل دووریش بی له پرته کردنه وهی دهق باشتره. تأویل له (آل الشيء الی

کذا) یه واته نهو شته گه راپه وه بو نه وه و نه وه، لهزارا وهی زانستی

فه رموودا مه بهست له ته نویل نه مه یه: گفته (لفظی) به پیی دانانی

بنچینه یی (وهضعی نه صلی) خوئی واتایی ده گه یه نی، بهلام له بهر به لگه یه

لهو واتایه وه نه قل ده کری بو واتایه کی تر، نه گهر نهو به لگه یه نه بوایه

نهو واتایه ی که به پروا لهت گفته که ده یگه یه نی که نار نه ده کرا.

کاتی نیسلام لهسه ر واتای راسته قینه نه بی

۲۶ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(أَعْطَى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا هُوَ أَغْبَاهُمْ

إِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلْبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلْبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةً أَنْ يَكُفَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ. (الحديث ٢٧ - طرفه في: ١٤٧٨) (٢٦)

سهعدی کوری نهبو وه قاص (برزی خودی لب بن) فهرمووی: من خوّم دانیشتبووم لهوکاته‌دا پیغه‌مبهر (بروودی خودی لسمبر بن) به‌شی دهسته‌یه‌کی دا، به‌لام به‌شی پیاوئیکی نه‌دا، به‌لای منه‌وه نه‌و پیاوه باشت‌رینیان بوو، له‌بهر نه‌وه گوتم: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! نه‌وه بوچی فی‌سارمه‌که‌ست بنوارد، خو‌به‌خودا من به‌برواداری دزمانم، فهرمووی: به‌لگوو بلئی به‌موسولمانی دزمانم و له‌حالی وادا شایه‌تی باومر، که شتی‌که واله‌ناو دل دا بوئهم جوړه که‌سه‌ی مه‌ده) جا منیش که‌می بی‌دمنگ بووم، هه‌تا نه‌وه‌ی دهمزانی له‌باری موسولمانه‌تی نه‌و پیاوه‌وه زوړی بو هی‌نام له‌بهر نه‌وه پرسیارمه‌که‌مم دووباره کرده‌وه، پیغه‌مبهریش ههر فهرمایشته‌که‌ی پی‌شووی دووباره کرده‌وه، له‌بهر نه‌وه که‌میکی تریش بی‌دهنگ بوومه‌وه، هه‌تا له‌بهر هه‌مان هوئی پی‌شوو پرسیارمه‌که‌مم بو جاری سی‌یه‌م دووباره کرده‌وه، پیغه‌مبهریش (بروودی خودی لسمبر بن) دی‌سانه‌وه ههر فهرمایشته‌که‌ی پی‌شووی دووباره کرده‌وه، له‌دوایی دا فهرمووی: (نه‌ی سه‌عدا گه‌لی جار من به‌ش دهم به‌ه‌ندی که‌س، هه‌یشه له‌وم خو‌شتر ده‌وئ و به‌شیشی نادم، دزمانی نه‌وم‌بو؟ چونکه هه‌ندی که‌س نو موسولمانن، یا‌چاو‌چنوکن، دهمه‌وئ به‌به‌ش پیدان بیان لاوینم و بیانکه‌م به‌دوستی نی‌سلام، نه‌بادا بجیته‌وه ناو بی‌بروایی و خودا له‌ناو ئاگری دؤزه‌خ دا سه‌رم‌نگری بکا، به‌لام هه‌یه خوئی موسولمانی ساغه، پی‌ویستی به‌لاواندنه‌وه نیه).

(٢٦) أخرجه مسلم في الايمان، باب: تأليف قلب من يخاف على إيمانه لضعفه وفي الزكاة،

باب إعطاء من يخاف على إيمانه، رقم: ١٥٠ = ٣٧٦، ٣٧٧.

رافه و شیکردنه وه:

سه‌د له‌عه‌شه‌ره‌ی موبه‌ش‌شه‌ره‌یه، واته: له‌و ده‌که‌سه‌یه که پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بر) مژده‌ی به‌ه‌ه‌شتی پیداون، له‌موسوئمانه هه‌ره‌پیشینه‌کانه، له‌ته‌مه‌نی چوارده سائی دا ئیسلام بوو، ئاماده‌ی غه‌زای به‌در بووه، هه‌روا هی غه‌زاکانی تری پاش به‌در بووه، نزای گیرابوو، یه‌که‌م که‌س بوو که‌یه‌که‌م تیری له‌پ‌یگه‌ی خودا دا هاو‌یشت، له‌کۆچه‌ره هه‌ره‌پیشینه‌کان بوو، دووسه‌دو حه‌فتا فه‌رمووده‌ی هه‌یه، له‌بوخاری دا بیستی هه‌یه، له‌موسلیم دا بیست و سی هه‌یه، یازده‌یان په‌سه‌ندی هه‌ردوولایه، له‌سه‌رده‌می ئیمامی عومه‌ردا له‌سه‌ر ده‌ستی سه‌هدا مه‌دائین فه‌تج کرا، کووفه‌ی دروست کرد، عومه‌ر کردی به‌فه‌رمانداری ولاتی عیراق، له‌په‌نجاو حه‌وتی کۆچی دا مردووو، له‌به‌قیع به‌خاک سپ‌یردراوه، دواترین که‌سه له‌عه‌شه‌ره‌ی موبه‌ش‌شه‌ره که مردووو: (تاج/۵/ل/۸۶ = تاج/۳/ل/۶۰۹ ز/۱۲/ژ/۳۳۲۶ هه‌تا ۳۳۳۱ ج/۴) له‌م شوینه‌دا له‌تاجول ئوصول دا مناقبی سه‌هد نووسراوه.

کفر تا کفر فه‌رقی هه‌یه

۲۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَرَيْتَ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ قِيلَ أَيْكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطْ). (الحديث ۲۹ - أطرافه في: ۴۳۲، ۷۴۸، ۱۰۵۲، ۳۲۰۲، ۵۱۹۷). (۲۷)

ئیب‌نوعه‌بباس (ه‌زای خودایان له‌ بر) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بر) فه‌رمووی: (سه‌رنجی ناو دۆزه‌خم دا پ‌وانیم زوربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی له‌ژنانی جیهان بوون،

چونکه سېلھیی دهكهن) گوتیان: ئایا سېلھیی له گهل خودا دا دهكهن؟
 فهرمووی: (سېلھیی له گهل میړد دهكهن و چاكه یان له بهر چاو نییه، نه گهر
 به درژیایی سال چاكه له گهل یه کیکیان بکهی، دوايي شتیکی که می ئی بینیت
 که به دلی نه بی دهلی: ههرگیز چاکه له تو نه بینیه).

کهس به کردنی تاوانه کانی سهرده می نه فامی کافر نابی جکه له شیرک و کوفر

٢٨- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَأَبْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأَمِّهِ فَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأَمِّهِ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ إِخْوَانُكُمْ خَرُّوكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ آخِرُهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ). (الحديث ٣٠ - طرفه في: ٢٥٤٥، ٧٠٨٣، ٢٨)

نه بوذمړی غیفاری (مړزی خوی لى به) فهرمووی: (له گهل پیاویک دا جنیومان
 به یه کتر دا، له سهر قسه یه توانجم له دایکی دا پیم گوت: کوری ژنه
 قوله رده شه که، نه ویش چوو له لای حه زرت سکا لای له ده ست کردم، جا که چووم
 بو خزمه ت حه زرت (دروودی خودی له سهر به) فهرمووی: (نه ی نه بوذمړ! چوون تانه
 له دایکی دده ی؟ تو چوون پیاویکی؟ هیشتا رهی رده تاری سهرده می نه زانیت
 تیدا ماوه، نه م به نده و نو که رانه تان برای ئایینی ئیوه، خودا کردوونی
 به ژیرده سته ی ئیوه، خزمه تان دهكهن، که واته له خواردن و جلو بهرگا
 له خو تانیان جیا مه که نه وه، کارو فهرمانی گرانی وایان مه دن به سهردا
 که له کیشیان دا نه بی، نه گهر دنیا بوو داوای شتیکی ناواتان لی کردن یارمه تیان
 بدن).

راڻه و شيڪردنه وه:

مامؤستا مهلا رهشيد بهگ - پرگؤڙهڪهي له نوور بي - دمفه رموي: نهو
پياوهي له گهل نه بوذر جنپويان بهيهك داوه بيلالي حه بهشي بووه،
له عومده تولقاريئدا دمفه رموي: (چاڪه گردن له گهل ولاخو نازدهئيش دا
سووننه ته، نابي ناههقي له وانيش بكري!): (تاج/ل ٤٤/ز ٢١/ف ٤ = تاج/٢
ل/٤٥٥/ز ٢٠٢٩).

نه بوزمري غيفاري په كيڪه له ناوداراني هاوړتيان، له خوي دهگيرنه وه
كهفه رمويه تي: من چواره مين كهس بووم كه نيسلام بووم، له بهر زوهدي و بي
هه وايي له حه ديئدا دهيشوبهينن به حه زرمتي عيسا (درووي خودي له سر بي) له دوا
جهنگي خه ندهق له مه دينه له گهل حه زرمته دايه وه هه تا حه زرمته ومفاتي
کرد. به پي ي ريبازو بوچووني نه بوزمري: (نارپه وايه بو مروف پتر له پيداويستي
خوي سامان پاشه كهوت بكا) بويه پي دهئين: (أبو الاشتر اكية في الاسلام)
له نيسلام دا مال به هره يه كه له به هره كاني خودا، مالي رحمت هه تا زوربي
دهستمايه ي دين و دنيايه، به لام له گهل نه مهيش دا دهولته تي نيسلام مافي
هه يه سيسته مي مالداري چاوډيري بكا، له كاتي پيويست دا جلهوي چليسي
سهرمايه داري بگري. نه بوزمري دووسه دو هه شتاويهك فهرمووده ي هه يه،
له بوخاري دا چواره فهرمووده ي هه يه، له موسليم دا بيست و نو فهرمووده ي
هه يه، دوازه يان په سندی هه ردو ولايه، له رمبه زه له سالي (٣٢) ك نه مري
ههقي به جي هينا، نيبنوومه سعود نويزي له سهر تهرمه كه ي گرد. (ت/٥
ل/٢٠٤ = تاج/٣ ل/٧٢٢/ز ٣٥٠٩-٣٥٠٧).

باسي: صولج له نيوان موسولماناندا

٢٩- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِذَا لَقِيَ الْمُسْلِمَانِ سَيْفِيهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ فَقُلْتُ يَا

رَسُولَ اللَّهِ فِي هَذَا الْقَاتِلِ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ).
(الحديث ۳۱ - طرفاه في: ۶۸۷۵، ۷۰۸۳) (۲۹)

ئەبو بەکر (رەزى خۇدایىم) فەرمووی: بەگوئى خۆم لەزاری پیرۆزى پێغهەمبەرم
بیست دەیفەرموو: (هەركاتى دوو موسوڵمان دەستەو شمشیر بەرامبەر بەیەك
راوەستان، یەكێكیان یەكێكیانى كوشت، بكۆژو كۆژراو هەردوکیان لەئاگرى
دۆزەخدا) منیش گوتم: ئەى پێغهەمبەرى خودا! باشە وابكوژ لەبەر
خوینپێژییەكەى شایانى دۆزەخە، ئەى كۆژراو بۆچى؟ فەرمووی: (چوونكە
ئەویش بەخواستى دل سوور بوو لەسەر كوشتنى هاوڕێكەى).

راقە و شیکردنەوه:

ئەبو بەکر لەهاوڕێ هەردە مەزنەکانى پێغهەمبەرد، بەردەوام سەرگەرمى
خواپەرستى جوان بوو هەتا لەبەصرە لەسالى پەنجاو دووى كۆچى دا ئەمرى
هەقى بەجى هینا، سەدو سى و دوو فەرموودەى لە پێغهەمبەرەوه گیراوتەوه،
لەبوخارى دا (۱۲) فەرموودەى هەیه، لەموسلیم دا (۹) فەرموودەى هەیه،
هەشتیان پەسەندى هەردوولایانە.

باسى: زولم تا زولم جیاوازی هەیه

۳۰ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (الَّذِينَ آمَنُوا
وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) قَالَ: أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آيُنَا لَمْ
يَظْلِمُوا فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ). (الحديث ۳۲ - أطرافه في:
۳۳۶، ۳۴۲۸، ۳۴۲۹، ۴۶۲۹، ۴۷۷۶، ۶۹۱۸، ۶۹۳۷). (۳۰)

(۲۹) أخرجه مسلم في الفتن واشراط الساعة، باب: اذا تواجى المسلمان بغيرهما رقم: ۷۸۱-۲۸۸۸.

(۳۰) أخرجه مسلم في الايمان، باب: صدق الايمان واخلاصه، رقم: ۲۲۴-۲۲۳.

عبداللہ کوری مہسعود (مرزای خودایان لئیں) فہرمووی: کہنایہتی (الذین آمنوا ولم یلبسوا ایمانہم بظلم أولئک ہم ألمان وہم مہتدون) (۸۲/۶) ہاتہ خوارمہ، کہنہمہ رافہ کہیہتی: موسولمانی راست و دروست بہ پی ی دەستوورہ گانی دین و نایین، ئەو بر وادارانہن کہ باوہ پیکسی ساخی رہسای بیگہردی باشیان بہ خودای خویان ہہیہو بہ ہہموو پیغہ مہرانی خوا ہہیہ، باوہ پیکسی بہتی کہتیکہل بہ زۆرو ستہم نہ بی، ئەوانہ ئاسایش و ئارام و ہیمنی دادمبارئ بہ سہریانا، خوشیان شارہزای ریکگی راستن و مرزبان ہاتۆتہدی. فہرمووی: کاتی ئەم نایہتہ ہاتہ خوارمہ بوو بہ ہوی نیگہران بوونی موسولمانہکان و مہترسی ئەومیان لئیں نیشت کہ بہر بہ ہرہی ئاسایش و ئارامی و شارما بوونی ریکگی راست نہکەون، بۆیہ گوتیان: ئەی پیغہ مہرہی خودا! دەبی کئی بی ئەئیمہ کہ زۆرو ستہمی لەخودی خوئی نہ کردبی؟ کہواتہ: ئەم مژدیمہ بہئیمہ چی؟ بہ لکوو بہ پیچہ وانہوہ ئەمہ ہەرہ شہیہ لەئیمہ، چونکہ ہہموو کہسی لەئیمہ کہم یازۆر زۆرو ستہمان کردوہ، ئەویش (برووی خودی لہسەر لئیں) فہرمووی: (مہبہست ئەوہ نییہ کہئوہ تیئ گہیشتوون، بہ لکوو مہبہست لەو زۆرو ستہم و زولمہی کہلہم نایہتہدا ہہیہ شیرک و ہاوبہش دانانہ بۆ خودا، لەو چہشنہ زولم و ستہمہیہ کہلوقمان نامۆزگاری کورہ کہی خوئی دەکرد کہتوخی نہکەوی، کہقورنن دەگیپریتہوہو دەفہرموی: (یابی لا تشرک باللہ إن الشرک لظلم عظیم) (۱۳/۳۱) واتہ: رۆلہی خو شہو یستہم! نہکەی ہہلہی واگہورہ بکہی، ہاوبہش و ہاوپرئ بۆ خودا بریار بدہی، چونکی شتی وا زولمیکی زۆر گہورمہ، زولم و زۆرو ناہەقیش لہ موسولمانی باش ناوہشیئہوہ، پیشہی ملہورہ ستہمکارہکانہ).

رافه و نیکو لینه وه:

ههتا بزانیان که پیاوانی سه حیحی بوخاری چۆن پیاوانی بوون، لیرمه
 کورتهیه کی بوخت له ژياننامه ی ئیمامی ئەعمەش تۆمار دهکەین، که یهکی که
 له پیاوانی ڕشته ی ئەم فەرمووده یه، که ئاویه: بوخاری، ئەبو وەلید، شوعبه،
 سولهیمان واته: (ئەعمەش) ئیبراهیم، عهلقەمە ئیبنومە سعود، ئیمامی
 ئەعمەش چوار ههزار فەرمووده ی ههیه، کتیی نه بوو، فەصیح بوو، هەرگیز
 له حنی نه ده کرد، له حن ئەوهیه که قسه به غهیری عەرەبی فەصیح بکهی،
 ئیمامی ئەنه سی دیوه، که واته: تابیی یه، تابیی موسولمانیکه له چینی
 دوومی میلله تی ئیسلام بی، پیغه مبهری نه دیبی، به لام هاوړی پیغه مبهری
 دیبی، ئەعمەش ئەم زاتانه مامۆستای بوون، واته: شیخی بوون، شیخی راوی
 یامو حەددیث ئەو که سهیه که فەرمووده ی ئی و مرده گیرئ، ئەبو وانیل و
 مه عرورو موحاهید و ئیبراهیمی نه خەعی و تهیمی و شەعبی شیخی ئەعمەش
 بوون، سوبهیی و ئیبراهیمی تهیمی و ئەوری و شوعبه و یه حیای قهطان و
 سوفیانی کور ی عویهینه فەقی ی بوون، واته: فەرمووده کانی ئەویان
 گیراوه ته وه، یه حیای کور ی قهططان ده فەرموئ: (ئەعمەش سؤفیلکه یه کی
 وابوو به رده وام له ڕیزی یه که می نوژی جه ماعه تدا ئاماده بوو، زانیه کی
 پایه به رزی ئیسلام بوو). وه کیع ده فەرموئ: (ئەعمەش نزیکه ی حه فتا سال
 ئەللا هو ئەکبهری یه که می جه ماعه تی نه فەوتاه!) شوعبه پی ی ده گوت:
 موصحف، واته: وهك موصحف راست و بی گهرده، پێیان ده گوت: سید
 المحدثین، واته: گهره ی فەرمووده زانه کان، بۆنی شیعه یی لی ده هات، جار و بار
 ته دلیری ده کرد ته دلیر ئەوهیه که فەرمووده که له که سی که وه بگێر پته وه
 که هاوچه رخی خۆی بی، به لام ئەو فەرمووده یی له و نه بیستی، له هه مان
 کات دا واپیشان بدا که ئەو فەرمووده یی له و بیستوه، مه به ستیشی له مه
 ئەوهیه که شیوه ی فەرمووده که جوان بکا، یا ئەوهیه: که فەرمووده زانه که

ماموستا که ی خوی، یا که سیکی تر له پیاوانی پرشته ی فهرمووده که، به ناوی
ناوببا که به و ناوه وه نه ناسرابی، نه عمهش (ملوی خوی ن به) له سالی شهستی کوچی دا
له دایک بووه، له سه دوجل و ههشت دا مردووه، ههشتاو ههشت سال ژیاوه:
(ت/ل ۶/ل ۱۵۵/ز ۷/ف ۵ = تاج/ل ۴/ل ۲۱۵/ز ۲۸۶۵).

باسی: نیشانه ی مروی ناپاک (مونا فیق)

۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (آيَةُ
الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ). (الحديث ۳۳
- أطرافه في: ۲۶۸۲، ۲۷۴۹، ۶۰۹۵) (۳۱)

له نه بوهوره پره وه (مزی خوی ل به) له حه زرمته وه (مرووی خوی ل به) دمفه رموی:
(نیشانه ی مروفی ناپاک سی شته،: که قسه ی کرد به قهستی درو بکا، که به ئینی
شتیکی دا به که سی به ئینه که ی به جی نه هی نی، که سپارده ی یکیان پی سپارد
گری تیا بکا).

رافه و شیکردنه وه:

واته خرابی کردار و گوتار و نیاز نیشانه ی مروی ناپاکه، ته ماشای رافه ی
فهرمووده ی ژماره (۱۷) بکه، بو تیگه یشتن له واتای ناپاک. (ریاض/ل ۱/ل ۲۲۹
ز/۲۵) + (چاپی/۲/۱۸۲ ژماره/ ۱۹۹).

۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: (أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خِصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ
خِصْلَةٌ مِنَ النَّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ
وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ). (الحديث ۳۴ - طرفاه في: ۲۴۵۹، ۳۱۷۸) (۳۲)

(۳۱) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان خصال المنافق، رقم: ۲۰۸=۵۹. شياح.

(۳۲) أخرجه مسلم في الايمان باب: بيان خصال المنافق، رقم: ۲۰۷=۵۸.

عبداللّای کوری عومهر (مزی خودمان لای بی) له جه زه ته وه (درویدی خودی لسمه بی)
دغه رموی: (هه رکه سی خوو بگری بهم چوار شته وه نه وه مه نافیق و ناپاکی
ته واه، وه هه رکه سی خوو بگری بهیه کی لهم چوار شته وه نه وه ره گیکي ناپاکی و
نیفاقی تیا داهیه تاوازی لی دینی، کاتی بوو به نه میندار گزی و ناپای بکا،
دووهم: کاتی قسه دهکا به قهستی دروی تیا بکا، سییم کاتی بهیمان ددها
به که سی بیشکینی و بی بهیمان دمربچی، چوارهم: کاتی داوایه کی هه بوو له سهر
که سی ناهه قی لی بکا و به هه ق رازی نه بی و به هه ق و ناهه ق بهه وی قسه ی خووی
سهر که وی). (ریاض/ ۵۹۹ ز ۸۶/ ف/ ۲) + (چاپی دووهم ز ۸۶/ ل ۲۰۷ ژماره ۲/ ۶۹۰).

رافه و شهر:

بۆلابردنی هه ندی ره خنه لهم جیگه یه دا ته ماشای کوردیه که ی (ریاض
الصالحین) بهرگی دووهم، لاپه ره (۲۰۷ ژ ۶۹۰) بکه. نیفاق - واته: ناپاکی،
چۆری زۆره، هه روا نیشانه کانیشی زۆرن، وهک ئه م پینج نیشانه ی که له م دوو
فهرمووده یه دا دیاری کراون، وهک کینه کیشان له نه نصار، ناپاکیش چه ند
جۆری هه یه، وهک ناپاکی ی ناپاکه کانی سهرده می پیغه مبه ر (درویدی خودی لسمه بی)،
هه یه خووی موسولمانه به لام بهر مفتحار له وان دهکا، هه یه مونا فیق و ناپاکی
عورفی یه نهک شهرعی، وهک دهستووریکي گشتی ده لئین: ئه م جۆره ته عبیرانه
بۆ چه صری چه قیقی نین، به لکوو بۆ هه ره شه و خه لک هۆشیار کردنه وه یه.

کردنی ته راویج له شهوی لیلة القدر دا نیشانه ی نیمانه

۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ۳۵ -
أطرافه فی: ۳۷، ۳۸، ۱۹۰۱، ۲۰۰۸، ۲۰۰۹، ۲۰۱۴). (۳۳)

نه بوهوره پره (پره خوي لږ بڼه) فهر مووی: پيځه مبهه (دروودی خوي لږ بڼه) فهر مووی:
(هه رکه سئ ساخ له بهر رمزای خودا شه ونويزی شه وی له یله تولقه در بکا،
باومری پیی هه بی که تاعه تیکی هه قه، خودا له هه رچی گوناهی له وهو پیی
هه یه خوش دهی) (ت/٢ ل/١١٤ + ریاض/٣ ز/٢١٤ ل/٨٩١ = ز/١١٨٩).

باسی: غهزا کردن له باوهره

٣٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(اِتَّدَبَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيْمَانٌ بِي وَتَصَدِيقٌ بِرُسُلِي أَنْ أَرْجِعَهُ
بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ أَوْ أَذْخَلَهُ الْجَنَّةَ وَلَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ
سَرِيَّةٍ وَلَوْ دِدْتُ أَنِّي أَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أَقْتُلُ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أَقْتُلُ). (الحديث
٣٦ - أطرافه في: ٢٧٨٧، ٢٧٩٧، ٢٩٧٢، ٣١٢٣، ٧٢٢٦، ٧٢٢٧،
(٣٤) ٧٤٦٣، ٧٤٥٧)

ديسان له وهوه له پيځه مبهه وه دمه رموی: (که سئ پروا بو غهزاو تيکوشان
له پړی خودادا، خودای بالادهست و شکومه ند بوخوی دمی به دهسته بهری،
دمه رموی: خوځ که فیلی نهوم که یه کی له دوو خه لات هه وره ی پي بدهم:
یابیبه مه ناوبه هه شت، یابیبه مه وه بو شوینی خوی له گهل نهو هه موو پاداشی
که ورو تالانییه زورهی که دهستی ده که وی! به مخرجی نهو تيکوشه ره که ده چی
بو نهو غهزاو کوشه مه بهستی ته نیا رمزانه ندی خودابی و باومری به من و
به پيځه مبهه رانی من هه بی، پيځه مبهه (دروودی خوي لږ بڼه) فهر مووی: دمه رستم
که موسولمانان تووشی رمنج و سه خله تی بکه م دنا له گهل هه موو تاقمه
موسولمانیکا که ده چن بو غهزا خو شم ده جووم بو نهو غهزایه، به لام
نه مه ناکړی: چونکه نه خوځ نهو تواناییه هه یه که ولاخی سوازی بو

هه موویان پهیدا بکه مو، نه خویشیان نهو دهسته یان دهر ووا، له هه مان کاتا زوړیش به زه حمه تی دمران و له شانیان گرانه نه گهر من بچم بو غه زاو نه وان نه یه ن! به و خودایه که گیانی موحه ممه دی له ده ست دایه، به حه زی دل پر به دل حه ز ده که م که له ریگه ی خودا دا بچم بو غه زاو لهو غه زایه دا بکوژریم، دیسان زیندوو بېمه ووهو بچمه ووه بو غه زاو دیسان بکوژریمه ووه، هه مدیسان زیندوو بېمه ووهو بچمه ووه بو غه زاو هه مدیسان بکوژریمه ووه). (تاج/ ۸ ل/ ۴۶ ف/ ۲ = تاج/ ۴ ز/ ۴۲۸۹ ز/ ۱۱).

باسی: شه ونو یژی رهمه زان نیشانه ی باوه ری ساخه

۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ۳۷ طَرَفُهُ ۳۵). (۳۵)

دیسان فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بر) فهرمووی: (که سی روژووی رهمه زان بگری، به نیمان و باومر دوه ساخ له بهر رمزای خودا، خودا له گونا هه کانی له ووه پیشی خو ش دهبی) (ت/ ۲ ل/ ۷۱ = تاج/ ۲ ز/ ۲۶ ز/ ۱۳۰۰ + ریاض الصالحین/ ۳ ل/ ۹۰۹ ز/ ۲۱۷ ز/ ۱۱۱۹).

۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ) (الحديث: ۳۸ طَرَفُهُ ۳۵). (۳۶)

دیسان فهرمووی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بر) فهرمووی: (هه رکه سی به باوه ری ته ووهو به نیازیکی پاکه ووه له بهر رمزای خودا شه ونو یژی رهمه زان بکا، خودا له گونا هه ی له ووه پیشی خو ش دهبی). (ریاض/ ۳ ل/ ۸۸۹ ف/ ۱ ز/ ۲۱۳ ز/ ۱۱۸۷).

(۲۵) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين، باب: الترغيب في قيام رمضان، رقم: ۷۵۹ = ۱۷۷۶.

(۳۶) أخرجه مسلم في المسافرين، باب: الترغيب في قيام رمضان، رقم: ۷۶۰ = ۱۷۷۷.

٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَعِينُوا بِالْعَدَاةِ وَالرُّوحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدَّلْجَةِ). (ت/١ ل/٦٢ ز/١٠ ف/٤ ذ/٧٩): (من افراد البخاري. عيني/١-٢٣٦- المترجم) (الحديث ٣٩ أطرافه في: ٥٦٧٣، ٦٤٦٣، ٧٢٣٥) (٣٧)

ديسان فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای لسمبر بر) فهرمووی: (ثایین ناسانه نهگهر کهسی لهخوی گران نهکا، ههرگیز نهبوه کهسی نایین لهخوی گران بکاو بهتوندى باوهشی پیا بکاو ههتا سهر بیباتهسهر! بهلکوو نهو کهسانه لهنهنجام دا نایین بهزاندوونی و کوئی پی داو، جا کهواته: ههر لهسهرمتاوه ملی ریگهی راست بگرن و نهوهندهی بۆتان دهلوئ دریغی لهکردنی کاری باش مهکهو مزگیانی خۆتان وهر بگرن، ئیوهیش وهک رپیوارى چالاک لهم سی کاتهدا تیکووشن و خوداپهرستی و بهندهگی خۆتان بکهو و بیکهو بهدهسمایهی خۆتان: سهر لهبهیانیان و سهر لهئیواران و دهمه و پارشیوا).

باسی: نویژ له نیمانه

٣٨- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ أَوْ قَالَ أَخْوَالِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ وَأَنَّ صَلَّى قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قَبْلَ الْبَيْتِ وَأَنَّ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ صَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ فَقَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ مَكَّةَ فَدَارُوا كَمَا هُمْ قَبْلَ الْبَيْتِ وَكَانَتِ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَهْلُ الْكِتَابِ فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قَبْلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ). (الحديث ٤٠ أطرافه في: ٧٢٥٢، ٤٤٩٢، ٤٤٨٦، ٣٩٩). (٣٨)

(٣٧) من افراد البخاري عن المسلم. (عين/١/٢٣٦) - المترجم.

(٣٨) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: تحويل القبلة من القدس إلى الكعبة برفق: ٥٢٥ - ١١٧٦، ١١٧٧.

بہراء (ہرموی خودی لیس ہن) فہرمووی: یہ گہمجار کہ پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہن) تہ شریفی ہات بو مہدینہ، لہلای خالوانی دابہزی کہنہنصار بوون، تا شازدہ مانگ، یا فہرمووی تاحہ قدہ مانگ پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہن) لہمہدینہ لہنویردا روی دہ کردہ بہیتوولہ قدیس لہ دلیشہوہ حزی لہوہبوو کہ کابہ بیی بہرووگی نیسلام، جاکاتی کہ خودا نہم ناواتہی ہینایہدی و بہیتوللا بوو بہقبیلہی موسولمانان یہ کہم نویر کہ موسولمانان لہ گہل پیغہمبہر دا بہروو کہ عہہ کردیان نویرزی عہصر بوو، جا پیاوی لہم کوہ لہی کہ لہ گہل پیغہمبہر دا نویریان بہروو کابہ کردبوو، ہہمان روژ ری ی دہکہ ویتہ مزگہوتی مہدینہ، تہ ماشا دہکا نویر کہ رکان نویرزی عہصر دہکن، بہلام بہوہیان نہ زانیوہو وک جاران رویان لہ بہیتوولہ قدیسہو وان لہروکوہ دا، جاپییان دہفہرموی: سویند دہخوم نہم عہصرہ بہ جہماعہت لہ پشت پیغہمبہرہوہ بہروو کہ عہہ نویرزی عہصرم کرد، نیت نہوانیش لہسہر شایہ تیہہ کہی نہو ہہر لہناو نویر دہکدا بہروو کابہ، کہوا لہمہککہ، رویان و مرچہر خاندو باقی مہندہی نہو نویر دہیان رومو کابہ تہواو کرد. خاوم نامہکان - واتہ: جوولہ کہو گاوردکان - نہوہیان پی خوش بوو کہ پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہن) رووہو بہیتوولہ قدیس نویرزی دہکرد، بہلام کاتی کہروی کردہ کابہ نہوہیان پہسہند نہ کرد!).

رافہو لیکولینہوہ:

کابہ: کہ عہہ: رووگہ: قبیلہ، نہم پیاوہی کہ نہم شایہ تیہہی دا عہببادی کوپی نہہیک بوو، کاتی کہ رووگہ گوڑا یہ کی بوو لہوواقمہیہ کہ لہ گہل پیغہمبہر دا دوو رکاتیان بہروو قودس کردو دوو رکاتیان بہروو مہککہ کرد، نہو مزگہوتہش کہ ہہوالہ کہی پیدان مزگہوتی بہنی سہلہمہ بوو، کہوا لہمہدینہ، ناسراوہ بہمہسجید و لقبیلہ تہین، واتہ: مزگہوتی دوو قبیلہ،

له گېرپانه وې ئېبنوعومېرو ئېنهس دا (مېزى خودايان لى بى) هه يه كه جيگه كه قوباء بووه، نوپزه كه يش به يانى بووه، كه پياووه كه هات گوتى: رووگه گؤراوه، جا له سهر ياساى دوو دهق، يادوو به لگه نه گهر به رامبهر يه كتر وهستان و به ته ئويليش پيگه وه نه ده سازان، نه وا به هپزه كه يان په سهند ده كرى و بى هپزه كه يان نايه خ ده كرى، هه ندى زانا فهرموويانه: گېرپانه وې ئېنهس و ئېبنوعومېر (مېزى خودايان لى بى) په سهنده، چوونكه دووكهس گېرپاويانه ته وه، گېرپانه وې به راء نايه خ ده كرى، به لام ههردوو گېرپانه وكه په سهندن، رپگه چاره ي يه كگرتنه وېان و پيگه وه سازانيان ناوايه: ههر گېرپانه وې باسى رووداوى دهكا، له گېرپانه وې به راء دا پياوى له خزمهت پيغه مبهردا نوپزي عهصر دهكاو دهچى بؤ مزگه وتى بهنى سه له مه ته ماشا دهكا نوپزي عهصرى هه مان رؤز دهكهن و هه واله كه يان دمداتى، له گېرپانه وې ئېنهس و ئېبنوعومېر دا نوپزي عهصرى له گهل دا دهكاو بؤسبه ينى به يانى دهچى بؤ قوباء و هه واله كه يان دمداتى، بهم شيويه ههردوو گېرپانه وكه كؤ ده كرينه وه و به رامبهر ناوهستن، ئيمامى نه وه وې (سلاوى خوى ن بى) دمفه رموى: (به ههر شيويه ي دهگونجا كه دوو فهرمووده كؤبكرينه وه و جياوازي له نيوانيان دا نه ميئى نه وه باشته له وهى كه فهرمووده يى نايه خ بكرى كه پياوانى راست و دروست له صه حيح دا گېرپاويانه ته وه) له هه ندى گېرپانه وكه كانى بوخارى دا جياوازي له نيوانى گېرپانه وې به راء و ئېبنوعومېر دا هه يه، كه سى شارمزاى مه شرمبى بوخارى نه بى به هه له دا دهچى و گومانى ئالؤزى و شيواوى به گېرپانه وه جوړاو جوړه كانى بوخارى شهريف دمبا، به لام دى بزانيان كه نه م جوړه جياوازي يه له صه حيحى بوخارى و موسليم دا، نه گهر هه بوو، مه به ست لى شتيكى تايبه تيبه، كه فهرمووده زانه كان دهركى نه و مه به سته دهكهن. خواياربى له م كتيب به پيرؤزدا به پى ي توانا له م جوړه باب به تانه ددويين، به لكوو له به خششى خوداوه سهردهقى نه م كار به پيرؤزه بشكى و نه م هه نكاوه بى به رچه شكاندنى

لەم بوارەدا، شت ھەر ئەومندە زەحمەتە ھەتا دەستی پێ دەکەیت، ئیتر بەرە بەرە رەورەووی پێشکەوتن بەرەوپێشی دەبات. شت بەپەلە نابێ، مەرووف لەپەرئ نابێ بەگورئ، زمانی کوردی ھیشتا زووری ماوە کە موفرمادات و زاراوە تازەکانی جێ ی خۆیان بگرن و بەتەواوی لەجیگە ی پێویستی خۆیان دا بچەسپێن! بەلام گومانم نییە کە زمانی ئەدەبی یەگەرتووی کورد لەسەدە ی ناییندەدا لەدایک دەبێ، وەئەم ئەدەبیاتە ی ئیستە ھەیە بوێ دەبێ بەسەرچاوەیەکی رۆشن و پرشنگدار. لەسەردەمی پێغمەبەردا لەناو شاری مەدینەدا نو مزگەوتی تر ھەبوو: (ت ١/ ل ٢١٠/ ف ٤+٢+٣ زمارە ٣٨٧، ٣٨٨، ٣٨٩).

باسی بە جوانی موسولمان بوون

٣٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ اللَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكْفَرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضَعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا). (الحديث ٤٢ في فتح الباري). (٣٩)

ئەبوسەعیدی خودری (بەزێ خەوێ لەسەر) فەرمووی: لە پێغمەبەرم بێست دەیفەرموو: (کاتی بەندەیی موسولمان بوو، لەسەر شیوەمیەکی جوان، ئیتر ھەرچی گوناھێ لەو دەپیش لەحالی بێ برۆایی دا کردوووەتی، گەورەو بچووکی خوا لێی خۆش دەبێ، جا لەوودوا ھەرکاری بکا بەپێی خۆی تۆلە ی ھەیە، لەسەر ئەم شیوەمیە،: چاکە لەیەک بەدەووە تا یەک بەحەوت سەد بوێ دەنووسری، خراپەیش یەک بەیەک بوێ دەنووسری، مەگەر خودا چاوپۆشی لێ بکاو لەسەری نەنووسی).

راهه و شیکردنه وه:

ئه م فەرمودمیه موعه للهقه، له بوخاری دا له هیج شوینیکا به موته صیلی ریوایهت نه کراوه، بۆیه به موعه للهق داده نرئ چونکه رشته (سه نه د) مکه ی ناوایه: مالیک فەرموویه تی: زهیدی کوری نه سله م هه وائی پیم دا که عه طای کوری په سار هه وائی پی داوه، که نه بو سه عیدی خودری هه وائی پیداو که له پیغه مبه رم بیست ده یفه رموو، جا له بهر نه وه ی بوخاری به خزمهت مالیکی کوری نه نهس نه گه یشتوو فەرمووده که به موعه للهق داده نرئ، به لام وه کوو ده بینین شیخی بوخاری (بزی خوی لی بی) به صیفه تی جه زم پښوایه تی کردوه له بهر نه وه ی بوخاری به خزمهت مالیکی کوری نه نهس نه گه یشتوو فەرمووده که به موعه للهق داده نرئ، به لام نه سائی و حه سه نی کوری سوفیان و نیسماعیلی به مه وصولی گیرا وویانه ته وه. کرده وه ی چاکه ی سه رده می بی بر وایی کویر نابیته وه، ده خرپته سه ر کرده وه ی چاکه ی کاتی موسو لمانه تی، له بوخاری و موسلیم دا هیه که پیغه مبه ر (درو دی خو بی له سه ر بی) به حه کیمی کوری حیزام ده فەرموئ: (له سه ر بناغه یه کی چاک و باش نیسلام بوویت). ته ماشای بهرگی شه شه می تاجو لئو صول، لاپه ره ٧٨ بکه، فەرمووده ی (١١) و (١٢) = (ت) ٦ / ل ٧٨ ف / ١١ + ف / ١٢ = تاج / ٤ ز / ٩ / ز / ٢٨٨٥، ٣٨٨٦ له هه مووشوینیکی تریش نه وم هیما یانه به م مه به سته ن.

باسی باشتترین نایینداری..

٤٠ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ فَقَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَتْ فَلَانَةُ تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا قَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ). (الحديث ٤٣ - طرفه في: ١١٥١) (٤٠)

(٤٠) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين، باب: أمر من نعس في صلاته أو استعجم رعليه القرآن، رقم: ٧٨٥ = ٨٣٠ شيجا.

عائیشہ (ہرمزی خوی لہ بن) فہرمووی: جاری پڻغہمبہر (ہرووی خودی لہسہر بن) ہاتہوہ، لہو دمہدا نافرہتیکم لہلا بوو، فہرمووی: نہم ژنہ کیہ؟ گوتم: نہمہ فیسارہ نافرہتہ، بؤ نویژ کردن و خوداپہرستی مانہندی کہمہ! فہرمووی: (وسبہ! نہوہندہ خواپہرستی بکہن کہلہتواناتاندا بی، چوونکہ بہخودا ہہتا نیوہ وہرس نہبن خودا وہرس نابی، واتہ: پاداشدانہووی خودا بؤ نیوہ بہردہوام دہبی تانیوہ لہتاعہتکردن سارد دہبنہوہ، وہباشترین نایبنداری لہلای خودا نہودیہ کہخاودنہکہی بہردہوام بی لہسہری).

راشہ و شیکردنہوہ:

گفت و گوئی پڻغہمبہر (ہرووی خودی لہسہر بن) لہکاتی روون کردنہوہی بابہتہکانی نایبندا، بالہگہل نامادہبوانی کوڑکہیش بی، بہلام مہبہست لیئی سہرجہمی گہلی نیسلامہ چونکہ ہریاری پڻغہمبہر (ہرووی خودی لہسہر بن) بؤ تاک یالہسہر تاک ہریاریشہ بؤ کوڑمہل یا لہسہر کوڑمہل، مہگہر بہلگہیہکی سہربہخو ہہبی، کہریگہ لہوہ بگری، ہہروا ہریار لہسہر پیاو، ژنیش دہگریتہوہ، کہواتہ: نہم رستہو وشہو زاراوانہ ہہموو موسولمانی لہہہموو چہرخو سہردہمیگادہگرنہوہ، مہگہر بہلگہی تایبہتی ہہبی: بہندہ، پیاو، کہسی، لہزمانی عہربیی دا جیاوازی زورہ لہنیوان دارشتہ (صیغہ) ی نیرو می دا، بہلام لہگوردی دا نہمہ زور کہمہ، بؤ نمونہ نہم رستہو دارشتہیانہ لہعہربی دا بؤ نییرینہن: (یأیہا الذین آمنوا، أحدکم، یاعبادي، صاحبہ، فلان) بہرابہری نہمانہ نہمانہن، کہبؤ میینہن: (یا أيہا اللاتی آمن، إحداکن، یا إمامي، صاحبته، صاحبتها، صاحبها، فلانة) لہسہر نہم بنیاتہ: وشہی (علیکم) لہم فہرموودہیہدا گہرجی بؤ پیاوانہو، لہکاتی خوئی دا گفت و گوکہ لہگہل ہاورپیان دا بووہ، بہلام ژنانیش دہگریتہوہ، چوونکہ بہلگہیی نیہ کہہبیہی بہسہر پیاواندا، ہہر وک ہہموو موسولمانی چ پیاو چ ژن، لہہہموو چہرخو

چاخیکا دهگریته وه، چونکه به لگهیی یا نیشانهیی نییه که بیبری به سهر کاتیکی تایبه تدا. مه به ست له (دین) نایین نیه، چوونکه خاومن نایین نه بی بهره وام بی له سهری هه تا مردن، به لام مه به ست نایینداری و خودا په رستی کردنه، له تهرجه مه گوردیه که دا، وهک زور بهی کات، مه به ست سهره کییه که چه سپیندراوه، نهک واتهی پیت به پیتی له فظو بیژه که، نه و میش ده گریته وه بو کومه له یاسایهک له کاتی و مرگی پان و رافه کردن و لیکنده وه دا، که ده بی و مرگی پرو لیکنده وه به باشی ناگای لییان بی، یه کی له و یاسایانه نه م گوته یه یه: (إن القرآن یفسر بعضه بعضاً): نایه تهکانی قورشان له ناو خویان دا، ده بن به تهفسیر و رافه بو یه کتری) دیاره که فهرمو ودهش ههروایه، که سی دیه وی له تهرجه مه و شهرحی هدیثدا به هه له نه چی ده بی ههردو زمانه که به باشی بزانی، ناگایه کی چاکی له زانسته نیسلا مییه کان و عولومی عهره بی هه بی، سهر مرپای نه مهش هه موو پیوایاتی جور به جوری نه و هدیثه کۆبکاته وه، نه و جا به پیی نه وانه تهرجه مه و شهرحه که واداپریژی که بگونجی له گه ل کاکلهی ناو مرپوکی هه موو گیراوه کاند، له لایه نی رهوان بیژیشه وه و مرگی پر بو ی هه یه نه گهر بتوانی پرسته ی رهسای رهوان بیژ به کار بیئی، زاناکان دمه فرموون (مه له ل) و و مرپسبوون له خودا ناوه شیته وه، که واته نه م جور تهعبیره (لا یمل الله حتی تملوا) بو موشاکه له و ئیزدیواجه، بو یه به ندهش موشاکه له م به کارهینا، نه و جا مه به ستی سهره کی و مرپسبوونی خودام لیکنده وه. نه م جور شیکردنه وه یه له کوردیدا، له م جور به ته دا هیشتا زور نۆبه ره یه، له به رنه وه زور تیرو تهسه ل نابی: (ت/ال/١١/ف/١٠/ز/ ١٠/ ز/ ٧٦).

باوه زیاده که دهکا

٤١ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنْ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ

قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْ ذَرَّةً مِنْ خَيْرٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيْمَانٍ مَكَانٍ مِنْ خَيْرٍ. (الحديث ٤٤ - أطرافه في: ٤٤٧٦، ٦٥٦٥، ٧٤١٠، ٧٤٤٠، ٧٥٠٩، ٧٥١٠، ٧٥١٦) (٤١)

لهئله نه سه وه (همزای خوی لب بی) له پیغله مبه ره وه (دروودی خوبی له سر بی) دهفه رموی: (ئه وهی بلئی لا اله الا الله) و سهنگی دهنکه جوئی، یا دهنکه گهنمی، یامیرو وجهی، له خیر، له دئیابی، له ناگری دوزخ دمرده چی و له دوزخا هه میشه یی نابی).

رافه و شیکردنه وه:

مه بهست له خیر باومر، سهنگی دهنکه جو که مته له سهنگی دهنکی گهنم، که واته: باومر زیاده که می هیه، هه روا لهفه رمووده که وه دمرده که وی که دهبی باومر به دهم و دل بی، دما قه بوول نییه، که واته: هه رکه سی به زمان بلئی (لا اله الا الله) و به دل باومر پی هه بی، ئه وه موسوئمانه، نیت باومر که ی کزه یابه هیزه ئه وه بابه تیکی تره، دیاره که موسوئمانیش زوو یادرهنگ له دوزخ رزگاری ده بی و شاد ده بی به به هه هشت. بزائن مه بهست له م جوړه پرستانه: (ئه وهی بلئی لا اله الا الله) شایه تمانه یانانه به ته واوی و باومر کردنه به نایینی پیروزی نیسلام به ته واوی، ئه مه له چه شنی ئه وه میه که ده لی: (قل هو الله أحد) م خویند. واته: ته واوی سورمه که م خویند، دووریش نییه مه بهست ئه وه بی له هه موو جهرخیکا، به شی سه ره کی باومر: نیمان و باومر به خوایه تی خوی تاک و ته نیا، جا ئه گهر خامنی ئه م باومر له بهر به هانه یه کی رهوا، وهک دووری له ناوهدانی و دووری له کوچی زانا و کوچه لگای موسوئمانان، ناگای له نایینی راست و دروستی سه رده می خوی نه بوو، ئه وه به هانه داره و بهر

ظاهیری نهم فهرموودیه دهکهوئو سهره نجامی لهدسته ی پرزگارییه، واته:
له نه هلی نه جاته: (ت/۱ ل/۳۲ ز/۴ ف/۷ ز/۲۹).

۴۲- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَأُوهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَاتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا قَالَ أَيْ آيَةٌ هِيَ؟ قَالَ: {الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا}، فَقَالَ عُمَرُ: قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ جُمُعَةٍ). (الحديث ۴۵ - أطرافه في: ۴۴۰۷، ۴۶۰۶، ۷۲۶۸). (۴۲)

پیاویکی جووله که به عومهری گوت: نهی فهرمانه وای موسولمانان! نایه تی
له قورئانه که تاندا ههیه دموری دهکه نه وه، نه گهر نه و نایه ته بو ئیمه بهاتبایه
که کۆمه لی جووله کهین، روژی هاتنی نه و نایه ته مان هه موو سالی ده کرد
به جه زن. عومه (روزی خوی لی بی) فهرمووی: کام نایه ته؟ گوتی: {الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ
دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا} عومهریش فهرمووی:
ئیمه ییش زور به باشی دزمانین که نه و روژه و نه و شوینه و نه و حاله ی که نه و
نایه ته ی تیا هاته خواره وه بو پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بی) که ی بوو، وه چۆن بوو،
روژ روژی هه یینی بوو، کات کاتی جه زنی قوربان بوو، شوین سهر کیوی
عه رفه بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بی) له وئ راوه ستابوو خه ریکی کردنی
حه جی مائناوایی بوو). (تاج-۱ ل-۳۳ ف-۸ ژ-۳۰ ج-۴).

رافه و شیکردنه وه:

واته ئیمه ییش نه و روژه مان کردوه به جه زن له دوولاده، چوونکه هه م روژی
عه رفه و هه م روژی هه یینی جه زنی گه لی نیسلامن، نه م فهرموودیه نه وه ی
لی و مرده گیرئ که: هه ر روژی، یا هه رشوینی، رووداویکی گرنگی وای تیدا

رووبدا که بپی به هوی به هردی گه وره بو گه لی نیسلامو به مایه ی شانازی و سه ربه رزی موسولمانان دروسته بکری به جه ژنو و هه موو سالی یادی بکریته وه. په یوه ندی نهم فهرموودمیه به سهر باسه که وه له وشه ی (اکملت لکم دینکم) دا دمرده که وئ، چوونکه نه وه ده که یه نن که نیسلامی ته وای بی که مو کوری له وکاته دا هاتوته دی، نه ویش نه وه ده چه سپینن که باومر که موزیاد ده کا.

باسی: زه کات له نیسلامه

٤٣- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرِ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِيُّ صَوْتِهِ وَلَا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ فَقَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصِيَامَ رَمَضَانَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الزَّكَاةَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ فَأَدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّهِ لَا أَرِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ). (الحديث ٤٦ - أطرافه في: ١٨٩١، ٢٦٧٨، ٦٩٥٦). (٤٣)

طه لحه ی کوری عوبه یدوللا (همزی خوی لن بن) فهرمووی: پیاویکی قر نالوسکاوی خه لکی نه جد دمهات بو خزمه تی چه زرم ت (دروودی خودی لسمه بن) له دووره وه گرمه ی دهنکی دمهات به لام نه مان دزمانی ده لئ چی، جا که هاته پیشه وه بو مان دمرکه وت که له باره ی نیسلامه وه پرسپاری هه یه، پیغه مبه ریش (دروودی خودی لسمه بن) پی ی فهرموو: (له شه وو روژیک دا ده بی پینج نویژ بکه ی، پیاوه که گو تی: باشه نویژی ترم له سهره یانا؟ فهرمووی: نه، نویژی ترت له سهر نییه،

مەگەر بەئارمزووی خۆت نوێژی سوونەت بکە، ئینجا پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: رۆژووی رەمەزانیش دەبێ بگری، پیاوێکە گوتی: باشە رۆژووی ترم لەسەرمیان؟ فەرمووی: نە، مەگەر بەئارمزووی خۆت رۆژووی تر بگری، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) باسی زەکاتیشی بۆ کرد، پیاوێکەیش گوتی: باشە لەمە زیاتر زەکاتی ترم لەسەر؟ فەرمووی: نە، مەگەر بەئارمزووی خۆت خیری تر بکە، لەپاشا پیاوێکە روشتو گوتی: بەخودا نە لەمە زیاتر دەکەم و نە لەمە کەمتر دەکەم. پێغەمبەریش (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: ئەگەر راست بکا رزگاری دەبێ!.

رافە و شیکردنەو:

طەلحە یەکیکە لە دە مژدە پێدراوەکان، ئەویش وەک و ئەبوبەکری صەدیق لەبایرهی حەوتەما، کەموررەیه، سەرجه لەی دەگاتەو بە پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دایکی لە موسوڵمانە کۆچکارەکان، لەهەموو نەبەردەکانی پێغەمبەردا نامادە بوو، لەغەزای بەدردا نەبێ، هەتا لەم غەزایەیش دا پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) بەشە پشکی خۆیی بۆ داناو، یەکیکە لەو هەشت کەسە کە زۆر زوو ئیسلام بوون، یەکیکە لەو پێنج کەسە لەسەر دەستی ئەبوبەکری صەدیق دا ئیسلام بوون، یەکیکە لەو شەش کەسەیش کە عومەر هەڵی بزاردبوون کە لەسەر راویژی موسوڵمانان لەپاش مەرگی خۆی یەکیکیان بکری بەفەرمانرەوای موسوڵمانان، چونکە پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) هەتا مرد لییان رازی بوو، لەرۆژی ئو خوددا پشتی پێغەمبەری چۆڵ نەکرد، شمشیریکیان داھێناوەو بۆ روخساری پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) ناوی نابوو، طەلحە خێرو طەلحە زۆر بەخشنە، سیو و هەشت فەرموودە گێراوەتەو، دوویان پەسەندی هەردوو لایە لەبوخاری دا دوو فەرموودە هەیە، لەموسلیم دا سێ. لەرۆژی رودای ئەلجەمەل دا بەتیری ویل کوزرا، لەدە جومادی یەکەمی

سائی سیو و شهشی گۆچی، له ته مه نی شه ست و چوار سائی دا، گۆری له به صره یه، کچیکی له پاش سیی سال خهوی پیوه بینی، سکا لای له ده ست شیداریی گۆره که ی ده کرد، جا له سه ر فه رمانی کچه که ی ته رمه که یان ده ره ینا، که چی هیشتا جهسته ی هه ر ته رو نه رم و شل بوو، نه وسا له دار و له یج ره ته ین له به صره نیژد رایه وه، گۆره که ی شۆره تداره (دعای خوی لێ به)، حاجی مه لا شه ریفی سه عاتچی هه بوو، پیاویکی باش بوو، مه نسووبی حاجی کاک نه حمه دی شیخ بوو، حاجی کاک نه حمه د ده چیته خهوی ده فه رموی: حاجی مه لاشه ریف! له زیرابی ماله مه سیحیه که ی ته نی شتمه وه خه ریکه ئاو نه دزیته ئاو گۆره که مه وه، فریام که ون! نه ویش ده چی بۆ داریکه لی بۆلای شیخ مه حموودی حه فید، شیخ موافقه ده کا، حاجی مه لاشه ریف گۆره که ی هه لدا یه وه، من به چاوی خۆم دیم که له لای سه ری هه وه خه ریک بوو ئاو مزیکه بگاته گۆری چه که ی، دیم به جام ئاوو لیته که یان ده رده دا، له پاشا به چیمه نتۆ دایان پرشت و ئاو پرۆگه که شیان گواسته وه وه له گۆره که دووریان خسته وه، جارێ نه مه م گیرایه وه، حاجی مه لا عه بدو لای سیته لانی فه رمووی: منیش به دیار ئه م روودا وه بووم! (ومرگ گیر) (تاج ۱- ل ۱۸۱ ف ۲ = ژ- ۳۲۳ ز- ۴۳) + (تاج ۵- ل ۸۴).

باسی: شوین کهوتنی ته رم له باوه ره

۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِمَامًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ). (ت- ۱- ل- ۵۵۷ ف- ۱- ز- ۲۱۰ ذ- ۱۰۹۷ ض- ۴). (الحدیث ۴۷ - طرفاه فی: ۱۳۲۳، ۱۳۲۵). (۴۴)

نه بهوهره پره (پرمزای خوای لی بی) فهرمووی: پیغه مبهری خوا (دروودی خودی لسمر بی) فهرمووی: ههرکه سی له بهر خاتری خوا شوین تهرمی موسولمانی بکه وی و له گه لی دا بی هه تا نویژی له سهر ده کاو له ناشتنی دمیته وه، له هه مان کات دا باومپی به وه هه بی که نه وه تاعه تیکی باشه و مایه ی پاداشی چاکه، نه وه به دوو قیراط پاداشه وه ده گه ریته وه، ههر قیراته یان به هه د کیوی ئو حود ده بی، به لام نه و که سه ی که نویژی له سهر بکاو پیش نه وه ی بنیژی بکه ریته وه نه وه به یه ک قیراط پاداشه وه ده گه ریته وه.

رافه و شیکردنه وه:

قیراط به پی ی ولات ده گورپی، له لای خه لکی مه که ده کاته ۲۴/۱ ی دیناریکی زیږ، له لای خه لکی عیراق ده کاته ۲۰/۱ ی دیناری، هه روا له لای شهر عزانه کان، هه روا له حه دیشا به پی شوین ده گورپی، ته ماشای نه م شوینه بکه (ج/۱ ص ۲۷۲ عمدة القاریء ط/۱ بیروت).

۴۵ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: (سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ). (الحديث ۴۸ - طرفاه في: ۶۰۴، ۷۰۷۶). (۴۵)

له عه بدوللای کورپی مه سعو ده وه (پرمزای خوا یان لی بی) حه زره ت (دروودی خودی لسمر بی) دمفه رموی: (شهره جنیو کردن له گه ل موسولمان دا فوسوق و له ریگه ی هه ق دمر جوونه و، شهر تیبه ستینشی کوفره!).

رافه و شیکردنه وه:

مه به ست له م فهرمو وده یه: هه ره شه کردنه له که سی که به ناروا به ده ست یابه زبان ئازاری موسولمان بدا، چونکه شتی و له موسولمان ناوه شیته وه،

به لکوو پیشه‌ی پیاوی خرابی له‌پڕ دمرچوو، رمفتای مروی بی بروایه.

(ریاض-٤ ل-١١٥٩ ف-١ ز-٢٢٦ ز-١٥٥٩).

٤٦- عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يُخْبِرُ بِلَيْلَةِ الْقَدَرِ فَتَلَاخَى رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخْبِرْكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدَرِ وَإِنَّهُ تَلَاخَى فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ التَّمَسُّهُمَا فِي السَّعِّ وَالسَّعِّ وَالْخَمْسِ). (الحديث ٤٩ طرفاه في: ٢٠٢٣, ٦٠٤٩).

عوباده‌ی کوری صامیت (پرسی خوی له بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیسهر بی) له‌مال هاته دهره‌وه، تاهه‌والی له‌یله‌تولقه‌در رابگه‌یه‌نی، له‌وکاته‌دا دوو پیاو له‌موسولمانان بوو به‌دهمه‌قاله‌یان، جا فهرمووی (دروودی خودای لیسهر بی): من بۆئه‌وه له‌ماله‌وه هاتم بۆ ئیره تاهه‌والی شه‌وی له‌یله‌تولقه‌درتان پی رابگه‌یه‌نم که‌کام شه‌وه‌یه له‌مانگ، به‌لام فیسارو فیساربوو به‌دهمه‌قاله‌یان، ئیتر له‌بیرم نه‌ما به‌هوی نه‌و دمه‌قاله‌وه، سابه‌شکوو ئهم له‌بیرنه‌مانه خیری پی‌وه‌بی بۆ ئیوه، جاهرچۆن بی ئیوه له‌شه‌وی بیستو چه‌وت، یابیستو نو، یابیستو پینجی رده‌مه‌زان دا بۆشه‌وی له‌یله‌تولقه‌در بگه‌رین!

سهرنجی:

دهمه‌قالی و قسه‌ی بی هووده گه‌لی جار ده‌بن به‌هوی پێگرتن له‌خیر، به‌تایبه‌تی له‌شوینی پیرۆزی وه‌ک مزگه‌وتدا، یا له‌خزمه‌ت پیاوی زاناو پیشه‌وادا، که‌واته هه‌ق وایه موسولمان خوی له‌شتی وا به‌پاریزی. به‌پیی ئهم فهرمووده‌یه به‌هوی هه‌له‌ی ئهم دووکه‌سه‌وه به‌هره‌یه‌کی گه‌وره له‌کیس هه‌موو موسولمانان چوو، ده‌ی دمبی به‌هوی ئهم هه‌مه‌که شه‌ره جنیوو شه‌ره ده‌می و قسه سووک و درۆ شاخ دارانه‌وه، که‌خۆیان له‌کاتی شه‌ری براکوژیدا، پی دمفه‌رموون: (شالای به‌روالای راگه‌یانندن) که‌ده‌ق له‌شه‌ره جنیوی سهر

کانی ژنانی لادی دووره دهسته کان دهکا، چهنده خیرو بیر له کیس نهم نهته وه
سته مدیده یه چووبی؟! مه گهر ههر خوا خوئی بزانی.

باسی هاتنی جویرانیل بۆلای پیغه مبهري

بۆ روونکردنه وهی نیمان و نیسلام و نیحسان

٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَبِلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبُعْثِ قَالَ مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ الْإِسْلَامُ أَنْ تُعْبَدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَقْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ. قَالَ مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تُعْبَدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تُكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَسَأَخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ أَلَمَةً رَبَّهَا وَإِذَا تَطَاوَلَ رُعَاةُ الْإِبِلِ الْبُحْمُ فِي الْبُنْيَانِ فِي خُمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ الْآيَةَ ثُمَّ أَذْبَرَ فَقَالَ رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ). (الحديث ٥٠ طرفه في: ٤٧٧٧) (٤٦).

ئه بوهوره پیره (عزیز خودی لێ بهی) دهفه رموی: رۆژی پیغه مبهري خوا (درووی خودی لێ بهی)
ته شریفی هات له شوینیکی بهرچاودا له ناوماندا دانیشت لهو کاته دا پیاوی هات
بۆ خزمهتی گوتی: ئه ی موحه ممه دا نیمان و باومر بۆ روون بکه ره وه.
فه رموی: ئه وه تا که باومر بکه ی به خودا و به فریشته کانی و به گه یشتن به دیداری
له قیامه تدا و به پیغه مبه ره کانی و به پۆزی زیندو بوونه وه. پیاوه که گوتی: ئه ی
نیسلامه تی چییه؟ فه رموی: نیسلامه تی ئه وه تانی که خودا به پرستیت و
هاوبه شی بۆ بریار نه دهیت و نوێر به دروستی بکه ییت و زه کاتی فه رز به دهیت و

(٤٦) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان الإيمان والاسلام والاحسان، رقم: (٩) و (١٠)=٩٧

شیخا. وأخرجه عن عمر (رضي الله عنه) في لباب نفسه، رقم: ٩٣=٨٩.

رؤژووی رهمه زان بگری و (حه جی مائی خودا بکهی). گوتی: ئهی چاکه چیه؟
 فهرمووی: چاکه نه وهیه که به چه شنی خودا بهرستیت که وهک: چاوت
 له خودایی وایی، خو نه گهر تۆیش نه وه نه بینیت. بی گومان که نه وه تو ده بینی،
 نینجا گوتی: قیامت کهیه؟ فهرمووی: منیش له تۆی باشتی لی نازانم، به لام
 وانیشانه گانیت بی ده لیم: نه وه ته که منال به چاوی کاره که رو نو کهر ته ماشای
 دایک و باوکی خو یان بکهن، وه نه وه ته به چاوی خو ت ببینی: که شوانه و شتری
 رهشکه له و پیخاوس و رهش و رووت و رهجال و شوان و گاوان و بیابان نشینه کان
 ببن به خاوهن مولک و سامان و خان و بهر و کو شک و ته لاری لی رابکیشن و فیزو
 ده عیهی پیو مکهن. زانینی کاتی قیامت یه کی که له و پینج شتانه که خوا نه بی
 کهس نایان زانی، که بریتین له م پینج شتانه که خوا نه بی کهس نایان زانی،
 که بریتین له م پینج شته که وان له م نایه ته ده که ده فهرمووی: (إن الله عنده علم
 الساعة وينزل الغيث ويعلم مافي الارحام وماتدری نفس ماذا تکسب غداً وماتدری
 نفس بأی أرض تموت إن الله علیم خبیر) (لوقمان/ ۳۱-۳۴) مه به ست له نایه ته که
 زانینی نه م پینج شته له عیلمی غه یبه، له و زانسته نه ینی یه یه که ههر خوا
 خو ی ده یزانی و بهس: قیامت که ی ده بی، باران که ی ده باری، چی واله ناو
 مندا لده کانا، کهس نازانی سبه ینی چی ده کا، کهس نازانی که له کو ی ده مر ی).
 جا له پاشدا کاتی پیاو ده که رؤیشت پیغه مبه ر (درووی خودی لسه ر بهر) فهرمووی: ئاده ی
 بیگیر نه وه بۆلام، نه وانیش که جووون بیه ی نه وه بۆلای که سیان نه دی، پییاو ده که
 غه یب بوو بوو، جا پیغه مبه ر (درووی خودی لسه ر بهر) ویستی له کاره که حالیان بکا،
 فهرمووی: (نه وه جو برانیل بوو هات بوو که خه لکه که فی ری یاسا سه ره کیه کانی
 نایینی نیسلام بکا). (۱-ل ۱۸-ف ۲ = تاج-۲-ل ۱۲-ز ۱-ژ ۲-ج ۴).

شیکردنه وه:

له م فهرموو ده یه ده پیناسه ی باوه رو نیسلام و چاکه ی تیدایه، نه مه ییش
 به لگه ی نه وه یه که پیناسه سوننه ته، هه روا له فهرموو ده که ده دهر ده که و ی

که جو برائیل و پیغمبر (برودی خودمان لمسر بر) جو ره نواندنیکى شانۆ گهری یان نیشان داوه و رۆلئیکى گرنگیان داناوه بۆ هونهرى نواندن و بۆ هوکارى روون کردنه وه. کهواته: نه م جو ره هونه رانه له زاتى خوياندا، کاریکى ره واو به جین، به مهرجی بۆ کارى نابه جی به کار نه هیئرین!

باسی: که سی نایینی خوی له نهنگ بپاریزی

٤٨ - عَنْ ثَعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الشَّبَهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشَّبَهَاتِ كَرَّاعٍ يَرْغَى حَوْلَ الْجَمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ جَمَى أَلَا وَإِنَّ جِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ). (الحديث ٥٢ - طرفه: ٢٠٥١). (٤٧)

نوعمانی کوری به شیر (مزی خوی لى بر) دمفرموى: خوشه و یست (برودی خودای لمسر بر) دمفرموى: (شتى حه لال دیارو ناشکرایه، ههروهه شتى حهرامیش دیارو ناشکرایه، به لام لهم بهینه دا هه ندئ شت هه ن دوو بهینین و له هه ردوولا دهچن، له بهر نه وه گه لئ کهس سهریان ئی دهرناکه ن و هوکمه کهیان له شه رعا نازانن، به لام زانایانی نایین له پاش په یجوری و لیکوئینه وهیه کی باش هوکمه کهیان دم دۆزنه وه و بریار ده ده ن که حه لالین یا حهرامن، نه وسا بۆ خه لکی تریش ههیه له سه ر برپاری نه وان شته که بکه ن، یانه یکه ن، جا نه وه ی که خوی بپاریزی له شتى شو به ه دارو گومان لیکراو، نه وه نامووس و نایینی خوی له نه نگ و لکه ده پاریزی).

به لام نه وه ی که توخنی شو به ه دارو گومان لیکراو ده که وئ، خوا نانخوا تووشی ده بی به تووشی شتى حهرامیشه وه، وه ک چۆن شوان نه گهر ران

لەدەورو بەری پاکژو پاوەند بلەومرپنئى بەرە بەرە رانەکە لەپاوەندەکەیش دەلەومرئى. باش ناگاداربى! کەهەموو پادشایى بەست و پاوەندیکی تایبەتى خوئى هەیه، بزانی کەبەست و پاوەندی خودایش لەم گۆی زەویيەدا، ئەو شتانەیه کەحەرامى کردوون!

باش ناگادار بن! کەگۆلمەیهک گوشت هەیه لەناو جەستەدا، ئەگەر ئەو گۆلمە گوشتە سازو باش بوو ئەوا جەستەیش هەمووی سازو باش دەبى، بەلام ئەگەر ئەو گۆلمەیه خراب بوو ئەوا جەستەیش هەمووی خراب دەبى، بزانی کەئەو گۆلمەیه برپیتی یە لە دل، کەواتە: دلى پاک و لەشى چاک، دلى پیس و لەشى چەپەل و پیس).

رافەو شیکردنەو:

ئەم فەرموودەیهیش (لەسەر فەرمايشتى زاناگان) یەکیکە لەو فەرموودانە کەبوون بەسوورگەو مەدار بۆ ئیسلام. باشترین نموونە لەم رۆژگارەى ئیلمەدابۆ شتى گومان لیکراو ئەو خواردەمەنى و خواردنەو و داو و دەرمان و شتە تازە بابەتانەیه کەلەدمرەوى ولاتەو دەهینرین، وەك: مریشكى سەربراو و گوشتى پاکەت. ئەمانە و وینەى ئەمانە جیگەى گومانن. دەبى مەردوم لەم جۆرەشتانەدا رای زاناگان و مریگرن، وەبەپێى فەرمايشتى ئەوان لەم بارەیهو و رمفتار بکەن، چونکە موسولمان ئەو موسولمانەیه کە لەهەلەو تاوان و گوناھ دا چاو لەرەشە خەلک نەکا، بەلکوو چاوی لەدەمى ماموستای مەلا بى، ئەو چى فەرموو ئەو تەواو، دەنا بەراستى گەلئى خەلکى خوانەناس پەیدا بوون گەلئى لەدەهرى و زەندەقە کۆنەکان خراپترن، ئەوانەى کۆن هەر هیچ نەبى شەرم و شکۆیان لەموحاسەبەى ویزدان و میژوو رەخنەى کۆمەل دەکرد، بەلام ئەمەڕۆ کەسانى پەیدا بوون، پەرورەدى ژێردەستى عەلانییەتن بەئارەق گوشت کراون، گەل بەگەلە دمرانن، میللەت وەك دەواجینى خۆیان تەماشای دەکەن، هەر بیر لەقازانجى خۆیان دەکەنەو، نەبەتەنگى ئایینى خەلکەو دین، نەدەربایستى

تەندروستی و بەرزەموندی کۆمەڵ دین، بۆ بەرزەموندی خۆیان دەست لەگەڵ
شەیتان تێکەڵ دەکەن، بازرگانی بەناگرو بارووتو تی ئین تی و میکروبی سیلو
دیق و سەرەتانهوه دەکەن!

ئەم فەرموودەیە موسلیم و ئەبو داود و تیرمیزی و نەشائیش
گێڕاویانەتەوه، ئەوان لە (البیوع) دا گێڕاویانەتەوه. نوعمانی کۆری بەشیر
خۆی و باوکی و دایکی سەحابی بوون. ئەنصاری یە، لەهۆزی خەزرجە، دایکی
ناوی عەمرەییە، خوشکی عەبدوڵلای کۆری رەواحییە، یەکەم مندالی ئەنصارە
کە لەپاش کۆچ لەدایک بوو، سەدو چوار دە فەرموودە گێڕاوتەوه، لەدەستە
عەبدوڵلای کۆری زوبەیر بوو، سەرکاری ئیبنوزوبەیر بوو لەسەر شاری
حیمص، لەو ماوەیدا کە خەڵکی حیمص هەلگەرانەوه هەڵات، بەلام
لەرۆژەکی واسیط دا کوزرا، لەسالی شەست و پینجی کۆچی دا، تەمەنی
دەوری شەست و سی سال بوو.

رشتە ی ئەم فەرموودەیە لەبوخاری شەریف دا، لەم شوێنەدا ئاویە: (حدثنا
أبو نعيم حدثنا زكريا عن عامر قال سمعت النعمان بن بشير يقول سمعت رسول الله
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول.. ههتا كۆتایی فەرموودەکە. ھەز دەکەم ھەندێ
لەناسککاری ئەم رشتەییە قسە بکەین، چونکە زوو یادەرنگ رەورەوی ھونەری
ومرگەرەن، لەکوردیش دا، بەرەو ھەموو مەوداوە مەیدان و کون و قوژبێکی
زانستی و ھونەری و نایینی و کۆمەلایەتی ملی رێگە دەگرێ و بزافی و مرگەرەن
ھەموو بابەتەکان دەگرێتەوه. گەرچی لەم قۆناغەدا، لەبەر بێ ھیزی و
لاوازیی نووسەرەکانمان، و مرگێرەکانمان خەریکی و مرگێرانی شتی کەم
بایەخن، بەلام ئەم قۆناخە خۆیاربێ، زۆر ناخایەنێ، ئەم رشتەییە لەرشتە
چوارکەسییەکانی بوخاری یە، و ئەم جۆرە رشتەییە زۆر دانسقەو نایاب و
بێندە. لەم رشتەییەدا تەحید و عەنەنەو سەماعی تێدایە، تەحید ئەوەیە
راوی بێ: حدثنا، یا حدثنی. عەنەنە ئەوەیە بێ: فلان عن فلان، سەماع
ئەوەیە لەباتی ئەم جۆرە تەعبیرانە بێ: سمعت، لەم فەرموودەیدا ئەوەی

تيادايه كه نوعمان شتى له پيغهمبر خوئی به مندالی بيستوووه، كاتى كه ورمبووه رايگه ياندوووه گيراويه تيه وه، شتى وادروسته، كورد گوته نى خویمان: بیری مندالی تیزه. بهنده خویم له يادمه زور به باشی جارى باوكم له برايم اووه بردمى بوخزمهت شيخ مهحموودى حهفید له داريكهلى، باوكم عهرزى كرد كه نووشتم بو بكا، شيخ بهم بونه يه وه بهدهق به باوكمى فهرموو: نيمه له گهل جنوكه كانا خزمين چون دهبى بيانسووتينم، بهلام نووشته يه كى بو نووسيم: (ت- ٢ ل- ٢٩٦ ف- ١ ز- ١٤٥ تاج- ٢ ز- ١٧٥٦ ز- ١٤٥).

دانی پينج يهك له باوهره

٤٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: (إِنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ الْقَوْمُ أَوْ مَنْ الْوَفْدُ قَالُوا رَيْبَعَةٌ قَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَرَّيَا وَلَا نَدَامَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضِرٍّ فَمُرْنَا بِأَمْرٍ فَصَلِّ نُخْبِرْ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَشْرَبَةِ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالَ أَتَذَرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَعْتَمِ الْخُمْسَ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ عَنِ الْحَنْتَمِ وَالذُّبَابِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُرْقَتِ وَرَبَّمَا قَالَ الْمُقْبِرِ وَقَالَ اخْفَظُوهُنَّ وَأَخْبِرُوا بِهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ). (ت- ٤ ل- ٨٥ ف- ٣+٤ ز- ٢٥ = تاج- ٣ ل- ٢٣٢ ز- ٢٥ ذ- ٢٧٣٨، ٢٧٣٩) (الحديث ٥٣ - أطرافه في: ٨٧، ٥٢٣، ١٣٩٨، ٣٠٩٥، ٣٥١٠، ٤٣٦٨، ٤٢٦٩، ٦١٧٦، ٧٢٦٦، ٧٥٥٦). (٤٨)

(٤٨) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الامر بالايمان بالله تعالى ورسوله (صلى الله عليه وسلم) وشرائع الدين، رقم: ١٧ = ١١٥-١١٨.

ئىبنوعەبباس (مەزى خودىمان لى بىن) فەر مووى: كەنۇيىنەرەكانى ھۆزى عەبدولقەيس ھاتن بۇ خزمەتى پىغەمبەر (دروودى خودى لىسەر بىن) فەر مووى: ئەم خزمانە كىن؟ يا فەر مووى: ئەم نوپىنەرەكانە كىن؟ گوتيان: لەخىلى عەبدولقەيسن كەدەچىتەوہ سەرھۆزى رەبىعە، فەر مووى: ئەم خزمانە بەخىربىن، ئىوہ لەئىسلام بوون دوانەكەوتوون، ھەتا بەھۆى ئەوہوہ تەرىقىتان بەسەر بى، وەكارىكى واتان لەدزى ئىسلام نەكردوہ كەپەشىمانى لەدوابى، عەرزىان كرد: ئەى پىغەمبەرى خودا! لەبەرئەوہى ئىمە كەدپىن بۇ خزمەتى تۆ، بەسەر ئەم ھۆزدە دپىن، كەلەكەفردەكانى ھۆزى موضەرەن، ناتوانىن بى ىن بۇ خزمەت، مەگەر لەمانگە حەرەمەكانا، تەنیا لەو مانگانەدا كەشەرپو شۆرپان تىادا قەدەغەيە دەتوانىن بپىن بۇ خزمەت، دەى بفرەموو ئامۇزگارپىيەكى روون و ئاشكرامان بى بفرەموو كەگەرپاينەوہ بۇ ولاتى خۇمان بەمەردومەكەى رابگەيەنن و ھەموو پابەندى بىن و رفتى پى بگەين، ھەتا بەھۆى جى بەجى كردنى ئەو فەرمانەى تۆوہ بچىنە بەھەشت. وەلەبارەى ئەو دەرمانەوہ كەخواردنەوہيان تى دەكرى پرسىارىان لى كرد، پىغەمبەرىش (دروودى خودى لىسەر بىن) فەرمانى پىكردن بە چوارو، نەى لى كردن لە چوار: يەكەم فەرمانى پى كردن بەباومرپەيئان بەخوداى تاقو تەنیا. فەر مووى (دروودى خودى لىسەر بىن): (ئايا دەزانن برپا ھيئان بەخوداى تاك و تەنھا چىيەو چۆنە؟) گوتيان: خواو پىغەمبەرى خوا باشى دەزانن. فەر مووى (دروودى خودى لىسەر بىن): (برپىتپىيە لەشايتەمان لەسەر ئەم شىوہيە: أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً رسول الله: بەزمان شايتەى دەدەم و بەدل باومر دەكەم كەبىجگە لەيەزدانى پاك ھىچ خودايەكى تر نىيە، خوايەكى تاك و تەنھايە، بى ھاوہلە، ھىچ ھاوبەشى نىيە، بەھەمان شىوہ شايتەى دەدەم و باومر ھەيە كەموحەممەدى كورى عەبدوللا فروستادەو پىغەمبەرى خوايە. دوہم: فەرمانى پى كردن بەپراگرتنى نوپرو كردنى بەرپك و پىكى، سىيەم: فەرمانى پى كردن بەدانى زەكات، چوارەم: فەرمانى پى كردن بەگرتنى رۆزووى مانگى

رمه زان. و فھرمانیشی پیان کرد که له دهست که وتی تالانی جه نگیش پینج یهک بدن، و نه ییشی لی کردن لهم چوار شته که به کاریان نه هیئن بو دروست کردنی خوشاوو سرکه و دُشاو، چونکه شتی ناویان زور زوو دترشی و توند دهبی و دهبی به نارهق: کوو په له و کووله که و به ستووی زفت دراوو کو تکه ی بنکی دار خورما. فھر مووشی (درووی خودی لیسر بی) (ئهم فھر مایشتانه یش که له م ماوه یه دا له منتان بیستوو به باش له بهر بکه و رایان بگه یه نن به خه لکی ولاتی خویشان).

رافه و شیکردنه وه:

لهم فھر مووده یه دا ماموستا (شیخ) ه که ی بوخاری ناوی عه لی کوری جه عده (پرمای خوی لی بی) عه لی خوی فھقی ی نیمامی ته وری و نیمامی مالیک و گه لی زانای تری وینه ی نه مان بووه، پیاوی وهک نیمامی ته حمه دو نیمامی بوخاری و نیمامی نه بوداود و کهسانی تری وینه ی نه م زاتانه قوتابی نه و بوون و فھر موود میان لی و مرگرتوو. مووسای کوری داوود د فھر موی: که سم نه دیوه که وهک نه و زهینی روشن بی و فھر مووده ی به باشی له به ربی، نیمامی ته حمه د هانی خه لکی دها: که فھر مووده کانی بنووسنه وه له موسنه دو کتیه کانی حه دیت دا. یه حیای کوری معین د فھر موی: (زانسته که ی ره بانی بوو، پیاویکی راستگو و باو مرپیکراو بوو) ئیبنوئه شیر له نیهایه دا د فھر موی: ره بانی زانای گه وره ی دامه زراوه له زانسته و ئایین دا. نزیکه ی نه وه دو چوار سال ژیاوه، له (۱۳۰) کوچی دا له دایک بووه، له (۲۳۰) دا مردوووه، له گورستانی بابو حه رب له به غدا نیژدراوه. حه فتا سال رۆژنا رۆژی به رۆزوو بووه!

۵۰- عن عمر (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) حَدِيثُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ وَزَادَ هُنَا بَعْدَ قَوْلِهِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى: (فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَاجَرَتْهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ) وَسَرَدَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ:

تہ ماشای فہرموودہی ژمارہ یہکی زنجیرہ یہکی ئەم بەرگہ بکہ. لیژمدا:
زیادہیی ہہیہ من لەپیشہوہ ئەم گێرانہوہی ئێرہم لەوئ نووسی.

باسی: کردہوہ ہہیہ بەھوئ نیازہوہ دەبی بەھەدەقہ

۵۱- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا
أَتَقَّ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ). (الحديث ۵۵ - طرفاه في: ۴۰۶،
۵۳۵۱). (۴۹)

ئەبومەسعو (رمزای خودایان لێ بەی) دەفەرموئ: خۆشەویست (مروودی خودای لەسەر بن)
دەفەرموئ: (هەرکەسی لەبەر رمزای خوا مەسرهفی مال و منالی خۆی بکا،
هەرچییان بۆ خەرج بکا کەم و زۆری بەخێرو خیرات دادەنرئ بۆی).
راقە و شیکردنەوہ:

ئەبومەسعوود ناوی عوقبەیی کورپی عامیرە، ئەنصاری یە، خەزرجی یە،
بەدری یە، لەگەڵ حەفتا کەسەکەدا ئامادەیی پەیمانێ عەقەبە بوو،
لەھەموویان بەتەمەن بچوو کتر بوو، ئامادەیی جەنگی ئو خودیش بوو، سەدو
دوو فەرموودەیی لە پێغەمبەرەوہ (مروودی خودای لەسەر بن) گێراو متەوہ، لەبوخاریدا دە
فەرموودەیی هەیە، لەموسلیم دا شازدەیی هەیە، نۆیان پەسندی هەردوولان،
لەکووفە نیشتەجئ بوو هەر لەوئیش مردووە.

۵۲- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالتَّصَدَّقِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ).
(الحديث ۵۷ - أطرافه في: ۵۸، ۵۲۴، ۱۴۰۱، ۲۱۵۷، ۲۷۱۴، ۲۷۱۵،
۷۲۰۴). (۵۰)

(۴۹) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: فضل النفقة والصدقة على الأقربين، رقم: ۲۳۱۹.

(۵۰) أخرجه مسلم في الايمان، انظر (عمدة القارئ/ العيني/ ج/ ۱/ ۲۲۴/ رقم/ ۲. المترجم) = ۱۹۹.

جهریری کوری عهبدو لّای ئەل به جهلی (مزی خوی لێ بێ) فهرمووی: به ئێن و بهیمانم دا به پیغه مبهەر (دروودی خودی له سهر بێ) له سهر ئەوه که نوێژ بهرێکو پێکی بکهمو، زهکات بدهمو، نامۆزگاری خیری هه موو موسولمانیکیش بکه م).

الله و شیکردنهوه:

جهریر سه د فهرمووده ی هه یه، له بوخارید انوی هه یه، له موسلیما چواردی هه یه، ههشتیان په سندی ههردوو لایانن.

۵۳- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ أَبَايُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَشَرَطَ عَلَيَّ وَالْتَصَحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا (الحدیث ۵۸).

دیسان له وه وه (مزی خودمان لێ بێ) فهرمووی: جووم بو خزمهتی چه زههت (دروودی خودی له سهر بێ) عهزیم کرد: قوربان! ده مهوێ بهیمانته بدهمێ له سهر ئیسلامهتی، نهویش نه مەرجهشی بو دانام: که نامۆزگاری خیری هه موو موسولمانیکیش بکه م. جا منیش بهیمانم دا پێی له سهر نه وه).

بسم الله الرحمن الرحيم

۳) نامه ی زانین (کتاب العلم)

۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ سَمِعَ مَا قَالَ فَكَّرَهُ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ لَمْ يَسْمَعْ حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنْ السَّاعَةِ؟ قَالَ هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِذَا ضِيعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا قَالَ إِذَا وُسِدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ). (الحدیث ۵۹ - طرفه فی: ۶۴۹۶).

ئەبەبوھورپەرە (پەزەي خەي لى بى) فەرەمووى: جارى حەزەرت (دروودى خەي لى بى) لەناو کۆرپکا قەسەي بۆ ياران دەکرد، پياويکى دەشتەکى هات گوتى: ئەي کەي قىامەتە؟ پيغەمبەريش (دروودى خەي لى بى) لەسەر فەرەموودەکەي خەي رۆيشتو قەسەکەي خەي نەبەري بۆ وەلامى پرسىاري کابرا. يارانيش هەنديکيان گوتيان: پيغەمبەر (دروودى خەي لى بى) گووى لى لەقەسەکەي بوو، بەلام قەسەکەيى بەدل نەبوو بۆيە وەلامى نەدايەو، هەنديکى تريشيان گوتيان: نانەبييست. کاتى حەزەرت (دروودى خەي لى بى) فەرەمايشتە کەي تەواو کرد فەرەمووى: ئەو کى بوو لەقىامەتى پرسى؟ کابراکە گوتى: ئەو مەن بووم، ئەمەتام لەخەمەتتا ئەي پيغەمبەري خودا! فەرەمووى (دروودى خەي لى بى): هەرکاتى سپاردە - واتە: ئەمانەت - پامال کرا ئيتەر چاومروانى داھاتنى رۆزى قىامەت بکە.

ئەعرابى يەکە فەرەمووى: ئەي پيغەمبەري خوا! چۆن چۆنى سپاردە پامال دەکرى؟ فەرەمووى: (هەرکاتى کاروبارى ميللەت و فەرمانەرەوايى موسولمانان سپيەردا بەدەستى ناکەس ئيتەر چاوەنواري قىامەت بکە) (رياض الصالحين/ کوردى بەرگى چوار لاپەرە/ ۱۳۲۰ ز - ۳۷۰ ف - ۲۰ ژ - ۱۸۳۷/۳۰۱).

۵۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَذْرَكْنَا وَقَدْ أَرْهَقَتْنَا الصَّلَاةُ وَكُنْ تَوَضُّأً فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا). (الحديث ۶۰ - طرفاه في: ۹۶، ۱۶۳) (۵۱)

عەبدوللاى كورى عەمر (پەزەي خەي لى بى) فەرەمووى: لەسەفەرپکا لەخەمەت پيغەمبەردا بووين، پيغەمبەر (دروودى خەي لى بى) كەوتە دواو، كەپيمان كەيشتەو كەرمەي نويز بوو، نيمەيش سەرگەرمى دەستنويز گرتن بووين، بەلام قاچمان پشيلە شۆر دەکرد، وەك دەستى تەري پيايىنى ئاوا، كاتى پيغەمبەر

(بروودی خودی لهسەر بڼه) نهووی بیڼی، سږ جار بههه موو دمنگی خوځی بانگه وازی هه لداو
فهرمووی: (وای لهدهستی ناگری دۆزهخ بو نهو کهسهی که بهه باشی پاژنه ی پیی
ناشوړی!) (ت ۱۱ - ۱۳۸ ز ۲۸-ژ ۲۴۲-ج ۴).

۵۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِلَيْهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ فَيُحَدِّثُونِي مَا هِيَ؟؟ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدِّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ). (الحديث ۶۱ - أطرافه في ۶۲، ۷۲، ۱۳۱، ۲۲۰۹، ۴۶۹۸، ۵۴۴۴، ۵۴۴۸، ۶۱۲۲، ۶۱۴۴) (۵۲)

نیبنوعومهر (برمزی خودایان له بڼه) فهرمووی: خوځه ویست (بروودی خودی لهسەر بڼه) فهرمووی:
(درهختی ههیه گه لاکه ی هه لئاومړی، هه میسه سهوزه، نموونه ی موسولمانه،
وهک نهو به پیت و فهړه، ئاده ی کڼ دزمانی که نهو درهخته چییه؟
خه لکه کهیش په لاماری دارو درهختی نهو دهشته یان دا به لام هه لیان
نه هیئامنیش هات به دلما که نهو دارخورمایه وه ویستم بلیم: نهو ده
دراخورمایه، به لام که سه رنجم دا به منه وه ده کهس بووین، وه من
لههه مووشیان منالتر بووم، له بهر نه وه شهرمم کردو قسم نه کرد، جا
خه لکه که عه رزیان کرد: قوربان! پیمان بهرمو چییه؟ فهرمووی: (نهو ده
دارخورمایه) (ت ۴-ل ۷۴-ف ۷-ز ۲۱-تاج ۳-ژ ۲۷۱۳).

نهم فهرموودیه به لکه یه لهسهر نهو ده که مه ته ل داهینان بو ږوون
کردنه وه ی مه بهستی جوان سوننه ته: (تاج/ل ۴-ل ۷۴ = تاج-ژ ۲۷۱۳) له ههر
شوینن هیما ی لاپهړه (ل) بوو مه بهست بهرگی ته رجه مه کوردیه که یه له

تاج الأصول یا له ریاض الصالحین، به لام نه گهر رهمزه که (ص) بوو نه وه مه به ست نه صله عه ره بیه که یانه.

۵۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَتَيْكُمْ مُحَمَّدٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَكِيٌّ بَيْنَ ظَهْرَيْنِهِمَا فَقُلْنَا هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكِيُّ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجَبْتُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمُشَدِّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ فَلَا تَجِدُ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ فَقَالَ سَلْ عَمَّا بَدَأَ لَكَ فَقَالَ أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ أَلِلَّهِ أُرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهِ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهِ أَمَرَكَ أَنْ تَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهِ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَانِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَى فَقَرَانِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ آمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي وَأَنَا ضِمَامُ بَنِي ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرِ). (الحديث ۶۳).

نه نه س (مزی خوی لږ بڼه) فه رمووی: جاری له خزمه تی پیغه مبه ردا له ناو مزگه وت دا دانیشتبووین، پیاوئ به سواری وشتره نیړمیه ک هات، لهحه وشه ی مزگه وتدا وشتره که ی ییخ داو به نه شکیل نه شکیلې کرد. نه و جا خوی هاته ژووره وه و گوتی: کامتان محمدن؟ پیغه مبه ر (دروودی خودی لمر بڼه) له نیوانیان پالکه وتبوو، گوتمان نه م پیاوه سوورو سپیه یه که پالکه وتووه. گوتی: نه ی کوړی عه بدو لوطه لیب! پیغه مبه ریش (دروودی خودی لمر بڼه) فه رمووی: (به لئ پرسیاړت چییه باوه لامت بده مه وه) گوتی: من چهند پرسیاړیکت ئی ده که م، پرسیاړه کانم توندو ره قن، پیت ناخو ش نه بن، مه به ستم روونکردنه وه ی باسه که یه، فه رمووی (دروودی خودی لمر بڼه): (پرسیاړت چییه فه رموو بیکه) گوتی: تو نه وخوایه ی که خوی

هه‌موانه! ئایا خودا تۆی کردوه به پیغه‌مبهری خۆی و ره‌وانه‌ی کردووی بۆسه‌ر سه‌رجه‌می به‌ره‌ی ئاده‌میزاد هه‌تا په‌یامی ئیسلامیان پی‌ رابگه‌یه‌نی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ که به‌ئێ ئه‌م قسه‌یه‌ وایه) گو‌تی: باشه، تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوو که هه‌موو شه‌وو روژی ئه‌م پی‌نج نو‌یژه فه‌رزه بکه‌ی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ ئه‌مه‌یش وایه) گو‌تی: باشه، تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوو که هه‌موو سائی مانگی ره‌مه‌زان به‌رو‌ژوو بی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودا! تۆ به‌شایه‌د به‌ که ئه‌مه‌ وایه) گو‌تی: باشه، تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوه که ئه‌م زه‌کاته له‌ده‌وله‌مه‌نده‌کانمان ودریگرت و ئه‌وجا دابه‌شی بکه‌یته‌وه به‌سه‌ر هه‌زاره‌کانمان دا؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ که ئه‌مه‌ وایه). جا پیاوه‌که گو‌تی: من باوهرم هیناوه به‌م نایینه‌ی که تۆ هیناوته، وده‌من نو‌ینه‌ری هۆزه‌که‌مم که له‌لای خۆمان چاو‌هنواری من ده‌که‌ن هه‌تا هه‌والی تۆیان بۆ به‌رمه‌وه، وده‌من ضیما‌می کو‌ری شه‌عله‌به‌م له‌خیلی به‌نی سه‌عدی کو‌ری به‌کرم. (تاج - ۲ - ۶۷ ز - ۲۵ ز - ۱۲۹۵).

باسی په‌خشی زانین

۵۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَرَّقَهُ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ). (الحدیث ۶۴ - أطرافه فی: ۲۹۳۹، ۴۴۲۴، ۷۲۶۴). (۵۳)

ئیب‌نوعه‌بباس (ره‌زای خودایان لێ به‌) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سه‌ر به‌) نامه‌یه‌کی به‌ناوی خۆیه‌وه نووسی و به‌پیاویکا ناردی بۆ سه‌ر که‌وره‌ی ولاتی به‌حرمین،

که مونژی کوری ساوا بوو، ههتا نهو بیگه یه نی به کیسرای شای ئیرانی نه وکاته، جاکاتی کیسرا نوو سراوه که ی پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمر بن) ده خوینیت هوه دهیدریننی! پیغه مبه ریش (دروودی خودی لسمر بن) نرای لی کردن؛ که شه ق و به ق کرین.

رافه و شیکردنه وه:

نهو پیاوهی کاغه زه که ی پیغه مبه ری برد بو گه وره ی به حرمین عه بدوللای کوری حوزافه ی سه می بوو، کیسرا نازناوی شای ئیرانه قه یسه ریش نازناوی هه موو پادشاهی کی رومه، نه م کیسرایه ناوی (پرویزی کوری هوفری کوری نهوشیروان)ه، نراکه ی پیغه مبه ری لی گیرا بوو کورپکی هه بوو ناوی شیرو بوو، خودا زالی کرد به سه ریدا، به خه نجه ر سکی در ی و کوشتی: (تاج - ۸ ل - ۱۱۳ = تاج - ۴ ز - ۴۲ ژ - ۴۵۱ ج - ۴).

۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَتَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِتَابًا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لَا يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلَّا مَخْتُومًا فَأَتَاخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِصَّةِ نَفْسِهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ). (الحديث ۶۵ - اطرافه فی: ۲۹۳۸، ۵۸۷۰، ۵۸۷۲، ۵۸۷۴، ۵۸۷۵، ۵۸۷۷، ۷۱۶۲) (۵۴)

نه نهس (پرمزی خوی لی بن) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمر بن) نامه یه کی نووسی: یا ویستی نامه بنیری بو کیسراو قه یسه ری رومو بو نه جاشی پادشای حه به شه، ههتا بانگیان بکا بو سه ر ئایینی پیروزی ئیسلام، یارانی عه رزیان کرد: هه ر نامه یی مؤر نه کرابی نه مانه وهری ناگرن، پیغه مبه ریش (دروودی خودی لسمر بن) نه نگوستیله یه کی زیوینی دروست کرد، مؤری (محمد رسول الله) ی لی هه لکه ند، هه ر نامه یه کی ده نارد بو که سی به و نه نگوستیله یی مؤری ده کرد، نه نهس (پرمزی خوی لی بن) فهرمووی: ئیستایش ده لی ی بریسکه ی نهو نه نگوستیله یه له به رچاومه که له به نجه تووته ی دهستی چه پی پیغه مبه ردا بوو.

راشه و شیکردنه وه:

١- نهنگوستیله ی زیو بۆ پیاو سوننه ته. ٢- مۆرکردنی نامه و شتی و سوننه ته. ٣- نووسینه وه ی عیلم و زانست و ناردنی بۆ خه لکی تر له موسولمان و غه یری موسولمان به مه رجی خو ی دروسته. ٤- نه خشی نهنگوستیله که ی پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بی) سی دیپر بوو، دیپر یه که م (محمد) بوو، دیپر دوهم (رسول) بوو، دیپر سییهم (الله) بوو، له خواره وه ده خویندرایه وه بۆسه رموه ناوا:

الله

رسول

محمد

٥- پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بی) جاروبار نهنگوستیله که ی ده کرده په نجه تووته ی دهستی چه پی، جاروباریش ده یکرده په نجه تووته ی دهستی راستی، که ده چوو بۆ سه راو دایده که ند: (تاج- ٤ ل- ١٨ = تاج- ٣ ز- ٢٥- ٢٨٠٩ هه تا ژماره ٢٨٢١).

باسی: دانیشن له و شوینه دا که ریزی کۆره که کۆتایی دی

٥٩- عَنْ أَبِي وَقْدٍ اللَّيْثِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا (هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ) إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٌ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ وَاحِدٌ قَالَ فَرَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَذْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنْ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ. (الحديث ٦٦ طرفه في: ٤٧٤). (٥٥)

ئەبو واقیدی لەیثی (مەزەن خۆی لێ بێ) فەرمووی: جاری پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەمرگەوت دانیشتبوو، خەڵکەکەیش لەدەوری دانیشتبوون، خەریکی تاعەتی خودا بوون، لەوکاتەدا سێ کەس هاتن، دوانیان هاتنە بەرمووە بۆلای پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) وە یەکیکیان روڤشت، گوتی: جا دوو کەسە کە لەدیار پێغەمبەر راوەستان تایەکیکیان کەلێنێکی لەئەلقەوی کۆرەکەدا بەدی کردو تیا دانیشت، وە ئەوی تریشیان لەپشتیانەو دانیشت، وەسپەمیشیان هەڵی توواندو روڤشت. جا کە پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لێ بۆووە فەرمووی: با باسی حالی ئەم سێ کەسەتان بۆ بکەم: یەکیکیان هانای برەبەر خوداو خودا هانای دا، یەکیکیشیام شەرمی کردو خودایش شەرمی لەو کرد، ئەوی تریشیان پشتی هەڵکردو بەکۆری مەجلیسی ئێمە رازی نەبوو، خودایش پشتی لەو هەڵکردو لێی تووڕە بوو.

رافە و شیکردنەو:

ئەبو واقیدی لەیثی (۲۴) فەرموودە لە پێغەمبەرەو گێراوەتەو یەکیکیان ئەم فەرموودە ئێرە کە پەسەندی هەردوو لایە لەبوخاریدا تەنها ئەم فەرموودە یە هەیه، لەسالی (۶۸) دا مردوو، حەفتاو پێنج سال ژیاو، لەمەکە وەفاتی کردوو، گۆرەکە ی لەگۆرستانی موهاجیرینە: (ت - ۱۱ - ۷۶ ف - ۲ - ۱۴ ژ - ۹۹).

۶۰ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) ذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَعْدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْشَانَ بِخَطَامِهِ أَوْ بِرِمَامِهِ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سَوَى اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ التَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبْلَغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ).

(الحدیث ٦٧ - أطرافه فی: ١٠٥، ١٧٤١، ٣١٩٧، ٤٤٠٦، ٤٦٦٢، ٥٥٥٠، ٧٠٧٨، ٧٤٤٧). (٥٦)

نهبوبه کړه (د مزای خوی لى بڼه) فهرمووی: پیڅه مېهر (د روډى خودى لى بڼه) له رڼى جهړنى
قوربان دا، له مینا، له حه جى مالئاوایی دا به سهر پشنى وشره که ی پیڅیه وه
وتاریکی بۇ جه ماوهر که دا. پیاوئ جلهوى وشره که ی گرتبوو، پیڅه مېهر (د روډى
خودى لى بڼه) له سهر پشنى وشره که دانیشتبوو، له وتاره که یدا فهرمووی: نه ی
موسولمانه کان! نه م رڼه چوڼ رڼیکه؟ نیمه یش بى دهنک بووین،
پیڅه مېهر یش تاماوه یى مات بوو، له دلى خوځمان دا گوتمان: له وانه یه ناویکی
ترى توئى لى بڼى، به لام فهرمووی: دیاره که نه م رڼى جهړنى قوربان،
که قوربانى تیا ده کړئ، گوتمان: به لى خوځه تى. فهرمووی: نه ی نه م مانگه
چوڼ مانگیکه؟ نیمه یش دیسان بى دهنک بووینه وه، پیڅه مېهر یش (د روډى خودى
لى بڼه) دیسان ماوه یى تر بى دهنک بوو، هه تا گومانمان بۇ نه وه رڼىشت که ناوى
نه م مانگه ده گورئ و ناوئ ترى لى دهنى به لام فهرمووی: دیاره نه م مانگى
نؤمینیه که حه جى تیا ده کړئ. گوتمان: چوڼ ده فهرمووی وایه. فهرمووی:
ده بزانه که سهر و مال و خوځ و ناموستان له یه کترى حه رانه، وه ک چوڼ تاوان
کردن گه لى حه رانه و نارې وایه، به تاییه تى نه گهر نه و تاوانه له م رڼه زور
به رڼه متانا بکړئ که و له م مانگه پیرؤ متانا، نه خوازه لا له م شاره پیرؤ میشتانا
بکړئ. فهرمووی (د روډى خودى لى بڼه): ناگادار بڼ! بائاماد مېوانى نه م فهرمایشته
رایان بگه یه نن به نادیاران، له ناو خوځ تانا هر چى دمژنه ون له م فهرمووده و
وتارو روون کردنه وه شریعه ته به پى نه وانا رایان بگه یه نن به یه کترى، سا
به شکو و حازه که نه م زانست و فهرمایشتانه رابگه یه نن به که سى که نه و باشتر
لییان تى بگا و چاکتر یش له بهریان بکا). (ریاض الصالحین - ٢٥٠ + تاج - ٢ ل - ٢١٩
= ز - ١٦١٠ ز - ١١٢).

نہم فہرموودہیہ بہ لگہیہ لہسہر:

۱۔ بایہ خدان بہ لہ بہرکردن و راگہ یاندنی فہرموودہکانی پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر) بہ لکوو نہرکی واپروژ نہگہر خودفہرز (فرض العین) نہبی سونہتیکی گہورہیہ.

۲۔ مژدہی ٹہوہی تیدایہ کھفہرموودہ زانی گہورہو شہریعہترانی چاک لہہموو چین و چہرخیکا دہبن.

بیشری کوری موفہضضہل، کھیہکیک لہپیوانی رشتہی نہم فہرموودہیہ گشت روژئی چوارسہد رکات نویژئی دہکرد، ہہر روژنا روژئی بہروژوو دہبوو. عہبدوللای کوری عہونیش کھیہکیک تریانہ، خاريجہ لہبارمیہوہ دہفہرموی: (بیستو چورا سال ہاورئی یہتی ٹیبنو عہونم کردووہ بہپی ی ناگاداری من باومر ناکہم کھلہو ماوہ دوورو دریزدہا فریشتہکان گوناہیان لہسہری نووسیئی).

۶۱۔ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا). (الحديث ۶۸ - طرفاه في: ۷۰، ۶۴۱۱). (۵۷).

ٹہبووائیل (ہمزای خوی لہسہر) فہرمووی: عہبدوللای کوری مہسعوود (ہمزای خوناہیان لہسہر) دہستووری وابوو ہہموو روژی پینچ شہموانی تہمی و ناموژگاری دہکردین و وەعزی دہخویندہوہ بوّمان، روژئی پیایو پیی گوت: ٹہی باوکی ٹہورہحمان! خوژگہم ہہموو روژئی نہم پھندو ناموژگارییہت بوّمان دہخویندہوہ. فہرمووی: ٹہدی من لہبہرٹہوہ واناگہم چونکہ حہزناگہم وپرستان بکہم، منیش وەك جارانی پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر) دہکہم، ٹہو جارن ناوبہناو پھندی ٹہمہی دادہداو ناموژگاری بوّ دہخویندینہوہ نہبادا ٹہگہر ہہموو

(۵۷) أخرجه مسلم في صفات المنافقين وأحكامهم، باب: الاقتصاد في الموعظة، رقم:

٦٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَسْرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا). (الحديث ٦٩ - طرفه في: ٦١٢٥) (٥٨)

٦٣- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الثَّامَةُ قَائِمَةٌ عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ). (الحديث ٧١ - أطرفاه في: ٣١١٦، ٣٦٤١، ٧٣١٢، ٧٤٦٠) (٥٩)

رافقه و شیکردنه وه:

(٥٨) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: في الامر بالتيسير وترك النفسير، رقم: ١٧٣٤-٤٥٠٣.

(٥٩) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: النهي عن المسألة، رقم: ١٠٣٧=٢٣٨٦.

بوو، له کۆتایی ته مه نیدا تووشی دهمخواری بوو، سه دو شه ست و سئ
 فهرمووده ی له پیغه مبه رموه گیراودته و، ههشت فهرمووده ی له بوخاریدا
 ههیه، پینجیشی له موسلیم دا ههیه، چواریان په سندی ههردوو پیره: (ت ١-ل
 ٧٧-ز ١٤-ف ١-ژ ٩٨) + (ت ٥-ل ١٤٥ = تاج-٣-ل ٦٦٦-ز ٢٣-ج ٤).

٦٤- بروانه (ز-٣-ف ٥٥) له گیرانه وده ی ئیرهدا: ئیبنوعومهر (رهزی خودیان لښ بڼ)
 دمفه رموی: جاری له خزمه تی پیغه مبه ری خوا دا دانیشتبووین، کوروکی
 دارخورمایان هی نا بو ی، فهرمووی: درهختی ههیه گلاکه ی هه ئناو مرئ .. تا
 کۆتایی فهرمووده که.

٦٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: (لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسُلْطَ عَلَى هَلَكِهِ فِي الْحَقِّ
 وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلِمُهَا). (الحديث ٧٣ - أطرافه في:
 ١٤٠٩، ٧١٤١، ٧٣١٦). (٦٠)

ئیبنوومه سعود (رهزی خودیان لښ بڼ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودی لښ بڼ)
 دمفه رموی: (حه سوودی و به خیلی پی بردن به کهس دروست نییه بهم دوو
 کهسه نه بی: به پیاوئ خودا مائی پی بداو خو شی دمستی تی بجی له پریگه ی
 راست دا داغانی بکا، دوهم به پیاوئ که خودا دانایی و زانستی به سوودی پی بدا،
 جا هه خوی رهفتاری پی بکا و هه له نیوانی خه لکا حوکی پی بکا و هه
 فیری خه لکی تریشی بکا، به تایبه تی له گه ل فیرخوازانی نه و زانسته دریغی
 نه کا) مه به ست له حه سوودی و به خیلی پی بردن خو زگه پی بردنه.

۶۶- عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمْنِي الْكِتَابَ). (الحديث ۷۵ - أطرافه في: ۱۴۳، ۳۷۵۶، ۷۲۷۰). (۶۱)

ثیبنوعه بباس (رمزای خوابان لیس بر) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لیسر بر) گوشیمی
بہ سینگیہ وہو فہرمووی: نہی خودایہ! فیری زانستی قورنانی بفہرموو (ت -
۵ل ۱۲۱ف - از - ۲۱ = تاج - ۳ ل - ۶۴۲ ژ - ۳۳۸۱، ۳۳۸۲، ۳۳۸۳).

رافہ و شیکردنہ وہ:

عیکریمہ یہ کیکہ لہ پیاوانی رشتہ ی نہم فہرموودمیہ، فہقی ی
ثیبنوعه بباس بووہ، بہندہیشی بووہ، بہرہ گہز بہر بہرہ، خہ لکی مہ غریبہ،
حہ دیشی لہ زور لہ ہاور پیان و مرگرتووہ، یہ کیکہ لہ زانا گہورہ کانی سہردہ می
خوی، قورنانونیکی چاک بووہ، ئہ یوب و خالیدولحہ ذاء فہقی ی بوون، دہلین
گواہ لہ بیرو باومردا ہوا خوی خہ واریج بووہ، نافیع و کسان ی تر تومہ تی
درویان لی دہدا، جیگہ ی متمانہ ی بوخاری یہ، بہ لام موسلیم بہ مہرجی
فہرموودہ ی عیکریمہ دہگیر پتہ وہ کہ طاووس و سہ عیدی کوری جوبہیری
لہ گہل دابی، بۆرہ گلہ یی لہ بوخاری دہکری لہ سہر عیکریمہ کہ نہ دہبوو
حہ دیشی عیکریمہ لہ بوخاری دا ریوایہت بکا، واتہ عیکریمہ لہ پیاوانی مہرجی
بوخاری یہ بہ لام لہ پیاوانی مہرجی موسلیم نییہ، بہ لام بہ سہ بؤ فہضلی
عہ کرہ مہ کہ جیگہ ی متمانہ ی امامی بوخاریہ، عیکریمہ گہریدہ بوو، بہ ولاتانا
دہسوورایہ وہ، کاتی ثیبنوعه بباس دہمری عیکریمہ ہیشتا نازاد نہ بوو، عہ لی
کوری ثیبنوعه بباس دہیفروشی بہ خالیدی کوری مہ عاوییہ بہ چوار ہزار
دینار! عہ کرہ مہ پیی دہفہرموی: (ہہموو عیلہ مہ کہ ی باوکتت فروشت

به چوار هزار دینار! نهویش په شیمان ده بیته ووهو سه وداکه
هه لدموه شینیته ووهو نازادی دهکا، له مه دینه له تهمه نی هه شتا سالی دا مردووه،
رحمهت و رمزای خودای لی بی.

٦٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ
أَتَانُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِخْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِمَنْى
إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرَعُ فَدَخَلْتُ فِي
الصَّفِّ فَلَمْ يَنْكُرْ ذَلِكَ عَلَيَّ). (الحديث ٧٦ - أطرافه في: ٤٩٣، ٨٦١، ١٨٥٧،
٤٤١٢). (٦٢).

ثیب نوعه بباس (رمزی خودایمان لیس بی) فه رمووی: میړدمنال بووم، خه ریکبووم بالقی
ده بووم، به سواری گویدر یژی هاتم پیغه مبه ر (مروودی خودی لیسر بی) له وکاته دا له مینا
به رنو یژی بو خه لکه که ده گرد، هیچ روی له دیوارو شتی وایش نه بوو که بیکا
به بهر به ست (سوتره)، منیش به سواری گوئ در یژه که، که دیله که ر بوو، چوومه
پیشه وه، ته نانه ت به به رده می هندی پریزیش دا رویشتم، نه و جا دابه زیم و دیله
که ره که م بهر لا کرد بو له و مران و خو م چوومه ناو پریزی نو یژه که وه، و ده که سیش
بو نه مه ره خنه ی لی نه گرت م! له گیرانه و میه کی موسلیم و تیر میذیدا: ماکه ره که
به به رده میشیاندا تیبه ری و هیچ نو یژه که شی نه برین، نیت ر هندی که س نیستا
له سر چ بیرو با و مرپی له خو یانه وه ده نی: که رو سه گو ژن به بهر نو یژدا بر و ن
ده برین؟! (ت - ١١ - ٢٤٣ = ز - ٧١ ژ - ٤٦٥، ٤٦٣، ٤٦٤، ٤١٦، ٤٦٧، ٤٦٨).

وهک له م فه رمو وده وده در ده که وئ ره سیده بوون مه رج نییه بو هه لگرتن
(تحمل) ی فه رمو وده و زانست، گرتگ نه و میه راوی له کاتی و مرگرتن و بیستن
دا فامیده (ممیز) بی.

٦٨- عَنْ مَخْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِهِ وَأَنَا ابْنُ خَمْسٍ سِنِينَ مِنْ ذَلِكَ). (الحديث ٧٧ - أطرافه في: ١٨٩، ٨٣٩، ١١٨٥، ٦٣٥٤، ٦٤٢٢).

مهحموودی کوری ره بیع (رمزی خوی لسا به) فهرمووی: له بیرمه جاری پیغه مبه (دروودی خودی لسمه به) قومی ناوی له دولچهیی کرده ده می و پرزاندی له ده مو چاوم، نهو ده مه پینج سالان بووم.

له م فهرمووده یه دا نه مه ی تیدایه: گالته له گه ل منالدا دروسته، مهحمود بیت و فهر مووفه رکی لهو ناوه و مرگرتووه، مهحمود چه زره تی دیوه که واته داده نری به هاورپی پیغه مبه (دروودی خودی لسمه به) گهرچی زور منالیش بووه که دیویتی، مهحمود نه وه دوچار سال زیاه.

٦٩- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَلْبَتِ الْكَلَّا وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَتَفَعَّ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِمَّا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ اللَّهِ وَكَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعِلِمٌ وَعَلَمٌ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ). (الحديث: ٧٩). (٦٣)

نه بو موسای نه شعهری (رمزی خوی لی بیت) فهرمووی: چه زهرمت (دروودی خودی لسمه به) فهرمووی: نه م هیدایه مت و پینموونی و و زانسته که خودا به مندا ناردوویه تی بو نهو خه لکه، وه ک بارانیکی زوری به فهر وایه که بباری له خاک، به شیکی خاکیکی پاک و به پیز بی و باراناوه که بگریته خوی و

لەوەرپوگیاپەکی زۆری پێ سەوزیبی، وەبەشیکی تری زەویپەکی رەقەن و رووتەن بێ، شینایی و سەوزایی نەپوینێ، بەلام ناوەکە قووت نەداتەو، بەلکوو گلی بداتەو و ببی بە ئەستێر و گۆماو و کانیاو و خودا بیکاتە مایە خێر و خۆشی و سوود بۆ مەردوم، بەم پەنگە: هەم خۆیان لێی بخۆنەو و هەم نازەل و مالاتی پێ ئاوبەدن و هەم کشتوکالی لەبەرەبکەن، وە بەشیکی تریشی دەشتانی و شۆرمەکات بێ، نەئاو گل بداتەو و نەلەومیش بپوینێ. جا ئەم خاک و بارانە نموونە و وێنەن بۆ ئەو کەسە خودا پێداوانە کە لەئایینی خودا شارمژادەبن و بەفەرمانی خودا لەم ئایینی منە سوود و مەردەگرن و هەم خۆیان فیڕی زانین دەبن و هەم خەلکی تریش فیڕ دەکەن، بەهۆی ئەووە لەهەردوو جیهانا سەریان پێی بەرز دەبێتەو، هەر وەک نموونە و وێنەشن بۆ ئەو کەسانەیش کە سەریان پێی بەرز نابێ، ئەو هیدایەت و دینە راستە کە خودا بەمانا ناردوویەتی ئەوان نایانەوێ و مەری ناگرن: (ریاض ۱-ل ۱۸۸ ف-۷ ز-۱۶ ژ-۱۶۲/۷ + تاج ۱-ل ۸۵ ف-۴ ز-۱۵ ژ-۱۱۲).

۷۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا). (الحديث ۸۰ - أطرافه في: ۸۱، ۵۲۳۱، ۵۵۷۷، ۶۸۰۸) (۶۴)

ئەنەس (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: بەخودا فەرموودەیی دەگێرەمەو بۆتان، کە لەپاش من کەس نەگێرێتەو بۆتان: خۆم لە پێغەمبەرم بیست دەیفەرموو (مروودی خودای لەسەر بێ): یەکیکە لەنیشانەکانی نزیکبوونەوێ قیامەت: کە بەرەبەرە زانین و عیلمی دینی هەڵدەگیرێ و نامینێ و جەهل و نەزانی بەکاروباری ئایینی پەردەستینێ و بلاو دەبێتەو و ئارەق بەزۆری و بەناشکرا دەخورێتەو و شەروالپێسی دەبێ بەباو و ئاشکرا دەبێ، وەبەهۆی شەرو شۆرو

ناشوبوه وه پياو كه م دهبى و ژن زور دهبى، ههتا واى لى دى كه په نجا ژن يهك پياو دهبى به سهر په رشكاريان: (ت- ٣- ل- ٢٣٧- ژ- ٢٣٥١- ز- ٩٢).

٧١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا وَتُكْثَرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقِيمُ الْوَاحِدُ). (ف - بروانة: ذمارة/ ٧٠).

٧٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَبْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيْتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرِّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالُوا فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْعِلْمُ). (الحديث ٨٢ - أطرافه في: ٣٦٨١، ٧٠٠٦، ٧٠٠٧، ٧٠٢٧، ٧٠٣٢) (٦٥)

ثيبنوعومهر (رمزي خودمان لى بى) فهرموى: ژنه وتم له پيغه مبهري (درووى خودى لى بى) دهيفه رموى: جارى خه وتبووم، له خه ما كاتيكم زانى پيالهي شريان بوهينام، جا خووم ليم خواردموه ههات تهواو تهواو پاراو بوومو شير له سهرى په نجه كانه موه سهرى ده كردو له لووتمه وه دهاته وه، نينجا پاشماوه كهى خووم دا به عومهرى كورى خه طاب. عهريزيان كرد: نهى پيغه مبهري خواا نه وه به جى لى دمه ميته وه؟ فهرموى به زانين. (٥- ل- ٢٠ = ٤- تاج- ٣- ژ- ٣٢٤٥، ٣٢٤٦).

٧٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِمَنْى لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ فَقَالَ أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَتَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِي قَالَ أَرَمَ وَلَا حَرَجَ فَمَا سِئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قَدَّمَ وَلَا أَخَّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ). (الحديث ٨٣ - أطرافه في: ١٢٤، ١٧٣٦، ١٧٣٧، ١٧٣٨، ٦٦٦٥). (٦٦)

(٦٥) اخرجه مسلم في فضائل الصحابة: باب: فضائل عمر (رضي الله عنه) رقم: ٢٣٩١ = ٦١٣٩.

(٦٦) اخرجه مسلم في الحج، باب: من حلق قبل التحر او نحر قبل الرمي، رقم: ١٣٠٦ = ٣١٤٣.

عہدو لّٰلای کوری عہمری کوری عاص (ہرمزی خودمان لہ ہر) فہرمووی: پیغہ مبہری
خو (دروودی خودی لہسر ہر) لہحہ جی مائناوایی دا، لہمینا، راوہستا ہتا موسولمانان
پرسیاری لہ بکہن. پیاوئ ہات گوتی: قوربان! نہمزانی لہپیش قوربانی
کردندا سہرم تاشی؟ فہرمووی: قوربانیکہت سہر بپرہ قہیناکہ. پیاویکی تر
ہات گوتی: نہمزانی لہپیش رجم کردنی شہیتاندا قوربانیم سہربریوہ؟
فہرمووی: رجمی شہیتان بکہ قہیناکا، نیتر نہو رۆژہ ہہرجی یان لہ ی
دہرسی لہبارہی ہہر شتیکہوہ بواہ، کہپیش خرابوو بی، یادوا خرابووی،
ہہر دہیفہرموو: بیکہ قہیناکہ : (ت ۲- ل ۲۸- ف ۴- ز ۱۱۱- ژ ۱۶۰۶).

۷۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتْنُ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ) قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا الْهَرْجُ؟
فَقَالَ: هَكَذَا يَبْدُو فَحَرْفُهَا كَأَنَّهُ يُرِيدُ الْقَتْلَ. (الحديث ۸۵ - أطرافه في: ۱۰۳۶،
۱۴۱۲، ۳۶۰۸، ۳۶۰۹، ۳۶۴۳، ۴۶۳۵، ۶۰۳۷، ۶۵۰۶، ۶۹۳۵،
۷۰۶۱، ۷۱۱۵، ۷۱۲۱).

نہبوہورہپرہ (ہرمزی خودی لہ ہر) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسر ہر) فہرمووی:
(بہرہ بہرہ زانستو عیلمی نایینی ہلہدہگیری و نامینی و جہہل و نہزانی
بہکاروباری نایینی پہرہدہستی و بلاوہدہبیتہوہو، فہرتہنہو و ناژاوہ
پہرہدہستین و راووروت و تالانی و پرو زور دہبن! دنیا دہبی بہناخوران و
بوخوران. عہرزیان کرد: قوربان! ناخوران و بوخوران چییہ؟ بہدہستی
فہرمووی: (مہبہست نہمہیہ) راوی دہفہرموی: پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسر ہر)
بہدہستی ناماژہی بو کوشتن کرد) : (ب ۱۱- ال ۹۱- ف ۶- ز ۹۱- ژ ۱۳۶).

۷۵- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا
شَأْنُ النَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ قُلْتُ آيَةٌ؟
فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْعَشِيُّ فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْسِي
الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتْنِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ

شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أَرِيْتُهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَأَوْحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ لَا أَذْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ يُقَالُ مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ الْمُؤْمِنَةُ لَا أَذْرِي بَأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَابْتَعْنَا هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا فَيَقَالُ نَمْ صَالِحًا قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُؤْمِنًا بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ الْمُرْتَابُ لَا أَذْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَذْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ. (الحديث ۸۶ — أطرافه في: ۱۸۴، ۹۲۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۶۱، ۱۲۳۵، ۱۳۷۳، ۲۵۱۹، ۲۵۲۰، ۷۲۸۷) (۶۷)

نه سمانی کچی نه بوبه گر (همای خدای لسا بهی) فهرمووی: چووم بولای عانیشه ی خوشکم، نویژی رۆژگیرانی دهکرد، گوتم نهو خه لکه چییانه بوچی وا شله ژاون؟ عانیشه ییش نامازهی کرد بو ناسمان که خۆرگیراوه، سهیریشم کرد کهوا خه لکه که له پشت پیغه مبهردوه نویژی خۆرگیران دهکهن، عانیشه (همای خدای لسا بهی) گوته: (سبحان الله). منیش گوتم نهو خۆرگیرانه نایهت و نیشانه یه بو سزایی کهوا بهرپوه، ههتا بهنده کان هۆشیار ببهوه پیی؟ نهویش بهسهری نامازهی کرد: به ئی وایه (و نه مه سه رهتای سزایه، خدای گهوره دهفه رموی: (وما نرسل بالآیات إلا تخويفاً) نیت منیش له گه لیان دا دهستم کرد به نویژ، نویژه که درێژه ی کیشاو رۆژه که ییشی زۆر گهرم بوو، له بهر نهوه بووران هوه زۆری بو هینام و دلم له سه ره خو چوو، ههتا دهستم کرد به ناو پرژان له پروم و هه ندی ناوم کرد به سه ره سه رماو هۆشم هاته وه. له پاش نویژه که پیغه مبه ره (درودی خدای له سه ره بهی) و تاریکی خوینده وه، له سه ره تاوه سوپاس و ستایش و وه سپیکی جوانی خدای گه وه ی کردو فهرمووی: نهو هیشی که نه مدی بوو له م شوین و مه قامه م دا بینیم، ههتا به هه شت و دۆزه خیشم بینی!

وہ سرووشم بڑا ہات: کہ نیوہ لہناو گۆرہ کانتاندا بہ سہختی تاقی دہ کریئہ وہ،
 وہک ئەو تاقیکردنہ وہ سہخت و ناخۆشە کە لە سەردەمی جەجالہ کوێرە ی
 جادوو گەردا روو دەدات. فاطیمە کەئەم فەرموودە یە لەئەسمای نەنکیە وہ
 دہگێرپیتە وہ فەرمووی: نەنکم یاوا ی گوت یاگوتی: فەرمووی: لەچەشنی
 تاقیکردنہ وہی جەجالہ کوێرە ی جادوو گەر ہەر کە سەتان لہناو گۆرپ خۆی دا
 تاقی دہ کریئە وہ: دوو فریشتە کە ناویان نەکیرو مونکەرە، دہچنە
 ناوگۆرہ کە وہو مردووہ کە دادەنیشین و پێی دەلێن: باومرپت چہ دەربارە ی ئەم
 پیاو، واتە: چی لەبارە ی موحمەد وہ دہزانی؟ جا ئەوہی بروادارو
 موسوڵمان بێ، یا فەرمووی: ئەوہی باومرپداری متمانە داربێ دەلێ: ئەمە
 موحمەد پێغەمبەر و فروستادە ی خودایە، بەلگە ی رۆشن و رێگە ی راستی
 پێ نیشان داوین، بۆیە ئێمە ییش باومرمان پێی هیناوە شوین ئایینە کە ی
 کەوتووین، ئەمە موحمەدە، سێ جار باومر بە موحمەد تازە دہکاتە وہ
 (چونکہ لە سەرمتای وەلامە کە یە وہ دەلێ: ئەمە موحمەدە، دووہم دەلێ:
 پێغەمبەر و فروستادە ی خودایە، سێیەم لەکو تاییدا دیسان دەلێتە وہ: ئەمە
 موحمەدە) ئەو جا فریشتەکان پێی دہفەر موون: بەخۆشی بخەوہ خەو ی
 خیرت بێ، ئێمە خۆشمان دہمانزانی کە تۆ بەراستی بەبێ گومان باومرپت پێی
 ھە یە، فەرمووی: بەلام ئەوہ ییشی ناپاک بێ، یاگوماندار بێ - واتە: دوودل بێ -
 دەلێ: نازانم ئەم پیاوہ چہ و چی نییە، چاوم لەدەمی خەلک بوو، ئەوان
 چییان گووتووہ منیش بۆ چاو لیکەری گووتووہ!).

شیکردنہ وہ: ئەسماء کچی ئەبوبە کری صدیقہ (مەزنی خوەمان لێ بێ)، خوشکی باوکی
 ی عائیشە ی ھاوسەری پێغەمبەرە، خوشکی ھەقی عەبدوللای کووری
 ئەبوبە کرە، زنی حەزەرەتی زوبەیرە، ناودارە بە (ذات النطاقین) لەپیش کوچ
 دا بەبە یست و حەوت ساڵ لەدایک بوو، ھەژدەھەم کەس بوو کە موسوڵمان
 بوو، پەنجاشەش فەرموودە ی لە پێغەمبەر وہ (دروودی خودی لەسەر بێ) گێراوئە وہ،

ههژده فهرموودهی لهبوخاریدا ههیه، ههژدهیشی لهموسلیم دا ههیه، چواردهیان پهسهندی ههردوولایه، کهواته سهرحهمی فهرموودهکانی لهبوخاری و موسلیم دا دهکاته $14 + 4 + 22 = 40$ فهرمووده. لهپاش شههید بوونی عهبدوللای کورې، لهمهکهکه، لهسائی حهفتاوسئ ی کۆچیدا لهتهمهنی سهه سائی دا کۆچی دواپی کرد، کهومفاتی کرد هیچ ددانی نهکهوتبوو، نهقلیشی ساغو تهواو بوو (رمزی خوی لی ۱۷).

نهم حوکم و بریارانه لهم فهرموودهیه ومردهگیرین:

- ۱- بهههشت و دۆزهخ ئیستا ههن و دروست کراون.
- ۲- سزای گۆر ههیهو راستهو مردوو لهناوگۆرپدا زیندوو دهکریتهوهو قسهو گوفتوگۆی لهگهل دا دهکری و خهوی لی دهکهوی!
- ۳- پرسپاری نهکیرو مونکهر لهگۆرپدا لهمردوو راستهو ههقه، کهلهبارهی خواو پیغمبهیری خوداوه پرسپاری لی دهکهن.
- ۴- ههلسانی جهجال و پهیدا بوونی چهسپاوهو رۆژی لهپۆژان پروودمدا.
- ۵- نوپژی خۆرگیران سوننهتهو سوننهته قورئانی بهدووورو درپژی تیادا بخویندری.
- ۶- نوپژی خۆرگیران بۆ ژنیش سوننهته، وهك ههموو جهماعهتکردنی لهپاش ریزی پیاوانهوه دهبن.
- ۷- دروسته پرسپار لهنوپژکهر بکری لهناو نوپژهکهیدا.
- ۸- قسهکردن لهناو نوپژدا قهدهمغهیه.
- ۹- ئاماژه کردن و شت پی نیشانندان لهناو نوپژدا ئهگهر لهبهر پیداوپستی بوو دروستهو کهراههت و ناباشی نییه.
- ۱۰- کاری سووکهئهو کهم نوپژی پی پووج نابیتهوه.

۱۱- له دوا نویژی روژگیرانه وه وتار سوننه ته.

۱۲- تمنیا نه هلی یه قین نه هلی نه جاتن، مروی ناپاک و دوودل و بیپروا حالیان چون یه که وه هرسی لا به بیپروا داهنرین: (ت ۱ ل ۱۱ هه تا ل ۷۰ + ت ۱ ل ۵۸۰ ف ۲ + ف ۳ + ف ۴ - ز ۲۲۴ ژ ۱۱۴۵ هه تا ۱۱۵۴) ههروا پروانه عومده (ج ۱ ل ۹۳).

جا کاتی بهوردی سهرنجی هه موو گیرانه وه کانی ئەم فەرمووده یه ت دا له و کتیب و بابانه دا که تیا یانا ریوایه ت کراوه، بۆت دهرده که وئ که عیلمی حه دیت ج دهریا یه کی بی په یه، ومزور به ی مه لا کانی ئەم سهرده مه چه نده ئی بی ناگان!

۷۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَهُ تَزَوَّجَ ابْنَةُ لِأَيِّ إِيَّاهُ بْنُ عَزِيزٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةً فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ بِهَا فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ مَا أَغْلَمَ أَلَكِ أَرْضَعْتِي وَلَا أَخْبَرْتَنِي فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ وَكَتَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ). (الحديث ۸۸ - أطرافه في: ۲۰۵۲، ۲۶۴۰، ۲۶۵۹، ۲۶۶۰، ۵۱۰۴).

عوقبه ی کوری حارث (همزی خوی لی بن) فەرمووی: ژنیکم ماره کرد، کچی نه بوئیها بی کوری عه زیز بوو، ئافرم تیکی رهشمان ئی پهیدا بوو دهیگوت: مه کم داوه به ههردووکتان، منیش پییم گوت: من ناگام لهشتی وانیه که تو مهکت دابی بهمن، ههتا نیستایش قسه وات بهمن نه گوتوو، نه و جا سوار بووم و چووم بۆلای پیغه مبه (دروودی خودی لسم بن) له مه دینه و لییم پرسی، فەرمووی: چۆن ده بی، تازه گوتراوه که شیرتان به یه که وه خواردوو، نه و ژنه به قسه ی خوی ده ئی گوايه مه کی داوه به ههردووکتان واز له و نیسه بینه، عوقبه ییش لی جیا ده بیته وه و ژنه که شووده کات به میردییکی تر.

رافه و شیکردنه وه:

عوقبه (همزی خوی لی بن) سه حابی یه، روژی ئازا کردنی مه که موسولمان بووه، سی فەرمووده ی له بوخاریدا ههیه له موسلیم دا فەرمووده ی نییه، نه بودا وودو

نهسانی و تیرمیژی فه رموودی عوقبه یان گێڕاومته وه: (ت- ٣ ل- ٧١ ف- ٤ = تاج- ٢ ز- ٢٠ ژ- ٢٠٧٩ ج- ٤).

٧٧- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَّابُ التُّزُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا فَإِذَا نَزَلْتُ جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الرُّوْحِيِّ وَغَيْرِهِ وَإِذَا نَزَلَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فَتَزَلَ صَاحِبِي الْأَنْصَارِيُّ يَوْمَ نَوَيْتِهِ فَضْرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ أَنْتُمْ هُوَ؟ فَفَرَعْتُ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ قَدْ حَدَثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ طَلَّقَكُنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ لَا أَذْرِي ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ وَأَنَا قَاتِمٌ أَطَلَّقْتَ نِسَاءَكَ؟ قَالَ لَا فَقُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ). (الحديث ٨٩ - أطرافه في: ٢٤٦٨، ٤٩١٣، ٤٩١٤، ٤٩١٥، ٥١٩١، ٥٢١٨، ٥٨٤٣، ٧٢٥٦، ٧٢٦٣) (٦٨)

عومەر (مزی خوی لى به) فه رمووی: من و دراوسییه کی نه نصاریم له ناو خیلێ به نو ئومه یه کورێ زهیدا بووین، که ئه م خیله گونیدیکن له گونده کانی دهو روبه ری مه دینه، که چه ند گونیدیکن له لای سه رووی مه دینه وه، له لای خو ره لاتی ه وه، ناسراون به (عه والی مه دینه) هه یانه دوو میل له مه دینه وه دووره، هه یانه هه شت میل لى یه وه دووره، من و ئه م هاوسییه م به سه ره ده چووین بۆ خزمه تی پیغه مبه ر (مروودی خودی له سه ر به) بۆ هه وال زانین و ده نگوباسی سه رووش و شتی وا، دراوسییه کم که ناوی عوتبانى کورى مالیک بوو، روژی ئه و دادمه زى بوناو شارو روژی من دادمه زیم، ئه و روژى که من دادمه زیم هه والی ئه و روژم بوی ده برده وه له باره ی سه رووش و شتی واوه، که ئه ویش دادمه زى هه مان شتی ده کرد. له و سه رده مه دا مه ترسیمان له پاشایى له پاشاکانی غه سسان هه بوو، واما ن بیستبوو که ده یه وى به له شکرمه وه بیته

سهرمان، زۆر لئی دفترساین، ئەو لەسهری خۆیا دابهزی و هاتهوه لهناکاو تهماشام کرد ئەو هاوڕێ ئەنصارییەم بەتوندی دای لەدەرگا و گوتی: بیکەرەوه، بیکەرەوه! ئەرێ خۆی لەوێ یە؟ منیش شەلەزام و دەرچووم بۆلای، گوتم: دیارە کابرای غەسسانی هاتۆتە سهرمان! گوتی: بەلکوو لەوه خراپتریش رووی داوه، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کەناری لەخیزانهکانی گرتوو!

منیش رویشتم بۆ مەدینە و چووم بۆلای حەفصە ی کچم تهماشام کرد وادهگری، گوتم: ئەوه چییە؟ پیغەمبەر تهلاقی داو؟ گوتی: نازانم. ئینجا چووم بۆ خزمەتی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەرلەوه دابنیشم هەر بەپێوه لێم پرسی: ئایا ژنەکانت تهلاق داوه؟ فەرمووی: (نەخەیر) لەخۆشی یاندا گوتم: (الله اکبر). (ت- ۷ ل- ۲۰۶ ف- ۲ تاج- ۴ ز- ۴۷ ژ- ۴۱۷۹ ج- ۴).

۷۸- عَنْ أَبِي سَعْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَكَادُ أَذْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوَّلُ بِنَا فَلَانَ، فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ، فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُتَقَرُّونَ فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ). (الحديث ۹۰ - أطرافه في: ۷۰۲، ۷۰۴، ۶۱۱۰، ۷۱۵۹) (۶۹)

ئەبومەسعودی ئەنصارى (رەزى خودایان لەسەر بێ) فەرمووی: پیاوی گوتی: ئەه پیغەمبەری خودا! لەبەر فیسارەکەس لەجەماعەت دوا دەکەوم چونکە ئەوهندهی درێژ دەکاتەوه بۆمان، منیش زەبوونم توانای ئەووم نییه! ئەبومەسعود فەرمووی: هەرگیز لەنامۆزگاری کردندا وەک ئەو رۆژه ناوا پیغەمبەرم بەتورەیی نەبینیوه. ئنجا فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): ئەه موسولمانینه! هەندێ لەئێوه مەردوم دەرەویننەوه و بەنویژی دوورو درێژ خەلک لەمزگەوت و نوێژی جەماعەت دەرەکیئنەوه، جا هەرکامێکتان

پیشنویزی هەر نوێزی دهکا بۆ ئەم خەڵکە بانوێژیکی کورتی ریکوپیکیان بۆ بکا، چونکە ئەو خەڵکە هەیانە لازەبوونە، هەیانە پیرە، هەیانە نیش و کاری تری هەیه و پەلەیهتی، بەلام ئەگەر یەکیکتان بەتەنها خۆی نوێزی دەکرد، ئەووە چەندئ ئارمزوو دهکا بانەوهندهی درێژ بکاتهوه (ش/ د/ ت/ ن: ت - ال - ۲۸۴ ف - ۲۲ - ۱۲۷ ژ - ۷۶۳) واتە: لەسەر فەرمايشتی تاجول ئوصول بەرگی یەکەم، بەکوردی، لاپەرە سی سەدو هەشتاو چوار، فەرموودهی دوهم، زنجیره ی سەدوبیست و حەوت ژماره: ۷۶۳ چاپی چوارەم، ئەم فەرموودهیه شه یخان و ئەبوداوودو تەرمەژی و نەسائیش گیراویانەتەوه. ئیتر لەهەر شوینی ئەم هیمايانە هەبوو هەروا).

۷۹- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ اللَّقْطَةِ فَقَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اِغْرِفْ وَكَأَهَا أَوْ قَالَ وَغَاءَهَا وَغَفَاصَهَا ثُمَّ عَرَفَهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتَعَ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَذَّهَا إِلَيْهِ قَالَ فَضَالَّةُ الْإِبِلِ؟ فَغَضَبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ: وَمَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَجِذَاؤُهَا تَرِدُ الْمَاءَ وَتَرَعَى الشَّجَرَ فَذَرُهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا قَالَ فَضَالَّةُ الْغَنَمِ؟ قَالَ: لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذُّبِّ). (الحديث ۹۱ - أطرافه في: ۲۳۷۲، ۲۴۲۷، ۲۴۲۸، ۲۴۲۹، ۲۴۳۸، ۵۲۹۲، ۶۱۱۲). (۷۰)

زەیدی کوری خالیدی جوھەنی (زەوی خۆی لێ بێ) فەرمووی: بیاوی لەبارە ی شتی دۆزراووه لە پێغەمبەری پرسی: حوکمی مالی دۆزراوه چیه؟ فەرمووی (دروودی خۆی لەسەر بێ): دەمبین و پریاسکەو بوخچەو توورەکەکە ی نیشانە بکە، وەهەتا سالت ئاونیشانی هەتبدە، جا ئەگەر لەو ماومیهدا خاومنهکە ی پەیدا بوو ئەووە بیدمرهوه پیتی، ئەگینا چی لی دەکە ی بیکە.

گوتی: ئەى بېريارى وشترى بزر چييه؟ فهرمووى (درووى خودى لىسر بى): دەخلىت نەبى بەسەريەو دەغلى مەكە، ئەوكوندەو پىلاوى خوى پىيه، بوخوى ئاودەخواتەو دەو لەومردەخوا هەتا خاومەكەى دەيدۆزىتەو.

گوتى: ئەى بېريارى بزن و مەرى گومبوو چييه؟ فهرمووى (درووى خودى لىسر بى): ئەگەر تۆ نەيبەيتەو دەو خاومەكەشى نەيدۆزىتەو ديارە كەگورگ دەيخوا! :
(ت - ۱۲ - ۳۷۸ - ۱۸۴ ف - ۲ + ۳ = ۴ - ۱۹۶۰، ۱۹۶۱، ۱۹۶۲).

شىكردنەو:

زەيد (۸۱) فهرموودەى هەيه، لەبوخارىدا پىنجى هەيه لەتەمەنى (۸۵) سالىدا لەكووفە مردوو.

پەيوەندى ئەم فهرموودەيه بەباسى زانستەو لەویدايه كەدەفهرموى: (فَقَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ) پياوەكە كەلە پىغەمبەرى پرسى: ئەى بېريارى وشترى بزر بوو چييه؟ پىغەمبەر (درووى خودى لىسر بى) واتوو پەبوو هەردوو سەرگولمەكانى سوور هەلگەران، فهرمووى (درووى خودى لىسر بى): دەخلىت نەبى بەسەريەو دەو... تاد. چونكە ئەمە ئەو دەگەيهنى كەزاناو ئامۆزگار بوى هەيه لەكاتى فيركردن و مامۆستايى و ئامۆزگارى كردندا لەسەر حەق توورەبى.

۸۰ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا فَلَمَّا أَكْثَرَ عَلَيْهِ غَضَبٌ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي؟ قَالَ: أَبُوكَ حُذَافَةُ. فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ: مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتْرُبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (الحدیث ۹۲ - طرفه في: ۷۲۹۱). (۷۱)

(۷۱) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: توقيره (صلى الله عليه وسلم) وترك إكثار سؤاله،

ئەبو موسای ئەشعەری (بەزەیی خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: رۆژی لەبارەى چەند شتیکیەو لەپێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) پرسیارکرا، پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) هەزى لەباس کردنى ئەو شتانە نەبوو، جاکاتى پرسیاریکی زۆرى لیکرا توورەبوو، چونکە پرسیارەکان پێویست نەبوون، بگرە بۆ بەر بەرهەکانى بوون، بەلام فەرمووی: (بەئارەزووی خۆتان پرسیارتان چییە لێم بکەن وەلامتان دەدەمەو، بۆ وەلامەکەى دانامینم، چونکە خودا پێگەى ئەوەى پێداوم) عەبدوللای کورپی حوزافە، کە لەکاتى دەرمانە قالى دا تانەى ئەوەیان ئی دەدا کە کورپی باوکی خۆی نییە، بۆ راستی و دروستی ئەم تۆمەتە عەرزى پێغەمبەرى کرد: قوربان! من حالەکەم وایە، ئەو خەلکە وام پێ دەلێن: بفرموو بۆم ساخ بکەرەو: باوکی من کییە؟ حوزافە یە کە باوکی شەرعیە یاکەسیکی ترە؟ فەرمووی (دروودی خەوای لەسەر بێ): تۆ کورپی حوزافە ی و حوزافە باوکتە) پیاوی تریش هەلسا و گوتی: قوربان! ئەو باوکی من کییە؟ فەرمووی (دروودی خەوای لەسەر بێ) لسا لکە نازادکراوی شەیبە یە).

جاکاتى ئیمامی عومەر (بەزەیی خەوای لەسەر بێ) تەماشای توورە یی کرد لەرووی پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) دیارە، مەترسی ئەوەی ئی پەیدا بوو کە پرسیارەکان سەربکیشتن بۆ پێناخۆش بوونی خواو پێغەمبەر، لەبەر ئەوە عوزری بۆی هێنایەو و عەرزى کرد: قوربان! لەسەر دەستی خودای گەورەو مەزن دا پەشیمانین لە هەر پرسیاری کە تۆ پێت ناخۆش بێ!

۸۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَلَيْكَ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا). حَتَّى تَفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا (الحدیث ۹۴ - طرفاه فی: ۹۵، ۶۲۴۴).

ئەنەس (بەزەیی خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) کە گوتە یەکی دەرمانەو لەبارەى رۆن کردنەو ی نایینەو، سێ جار دووبارە ی دەرمانەو

ههتا موسولمانان به جوانی ئی تی بگهن. (ت/ نهحمده - تاج-۴ ل-۲۶۲ = تاج-۲ ز-۸۶ ژ-۳۱۰ ههتا ۳۱۰۵) کاتیکیش دهچوو بۆلای کۆمه‌لئو، سلاوی ئی دهکردن، سئ جار سلاوی ئی دهکردن، یهکههمجار بۆ داوای پێگه‌پێدان، دوهمجار بۆ چاکوچۆنی، سییههمجار بۆ خواحافیزی.

۸۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ يَطْوُهَا، فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ). (الحدیث ۹۷ - أطرافه فی: ۲۵۴۴، ۲۵۴۷، ۲۵۵۱، ۳۰۱۱، ۳۴۶۴، ۵۰۸۳). (۷۲)

ئه‌بوموسا (پێمزی خۆی لێ بێ) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خۆدی له‌سه‌ر بێ) فه‌رمووی: ئه‌م سئ که‌سه‌ دوو پاداشیان بۆ هه‌یه‌:

یه‌که‌م: پیاوی که‌له‌سه‌ر ئایینی جووله‌که‌ یاگاوربێ و پاشان موسولمان ببی، دووه‌م: کۆیله‌یی که‌هه‌م مافی خوداو مافی ناغاکانی به‌جوانی به‌جی به‌یئنی، سییه‌م: پیاوی که‌نیزه‌کیکی وای هه‌بی، که‌بۆی هه‌لال بی، به‌جوانی ته‌میی بکاو، فی‌ری خۆینده‌واری و زانستی بکا، ئنجا ئازادی بکاو ماره‌ی بکا بۆخۆی، وده‌مه‌به‌ستی له‌م کاره‌یش ساخ رهماه‌ندی خودابی).

رافه‌ و شیکردنه‌وه‌:

ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ به‌لگه‌یه‌کی تره‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ که‌خۆیندن و فی‌ربوون و زانستی که‌شه‌ری پیرۆز په‌سه‌ندی بکا، که‌بری‌تی یه‌ له‌هه‌ر زانستی که‌به‌رژه‌وه‌ندی ره‌وای موسولمانانی تیایی: (تاج-۳ ل-۸۳ = تاج-۲ ز-۳۴ ژ-۳۱۰ ج-۴).

۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ). (الحديث ۹۸ - أطرافه في: ۸۶۳، ۹۶۲، ۹۶۴، ۹۷۵، ۹۷۷، ۹۷۹، ۹۸۹، ۱۴۳۱، ۱۴۴۹، ۴۸۹۵، ۵۲۴۹، ۵۸۸۰، ۵۸۸۱، ۵۸۸۳، ۷۳۲۵). (۷۳)

ثیبینوعه بباس (پرمزی خوندیان لیس بن) دمهفرموی: روژی پیغه مبه (دروودی خوندی لیسر بن) بیلالی له گهل خوی بردو له ناو پیاوانه وه رویشت بوناو ژنان بو ته می و ناموزگاریان، به زمینی خوی ژنان و معزه که یان نه بیستوه، جا وتاری بویان داو مه و عیزه ی بویان خوینده وه ناموزگاری کردن و له ناو توپزه ی نه وه دا . فهرمانی پیکردن به خیر کردن، نیت ژنه کان فهرمایشته کانی پیغه مبه (دروودی خوندی لیسر بن) کاری تی کردن و دلیان گهرم بوو، دهستیان کرد به خیر کردن، ثافره تی وایان تیادا هه بوو گواره که ی له گوپی خوی داده که ندو ده ی کرد به خیر و هلی ده دایه ناو کوشی بیلاله وه، ههیشیان بوو نه نگوستیله که ی له په نجه ی خوی داده که ندو هلی ده دایه ناو چاک بیلاله وه، چونکه بیلال چاک خوی گرتبوه، ژنه کان هه رخیکیان ده کرد ده یانکرده کوشی نه وه وه).
راه و شیکردنه وه:

عه طای کوری نه بو ره باح له ثیبینوعه بباسه وه نه م فهرمووده ی گپراوته وه، عه طا په کیکه له گه وره پیاوه ناو داره کانی تابعین، له ههر چوار عه بدو لاکان گپرا نه وه ی نه نجام داوه، له ناخرو نوخری جینشینیی عو ثماندا له دایک بووه، عه طا دمهفرموی: له بیرمه که عو ثمان (پرمزی خوی لیس بن) کوژرا، له مه که که دا په رومرده بووه، له سه رمنجاما بوو به موفتی شاری مه که که، به نیت تیفاق پیاویکی شکومه ندی زور به دینی بتمان ه پیکراو بووه، حه فتا حه جی کردووه، به ره گه ز

حەبەشی بوو، پیاویکی ڕەشی یەكەلە چاوی لووت فسی دەست گۆجی پێ شەل بوو، لە ئاخرو ئۆخری تەمەنی دا کوێر بوو، بەلام بەهۆی عیلم و عەمەلەو گەشتۆتە ئەو پەڕی پایە بەرزى، فەقێ ئیبنوعەبباس بوو کاتى ئیبنوعەبباس گيانى سپارد عەطا لە جیگەكەى دانىشتو سەر روشتەى ئەلقەى كۆرى زانستەكەى درا بەعەطا، ئیمامى لەیث فەقێ ی بوو. لەتەمەنى هەشتا سالى دا لەسالى سەدوپاز دەى كۆچى دا كۆچى دواى کردوو. هەندى لەفەتواکانى غەریبە، وەك ئەو دەفەر موی: هەرکەسى بیهوى بچى بۆسەفەر، لەپیش ئەو دەدا لەشارەكەى خۆى دەر بچى هەقى كۆکردنەوى نوێزى هەیه. واتە: هەقى جەمعى نوێزى هەیه.

۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلُ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ). (الحديث ۹۹ - طرفه في: ۶۵۷۰).

ئەبوهورەیرە (ڕەزای خۆی لێ یان) فەرمووی: گوتم: ئەى پێغەمبەرى خودا! كى شادمانترین كەسە بەشەفاعەت و تەكای تۆ لەڕۆزى قیامەتدا؟ فەرمووی: ئەبوهورەیرە! خۆشم گومانم هەروا بوو كەكەس لەپیش تۆدا ئەمەم لى نەپرسى وەتۆ یەكەم كەس بى كەنەم پرسیارەم لى بكەى، چونكە دەتبینم ئەو دەندە حەرىس و سووریت لەسەر فەرموودەو حەدیث: لەڕۆزى قیامەتدا بەختەوەرترین كەس بەتەكای من ئەو كەسە یەكەسە بەدەلیكى ساف و بێگەرد، یافەر مووی: كەبەسینە یەكەى ساف بلى: لا إله الا الله: هەر خودا خودایە و بەس).

۸۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَتْرَعُهُ مِنَ الْعِبَادِ

وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا). (الحديث ۱۰۰ - طرفه فی: ۷۳۰۷) (۷۴)

عبداللہ کوری عہد (مرزی خواہان سن سن) فہر مووی: پیغہ مبہر (برووی خودی لیسر سن) فہر مووی: نہ وہ نہ ہی کہ خودا لہ پر عیلم و زانین لہ بہ نہ دہکانی خوی بگریتہ وہ، بہ سرین بیسریتہ وہ لہ سینگیان، بہ لام خودا بہ رودوا زاناکان دہباتہ وہ بولای خوی، تاوای لی دی عیلم و زانین نامینی و ہل دہگیری، جاکاتی نہ زانین ماو نہ زانا ما، نہ و جا رہشہ خہ لکہ کہ سہرؤکی نہ زانو نہ دان بو خویان دادہ نہین و دہست دہکن بہ پرسیار کردن لییان، جائہ وانیش بہ نہ زانی و نادانی فہ توایان بو دہدن، نیتہر ہم خویان لہ پری دہر دہچن و ہم خہ لکی تریش لہ پری دہر دہکن). (ش/ت/ تاج - ال - ۹۲ = ز- ۱۷ ژ ۱۲۶).

۸۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَالَتْ: النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَلَبْنَا عَلَيْكَ الرَّجَالَ فَأَجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةَ مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ الثَّارِ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ وَاثْنَتَيْنِ فِي رِوَايَةٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (لَمْ يَتْلُوهَا الْحِنْثُ). (الحديث ۱۰۱ - طرفاه فی: ۱۲۴۹، ۷۳۱۰) (الحديث ۱۰۲ طرفه فی: ۱۲۵). (۷۵)

نہ بوسہ عیدی خودری (مرزی خوی سن سن) فہر مووی: نافرماتان عہرزی حہ زرماتیان کرد: نہی پیغہ مبہری خودا! لہ بہر پیوان خزمہ تی تو بہر نیئمہ ناکہ وئی، زورتر نہوان لہ خزمہ تتا فیتری زانست و کاروباریی نایین دہبن، بفہر موو روژی کمان لہ خزمہ تتا بو دیاری بکہ ہہتا فیتری زانستی نایینیمان بکہی.

(۷۴) أخرجه مسلم في العلم، باب: رفع العلم وقبضه، رقم: ۲۶۷۳ = ۶۷۳۷ شيجا.

(۷۵) أخرجه مسلم في البر والصلة والآداب، باب: فضل من يموت له ولد فيحتسبه،

رقم: ۲۶۲۴ = ۶۶۲۹ همتا ۶۶۴۶.

پیغهمبهریش (درودی خودای لهسهر بی) بهئینی روژیکی پیاوان داو لهو روژه دیاری کراوه‌دا چوون بو خزمه‌تی، حه‌زرمه‌ت (درودی خودای لهسهر بی) دهستی کرد به‌په‌ندو نامۆزگاری کردنیان و، له‌باری کاروباری ئایینی و کۆمه‌لایه‌تییه‌وه فه‌رمانی پی کردن، بو نموونه پی ی فه‌رموون: هه‌رژنی سی جگهر گو‌شه‌ی له‌پیش خو‌یه‌وه به‌مرن ده‌بن به‌شووراو په‌رژین بو‌ی به‌ده‌وری ناگری دۆزه‌خ دا. ئافه‌ره‌تیکیش گوتی: ئه‌ی نه‌گهر که‌سی دوو مندا‌لی له‌پیش خو‌یه‌وه به‌مری چۆنه؟ فه‌رمووی: نه‌گهر دوانیشی به‌مری هه‌روا) (ش / ن / تاج - ۱۱ - ۵۳۶ف - ۳ز - ۱۹۹ف - ۱ + ف - ۲ + ف - ۴ + ف - ۵ + ۶ + ۷ = ژ - ۱۰۴۶ هه‌تا ۱۰۵۲).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

پیاویش له‌م به‌پیاره‌دا پیک وه‌ک ژن وایه، چونکه‌ گشت به‌پیار (حوکم) یکی شه‌رع هه‌موو موکه‌لله‌فی ده‌گریته‌وه، چ نیرینه‌بی چ میینه، مه‌گهر به‌لگه‌و نیشانه‌یی هه‌بی که‌بیری به‌سه‌ر لایه‌کیاندا.

۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ حُسِبَ عُذْبَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَوْلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا قَالَتْ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ الْغَرَضُ وَلَكِنْ مَنْ تُوقَشَ الْحِسَابَ يَهْلِكُ). (الحديث ۱۰۳ - أطرافه في: ۴۹۳۹، ۶۵۳۶، ۶۵۳۷). (۷۶)

عائیشه (همزی خوی له‌سهر بی) فه‌رمووی: به‌گو‌یی خو‌م گو‌یم لی بوو، عه‌رزیم کرد: ئه‌ی پیغهمبهری خودا! خودا به‌مکا به‌قوربانته‌! ئه‌ی ئه‌وه نییه‌ خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: (فأما من أوتى كتابه يمينه فسوف يحاسب حساباً يسيراً) (۸۴/۸-۷) واته: هه‌رکه‌سی به‌ده‌ستی راستی نامه‌ی کرداری خو‌ی له‌قیامه‌تدا وه‌ربگری به‌ناسانی حیساب و لیپرسینه‌وه‌ی له‌گه‌ل دا ده‌کری). ئه‌ویش فه‌رمووی (درودی

خودی (لسم بئ): نهوهی که لیرمدا وادمه فرموی مه بهس دهور کردنه وه و رانواندنیکي سهرمتایی یه که خودا له گهل بهنده کهدا دووبه دوو چاوی به نامه ی کرداریدا دمخشینی و پیی دمه فرموی: نایا پیی دهنییت له م گوناها، نهویش عهرزی دهکا: بهئی: خودایش دمه فرموی: مه ترسی و من له جیهاندا نه م گوناها نه م بو پویشویت، نه واه مه پو کهیش خویش دهم لیث له و گوناها نه، نه مهیش بهس به دیمه ن حیساب و لیپرسینه وهیه، نه گینا هه رکه سی له حیساب و لیپرسینه وهدا له گهلیدا بکوئنه وه به رباده دهی). (ش/ت/ تاج - ۷۷ - ۲۴۰ تاج - ۴ ز- ۶۷ ژ- ۴۲۰۷).

۸۸- عَنْ أَبِي شَرِيحٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَوْمَ الْفَتْحِ يَقُولُ قَوْلًا سَمِعْتُهُ أَذْنًايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ حَمْدَ اللَّهِ تَعَالَى وَأَنْتَنِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَكَّةَ حَرَّمَهَا اللَّهُ تَعَالَى وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ فَلَا يَجِلُّ لِمَنْ رَأَى يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَغْضَدَ بِهَا شَجَرَةً فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلَيُبَلِّغَنَّ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ). (الحديث ۱۰۴ - طرفاه في: ۱۸۳۲، ۴۲۹۵) (۷۷)

عه مری کوپی سه عید خه ریک بوو له شکری دهنارد بو سهر ئیبنوزوبهیر له مه کهکه، نه بوشورمهی نهل - عه دهوی (همزی خوی لئ بئ) پیی فه رموو: ریگه م بده نهی میر! تافه رموو دهیه کت بو بگیر مه وه که له پاش فه تحی مه کهکه به دوو روژ، له وتارا له زاری پپروزی پیغه مبه ر (بروودی خودی لسم بئ) خویم بیست، به هه ردوو گوپی خویم لی ی بوو، ومبه دل دلم له لای بوو، ومبه چاوی خویم سهیریم ده کرد، له وکاته دا که هه زرمه ت (بروودی خودی لسم بئ) نه م فه رموو دهیه ی دمه فرموو که سوپاس و ستایشی خودای کردو ئنجا فه رمووی: مه کهکه خودای گه وره خوی

(۷۷) أخرجه مسلم في الحج، باب: تحريم مكة و صيدها و خلاها و شجرها و لقطعتها،

کردوویه تی به به ست و حهره م و نه م کارانه ی تیادا حهرام کردووه، وه خه لک له خو یانه وه نه یان کردووه به به ست و حهره م و نه م کارانه ی تیادا قه دهغه بکه ن، جا که وا بوو دروست نییه بۆ که سی که باومری به خوداو به رۆزی دوارپۆز هه بی که خوینی به ناهه ق تیا برپۆزی، یادارو درهختی داپاچی، ومنه گهر دنیا بوو که سی کوشتاره که ی رۆزی فهتجی مه که که ی پیغه مبهری کرد به به هانه بۆ نه وه ی شهرو شوپی تیا به رپا بکا، رپگه ی مه ده ن و بیانوی بپرو و پیی بلین؛ که وا خوا رپگه ی پیغه مبهری خو ی بۆ نه وه دا بوو، به لام رپگه ی نیوه ی بۆ نه مه نه داوه، ته نه ات بۆ منیش له و رۆژده دا بۆ ماوه یه کی که م رپگه ی دا، که مه ودا که ی له به یانه کییه وه بوو هه تا عه سر، به لام نیستا وه ک سه رده می پيشو مه که قه دهغه بۆ ته وه م بۆ ته وه به به ست (حهره م، کوشت و بری تیا نار ه وایه).

جابا نه وه ی که نیستا لی ره میه و حازره و به دیاره وه میه و به گو ی خوی نه م فه رمایشتانه له خۆم ده بیستی بارایان بگه یه نی به و که سانه ی که نیستا لی ره نین!

جا گو ترا به نه بو شور میج: نه دی وه لامی عه مر چی بوو؟ فه رمووی: عه مریش گووتی: من نه مه له تۆ باشتر ده زانم نه ی نه بو شور میج! به لام یه ست (حهره م) ی مه که که په نای پیاوی یاخی و په نای پیاوی خوینرپۆزی هه لته اتوو هه روا په نای کزیکاری دزیکاری را کردو و نادات! (فه رمووده ی شه ست و یه ک له م کتیبه پیرۆزه ته ماشا بکه، تاج - ۲ - ۲۶۲ = ژ- ۱۷۰ - ۱۲۰).

راشه و شیکردنه وه:

به پیی نه م فه رمووده یه را گه یان دنی زانست چین به چین خود فه رزه (فه رزی عهینه) له سه ر خودی زانا و فه رزی کیفایه یه له سه ر نه ته وه ی نیسلام.

نه بوشورم یح بیست فهرمووده ی ههیه، دوانیان په سهندی ههردوو پیره،
یه ک فهرمووده یشی له بوخاریدا ههیه له موسلیم دا نییه، یه ک بووه
له هوشمهنده کانی شاری مه دینه، سالی (۶۸) ک وفاتی کردوو.

۸۹- عن علی (رضی الله عنه) قال: سمعت رسول الله (صلی الله علیه وسلم)
يقول: (لا تكذبوا عليَّ فإنه من كذب علي فليتبوء مقعده من النار). (الحديث
۱۰۶). (۷۸)

نیمامی عهلی (مزی خوی لی بر) فهرمووی: به گوئی خوّم له زاری پیرزی پیغه مبهرم
بیست (دروودی خودای لسم بر) دمیغه رموو: درۆ به دهم منه وه مه کهن، چونکه هه رکه سی
به نارمزوو درۆ به دهم منه وه هه لبه ستی باجیگه ی خو ی له دۆزه خا خوش بکا
(ب/ت/ تاج - ال - ۸۴ - ۱۵ - ژ - ۱۱۰).

راشه و شیکردنه وه:

ریبعی کورپی حیراش دمه فرموی: نه م فهرمووده یه مه له عهلی بیستوو، ربیع
کووفه یی یه تابیی یه، پیاویکی خوا به رستی و مرعداری راستگو بووه، ههت
درۆی نه دمه کرد، دوو کورپی هه بوو له حه ججاج یاخی بوون، به حه ججاجیان
گوت: باوکیان ههت درۆ ناکا، هه وائی کۆره کانی ئی به رسه راست پئی ده ئی
که له کوین، که سیکی نارد لی پرسی، گوتی: وان له ماله وه، حه ججاجیش
گوتی: له بهر نه م راستگوی یه تۆ واله ههردوکیان خوش بووم. سویندی
خوارد که نابئی پئی بکه نی هه تا جیگه ی خو ی نه زانی که به هه شتی یه
یادۆزه ی یه، نیت پئی نه که نی تا پاش مردن، له پاش مردن پیکه نی، ربیعی
برایشی هه روا، بریه کیشی هه بوو ناوی مه سهوود بوو له پاش مردن قسه ی

کرد! مردوو شورده کهی که شور دی دهیگوت: (ههتا له شور دنه کهی بووینه وه ههرده می به زمرده خه نه وه بوو) (بروانه / عهینی / ۱۴۷/۲).

ئه میر و لوئمینین ئیمامی عهلی ههق ئاموزای پیغه مبه ره، زاوای پیغه مبه ره، میردی فاطیمه ی کچیته ی، باوکی حه سه ن و حوسه ی نه، به پی پی په یمانی برایه تی به ستن (الواخاه) بوو به برای پیغه مبه ره، پیغه مبه ره (مردودی خودای له سهر بهن) پی پی فه رموو: (تۆ له دونیاو قیامت دا برای منی!) یه کی بوو له وه ده که سه که پیغه مبه ره مزده ی به هه شتی پی دابوون، خه لیفه ی چواره م بوو، پی او یکی زاهیدی دنیا نه ویستی خواپه رست بوو، ههتا بللی ی زاناو داناو هه قانی و رهوانبیز بوو، نه هجولبه لاغه که ی به لگه ی ئه م قسه یه یه، له هه موو جهنگ و غه زاکاندا له خزمهت پیغه مبه ردا بوو، جگه له غه زای ته بووک، زۆر به مندالی موسوئمان بووه، له مائی پیغه مبه ردا په رومرده بووه، له پیغه مبه ره وه (۵۸۶) فه رمووده ی گپراوته وه، بیستان په سه ندی شه یخه ی نه، بوخاریش به بی موسلیم نۆی تریانی له سه حیجی بوخاریدا گپراوته وه، موسلیمیش به بی بوخاری پازده ی تریانی گپراوته وه. کهواته (۲۹) فه رمووده ی له بوخاریدا هه یه، وه (۲۵) فه رمووده ی له موسلیم دا هه یه، سه رجه می فه رمووده کانی له سه حیجه ی نه دا دهکاته: $20 + 9 + 15 = 44$ چلو چوار فه رمووده. پینج سال جینشینی کردوو، به شه هیدی مردوو، ته مه نی شه ست و سئ سال بووه، له شه وی یه که شه مه له نۆزده ی ره مه زانی سائی چلی کوچی دا، له کووفه ومفاتی کردوو، پی او یکی گهنم رهنګ بوو، سه رو ریشی پاک سپی بوو بوون، چوارشانه یه کی تیکسپراو بوو، دهتگوت مانگی چوارده یه، ته نیا خو ی له ناو یارانی پیغه مبه ردا ناوی عهلی کوپی ئه بوطالبیه، به لام له ناو فه رمووده گپروه کاندا هه شت که سی تر به م ناوه هه یه: له (تاج - ۵۵ - ۵۹ تاج - ۳ - ۹ - ل - ۵۸۳ ژ - ۳۲۸۸ ههتا ۳۳۱۱ ج - ۴) به کوردی باسی مناقیبی کراوه.

۹۰- عن سلمة بن الأكوع (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قال: سمعت رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول: (من يقل على ما لم آفل فليتبوء مقعده من النار). (الحديث ۱۰۹)
 سه له مهی کوری نه کوه (درووی خودی له سره بی): هه رکه سی شتی که من نهیم گوتی به دهم منه وه بیلی، خودا له ناو ناگری دۆزه خا دهیگه وزینی).

رافه و شیکردنه وه:

نهم رشته یه له رشته سی که سیه کانی بوخاری یه، که بریتین له ماموستا که ی بوخاری و تابیی یه ک و سه حابی یه ک، که نهم سی که سه ن: مه کی کوری ئیبراهیم و یه زیدی کوری نه بو عوبه یدو سه له مه، نهم جوړه رشته یه زوړ دهگمه ن و نایابه، له بوخاریدا پتر له بیست فهرمووده ی رشته سی که سی هه یه، نهم فهرمووده یه یه که میانه، له رشته ی سی لای سی (سند ثلاثی) بلندر له بوخاریدا نییه، سه له مه ناماده ی په یمانی خوشنوودی بووه، که ناوداره به (بیعة الرضوان) حه فتاوحه وت فهرمووده ی هه یه، شازده یان په سه ندی هه ردوولان، بیست و یه کیان وان له بوخاریدا بیست و پینجیان وان له موسلیم دا، سه رجه می فهرمووده کانی له سه حیه یان دا ده کاته: ۱۶ + ۵ + ۹ = ۳۰ فهرمووده. سه له مه پیاویکی نازی تیر نه ندازی تیزرهبوو، له پراگردندا و لاخی به رزه ی به جی ده هیشت، پیاویکی به هره مه ندی خیرکه ر بوو، کو مه له ی فهرمووده زانه گه وره کان که ناودارن به (الجماعة) فهرمووده یان له سه له مه وه گیراوده وه، وه ک: شافیعی و نیمام نه حمه دو بوخاری و موسلیم و نه بودا وودو تیر میذی و نه سانی و به یه هه قی و داره قوطني و.. تاد.

ده لّین گورگ قسه ی له گه ل دا کردووه، سه له مه ده فهرموو: له پیش ئیسلام بوونما جاری گورگی ناسکیکی رفاند، نیشتمه سه ری لیم سه نده وه، گورگه که گوتی: خانه خراب چیته به سه ر منه وه رزقم ده بری، خو نه مه مالی تو نییه،

رزق و رۆژی یه که، خوا ره خساندویه تی بۆم که چی تۆ لیم دسه نیته وه. منیش گوتم: ئه ی به نده کانی خودا! به راستی ئه مه شتیکی سهیره، خۆ ئه وه ته گورگ قسه دهکا! که چی گورگه که گوتی: له مه سهیرتر نه وه مه که پیغه مبهری خوا واله ناو ئه و بنکه دارخورمایانه دا بانگتان دهکا بۆ سهر خوا به رستی که چی ئیوه هیشتا ههر دهست له بته پرستی هه لئاگرن! ئیتر منیش رپک چووم موسو لمان بووم، سه له مه (پرسی خوی لێ بێ) له ته مه نی هه شتا سالی دا، له مه دینه له سالی هه فتا و چواری کۆچی دا مردووه. (عینی/ ۱۵۳/۲).

۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (تَسْمَوُا بِاسْمِي وَلَا تَكْتُمُوا بِكُنْيَتِي وَمَنْ رَأَانِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَانِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ). (الحديث ۱۱۰ - أطرافه في: ۳۵۳۹، ۶۱۸۸، ۶۱۹۷، ۶۹۹۳). (۷۹)

ئه بوهورهیره (پرسی خوی لێ بێ) فهرمووی: خۆ شه ویست (پروودی خوی له سهر بێ) فهرمووی: ناوه کهم بکه ن به ناو بۆ خۆتان به لām که سناوه کهم مه که ن به که سناو بۆ خۆتان، واته: موحه ممه دو ئه حمه د که ناوی منن بیانکه ن به ناوی خۆتان. وه ههر که سیکیش له خه ویدا من ببینی ئه وه به راستی له و خه وه دا به خه و منی دیوه، چونکه شهیتان خۆی بۆ نا کرئ به من و ناتوانی خۆی بگورئ و خۆی بباته شیوهی منه وه و بجیته خه وی خه لکه وه به ناوی منه وه. ههر که سیکیش به نارمزوو درۆ به ده م منه وه هه لبه ستی باجیگه ی خۆی له دۆزه خا خوش بکا).

شیگردنه وه:

فهرمووده ی: (من کذب علی) موتواته ره، ههر له م شوینه دا بوخاری له پینچ سه حابه وه ده یگیر پته وه، هه دیثی موته واته ره ئه وه مه له هه موو قۆناغیکه

خه لکیکی زۆر بیگیر نه وه، به شیوهیه کی وا کهه قه بوول ناکا که نه و گشته خه لکه له وه وه والهدا درۆبکه ن. نه م چهند به هرهیه له م فه رموودیه دا ههیه:

۱- درۆ کردن به دهم پیغه مبه ره وه به تاوانیکی گه وره داده نری، هه تا درۆ که هی خه ونیش بی هه ر وایه، وه ک نه وه که سی به درۆ بلی: له خه وما به خزمه ت پیغه مبه ر گه یی شتم، یاله خه وما دینی گوژی پیغه مبه رم کرد، یا گویم له قسه ی بوو.

۲- بینینی پیغه مبه ر له خه وندا دروسته و روودهدا، به لام کاتی نه و خه و نه به راست داده نری، که خه و بین پیغه مبه ر (برووی خودی له سه ر به) له سه ر شیوه یی ببینی که له شیوه ی راسته قینه ی کاتی ژیا نی خو ی بجی، وه ک له سوننه ت دا روون کرا وه ته وه. دهنه نه وه با سیکی دوو رو در یژه: (عه نی ۲/ ۱۵۳ - ۱۵۸).

۳- که سی به خه و به خزمه ت پیغه مبه ر بگابه هره یه کی گه وره یه، به لکه ی خیر و خوشی یه، به لام به وه نابی به سه حابه، نه و فه رموودیه یشی که له و خه و نه دا له پیغه مبه ری ده بیستی سودو به هره ی لی و مرده گیری و به پیی شوین رافه و واتا ده کری، مه رج نییه له سه ر ظاهر ی خو ی بی، وه ک نه وه به که سی له خه وندا بفه رموی: نه و مه لایه بکوژه، مه لاکه یش پیاویکی باش بی و گوشتنی نار ه وایی، نه وه شتی وا نابی به (حوجه) و نا کری به به لکه له سه ر ره وای بوونی نه و تا وانه، به هه ر حال مرو ف له کاتی خه ودا زه بتی نامینی، زه بت و کۆنترۆلیش مه رجه بو راوی: (تاج ۸ - ل ۲۳ - تاج ۴ - ل ۶۲۳ ز- ۷- ۴۲۶۷ هه تا ۴۲۶۹).

۹۲- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ، النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنَّ اللَّهَ حَسَبَ عَنْ مَكَّةَ الْفِيلِ أَوْ الْقَتْلَ وَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ رَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ أَلَا وَإِنَّهَا لَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ بَعْدِي أَلَا وَإِنَّهَا أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا وَلَا يُغْضَدُ شَجَرُهَا وَلَا يُلْتَقَطُ سَاقُطُهَا إِلَّا لِمَنْشِدٍ وَمَنْ

قُتِلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يَعْقَلَ وَإِمَّا أَنْ يُقَادُ أَهْلَ الْقَتْلِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ
الْيَمَنِ (يُقَالُ لَهُ أَبُو شَاهٍ) فَقَالَ اكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اكْتُبُوا فَلَانٌ. فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ: إِلَّا الْإِذْخَرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَا نَجْعَلُهُ
فِي بُيُوتِنَا وَقُبُورِنَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِلَّا الْإِذْخَرَ فَقَالَ: إِلَّا
الْإِذْخَرَ). (الحديث ١١٢ - طرفاه في: ٢٤٣٤، ٦٨٨٠) (٨٠)

دیسان نہ بوھورہیرہ (بغزی غوی لسہ بہن) فہرمووی: سالی گرتنی مہککھ ھوژی
خوزاعہ پیاوئیکیان گوشت لہ ھوژی بہنی لہیث، لہ جیاتی کوژراوئیکی خویان
کہ بہنی لہیث لہوہو پئیش کوشتبوویان، جا کھنہمہ عہرزی حہزرت (بروودی خودی
لہسر بہن) کرا، سواری ولاخہکھی بوو، وھوتاریکی دا، فہرمووی: خودای گہورہو
سہرورہ مہککھی پاراست لہدہستدریژی لہخاوہن فیلہکان کھنہبرہمہو
لہشکرہکھی بوون، کھہاتبوون بو رووخاندنی کھعبہ، وھک لہسوورمتی فیل دا
باس کراوہ، یا فہرمووی: خودای گہورہ گوشتو کوشتاری لہناو مہککھدا
قہدہغہ کردوہ، بہلام بہپشتیوانی خودا پئغہمبہری خواو موسولمانہکان
لہرؤژی نازاد کردنی مہککھدا زالبوون بہسہر گرتنی ئہم شارہدا، بہلام باش
باش بزائن کھنہم شارہ نہلہپئیش مندا وھنہلہپاش من بو کھسی تر رھوا
نہبہنراوہو رھوا نابہنری کھشہرو شوژی تیابکا، ناگاداربن ھتا بو منیش بو
ماوہیہکی زور کھم لہو رؤژہدا کوشتاری تیادا ھلال بوو، باش ناگادار بن
تانیستا لہم دہمہدا شاریکی بہرپزو قہدہغہیہ، کھوا بوونہ درکی پاگو
دہدریو، نہدارو درہختی دادہپاچریو، نہکوشتارو شہرو شوژی تیادا دہکری
لہم ھلہوہ ھتا رؤژی قیامت ئہم شتانہی تیا قہدہغہیہ. وھنہ نہچیری
دہروہنریتہوہ، وھنہشتی داکھوتووی ھل دہگیریتہوہ، مہگہر بو کھسی
کھناوو نیشانی ھلہبدا بوئہوہی کھخاوہنہکھی پھیدا بیو و بیباتہوہ.

و دهه ره که سی که سی کی کوژرا نهوا خوئی له یه کی له دوو بریاره سهر پشکه:
یا خوین و مرده گری یا خود تو له ی بۆ دمه سندرئ و له جیاتی ی کوژرا وه که ی
بکوژمه که ده کوژیته وه. جا پیاویکی یه مه نی که پیان ده گوت: نه بوشاه هه لسا
گوتی: نه م ووتاره ی خوتم بۆ بنووسه ره وه. پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سهر برئ)
فه رمووی: بینووسنه وه بۆ نه بوشاه. پیاویکی قوره پیشیش (که عه بباسی مامه ی
پیغه مبه ر بوو) گوتی: نه ی پیغه مبه ری خودا! ته نیا گیای سورناتک (اخر) ی
لی دمرچئ، چوونکه نه م گیایه بۆ سووته مه نی ناوما ل و بۆ په ردووی سهر دارمراو
بۆ سهر گرتنی سهری گوژ به کاری دینن، حه زمه تیش (دروودی خودی له سهر برئ) فه رمووی:
باشه ته نیا گیای سورناتکی لی دمرچئ): (تاج- ۲ ل- ۲۸۰ ز- ۱۳۰ ژ- ۱۷۰۳ چ- ۴).

۹۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: (لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ قَالَ اتُّنَوِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوْا بَعْدَهُ قَالَ عَمْرٌ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ حَسْبُنَا فَاخْتَلَفُوا وَكَثَرَ اللَّعْطُ قَالَ قَوْمُوا عَنِّي وَلَا تَبْغِي عِنْدِي التَّشَاوُعَ). (الحديث ۱۱۴ - أطرافه في: ۳۰۵۳، ۳۱۶۸، ۴۴۳۱، ۳۲۴۴، ۵۶۶۹، ۷۳۶۶) (۸۱)

ئیب نو عه بباس (همزی خودیان له برئ) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر برئ) له نه خوئی
سهر مه رگا، کاتی نه خوئی که ی که شه نگ بوو فه رمووی: (قه له م و کاغه زم بۆ
بینن بانامه یه کتان بۆ بنووسم، پیداو یسی نه م قوئاغه ناسکه ی پاش خو متان
بۆ رون بکه مه وه، نیت له پاش نوو سینی نه و نامه یه له م لایه نه وه سهر تان لی
ناشپوئ!)

عو مه ریش (همزی خوئی له برئ) فه رمووی: نازاره که ی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر برئ) زوړی
بو ی هی ناوه و ته واو که شه نگ کردووه، وه کی تریش نامه ی خودای که و ره

كە قورئانى پىرۇزە، كە چىراي رۇشنى دەستمانە واين لە خىزمەتيدا، خوا يارىي بۇ چارە سەركردنى ھەركىشەيى كە لەمە ولا رۈوبدا قورئانمان بەسە، ئىتر بۇچى لەم كاتى ئىش و ئازاردا بەنووسىنى نامە و شتى وا زياتر ئىش و ئازارى ھەزرىت بەدەين!.

ئىتر ياران بوون بەدوو بەرەو، دەستەيەكيان دەيانگوت: بانامەكەمان بۇ بنووسى، دەستەيەكيشيان دەيانگوت: بىويست ناك، لەھەمان كاتا بوو بەدەنگە دەنگ و ھەراوزەنا، پىغەمبەرىش (دروودى خوداى لەسەر بى) ھەرمووى: (دەورم چۆل كەن لاى من شويىنى ئەم كىشمە كىشمەيە نىيە!).

ئىبنوعەبباس (مەزى خودابەن لى بى) كاتى ئەم ھەرموودەيەى بۇ عوبەيدوللا گىپرايەو، تەشرىفى ھەلسا لەشويىنەكەى خۇى و رۇيشتە دەرموودە ھەرمووى: (سەرچاودى كۆسپ و كۆست و كارەساتەكانى گەلى ئىسلام گشتى دەگەرپىتەو بەئەو كەئەو نامەيەى ھەزرىت (دروودى خوداى لەسەر بى) نەنووسرا).

۹۴- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (اسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفَتَنِ وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ أَيْقِظُوا صَوَاحِبَاتِ الْحَجَرِ قُرْبَ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً فِي الْآخِرَةِ). (الحديث ۱۱۵ - اطرافه في: ۱۱۲۶، ۳۵۹۹، ۵۸۴۴، ۶۲۱۸، ۷۰۶۹). (۸۲).

ئومموسەلەمە (مەزى خۇاى لى بى) ھەرمووى: شەوئى ھەزرىت (دروودى خوداى لەسەر بى) لەخەو ھەستا، ھەرمووى: پەنا بەخو لەكارى خوا! ئەم شەو چى ئازەوودە ئاشووب دابارى؟ وەچى گەنج و خەزەنە دابارى؟ چەندىن دەرگای رەحمەتى خودا كرايەو، خۆزگە كەسى دايكانى موسولمانان (امهات المؤمنون) ى لەخەو ھەلدەستان بۇ شەونوئۆو خواپەرستى، ئاى كەچەندەھا كەس ھەن لەم جىھانەدا پۇشتەو پەرداخەن كەچى لەو جىھانەدا رووت و قووتن!).

شیکردنه وه:

نوموسه له مه هاوسهری پیڅه مېهره (دروودی خودای لسمېر بڼ)، وادیاره نهو شه وه
پیڅه مېهر (دروودی خودای لسمېر بڼ) له لای نهو بووه، (۳۷۸) فهرمووده ی هه یه، سیازدمیان
په سهندی هردوو پیره، دوو کوچ و پړوی له پیناوی نیسلا ما کردووه، کوچی بو
حبه شه، کوچی بو مه دینه، له مانگی شه شه لانی سالی چواری کوچی دا
پیڅه مېهر (دروودی خودای لسمېر بڼ) هیناوی هتی، له ته مه نی هشتاو جوار سالی دا
له به هاری سالی شه ستو چواری کوچی دا له مه دینه کوچی دواپی کردووه،
نه بوهوره پیره نویژی مردووی له سهر کرد، له گورستانی به قیع به خاک
سپړدرا: (تاج ۱- ل ۴۹۴- ز ۱۸۱- ژ ۹۷۲- ج ۴ + تاج ۵- ل ۱۵۸- تاج ۳- ز ۳۹- ژ ۳۴۴۲).

۹۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْتَكُمْ هَذِهِ فَإِنْ رَأَسَ مِائَةَ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَنْقَى مِنْهُ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ). (الحديث ۱۱۶ - طرفاه في: ۵۶۴، ۶۰۱). (۸۳)

عبداللای کوری عومهر (پړوی خودایان لښ بڼ) فهرمووی: پیڅه مېهر (دروودی خودای لسمېر بڼ)
له کوتایي ته مه نی دا به مانگی له پېش مهرگیدا، شه وی نویژی خه وتنانی بو
کردین، که سلاوی دایه وه هه لساو فهرمووی: (نهری دهنگو باسی نه م شه
چییه؟ دسا نه وهی که من له م بارمیه وه دهیزانم نه م هه والیه: هه تا سهری
سه د سال له م شه وه وه که س نامینی له وانه ی که نیستا وان له سهر زه وی).

۹۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مِمْوَنَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ

(۸۳) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: قوله (صلى الله عليه وسلم) لا تأتي مائة سنة وعلى الأرض ... رقم: ۲۵۷۳ = ۶۴۲۶ شيخا. برونه فهرمووده ژماره (۱۳۸) - ورمگړې.

فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ ثُمَّ قَالَ: نَامَ الْغُلَامُ أَوْ كَلِمَةً تَشْبَهُهُمَا ثُمَّ قَامَ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ أَوْ قَالَ خَطِيطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ. (الحديث ١١٧ - أطرافه في: ١٣٨، ١٨٣، ٦٩٧، ٦٩٨، ٦٩٩، ٧٢٦، ٧٢٨، ٨٥٩، ٩٩٢، ١١٩٨، ٤٥٦٩، ٤٥٧٠، ٤٥٧١، ٤٥٧٢، ٥٩١٩، ٦٢١٥، ٦٣١٦، ٧٤٥٢).

ئىبنوعەبباس (پەزىلەتلىك خەلىپەلەر) **فەرەمۇۋى**: شەۋى لەمالى مەيمۇنەى پوورم بووم، كەھاسەرى پىغەمبەر بوو، لەۋى نووستم، كەزەرت (دروۋى خەلىپەلەر) نوپىزى خەوتتەنى كەردو ئەھوجا گەپايەھە بۆ مائەھە، ئەھ شەھە سەرى مەيمۇنەى پوورم بوو لەۋى مايەھە، چوار رەكات نوپىزى كەردو ئەھوجا خەوت، لەپاشا ھەئسا بۆ شەھونوپىز، ۋەفەرەمۇۋى: (ئەھ كورەكە خەوت) يەھشەپەكى ئەۋى فەرەمۇۋ.

ئىنجا ھەئساۋ دەستى كىرد بەشەۋنۇيژ، مەنىش چوۋم لەلاى چەپپەۋە نۇيژم
لەپشتىيەۋە دابەست، بەلام پېغەمبەر (دروۋى خودى لەسەر بى) بىردىمى بۇلاى راستى
خۇى، ۋەپىنچ رىكات شەۋنۇيژى كىرد، ۋەدوۋ رىكاتى تىرىشى كىردو دىسان
خەۋتەۋە، ھەتا گۆيىم لەپىرخەى بوو، لەپاشا چوۋ بۇ نۇيژى بەيانى) : (ت - ۶
ل - ۹۷ ف - ۳۹ تاج - ۴ ز - ۱ ژ - ۳۷۹۲).

٩٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَوْ لَا آيَاتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا ثُمَّ يَتْلُو إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أُنْزِلْنَا مِنْهُ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى إِلَى قَوْلِهِ الرَّحِيمِ إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانُوا يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانُوا يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَبَعِ بْنِ بَطْنِهِ وَيَحْضُرُ مَا لَنَا يَحْضُرُونَ وَيَحْفَظُ مَا لَنَا يَحْفَظُونَ). (الحديث ١١٨ - أطرافه في: ١١٩، ٢٠٤٧، ٢٣٥٠، ٣٦٤٨، ٧٣٥٤). (٨٤)

ئەبوھورەيرە (پەزىلى خۇي لى ھى) فەر موۋى: ئەو خەلگە پەيىم دەللىن: ئەبوھورەيرە فەر موۋىدەى حەزرىت زۆر دەگىر پەتەو، بۇ ھاور پەيىانى تر وانىن، وادەى من و ئەوان دىوانى خودابى؟.

لەترسى ئەو نەبى كەبەر ئەو ھەپەشەيە بىكەوم كەخوداى گەورە لەم دوو ئايەتەدا لەو كەسانەى دەكا، كەزانست حەشار دەمدن، قەت فەر موۋىدەم نەدەگىر پەيەو، ئەمەيش ئەو دوو ئايەتەنەيە: (إن الذين يكتُمون ما أنزلنا من البينات والهدى من بعد ما بيناه للناس في الكتاب أولئك يلعنهم الله ويلعنهم اللاعنون إلا الذين تابوا وأصلحو وبينوا فألئك أتوب عليهم وأنا التواب الرحيم) - بەقەرە - ۲ / ۱۵۹ - ۱۶۰ - واتە: بەراستى ئەو زانايانەى كەئەو ئايات و بەلگە رۆشنانە دەشارنەو، كەخوداى گەورە نازلى كردوون بۇ شارمزا كردنى بەرەى ئادەم بۇ رېگەى راست، پاش ئەوۋى كەزۆر بەجوانى بەپەي پەداويست و شوين لەتەورات دا رۆشنى كردوونەتەو، كەتەوراتيش وەكوو ئىنجىل و قورئان نامەى خودايە، ھەتا مەردوم بەباشى لى ى حالى بىن، بەراستى ئەم جۆرە مالووم و قەشە ھەق حەشاردرا ئەو و پەنەى ئەوان، خوداى گەورە خۆى نەفرىن و لەعنەت يان لى دەكا، ھەروەھا نەفرەت كەرانى تەرىش لەعنەت و نەفرەت يان لى دەكەن، مەگەر ئەوانەيان كەلەو تاوانە پەشىمان بىنەو و رېگە راستەكە پەشانى مەردوم بەدەن و رەفتارى خۇيان چاك بىكەن، چونكە خودا ھەمىشە تەوبەو پەشىمانى بەندەى تەوبەكارى پەشىمانى خۆى گىرا دەكا، بەراستى خودا لەھەموو كەس بەرەحمەتە).

دەللىن: ئەى بۇچى كۆچكاران و يارىدەدەران وەك ئەو ئاوا بەزۆرى فەر موۋىدەى پەغەمبەر (دروۋى خودەى لەسەر ھى) ناگىر نەو؟ دەى باخۆم پەتان بلىم كەھۋى ئەمە چىيە؟ چونكە برا يارىدەدەركانمان خەرىكى خۆش كردنى زەوى و زار بوون و خاومنى مەزرا و باخ و كشتوكال بوون، برا كۆچكارەكانىشمان خەرىكى سەودا و ئال و وپلى ناوبازار بوون، بەلام من بابايەكى بى ژن و مال

بووم، یهکّ بووم لههزارانی کۆمهلهی سوففه، خۆم تهرخان کردبوو بۆ فیربوونی شهریعت، لهبهرنهوه خزمهتی پێغه مبهرم چۆل نهدهکرد، به نانهسکی دهلکام به پێغه مبهرمهوه ههتا بۆم بکرایه بۆ ئهم مهبهسته خزمهتی ئهوم بهرنهدهدا، ئهوانیش لهوئ نهبوونایه من ههر لهخزمهتیدا دهبووم، گهئ شت ههبوو ئهوان دهستیان نهدهپهڕژا لهبهری بکهن، لهبهرنهوه لهبیران دهچۆوه، بهلام من مهودام ههبوو لهبهرم دهکردو بهباشی رهوانم دهکرد: (ت ۵-ل ۲۱۷-تاج ۳-ل ۷۳۴-ز ۶۲-ژ ۲۵۲۱-ههتا ۲۵۲۶) مهناقیبی ئهبو هورمیره.

رافه و شیکردنهوه:

ههتا ئهم سهردهمی ئیمهیش لهولاتی ئیمه و دهروروبهیریدا ئهم سوننهته دێرینهی نیمامی ئهبوهورمیره (دزی خوی سن بن) لهناو دهستهی زانست پهروهراندا باوه، زاناو فیرخواز، یابلیین: مهلاو فهقی، لهبهر خزمهتی شهریعت فریای مالداری ناکهون، ههروا مالبهروهرانیشت لهبهر پهیدا کردنی مال و سامان نایانپهڕژێته سهڕ زانستهکانی شهریعت، بهلام ئیستا لهگهئ کۆندا یهك فهرقی جهوهههری ههیه: لهکۆندا کۆکردنهوهی مال پێک وهك فیربوونی زانست ساخ بۆ رمزانهندیی خودای گهوره بوو، بهراستی مال خزمهتکاری زانست بوو، زانستیش چاوساگی دین و دنیاى مال و خاوهن مال بوو، بهلام ئیستا نهدهوله مهند نه مهلا بهو شیویه نه ماون، ههردوولا بهشوین هه ئپهی دونیا پیدا وێلن. خودا په نامان بدا.

۹۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَلَسَاءَ قَالَ ابْسُطْ رِدَاءَكَ فَبَسَطْتُهُ قَالَ فَعَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ ضَمَّهُ فُضِمَتْهُ فَمَا كَسَيْتُ شَيْئًا بَعْدَهُ). (الحديث ۱۱۹ طرفه في ۱۱۸).

دیسان فہرمووی: رۆژی عەرزی خۆشەویستم کرد: قوربان! من فەرموودمبەهکی زۆر لەتۆ دەبیستم دوایی لەبیرم دەچن؟ فەرمووی: (ئادەیی پۆشاکەکەت راخە) منیش رایم خست، ئەویش بەهەدوو دەستی بەئامازە مستی گرت لەلافاوی بەهرەیی خوداو هەر بەئامازە کردیە ناو پۆشاکەکەمەو، وەك شتێ بەمشت هەلبگرێ و بیکاتە ناوی ئاوا. ئنجا فەرمووی: (ئادەیی کۆی کەرەو) منیش کۆیم کردەو ئیتەر لەوهدوا هیچ فەرموودمبەهکی ئەوم لەبیر نەچۆتەو: (ت-ل ۲۱۷ تاج-۳ ز-۶۲ ژ-۳۵۲۱).

۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَاءَيْنِ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَشُّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَشُّهُ قُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ). (الحديث ۱۲۰).

دیسان ئەبوهورەیرە (بەزای خۆی لەسەر) فەرمووی: پێدوو دەفر زانستی جیا جیام لە پێغەمبەرەو لەبەرکردوو، هەر دەفرەیی لەجۆرە زانستی، وایەکیکیانم بەخش کردەو، کەبەریتی یە لەم فەرموودەو سوننەتە پەخشکراوانە، وەلێ ئەو جۆرەکەیی تریان ئەگەر پەخشی بکەمەو دەدەن لەگەردنم، کەبەریتی یە لەزانینی ئازاوەکان و لەنیشانەکانی هاتنی قیامەت و گەلێ لەنیشانەو دەنگوباسی ئازاوە گیرەکانی ناو گەلی ئیسلام.

شیکردنەو:

ئەبوهورەیرە (بەزای خۆی لەسەر) دەیفەرموو (اعوذ بالله من رأس السنين وإمارة الصبيان) مەبەستی خەلافەتی یەزید بوو، کەلەسەری سالی شەستی کۆچی دا بوو، وەخودا نزاکەیی گێرا کرد بەسالی لەپیش ئەوهدا گیانی سپارد، ئەم جۆرە زانستە هەروا بەئاسانی دەست ناکەوێ، هەموو کەسیش لێ ی تێ ناگا، کەواتە واباشە بپروای پێ بکەین و زۆر لێ ی نەکوێنەو، نزا بەکۆلی دڵ بەپروای

ته و او ده يه كي كه له هو كانى هاتنه دى ثاوات، بويه پر به دل ده ليم: خودايه! بهشى باشمان تى بخه، منيش ده ليم: (أعوذ بالله من الشرك ومشتقاته).

۱۰۰- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ اسْتَنْصِتِ النَّاسَ فَقَالَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ). (الحديث ۱۲۱ - أطرافه في: ۴۴۰۵، ۶۸۶۹، ۷۰۸۰). (۸۵)

جهري كورى عه بدوللا (پري خوي لى به) فهرمووى: له حه جى مالناوايى دا پيغه مبه (درودى خويى لى به) پي فهرموو: (نادى مهورمه كه م بؤ بيدنگ بكه تافسه يان بؤ بكه) منيش فهرمانه كه يم به جى هيئا، نه ويش وتاريكى بؤ دان و تيا فهرمووى: (نه كه ن له پاش خو م پاشگه ز بينه و ده و دكى كومه لى كافران و ميلله تى خو خور بهر بينه سهرو گو يلاكى يه كترى و له سه ر پړوپاتالى جيهان له گهر دنى يه كترى بدن).

۱۰۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي بَنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيئًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَغْلَمُ؟ فَقَالَ: أَنَا أَغْلَمُ فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرِدْ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَغْلَمُ مِنْكَ. قَالَ: يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ؟ فَقِيلَ لَهُ احْمِلْ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ فَإِذَا فَقَدْتَهُ فَهُوَ ثُمَّ فَأُتِلَقَ وَأُتِلَقَ بِفَتَاهُ يُوشَعَ بْنِ نُونٍ وَحَمَلَا حُوتًا فِي مِكْتَلٍ حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصُّخْرَةِ وَضَعَا رُءُوسَهُمَا وَكَا مَا فَأَسْلَ الْحُوتُ مِنَ الْمِكْتَلِ فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا وَكَانَ لِمُوسَى وَفَتَاهُ عَجَبًا فَأُتِلَقَا بِقِيَّةٍ لَيْلَتِهِمَا وَيَوْمَهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًا مِنَ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أَمَرَ بِهِ

(۸۵) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان معنى قول النبي (صلى الله عليه وسلم)

لا ترجعوا بعدى كفارا، رقم: ۶۵ = ۲۲۰ شيخا.

فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُوتَ وَمَا أُنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ قَالَ مُوسَى ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا فَلَمَّا أَتَتْهَا إِلَى الصَّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ مُسَجًى بِنُوبٍ أَوْ قَالَ تَسَجًى بِنُوبِهِ فَسَلَّمَ مُوسَى فَقَالَ الْخَضِرُ وَأَنَّى بَارِضُكَ السَّلَامُ فَقَالَ أَنَا مُوسَى فَقَالَ مُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ قَالَ هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رَشْدًا قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ عِلْمَيْنِي لَا تَعْلَمُهُ أَنتَ وَأَلْتَ عَلَى عِلْمٍ عِلْمُكَهُ اللَّهُ لَا أَعْلَمُهُ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا فَاطْلُقَا يَمَشِيَانِ عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لَهُمَا سَفِينَةٌ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعَرَفَ الْخَضِرُ فَحَمَلُوهُمَا بِغَيْرِ نَوْلٍ فَجَاءَ عُصْفُورٌ فَوَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ فَتَقَرَّرَ نَفْرَةً أَوْ تَقَرَّرَتَيْنِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ الْخَضِرُ يَا مُوسَى مَا نَقَصَ عِلْمِي وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ إِلَّا كَنَفْرَةٍ هَذَا الْعُصْفُورُ فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى لَوْحٍ مِنَ الْأَوَاحِ السَّفِينَةِ فَتَزَعَهُ فَقَالَ مُوسَى قَوْمَ حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْتَهَا لِتَغْرُقَ أَهْلَهَا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا قَالَ لَا تَوَاضِعْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي غَسْرًا فَكَانَتْ الْأُولَى مِنْ مُوسَى نِسْيَانًا فَاطْلُقَا فَإِذَا غُلَامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْعِلْمَانِ فَأَخَذَ الْخَضِرُ بِرَأْسِهِ مِنْ أَغْلَاهُ فَاقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ مُوسَى أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا؟ فَاطْلُقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّقُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ فَأَقَامَهُ قَالَ الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ فَقَالَ لَهُ مُوسَى لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ حَتَّى يُقْصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا).

(الحدِيث ١٢٢ - أطرافه في: ٧٨، ٢٢٦٧، ٢٧٢٨، ٣٢٧٨، ٣٤٠٠، ٣٤٠١، ٤٧٢٥، ٤٧٢٦، ٤٧٢٧، ٦٦٧٢، ٧٤٧٨). (٨٦)

سه عیدی کوری جوبه یر (برخی خوی لن بر) فهرمووی: به نیبنوعه باسم گوت: به قسه ی نهوف به کالی بی نهو موسایه که هاوړی ی خدری زینده بووه داستان که یان له قورئان دا باس کراوه نهو موسا مه شهوره نییه که پیغه مبهری نهو دی ئیسرائیل بووه!

نیبنوعه باس (برخی خودمان لن بر) فهرمووی: نهو دوشمنی خودایه درو دهکا (نهو لای خوی پیاوی باشه و زانایه کی پایه به رزه چون هه لای گه وړه واده کا؟) چونکه من ثوبه یی کوری که عب خوی قسه ی بو کردم، فهرمووی: به گوئی ی خوّم ژنه وتم له دهمی حه زرمّت (دروودی خودی لسه بر) دمیغه فهرموو: موسا پیغه مبهر (دروودی لسه بر)، هه ئسایه وه له ناو نهو دی ئیسرائیل دا وتاریکی دا، لیان پرسی: کی له هه موو که سی زاناره؟ فهرمووی: من! خودای گه ورمیش - له بهر نهو دی که زانینی نهام باسه ی هه واته نه کرد به عیلمی خودا - گله یی له موسا کردو سرووش و نیگای نارد بوی: نهی موسا! بهنده یه کی من هه یه نهو له تو زاناره، نیستا واله مه جمه عولبه حرمین (واته: له دواوانی دوو دمریای فارس و روم، که نیستا پیان دهگوتری دمریای سوورو دمریای سپی، که نیسته نهو پارچه زهوییه بووه به جمه مسهر له نیوانی ئاسیاو نه فریقادا هه لکه نهراوه و کراوه به راره وی پاپوړی گه وړه، پی ی ده لئین: قه ناتی سوئس). موسا فهرمووی: نهی په رومردگارم! جا نهو و چون خوّم بگه یه نمه لای؟ فهرمووی: ماسیه ک ببرژینه و له گهل خوت دا له زه میله یه کا بیبه، جا له کویدا نهو ماسیه ت وون کرد نهو بهنده یه م واله ویدا، جا له زه میله یه کا ماسیه کی هه لگرت و خوی و یوشه یی کوری نوون که هم سوخته ی بوو، هم خوشکه زای بوو که و تنه پړی و رویشن هه تا گه یشتنه لای تاویره که ی قه راخ دمریا که، که خدری زینده له وی بوو، نیتر له وی سهریان نایه وه و خه وتن، ماسیه که ش له زه میله که دا راپه پړی و هاته دمره وه که وته ناو دمریا که وه، وه به ناو نیړینه ی ناوی دمریا که دا خه نده کیکی بو خوی دروست کردو پیگه ی خوی گرته بهرو که وته پړی، خودای

گه ورهیش شلپاوی ناوه که ی که به پرۆیشتنی ماسیه که شق دمبوو و هک تاقی
سهر دمرگاو په نجه ره کرد به توونیل له ژیر ناوه که دا!

له گیرانه و دیه کا: له بن نهو گاهه رده دا کانیوئ ههیه ناوی ژیا نه، مه شهووره
به ناوی حیات، هه رچی شتی لهو ناوی لی بکهوئ زیندوو دهبیته وه، جا
ماسیه که له ناوی نهو کانیه ی لی ده کهوئ و ده جوئیته وه و راده چهنئ و
له زه میلکه دمرده په پړئ و ده چیته ناو دمریا که وه، که مووسا (سه لامه خوی له بن)
خه بهری دهبیته وه یووشه ی هاورپ ی له بیري نابی باسی نه م حاله ی
ماسیه که ی بو بکا، جاماوه ی نهو رۆزه و شهوئکی ته واهه تا به یانی دمرپۆن،
تابو سبه ی نی موسا به یووشه ده فهرموئ: نانی به یانی مان بو بیته، به پراستی
له م سه فهره مانا تووشی ماندووی بووین! فهرمووی: هه تا لهو شوینه رمت
نه بوون که خودا کرد بووی به نی شان به بوئ ههستی به ماندووی و گفتی و
شه که تی نه کرد، خزمه تکاره که ی عهرزی کرد: (أرأيت إذ أوتينا إلى الصخرة فإني
نسيت الحوت وما أنسانيه إلا الشيطان أن أذكره واتخذ سبيله في البحر عجباً)
که هف - ۶۳ / ۱۸ - قوربان! پیم نالی ی بوچی وام به سه رهات؟ دمرانی کاتی
گه یشتینه لای به رده که و تو نووستیت، من شتیکی سه یرم دی، ته ماشام کرد و
ماسیه برژاوه که مان له ناو زه میله که دمرپه پری و خوئ فری دایه ناو
دمریا که وه له سه ر شیو دیه کی زور سه یرو سه رسو په ی نه ر به ناوی ناوه که دا
دهستی کرد به پړوشتن، من له بیرم چوو نه م رووداومت بو بگیر مه وه، دیاره
که شه ی تان نه وه ی له بیر برده مه وه به هوئ خه یالی دلله وه. فهرمووی: نهو
تونیله ی که بو مووسا و شاگرده که ی سه رسو په ی نه ر بوو. موسا به یوشه ی
فهرموو: (ذلك ما كنا نبغ فارتداً على آثارهما قصصاً) ۶۴ / ۱۸ - ده ی نیمه بو
نه مه ده که پړین که تو دیوته، نیر پیک به شوینی خو یان دا گه پانه وه.
فهرمووی: واته: به شوینی خو یان دا پیک گه پانه وه و شوینه واری خو یانیان
دهقاو دهق هه لگرتنه و هتا گه یشتنه وه لای تاویره که، ته ماشایان کرد واپیاوئ

به نوینى خوى داپوشیوه، جا موسا سلاوى لیگرد، خدریش فهرمووی؛ له کوئ لهم ولاتی تویه نهه جوړه سلاوو رو ژباشییه هیه. فهرمووی: من موسام، خدری زینده فهرمووی: موسای پیغه مبهری بهنى ئیسرائیل؟ فهرمووی: به ئی نهوم، هاتووم بولای تو که لهه عیلمو زانسته نایابهی که له لای خوداوه فیړکراوی هندیکم فیړیکه کی که بیی به هوئ که ییشتنم به پر مزای خودا، خدر فهرمووی: تو ناتوانی له گهل مندا خوت بگری و صهبر بکهی، نهی موسا! من خودا له عیلمو زانستی خوى بازه عیلمو زانستیکی وای فیړ کردووم تو به ته وای نایزانیته و وهك من شارمزایی یه کی ته وایته نییه لهو بابته ده، که پیی دهگوتری: عیلمی حه قیقهت یا عیلمی له دوننى، یا زانستی بههرمی - علمى لدنى - وه ههرومه تویش خواى مهزن له عیلمو زانستی خوى بازه عیلمو زانیاریه کی فیړکردووی که بریتى یه له شه ریعهتو عیلمی ظاهر من وهك تو نایزانم، که واپوو واز بیته تو به پر یگه کی خوت و من به پر یگه کی خوم، موسا فهرمووی: { قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا } ۶۹/۱۸ - خودا یاربى نه گهر پر یگه مدهی له خزمهتتا بم، دهبینی به باشی نارام دهگرمو سه ریچی له فهرمانت ناکه م، خدریش فهرمووی: { قَالَ فَإِنِ ابْتَغَيْتِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أَخْبِرَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا } ۷۰/۱۸ - باشه، به لام به مهرجی لهشت زور مه کو له رهوه هه رچیم کرد قسه مه که وه هه قهت به سه ره وه نه بی هه تا خوم تییت ده گه یه نم.

فهرمووی: پاش نه وه که له سه ر نهه مهرجه پر یکه و تن هه ردوکیان له قه راخی ده ریاکه وه که و تنه ری، تا پا پورئ هات قسه یان له گه لیان دا کردن که هه لیان بگرن، خدریان ناسی به بی کرئ به خو پرای هه لیان گرتن، که سواری پا پوره که بوون له پر موسا چاوی لی بوو که وا خدر به ته شوئ ته خته یه کی له ته خته کانی پا پوره که هه لکه ند، موسا پی ی فهرموو: نه وه چیت کردا لای خوى نهه پیاوانه پیاوه تی یان له گه لمان کردو به به لاش ئیمه یان هه لگرتووه

کهچی تۆ دهچیت پاپۆرکهکیان کون دهکهی، تاکوو سهرنشینهکانی نوقم بکهی و لهئاودا بخنکین، بهراستی تاوانی گهورهو ناههموارت کرد، خدر فهرمووی: ها! نهدی من پیم نهگووتی کهتۆ لهگهڵ من ههڵناکهیت و ناتوانی ئۆقره بگری؟ مووسا فهرمووی: لهبیرم نهبوو، لیم مهگروه هاوړپیهکی باش بهو چاوپۆشیم ئی بکه، بانهبی بهمایهی باری زهحمهت بۆم. فهرمووی: ئهم جاری یه کهمهکیان مووسا لهیادی نهبوو، فهرمووی: لهوکاتهدا چۆلهکهیی هات لهسهه لێواری پاپۆرکهکه نیشتهوهو دهندووکیکی ژمند بهئاوی دهریاکهدا، خدر پی ی فهرموو: زانیاری من و زانیاری تۆ لهچاو زانیاری خودادا وهک دهنووک ژمندنی ئهم چۆلهکهیه وایه بهم دهریایهدا. نهوجا لهپاپۆرکهکه هاتنه دهری و ههردووکیان بهکهناری دهریاکهدا دهستیان کرد بهپۆشتن، لهناکاو خدر چاوی کهوت بهکۆرپیکی منالکار لهناو منالداپاری دهرکرد، یهکسهه پری کرد بهسههاریا بهدهست وهک بهچکه چۆلهکه سههه ههڵکهندو ملی ههڵکیشاو بهبی قسهو پرسیارو چهندو چوون کوشتی! موسا پی ی فهرموو: {أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَّقَدْ جِئْتَ شَيْئًا لُّكْرًا} ئهو منداله بی تاوان و گیانه پاکهت بهناههق چۆن کوشت، بهبی ئهوهی کهسیکی کوشتبی لهخۆتهوه کوشتت؟ بهراستی کاریکی زۆر نارهوات کردو کاری وانا شیرین کهس پهسهندی ناکا.

لهغایهتولهئموولی شهرحی تاجول ئوصولدا دمهفهرمووی: دهگیرنهوه: خدر لهم رهدهدی موسایه زۆر تووړه دهبی، دهچی دمهفی شانی چهپی منالهکه دمرددهینی و گوشتهکهی ئی دادهمالی، سههه دهکهن لپی نووسراوه: ئهم کوره کافره قهت ئیمان و باومړ ناھینئ! نیتر موسا هیواش دهبیتهوه. خدر دمهفهرمووی: {قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا} ٧٥/١٨ - کوره! من پیم نهگووتی کهتۆ لهگهڵ مندا ههڵناکهی و ناتوانی سههه لهکاری من دهربکهی و لهبهههوه خۆت پی ناگیرئ و ههڵ دهدهیتی؟! پیغهمبهه (دروودی خودای لهسهه بهن) فهرمووی: رهدهدی ئهم جارهی خدر توندو تیژتر بوو لهرهدهدی جاری یهکهه.

مووسا فہرمووی: {قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا} ۷۶/۱۸ - نہ گھر جاریکی تر پاش نہ مجارہ ھلہی وام کردولہ مہرجی خۆم دمرچووم نیتر ھاوړیتیم مہکھ، نیتر بیانوو بہ ھانہت برپوم. فہرمووی: پاش ټھوہ کہوتنہوہ ړیگھو رؤیشتن ھتا چوونہ ناو ناو مدانییہک (شاری ټھنطاکییہ) لھوئ داوای نان و ناویان لھ ھموو خہلگی ټھو دئ یہ کرد کہ بیخۆن، بہ لآم کہسیان ھایل نہ بوون کہ میوانداری یان پئ بکھن و بہ نانومیدی رؤیشتن، دیواریکیان بینی خہریک بوو ھمرس بہینئ و بکھوئ، خدر دەستیکی پیادا ھیناو راستی کردہوہ، مووسا پئی فہرموو: خہلگی ټھم شارہ بئ ویزدان و چرووکن، ټھم ھۆزہ لای خۆی ټیمہ بووین بہ میوانیان، کہچی نہ نان و ناویکیان پیمان داو نہ میوانداری یان پئ کردین، نہ گھر ھو مستت ببوایہ کریت ئی و مردہ گرتن و بہ کرئ دیوارہ کہت راست دہ کردہوہ، خدر فہرمووی: {هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُتَبِّكُ بِتَارِيْلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا} ۷۸/۱۸ - ټھمہ کاتی لھ یہک جیابوونہوہی من و تو یہ، بہ زووی ټھو شتانهت بۆ روون دہ کہ مہوہو نہینئ یہ کانت پئ دہ ټیم کہخۆت بۆ نہ گیرا بہ رابہریان. پیغہ مہبری خۆمان (دروودی خودی لہسر ہر) فہرمووی خۆزگا مووسا پتر ددانی بہ خۆیدا بگرتبایہ ھتا خودا زیاتر داشتانی ټھم دوو زاتہی باس بکردایہ بۆمان!

سہ عیدی کوری جوبہیر (رمزی خوی لہ ہر) فہرمووی: ئیبنوعہبباس (رمزی خومان لہ ہر) ټھم نایہتہی بہم قیرانہتہ دہخویند: {وَكَانَ رِأْءَهُمْ مُلْكٌ يَأْخُذُ كُلُّ سَفِيَةٍ غَضْبًا} ومنہم نایہتہی تریشی بہم قیرانہتہ دہخویند: {وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ}. (تاج/۷ ل-۴ ز-۱ ف-۲ تاج-۴ ز-۱ ژ-۳۹۷).

۱۰۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَبِأَن أَحَدَنَا يَقَاتِلُ غَضْبًا

وَيُقَاتِلُ حِمَّةً فَقَالَ مَنْ قَاتِلٌ لَتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ). (الحديث ۱۲۳ - أطرافه في: ۲۸۱، ۳۱۲۶، ۷۴۵۸) (۸۷)

نهبومووسا (رمزی خوی لى بن) فہرمووی: پیاوی ہاتہ خرمہتی حہزمت (درویدی خودی لى بن) گوتی: نہی پیغہمبہری خودا! غہزاو شہرکردن لہبہر رمزای خودا کامہیہ پیمان بفرموو؟ چونکہ نیئمہ ہہمانہ لہرقان دہجہنگی و دہیہوی تۆلہ بستینى، ہہیشمانہ تہنگہ دمیگری و لہسہر ہۆزی خۆی دہکاتہوہ، پیاوی وا ہہیہ بۆتالان شہر دہکا، ہہیہ بۆ ناوو شۆرمٹ شہر دہکا، ہہیہ تاشوینى دیاربى و بلین نازایہ لہبہر تہوہ شہر دہکا، جانایا تہمانہ کامہیان لہبہر رمزای خودایہ؟ فہرمووی (درویدی خودی لى بن) (ہہرکہسى لہپیناوی شہریعہتی خودادا شہر پکاو جہنگ سازبدا تہوہ لہبہر رمزای خودایہ). (ت ۸- ل ۷۱- ف ۱- تاج- ز- ۱۷ ژ- ۴۳۵ ج- ۴ = نية الجہاد و حکمہ). (ش/ د/ ت/ ن).

۱۰۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خَرِبِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَصِيْبٍ مَعَهُ قَمَرٌ يَنْفَرُ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سَلُّوهُ عَنِ الرُّوحِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَأَيَّجِيءُ فِيهِ بِشَيْءٍ تَكْرَهُونَهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَتَسْأَلَنَّهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا الرُّوحُ فَسَكَتَ فَقُلْتُ إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ فَقُمْتُ فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ قَالَ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتُوا مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا) (الحديث ۱۲۵ - أطرافه في: ۷۴۶۲، ۷۴۵۶، ۷۲۹۷، ۴۷۲۱) (۸۸)

عہبدوللای کوری مہسعود (رمزی خوی لى بن) فہرمووی: جارى لہمہدینہ لہخرمہتی حہزرتدا بووم، لہناو باخہ خورمایہکا دہرؤیشتین، پیغہمبہر

(۸۷) أخرجه مسلم في الامانة، باب: من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا، رقم: ۱۹۰۴-۴۸۹۷، ۴۸۹۹.
(۸۸) أخرجه مسلم في صفات المنافقين، باب: سؤال اليهود النبي (صلى الله عليه وسلم) عن الروح، رقم: ۶۹۹۰-۲۷۹۴ شيجا.

(دروودی خودی لیسر بی) په لکه دار خورمایه کی پی بوو، له کاتی روښتن خوۍ ددها به سهریدا، له لای دهسته یی جوله که وه رابورد، بازیکیان گوتیان: بؤ پرسیری له باره ی گيانه وه له موچه ممد نه که ین، بازیکی تریان گوتیان: پرسیری لی مه که ن، نه بادا وه لاما که یتان به دل نه بی، له پاش دا گوتیان: نه ی باوکی قاسم! رۆح چییه؟ گیانی گيانله بهر چییه؟ جا پیغه مبه ر (دروودی خودی لیسر بی) تاوی راو هستاو پاما، نه و جا سهری بهر ز کرده وه، زانیم که نه وه سرووشی بؤ هات، نه و جا فهرمووی: {وَيَسْأَلُكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا} ۸۵/۱۷ - واته: پرسیرت لی ده که ن له حه قیقه تی رۆح، له کونه و ماهیه تی و چییه تی نه و شته ی که پی ده گوتری گيان که گياندار به بوونی نه و گياندار و زیندو وه به نه بوونی نه و بی گيانه و مردو وه، له وه لامیان بفرموو: رۆح له و شتانه یه که به هوۍ فهرمانی خودا وه پیدا ده بی، نیوه نایزان و تی ناگه و په ی پی نابهن، له سنووری هوښ و فامی نیوه به دمره، له مه یش سهرتان سوږنه مینی، چونکی نه وه ی نیوه ده یزان له چا و نه وه ی که خودا ده یزانی زور که مه (ت ۶ ل ۲۷۱ ف ۱۹ = تاج ۴ ز ۱۸ ل ۳۲۵ ژ ۳۹۶۹ ج ۴ = ش / ت).

شیگردنه وه: له گپړانه ی نیردا: له ناو کاو له کانی شاری مه دینه دا).

۱۰۴ - عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذَ رَدِيفَهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ قَالَ يَا مُعَاذُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أَخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُونَ قَالَ إِذَا يَتَكَلَّمُوا وَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتَمُّ). (الحديث ۱۲۸ - طرفه في: ۱۲۹). (۸۹)

ئەنەس (رەزى خەيلى بى) فەرەموى: جارى موعاڭ (رەزى خەيلى بى) لەپاشكۆي
 پيغەمبەرەو سوار دەبى، پيغەمبەر (دروودى خەيلى لەسەر بى) دەفەرەموى: ئەي موعاڭ!
 موعاڭ دەفەرەموى: بفرەموو ئەي پيغەمبەرى خودا! وام لەخزمەتتا سەرم
 لەپيتايە، پيغەمبەر (دروودى خەيلى لەسەر بى) سى جار وابانگى دەکا، موعاڭيش ھەرسى
 جارەکە واوەلامى دەداتەو. جا ھەزەرت (دروودى خەيلى لەسەر بى) دەفەرەموى:
 (ھەرکەسى شاھەتى بدا کەھەر خودا خودايەو بەس وەموھەممەد پيغەمبەرى
 خودايە، بەزمان ئەم گەواھى يە بداو بەدل باوەرپى پيى ھەبى، ئيتەر خودا
 لەئانگى دۆزەخ رزگارى دەکا). موعاڭ ھەرزى دەکا: قوربان! بانەم مژدە خوڭشە
 بەموسولمانان رابگەيەنەم باخوڭشيان تى بکەوى، فەرەموى: ئاخىر پىشت بەم
 مژدەيە دەبەستن و لەکردەوى باش سارد دەبنەو و پىشتى ئى دەکەنەو). بەلام
 موعاڭ لەکاتى سەرەمەرگىدا ئەم فەرەمۆدەيە راگەيانەو گىرايەو بە
 موسولمانان، نەبادا بەشاردنەو و بەپرانەگەيانەنى گوناھبار ببى: (تاج ١ ل-
 ٢٤ ز ٤-ف ٤٣ = ٢٥-٢٦ ج ٤).

١٠٥- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْخَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ. فَقَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ ثَغْيِي وَجْهَهَا وَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ قَالَ نَعَمْ تَرَبَّتْ يَمِينُكَ فِيمَ يُشَبِّهُهَا وَلَدُهَا). (الحديث ١٣٠ - أطرافه في: ٢٨٢، ٣٣٢٨، ٦٠٩١، ٦١٢١). (٩٠)

ئوم سەلەمەى ھاوسەرى پيغەمبەر (دروودى خودا لەسەر پيغەمبەر و
 رەزاي خودا لەو بى) فەرەموى: ئوم سولەيمى داىكى ئەنەسى كورى مالىك
 ھات بۆلاى پيغەمبەر (دروودى خەيلى لەسەر بى) گوتى: ئەي پيغەمبەرى خودا! خودا

له گوتنى قسهى رهوا شهرم ناكا، كه وابوو نايا نه گهر ئافرمت شهيتانى بوو
خوشتنى له سهره يانا؟ پيغه مبهىر فهرمووى: به ئى، نه گهر ئاوى بيته وهو
ههستى پى بكا. ئوم سه له مهش رووى خووى داپوشى و فهرمووى: نهى
پيغه مبهىرى خودا! بوچى ئافرمتيش شهيتانى دهبى؟ فهرمووى (درووى خودى لىسر بى):
هه زاروكه! نهى چوون؟ نهى نه گهر شهيتانى نابيت و ئاوى نايه ته وه نهى به چى
شيوهى مناله كهى لى ده چى؟. (تاج ۱- ف ۵- ز ۳۰- ز ۲۶۲ ج ۴- د/ش)

۱۰۶- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ رَجُلًا مَذَاءً فَأَمَرْتُ
الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضوءُ).
(الحديث ۱۳۲ - طرفاه في: ۱۷۸، ۲۶۹) (۹۱)

ئيمامى على (رحمى خودى لى بى) فهرمووى: مهزيم زور بوو، شهرميشم ده كرد بو
خوم له پيغه مبهىر (درووى خودى لىسر بى) بپرسىم، چونكه كچه كهى خيزانم بوو،
جابه ميقدادى كورى نه سوهدم گوت بو ئه مه لى بپرسى، چونكه خوم شهرم
كرد، كه لى پرسى بوو فهرموو بووى: (چووكى بشورى و ده سنويز بگرى،
شتى وا خو شوردن پيوست ناكا) (تاج ۱- ل ۱۱۳- ف ۹- ز ۲۳- ش / د / ت / ن)
۱۰۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ
فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهْلَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُهْلُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ
قَرْنٍ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَيُهْلُ أَهْلُ
الْيَمَنِ مَنْ يَلْمَلَمَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ لَمْ أَفْقَهُ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ). (الحديث ۱۳۳ - أطرافه في: ۱۵۲۲، ۱۵۲۵، ۱۵۲۷، ۱۵۲۸،
۷۳۳۴). (۹۲)

(۹۱) أخرجه مسلم في الطهارة باب: المذى، رقم: ۳۰۲ - ۶۹۴.

(۹۲) وأخرجه البخارى ومسلم وأبو داود والنسائى من رواية ابن عباس، ومن جابر أيضا

أخرجه مسلم (عينى - ۲ - ۲۱۷، رقم: ۷۲) المترجم = مسلم حج ۲۷۹۵، ۲۷۹۶.

عہدو لّای کو پی عومہر (ہمزای خود بیان لیں) فہرمووی: پی اوئی لہناو مزگہوتا
 ہہ لسا گوتی: نہی پیغہ مہبری خود! لہ کو یوہ فہرمانمان پی دہکھی کہ نیحرام
 دابہ ستین و دەست بکہین بہ لہ بہ یکہ کردن؟ فہرمووی: خہ لکی مہ دینہ
 لہ ذولحہ لیفہوہ نیحرام دادہ بہ ستن، کہ نیستا ناودارہ بہیری عہلی، خہ لکی
 شامیش لہ جوحفہوہ، خہ لکی نہ جدیش لہ فہرنولہ نازیلہوہ). نیبنوعومہر
 (ہمزای خود بیان لیں) دہیفہرموو: بہ قسہی ہہ ندئی زانا، کہ یہ کی لہوانہ نیبنوعہباسہ
 گواہ پیغہ مہبر (درویدی خودی لیسر لیں) فہرمووشیہ تی: خہ لکی یہ مہ نیش لہ چای
 یہ لہ ملہ مہوہ نیحرام دادہ بہ ستن، کہ یہ کی کہ لہ کیوہ کانی تیہامہ، و مدوو قونان
 دوورہ لہ مہ ککہوہ). نیبنوعومہر دہیفہرموو: بہ لام من خوّم شتی وا
 لہ پیغہ مہبرہوہ حالی نہ بووم. (تاج - ۲ ل - ۱۶۰ ز - ۸۲ ف - ۲ ژ - ۱۴۹۶ ج - ۴).

۱۰۸ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّ رَجُلًا
 سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُتْسَ
 وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الزَّرْسُ أَوْ الزَّغْفَرَانُ فَإِنْ لَمْ يَجِدِ الثَّغْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا
 حَتَّى يَكُونَا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ). (الحديث ۱۳۴ - أطرافه في: ۳۶۶، ۱۵۴۲،
 ۱۸۴۲، ۵۷۹۴، ۵۸۰۳، ۵۸۰۵، ۵۸۰۶، ۵۸۴۷، ۵۸۵۲). (۹۳)

دیشان فہرمووی: پی اوئی گوتی: نہی پیغہ مہبری خود! بوکہ سی لہ نیحراما
 بی بہرگی نیحرام چی یہ؟ فہرمووی (درویدی خودی لیسر لیں): میژرو کراس و دہرپی و
 کلاو و ہہر جلی و مرس و زہعفرانی پیوہ بی لہ بہری ناکا، ہہروا خوف لہ پی
 ناکا، مہ گہر بوکہ سی کہ جووتی سؤلی دەست نہکہوئی، نہوا باجووتی خوف
 لہ خوار قاپہر مقہ لہوہ بر پیتہوہ - نہوجا لہ پییان بکا). (تاج - ۲ ز - ۸۳ ل - ۱۶۱
 ف - ۱ ژ - ۱۵۰۰). (ش / د / ت / ن).

رافه و شیکردنه وه:

زۆر لهم فهرمودانه كهوان له نامه‌ی زانین دا به‌دیمه‌ن په‌یوه‌ندی یان به‌باسی‌کی تره‌وه پتره هه‌تا به‌نامه‌ی زانین (کتاب العلم) دوه، به‌لام نه‌گهر بچینه‌وه سهر نه‌صله‌که که‌سه‌حیحی بوخاری یه ده‌بینین له‌وی ئیمامی بوخاری نهم فهرمودانه‌ی له‌ناو چه‌ند سهرباسی‌کی جیا‌جیادا گیراوه‌ته‌وه، که‌دوور یان‌زیک په‌یوه‌ندی یه‌کی باش له‌نیوان فهرموده‌کان و سهرباسه‌کانا هه‌یه، هه‌روه‌ک جوړه په‌یوه‌ندی‌ه‌کیش له‌نیوانی نامه‌ی زانسته و نه‌وسه‌رباسانه‌دا هه‌یه. بۆ نموونه نهم نامه‌ی زانینه‌ی دابه‌ش کردووه به‌سهر په‌نجاو چه‌ند سهرباس دا، وه‌ک: (باب فضل العلم: باسی گه‌ورمیی زانین) و (باب من سئل علماً وهو مشغل في حديثه فاتم الحديث ثم اجاب السائل)..تاد.

بسم الله الرحمن الرحيم

٤) نامه‌ی ده‌سنوێژ

١٠٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مَنْ أَخَذَتْ حَتَّى يَتَوَضَّأَ قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ مَا الْحَدَّثَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضَرَّاطٌ). (الحديث ١٣٥ - طرفه في: ٦٩٥٤) (٩٤)

نه‌بو هور‌ه‌یره (ه‌مزای خوی لێ به‌) فهرمووی: پێغه‌مبه‌ر (ه‌روودی خودی له‌سه‌ر به‌) فهرمووی: (هه‌رکه‌سه‌ی ده‌سنوێژی شکا تاده‌سنوێژ نه‌گرێته‌وه نوێژی دروست نییه) پیاوی‌کی هه‌ضره‌مه‌وتیش گو‌تی: نه‌ی نه‌بوهور‌ه‌یره! ده‌سنوێژ به‌چی ده‌شکی؟ فهرمووی: به‌بالی‌بوونه‌وه‌و تپرو تسو شتی وا).

۱۱۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الرُّضْوَةِ فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ). (الحديث ۱۳۶). (۹۵)

ديسان فہرمووی: لہ پیغہمبہرم بیست دہیضہرموو: (لہرؤزی قیامتہ دا نوممہتم پییان دہگوتری: مارؤی جوارہل سہی، چونکہ نہو شوینانہی نہندامیان کہناوی دہستنیژ دہیانگریتہوہ سہی و گہشو جوانن، بہہوی نہسہرو شوینہواری دہستنیژوہ، دہی بؤ بہدہستہینانی نہم بہہرہ گہورہیہ لہکاتی دہستنیژ گرتن دا چہندہی دہتوانن قہشی و گہشی ی خوتان زؤرتہر بکہن). (ریاض - ۸۲۴/۳ + تاج - ۱/ ۵۶ ز- ۶۹ ز-).

۱۱۱ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَلَّهُ شَكَأَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ الَّذِي يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ لَا يَنْفَعُ أَوْ لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا). (الحديث ۱۳۷ - طرفہ فی: ۱۷۷، ۲۰۵۶). (۹۶)

عہبدوللای کوری زہیدی ئہنصاری (ہمزای خودی لہی) فہرمووی: لہخزمہت چہزہدتدا (دروودی خودی لہسہر ہن) سکالای نہو حالہم کرد کہ جاری واہیہ مرؤف لہناو دہست نویژدا واہست دہکا، کہتہرای یہک، یا بایہک، یاشتئ، لہپیشیہوہ یالہباشیہوہ دہردہچی، ئایا حوکم و ہریاری نہم حالہ چی یہ؟ دہستنیژ بہشتی وا دہشکی یانا؟ فہرمووی: (بالہکاتی وادا وادانی کہدہستنیژہکہی نہشکاودو ماود، لہبہرئہوہ پیویست ناکا کہخوی لہنویژہکہی بدزیتہوہو نویژہکہی ہیری، بہلام ہہرکاتی دہنگی بایہکی بیست، یابؤنی دہرچوویہکی کرد، یاہہستی بہدہرچوونی تہرای یہک کرد ئہوہ دہستنیژہکہی دہشکی). (ت - ۱/ ۱۲۶ ف - ۱ ز- ۲۶ ز- ۲۰۷، ۲۰۸).

(۹۵) أخرجه مسلم في الطهارة باب: استحباب اطالة الغرة والتججيل، رقم: ۲۴۶ = ۵۷۸ شيخا.

(۹۶) أخرجه مسلم في الحيض باب: الدليل على من يتيقن الطهارة ثم شك، رقم: ۳۶۱ = ۸۰۲ شيخا.

راشه و شیکردنه وه:

دهر چوونی تۆماو (مهنی) راجیایی تیادییه که له دهستنوێژ شکینه کانه یانا، ئەم فەرموودمیه یاسایه که له یاسا سەر هکویه کانی فیه، که هه موو شتی له سەر نه صلی خۆی ده مینێ، تا به به لگه باری تری بۆ ده جه سپی گومان له کاتی وادا زیانی نییه. پیاوانی رشتیهی ئەم فەرموودمیه شەش کەسن، رشتەکه خۆی ناوایه: (حدثنا علي قال حدثنا سفيان قال حدثنا الزهري عن سعيد بن المسيب عن عباد ابن تميم عن عمه).

چەند خالێکی گرنگ ههیه له بابەتی زانستی فەرمووده شوناسی یه وه، له م بۆنه یه دا ئاماژهی بۆ ده که یه:

١. ئەم رشتیه ته حدیث و عه نه نهی تیادییه.

٢. پیاوانی ئەم رشتیه شەش کەسن پێنجیان له پیاوانی (الکتب الستة) ن، کوتوبی سیه ئەم شەش پەراوه ن: بوخاری، موسلیم، ئەبوداود، تیرمیزی، نه سائی، نیبنوماجه، به لام له م شەش کەسه (عه لی) یان له پیاوانی بوخاری و ئەبوداود و تیرمیزی و نه سائی یه و به س، چواریشیان مه دینه یین، عه لی به سره یی یه، سوفیان مه که یی یه، له م رشتیه دا صه حابی له صه حابییه وه رپوايه ت ده کا، له سەر فەرمايشتی که سانی که ده فەرموون عه ببادیش صه حابییه، عه بدوللای کوری زهید ئو خودی یه واته: ئاماده ی غه زای ئو خود بووه، هاوبه شی تیا دا کردووه خۆی و باوکی و دایکی هاوړپیی پێغه مبه ر بوون، چل و هه شت فەرمووده ی هه یه هه شتیان په سندی هه ردوو پیرن، له ته مه نی حه فتا سالی دا، له مانگی قوربان دا له شه ره که ی رۆژی حه ره دا، که له (٦٣) کۆچیدا بوو شه هید کرا.

١١٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَامَ حَتَّى نَفَخَ، ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (الحدیث ١٣٨- أطرافه سبقت في رقم- (٩٧). (١١٧/٩٦).

ثیبَنوعه بَباس (برمزی خودایان لیس بر) فِه رمووی: شِه وی لِه مائی مِیموونِه ی پوورم بووم، کِه هاوسه ری پیغِه مبه ر بوو، حه زرمت (دروودی خودی لِسمر بر) خهوت، پاش ماوه یی هه لسا بو شِه ونویژ، ده ستونویژیکی سووکه لِه ی گرتو ده ستی کرد به شِه ونویژ، منیش ده ستونویژیکی سووکه لِه م گرتو به پره وی (اقتدا) م پی کرد نه وهنده ی خودا مه یلی لِه سر بوو حه زرمت شِه ونویژی کرد، نه وجا خهوته وودو له ناو خه وه که یدا ده ستی کرد به پرخه پرخ، نه وجا بانگد مر هات به شوینی داو عه رزی کرد که بجی نویژی به یانیان بوکا، حه زرمت (دروودی خودی لِسمر بر) له خه وه که ی هه لساو له گه لیدا ته شریفی برد بو مزگهوت، به ده ستونویژ که ی پی شو وودو نویژی کردو به هوی خهوتنی پاش شِه ونویژ که وود ده ستونویژی نه گرت هود، دیاره پیغِه مبه ران به خهوتن ده ستونویژیان ناشکی، گه لی جار عه لی ماموستای شیخی بوخاری: ده یفه رموو: سوفیان فِه رمووی: ثیبَنوعه بَباس ده یفه رموو: نه وجا خهوته وودو له ناو خه وه که یدا ده ستی کرد به پرخه پرخ، گه لی جاریش له باتی نه وه ده یفه رموو: نه و جا راکشا هه تا ده ستی کرد به پرخه پرخ نه وجا بانگد مر .. تاد).

۱۱۳- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشَّعْبِ نَزَلَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسْبِغِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَاسْبِغِ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَقِيَمْتُ الصَّلَاةَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أُقِيَمَتِ الْعِشَاءُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا). (الحديث ۱۳۹ - أطرافه في: ۱۸۱، ۱۶۶۷، ۱۶۶۹، ۱۶۷۲). (۹۸)

ئوسامه ی کوری زهید (برمزی خودایان لیس بر) فِه رمووی: پیغِه مبه ر (دروودی خودی لِسمر بر) له حه جی مالتاوا ییدا له پوژی عه رفه دا له عه رفاته وود گه پایه وودو کهوته ری و

رؤیشت بۆموزده لیفه، تاگه یشته رپچکه کانی حاجیان، که پییان ده گوتری؛ (شیعی حاجیان) شیع واته: رپچکه ی قه دشاخ، جاله وی ته شریفی دابه زی و گمی زی کردو ده ستونویژیکی سووکه له ی گرت منیش عه رزیم کرد: قوربان! لی ره نویژ ده که ی؟ فه رمووی: نه خه یر، نویژ هاله پی شمانه وه له ولاتره، ئینجا سواری و لاخه که ی بووه وه رؤیشت تاگه یشته موزده لیفه، له وی دابه زی و ده ستونویژیکی تیروپری گرت. ئه و جا قامه تی نویژ کراو نویژی شیوانی کرد، ئنجا هه رکه سه له جیگه ی خوی و شتری خوی لی بیخ دا، نه بادا ته شویشو سه رلیشیوان دروست بکه ن، له پاشا قامه تی جه ماعه تی نویژی خه وتنانیش کراو نویژی خه وتنانیشی به جه ماعه ت بۆ کردین و، هیچ نویژی تری له نیوانیاندا نه کرد).

راهه و شیکردنه وه:

ئوسامه ی کوری زهید خوی و باوکی خۆشه ویستی پیغه مبه ر بوون، نازناوی (الحب بن الحب) ی بووه، نه خشی نقیمی نه نگوستیله که ی (حب رسول الله) ی بوو، کوری ئومومنه یمه نه، که دایه و له له ی پیغه مبه ر بووه به منائی په روه رده ی کردووه، ئه و منده هۆشیارو لیها توو بوو له ته مه نی هه ژده سالی دا، چه زمه ت (دروودی خودای له سه ر بێ) کردی به سه ر کرده، که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) مه رد ته مه نی بیست سال بوو، سه د و بیست و هه شت فه رمووده ی هه یه، یازده یان په سه ندی هه ردوو پیرن، دوو فه رمووده یشی له بوخاری دا هه یه و له موسلیم دا نیه، دوو فه رمووده یشی له موسلیم دا هه یه، له بوخاری دا نیه، که واته: کو ی فه رمووده کانی له سه حیه یین دا ده کاته: ۱۵ + ۲۰ = ۳۵، له وادیلقورا، له سالی په نجاو چواری کۆچیدا، له ته مه نی په نجاو پینج سالی دا گیانی پاکی سپاردووه. (دروودی خودای له سه ر بێ) ئه م فه رمووده یه په سه ندی هه ردوولایه، موسلیمیش له چه جدا گیراویه ته وه.

۱۱۴ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) (أَنَّ تَوْضَأَ فَعَسَلَ وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضَمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الْأُخْرَى فَعَسَلَ بِهِمَا وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُمْنَى ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى حَتَّى غَسَلَهَا ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً أُخْرَى فَعَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ يَعْني الْيُسْرَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ). (الحديث ۱۴۰) (۹۹)

عهطای کوری یه سار فهرمووی؛ ئیبنوعه بباس (برزی خودیان بن) دهستنویزی له سهر نهم شیوهیه گرت؛ دهموچاوی ناوا شوژد، لۆچی ناوی هه لگرتو له دهمی و له لووتی خۆی رادا و هنگی کرد، ئینجا لهو یچی ناوی تری هه لگرتو کردیه هه ردوو دهستی هوه و دهموچاوی شوژد، ئینجا لالو یچی تری هه لگرتو دهستی راستی شوژد، ئینجا لالو یچی ناوی تری هه لگرتو دهستی چهپی شوژد، ئینجا دهستی تهر کردو دهستی تهری هیئا به سهر سه رییدا، ئه و جا لهو یچی تری هه لگرتو که مه که مه پرژاندی له قاجی راستی و پی ی شوژد، نه و جا لۆچی تری هه لگرتو قاجی چهپی پی شوژد، نه و جا فهرمووی؛ (به چاوی خۆم پیغه مبهرم دی (برودی خودی له سهر بن) ناوا وهك نهم دهستنویزی من له بهر چاوی ئیوه گرتم نه ویش ناوا دهستنویزی گرت). (ت - ۱ / ۱۳۵ = ز - ۲۸ - ژ - ۲۳۳ ل - ۱۲۶ ج - ۴).

شیگردنه وه:

پرشتهی نهم فهرموودیه له صه حیجی بوخاریدا ئاوا یه: (حدثنا محمد بن عبد الرحمن قال أخبرنا أبو سلمة الخزازي منصور بن سلمة قال أخبرنا ابن بلال (يعني سليمان) عن زيد بن اسلم عن عطاء بن يسار عن ابن عباس) نهم

(۹۹) هذا الحديث من أفراد البخاری عن المسلم، ولم يخرج مسلم عن ابن عباس في صفة الوضوء شيئا (عینی/ ۲ / ۲۶۲، رقم: ۶) المترجم.

ناسك كاری یانه لهم رښته یه دا هه یه؛ ته حدیث و ئیخبارو عه نه نه ی تیادیه، تابیی له تابیی یه وه فهرمووده که ی گیراوه ته وه، واته؛ زهید له عه طاوه، چونکه هر دوکیان تابیین، راوییه کان یابه غدادین یامه دینه یین، هه ندی له راوییه کان رافه و ته فسیری هه ندی له وشه کانیاں کردووه و بۆ دوا خوڤان روڤیاں کردو ته وه که مه به ست له (ئیبو بیلال) له رښته که دا سوله یماڼی کوږی بیلاله، زهیدیش یاراوییه کی تر روونی کردو ته وه؛ که مه به ست له وه که له پاش شوږدنی قاچی راستی دمفه رموی؛ ئینجا لویچئ ناوی تری هه لگرت و قاچی پئی شوږد، مه به ست شوږدنی قاچی چه پیه تی به دواترین لویچئ نه م جوړه تیچه نه له زانستی فهرمووده شوناسیدا پئی ده گوتری؛ رافه و روونکردنه وه و ته فسیر، چونکه نامرازی رافه کردن به کار هیئراوه که (یعنی) یه، که به مانای (واته) ی کوردی یه، به لام به مه ناگوتری تیچه نی به واتای ئیداج که یه کیکه له نه نگه کانی فهرمووده و فهرمووده که ی پئی ده بی به مودره ج.

هه ندی دمفه رمون؛ حه دیته کانی ئیبو عه بباس، جگه له ده دوازد میه کیان، نیتر نه وانی تری له سه حابه کانی پیغه مبه ر بیستووه، زوړجاران خو ی رو نی کردو ته وه که حه دیته که ی له کئ بیستووه، وه ک فهرمووده ی ژماره (٧) ی نه م ته جریده، که خو ی دمفه رموی؛ نه بو سو فیان بۆ ی گیرامه وه، یادمه فهرموی؛ فلانه فهرمووده م له ئوسامه ی کوږی زهید بیستووه، یاله فه ضلی برامم ژنه وت، چونکه خو ی له سه رده می پیغه مبه ردا میږدمنال بووه، ده پازده سالان بووه، لهم فهرمووده یه دا وهرگرتنی ناوی تازه بو ته پرکردنی سه ره گیرانه وه ی تری نه م فهرمووده یه وهرگیراوه، که نه بوداود گیراوییه ته وه به پئی ی یاسای؛ (فهرمووده هه ندیکی ده بی به رافه و روونکردنه وه بۆ هه ندیکی تری). نه م فهرمووده یه کیکه له و چه ند فهرمووده که مانه ی که ئیبو عه بباس بۆ خو ی له پیغه مبه ری وهرگرتووه.

۱۱۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ). (الحديث ۱۴۲ - طرفه في: ۶۳۲۲) (۱۰۰)

نه نه س (رمزی غوی لیس بر) دمه رموی: پیغه مبه ر (درویدی خودی لمسر بر) که ده دیویست بجیته ناو ناودهسته وه دهیغه رموو: (اللهم انی أعوذ بك من الخبث والخبائث): نهی خودایه! پهنا دهم رم به په نای تو له شه ری گوژ و دیلی شهیتانی چه په ن (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۸ ف - ۵ ز- ۲۴ ژ- ۱۸۶).

شیکردنه وه:

رشته ی نه م فهرمووده یه له رسته ی جوار که سیه کانی بوخاری یه.
۱۱۶ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ: فَوَضَعْتُ لَهُ وُضوءًا، قَالَ: (مَنْ وَضَعَ هَذَا) فَأَخْبِرَ، فَقَالَ: (اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ). (الحديث ۱۴۳).

نېبنوعه بباس (رمزی خوهران لیس بر) فهرمووی: پیغه مبه ر (درویدی خودی لمسر بر) جاری رؤیسته ناو ناودهست، منیش ناوی دهستنویرژم بوژ دانا، جاکه هاته دمه وه ناوه که ی دی بوژ دانرابوو، فهرمووی: (کی نه م ناوه ی داناوه؟ عهرزی کرا: که من دامن اووه بوژ، فهرمووی: خودایه! شارمزای شه ریعتی بکه و بیکه به زانایه کی گه وره ی نیسلام). (ت/ ۵/ ۱۲۱ ف - ۳ رقم ۳۳۸۱ ز- ۲۱ تاج- ۳).

۱۱۷ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطُ فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يُولِّهَا ظَهْرَهُ شَرُّوا أَوْ غَرَّبُوا). (الحديث ۱۴۴ - طرفه في: ۳۹۴) (۱۰۱)

(۱۰۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: ما يقول اراد دخول الخلاء، رقم: ۳۷۵ = ۸۲۹.

(۱۰۱) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستطابة، رقم: ۲۶۴ = ۶۰۸ شيحا.

ئەبوئەيوبى ئەنصارى (رەزى خۇي لى بىن) فەر مووى پېغەمبەرى خۆشەويست (درودى خودى لەسر بىن) دەفەر موئى: (كەدەچنە سەر پېشاو نەرووبكەنە پرووگە (قىبلە) و نەپشتى تى بکەن، بەلام پرووبكەنە ئەملاو ئەولا). (ش/ د/ ت/ ن ۱/ تاج/ ۱/ ۱۱۸، ژمارە: ۱۰ ز- ۴ ژ- ۱۹۱ ل- ۱۱۰ ج- ۴ = چاپى چوارەم).

ئەبو ئەيوب ئەنصارى يە، نەججارى يە، لەھۇزى نەججارى خالوانى پېغەمبەرە، بەدرى يە، ئامادەى پەيمانى بەيغەتولعەقەبەى دوھم بوو، پېغەمبەر (درودى خودى لەسر بىن) كاتى كۆچى كرد بۇ مەدينە دەورى مانگى ميوانى ئەو بوو، يەككە لەنوجەباى صەحابەكان (رەزاي خودايان لى بىن)، سەدو پەنجا فەر موودەى لەكتىبە ناودارەكانى حەديثدا ھەيە، حەوت لەو سەدو پەنجاپە پەسەندى ھەردوو پېرن، كەيەكى لەو حەوت فەر موودەيە ئەم فەر موودەى ئىرەيە كەواين لەخزمەتى دا، چونكە پېشەوا موسلىمىش (رەزى خۇي لى بىن) ئەم فەر موودەيەى گېراوتەو، لەصەحيى خۇيدا، لەباسى (الطهارة) دا، لە (باب: الاستطابة) دا، ژمارە: ۲۶۴ = ۶۰۸ شىخا. يەك فەر موودەيشى لەبوخارىدا بەتەنھا ھەيە، كەواتە كۆى فەر موودەكانى لەصەحيھەين دا دەكاتە: ۱۰۷ = ۸. ئەبوئەيوب لايەنگىرى ئىمامى عەلى بوو، لەگشت جەنگەكانيدا لەگەلیدا بوو. لەگەل سوپاكەى يەزىدى كورى مەعاوييەدا، دەچى بۇ فەتھى قوسطە نطەنييە، جاكاتى نزيك دەبنەو نەخۆش دەكەوئى، بەھاوړيكانى خۆى دەفەر موئى: (كاتى كەمردم لەگەل خۇتان تەرمەكەم ھەلگرن و بەرەو شارەكە بمبەن، لەكويدا بەرابەرى دوژمن ريزتان بەست، لەبەردەم پىي خۇتاندا بمئيزن، ئەوانىش واپان كرد). گۆرەكەى لەنزيك شوورا كۆنەكەى قەسطە نطە نيە بوو، كەئىستا ناوئراو: ئەستەنبوول، مزگەوتىكى مەزن لەسەر گۆرەكەى دروست كراو، موسولمانان رېزىكى زۆر لەگۆرەكەى دەگرن، ئىستا بوو بەزيارەتگايەكى گەورە، لەخزمەتيدا لەكاتى بى بارانيدا داواى بارىنى باران لەخوداى گەورە دەكرى، وەنزاكەيان گىرادەبى و باران دەبارى. لەسالى پەنجاي كۆچيدا وەفاتى كردوو، رەزاو رەحمەتى خوداى گەورەى لى بى. (بېروانە: عەينى/ ۲/ ۲۷۶).

۱۱۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما) قَالَ: (إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ عَلَى حَاجَتِكَ فَلَا تَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ لَقَدْ ارْتَقَيْتُ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ بَيْتِ لَنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى لَبَتَيْنِ مُسْتَقْبِلًا بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ). (الحديث ۱۴۵ - أطرافه في: ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۴۰۲). (۱۰۲).

عەبدوللای کوری عومەر (مزی خواہان لہ ہن) فہرمووی: کہ سانی ہن دەلین: کاتی لەسەر بێشاو دانیشتن بو سەراوکردن رووبەر ووی قیبلە، یارووبەر ووی بەیتولەقدیس دامەنیشە. بەلام من جاری نیشم هەبوو چوومە سەر سەربانەکە ی حەفصە ی خوشکەم کەژنی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بوو: پیغەمبەر م دی خەریک بوو دەستی بەناو دەگەیانند، لەسەر دوو خشتی کال روو بەرووی شام دانیشتبوو، پشتی لەرووگە بوو، سەراوی دەکرد. (ش/د/ ۱ ن / ن - تاج/ ۱ / ۱۲۰ / ۱۱ ز- ۲۴ ژ- ۱۹۲).

۱۱۹- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) (أَنَّ أَرْوَاحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنْ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهُوَ صَعِيدٌ أَفِيحٌ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتْ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَتَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكِ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ). (الحديث ۱۴۶ - أطرافه في: ۱۴۷، ۴۷۹۵، ۵۲۳۷، ۶۲۴۰).

عائیشە (خوای ن زانی بێ) فہرمووی: دەستووری هاوسەرەکانی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) وابوو، کە دەچوون بو سەراو بەشەو دەردەچوون، دەچوون بو سەراو خانەکانی مەدینە کە چۆنکی پان و پۆربوو لەلامالان بوو، پێیان دەگوت: مەناصیع. عومەریش هەمیشە پێشنیاری دەکردو عەرزێ حەزەرەتی دەکرد:

قوربان! زنه کانت قه دهغه بکه و مه هیله له مال دمر بچن، پیغه مبه ریش نهیده کرد، تاشه وئ له شهوان وارئ ده که وئ سه وده ی کچی زه معه، که هاوسه ری پیغه مبه ر بوو، دهمی خه وتنان له مال دمر ده چی و ده چی بو سه راو، له بهر نه وده ی سه وده نافرته یکی که له گه لت بوو، عومهر دهناسیته وده بانگی دهکا: نه ی سه وده! بزانه دهناسین، عومهر له پهر وشی نه وده نایه تی حیجاب بیته خواره وده، به هیوای نه م مبه سته بهرزه نه م قسه یه ی کرد. جا خودای گه وره و سه رومر نایه ته کانی حیجابی نارد، که باسی حوکی خودا پویشینی ژنانیان تیادا پروون کراوه ته وده).

روونکردنه وده:

مبه ست له حیجاب له شه رعدا نه وده یه پیاو ته ماشای ناره وای له شی نافرته ی بیگانه نه کا، نه ویش به م چند شی وده یه جی به چی ده کری: له مال نه وده به وئ په رده و ه وده و جیگه ی جیاو، له دمری شه وده به وئ سه رپویش و په چه و بالا پویش و بهرگی ناودامانه وده، جلی کوردی بهرگیکی شه رعی زور جوانه، له راستی دا جوانترین نمونه یه بو حیجابی نیسلامی، گرنګ نه وده یه زن شه رمگای به جلیکی ژنانه به وشی، هه تا نه گهر بلووزو پانتوئی ژنانه ی ناسایی به حورمه ت له به ربکا ده بی، چونکه جل و بهرګ له به شی عاداته، له به شی عیبادات نییه، له بهر نه وده دروسته که به پی عورفو باوی سه رده م بگوړی.

له راستی دا خو به ستنه وده به هه موو عاده تیکی سه رده می حه زرمته وده له م سه ده یه دا زه حمه ته، شتی وا بو که سی خو ی ده ست دمدا، وه شتی چاکی شه، به لام بوئه وخه لکه به گشتی زه حمه ته، بناغه ی نایینیش له سه ر ناسانکاری یه. بپروانه: تاج-۹ ل-۳۲۹ ناخری باسی زوه د=تاج-۵ ل-۳۱۷ کو تایی زنجیره-۹۹ ژ-۵۲۲۵ م. ۱۲۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ أَحْيَاءُ أُنَا وَغُلَامٌ مَعَنَا إِذَاوَةً مِنْ مَاءٍ يَغْنِي يَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ).

وفي رواية: من ماء وعذرة، يستنجى بالماء. (الحديث ١٥٠ - أطرافه في: ١٥١، ١٥٢، ٢١٧، ٥٠٠) (١٠٣)

ئەنەس (بەزى خودايان لى بىن) **فەرمووى:** پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) كەدەچوو بۆسەراو، مەن و كورپكى تر، جەوئەندەيى ئاومان ھەلەدەگرت و شوينى دەكەوتىن، واتە: بەوناو تاراتى دەگرت، لەگىرپانەو ھەيەكا: مەن و كورپكى تر لەسەرەى مەندا، كە پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) دەچوو بۆ سەراو جەوئەندەيى ئاومان بۆ دەبەرد، بەو ئاوە تاراتى دەگرت، وئەقەزەكەيشمان لەگەل خۇمان دەبەرد، پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) دايدەچەقاندو دەيگرت بەبەرەبەست (سوتەرە) لەكاتى نويزدا). (ش / د / ت - تاج / ١ / ١٢٢ / ١ ز - ٢٥ ژ ٢٠١).

١٢١- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذِكْرَهُ يَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ). (الحديث ١٥٣ - طرفاه في: ١٥٤، ٥٦٣٠) (١٠٤)

ئەبوقەتادە (بەزى غواى لى بىن) **دەفەرموئ:** **حەزەرت** (دروودى خوداى لەسەر بىن) **دەفەرموئ:** (كاتى شت دەخۆنەو لەناو جامەكەدا ھەناسە مەدەن، كەسەراویش دەكەن بەدەستى راستان چووكتان مەگرن، ھەروا تاراتيش بەدەستى راستان مەگرن). (ش / د / ت / ن - تاج / ١ / ١٢٠ / ١٣ ز - ٢٤ ژ - ١٩٤).

روونکردنەو:

ئەبوقەتادە ناوى حاريت، يا نەومان، ياعەمرى كورپى رەببەى يە، نازناوى (فارس رسول الله) يە. واتە: شاسوارەكەى پېغەمبەرى خودا، لەخزمەت ھەزەرتدا (دروودى خوداى لەسەر بىن) ئامادەى غەزای ئوچودو غەزای خەندەقو غەزاگانى

(١٠٣) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستنجاء بالماء من التبرز، رقم: ٦١٩.

(١٠٤) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: النهى عن الاستنجاء باليمين، وفي الاشرية رقم:

تری پاش خەندەق بوو، بەلام واناودارەگە نامادەى بەدر نەبوو، سەدو حەفتا
فەرموودەى ھەيە، يازدەيان پەسەندى ھەردوو پيرن، دوو فەرموودەى تری
لەبوخارىدا ھەيە جگەلەو يازدەيەى کەپەسەندى ھەردوو پيرن ھەشت
فەرموودەى تری لەصەحیحى موسليم دا ھەيە، واتە: کۆى فەرموودەکانى
لەبوخارىدا دەکاتە: $۱۱+۲=۱۳$ فەرموودە، وەکۆى فەرموودەکانى لەموسليم دا
دەکاتە يازدە لەگەل ھەشت دا يەکسانە بەنۆزدە، سەرجمى فەرموودەکانى
لەبوخارى و موسليم دا دەکاتە: $۱۱+۲+۸=۲۱$ فەرموودە. راجيايى ھەيە لەشوینى
مردنیدا ھەندى دەفەرموون: لەمەدینە مردوو، ھەندى دەلین: لەکووفە
مردوو، لەسالى پەنجاو چواری کۆچى دا لەتەمەنى حەفتا سالىدا فەرمانى
ھەقى يەزدانى بەجى ھیناوە رەزای خودای لى بى. لەزانستى فەرموودەدا زانینی
زیدو شوینی مەرگ و چەندىتى تەمەن و سالى مەرگى فەرموودەزان (راوى) و
جیگەى دانىشتنى و ناوى ناسياوى، بايەخىکى چاکى ھەيە، زۆرجار دەبى
بەسەرچاوە بۆ روون کردنەوێ فەرموودەگە، يابۆ لەبارى و نالەبارى رشتەگەى.
بۆ نموونە: بەپى مەرچى بوخارى بەيەك گەيشتنى فەقى و مامۆستا،
بۆگىرانەوێ فەرموودە لەلایەنى ئەو فەقى يەووە لەو مامۆستايەووە پيوستە،
دەبى ھەردوولا ھاوچەرە بن، وەكى تریش ئىمامى حەمزە لەغەزای ئو خوددا
شەھید بوو، کەواتە کەسى لەووە داستانى غەزای خەندەق بگىرپتەووە راست
ناکا، بەلام داستانى غەزای بەدر بگىرپتەووە دەبى و قسەگەى پى تىدەچى،
چونکە ئىمامى حەمزە يەكێک بوو لەپالەوانەکانى غەزای بەدر، کەلەسالى
دووێ کۆچى دا پرووى داو، لەغەزای ئو خوددا شەھید بوو کەلەسالى دووێ
کۆچى دا روى داو، دەى چۆن ئەقل دەگىرئ کەنىمامى حەمزە داستانى غەزای
خەندەق بگىرپتەووە کەلەسالى چوارەمى کۆچیدا رووى داو.

بىجگە لەم ئەبوقەتادەيە لەناو يارانى پىغەمبەردا کەسىکى تر نيە
کەسناوى ئەبوقەتادە بى، کەواتە: ئەگەر يەکى فەرموودەيى بداتەپال

نه بوقه تادمیه کی تر له هاوړپایانی پیڅه مېهر (دروودی خودای لسمې برخې) قسه که ی چېگه ی گومانیکې گه وره یه، بگره دروویه کی پرووته، چوونکه به پیچېه وانه ی فهرمايشت و رای پسپوړانی نه م زانسته وه یه.

۱۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ ابْغِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضُ بِهَا أَوْ نَحْوَهُ وَلَا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلَا رَوْثٍ فَأَتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرَفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ فَلَمَّا قَضَى أَتْبَعَهُ بِهِنَّ). (الحدِيث ۱۵۵ - طرفه في: ۳۸۶۰) (۱۰۵)

نه بوهوره پره (دخای خوی لړ برخې) فهرمووی: پیڅه مېهر (دروودی خودای لسمې برخې) رویشیت بو سهر او، منیش دوا ی که و تم، حه زرم ت (دروودی خودای لسمې برخې) ده ستووری و ابو و ناو وړی نه دمدایه وه، جا که لی نزیک بوومه وه فهرمووی: (چه ند به ردیکم بو په یداکه، خو میان پی پاک ده که مه وه) یا قسه یه کی ناوای فهرموو، فهرمووشی: (به لام نیسқан و ته پالهم بو مه ینه). منیش له داوینی جله کا نما چه ند به ردیکم بو بردو له ته نیشتیه وه دامن و پشتم تی کرد، کاتی سهر او وه که ی ته واو کرد خو ی به به رده کان سړی). (تاج / ۱ / ۱۲۳ / ۲ - ۲۵ - ۲۰۲).

روونکردنه وه:

له م فهرمووده یه دا به لگه له سهر نه وه هه یه که پړوا یه تی حه دیث به مه عنا دروسته، واته: گیرانه وه ی مه به ستی فهرمووده که به قسه یی نه نجام بدا، که خو ی به شداری بکا له داړشته نه که یدا، وه ک لی رمد ا نه بوهوره پره دم فهرمووی: (یا قسه یه کی ناوای فهرموو).

۱۲۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَائِطُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ فَوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالتَّمَسْتُ الثَّلَاثَ فَلَمْ

أَجِدُهُ فَأَخَذْتُ رَوْتَهُ فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرُّوْتَةَ وَقَالَ هَذَا رِكْسٌ.
(الحديث ۱۵۶) (۱۰۶)

عبدالوللای کوری مه سعود (مجازی خودایان لی بہ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بہ) چوو بؤ سہراو، فہرمانی پیٰ کردم گہسیٰ بہردی بؤ بہرم، ہہتا لہپاش سہراوہکہ خویان پیٰ پاک بکاتہوہ، گہپام دوو بہردم دؤزی یہوہ، گہپام بؤ بہردی سییہم چنگم نہکہوت، لہباتی ئہوہ تہرسہقولیکم ہہلگرت و دوو بہردہکہو تہرسہقوولہکہم بؤیبرد، جاہہر دووبہردہکہی و مرگرت و تہرسہ قوولہکہی تووپرداو فہرمووی: (ئہمہیان نابیٰ چونکہ چہپہلہ).

روونکردنہوہ:

عہدوپرہممانی کوری ئہسود یہکیکہ لہپیاوانی رشتہی ئہم فہرموودمیہ، تابیی یہ، فہرموودہی لہباوکی و لہ حہزرتی عائیشہ و مرگرتوہ، ئہعمہش و کہسانی تریش فہرموودمیان لہو و مرگرتوہ، زانیہکی کارابوو، ہہموو رؤزیٰ حہوت سہد رکات نوئیژی دہگرد، نوئیژی شیوان و بہیانی بہیہک دہستنوئیژ دہگرد، واتہ: بہشہو نہدہخہوت، ہہربیدار بووہ، شہوی زیندوو دہگردوہ، ہہتا شہبہق ہہر خہریکی خواہہرستی بوو، ئہم فہرموودمیہ لہئہفرادی بوو خارییہ.
۱۲۴ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً مَرَّةً). (الحديث ۱۵۷) (۱۰۷)

ئیبینوعہبباس (مجازی خودایان لی بہ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بہ) جارہ جارہ کہدہسنوئیژی دہشؤرد، ہہموو ئہندامییکی دہستنوئیژی یہک جار دہشؤرد).
(ب/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۳۶/ ۳ = ز- ۲۸- ۳۵).

(۱۰۶) هو من أفراد البخاری (عینی/ ۲/ ۲۰۲/ ۲۲) المترجم.

(۱۰۷) هذا مما تفرد به البخاری عن مسلم وأخرجه الأربعة (عینی/ ۲/ ۲۲/ ۲۳) المترجم.

۱۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ). (الحديث ۱۵۸) (۱۰۸)

عہدوللای کوری یہ زیدی نہ نصاری (مزی خوی لہ ہر) فہرمووی: (پیغہمبہرم دی (برووی خودی لہ ہر) دہستنوویزی دہگرت، ہہموو نہندامہکانی دہستنوویزی دووچار دووچار شورڈ). (ب/ د/ ت/ تاج/ ۱/ ۱۳۶/ ۲ = ز-۲۸-ز-۲۳۴-ج-۴).

راقہ وشیکردنہوہ:

نہم فہرموودہیہ لہنہفرادی پیری بوخاری یہ، موسلیم نہیگیراودتہوہ، ہہروا کہسی تریش لہکومہلہکہ (الجماعہ: بوخاری، موسلیم، نہبوداوود، تیرمیژی، نہسانی، نیبنوماجہ) نہیگیراودتہوہ، بہلام لہنہبوہورہیرہوہ نہبوداوودو تیرمیژی گیراویانہتہوہ (عینی/ ۳/ ۴/ ۲۴)

۱۲۶- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ: (دَعَا يَأْنَاءً فَأَفْرَغَ عَلَى كَفِّهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ فَعَسَلَهُمَا ثُمَّ أَذْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْيَأْنَاءِ فَمَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مِرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. وَفِي رَوَايَةٍ: أَنَّ عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْلَا آيَةُ مَا حَدَّثْتُكُمْوه سَوِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وَضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ غُرُوءُ الْآيَةِ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ). (الحديث ۱۵۹ - أطرافه في: ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۹۳۴، ۶۴۳۳) (۱۰۹)

(۱۰۸) هذا من افراد البخاری ولم يخرجہ غیرہ من الجماعة (عینی/ ۳/ ۴/ ۲۴) المترجم.

(۱۰۹) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: صفة الوضوء وكماله، رقم: ۵۲۷=۲۲۶ شيجا.

حومرانی نۆکه‌ری عوئمان (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: عوئمان (رمزی خوی لى بى) داواى
 ئاوى دەسنوئیزی کردو ئاوا لەسەر ئەم شیوهیه دەستنوئیزی گرت: لەپیشا ئاوى
 کرد بەهەردوو دەستی خۆیدا، هەردوو دەستی تاهەردوو مووچەکانى سى جار
 شۆرد، ئنجا دەستی راستى کرد بەناو دەفرەکه‌داو سى جار ئاوى لەدەمى و
 لەلووتى راداو هنگى کرد، ئنجا سى جار دەم و چاوى شۆرد، ئنجا سى جار
 دەستی راستى هەتا ئانیشكى شۆرد، ئینجا سى جار بەوچەشنە دەستی
 چەپیشى شۆرد، ئینجا دەستی تەپى هیئا بەسەر سەریداو، سەرى خۆى مەسح
 کرد، ئینجا قاچى راستى هەتا هەردوو قاپە رەقەلەى سى جار شۆرد، ئینجا
 سى جار بەوچەشنە قاچى چەپیشى شۆرد، لەپاشا عوبمان فهرمووی بەچاوى
 خۆم پیغەمبەرم (دروودی خودى لەسەر بى) دى وهك ئەم دەستنوئیزی من گرتەم
 لەبەرچاوى ئیوه، ئاوا دەستنوئیزی گرتوئەوجا فهرمووی (دروودی خودى لەسەر بى)
 هەرکەسى دەستنوئیزی بگرى لەچەشنى ئەم دەسنوئیزی کەئیستا من گرتەم،
 ئنجا هەلسى دوو رکات نوئیزی پوختى دوو لەخەيالى کاروبارى دنیایى بکا،
 یاپتر لەدوو رکات بکا بەهەمان شیوه، نیتى خودای گەوره لەگوناهى لەوه‌پیشى
 خوش دەبى) لەگىرانه‌وه‌یه‌کا: عوئمان (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: ئاگادار بن بئەم
 فهرموودەیه‌تان پى بلیم، بەخودا لەبەر ئەو ئایەتە نەبى کەهەرپەشه
 لەشاردنەوه‌ى زانستى ئایینى دەکا، بەپیویستم نەدەزانى کەبۆتانى بگىرەمه‌وه،
 بەگووى خۆم لەزارى پىروۆزى خوشەویستم بیست، دەیفەرموو (دروودی خودى لەسەر
 بى): (هەرکەسى دەستنوئیزی بەجوانى بگرى، ئەوجا نوئیزی لەپینچ فەرزەکان
 بکا، مسۆگەر کەخودا لەگوناهى ئەو ماوه‌یه‌ى هەتا نوئیزە فەرزەکه‌ى تری دوا
 ئەو نوئیزە، خوش دەبى). (ت / ١ / ١/٣٥ ز ٢٨ ژ-٢٣٣). عورووى کورى زوبەیر
 دەفەرموى: (مەبەست لەم ئایەتەى کەعوبمان لەم شوینەدا ئامازەى بۆ دەکا
 ئایەتى سەدو پەنجاو نۆى سورەتى بەقەرەیه کەدەفەرموى: {إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ
 مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ

وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ { واته: } (ئەو كەسانەى كەئەو بەلگەو نیشانە روژشانە
 حەشار دەدەن، كەخوادی گەورەو سەرورەو ناردوونى و لەنامە ئاسمانى يەكاندا
 روونى كردوونەتەو و بۆ مەردووم، ئەم جوړە كەسانە لەسەر ئەم جوړە تاوانە
 گەورانە، كەبریتى يە لەشاردنەو و زانستى نايينى، هەموو نەفرەتكەرى
 نەفرەت و لەعنەت يان لى دەكەن!).

روونکردنەو:

گەرچى ئەم نايەتە پیرۆزە دەرەق بەخاوەن نامەكان هاتۆتە خوارەو
 بەتایبەتى، بەلام بايەخ و عیبرت بەگشتیایەتى ی بیژدەیه، عیبرت بە
 عومومى لەفظە، نەك بەهۆیە تايبەتەكە، كەواتە: هەر كەسى زانستى نايينى
 حەشاربدا، سەر بەهەر نايينى بى، بەر هەرەشەى ئەم نايەتە دەكەوى،
 فەرمانرەوای سییەمى موسولمانان ئیمامى عوثمانى كورپى عەففان، دایكى
 ناوى (اروى) يە كچى پوورى باوكى پێغەمبەرە لە پێغەمبەر منالترە،
 ناودەبرى بە: ذو نورهين، واتە: دوو نوور، چوونكە دوو كچى پێغەمبەرى
 هیناوە لەپیشا روقیەى هیناوە، كەروقیە دەمرى ئومموكەلثووم دەهینى،
 روقیە و ئومموكەلثووم كچى پێغەمبەر بوون، دروودى خوا لە پێغەمبەر و
 رمزای خودا لەوان بى، سەدو چل و شەش فەرموودەى لەكتیبە ناودارەكانى
 سوونەتدا هەیه، پێشەوا بوخارى یازدەیانى گێراوەتەو.

لەپاش شەهید بوونى ئیمامى عومەر، لەیهكەم روژى موخەررەمى سالى
 بیست و چواری كۆچى دا كرا بەجى نشینی سییەم، دەولەتى ئیسلام لەسەر
 دەستى ئەودا تەواو تەواو دامەزراو رووبەرى فراوان بوو، سامان ئەوقى
 دایەو، مال زۆر زۆر بوو، وای لى هاتبوو خەلك كەنیزەكیان دەكړى
 سەربەسەر بەپارە، گرنگترین و ناودارترین كارى ئیمامى عوثمان جەمعى
 قورئان بوو، لەتەمەنى هەشتاو دوو سالتیدا، لەفەرتهنەیهكى كویرانەدا،

له پوژی ههینی دا، پیکهوتی ههژدهی مانگی قوربانی سائی (۳۵) کۆچی، له کاتی
دمورکردنهوهی قورئاندا، نه سوهدی ته جیبی شههیدی کرد، قورئانه که
له باوهشی دا بوو خوینه کهی پزا به سه ر نه م نایه ته دا: (فسیکفیکهم الله) هه زار
ره حمهت له ئیمامی جه زمری که له (ذات الشفا) دا ده فهرموئ:

فَذَبْهُوَ تَالِي الْقُرْآن
بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَصْحَفَ الْعِثْمَانِي!

(بپروانه: تاج/ ۵ / ۳۳۱ / ۱ = تاج- ۴ ز- ۹۴ ژ- ۳۶۸۴ هه روا تاج/ ۵ / ۴۵ ز - ۸ هه تا
ف - ۱۶ تاج- ۲ ز- ۸ ژ- ۲۲۷۲ هه تا ۲۲۸۷).
به کوردی واته:

وهك به رخ سه ربوي، سه ربوا عوتمان

كاتي شه هيد بوون، قورئان له سه ر پان

۱۲۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:
(مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْشِرْ وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ). (الحدِيث ۱۶۱ - طرفه في: ۱۶۲ طرفه
في: ۱۶۱) (۱۱۰)

ئه به وه ره هیره (پزهی غوی لێ بێ) فه رمووی: پێغه مبه ر (مرووی غودی لسه ر بێ) فه رمووی:
(هه رکه سی ده ستنوێژ ده گری باهنگ بکاو ئاو له لوولتی رابدا، وه هه رکه سی
به به ردو شتی وا تارات ده گری، بابه چهند به ردیکی تاک خوئی پاک بکاته وه،
وهك سی یاپینج یاحهوت وه هه روه ها). (ش/ ت/ ن- تاج/ ۱ / ۱۳۴ / ۱ ز- ۲۸ ژ- ۲۳۳).

۱۲۷- (مکرر) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أُنْفِهِ ثَمَّ لِيَنْشِرْ وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ وَإِذَا

اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا فِي وَضُوئِهِ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَذَرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ. (مكرر) (الحديث ١٦٢). (١١١)

ديسان نهو (پرمزي خوي لي به) فهرمووی پيغه مبهري خوا (دروودی خودی لسمه به) فهرمووی:
(کاتی یه کی له نیوه دهستونیز دگرئ باناو بکاته لووتی یه وهو ناو لووتی پاک
بکاته وهو نهوجا هنگ بکا، وهه رکه سی به به ردو شتی وا تارات دگرئ
بابه چهن به ردی کی تاک تارات بگرئ، کاتی کیش له خه وه نه دهستن دهست
مه کهن به ناو حاجه ته که دا، که ناوی دهستونیزه کی تیادایه، له پيشا سی جار
له دمره وهی حاجه ته که دهستان پاک بشورن، نهوجا بو تان هه یه دهست بکهن
به ناویدا، به مشته یابه لویچ ناوی لی هه لگوزن، چونکه نیوه نازانن دهستان
به شهو له کاتی خه و تن دا چی به سهر هاتو وهو به رکوئی ی تری جهسته
که و تووه، دوور نیه که به رشتی کی پیس که وتبی!). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ٨
١/١٣٠ ز- ٢٧ ژ- ٢٢١).

١٢٨- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَقَدْ قِيلَ لَهُ: (رَأَيْتَكَ لَا تَمَسُّ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانِينَ وَرَأَيْتَكَ تَلْبَسُ الثَّعَالِ السَّبْيَةَ وَرَأَيْتَكَ تَصْبُغُ بِالصُّفْرَةِ وَرَأَيْتَكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهْلَ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْإِهْلَالَ وَلَمْ يَهْلُ أَنتَ حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَمَّا الْأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمَسُّ إِلَّا الْيَمَانِينَ وَأَمَّا الثَّعَالُ السَّبْيَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْبَسُ الثَّعْلَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْبُغُ بِهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَصْبُغَ بِهَا وَأَمَّا الْإِهْلَالُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْلُ حَتَّى تَنْبُعَ بِهِ رَاحِلَتُهُ. (الحديث ١٦٦-١٥١٤، ١٥٥٢، ١٦٠٩، ٢٨٦٥، ٥٨٥١) (١١٢)

(١١١) (مكرر) رواد الخمسة، أخرجه مسلم، باب: كراهة غمس المتوضيء يده المشكوك في نجاستها في الإناء (شرح النووي على صحيح مسلم ج/٢ ص ١٧٨، تاج الاصول ج/١ ص ٩٩ طبعه/٤) المترجم= ٥٥٩ شيحا ت-اج-١ ز- ٢٨ ژ- ٢٣٣).

(١١٢) أخرجه مسلم في الحج باب: الإهلال من حيث ينبعث الراحلة رقم: ١٨٧٧.

عوبه‌یدی کوری جورهیج فهرمووی: عهرزی ئیبنوعومهرم کرد: قوربان! بۆ
تۆ چوار شت هه‌یه ده‌یانکه‌ی، که‌چی برادره‌کانی ترت نایکه‌ن؟ فهرمووی:
ئه‌وانه‌ گامانه‌ن ئه‌ی کوری جورهیج! گوتم: ده‌تبینم له‌کاتی ته‌وافی کابه‌دا
له‌چوار گۆشه‌که‌ی کابه‌، به‌س ئه‌و دوو گۆشه‌یه‌ ده‌ست پیاده‌هینی و ماچیان
ده‌که‌ی، که‌ناودارن به‌دوو گۆشه‌ یه‌مه‌نییه‌کان، ده‌یشت بینم سۆلی سه‌بتیش
له‌پێ ده‌که‌ی، که‌به‌سۆلی چه‌رمی خۆشه‌کراوی بێ کۆلک و مووده‌گوتری،
ده‌یشت بینم مووی خۆت و هه‌روا پۆشاکت به‌رهنگی زه‌رد رهنگ ده‌که‌ی،
مه‌ردومیش له‌مه‌که‌که‌ که‌مانگی نوێ ی قوربانیاں دی، ئیتر ئیحریمی هه‌ج
یاعه‌مره‌ دادبه‌ستن، که‌چی تۆ له‌مه‌که‌که‌ ده‌بی هه‌تا رۆژی هه‌شته‌می مانگی
قوربان، که‌ناوداره‌ به‌رپۆژی ته‌رویه‌، ئیحرام دانابه‌ستی؟ ئیبنوعومهر
فهرمووی: ده‌با بۆت روون بکه‌مه‌وه‌ که‌بۆ واده‌که‌م: من بۆیه‌ ده‌ست ده‌هینم
به‌دوو گۆشه‌ یه‌مانی یه‌کانی کابه‌دا و ماچیان ده‌که‌م، چونکه‌ نه‌مدیوه
پێغه‌مبه‌ر (بروودی خودی له‌سه‌ر بێ) جگه‌ له‌م دوو گۆشه‌یه‌ گۆشه‌کانی تری کابه‌ ماچ بکا،
یاده‌ستیان پێدا به‌یئێ، وه‌ پێغه‌مبه‌ریشم به‌چاوی خۆم دیوه‌ سۆلی سه‌بتی
له‌پێ ده‌کرد، وه‌ده‌سنوێژی پێوه‌ده‌گرت، بۆیه‌ منیش هه‌ز ده‌که‌م که‌ئه‌و جوهره
سۆله‌ له‌پێ بکه‌م، چونکه‌ بته‌هرسته‌کان زۆرتر سۆلی چه‌رمی خاویان له‌پێ
ده‌کرد، به‌کاره‌ینانی رهنگی زه‌ردیش له‌به‌رئه‌وه‌یه‌، که‌من خۆم دیومه‌ که‌
پێغه‌مبه‌ر (بروودی خودی له‌سه‌ر بێ) رهنگی زه‌ردی به‌کار ده‌هینا، له‌به‌رئه‌وه‌ منیش
هه‌ز ده‌که‌م ئه‌و رهنگه‌ به‌کار به‌یئیم و له‌وه‌دا پێغه‌مبه‌ر بکه‌م به‌سه‌رمه‌شق
بۆخۆم، مه‌سه‌له‌ی ئیحرام دابه‌ستیش ئه‌وه‌ی من دیومه‌ ئه‌مه‌یه‌: پێغه‌مبه‌ر
(بروودی خودی له‌سه‌ر بێ) کاتی ئیحرامی دادبه‌ست که‌ولاخه‌که‌ی له‌ژیری دا هه‌لده‌ستایه
سه‌رپێ و به‌ره‌و مینا ده‌که‌وته‌پێ). (بروانه‌ زنجیره‌/ ۹۵ تاج / ۲ / ۱۸۵ = ۱۵۴۳ هه‌تا ۱۵۵۱).

۱۲۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ الْتَيْمَنُ فِي تَنَعُّلِهِ وَتَرْجُلِهِ وَطَهْوَرِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ) (الحديث ۱۶۸ - أطرافه في: ۴۲۶، ۵۳۸۰، ۵۸۵۴، ۵۹۲۶) (۱۱۳)

عائشه (مزدی خوی لی بی) دمفهرمووی: خوْشهویست (مروودی خودی لسمیر بی) (تابوی بکرایه لهگشت کاروباریکی خوْی دا چهزی لهوهمبوو کهلای راست پیْش بخت، وهک پیلاو لهپی کردن و سهردهینان و مووشانهکردن و دهستنوئز گرتن و گشت کاروباریکی بایه خداری تر). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۴/ ۱۵۴ تاج- ۱ ز- ۳۲ ژ- ۲۸۰ + تاج/ ۴/ ۱۴۰/ ۴).

۱۳۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَائِثَ صَلَاةِ الْعَصْرِ فَالْتَمَسَ النَّاسُ الْوُضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوُضُوءٍ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّعُوا مِنْهُ قَالَ فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوَضَّعُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ) (الحديث ۱۶۹ - أطرافه في: ۱۹۵، ۲۰۰، ۳۵۷۲، ۳۵۷۳، ۳۵۷۴، ۳۵۷۵) (۱۱۴).

نه نهس (مروودی خودی لسمیر بی) فهرمووی: نزیکی نوئزی عهصر بوو، روانیم یاران دهگهپان بوْ ئاو بوْ دهستنوئز، ئاو نه بوو، تاله جامیکا ههنی ئاویان هیئا بوْ پیغه مبهر (مروودی خودی لسمیر بی) بوْ دهستنوئز، پیغه مبهر (مروودی خودی لسمیر بی) دهستی خسته ناو دهمره که وه دهستووری دا به خه لکه که دهستنوئزی لی بگرن، به چای خوْم دهمدی که ناو که له نیوانی په نجه کانی پیغه مبهر وه (مروودی خودی لسمیر بی) وهک کانی هه لده قولایه ناو جامه که وه، ئیتر عه شامه ته که هه تا دوا که سیان لهو ناوه دهستنوئزیان گرت). (ش/ ت - تاج/ ۴/ ۳۳۴ + ۲ + ۱ + ۳ + ۴ تاج- ۳ ز- ۱۰۴ ژ- ۳۱۷۱، ۳۱۷۰، ۳۱۷۲، ۳۱۷۴).

(۱۱۳) اخرجہ مسلم فی الطهارة باب: التیمن فی الطهور وغیره، رقم: ۲۸۶ = ۶۱۶.

(۱۱۴) اخرجہ مسلم فی الفضائل باب: فی معجزات النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) رقم: ۵۹۰۱-۲۲۷۹.

۱۳۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا حَلَقَ رَأْسَهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ). (الحديث ۱۷۱- طرفه في: ۱۷۰) (۱۱۵)

ئەنەس (پەرزەنتی خەوی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) لەحەجی مائثاوی دا سەری خۆی تاشی، یەکەم کەس لەو قەژە پیرۆزە بەرکەوت ئەبو طەلحە بوو). (تاج/۲/ ۲۱۶ زنجیرە/ ۱۱۱-ز- ۱۰۸ ژ- ۱۵۹۶).

رافە و روئکردنەوه:

ئەم فەرموودەیە دەبێ بەبەلگە لەسەر چەند بێر (حوکم)ی، وەك پاکیی موو، پاکیی ئەو ئاوەی مووی بێ دەشۆری، سەرتاشین سوننەتی پێغەمبەرە، خۆ مووفەرك کردن بە مووی پیرۆزی پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) سوننەتە لەخودەیبیبیە خیراشی کۆری ئومەییە سەری پێغەمبەری تاشی لەحەجی مائثاوی دا.

باسی: بەرماوەی سەک و شوێن پای لەناو مزگەوتا

۱۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِثَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا). (الحديث ۱۷۲). (۱۱۶)

ئەبوھورەیرە (پەرزەنتی خەوی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) فەرمووی: (کەسەگ یان بەراز دەمی نایە ناو حاجەت و قاپتانەوه هەرچی تێدا یە)

(۱۱۵) أخرجه مسلم في الحج، باب: بيان ان السنة يوم لنحر أن يرص ثم ينحر، رقم: ۱۳۰۵-۳۱۴۲-۳۱۹۶.

(۱۱۶) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: حكم ولوغ الكلب، رقم: ۲۷۹-۶۴۶.

بیریزن، نینجا حەوت جار بەناو بیسۆرن). لەگیرانە و مەیهکی تردا: (جاری
 حەوتە میان بەخۆلاو). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۰۹/ ۴ = ز- ۲۴- ژ- ۱۶۲).
 ۱۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَتْ الْكِتَابُ تُبُولُ
 وَتُقْبِلُ وَتَذْبُرُ فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَكُونُوا
 يَرْشُونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ).

ئەبنوعومەر (مەزای خوەیان لە بن) فەرمووی: لەسەر دەمی پێغەمبەردا (دروودی خوەی لەسەر
 بن) سەگ دەهات و دەجوو بەناو مزگەوتەکە ی پێغەمبەردا، تەنانەت جاری
 وادەبوو میزیشی تێ دەکرد، چونکە مزگەوت دەرگای نەبوو، لەگەڵ ئەوەی
 ناویشیان لەشوێن میزەکە ی نەدەپرژان چ جای شوێرنەوێ.
 ۱۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: (لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ مَا يُحْدِثُ).
 (الحديث ۱۷۶ - أطرافه في: ۴۴۵، ۴۷۷، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۵۹، ۲۱۱۹،
 ۴۷۱۷، ۳۲۲۹).

ئەبوهورەیرە (مەزای خوەی لە بن) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خوەی لەسەر بن) فەرمووی:
 (بەندە ی خوا هەتا لەناو مزگەوتدا چاو منواری نوێژ بکا بەئیعتیار و لەناو
 نوێژداو خێرو پاداشی ئەو نوێژە ی بۆهەیه کە چاو منواری دەکا، بەمەرچی
 دەسنوێژەکی نەشکی).

۱۳۵- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ: سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ قَالَ قُلْتُ:
 أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ فَلَمْ يُنْمِ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ. قَالَ
 عُثْمَانُ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَطَلْحَةَ
 وَأَبِي بَنٍ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) فَأَمَرُوا بِذَلِكَ (الحديث ۱۷۹ طرفه
 في: ۲۹۲). (۱۱۷)

زهیدی کوری خالد (همزی خوی لی بر) فهرمووی: پرسیم له عوثماني کوری عه فغان، گوتم: پیم بفرموو: نه گهر پیاو جووت بوو له گهل کهسی، به لام ناوی نه هاته وه، برپاره کهی چییه، لهشی پیس دمی یانا؟ عوثمان (همزی خوی لی بر) فهرمووی: (چووکی بشوری و دهستنویزی و دهک دهستنویزی نویژ بگری و ته و او). عوثمان فهرمووی: (نهمم له پیغمبهر خوی بیستووه) زهید فهرمووی: هه مان پرسیارم له عه لی و زوبه یرو طه لحه و ثوبه یی کوری که عب کرد، نه و انیش فهرموویان: چووکی بشو و دهستنویزی به و شیوه یه بگری).

١٣٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّنَا أَغْجَلْنَاكَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُغْجِلْتَ أَوْ قُحِطَتْ فَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ). (١١٨)

نه بو سه عیدی خودری (همزی خوی لی بر) فهرمووی: جاری پیغمبهر (دروودی خودی لسمبر بر) ناردی به شوین پیاویکی نه نصاریدا، که هات بو خزمه تی تازه خوی شور دبوو، هیشتا سه ری ناوی لی دهتکا، پیغمبهر (دروودی خودی لسمبر بر) پیی فهرموو: (رهنگ بی فریا نه که و تبی له بهر په له په ل نیسه که مت ته و او بکه ی؟) گو تی: به لی جووتبوونه که م بو ته و او نه کرا که تو ناردت به شوینما یه کسه ر خوم شور دو هاتم بو خزمه تت. حه زرمه ت (دروودی خودی لسمبر بر) فهرمووی: (هه رکاتی جووتبوونت بو ته و او نه کرا و ناوت نه هاته وه، به س دهستنویزت له سه ره، خوشوردنت له سه ر نییه).

روونکردنه وه:

نهم برپاره له پیشه وه و ابو وه، له کاتی وادا خوشوردن پیویست نه بو وه، به لام کاتی نیسلامه تی به ته و او ی دامه زرا نهم برپاره هه لوه شایه وه، نه وه وی (همزی خوی)

لن یس) دمفهرموی: یهك گرتن (نیجماع) ههیه لهسهر ئهوه كهخوئوردن
بیویسته لهسهر مروؤ ههركاتی سهری چووك چووبهناو پیش یابهناو باش دا،
ههرچهند هیچ لایهکیشیان ناویان نهیهتهوه: (تاج/ ۱/ ۱۴۵ / ۴ ز- ۲۰- ژ ۲۶۱).

۱۳۷- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَأَنَّهُ ذَهَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ مُغِيرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَعَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَيْنِ). (الحديث ۱۸۲ - أطرافه في: ۲۰۳، ۲۰۶، ۳۶۳، ۳۸۸، ۲۹۱۸، ۴۴۲۱، ۵۷۹۸، ۵۷۹۹). (۱۱۹)

موغیره ی کوری شوعبه (مغزی خوی لن بن) فهرمووی: پیغه مبهه (درووی خودای لهسهر بن)
چوو دمهوه رویشت بو سهراو، منیش بهجه وهندهیی ئاوهوه شوینی کهوتم،
جاله سهراوه که ی لن بووه ئاوه کهم کرد به ده ستیاو ده سنو یژی گرت، وه له جیاتی
شو ردنی بیی دهستی ته پری هیئا به سههر هه ردوو سو له کانی دا، سو ل: واته:
خوفف). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۴۰ / ۱ ز- ۲۹- ژ ۲۴۷).

۱۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَلَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعَتْ فِي عَرْضِ الْوِسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طَوْلِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَلَسَ يَمْسَحُ التَّوَمَ عَنْ وَجْهِ يَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الْآيَاتِ الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنْ مَعْلَقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وُضوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الَيْمَنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأَذْنِي الَيْمَنَى يَقْلِبُهَا فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ

ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ
فَقَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ. (الحديث- ۱۸۳ طرفه في: ۱۱۷). (۱۲۰)

عہدو لّای کوری عہبباس (رمزی خواہان لب ہی) فہرمووی: شہویٰ لہلای مہیموونہی
پوورم، هاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودای لہسر ہی) مامہوہ، کہخوشکی دایکم بوو،
پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسر ہی) لہلای بوو، چوونکہ شہوی سہرہی خوی بوو،
کہنوپیژی خہوتنانی کرد ہات بو مالہوہ، جا کہخہوتین من لہسر باری پانی
ی سہرینہکہ سہرم کردہ سہری و راکشام، پیغہمبہرو هاوسہرہکہیشی سہریان
کردہ سہرباری دریژی ی سہرینہکہو راکشان، وہ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسر ہی)
خہوت، ہہتا نیوہ شہو، یاہہتا بہر لہنیوہشہو بہکہمی، یاہہتا پاش نیوہشہو
بہکہمی، نہوجا حہزرت خہبہری بووہو دانیشٹو بہدہستہکانی چاوہکانی
وولی و خہوہکہی بہدہستی لہپوخساری دہسپی تاخہوی بزپی، نہوجا دہ
نایہتہکہی کوتایی سورہتی نالی عیمرانی خویند، نینجا تہشریفی ہہلساو
چو لہکوندہیہکی ہہلّواسراو دہسنویژیکی بہجوانی گرت، نہمجا ہہلسا
بوّشہونویژ کردن. نیبنووعہباس فہرمووی: جامنیش ہہلسامو چاوم لہو
کرد، نہو چی کرد منیش ہہمان شتم کرد، لہگہلّ نہودا خہوتہو لہگہلّ
نہودا لہخہو ہہلسامو چاوی خؤم وولی و، دہ نایہتہکہم خویندو لہکوندہکہ
دہسنویژم گرتو نہوجا چووم لہلای چہپیہوہ راوہستامو نویژم بہجہماعہت
لہپشتیہوہ دابہست، جا حہزرت (دروودی خودای لہسر ہی) دہستی راستی نایہ سہر
سہرمو گوئی راستی گرتہو کہمی وولی و بردمی بوّلای راستی و دوو رکات
شہونویژی کرد، نینجا دوو رکاتی تریشی کرد، نینجا دوورکاتی تریشی کرد،
ہہروا، ہہتا (سہرجہمیان کردیہ دوازدمرکات) نینجا بہیہک رکات وتریشی

(۱۲۰) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين، باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه، رقم:

کرد، که سه رجه میان ده کاته سیازده رکات، نه و جا چه زمرت راکشایه وه هه تا بانگدر هات و بانگی کرد که کاتی نویژی به یانی یه، جا چه زمرت (دروودی خوبی لمسر بن) هه نساو دوو رکات نویژی سووکه لهی کرد، نه و جا دمر چوو، رویشته بو مزگهوت لهوئ نویژی به یانی بو مهردومه که کرد. (برپ = پروانه: فهرمووده ی نه و هه دوشه ش که له نامه ی زانست دا رابوارد. تاج/ ۶/ ۹۷/ ۳۹ = تاج- ۴- ز- ۳- ۳۷۹۲).

رافه و شیکردنه وه:

بو تیگه یشتنی ته و او له م فهرمووده یه که ریوایات و طوروق و ووجووه ی زوره پروانه شهرحی نه و هوی له سهر صه حیجی موسلیم، ج/ ۶ ص ۴۴ هه تا ص ۵۵ له م فهرموودما نه مانه ی تیادایه: دروسته خویندنی قورئان به بی ده ستونویژ، هه رکاتی مرووف به شه و له خه و هه نسا خویندنی نه م ده نایه ته سوننه ته، له نویژی سوننه ت دا جه ماعه ت دروسته، به دوو که سیش جه ماعه ت ده کری.

۱۳۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنْ رَجُلًا قَالَ لَهُ: أَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِيَنِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ نَعَمْ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ مَضَمَ وَاسْتَنْشَرَّ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ). (الحديث ۱۸۵ — أطرافه في: ۱۸۶، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۷، ۱۹۹) (۱۲۱)

پیاوئ به عهبدو لای کوری زمیدی گوت: نایا ده توانی که پیشانم بدهی که پیغه مبه ر (دروودی خوبی لمسر بن) چوئ دهنویژی ده گرت؟ عهبدو لای فهرمووی: به ئی

باشه، جاداواى ئاوى كرددو لىي كردد بهههر دوو دهستى داودووجار ههر دوو دهستى ههتا ههر دوو مووچى خوئى شوؤرد، ئينجا ئاوى لهدهمى و لهلووتى رادا، نهوجا سى جار روخسارى خوئى شوؤرد، ئينجا بهههر دوو دهستى سهرى خوئى تهر كرد، لهپيشا لهپيشه سهريه وه بردنى بو پشته سهرى، له سه ره تا وه ههر دوو دهستى لهپيشى سهريه وه به ته رى خشان به سه ر سهريدا ههتا پشته مى، نهوجا به ره دووا به سه ر سهرى دا به كيشى كردن ههتا نهو شوينهى كه له ويوه دهستى پيكر، نهنجا ههر دوو پى ي شوؤرد).

١٤٠- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ فَأَتَيْ بَوْضُوءَ فِتْوَضًا فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِ وَضُوئِهِ فَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةً) (الحديث ١٨٧ - أطرافه في: ٣٧٦، ٤٩٥، ٤٩٩، ٥٠١، ٦٣٤، ٦٣٥، ٣٥٥٣، ٣٥٦٦، ٥٧٨٦، ٥٨٥٩) (١٢٢)

نه بو جو حه يفه (مزاى خواى لى به) فه رمووى: پيغه مبه ر (درووى خوداى له سه ر به) له قرحه ي گه رماى ني وه پرو دا ته شريفى هات بو لامان، ئاوى ده ست نويزيان بو هينا ده ست نويزى لى گرت، جا خه لكه كه له پاشما وهى ده ست نويزه كه ي توژه توژه ئاويان ده بردو بو مووفه رك خوئى خوئى هه ليان ده سووى له ده م و چاوو ده ستى خويان، وه نيژه يه كيش له به ر ده ميابوو، دايجه قان دبوو هه تا بى به به ره به ست بو نويزه كه ي).

نه بو جو حه يفه ئاوى وه بى كورى عه بدوللاى كورى موسليمى سوانى يه، خه لكى كووفه يه، له كو تا ي ته مه نى حه ز مه ت دا به خزمه تى گه ييش تو وه، نه و كاته خوئى مي رد منال بو وه، گيړانه وهى له پيغه مبه رو ئي مامى عه لى و به راى كورى عازيبه وه هه يه، كور ده كه ي خوئى و عه ون و شه عبى و نه بو ئي سحا قى سوبه يعى و كه سانى تريش گيړانه وه يان له وه وه هه يه، چل و پينج فه رمو وده ي

ههیه، دووانیان په سهندی ههردوو پیرن، له بووخاریدا دوو فهرموودهی به جیا (واته: بهی نهوه له موسلیما هه بی) ههیه، له صه حیجی موسلیما سی ی به جیا ههیه، پی شهوا عهلی زور خو شی دهویستو زور ریزی لی دهگرتو زور جیگهی متمانهو باوه ری بوو، کردی به لی پسر او ی سهر به یتو مال له کووفه، له هه موو شهرو شه رگه کانی عهلی دا له گه لی بوو، له کووفه نیشته جی بوو، کو مه له که (الجماعة) فهرمووده یان لی یه وه گپراو مته وه، له هاوړی منا لکاره کانی پیغه مبه ر دهر میړی. بیژراویشه: کاتی پیغه مبه ر (دروندی خودی له سر بر) مردووه نهو هیشتا ره سیده نه بووه، له سهر فهرمایشتی عومده لقاری له حه فتاو دووی کوچیدا مردووه، له (الاصابة فی تمییز الصحابة) دا دمفه رموی: (واقیدی دمفه رموی: لهو سهر دمه دا که بیشر والی عیراق بوو مردووه). بر وانه فهرموودهی ژماره: ۲۴۰ که له دواوه دیت.

نهم جوړه شیکردنه وه یه م زور مه به سته، چونکه حه زده که م که بر ا کورده عه لاقه تمه نده کانی حه دیت بزائن که سوننه ت و راژه که رانی سوننه ت له هه موو قوناغیکا، چون بوون و، چی بوون و، کی بوون. چونکه به داخه وه زور له مه لاگانیش به باشی له حاله که حالی نه بوون، بگره زور به یان واده زانن که پیاوانی فهرموودهو سوننه ت وه که نهم کو لکه مه لاو وشکه سو فی و دهر ویشه ساویلکانه و ابوون، که هه ندی قسه ی بی سهر و به ریان له باره ی نایین و داستانی پیاوچا کانه وه له به ره، که له هه موو که سی ده که ن له زانا نه بی

۱۴۱- عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنِ أُخْتِي وَجَعَ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وُضُوئِهِ ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَتَنَظَّرْتُ إِلَى خَائِمِ الثُّبُورِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زُرِّ الْحَجَلَةِ). (الحديث ۱۹۰ - أطرافه في: ۳۵۴۰، ۳۵۴۱، ۵۶۷۰، ۶۳۵۲). (۱۲۳)

رافه و شیکردنه وه:

١٤٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّئُونَ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيعًا).^(١٢٤)

١٤٣- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ (جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَوِّدُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لَا أَغْقِلُ فَتَوَضَّأَ وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَعَقَلْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ

(۱۲۴) ئەم فەرموودمىه قسەى سەحابىيە، ئىضافە گراوہ بۆلای سەردەمى پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بێ) لەبەرئەوہ بەمەرفوع دادنرئ، بېروانە: شەرحى صەحیحى موسلىم/ نەوہوى/ ج/ ۱/ ص ۳۰ چاپى دار احیاء التراث العربى بیروت - لبنان. (وەرگێژ).

اللَّهُ لِمَنْ الْمِيرَاثُ إِمَّا يَرِثُنِي كَلَّالَةً فَتَرَكْتُ آيَةَ الْفَرَائِضِ). (الحديث ۱۹۴ - أطرافه في: ۴۵۷۷، ۵۶۵۱، ۵۶۶۴، ۵۶۷۶، ۶۷۲۳، ۶۷۴۳، ۷۳۰۹) (۱۲۵)

جابر (رمزی خوی لیس) فہرمووی: نہ خویش بووم ہو شمع نہ بوو، پیغہ مبہر (درووی خودی لیسر) ہاتبوو بؤ سہردانم، جا دہستنوئیز دہگریو و لہ ناوی دہستنوئیزہ کی لیم دہبرژین، ئەو جا ہو شمع دیتہوہ. جا گوتم: ئەی رەھبەری خودا! میراتو کەلەپوورە کەم بؤ کئی یە؟ چونکہ من تەنیا چەن خوشکیکم هەن کە کەلەپوورم ئی بگرن و کەسی ترم نییە نەباوک و دایک و نەمنال، ئیتربەم بۆنە یەوہ نایەتی کەلەپوور دابەش کردن هاتە خوارەوہ (ت/ ۱ / ۱۰۷ / ۱۳ / ۳ / ۱ / ۱ - ژ = ۱۵۸ - ز ۲۱ - ش / ن / ت).

۱۴۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ فَصَغَرَ الْمَخْضَبُ أَنْ يَسْطُ فِيهِ كَفُّهُ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ قُلْنَا كَمْ كُتِّمَ قَالَ ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً). (۱۲۶)

ئەنەس (رمزی خوی لیس) فہرمووی: کاتی نوئیزی عەصر داھات، ئەوانە ی کە مائیان نزیک بوو ھە ئسان چوونەوہ بۆلای کەس و کاریان، بۆدەسنوئیز شۆردن، کۆمە ئیکیش لەخزمەتی ھەزرتدا مانەوہ، لەئینجانە یەکی بەرددا چۆری ئاویان ھینا، بؤ دہسنوئیز، بؤ پیغہ مبہر (درووی خودی لیسر) ئینجانە کە - لەبەر بچووکی - جی ی ئەوہی تیادا نەدەمبۆوہ کە پیغہ مبہر (درووی خودی لیسر) دہستی تیادا بلاو بکاتەوہ، جاھەموو ئەو کۆمە ئە ی لەخزمەت ھەزرتدا مانەوہ لەو چۆرہ ئاوہ دہستنوئیزیان گرت، چونکہ خودا بەرە کە تیکی وای تیخست بەشی ھەموویانی بەزیادەوہ کرد، گوتمان: چەن کەس دہبوون؟

فهرمووی: (لهههشتا کهس پتر دهبووين). (ت/ ١ / ١٠٤ / ٥ = ژ- ١٥٠ ز- ٢١ + ت/ ٤ / ٣٣٣ / ٣+٢+١ = ژ- ٣١٧٠، ٣١٧١، ٣١٧٢ + ٤ + ت/ ٤ / ٣٣٦ / ٢+١ - ش/ت).

١٤٥- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَعَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجَّهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ).

نه بوموسا (همزای خوی لی بن) فهرمووی جاری پیغه مبهه (دروودی خودی لسمه بن) داوای ناوی کرد بو دهستنویر، له جامیکا هه نی ناویان بو هیئا، ههردوو دهستی و دهموچاوی تیا دا شوړدو، ناوه که ی ناو دهمی تفرانه وه ناو جامه که).

١٤٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخُطُّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَتَدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الْآخَرُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعْدَمَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ: هَرِّقُوا عَلِيٍّ مِنْ سَبْعِ قَرَبٍ لَمْ تُحْلَلْ أَوْ كَيْتِهِنَّ لَعَلِّي أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ وَأَجْلِسَ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ). (الحديث ١٩٨ - أطرافه في: ٦٦٤، ٦٦٥، ٦٧٩، ٦٨٣، ٥٨٧، ٧١٢، ٧١٣، ٧١٦، ٢٥٨٨، ٣٠٩٩، ٣٣٨٤، ٤٤٤٢، ٤٤٤٥، ٥٧١٤) (٧٣٠٣) (١٢٧)

عائیشه (همزای خوی لی بن) فهرمووی: کاتی نه خو شینه که ی حه زرهت (دروودی خودی لسمه بن) قورس بوو، به چهنه روژی له پيش مه رگیدا، روخسه تی له هاوسه ره گانی خواست، که له مالی من بمینیت هوهو، له وی خزمهت بکری، نه وانیش ریگه ی نه وهیان بی دا، جا روژی نه خو شینه که ی که شهنگ بوو، فهرمووی (دروودی خودی لسمه بن)

ب): (له‌حهوت کونده که ده‌مبینه که یان نه‌کرا بیته وه ئاو بکه‌ن به‌سه‌رما، سابه‌شکوو که‌می باری له‌شم سووک ببی، هه‌تا بچم بۆ مزگه‌وت بۆ‌ناو موسو‌ل‌مانان، تا وه‌سی‌ت‌تان بۆ بکه‌م) جا سو‌ینه‌یه‌کی چه‌ف‌صه‌ی هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بێ) هه‌بوو، پی‌غه‌مبه‌ریان له‌ناویدا دانیشان، ئه‌وجا ئی‌مه‌ی هاوسه‌رانی چه‌زره‌ت له‌حه‌وت کونده، ده‌ستمان کرد به‌ئاو کردن به‌سه‌ری‌دا، هه‌تا خۆی ئاماژه‌ی بۆ کردین: که‌ئێ‌تر به‌سه‌، ئه‌وه‌ی پێ‌ویست بوو کرد‌تان. جاتۆ‌زی باری له‌شی سووک بوو، جا دوو پیاو چوونه‌ ژێ‌ربالی، عه‌بیاس و پیاویکی تر بوو، به‌داره‌ داره‌ بر‌دی‌ان بۆ نوێ‌ژ بۆ مزگه‌وت، هه‌ردوو پێ‌ی ده‌خشان له‌زه‌وییه‌که‌. عوبه‌یدو‌ل‌لا فه‌رمووی: کاتێ ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی عانی‌شه‌م باس کرد بۆ ئیبنو‌عه‌باس، فه‌رمووی: ئایا ده‌زانی ئه‌و پیاوه‌که‌ی تر کێ بوو؟ گوته‌: نه‌و، فه‌رمووی: عه‌لی بوو. بې‌روانه (ژماره‌/۲۷۶).

۱۴۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا يَأْنَاءَ مِنْ مَاءٍ فَأَتَيْ بِقَدَحٍ رَخْرَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ قَالَ أَنَسٌ فَجَعَلْتُ أُنْظِرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعَيْنِ إِلَى الثَّمَانِينَ). (۱۲۸)

ئه‌نه‌س (بێ‌زی خۆی له‌ بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بێ) له‌ده‌فه‌ریکا داوا‌ی ئاوی کرد، جامیکی ده‌م په‌لی‌ان بۆ‌هینا، که‌می ئاوی تیا‌بوو، پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بێ) په‌نجه‌کانی تی‌ خست، ئه‌نه‌س ده‌ی‌گوت: که‌سه‌یری ئاوه‌که‌م کرد له‌نی‌وانی په‌نجه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ره‌وه وه‌ک کانی هه‌ل ده‌قولا، ئه‌نه‌س ده‌ی‌گوت: ئه‌وانه‌ی ده‌سنوێ‌ژیان له‌و جامه‌ گرت دامان چه‌فتا هه‌شتا‌که‌سی‌ک ده‌بوون (ت/۱/۱۰۴/۵-ش).

۱۴۸ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ أَوْ كَانَ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ). (۱۲۹)

ئەنەس (پەزى خەلىپە) فەرەمۆى: گەلى جارى وادەبوو پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) بەمەن (صاع) يەك ئاو خەى دەشۆرد، يان دەيگەيانە پىنج مەشت (مودد) جاروبارىش بەيەك مەشت ئاو دەستەنۆيژىكى دەگرتا (ت/ ۱ / ۱۳۲ / ۷ ز- ۲۷ ژ- ۲۲۷ - ش/ د/ ت/ ن).

رافەروونکردنەو:

صاع ئەيارەيەكە جەارى مودد (مەشت: مەشت) دەگرتا، مودديش ئەيارەيەكى شەش گۆشەيە، دريژى زەيەكى نەيەكى (۹/۲) سم. مودد لەعەرەبيدا بەمەشتيش دەگوترا. جە لەعەديت و لەشەرەا، مەگەر نەشانەيەكى لاپەر (قەينە الصارفە) هەبى، دەنا مەبەست لەموود مەشتى مەوؤ نەيە، بەلکەو مەبەست ئەو ئەيارە ناوبراويە، کەزورەي وەرگيرە کوردەگان تەرەمەيان کردوو بەمەشت، يابەمەست، بەلام تەرەمەمەکە زۆر سەرکەوتوو نەيە، چونکە خەلک بەمەشتى دەست تى دەگەن.

۱۴۹ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ نَعَمْ إِذَا حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعْدٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُ غَيْرَهُ). (الحدیث ۲۰۲). (۱۳۰)

عەبدوللاى كورى عومەر (پەزى خەلىپە) فەرەمۆى: سەعدى كورى ئەبو وەقەس (پەزى خەلىپە) فەرەمۆى: پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) دەستەنۆيژى گرت،

(۱۲۹) أخرجه مسلم في الحيض باب: القدر المستحب من الماء في غسل الجنابة، رقم: ۳۲۵ = ۷۲۸، ۷۲۴، ۷۲۵.

(۱۳۰) من افراد البخارى (عينى/ ۲/ ۹۶/ ۶۵) المترجم.

لهجیاتی شۆردنی پێی دەستی تەری هێنا بەسەر سۆلهکانیدا، کەبەهوجۆره سۆله لەزاراوی شەرعاً پێی دەگوترێ (خوفف) عەبدوڵلای کوری عومەر بۆئەم مەسەلەیه لەباوکی پرسی، باوکی پێی دەفەرموێ: (بەئێ وایه، وەکی تریش هەراکتێ سەعد فەرموودەیهکی پێغه مبه‌ری گێڕایه‌وه بۆت پێویست ناکا له‌کەسی تر بپرسی).

١٥٠- عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمِيَّةِ الضَّمَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَمْسَحُ عَلَى الْخَفَيْنِ). (الحديث ٢٠٤ - طرفه في: ٢٠٥) (١٣١)

عەمری کوری ئومەیه‌یه‌ی کوری جهمری (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: بەچاوی خۆم پێغه‌مبه‌رم بینیه‌وه، له‌ده‌ستنیوێژدا، له‌جیاتی ی شۆردنی هەدوو پێی دەستی تەری هێنا بەسەر جووته سۆله‌کە‌ی کەله‌پێ یدا (بوو).

شیکردنه‌وه:

عەمر پیاویکی زۆر ره‌شیدو قسه‌زان بوو، گه‌ئێ جار پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لێ بێ) ده‌ینارد بۆ کاری گه‌رنه‌گ، نامه‌یه‌کی پێغه‌مبه‌ری برد بۆ نه‌جاشی له‌حه‌به‌شه‌، هه‌روا پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لێ بێ) ناردی بۆ مه‌که‌که‌، له‌وئێ ته‌رمه‌که‌ی خۆبه‌یبی شه‌هیدی له‌سیداره‌که‌ی کرده‌وه‌و هێنای. بیست فەرموودە‌ی هه‌یه‌، له‌بوخاریدا دوو فەرموودە‌ی هه‌یه‌.

١٥٠- (مكرر) عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: (رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخَفْيِهِ).

دیسان له‌وه‌وه (بەزێ خۆی لێ بێ) دەفەرموێ: پێغه‌مبه‌رم بینێ له‌ناو ده‌سنوێژا له‌جیاتی سه‌رتە‌پرکردن (مسح الرأس) دەستی تەری هێنا بەسەر می‌زمره‌که‌یداو، له‌جیاتی قاج شۆرینیش دەستی تەری هێنا بەسەر سۆله‌کانیدا).

۱۵۱- عَنْ الْمُغِيرَةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لِلْإِنْرَاعِ خُفِّيهِ فَقَالَ دَعَهُمَا فَإِنِّي أَذْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا). (الحديث ۲۰۶ طرفه في: ۱۸۲).

موغیره ی کوری شوعبه (پرمزای خوی لسن بن) فہرمووی: لہسہ فہریکا لہخزمہ تی حہزہ تدا بووم (دروودی خودای لسمہ بن) دہسنویژی گرت، کہ گہیشٹہ سہرقاچی دانہ ویمہ وہ کہ خوفہ کانی لہ پی ی داکہ نم، فہرمووی: (وازیان لی بینہ بہدہ سنویژہ وہ لہ پیم کردوون) ئیتر قاچی نہ شورودو لہ جیاتی نہ وہ دہستی تہری ہیئا بہ سہر سولہ کانیدا. (ت/ ۱/ ۱۴۱/ ز- ۲۹ فہرموودہ ی ژمارہ: ۲۵۰).

۱۵۲- عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ (أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْتَزُّ مِنْ كَيْفِ شَاةٍ فُدْعِي إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْقَى السَّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (الحديث ۲۰۸ - أطرافه في: ۶۷۵، ۲۹۲۳، ۵۴۰۸، ۵۴۲۲، ۵۴۶۲) (۱۳۲)

عہمری کوری ئومہ ییہ (پرمزای خوی لسن بن) فہرمووی: پیئغہ مبہرم دی (دروودی خودای لسمہ بن) شانی مہریکی بہدہستہ وہ بوو، بہجہ قوی پی پارچہ پارچہ ی دہکردو دہخوارد، لہ وکاتہ دا بانگیان کرد بو نویز، ئیتر گوشت و جہ قوکہ ی داناو ہہ لساو چوو بہرنویژی یہ کہ ی بو کردن، بہ لام لہ بہر خواردنی گوشتہ کہ دہستنویژی نہ گرتہ وہ. (ت/ ۴/ ۵۳/ ۱۷ تاج- ۳ ز- ۱۶ ژ- ۲۶۵۲ - ش/ ت).

۱۵۳- عَنْ سُوَيْدِ بْنِ الثُّعْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ وَهِيَ أَدْنَى خَيْبَرَ فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالْأَزْوَادِ فَلَمْ يُؤْتِ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَمَرَ بِهِ فَتَرَى فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَكَلْنَا ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضَمَضَ وَمَضَمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ).

(الحديث ٢٠٩ — أطرافه في: ٢١٥، ٢٩٨١، ٤١٧٥، ٤١٩٥، ٥٣٨٤، ٥٣٩٠، ٥٤٥٤، ٥٤٥٥).

سووهیدی کوری نوعمان (رمزی خوی لى بن) فهرمووی: سالی نازاد کردنی خه یبهر له خزمهت پیغه مبهردا (دروودی خودی لى بن) چووم بؤغهزا، بهر وه خه یبهر کهوتینه پړی، که گه یشتینه سه هباء، که ناوی شوینه که وا له خوار خه یبهر وه، له وی نو یژی عه صری کرد، که نانه که یان بوی هینا، بریتی بوو له هه ندی قاووت و بهس، که زرمهت (دروودی خودی لى بن) فهرمانی فهرموو به ناو تهریان کرد، نه و جا به کۆمه ل له گه ل پیغه مبهردا دهستان کرد به خواردنی نه و پر پۆله ی قاوته. له پاشا له خزمهتی پیغه مبهردا (دروودی خودی لى بن) ناوی له ده می خوی راداو ئیمه یش ناومان له ده می خۆمان راداو، ده ممان شۆرد، نه بادا شتی له قاوته که له نیوانی ددانمانا بمینیتیه وه له ناو نو یژه که دا پیوهی خه ریک بین، به لام ده سنو یژمان تازه نه کرده وه به هو ی خواردنی قاوته که وه. (ت/٤/٥٥/٢٣ = تاج-٢ ز-١٦ ژ-٢٦٥٨).

روونکردنه وه:

سووهید (رمزی خوی لى بن) له دهسته ی بهیمانی خوشنوو دی یه (واته: له کۆمه له ی به یعه تور یضوانه) کهوت فهرمووده ی هه یه، یه که فهرمووده ی له بو خاریدا هه یه نهویش نه مه یه.

١٥٤ - عَنْ مِمْوَنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكَلَ عِنْدَهَا كَيْفًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (١٣٣)

مهیموونه ی هاوسه ری پیغه مبههر (دروودی خودی لى بن) فهرمووی: پیغه مبههر (دروودی خودی لى بن) له لای من شان ی گوشتی خوارد، نه و جا هه لسا نو یژی کرد، له پاش خواردنی گوشته که ده سنو یژی نو ی نه کرده وه.

مهیموونهی گچی حاریث، دایکی موسولمانان، لهسالی شهش یاحهوتی
کۆچی، لهسهریف پیغه مبهەر (دروودی خودی لسهەر بئ) هینای، لههه مان شوین لهسالی (۵۱)
ی ک، بیژراویشه له (۶۶) ی ک مردوو، ئیبنووعه بیباسی خوشکهزای نوژی
لهسهر تهرمه کهی کرد.

۱۵۵ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
شَرِبَ لَبَنًا فَمَضَمَضَ وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسْمًا. (الحديث ۲۱۱ طرفه فی: ۵۶۰۹). (۱۳۴)

ئیبنووعه بیباس (رمزی خودیان لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیغه مبهەر (دروودی خودی لسهەر بئ) شیر
خواردموه، لهپاشا ناوی لهدهمی رادا، فهرمووی: شیر چهوری و بهلخی ههیه).
(ت/ ۴ / ۱۱/۶۰ تاج- ۳ ز- ۱۷ ژ- ۲۶۷۴).

۱۵۶ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى
وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَذَرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسْبُ نَفْسُهُ. (الحديث ۲۱۲). (۱۳۵)

عائیشه (رمزی خوی لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیغه مبهەر (دروودی خودی لسهەر بئ) فهرمووی:
کاتی یهکی لهئیوه لهناو نوژیژدا وهنهوزی دهداو خهوه نووچکهی بوو ئیتر
بابجئ بجهوی ههتا خهوه کهی دهروا، چونکه کاتی بهدهم وهنهوزه کوئی و
خهوه برده وهوه، نوژیژ بکهه رنگه بتانهوی بیارینه وه بوخوتان بهلام
لهجیاتى نهوه جنیو بهخوتان بدهن (ت/ ۱ / ۲۹۸ = ز- ۹۶ ژ- ۵۷۸ - ش/د/ت/ن).

۱۵۷ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا
نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْمَ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ). (الحديث ۲۱۳).

لهئه نه سهوه (رمزی خوی لئ بئ) له پیغه مبههر وه (دروودی خودی لسهەر بئ) دهفهرمووی: (ئهگهر
کهسیکتان لهناو نوژیژدا خهوی دههات و وهنهوزی دهدا، بایتر بجهوی، ههتا
بزانی چی دهخوینی، بهلام نهو نوژیژهی کهتیادیهتی دهبی نهوه تهواو بکا).

(۱۳۴) أخرجه مسلم في الحيض، باب: نسخ الوضوء مما مست النار، رقم: ۷۹۶=شیخا.

(۱۳۵) أخرجه مسلم في صلاة المسافر وقصرها، باب: أمر من نعل في صلاته، رقم: ۷۸۶ = ۸۲۲ شیخا.

۱۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ قَالَ وَكَانَ يُجْزِي أَحَدَنَا الْوُضُوءَ مَا لَمْ يُحْدِثْ). (الحديث ۲۱۴).

عمری کوری عامیر فہرمووی: ئہنس (رمزی خوی لن ہن) فہرمووی پیغہمبہر (درویدی خودی لسمہر ہن) بوہموو نوپڑی لہکاتی داہاتنی دا دہسنوپیڑیکی تازہی دہگرت (ہہتا روژی نازاد کردنی شاری مہککہ، لہو روژہدا بو دہرپرینی دروست بوون - واتہ: بوہہیانی جہواز - بہیہک دہسنوپیڑ ہہر پینج فہرزہ نوپڑمکانی کرد). عمر فہرمووی: گوتم: ئہی ئیوہی یاران پیغہمبہر چوں دہسنوپیڑتان دہگرت؟ فہرمووی: یہک دہسنوپیڑمان بہس بوو، تاکاتی دہسنوپیڑمکمان دہشکا، ئہوسا لہکاتی پیویست دا دہسنوپیڑیکی ترمان ہہلدہگرتہوہ. (ت / ۱ / ۱۳۹ / ۱۳ = ژ-۲۴۵ ز-۲۸ - ب / د / ت / ن)

۱۵۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَذِّبَانِ وَمَا يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ فَكَسَرَهَا كِسْرَتَيْنِ فَرَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً فَقِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيْسَسَا). (الحديث ۲۱۶- أطرافہ فی: ۲۱۸، ۱۳۶۱، ۱۳۷۸، ۶۰۵۲، ۶۰۵۵). (۱۳۶)

ئیبنوعہبباس (رمزی خودہمان لن ہن) فہرمووی: جاری پیغہمبہر (درویدی خودی لسمہر ہن) لہمہدینہ، یالہمہککہ، بہلای باخہ خورمایہکا رابورد، گوئی لہدہنگی دوو مروفہ بوو، لہناو گورمکانیان دا سزا دہدران، پیغہمبہر (درویدی خودی لسمہر ہن) فہرمووی:

(۱۳۶) أخرجه مسلم في الطهارة باب: الدليل على نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه، رقم:

(خاوهنی ئەم دوو گۆرە سزا دەدرێن، لەسەر شتێ سزا دەدرێن کە خۆیان لەژیانیان بەگەورەو گرانیان دانەناوە، بەبێ نرخیان زانیوە، بەلام ئەو شتە لەلای خودا، گوناھو تاوانیکی گەلی گەورە، یەکیکیان لەسەرئەو نازار دەدرێ چونکە لەحالی ژیانی دا خۆی لەگمیزی خۆی نەدەپاراستو، لەکاتی میزکردن دا خۆی لەپال شتێک دا حەشار نەدەدا، ئەوێتریشیان قسەچێن بوو، دووزمانی دەکرد، قسە دەهێناو دەبرد بۆ تیکبەردانی خەڵک لەیەکتری).

ئەنجا حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) پەلکە دارخوارمایەکی سەوزی هەلگرت و کردی بەدوو لەتەووە، هەرکەرتهی لەسەر گۆرێکیان داچەقاند. گوتیان: ئەو پیغەمبەری خودا! ئەمەت بۆچی کرد؟ فەرمووی: (چونکە گیاو داری سەوزو درەختی تەپری سەرگۆڕ، تاوشک دەبێ و تەراپی تێدا نامیێ دەپاریتەو بۆ مردوووەکە، جاکە وابوو بەشکوو ئەم دوولەتە پەلکە خورما سەوزمە ئەم روانگەییەو، باری نازاریان سووک بکەن، هەتا ئەوکاتە کەوشک دەبن و لەتەسبیحات کردن دەکەون!) (تاج/ ١١٠/١ = ٣ - ٢٣ ژ- ١٦٥ ش/ د/ ت/ ن).

روونکردنەوایی:

بریار (حوکم)ە کانی شەریعت لەسەرچاوە گەورەکانی شەریعت وەردەگیرێن، پێویستە لەسەر هەموو موسوڵمانی، لەکاروباری نایینی دا، وەک پێشینانە باشەکان، چاویان لەدەمی زانا گەورەکان بێ، وەک شیخی ئەزھەر، وەک جەنابی مامۆستا مەلاعەبدولکەریمی مودەرپس، وەک هەموو مەلا گەورەکانی تری جیهانی ئیسلام. وەلەکاتی پێویست دا موراجەعە کتێبە گەورەکانی شەرع بکری.

بەلام بەداخەو، لەولاتی ئێمەدا، بەتایبەتی لەکوردستانی ئازیزدا، شیرازە کاروبار تیکچوو، کەسانی وا خۆیان بەمەلا ناگۆرنەو فەقێ ی تەواویش نین، خۆزگا بەخۆزگایی خودا، لایەنە ئیسلامییەکان هەقیان بەسەر بابەتە

فیقهیه کانه وه نه بوايه، دهوری قازی و مهلاو موفتیان نه بینبایه، چونکه
نه رکی پیروزی سهرشانی نهوان پشتگیری شه ریه ته، نه شری دعوته،
به رگری یه له نیسلام، هه وئدان و تیکۆشانه بۆ پیاده کردنی دهو له تی قورنان!

نه وهی من به چاوی خۆم دیبینم کاره ساتیکی زۆر دلته زینه، که نه ویش
نه مه یه: ره شه خه لکیکی جه هیللی وا دروست بوون باومریان به لایه نه که ی
خویان زیاتر هه یه تابه فهرمایشتی توحفه و ئوممی شافیهی و سه حیهی
بوخاری، هه تا ئیوارئ تۆ بلی ی له مینه حاجی نه وهی دا واده فهرموی، نه و
خه لکه سهرلی شیاوه شتی وابه بیدعه ت داده نی، ته نانه ت دووبه ره کی و
راجیایی یه کی گهره ی وا دروست بووه، له ناو پیزی نوپزی جه ماعه تدا،
دهزانرئ نوپز که ره که له چ لایه نی که و سهر به کی یه! زور به ی ئه مانه
غه ربزه ده و گۆنه پیری عیلمانین!

به داخه وه لایه نه نه یاره گانی نیسلام نه مه له گهره یان قۆستۆته وه، یه ک
به هه زار له گیرفانی خویانه وه لی ی زیاد ده که ن و، نه وه نده ی تر ئاگری ئازاوه
له نیوان لایه ن و گوروپ و گورۆه نیسلامیه یه کان دا خۆش ده که ن!

من له م کتیبه پیروزه دا عهرزی ئازیزانی خۆم ده که م: نابئ لایه نگیرانی نه و
لایه نانه خویان له تیکرایی موسو لمانان جیا بکه نه وه، وده دبئ په پره ی
مه ده به ی خویان بکه ن، نابئ هه ندئ بابته و مه سائیلی خیلای بکه ن به مارکه
موسه ججه له بۆخویان، منیش له گه ل نه وه دام که په پره ی سوننه ت له پشتر و
باشتره له په پره ی کردنی کویرانه ی مه ژه به!

به لام شتی وا به رنامه یه کی هیلی و دورودرپزی ده وی، که له خودا به زیاد
بئ نیستا نه و به رنامه یه له گه شه کردن دایه، وه به هیج جوړئ پبویستی
به پشگوئ خستنی نه م مه ژه به به گه ورانه نییه، به لکوو خویاربئ هه میشه
کو ششی باشی پاشینانی نه ته وه ی نیسلام ده بی به ته واو که ری کو ششی پیروزی

پیشینیانی ئەم نەتەو دیە، رحەمەت لەو کەسە، لەو لایەنە، لەو مەلایە، لەو موسوڵمانە کە قەسەى خێر بۆ موسوڵمانان دەکا، ریزەکانى موسوڵمانان یەك دەخا، گوێ بۆ قەسەى هەق دەگرێ.

جا وامن لێردا لەبابەت ئەم فەرموودەى وە، بۆ کەسى خۆى ئەم چەند خالە روون دەکەمەو:

١- دینى و سەردانى گۆڤو گۆڤستان سوننەتێكى گەورەى، بۆ پیاوو ژن سوننەتە، رحەمەت لەو کەسەى بەپێى شەریعەت سەردانەکەى ئەنجام دەدا.

٢- پیشەوا نەو دەوى (پەزى خۆى لى بى) لەبەرگى سییەمى شەرحى صەحیحى موسلىما، لەلایەره (٢٠٢ ٢٧٥ ژ شىخا) دا، لەباسى (الدلیل على نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه) دا، بەدەق دەفەر موئ: (واستحب العلماء قراءة القرآن عند القبر لهذا الحدث، لأنه إذا كان يرجى التخفيف بتسبيح الجريد فتلاوة القرآن أولى والله أعلم) واتە: زاناگان دەفەر موون: خویندنى قورئان لەسەر گۆڤ بەپێى ئەم فەرموودەى سوننەتە، چوونکە لەشوینى بەهۆى پیت و فەرى تەسبیحات کردنى پەلکە خورماى سەوزەو، سزای مردوو سووک بێ، دیارە کە بەهۆى قورئان خویندنى موسوڵمانەو بەشتر سزای سووک دەبێ.

٣- عەللامەى عەینیش (پەزى خۆى لى بى) هەمان را لەخەططابییەو راکوێز دەکا و دەفەر موئ: (ئەم مەسەلەیه راجیای تیا دایە، ئەبوحەنیفەو ئەحمەد (پەزى خویان لى بى) رایان وایە کە پاداشى خویندنى قورئان دەگا بەمردوو، بەپێى ی ئەو فەرموودەى کەوا ئەبوبەکرى نەجار لەکتێبى (السنن) دا، لەعەلى کورێ ئەبوطالبیەو دەگێرپێتەو: پێغەمبەر (مروودى خودى لەسەر بى) دەفەر موئ: (هەرکەسى لەگۆرستانەو رەت بێ و یازدەجار (سورەتى قل هو الله أحد) بخوینى، ئەوجا پاداشەکەى بێخەش بەمردووکان، بەقەد ژمارەى مردووکان پاداشى پێ دەدرێ).

٤- له کاتی خویندنی قورنانا سه کینه و مایه ی ئارامی و فریشته ی رحمة

دادمبارن، بوخاری و موسلیم و تیرمیزی (رهزای خودایان لى بى) ده گێرپنه وه: بهراء (رهزای

خوای لى بى) فهرمووی: شهوئ ئوسهیدی کوری حوزدیر سووردهتی که هف

ده خوینئى، له وکاته دا ماینه که ی له لایه وه به دوو گوریس به سراپوه، په له

هه وری دها به سه ریاو دهیگریته ناوو، دهست دهکا به گپ خواردن به دهو ریداو

لیی نزیك ده بیته وه، ماینه که شى که نه مه ده بیئى سئ لى ده کاو، هه ل

ده سه له میته وه، جا بۆ به یانی هاته لای پیغه مبه ر (مردووی خودای له سه ر بى) نه مه ی بۆ

گێرپیه وه، فهرمووی (مردووی خودای له سه ر بى): (نه وه فریشته ی ئارامی و مایه ی

رحمة و ناسایش بوون له بهر خاتری قورنانه که داباریون!)

٥- مه عقیلی کوری په سار (رهزای خوای لى بى) له پیغه مبه ره وه (مردووی خودای له سه ر بى)

دمفه رموئى: (یاسین دئى قورنانه، هه رکه سئ نه م سوورده ته ساخ بۆ رهزای خودا

بخوینئى، به نیازی پاداشی باشی نه وجیهان، مسوگه ر خودا لیى خوش ده بی،

سوورده تی یاسین له سه ر مردووی خوئان بخوینئى!) (نه سائی و نه حمه دو

ئیبنو ماجه گێرپاویانه ته وه ئیبنو حییان به فه رمووده یه کی دروستی دانا وه).

واته: به حه ده ی پیکی سه حیحی دانا وه.

٦- دهقی ئایه ته و فه رمووده ی زۆر هه یه له سه ر نه وه که مردوو سوودو به هه ر

له کرده و ده ی که سیکی تر و مرده گری. وهک:

١- قورنانه دمفه رموئى: (وکان أبوهما صالحاً) وه دمفه رموئى: (ربنا اغفر لنا

و لإخواننا الذين سبقونا بالإيمان) وه دمفه رموئى: (من يشفع شفاعة حسنة یکن

له نصیب منها) وه دمفه رموئى: (والذين آمنوا واتبعتهم ذریعتهم بإیمان ألحقنا بهم

ذریعتهم).

ب- نزاو پارانه وه ی زیندوو بۆ مردوو سوودی هه یه بۆی، نوێژ له سه ر مردوو

سوودی هه یه بۆی، به پیی فه رمووده ی ساخ، که شه یخه ی گێرپاویانه ته وه

حه زرمته (دروودی خودی لهسمر بڼ) دمفه رموی: (که سی بمری و روژووی لهسهر بڼ)، که سوکاری دمتوانن له باتی نهو به روژوو بن) وهک دروشمیکی گشتی، بو قهزا گپړانه وه بو مردوو پیغه مبهه (دروودی خودی لهسمر بڼ) دمفه رموی: (فدین الله حق ان یقضی). هه جیش بو مردوو قهزا دهکړیته وه، هه رمووده لهسهر نه مه له بوخاری و موسلیم و تیر میژیدا هه یه، خیری وه قف دهگا به مردوو، له هه رمووده ی ساخ دا دهلی: پیاو گوتی: نه ی پیغه مبهه ی خودا! دایکم مردوو، نایا سوودی هه یه بو ی نه گهر من نیستا خیری بو بکه م؟ هه رموی (دروودی خودی لهسمر بڼ): (به لی). قه زدانه وه جیش بو مردوو سوودی هه یه.

۷- نویژی مردوو لهسهر گوړ دروسته، پیغه مبهه (دروودی خودی لهسمر بڼ) خو ی له پاش هه شت سال نویژی مردوو لهسهر شه هیده کانی ئو خود کرد، نه وه جیش مه عنای وایه که پیغه مبهه (دروودی خودی لهسمر بڼ) قورنانی لهسهر مردوو خویندو وه، چونکه فاتحه ی لهو نویژدها خویندو وه (بروانه: ۴۶۱).

۸- نیمامی تیر میډی بهر شته یه کی جوان دهی گپړیته وه: نیبنوعه بباس (رهای خویان لی بڼ) دمفه رموی: جاری پیاو له یارانی پیغه مبهه (دروودی خودی لهسمر بڼ) نازانی چاتوله که ی لهسهر گوړی هه لده دات، که گو ی دهگری واله ناو گوړه که دا یه کی سوورته ی (تبارک الذي بیده الملك) ده خوینی تاته واوی دهکا، جاده چیته خزمه تی هه زرمته (رهای خوی لی بڼ) هه زری دهکا: قوربان! نه ی پیغه مبهه ی خودا! نه مزانی چاتوله که مم لهسهر گوړی هه ل دابوو، که چی مرؤفیکی تیا بوو، که لهو گوړدها نیژر ابوو، سوورته ی ته بارمکی خویند هه تا ته واوی کرد، جا پیغه مبهه (دروودی خودی لهسمر بڼ) هه رموی: نهو سوورته شوورمه بهر زینه و که سی بیخوینی ده بی بهر یاره سی و رزگاری دهکا له سزاو نیش و نازاری گوړ).

۹- زور لهو عیبادمه تانه ی که پیغه مبهه ران و بهنده باشه کانی خودا له پاش مردنیان کردوویانه یاده کیکن و بهنده له صه حیجی سوننه تدا بهر چاوم

كهوتوون لهئور جوزهى (بين یدی كتاب الله) دا تۆمارم كردوون ودهك ئەم
چەن بابەتانەى وان لەم چەن ھەلبەستەدا دەى ئەم جوړە شتانە ئەو
دەگەيەنن، كەلەپاش مردنیش خێرى كردهوى باش دەگا بەخاوەنى،
ودەعەلاقەو پەيوەندى لەنيوان مردوان و زيندواندا بەتەواوى نەپچراوە.
ئەمە چەند نموونەيەكە.

حافظ (المملك) الذي يتلوها
في كل يوم نال ما يرجوها
تنجيته من عقوبة القبور
وتشفع وله لدى الغفور
وجاء في الخبر أن الميتا
قرأها في قبره، قيس يا فتى!
لو لم يقد هذا، فهذا الرجل
ما كان في دار الثواب يعمل
وبعض الانبياء بعد الموت
تعبداً طاف حول البيت
وبعضهم بالحج قد أهلاً
وبعضهم في قبره قد (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
أمرهم الرسول بالمصلى
لما سرى في قدسنا المعلا!
قد اقتدى الأموات بالأحياء
إذ أمرهم أحمد في الإسراء
هذا من التكريم للخيار
فلا مجال فيه للشرار!
أن نلهم التسبيح حين نخلد

يُثَبِّتُ أَنْ اللَّهَ دَوْمًا نَعْبُدُ
وَالْحَمْدُ وَالتَّسْبِيحُ وَالسُّجُودُ

١٠- له چوار چيوهى نهم روونكر دنده وهيه دا بهنده له كتيبي (بين يديه كتاب

الله) دا گوتوومه:

يَا سَيِّدِ تَقْرَأْ عَلَى الْأُمَمَاتِ
وَجَارَةَ لِسُورَةِ الصَّافَاتِ
قُرْآنَ رَبِّى قَلْبُهُ يَا سَيِّدِ
فَقَلِّبْ تَالِيَهَا بِهَا يَلِينِ
وَقَبْرِ مَنْ تَتْلَى عَلَيْهِ يُوْهِلِ
إِذْ السَّكِينَةُ عَلَيْهِ تَنْزِيلِ
وَسَنْ خْتَمَهَا عَلَى الْمُحْتَضِرِ
وَذَكَّرْ مَا يَدْعُوهُ لِلتَّذَكُّرِ!
يَا زَائِرَ الْقُبُورِ كُنْ مُسَلِّمًا
وَدَاعِيًا لَهُمْ بِخَيْرٍ وَعَلِمًا:
خَيْرُ هَدِيَّةٍ مِنَ الزَّوَارِ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَالْأَذْكَارِ
(قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَالْأَذْكَارِ)
إِنْ الْجَرِيئُ الْأَخْضَرُ إِذْ يَذْكُرُ
عَلَى الْقُبُورِ ذَنْبَهَا قَدْ يَغْفِرُ
بِخْتَمِ يَاسَيِّدِ الْقُبُورِ عَطَّرُوا
أَفْرَضَ بِأَنَّكَ الْجَرِيئُ الْأَخْضَرُ!
لَيْسَ لَتَفْرِيجِ الْكَرُوبِ مِثْلُهَا
وَكُلُّ لَيْلٍ قَبْلَ نَوْمٍ فَاتْلُهَا
إِنْ الْمَدَارُ لَعَلَى الْإِخْلَاصِ
وَقُوَّةُ الْيَقِينِ فِي الْخُلَاصِ

ئەمەش چەن شەيعرئىكە لەو پېرپستە كەبە حيسابى ئەبجەد ژمارەى
سورەتەكان لەناو شەيعرەكاندا، لەسەر ئەم شۆمىيە تۆماركراو: (لو- زل) = ٣٦
كە دەكاتە ژمارەى سوورەتى ياسين. زل = ٣٧ كە دەكاتە ژمارەى
سوورەتى صافات، كە يەكسەر والەدوا ياسينەو، ئيتەر هەروا، لەهەمان كاتدا
خودى شەيعرەكەيش مەعنا يەكى جوانى ئاسايى ترى هەيه:

هـود و يوسـف ورعـد سـور
الرمزها (يا بيحي) نعم الصورا
بالفكر سـر غـورة تمـيط
بكهـف مـريم العـلا (يحـيط)
(كـطـل) غـيث في حـقـول الفـوم
العـنـكـبـوت في جـوار الـروم
(لا . لب) لي إن لم أـقـل يـا هـاني + (لقـمان قـبل سـجـدة القرآن)
ياسين والصافات قد تقاسموا + (لو . زل) علم لزل عالم
عـيـنـي لـقـا بـي في فـدا هـ (مـزحـم)
محمـد في فـتـح هـ (ص) مـكـرم
لـولا هـدى الـرحـمن يـا حـنـون
في الواقـعة بـشـدة (نـهـون)
بـسـورة الحـديـد نـصف الـسـور
قـد إنتـهـى عـددها في نظـري
عـدد نـصف سـور القـرآن
جـمـع (الحـديـد: زن) بـلا نـقـصـان!
وعـددـي (وز) بـسـين ادرجـوا
رقـم تـحـريم و مـلـك يـخـرج
إلى المـعـارج بـعـيـنـهـا أشـر

في (جَدَّ نوح) رَقَم نوح قد سطر!
والنازعات جـارة لعـبس
(عطـف) الجـوار منهمـا تأسـس!
(لان) لتكـوير ولانفـطـار
(ثُمَّ ل) رزقـتم منـه يا صـفـاري!
(فـج) هـوى المـطـفـفـين مـن سـلك
بالانـشـقاق (دـف) يـمـن مـا مـك
(فـه) بـالـبرـوج (وـف) هـا تـجـيـلا
ورتلـن طـارـقـاً تـرتـيلاً (١٣٧)

(١٣٧) بـروانه شـهـرحـى نهـوهـوى لهـسـهـر صـهـحـيـى مـوسـلـيـم ج/٣ ص ٢٠٢، ج/ ١٨ ص ١٤٤، ج/ ٦ ص ٨١، ص ١٠١، ص ٢١٩، عمدة القارى ج/٢٠ ص ٣١، ص ٢٥ ج/٣ ص ١٨ ج/٦ ص ١٨، ج/ ١٦ ص ١٣٥، ج/ ٨ ص ١٥٢، ص ١٥٦، ج/ ١٧ ص ١٤١، ص ٦٤، ص ١٦٥، تاج الاصول ج/١ ص ٨٦، ص ٣٧٧، ص ٣٧٩، ص ٢٨١، ص ٢٨٣، ج/٣ ص ٢٨٠، ج/ ٤ ص ١٤، ص ٢١، ص ٢٣، مغنى المحتاج/١/ ٣٦٨ ج/٣/ ٦٨-٧٠. الفقه الميسر/١/ ٢٩٥ ج/٢/ ٢٠-٣١٠. فيقهى ناسان/١/ ٢٨٩، ٤٠٠-٤١٢. (نامهى زانين لهم كتيبىه پيروزه، فهـرمـوهـدى ژماره: (٢٧٥) + تاج/١ ص ٢٩٢ جه لكردنى جهن شيعرى لهم شيعرانهى سهـرمـوه: قورئان (١١٤) سوورته، نيوهى دهكاته: (٥٧) كهـرـيـك دهـكـاته كـوى پـيـتهـكـانى (الحديد) كهـسـورـتهـى ژماره (٥٧) ي قورئانه: ا= ١ ل= ٣٠ ح= ٨ د= ٤ ز= ١٠ د= ٤ هـهـموو دهـكـاته: ١+ ٣٠+ ٨+ ٤+ ١٠+ ٤= ٥٧. سوورتهـى مهـعـاريـج ژمارهـكهـى (٧٠) يه، عهـيـنـيش كهـيـهـكـيـكه لهـپـيـتهـكـانى (العارج) بهـحـيـسابـى جـومـهـل دهـكـاته (٧٠) (فـج) هـوى الخ، اى قسماً بسورة الانشقاق من سلك طريق اهواء المطففين الجائرة في المعاملات دفـ اى استأصل ونسف - بركة ماله. أو المعنى هكذا: من سلك طريق اهواء المكتالين المحتالين محق الله بركة ماله، بسبب الشقاق والمنازعة مع الذين غشهم بالتطفيف ونحوه، وضمن هذا المعنى يشير (فـج=٨٢) إلى رقم السورة المطففين و (دـف=٨٤) إلى رقم سورة الانشقاق، واته: ناوكهـوانهـكان، لهـسـهـر نهـو ريزهـى كهـوان لهـشـيـعـرهـكهـدا وهـك (فـه=٨٥) ژمارهـى بـروـوجـه (وـف=٨٦) ژمارهـى سوورتهـى طـاريـقه وه هـهـروهـها - ومـرگـيـر.

۱۶۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ أَتَيْتُهُ بِمَاءٍ فَيَغْسِلُ بِهِ). (۱۳۸)

ئەنەسى كۆرى مالىك (مەزى خۇدەيان لى بىن) دەفەر موۋى: (ھەزرىتى نەبىيى سەلى اللہ ئالەھى ئەلەيھى وەئەلەھى سەللەم) كاتى دەھو بۆسەرەو، ئاوم بۆى دەبىرد، خۆى پى دەشۆرد).

۱۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَامَ أَغْرَابِيٌّ قَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَازَلَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ ذُنُوبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُبَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ). (الحدِيث ۲۲۰ - طرفه في: ۶۱۲۸) (۱۳۹)

ئەبوھورەیرە (مەزى خۇدای لى بىن) فەر موۋى: ھەزرىتى ئەبۇ ھەرەبىكى دەشتەكى ھەلسا، لەناو مزگەوتەكەى پىغەمبەرەدا (دروودى خۇدای لەسەر بىن) گەمىزى كرد، چەن كەسى تىيان خورپى: ئەھا كورە! شتى وانەكەى. پىغەمبەرەش (دروودى خۇدای لەسەر بىن) فەر موۋى تازە وازى لى بەھىن، بەلام سەتلى ئا، يادۆلچەيى ئا بكەن بەشويىنى ميزەكەى دا، خۇدای گەورە بۆيە منى كردوو بە پىغەمبەرى ئىيە، كەوھك خۆم كلىوئاستان بكەن، نەوھك كارگران بكەن (جاكەوابوو دەيى چاۋ لەنەزان بېۋىش و بەناسكى فېرى وىل و ياساكانى ئىسلامى بكەن).. (ت/ ۱ / ۱۱۰ = ز- ۲۳ ژ- ۱۶۴ - ش/ د/ ت/ ن).

۱۶۲- عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِخْصَنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَلَّهَا أَتَتْ بِابْنٍ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَرِهِ قَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَغَسَّاهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ). (الحدِيث ۲۲۳ - طرفه في: ۵۶۹۳) (۱۴۰)

(۱۳۸) أخرجه مسلم في الطهارة (عيني/ ۸۰/ ۱۲۲/ ۳) المترجم.

(۱۳۹) أخرجه مسلم في الطهارة (عيني/ ۸۲/ ۱۲۴/ ۳) المترجم.

(۱۴۰) أخرجه مسلم في الطهارة باب: حكم بول الطفل الرضيع، وفي السلام، باب التداوى

بالعود الهندى رقم: ۲۸۷= ۶۶۰.

نوم قهیسى كچى میحصه ن (رمزى خوى لى بى) فهرمووى: كورپكى كۆرپه م هه بوو،
 نانه خۆره نه بوو بوو، بۆ موبارهكى بر دم بۆلاى پيغه مبه ر (دروودى خودى لىسر بى)
 پيغه مبه ر (دروودى خودى لىسر بى) له كۆشى خوى دا داي نا، مناله كه ميزى كرد
 به جل ه كانيدا، پيغه مبه ر (دروودى خودى لىسر بى) داواى ناوى كردو ئاوه كهى له جل ه كهى
 پرژاند، نيت ر نه يشۆرد (ت/ ١ / ١١١ / ٤ = ز- ٢٣ ژ- ١٦٦ - ش/ د / ت / ن).

راهه و شيكر دنه وه:

نوم قهيس خوشكى وه كاشهى كورپى ميحصه نه، له دي رينا له مه كه كه ئيسلام
 بووه، وه كۆچى كردوو وه بۆ مه دينه، بيست و چوار فهرموودهى له
 پيغه مبه ر وه گير اوه ته وه، له سه حيه يندا دوو فهرموودهى هه يه، زۆر
 ته مه ندي ر ژ بووه. به پي ئى ئه م فهرمووده يه سوننه ته ساوا به نيازى پيرو ز
 بوون و نزاى باش بۆ كردن بيري بۆ خزمه تى پياو چاكان.

١٦٣- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبَّاطَةَ
 قَوْمٍ قَبَالَ قَائِمًا ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَجِئْتُهُ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ فِي رَوَايَةِ عَنْهُ: فَانْبَذَتْ مِنْهُ، فَأَشَارَ
 إِلَيَّ فَجِئْتُهُ، فَقُمْتُ عِنْدَ عَقْبِهِ حَتَّى فَرَعْتُ). (الحديث ٢٢٤- أطرافه في: ٢٢٥،
 ٢٢٦، ٢٤٧١) (١٤١)

حوزه يفه (رمزى خوى لى بى) فهرمووى: پيغه مبه ر (دروودى خودى لىسر بى) چوو وه سه ر
 سه رانگو يلكى هو زى، له و ئى به پيو ه گميزى كرد، نه و جا داواى ناوى كرد، منيش
 ئاوم بۆي برد، ده سنويزى پيگرت. له گير ا نه وه يه كه تى حوز ده يفه دا فهرمووى:
 منيش ويستم له كاتى گميز كردنه كه دا لى ئى دوور بكه ومه وه به لام ئاماز ده
 بۆ كردم كه به چم بۆ خزمه تى، هه تا بيم به حه شارگه بۆى و خه لگه كه له سه ر
 نه و شي وه يه نه يبينن، منيش چووم له لاى قنگه پا ز نهى دا را وه ستام خو م كرد
 به په ر ده هه تا گميزه كهى ته وا و كرد. (ت/ ١ / ١٢٠ / ١٢ = ز- ٢٤ ژ- ١٩٣ - ش/ د / ت / ن).

شیکردنه وه:

وادمردمه کوئ پیغه مبهەر (دروودی خودای لسمهر بهر) لهم سهراو کردنه دا مه هانه یه کی ره وای بووبی وهک نه په رزان و خو پاراستن له بوئن و پیسی زبلدانه که، له هه مان کاتدا به لگه ی نه وه دیشه به پیوه گمیز کردن، له بهر هه ندی هۆ دروسته و ناروهانییه.

حوزه یفه ی کوری یه مانی عه به سی خوئی و باوکی ئو خودین، واته: له غه زای ئو خوددا به شداریان کردووه. باوکی له غه زای ئو خوددا به هه له به دهستی هه ندی موسولمان شهید کرا، حوزه یفه یه کی که له هاوړی هه ره مه زنه کانی پیغه مبهەر (دروودی خودای لسمهر بهر) له غه زای خه ندمقا، روئیکی جوانی هه بوو پیغه مبهەر (دروودی خودای لسمهر بهر) ناردی سووسه ی هه وائی سوپای دوزمنی بو بکا.

فهرمووده ی زوری له پیغه مبههرمه گیړاوه ته وه، بیست فهرمووده ی له بوخاری شه ریفه هه یه، بیست و نوئی له موسلیم دا هه یه، دوازدیه یان په سه ندی هه ردوولایان، کوئی فهرمووده کانی له سه حیه ینا: $۱۷+۸+۱۲=۳۷$ ناوداره به رازگری پیغه مبهەر (صاحب سِرّ النبی). کاتی یه کی دمرد ئیمامی عومهر سه رنجی ده دا نه گهر حوزه یفه ناماده ی سه ر ته رمه که ی نه بوایه نه ویش ناماده ی نه ده بوو، چونکه پیغه مبهەر (دروودی خودای لسمهر بهر) ناوی گشت ناپاکه (مونا فیق) ده کانی پی گووتبوو، یه ک به یه کیانی ده ناسی، له غه زای نه هاوهنددا ناماده بوو، که سوپا سالاری موسولمانان، نوعمانی کوری موقرین شهید بوو، حوزه یفه ئالای هه لگرتو هه مه دان و ره ی ی و دینه وهر له سه ردهستی نه ودا نازاد کران، له بیست و دووی کوچیدا عومهر کردی به سه رکاری سه ر مه دائین، له (۳۶) ی کوچیدا له پاش چل روژ له جینشینی عه لی له مه دائین مرد، صه فوان و سه عیدی کوری له یارانی عه لی بوون، له سه فین شهید بوون. له حوزه یفه پرسیار کرا: چی ئازاوه یه زور کوشنده یه؟ فهرمووی: (نه وه ی

که ببی به سهرپشک له نیوانی خیرو شهردا، واسهرت لی شیوابی نه زانی کامه یان
هه لبریزی! دهیسی فهرموو: (قیامت هه لئاسی هه تا گشت هوزی،
ناپاکه کانیان دهین به ناغاو سهرۆکیان!) ومدهیضه رموو: (ئه وهی بووه و نه وهی
دهبی، هه تا قیامت هه لدهستی، پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بر) هه مووی پی
گووتوووم). (ت / ۵ / ۱۸۸ / ۲+۱ تاج- ۳ ز- ۵۵ ژ- ۳۴۹۲، ۳۴۹۳).

۱۶۴- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ امْرَأَةً النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحِيضُ فِي الثَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ؟ قَالَ تَحْتُهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ). (الحديث ۲۲۷- طرفه فی: ۳۰۷) (۱۴۲)

ئه سماء (همزی خوی لێ بر) فهرمووی: ئافرمتی هاته خزمتی چه زرمهت (همزی خوی لێ بر)
عه رزی کرد: ئه گهر خوینی بینویژی بهر جله گانمان کهوت چی لی بکهین؟
فهرمووی: بی وولن و بی کرپنن و نه و جا به ناو هه لی گولوفن و دهستی تی
خه ن، له پاشا پاک بی شۆرن، ئیتر نویژی پیوه بکه ن). (ت / ۱ / ۱۱۰ = ۱۶۳ ز-
۲۳ = ش / د / ت / ن).

۱۶۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادُعُ الصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا إِلَّا مَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلْتَ حَيْضُكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ؟ وَإِذَا أَذْبَرْتَ فَأَغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي). وقال (ثم ترضأي لكل صلاة، حتى يجي ذلك الوقت) (الحديث ۲۲۸-
أطرافه فی: ۳۰۶، ۳۲۰، ۳۲۵، ۳۳۱) (۱۴۳)

عائیشه (همزی خوی لێ بر) فهرمووی: فاطیمه ی کچی ئه بوحو به یش هات بو لای
پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بر) لئی پرسی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! من ئافرمتیکم

(۱۴۲) من افراد البخاری عن مسلم (عینی/ ۲ / ۹۸ / ۱۶۱) المترجم.

(۱۴۳) أخرجه مسلم في الحيض، باب: المستحاضة وغسلها وصلاتها، رقم: ۷۵۱-۳۲۳.

حالم وايه هه ميشه بئىنويزم و كه تيكه وتم پاك نابمه وه، جا نايه هه تا حالم
 ئاوه هابى واز له نويز بهينم يانا؟ فهرمووى: نه، چوونكه نه وه دهمارو
 خوينا بهربووه، ومنه وه خوينا بى نويزى نيه، بهلام له وه پيش چهن رۆز
 دهكه وتيته بى نويزيه وه، ئيستاش له م حاله دا بهقه ده وه رۆزانهى بئىنويزى
 جارانت نويز مهكه، ئنجا خوت بشۆره نويزى خوت بهناسايى
 بكه. له گيرانه وهديه كا: (كاتى سهرمى بى نويزى يهكهى جارانت دهستى پى
 كردوه، ئيتىر وادابى كه له ويه دهكه ويته بى نويزيه وه، كهواته: ئيتىر نويز
 مهكه هه تا بهقه ده وه رۆزانه دهروا، ئنجا باخوينه كesh نه وه ستى بهلام تو
 وادابى كه پاك بوويته ته وه، جابه نيازى خوشۆردنى بئىنويزى خوت بشۆره
 نه و جا بهناسايى نويزى خوتى لى بكه) وهفه رمووى: (وه بۆ هه موو
 نويزى كيش ده سنويزى تازى بگره وه وه، هه تا ديسان وه ده چي ته وه كاتى
 ناوبراوى خوت ئيتىر دووباره وادابى كه وا تازى ده كه ويت و واز له نويز
 بهينه وه بهقه ده رۆزانهى بئىنويزى جارانت، ئيتىر نه مه پيشهى هه ميشه ت بى!)
 (ت/ ١ / ١٦٥+٣ هه تا لاپه ره ١٧٠ = ز- ٣٦- ژ- ٣٠٤).

به هره گانى نه م فه رمووده يه: ١- گو فتو گو ي رووبه روى ژن و پياوى بيانى
 له باره ي كارو بارى نايىنى يه وه دروسته. ٢- بىستنى دهنگى ژن بۆ پيوستى
 ره وا دروسته. ٣- به لگه يه له سه ر بىسى خوين. ٤- به لگه يه له سه ر نه وه ژنى
 هه ميشه بئىنويز بۆ هه موو فه رزى ده سنويزى سه ربه خو ده گرى. ٥- له كاتى
 بئىنويزى دا نويز نا دروسته.

١٦٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَعْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَإِنَّ بَقَعَ الْمَاءُ فِي ثَوْبِهِ). (الحدِيث
 ٢٢٩- اطرافه في: ٢٣٠، ٢٣١، ٢٣٢) (١٤٤)

عائیشہ (رضی خوی لہ بی) فہرمووی: جاری وادہوو ئەسەری لەشپیسیم بەجلەکانی پیغەمبەرەو دەشۆرد، کەدەچوو بۆ نوێژ بۆ مزگەوت هێشتا جێگە شۆراوەکە تەر بوو، وەک پەلەیی لەرەنگیکی تر بەجلەکەیهو دیار بوو (ب/ ۱۱۴/ ۱۲ = تاج- ۲۳ ز- ۱۷۴ = ش/ د/ ت/ ن).

۱۶۷- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَدِمَ أَنَسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ غُرَيْتَةٍ فَاجْتَوَا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلِقَاحٍ وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا فَانْطَلَقُوا فَلَمَّا صَحُّوا قَتَلُوا رَاعِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَأْفُوا النَّعَمَ فَجَاءَ الْخَبَرُ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ فَبَعَثَ فِي آثَارِهِمْ فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ جِئَ بِهِمْ فَأَمَرَ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسَمَرَتْ أَعْيُنُهُمْ وَأُلْقُوا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلَا يُسْقَوْنَ). (الحديث ۲۳۳- أطرافه في: ۱۵۰۱، ۳۰۱۸، ۴۱۹۲، ۴۱۹۳، ۴۶۱۰، ۵۶۸۵، ۵۷۲۷، ۶۸۰۲، ۶۸۰۳، ۶۸۰۴، ۶۸۰۵، ۶۸۹۹) (۱۴۵)

ئەنەس (رضی خوی لہ بی) فہرمووی: تاقمی لەھۆزی عوکل، یالەھۆزی عورەینە، ھاتنە خزمەتی ھەزرمەت و موسوڵمان بوون و، پاش ماومیی ھەوای مەدینەیان پێ ئەکەوت. پیغەمبەر (درودی خودای لەسەر بی) فەرمانی پێ فہرموون کەبچن بۆ دەرەوێ مەدینە بۆ ناو رانە وشرە زەکاتەکان و، لەوێ لەگمیزو شیرێ وشرەکان بخۆن، ھەتا سکیان دەکەوێتەرئ و، لەو نەخۆشینەییە رزگار دەبن، ئەوانیش ئاوايان کردو چاک بوونەو، کەچی روژی، لەئیسلا م ودرەگەرین و، سەرپای ئەوھش شوانەکە پیغەمبەر (درودی خودای لەسەر بی) زۆر بەبێ نەزاگەت دەکوژن، دەست و پێی دەبرن و دڕک دەکەن بەچاوی دا تادەمرئ، ئنجای وشرەکانیش دەدەنە بەرو، دەیان فرینن بۆ ولاتی خوێان، ئەم دەرەگوباسە سەرلەبەیانێ گەشت، کاتی ھەزرمەت (رضی خوی لہ بی) بەم کارساتە زانی کۆمەلێ جەنگاومری نارد بەشوینیان و، لەرێ دەیانگرنەو، دیلیان دەکەن و،

سەرلەنئواری دەیانھێننەووە بۆ مەدینە، جا پێغەمبەر (بروودی خودی لەسەر بێ) چاومڕی
فەرمانی خودای کرد، تائایاتی سیی و سێ لەسورەتی مائیدە ھاتە خوارەو،
ئەوجا بە پێی ئەو نایەتە ھەزرمەت فەرمانی کرد، دەست و پایان بڕین و،
بەبسماری سوورەوہگراو چاویان پشتن، ئەوسا تووڕیان دانە ناو خەرە
بەرداوییەکەوہ لەدەرەوہی شار، کەپێی دەگوترا ئەلحەرە، داوای ئاویان دەکرد،
کەس ئاوی نەدەدانی، ھەتا گیانیان دەرچوو (ت/۳/۲۳۰ = ز-۸۸-ژ-۲۳۳۷ =
ش/د/ن) = تاج ئەم فەرموودەییە گیراومتەوہ لەبەرگی / ۲ لاپەرە / ۲۳۰
فەرموودە / ۳ لەوباسەدا و مەدەشفەرموئ (بوخاری و موسلیم و ئەبو داوود و
نەسائی) ئەم فەرموودەییەیان گیراومتەوہ.

۱۶۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي
قَبْلَ أَنْ يُتَيَّيَ الْمَسْجِدَ فِي مَرَابِضِ الْقَنَمِ). (الحدیث ۲۳۴- اطرافە فی: ۴۲۸،
۴۲۹، ۱۸۶۸، ۲۱۰۶، ۲۷۷۱، ۲۷۷۴، ۲۷۷۹، ۳۹۳۲) (۱۴۶)

دیسان ئەنەس (بەزی خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (بروودی خودی لەسەر بێ) لەپیش ئەویدا
مژگەوتەکە ی خۆی لەمەدینە دروست بکری لەناو بەچەرانا نوێزی دەکرد).
۱۶۹- عَنْ مِمْوَنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ
عَنْ فَأْرَةِ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ أَلْقَوْهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ وَكُلُوا سَمْنَكُمْ).
(الحدیث ۲۳۵- اطرافە فی: ۲۳۶، ۵۵۳۸، ۵۵۳۹، ۵۵۴۰) (۱۴۷)

مەیموونە ی ھاوسەری پێغەمبەر (بروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: مشکێ دەکەوتە
ناو پۆنی مەییووە، بۆ ئەو لەپێغەمبەر پرسیاریان کرد فەرمووی: مشکە
تۆپیووەکە و دەورووبەرەکە ی فری دەر و، پۆنی خۆتان بخۆن). (ت/۱/۱۱۵/۱۴)

(۱۴۶) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: ابتناء مسجد النبي (صلى الله عليه
وسلم) رقم: ۱۱۷۳.

(۱۴۷) من أفراد البخاری عن المسلم (عینی/۳/۱۶۱/۹۸) المترجم.

١٧٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كُلُّ كَلِمٍ يُكَلِّمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفْجَرُ دَمًا لَلْوُنْ لَوْنُ الدِّمِّ وَالْعَرَفُ عَرَفُ الْمُسْلِكِ). (الحديث ٢٣٧ - طرفاه في: ٢٨٠٣، ٥٥٣٣) (١٤٨)

نهبوه وهريره (همزى خوى لى بنى) له پيغهمبه رموه (درودى خودى لمسر بنى) فنه رمووى: (ههركهسى له رى ى خودادا زامار بكرى، له روى قيامه تا كه دى بو ديوانى خودا، زامه كهى تازهو نوئ يه، وهكوو كاتى زامار كرده كهى، ريك له سهر هه مان شيوه شيه، رهنكه كهى سوورى تليقى يه، وهك خوينى ناسايى، به لام بون و بهرامه خو شه كهى له بونى ميسك دهكا، له ناو خه لكى مه حشه ردا ده بى به مايه ى شانازى و سهر به رزى بوئ). (ت/٨ / ٢/٤٦ = ز- ١١- ژ- ٢٩٨- تاج- ٤ ش)

١٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: (لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ثُمَّ يَغْتَسِلُ فِيهِ). (الحديث ٢٣٩). (١٤٩)

نهبوه وهريره (همزى خوى لى بنى) له پيغهمبه رموه دهنه رموئ: (كهستان گميز مه كه نه ناو ناوى راوه ستاوه وه كه له به رى نه روا له پاشيشا بچى خوى تيا بشوات). (ت/١/١٠٥/٦ = ز- ٢١- ژ- ١٥١).

١٧٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابٌ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي فَلَانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ؟ فَأَبْعَثَ أَشَقَى الْقَوْمِ فَجَاءَ بِهِ فَنَظَرَ حَتَّى سَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ

(١٤٨) أخرجه مسلم في الامارة، باب: فضل الجهاد والخروج في سبيل الله، رقم: ٤٨٣٦-٤٨٣٨.

(١٤٩) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: النهي عن البول في الماء الدائم، رقم: ٢٨٢-٦٥٣، ٦٥٥.

كَتَفِيهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لَا أَغْنِي شَيْئًا لَوْ كَانَ لِي مَنَعَةٌ قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدٌ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ فَطَرَحَتْ عَنْ ظَهْرِهِ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ قَالَ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلْفٍ وَعُقْبَةَ بْنَ أَبِي مُعَيْطٍ وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَخْفِظْهُ الرَّاوي قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَرَعَى فِي الْقَلْبِ قَلْبِ بَدْرٍ. (الحديث ٢٤٠ - أطرافه في: ٥٢٠، ٢٩٣٤، ٣١٨٥، ٣٨٥٤، ٣٦٦٠) (١٥٠)

عبداللہ کوری مہسعود (ہرمزی خوی لہ بن) فہر ممووی: پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسمر بن) جاری لہ لای کہ عہدہ نوپڑی دہکرد، نہ بوجہ لہ و چہند ہاوپڑی یہ کی لہوی دانیشتبوون، روژی پیشووتریش و شترئ سہربرابوو، نہ بوجہ لہ گوتی: نادہی یہ کیکتان بچن پرزانگی نہ و شترہ سہربراوہ بینن، کہدوینئ نہ و مالہ سہریان برپوہ پرزانگہ کہیان لہ لامالان فرئ داوہ، جاکاتی ہینای کہ موحمہ مہد سہری دانا لہ ناو کورنوش دا، نہ و پرزانگہ پیسو و پوخلہ لہ گہل خوین و خوړو سیخوړہ کہیدا، لہسہر بوته قہی ملی دابنی، بہدترین کہسی کوئمہ لہ کہ دمرہ پریو، چوو پرزانگو و خوړو خوینہ کہی ہیناو، کاتی پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسمر بن) کورنوشی برد، لہ ناو شانیدا داینا، فہر ممووی: ئیتر کردیان بہ فشو و پیکہنن، لہ بہر لافرتی و پیکہنن لال و پال کہ و تن بہسہر یہ کتردا! بہیہ کتریان دہگوت: نہ مہ کہ تنی تو بوو کردت بہ موحمہ مہد!

منیش ہر سہیرم دہکردو دہسہ لاتی ہیچیشم نہ بوو، نہ گینا پرزانگہ کہم لہسہر پستی فرہدہدا، حہزرت لہسہر نہ و حالہ لہ ناو سہجدہدا مایہ وودو

سهری هه ئه نه بپری، تامرۆفی چوو به فاطیمه ی کچی گوت حاله که وایه، نه وکاته فاطیمه منالکار بوو. که هات فری ی داو، دهستی کرد به جنیودان پێیان، پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بپری) کاتی نوێزه که ی ته و او کرد، دهنگی هه ئپری و نزی شه پری لی کردن، دهستووری چه زه رمت (همزی خوی له بپری) وابوو که نزی ده کرد سی جار نزا که ی دووباره ده کرده وه، که شتی کیشی له خودا داوا ده کرد سی جار داوا کردنه که ی دووباره ده کرده وه.

جا چه زه رمت (همزی خوی له بپری) سی جار له سه ریه ک به دهنگی به رز فه رمووی: (خودایه قورمیشم هه واله ی قین و قاری تو کردا) نه وانیش که گوێیان له مه بوو له پیکه نین که و تنو، زور له نزاو سکا لاکه ی ترسان. دوا نه وه فه رمووی: (خودایه! نه م زه لمانه م هه واله به خه شم و قاری تو کرد: نه بوچه هلی کوپی هیشام و عوتبه ی کوپی ره بیه و شه بیه ی کوپی ره بیه و وه لیدی کوپی عوقبه و ئومه ییه ی کوپی خه له فو عوقبه ی کوپی نه بو موعه ی طو....) فه رمووی: (نه و چه و ته میشی ژمارد به لام من ناوی چه و ته مم له به ر نه ماوه) (چه و ته م عه ماره ی کوپی وه لید بوو. عه ینی). ئیبنومه سعود فه رمووی: (ده ی به و که سه ی گیانی منی به ده سته، نه و به دبیه ختانه ی که پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بپری) یه که یه که ناوی هیئان و نزی شه پری لی کردن به چاوی خۆم چاوم پێیان که و ت له پڕۆژی به دردا کوژرابوون، له دوا یی دا که لاکه کانیا ن به کیش کردن و توو پیا ن دانه ناو کو نه بیره که ی به دره وه) (ت / ١٩٠ / ٨ / ١ تاج- ٤ ز- ٨٢ ژ- ٤٥٦٨).

١٧٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَزَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَوْبِهِ). (الحدیث ٢٤١- أطرافه فی: ٤٠٥، ٤١٢، ٤١٣، ٤١٧، ٥٣١، ٨٢٢، ١٢١٤).

ئه نه س (همزی خوی له بپری) فه رمووی: (جاروبار پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بپری) له ناو نوێژدا که ناچار دهبوو تفی ده کرده ناو دوتوی ی جله کانیه وه).

۱۷۴- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ سَأَلَهُ النَّاسُ: بِأَيِّ شَيْءٍ ذُووِي جُرْحُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كَانَ عَلَيَّ يَجِيءُ بِتُرْسِهِ فِيهِ مَاءٌ وَقَاطِمَةٌ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ فَأُخِذَ حَصِيرٌ فَأُخْرِقَ فَحُشِيَ بِهِ جُرْحُهُ). (الحديث ۲۴۳- أطرافه في: ۲۹۰۳، ۲۹۱۱، ۳۰۳۷، ۴۰۷۵، ۵۲۴۸، ۵۷۲۲). (۱۵۱)

لهسههلی کوپی نهل -ساعیدی- (مزی خوی لى بهى) پرسیارکرا: نهړى لهپوړى ههراکهى ئوhoodا زامهکهى پیغهمبهریان بهچى دهرمان کرد؟ فهرمووى: (بهراستی لهکهسى باشتان پرسى، چونکه کهسى تر نهماوه کهلهمنى باشت لى بزانی، لهپوړى ههراکهى ئوhoodا کهخوودهکهى پیغهمبهه (درووى خودای لهسر بهى) لهسهریدا شکاو، خوین بهدهم وچاویدا هاتهخوارهومو، ددانه چوارینه (رهباعیه) کهى لهپریزى لای راستى، لهپریزى خوارهوه شکا، عهلى لهقهلغانهکهیدا ناوى دهیناو، فاطیمهیش خوینهکهى لهپروخسارى باوکى دهسوزى، فاطیمه سهرنجى دا خوینهکه بهناوهکه زورتر دهی، جوو پرزولئ حهسیرى هیناو سووتاندنى و کردى بهسووتوو، وه نای لهسهر زامهکه، ئیتر خوینهکهى وهستایهوه). (ت/۴/ ۱/۲۱۱ تاج-۲ ز-۷۰ ژ-۳۰۳۱).

رافه و شیکردنهوه:

پیشهوا نهوهوى (مزی خوی لى بهى) دمفهرموى: (بهلگهیه لهسهرنهوه کهخودای گهوره پیغهمبههران و خوشهویستان و چاکانى خوى، بهدمردو وهى و ئیش و نازارو خهم و خهفتو زیانى سامانى تاقى دهکاتهوه، یاگیرودمیان دهکا، ههتا پاداشى باشى گهوره وهربگرن، ههتا بیشب بهسهرمهشق و پیشهوا بو نهتهوهکانیان، ههتا لهکاتى لیقهومان و دووچاریدا دلنهواى خوین بهحالى

ئەوان بدەنەو، هەتا بشارن کەئەوانیش هەر ئادەمیزادن و بەندەى خودان و،
حائیان حالى ئەوانە لەبارەى دەرود بەلاو بەسەرھاتى جیھانەو.

سەھل لەگەرە پیاوانى ھاوړى يانە، ناوى حەزن بوو، (حەزن) واتە:
سەخت و ناپەرھەت، (سەھل) واتە: خۆش و ئاسان، پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى)
ناوى نا سەھل، ئەنصارى یە، سەدو سى و هەشت فەرموودەى لەپێغەمبەرەو
گێڕاوتەو، سى و نو فەرموودەى لەبوخارىدا هەيە، یان: چلو يەك
فەرموودە، پتر لەسەد سال ژیاو، لەنەوودو يەكى كۆچیدا لەمەدینە مردوو،
كە پێغەمبەر مردوو پازدەسال بوو، ئیمامى زوهرى فەقى ی بوو. يەكى
بوو لەو ھاوړى نازدارانەى پێغەمبەر كە حەجج گەرى پێكردوون و نازارى
داون.

۱۷۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنْ بِسِوَاكِ يَدِهِ يَقُولُ أَعْ أَعْ وَالسَّوَاكُ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَرَّغُ). (الحديث
(۲۴۴) (۱۵۲)

ئەبوموسا (ڕەزى خۆى لى بى) فەرمووى: جارى چووم بۆ خزمەتى حەزرى (ڕەزى
خۆى لى بى) سیواکى لەدەستا بوو، سیواکى پى دەرود، دەیفەرموو: (ئوع، ئوع)
وێك برشیتەو ئاوا (ت/۱/۲۳۴/۲/۳ = ز- ۶۵- ۴۲۸ + ل/ ۱۲۱/۳/۵، ریاض
الصالحین بەرگی/ ۳/ ل/ ۸۹۳ ز- ۲۱۵، فیهى ئاسان/ ۱- ل- ۲۳ ز- ۷) (۱۵۲)

۱۷۶- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا
قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشْرُفُ فَأَهَ بِالسَّوَاكِ). (الحديث ۲۴۵- طرفاه فى: ۸۸۹، ۱۱۳۶)

حوزەیفە (ڕەزى خۆى لى بى) فەرمووى: (جاران پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) كەشەو
لەخەو هەلەدەسا بۆ شەونویژ، یا بۆھەر شتى تر، سیواکى لەدەمى رادەدا).

۱۷۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
أَرَانِي أَتَسَوَّكُ بِسَوَاكِ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ فَأَوَّلْتُ السَّوَاكَ
الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا فَقِيلَ لِي كَبُرَ فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا. (الحديث ۲۴۶). (۱۵۴)

ثیبونوعومهر (رمزای خدای لب بستی) فهرمووی: سهرودر (درویدی خودای لهسهر بستی) فهرمووی:
(له خهوما دیتم کهوا بهدارسیواکی سیواک دهکهه، دوو پیاو هاتن بؤلام،
یه کیکیان لهویتیان گهورهتر بوو، منیش ویستم دارسیواکهکه بدهم
به بچکوله کهیان که چی پیتم گوترا: گهوره کهیان وه پیئشخه، منیش دام
به گهوره کهیان). (ت ۶/۸/۸ تاج ۴- ۵ ژ ۴۲۵۹).

شیکردنه وه:

یه کی له پیاوانی رشتهی ئهم فهرمووده یه عهفانی کوری موسلیمه،
له سه رده می مهینه ته کهدا، که به فیتی موعته زیله کان گهریان ده کرد به زانا
گهوره کان، له بارهی قورئانه وه که دروست کراوه یا دیرین و قه دیمه له ویش
پرسیارگرا، رازی نه بوو که بلی: (قورئان مه خلوقه و دروستکراوی خودایه).
یه کی بوو له حوککامی جهرح و ته عدیل، ده هزار لیره ی زیریان پی دا، له باتی
ی ئه وه که له بارهی پیاوی که وه رامای و بی ئاگایی له حالی دهر بپری، واته:
نه بلی عادله، نه بلی ناعادله، به لام قاییل نه بوو، فهرمووی: (قهت قهت حهق
ناکهه به ناحهق)، یه کی تر له پیاوانی ئهم رشتیه نوعه می کوری حماده،
پیاویکی فهرانیز زان بوو، له سه رده می مهینه ته کهدا، له بارهی خه لقی
قورئانه وه، نه ویشیان پیچا، له سه رنه وه له سامه را بهند کرا هتا له سالی (۲۲۰)
ی کۆچیدا له زیندانا مرد! رمزای خودای لی بی.

له فیهی ناسانا (۲۴/۱) دمه رموی: (سیواک سوودی زوره: پووک توند دهکاته ووهو، ددان ساخلم دهکاو، دهسکای همرسو و ههزم به هیژدهکاو، گمیزکردن خیرا دهکاو، دهمو ددان پاک و خاوپن دهکاته ووهو، دهبی به مایه ی رمزای خوداو، پیری دوا دهخواو، چاره ی مروف گه شو نوورانی دهکاو، گه شهو پهره به هوشیاری دهداو، پاداشی باش دووچه ندان دهکاو، له کاتی گیانه لادا گیانکی شان ناسان دهکاو، له کاتی سه رهمه رگا شایه تمان یادی موسولمان دهخاته ووه!).

۱۷۸- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ إِلَيْكَ وَفَرَضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَلْتِ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ قَالَ فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا بَلَغْتُ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ قُلْتُ وَرَسُولِكَ قَالَ لَا وَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ). (الحديث ۲۴۷- اطرافه في: ۶۳۱۱، ۶۳۱۳، ۶۳۱۵، ۷۴۸۸) (۱۵۵)

خودایه خوُم دایه دهستی تۆو کاری خوُم سپارد به تۆو، په نام هیناوه بۆ په نای تۆو، پشتم به ستووه به تۆو، ههروهک مه ترسیم ههیه له قارو سزای تۆو، نو می دیشم قهوی یه به میهره بانی و رحمه تی تۆو، هیچ په ناو پاساری نییه له قارو قین و خوشمی تۆو، مه گهر ههر له لای خۆت، په نا ههر په نای تۆیه و بهس، باومرم ههیه بهو نامه پیروژه ی تۆو، که خۆت ناردووته ته خوارمه و، که قورنای گه ورهیه، و مباومریشم ههیه بهو پیغه مبه ره یشت که خۆت رهوانه ت کردووه بۆ سهر به ره ی ئاده میزادو به ره ی پهری، که چه زرم تی موحه ممه ده).

(۱۵۵) أخرجه مسلم في الذكر والدعاء والتوبة، باب: ما يقول عند النوم واخذ المضجع، رقم:

ئەوجا فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (جانئەگەر لەپاش خویندنی ئەم نزایە، دنیا بوو وا پێکەوت لەو شەوئەدا بمریت، ئەوا ئیمان دەرەبەریتو، لەسەر ئایینی پاکی ئیسلام دەرمریت. وئەم نزایە بکە بەکوژتایی قسە ی ئەو شەوئەتو، کەدووئاگەت خویند ئیتەر قسە ی تر مەکە، هەتا خەوت ئی دەکەوئ). بەراو فەرمووی: خەریکبووم لەبەری بکەم، کەبۆیم گوئەو لەجیاتی پرستە ی (ونبیک الزی ارسلت) گوتم: (ورولک الزی ارسلت) کەچی حەزەرەت (رەزای خودای لە بێ) بۆی راست کردمەووە فەرمووی: نەو، وامەلئو وشەکانی نزاکە لەخۆتەووە مەگۆرەو پێک وەک خۆم پێتم گوت وابلئ (ونبیک الزی ارسلت). (ت/ ۲۴/ ۸- ۱- تاج- ۴ ز- ۸ ژ- ۴۲۷۰ = ش/ د/ ت).

رافەوشیکردنەو:

بەرانی کورپی عازیب (رەزای خودمان لە بێ) خۆی و باوکی هاوڕێ ی پێغەمبەر بوون، سێ سەدوپێنج فەرموودە ی لە پێغەمبەرەووە گیراوەتەووە، بیست و دوویان پەسەندی هەردوو پیرن، بوخاری بەجیا پازدە ی هەییە، موسلیمیش شەش.

بەرەء دەیفەرموو: (مەر ج نییە ئەو فەرموودانە ی کەئیمە ئەیان گیرپێنەووە بۆئێوە بەگوێ ی خۆمان لەخودی پێغەمبەرمان بیستبن، هەیانە لەهاوڕێیانی خۆمانمان بیستوووە کەئەوان لە پێغەمبەرمان بیستوووە بۆ ئیمەیان گیراوەتەووە).

هەندئ دەفەرموون: ولاتی رەبی لەسەردەستی ئەودا ئازاد کراوە، یەکەم غەزا کەبەرەء هاوبەشی تیادا کردوووە خەندەمقە، خۆی دەفەرموئ: هەژدە سەفەرم لەگەڵ پێغەمبەردا کردوووە. لەناو هاوڕێ یاندا کەسی تر نییە جگە لەخۆی کەناوی بەرای کورپی عازیب بێ. لەلایەنگرانی ئیمامی عەلی بوو، رەزای خودای گەورە لەخۆی و لەباوکی و لەئیمامی عەلی بێ.

بسم الله الرحمن الرحيم

(٥) نامه‌ی خویشوردن (غوسل)

١٧٩- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَدْخُلُ أَصَابِعُهُ فِي الْمَاءِ فَيَخْلُلُ بِهَا أَصُولَ شَعْرِهِ ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرْفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يَفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ). (الحديث ٢٤٨- طرفاه في: ٢٦٢، ٢٧٢). (١٥٦)

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودا لہسہر پیغہمبہرو رمزای خودا لہسہر ہاوسہرہکانی) فہرمووی: دہستوری پیغہمبہر وابوو کہبؤ لہشبیسى خوی دہشورد، لہپیشا ہمدوو دہستی خوی دہشورد، تامووجہکانی، نینجا بہدہستی راست ناوی دہکرد بہدہستی چہپیداو، ناوگہلی دہشورد، ئہوجا دہق وەك دہسنویژی نویژ دہسنویژیکی دہگرت! ننجنا ناوی ہلدہگرت و پەنجہی دہخستہ بن مووہکانی سہری، تادہیزانی کہوا تہواو تہربوون، ئہوجا سی مشت. ناوی دہکرد بہسہر بہسہریدا، لہپاشا سہراپا باقی مہندہی لہشی خوی دہشورد، لہپاشان ہمدوو قاجیشی دہشورد. (ت/١/١٥٣/٢ ز-٢٢ ژ ١٧٩- ش/ د/ت/ ن)

١٨٠- عَنْ مَيْمُونَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: (تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَذَى ثُمَّ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَّى رِجْلَيْهِ فَعَسَلَهُمَا هَذِهِ غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ). (الحديث ٢٤٩- أطرافه في: ٢٥٧، ٢٥٩، ٢٦٠، ٢٦٥، ٢٦٦، ٢٧٤، ٢٨١). (١٥٧)

(١٥٦) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة غسل الجنابة، رقم: ٣١٦=٧١٦.

(١٥٧) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة الغسل الجنابة، رقم: ٣١٧=٧٢٠، ٧٦٥.

مەيموونەى ھاوسەرى پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرمووى: ئاوى خۇشۇردنم دانا بۇ پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) لەپېشا دووجار ياسى جارى ھەردوو دەستى خۇى شۇرد، ئىنجا ئاوى كىرد بەدەستى چەپىدا، ئاۋگەلى خۇى شۇرد، لەپاشا بەزەۋىيەكە دەستى خۇى سىرى، ھەتا بەتەۋاۋى شوپىنەۋارى تارات گىرتىكە بەدەستى ھەما، ئىنجا سەرتاپا ھەموو لەشى خۇى شۇرد، ئىنجا لەشۋىنەكەى خۇى گۈاستىيەۋە، ئىنجا ھەردوو قاجى خۇى شۇرد، لەگىرپانەۋىيەكە: ئىنجا سى جارى سەرى خۇى شۇرد. واتە: لەپېش شۇردنى لەشىدا. لەگىرپانەۋىيەكە تىردا: جامنىش پەرىۋىيەكە بۆھىنا كەخۇى پى وشك بىكاتەۋە بەلام پەرىۋىكەى نەۋىستو، ئاۋەكەى بەدەستى لەلەشى تەكانىد. (ت/۱/۱۵۲-۱- ز-۳۲- ژ-۲۷۷ = ش/د/ت/ن).

۱۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيَّاءِ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرْقُ). (الحديث ۲۵۰ - أطرافه في: ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۷۳، ۲۹۹، ۵۹۵۶، ۷۳۳۹) (۱۵۸)

عائىشە (پەزى خۇى لى بىن) فەرمووى: جاران مەن پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) بەيەكەۋە لەيەك دەفر خۇمان دەشۇرد، پىيان دەگوت: (فەرق) شازدە (رەگىل) ئاۋى دەگىرت. لەگىرپانەۋىيەكە: ھەردوو لايىشمان لەشمان پىس بوو. (ت/۱/۱۰۵، ل - ۳/۱۴۹ - ز-۲۱- ژ-۱۵۲۰ - ش/د/ت/ن).

روونكىردنەۋە:

قەتبى و كەسانى تر دەفرەرموون: (فرق) ئاۋا دەخوئىرئىتەۋە (فەرق) نەۋەۋى دەفرەرموئ: بەم شىۋەيە رەۋانپىژ ترە. ئىبنوتىن دەفرەرموئ: (فەرق)

دهخوینریتته وه. نیبنونه شیر دمه رموی: فرهق شازده رمتله، به لام فرهق، به زنه ی ری، سه دو بیست رمتله. نیبنوعویهینه دمه رموی: فرهق سی صاعه، نه وهوی دمه رموی: نه مه قسه ی جه ماورمه کانه، بیژراویشه: دوو صاعه، جه وهه ری دمه رموی: فرهق نه یارمه کی ناسراوه له مه دینه هیه، شازده رمتله، نه بوزمید دمه رموی: (فهرق) و (فهرق) یه ک شتن، نه یارمه که سی مهن دهگری، که دهکاته شازده رمتل.

نه مه نمونه یه که له جوړی شیکردنه وه، که نیشانه ی نه وه یه رافه کردنی فره مووده زور گرانه، پیویستی به زانستی زور هیه. جا نه گهر له شوینی بینیمان که فره مووده ی به دوو جوړ، یابه چهند جوړیکی جیا جیا، رافه کراوه، یاو مرگیپراوه، نه وه کیسه نیه.

۱۸۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ (رحمه الله تعالى) قَالَ: (دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا أَخُوهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ نَحْوًا مِنْ صَاعٍ فَأَغْتَسَلَتْ وَأَفَاضَتْ عَلَى رَأْسِهَا وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ). (الحديث ۲۵۱). (۱۵۹)

نه بو سه له مه - رحمه ته خدای لی بی - فره مووی: (من و برایه کی شیر ی عایشه (همزی خوی لی بی) رویشتن بو خزمه تی، بر اشیری یه که ی له باره ی چو نی تی ی خو شو ردنی پیغه مبه ره وه پر سیاری لی کرد، نه ویش داوای دهوری صاعی ناوی کردو، خوی شو رد، له ته وقه سه ری ه وه ناوی کرد به سهر خویدا. له نیوانی نیمه و له نیوانی عایشه دا په رده یی هه بوو، نه و شوینانه ی شار دبو وه که له له شی نافر ته ی خو یی، ته ما شا کردنی نادرسته.

۱۸۳- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ (رَحِمَهُ اللَّهُ) قَالَ: (حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ وَأَبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَأَلُوهُ عَنِ الْغُسْلِ فَقَالَ يَكْفِيكَ صَاعٌ فَقَالَ رَجُلٌ

مَا يَكْفِينِي فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى مِنْكَ شَعْرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ ثُمَّ أَمَّنَا فِي ثَوْبٍ. (الحديث ۲۵۲ - طرفاه في: ۲۵۵، ۲۵۶)

ئەبۇئىسحاق (پەزى خەلىلى) فەرمووی: ئەبۇجەعفەر موحەممەدى كۆرى عەلى كۆرى حوسەینی كۆرى عەلى كۆرى ئەبۇطالیب، كەناسراوە بە (ئەلباقیر) گێرپایەووە بۆمان فەرمووی: من و باوكم لەخزمەت جابیری كۆرى عەبدوڵلادا بووین، كۆمەڵی تری لەخزمەتدا بوو، لەبارەى خوێندەووە كەچەندى ئاو بەشى دەكا لیان پرسی، فەرمووی: (مەنێك بەسە!) (مەن = صاع).

پیاوی گوتی: مەنى ئاو بەشەم ناکا كەخۆمى پى بشۆرم. جابیر فەرمووی: مەنى ئاو بۆ خوێندەو غوسل دەرکردن بەشى پێغەمبەرى دەکرد، كەلەتۆممووی زۆرتەر بوو، وەلەتۆیش چاكتەر بوو، كەواتە: قسەى وامەكە، لەپاشا كەنویژ بوو، پێشەوا جابیر (پەزى خەلىلى) لەیەك لۆجل دا بەرنویژی بۆكردین.

۱۸۴- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَمَّا أَنَا فَأَفِيضْ عَلَيَّ رَأْسِي ثَلَاثًا). وَأَشَارَ يَدَيْهِ كِتْمَتَهُمَا. (الحديث ۲۵۴) (۱۶۰)

جوبەیری كۆرى موطعیم (پەزى خەلىلى) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەلىلى لەسەر بى) فەرمووی: (لەراستیدا من بەش بەحالى خۆم، سى مشت ئاو دەكەم بەسەرما) جابیر فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەلىلى لەسەر بى) بەهەردوو دەستی نیشانی دا كەمەبەست لەمشت پى ھەردوو دەستە.

★ أخرجه مسلم. طهارة. استحباب استفاضة الماء رقم ۷۴۱.

(۱۶۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: استحباب إفاضة الماء على الرأس وغيره، رقم:

رافه و شیکردنه وه:

جوبه یر له پیاوما قولانی قورپیش بوو، نوینه یری قورپیش بوو که هاته خزمهت حه زرمهت بو بهردانی دیله کانی غه زای بهدر، له کاتی نازادکردنی مه ککه دا موسولمان بوو، زانایه کی بنه چه ناس و ره گه ز ناسیکی گه وره بوو، له نه بوبه کری صه دیکه وه نه و زانسته فیڕ بوو بوو، شهست فهرمووده ی هه یه، نویمان له بوخاریدا هه، له مه دینه له سالی په نجاو چواری کوچیدا مردوو ه).

۱۸۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَيْءٍ نَحْوِ الْجِلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرِ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى وَسَطِ رَأْسِهِ). (الحديث ۲۵۸). (۱۶۱)

عائیشه (همزای خوی لێ به) فهرمووی: (جاران پیغه مبه ر (دروودی خودای لسم به) که بو له شپییسی خوی دهموورد، پر دهووری گوزهی ئاوی داوا دهکرد، نه و جا پر مشتی ئاوی هه لده گرتو له پيشا دهی کرد به لای راستی سه ریدا، نه مجا دهی کرد به لای چه پی سه ریدا، نه نجا به مست به هه ردوو دهستی ئاوی ده کرد به سه ر ته وقه سه ریدا.

۱۸۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ). (۱۶۲)

عائیشه (همزای خوی لێ به) فهرمووی: جاران من و پیغه مبه ر (دروودی خودای لسم به) به یه که وه له یه که دمه ر خویمان دهموورد، ری ده که وهت له ناو دمه ره که دا دهستمان به ره نگاری دهستی یه که تری ده بوو. (ت/ ۳/ ۱۴۹/ ۱ = ز- ۳۱- ز- ۲۶۹).

۱۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَطوفُ عَلَى نِسَائِهِ ثُمَّ يُصْبِحُ مُخْرِمًا يَنْضِخُ طِبَاءً). (الحديث ۲۶۷- طرفه في: ۲۷۰). (۱۶۳)

(۱۶۱) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة غسل الجنابة، رقم: ۷۲۳-۳۸.

(۱۶۲) أخرجه مسلم في الحيض، باب: القدر المستحب من الماء في الغسل الجنابة، رقم: ۷۲۹-۳۲۱، ۳۱۹.

عائشہ (رضی خوی لہ بن) فہرمووی: بۆخۆم بۆنی خۆشم دەدا لہ پیغەمبەر (درودی خودی لەسر بن) لەکاتی ئیحرام بەستن دا، بەلام لەپیش ئەویدا کەئیحرام ببەستی، جا ھەر لەوشەویدا دەچوووە لای ژنەکانیو، بۆ بەیانیش ھیشتا بۆنی گولاوکە دەمار دەمار دەرووسی کەئیحرامی دادەبەست (ت/۲/۱۶۷/۲ ز- ۸۷ ژ- ۱۵۱۵).

۱۸۸- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ وَفِي رِوَايَةٍ: تِسْعُ نِسْوَةٍ. قِيلَ: لَأَنَّهُ أَوْكَانَ يُطِيقُهُ قَالَ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ). (الحديث ۲۶۸ أطرافه في: ۲۸۴، ۵۰۶۸، ۵۲۱۵).

ئەنەس (رضی خوی لہ بن) فہرمووی: سەردەمی پیغەمبەر (درودی خودی لەسر بن) یازدە ژنی ھەبوو، جاری وادەبوو لەیەک تاودا، بەشەو یابەرۆژ، دەرویشتەلای ھەر یازدەیان و یەکە یەکە لەو ماوەیدا دروست دەبوو لەگەڵیان. لەگێڕانەویدیەکا: نوژنی ھەبوو. گوترا: جا ئایا توانای ئەوێ ھەبوو لەکاتیکی وا کەما لەگەڵ ئەوێندە ھاوسەردا دروست ببی؟ ئەنەس فہرمووی: بەئێ، ئیمە قسەیی ئەوێمان لێ دەکرد: کە پیغەمبەر (درودی خودی لەسر بن) لەم لایەنەوێ توانای سیی پیاوی پێ دراو. (ت/۱/۱۵۶/۱۰ ز- ۲۲ ژ- ۲۸۶ - ش/د/ت/ن)

۱۸۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِصِ الطَّيِّبِ فِي مَفْرَقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُخْرِمٌ). (الحديث ۲۷۱ - أطرافه في: ۱۵۳۸، ۵۹۱۸، ۵۹۲۳) (۱۶۴)

عائشہ (رضی خوی لہ بن) فہرمووی: ئیستاش ھەر لەبەرچاومە کە چۆن شوینی جیاکردنەوێ مووی سەری پیغەمبەر (درودی خودی لەسر بن) کەلەناوەراستا دەیکرد

(۱۶۳) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الإحرام، رقم: ۷۲۵=۷۲۶.

* أخرجه مسلم في الطهارة رقم ۷۰۶ شيجا.

(۱۶۴) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الإحرام، رقم: ۲۸۲۶=۲۸۲۴.

به دوو به شه وه، بریسکه هی میسکه که ی پیوه بوو ده بریسکایه وه، که له پش نیحرام بهستن دا لیی دابوو. (تاج- ۱۸۱/۲ ز- ۸۷ ژ- ۱۵۱۵ ج- ۴).

۱۹۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشْرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ).

عائیشه (همزای خوی لـ بن) فهرمووی: دهستووری پیغه مبهه (دروودی خودی لـ سمر بن) وابوو که بو له شپیی خوی دهشورد ههردوو دهستی خوی تامووچه کانی دهشورد، نهوجا ریک وهک دهسنویژی نوپژ دهسنویژی دهگرت، نهوجا دهستی دهکرد بهخوشوردن، دهستی دهخسته بن مووه کانی سهری، تابه زهینی وایده زانی که پیستی بن فزه که ی به باشی ته ربوو، نهوجا سی مست ناوی دهکرد به سهه سهریدا، له پاشا باقی مهنده ی جهسته ی خوی پاک دهشورد. (ت/ ۱۵۳/ ۱ / ۲ ز- ۳۲ ژ- ۲۷۸ - ش/ د/ ت/ ن).

رافه و شیکردنه وه:

ئه م فهرمووده یه له پشه وه رابورد (ب/ ۱ ف - ۱۷۹ = پروانه بهرگی یه که م، فهرمووده ی ژماره / ۱۷۹).

۱۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَقِمَّتِ الصَّلَاةُ وَعَدَّتِ الصُّفُوفُ قِيَامًا فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنُبٌ فَقَالَ لَنَا مَكَانُكُمْ ثُمَّ رَجَعَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَكَبَّرَ فَصَلَّيْنَا مَعَهُ). (الحديث ۲۷۵ - طرفاه في: ۶۳۹، ۶۴۰). (۱۶۵)

(۱۶۵) أخرجه مسلم المساجد ومواضع الصلاة، باب: متى يقوم الناس للصلاة، رقم:

۶۰۵= ۱۳۶۶ شيجا.

ئەبوھورەیرە (بەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: جاری قامەتی نوێژ کراو، پیزەکانی رێک خرانو، هەرکەسە بەپێوە لەپیزی خۆیدا رێک راوەستا، پێغەمبەریش (دروودی خەودی لەسەر بێ) لەھۆدەگەیی خۆیەووە تەشریفی ھاتەدەرەووەو لەنوێژگاگەیی خۆیدا لەپیشمانەووە راوەستا، لەوکاتەدا یادی کەوتەووە کە لەشپیسە، جا فەرمووی پیمان: (لەجیگەیی خۆتان بن تادیەووە) ئەوجا رویشتەووە بۆ مائەووە گورج خۆی شۆرد، کەھاتەووە بۆلامان سەری ئاوی لێ دەتکا، ھی خۆشۆردنەگەیی، ئینجا ئەللاھوئەکبەری نوێژ دابەستنی کردو ئیمەیش لەگەڵیدا نوێژمان دابەست

١٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عَرَاءَةً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَكَانَ مُوسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِلَّا أَنَّهُ آذُرُ فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَخَرَجَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ ثَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى نَظَرْتُ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى مُوسَى فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَنَدَبَ بِالْحَجَرِ سَبْعَةَ أَوْ سَبْعَةَ ضَرْبًا بِالْحَجَرِ). (الحدیث ٢٧٨- طرفاه فی: ٣٤٠٤، ٤٧٩٩) (١٦٦)

ئەبوھورەیرە (بەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) فەرمووی: (نەویدی ئیسرائیل - کەناودارن بەبەنی ئیسرائیل - بەرووت و قووتی لەبەرچاوی یەکتەری خۆیان دەشۆرد، بەلام موسا (سەلام خەوی لێ بێ) پیاویکی زۆر بەشەرم و شکۆ بوو هەمیشەخۆی باش دادەپۆشی، بەرەنگیکی وا پێستی لەشی هیچ نەدەبینرا، وەھەر بەتەنھایش خۆی دەشۆرد، جاھەندی کەسیان بەم جۆرە قسە ناشرینانە نازاری دلی موسایان دەداو، دەیانگوت: ببی و نەبی بۆیە

مووسا بهم شیومیه خوئی دادهپووشی و بهجیا خوئی دهشواو لهگهڵ ئیمهدا خوئی ناشوړی، دیاره نهنگی به لهشیهوه ههیه، سایابه لهکه، یادهبهو قوړه، یادمردیکی تری ههر ههیه.

جا خودای گه وره سهرورم ویستی ئهم قسهو باسهی ئهوانه بهدرؤ بختاهوه، پاکو و بی نهنگی موسا (سهلامی خوای لی بی) دمربخا، جابویه روژی موسا (سهلامی خوای لی بی) بهتهنیا خوئی لهوان کلا کردو رویشت بؤ چوئی لهوئ خوئی بشوړی، جا جلهکانی له بهرخوئی داکه ندو، لهسهر بهردی داینان، کاتی که خوئی تهواو شوړد، چوو بؤلای جلهکانی تاله بهریان بکاتهوه، بهلام بهفه رمانی خودای گه وره بهردهکه جلهکهی موسای فراند! مووسایش داردستهکهی خوئی هه لگرت و نیشته سهر بهردهکهو رایکرد به شوینی داو بانگی کرد: بهردهکه! جلهکانم دانی، بهردهکه! جلهکانم دانی، بهردهکهیش رویشت، مووسایش شوینی کهوت، هه تا گه یشت بهکۆمهلی له نهوهی ئیسرائیل و، گشتیان ته ماشای لهشی مووسایان کرد، به پرووت و قووتی و به چاوی خویان بینیان که لهش و لاری لهوه جوانترو پاکتر نابی و زور دووره لهو درؤیانهی که نهوان دمیانی، جا ئهوجا بهردهکه رهق راوهستاو مووسایش جلهکهی هه لگرتهوهو دهستی کرد به لیدانی بهردهکهو، به گۆچانهکهی چه ند کوته کیکی باشی لی دا!

ئه بهوهرهیره (پرمای خوای لی بی) دهفه رموی: سویندم به خودای گه وره مووسا وابه توندی بهردهکهی داپلۆسی بوو، سی یاچوار، یاپینج، یا شهش، یا چهوت خالی لی کردبوو، ئاوا قرنجان دبووی وهک جیگه برین. ئه مه نهو داستانهیه که خودای گه وره بهم ئایه ته ئامژهی بؤ دهکاو دهفه رموی: (یا ایها الذین آمنوا لاتکونوا کالذین آذوا موسی فبراه الله مما قالوا وکان عندالله وجیهاً) ۶۹/۳۳ - واته: ئه ی کهسانی که باو مپرتان ههیه به خوداو به پیغه مبهری خودا! وهک ئهوانه مه بن که ئازاری دلی موسایان ددها، تا خودای گه وره پاکو و بی نهنگی موسای

دەر خست و قسه ناهه قه کانی نهوانی به دروؤ خسته وه، له راستی دا موسا له لای خودای گه وره گه لای خاوهن خاترو زوړ پایه بهرزو ریژدار بوو). (ت/۷/ ۱۰۱/ ۱۹ = تاج-۴ ز-۱۶ ژ-۴۰۵۴ - ش/ت).

روونکردنه وه:

نهم فهرمووده یه دهمست دها بؤ به لگه، له کاتی پئویستی و ناچاریدا رووت کردنی شهرمگای مروؤف دروسته، وهک شایه تی و مه بهستی پزیشکی و شتی تری وا وه هه روه ها به لگه یه له سهر نه وه دارو به ردیش هه ست و پیت و فهرو هوشیان هه یه، وهشیاوی ته می و ناموژگارین.

۱۹۳- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ غُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَسِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتَكَ عَمَّا تَرَى؟ قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لَأُغْنِيَ بِي عَنْ بَرَكَتِكَ). (الحدیث ۲۷۹- طرفاه فی: ۳۳۹۱، ۷۴۹۳).

نه بوهوره یه (همزای خوی لای بن) فهرمووی: پئغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بن) فهرمووی: (جاری نه یووب به رووتی: (واته: به بی په شته مال گرتنه وه به بهرکوشیا، به لام به ته نیا له جیگه یه کی چو لا) خو دی ده شو رد، له وکاته دا کولله ی زی پرینی به سه ردا داباری، جا نه ییوب به مشت زی پره که ی ده کرده ناو جله کانیه وه. خودا وه مند گازی کرد: نه ی نه ییوب! نه دی من بی نیازم نه کردبووی له شتی وا، ئیتر نهم هه لپه یه ی بؤچی یه؟ فهرمووی: با، به گه وره یی تو چو ن دمفه رمووی وایه، نه وه مند خیر و بی ر پی به خشیوم کارم نییه به م زی پر به لام له گه ل نه وه شا هه رگیزاو هه رگیز له پیت و فه ری تو بی نیاز نابو و نه و زی پریش به شیکه له پیت و فه ری تو، بؤیه کو ی ده که مه وه!) (ت/۴/ ۱/۳۸۹ تاج-۳ ج-۴ ز-۱۱۹ ژ-۳۲۱۷).

۱۹۴- عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِيٍّ). (الحديث ۲۸۰ - أطرافه في: ۳۵۷، ۳۱۱۷، ۶۱۵۸) (۱۶۷)

نومموهانی کچی نه بو طالیب (همزی خوی لب بر) فہرمووی: سالی نازاد کردنی شاری مہککہ، رویشتم بو خزمہتی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بر) کہ جووم خوی دہشورد فاطیمہ پہردہی بو کردبوو، کہہہستی بہمن کرد فہرمووہ (دروودی خودی لہسر بر)؟ (نہو ژنہ کی یہ؟) گوتم: منم نومموہانیئم (ت/۱/۱۴۸ = ز-۳۱-ژ-۲۶۷).

راقہ و شیکردنہوہ:

نومموہانی خوشکی نیمامی عہلی یہ (همزی خوی لب بر) چلو شہش فہرموودہی ہہیہ، دہلین: نہم لہدوا نیمامی عہلی مردوہ، ہہق ناموزای پیغہمبہرہ، رمزاو رہحمہتی خودای لی بی (ت/۱/۴۸۵ = ز-۱۷۹-ژ-۹۵۶).

۱۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَهُ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ فَالْخَنَسْتُ مِنْهُ فَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ جُنُبًا فَكْرِهْتُ أَنْ أَجَالِسَكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ). (الحديث ۲۸۳ - طرفه في: ۲۸۵) (۱۶۸)

نہبوہورہیرہ (همزی خوی لب بر) فہرمووی: جاری لہشم پیس بوو، لہیہکی لہریگہکانی مہدینہ تووشی پیغہمبہر بووم (دروودی خودی لہسر بر) لہبہرنہوہ کہ لہشم گران بوو خووم لی شاردہوہو، جووم خووم شورودو نہوسا ہاتمہوہ بو خزمہتی،

(۱۶۷) أخرجه مسلم في الحيض، باب: تستر المغتسل بثوب ونحوه، رقم: ۷۶۲، ۷۶۳، ۱۶۶۶.

(۱۶۸) أخرجه مسلم في الحيض باب: الدليل على ان المسلم لا ينجس، رقم: ۳۷۱ = ۸۲۲.

فهرمووی: (ئەمى ئەبوهورەيرە! ئەووە لەکۆى بووى؟ گوتەم: راستىيەکەى لەشم پيس بوو، لەبەرئەووە حەزم نەکرد بەلەشى ناپاکەووە لەخزمەتتا دابنیشم).
فهرمووی: (سوبحانەئەللا! چەند سەيريت! موسولمان چۆن پيس دەبێت!)
(ت/۷/۱۵۵/۱ = ز-۳۲-ژ-۲۸۳).

۱۹۶- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْرُقَدْ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ وَهُوَ جُنُبٌ).
(الحديث ۲۸۷- طرفاه في: ۲۸۹، ۲۹۰). (۱۶۹)

ئيبنوعومەر (رەزى خودايان لى بى) فهرمووی: عومەرى کورى خەططاب (رەزى خودايان لى بى) لە پيغەمبەرى پرسى: کەسێ لەئيمە ئەگەر لەشى پيس بوو، پيش ئەوەى خۆى بشۆرى، بۆى هەيە کەبخەوێ؟ فهرمووی (دروودی خودای لەسەر بى): (بەئێ، هەركاتى لەشتان پيس بوو بۆتان هەيە کەبەلەشى پيسەووە بخەون، بەلام واباشە لەکاتى وادا دەسنوێژى بگرن ئەوسا بخەون).

۱۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَّذَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغَسْلُ). (الحديث ۲۹۱). (۱۷۰)

ئەبوهورەيرە (رەزى خۆى لى بى) فهرمووی: پيغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) فهرمووی: (كاتى پياو لەناو جوارپەلى ئافرەتا دانىشتو لەگەلئا دروست بوو، باناويشى نەيەتەووە، ئيتەر خوشۆردن لەسەر هەردوولا پيويست دەبێ) (ت/۱/۱۴۴ = ز-۳۰-ژ-۲۵۸ = ش/د/ن).

(۱۶۹) أخرجه مسلم في الحيض، باب: جواز نوم الجنب واستحباب الوضوء له، رقم: ۷۰۲=۳۰۶.

(۱۷۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: نسخ الماء من الماء، رقم: ۷۸۱=۳۴۳.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۶) نامه‌ی بینویژی (کتاب الحيض)

۱۹۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) تَقُولُ: (خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفٍ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي قَالَ مَا لَكَ أَنْفِستِ؟ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ قَالَتْ وَضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ). (الحديث ۲۹۴- أطرافه في: ۳۰۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۸) (۱۷۱)

عائیشه (همزای خوی لب بر) فہرمووی: لەخزمەتی ھەزرەتدا (درودی خودی لەسەر بر) ھەرچووین بۆ ھەج، وەبەتەمای ھەمرە نەبووین، چوونکە گومانمان وابوو کە لەمانگەکانی ھەجدا ھەمرە ناکرێ، کەگەیشتینە سەریف لەوێ من بێ نوێژ کەوتەم و دەستم کرد بەگریان، پیڤەمبەر (درودی خودی لەسەر بر) ھات بەسەرما دەگریام، فہرمووی: (ئەو ھەیتە بۆچی دەگری؟) گوتم: بەخوا ھەزەم دەکرد کە ئەمەسائ نەھاتمایە بۆ ھەج، فہرمووی: (رەنگبێ بینویژ بیت؟) گوتم: بەئێ. فہرمووی: (ئەمە شتیکە خودا نووسیویوەتی لەسەر کچانی ئادەم و سووچی تۆی تێدا نییە، جاھەرچی حاجی دەیکا تۆیش بیکە، بەلام تەوافی بەیت مەکە، ھەتا پاک دەبیتەوہ).

عائیشه (همزای خوی لب بر) فہرمووی: جاکەگەیشتینە مەککە ھەزرەت بەھاوڕێیانێ خۆی فہرموو: بیکەن بە ھەمرە، ئێتر خەلکەکە ئیجرامیان شان، مەگەر ئەو کەسانە نەبێ کە نازەلی دیاریی بەیتیان پێ بوو. فہرمووی: پیڤەمبەر (درودی خودی لەسەر بر) خۆی دیاری پێ بوو، وئەبوەکرو عومەریش دیارییان پێ بوو، ھەر و ھا دەوڵەمەندەکانیش دیارییان پێ بوو، جا کە تاقی

ئیواردی روژی تهرویسه که وتنه وه ری، دیسانه وه ئیجرامی حه جیان دابهسته وه فهرمووی: روژی جهژن له بینوژی پاك بوومه وه، نه و جا پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بئ) فهرمانی پی کردم ته وافی ئیفازهم کرد، فهرمووی: جاگوشتی گایان بوهیناین، گوتم: نه م گوشته هی جی یه؟ گوتیان: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بئ) گای کردووه به قوربانی بو هاوسه رهکانی. (ت/۲/۱۹۸/۱ = ز-۱۰۰ ژ-۱۵۶۷ = ش/د/ت/ن).

۱۹۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَرْجُلُ تَغْنِي رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَئِذٍ مُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ يُدْنِي لَهَا رَأْسَهُ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا فَتَرْجُلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ). (الحديث ۲۹۶ طرفه في ۲۹۵). (۱۷۲)

عائیشه (همزی خوی لب بئ) فهرمووی: (جاری وادهبوو بینوژی بووم پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بئ) سه ری خووی دهنایه بهردهستم فزه کهیم شانه ده کرد. له گیرانه وهیه کا: جاری وادهبوو من له ناو هو ده کهی خو ما دهبووم، که وا له تهنیشت مزگه وته که وه، پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سهر بئ) له ناو مزگه وتا خه لو هی ده کیشا له دمرگای هو ده کهی خو مه وه، که له سهر مائی مزگه وت بوو سه ری دمرده هینا و سه ری له منه وه نزیك ده کرده وه، منیش بویم شانه ده کرد، له وکاته دا بینوژییش بووم) (ت/۲/۱۴۶/۱ = ز-۷۵ ژ-۱۴۶۳).

۲۰۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَكَبَّرُ فِي حُجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ). (۱۷۳)

عائیشه (همزی خوی لب بئ) فهرمووی: جاری وادهبوو پیغه مبه ری خوا (دروودی خودی له سهر بئ) سه ری له سهر کو شم داده نا، له وکاته دا من بینوژی بووم، وه له سهر نه و حاله قورنانی ده خویند.

(۱۷۲) أخرجه مسلم في (الباب: غسل الحائض رأس زوجها وترجله. الخ) المترجم= ۶۸۲-۶۸۶.

(۱۷۳) أخرجه مسلم في الحيض، باب: الاضطجاع مع الحائض في لحاف واحد، رقم: ۳۰۱، ۶۸۰، ۶۹۱.

روونکردنه وه:

ژنی بښوونیز پاکه، ناوو نانی دهستی هه لاله، لیکه وتنی دروسته چونکه پاکه، نه وه وی (د مزای خوی لږ بڼ) دمه رموی: نه م فهرمووده یه به لگه ی نه وه یه که خویندنی قورن ان له کاتی راکشان و پالکه وتنا دروسته، هه روا له نزیکی جیگه ی پیسایشه وه. شیخی عهینی (د مزای خوی لږ بڼ) دمه رموی: (نه مه ی نه وه وی دمه رموی: که له نزیکی جیگه ی پیسایشه وه خویندنی قورن ان دروسته جیگه ی سر نجه، چونکه به م قسه یه بڼ نابڼ خویندنی قورن ان به رابه ر به ناوده ست ناباشی (که راهه تی) ی هه بڼ، به لام پڼویسته که کاری وانا باش بڼ، له به ر خاتری ریزگر تنی قورن ان، چونکه ده ور به ری شت حوکه م و برپاری نه و شته ی هه یه).

۲۰۱- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَجِعَةً فِي خَمِيصَةٍ إِذْ حِضْتُ فَأُتِيتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي قَالَ أَتُفِيتُ؟ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ). (۱۷۴)

نومموسه له مه ی هاوسه ری پڼغه مبه ر (د رووی خودی له سر بڼ) که یه کی که له دایکانی موسولمانان، فهرمووی: جاری له گه ل پڼغه مبه ردا له ژیر جاجمیکی بازوودا پالکه وتبووم، له نا کاو له و دمه دا که وتمه بڼ نو یزی یه وه، ئیتر خو م له ژیر جاجمه که دزی یه وه، چووم خو م گوړی و جلی بڼو یزی یه که مم له به ر کرد. فهرمووی: (نه وه تی که وتیت؟) گوتم: به ئی. نه و جا بانگی کردم وه، چوومه وه له گه ئیا له ژیر مه و جه که دا راکشامه وه.

۲۰۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ أَمَاءٍ وَاحِدَةٍ كَلَانَا جَنْبًا، وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَنْزُرَ، فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ وَكَانَ يَخْرُجُ رَأْسُهُ إِلَى وَهُوَ مَعْتَكِفٌ فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ) وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهَا

(رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَأَنِّي إِخْدَانًا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمْرَهَا أَنْ تَتَزَرَ فِي فَوْزٍ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرُهَا قَالَتْ وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ إِرْبَهُ). (الحديث ۳۰۲ طرفه في: ۳۰۲، ۲۰۳۰). (۱۷۵)

عائشہ (رضی خوی لہ بن) فہرمووی: جاری وادہبوو خووم و پیغہمبہر پیگہوہ لہیہک دمفر خوومان دہشورد، ہہردووگمانیش لہشمان پیس بوو. ہہندی جاریش بی نوپژ دہبووم، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بن) فہرمانی پی دہکردم، بہرکوشم دہپوشی، نہوجا لہسر نہو بہرکوشہوہ دہستی لہگہلما تیکہل دہکردو خووشی لی و مردہگرتم، زورجاریش لہناو مزگہوتا خہلودی دہکیشا، لہناو مزگہوتہکہوہ سہری خوی دہہینایہ ناو ہودہکہی منہوہ، کہبہتہنیشتی مالی مزگہوتہوہ بوو، منیش سہریم دہشورد لہوکاتہیشدا بینوپژ بووم.

لہگیرانہوہیہکی تردا عائشہ دمفرمووی: نہگہر یہکی لہنیمہی ہاوسہرانی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بن) لہگہرمہی بینوپژیدا بوايہ، نہگہر پیغہمبہر بیویستایہ لہوکاتہدا دہستی لہگہل دا تیکہل بکا، فہرمانی دمدا بہرکوشیکی دمدا بہنیوانی ناوکی و نہژنوی دا، نہوجا لہسر نہو بہرکوشہوہ دہستی بو دہبردو لہگہلیدا خوی تیکہل دہکردو خووشی لی و مردہگرت بہلام بہبی دروست بوون. عائشہ فہرمووی: بہلام کی لہنیوہ دہتوانی کہ وہک پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بن) نارمزوی خوی بو زہوت بکری و سنوور نہبہزینن.

۲۰۳ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيكُمْ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْفَرْنَ اللَّغْنَ وَتُكْفَرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لُبَّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِخْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نَقِصَانِ دِينَنَا وَعَقْلُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ

نَصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ مِنْ نَقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ مِنْ نَقْصَانِ دِينِهَا). (الحديث ۲۰۴ أطرفه في: ۹۵۶، ۱۴۶۲، ۱۹۵۱، ۲۶۵۸). (۱۷۶)

ئەبوسەئیدی خودری (رمزی خوی لن بى) فەرمووی: جەژنى قوربان بوو، یارۆژی جەژنى رەمەزان بوو، پێغەمبەر (دروودی خودای ئەسەر بى) دەرچوووە دەرەووە رۆیشت بوۆ نوێزگاکیە بۆئەودەشتە لەدەرەووەی شار، سەری لەژنان داو فەرمووی: (ئەى كۆمەلى ژنان! خىرو خىرات زۆر بكەن و، زۆرىش بپارێنەووە داواى لىبووردن لەخودا بكەن، چونكە من لەشەوى ميعراجدا خودا نىشانى دام كەئىوہ زوربەى خەلكى دۆزەخ بوون) ژنەكان گوتيان: ئەى پێغەمبەرى خودا! ئەوہ بۆچى ئىمە زۆربەى خەلكى ناو دۆزەخىن؟ فەرمووی: (چوونكە زۆر نەفەرت لەخەلك دەكەن و، سەلەبى لەگەل مێر دەكەن و چاكەى ئەوتان لەبەرچاو نىيە، كەسەم نەديوہ كەوہك ئىوہ ئاوا كەم ھۆش و كەم ئايين بى، كەچى لەگەل ئەوہيشا ئاوا زال بى و، بپاو بەو ھەموو زىرەكى و زرنكى يەيەوہ تەفەرى دەداو ھۆشى لەكەللەدا ناھيلى!) گوتيان: ئەى پێغەمبەرى خودا! كەم ئايينى و كەم ھۆشيبەكەمان كامەيە؟ فەرمووی: (كەم ھۆشى يەكەتان بريتي يە ئەوہ كەشايەتى دووژن بەشايەتى تافە بپاوئ حليبە، ئەمە كەم ھۆشيبەكەتان، ئافەرتيش لەكاتى بېنوێژيدا چەن شەوئ دەمىنيتەوہ نەنوێژ دەكاو، نەرۆژووى رەمەزان دەگرئ، ئەمەيش كەم ئايينى يەكەتان). (ت / ۱ / ۲۶ / ۱ + ل - ۴۵۱ ھەتا ۴۶۰ = ز - ۳ - ژ ۱۸ + ز - ۱۵۸ ھەتا ز - ۱۶۳).

۲۰۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْتَكَفَ مَعَهُ بَعْضُ نِسَائِهِ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ تَرَى الدَّمَ قَرِيبًا وَضَعَتِ الطُّسْتَ تَحْتَهَا مِنَ الدَّمِ). (الحديث ۳۰۹ أطرفه في: ۳۱۰، ۳۱۱، ۲۰۳۷).

عائیشہ (ہمزای خواد لیس ہن) دمفہرموی: ژنی لہژنہکانی پیغہمبہر (درویدی خودای لسمبر ہن) لہگہل پیغہمبہردا، لہناو مزگہوت دا خہلوی دہکیشا، واتہ: نیعتیکافی دہکرد، بہلام نہو ژنہ ہمیشہ بینویژ (موسستہحاضہ) بوو، گہل جار لہکاتی نویژ کردندا تہشتیکی لہژیر خویدا دادندا، نہبادا خوینہکہ مزگہوتہکہ پیس بکا، (ت/۱/۱۷۰ = ز-۳۸ ژ-۳۰۸).

۲۰۵- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُجِدَّ عَلَى مِيتِ فَوْقَ ثَلَاثِ إِلَّا عَلَى زَوْجِ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا نَكْتَحِلَ وَلَا نَتَّطِيبَ وَلَا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا ثَوْبَ عَصَبٍ وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطَّهْرِ إِذَا اغْتَسَلْتَ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي بُدْءِ مِنْ كُسْتِ أَظْفَارٍ وَكُنَّا نُنْهَى عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ). (۱۷۷)

نوموموعهطیبه (ہمزای خواد لیس ہن) فہرمووی: نہی ی گراوہ لہئیمہ کہدہستہی ژنانین کہلہسی رۆژ پتر تازی بۆ مردوو بگرین، مہگہر بۆ میرد، کہدہبی بۆ نہو جوار مانگو دہ رۆژ تازی بگرین، ولہو ماوہیہدا نابی چاو برپیژن، یاخومان بۆن خویش بکہین، یاجلو بہرگی رنگین لہبہربکہین، مہگہر بہرگی کہلہپیش دا ہوداکہی رنگ کرابی و لہپاشا چنرابی، یاتہنرابی، کاتیکیش پاک بووینہوہ لہبینویژی کہویستمان خومان بشورین، پیگہی نہوہمان دراوہ کہبہقہد پیویست عوودو گولوو بونی خویش نہختی بۆ وانیک، بۆ جیگہ خوینہکہ بہکاربہنین! (ت/۳/۱۸۹ = تاج-۲ ز-۷۹ ژ-۲۲۷۸ = ش/د/ن).

راقہ و روون کردنہوہ:

کوست، یاقوسط، جوڑہ بوخورو بونیکی خوشہ، پارچہ پارچہیہ، ہندی دہلین: رنگی رمشباوہ، لہجہشنی نینوکی مروف وایہ، ہندی دمفہرموون: ظیفاری، یا نہظفار کہناریکہ لہکہنارہکانی عہدن، لہہیندہوہ بونی خویش

دەھىنن لەوئى ساخى دەكەنەو، ھەندئى تر دەفەرموون: شارىكە لەيەمەن. ھەرچۆن بى مەبەست لەفەرموودەكە دووشتە: سوننەتە بۆ ئافرەت بەبۆنى خۆش بىنى ناخۆشى بىنۆيژى و زمىستانى لابهري، ھەتا ئەگەر تازىبارىش بى لەكاتى خۆشۆردنا ئەو مافەى بۆھەيە.

ئوموموعەطىيە (مەزى خەوى لى بى) يەككىكە لەژنانى ھاورپىيانى پىغەمبەر، ھاورپىيەكى ناودارى پىغەمبەر بوو، زۆر ئازا و دلیر بوو، ئەنصارى يە بوو، لەزۆر غەزادا لەگەل پىغەمبەردا بوو، دەستى پزىشكى ھەبوو، نەخۆشيانى تىمار دەکرد، فەرموودەيەكى ھەيە لەبابەت شۆردنى مردووو دادەنرى بەبنەماى شۆردنى مردوو، نۆ فەرموودەى لەبەخارىدا ھەيە رمزاو رەحمەتى خەدای ئى بى.

۲۰۶ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسْكِ فَتَطْهَرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ أَتَطْهَرُ؟ قَالَ تَطْهَرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ؟ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَطْهَرِي فَاجْتَبِذْهَا إِلَيَّ فَقُلْتُ تَتَّبِعِي بِهَا أَثَرَ الدَّمِ). (الحديث ۳۱۴ طرفه في: ۳۱۵، ۷۳۵۷). (۱۷۸)

عائىشە (مەزى خەوى لى بى) فەرمووى: ئەسماء (مەزى خەوى لى بى) بۆچۆنىتى خۆشۆردنى بىنۆيژى لە پىغەمبەرى پەرسى، فەرمووى: (ھەركامىكتان كەويستى خۆى بشۆرى، بالەپىشا ئاوو مۆردەكەى ئامادە بكاو خۆى پاك بكاتەو، تاراتىكى جوان بگرى، ئنجا دەستىنۆيژىكى جوان بگرى، ئنجا ئاوبكا بەسەر سەرياو دەستى تى بخاو، زۆر باش ھەلپىگۆڧ تاناو دەگاتە بن مووەكانى سەرى، ئەوھەلە ئاو بكا بەسەر سەر خۆيا سەراپا، ئنجا گۆلە لۆكەيەكى مىسكاوى،

(۱۷۸) أخرجه مسلم في الحيض، باب: استحبت استعمال الغتسله من الحيض فرصة رقم:

۷۴۸=۷۴۶.

یاگوئی خوری میسکاو، یا به رویه کی بونخوش بهینئ خوی پی پاک بکاته ودهو تاراتی پی بگری!).

نه سمائیش باش تی نه گه یشت گوتی: چون چون خوی پی پاک بکاته ودهو تاراتی پی بگری؟ فهرمووی: (سوبحانه للاً سهیره بو تی ناگهی؟) خوتی پی پاک بکهره ودهو تاراتی پی بگریه ودهو. عانی شهیش - رمزای خوی لی بی - فهرمووی: منیش نه سمم راکیشا به لای خومه ودهو، که کچی شه که ل بوو، وده پیم گوت: ودره من تیت بگهی نه: بیهینه به شوینی خوینه که داو، داینی له ناو شهرمتا، تاناو گیانت بوساردی لی نهیی و بونی خوش بی. له گپرانه ودهیه کا: حه زهرمت (رمزای خوی لی بی) سی جار فهرمووی: پارچه یه کی میسکاو بیته و تاراتی پی بگری، نیت پیغه مبه ر (برووی خودای له سمر بی) شهرم گرتی و رووی کرد به و لاوه، عانی شه دهی گوت: ژنگه لی یاریده دهران (انصار) ژنگه لی چاکن نافهرین بوخویان! شهرم و شکو ریگهی نه ودهی لی نه ده گرتن که بوخویان شارم زای نایین ببن! (ت/۱/۱۶۱/۱ = ز-۳۵ ژ-۲۹۷ ج-۴ = ش/د/ن)

۲۰۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَهْلَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَكُنْتُ مِمَّنْ تَمَتَّعَ وَلَمْ يَسْقِ الْهَذْيَ فَرَعَمْتُ أَلْهًا حَاضَتْ وَلَمْ تَطْهَرْ حَتَّى دَخَلْتُ لَيْلَةَ عَرَفَةَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ لَيْلَةُ عَرَفَةَ وَإِنَّمَا كُنْتُ تَمَتَّعْتُ بِعُمْرَةٍ؟ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُضِيَ رَأْسُكَ وَامْتَشِطِي وَأَمْسِكِي عَنْ عُمْرَتِكَ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الْحَجَّ أَمَرَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ فَأَعْمَرَنِي مِنَ التَّعْنِيمِ مَكَانَ عُمْرَتِي الَّتِي نَسَكْتُ). (الحديث ۳۱۶ طرفه في: ۲۹۴). (۱۷۹)

(۱۷۹) أخرجه مسلم في الحج (صحيح مسلم بشرح النووي ج/۸ ص ۱۳۴، ص ۱۴۱، باب: بيان وجوه الإحرام الخ) انظر عمدة القاري ج/۳ ص ۲۸۷/۲۱- المترجم= ۲۹۲۸، ۲۹۱۰، ۲۹۱۱، ۲۹۲۵، ۲۹۲۷، ۲۹۲۹.

عوروه فہرمووی: عائیشہ ی پوورم فہرمووی: لہجہ جی مالآواییدا لہگہل
پښغہمبہرا ئیحرامم دابہست، یهکئ بووم لہوانہ کہلہسہر شیوہی تہمہتتوع
حہجیان کرد، چونکہ دیاری (ہہدی) ی بہیتیان پئ نہبوو، جا لہسہریف
بینویژ کہوتہم، ہہتا شہوی عہرفہ ہات، ہہرپاک نہبوومہوہ، جاگوتہم: ئہی
پښغہمبہری خودا! ئہم شہو عہرفہیہ، منیش ئیحرامی عہمرہم دابہستووہو
بینویژیشم، چار جییہ؟ فہرمووی: (قژہ سہرہکەت ہہلومشینہو شانہی بکہو،
جاری واز لہتہواو کردنی عہمرہکەت بہینہ!) منیش چؤنی فہرموو وام کرد،
ئہوجا ئیحرامی حہجم دابہست، جاکہحہجم تہواو تہواو کرد، جا شہوی
حہصبہ (ناوی شوینیکہ لہنیوانی مہککەو مہدینہدا)، گوتہم: ئہی پښغہمبہری
خودا! ئہم خہلکە ہہموو حہجو عہمرشیان کردووہ، تہنیا من نہبئ، کەہەر
حہجم کردووہ؟ پښغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر ہئ) فہرمانی کرد بہئہورہمانی
برام، لہپاشکۆی وشترہکەی خویدا بردمی، تاجووینہ تہنعیم، جالہوئ
ئیحرامی عہمرہم بہست، لہجیاتی ئہو عہمریہی کەنیتہم لی ہیناو ہہلہم
ومشانہووہو تہواوم نہکرد. (ت/۲/ ۱/۱۹۸ = ز-۱۰۰ ژ-۱۵۶۷ = ش/د/ ت/ن).

۲۰۸ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (خَرَجْنَا مُوَافِينَ لِهَلَالِ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهْلَ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهْلِلْ فَبِأَيِّ لَوْثٍ أَنِّي أَهْدَيْتُ لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَأَهْلَ بَعْضُهُمْ بِعُمْرَةٍ وَأَهْلَ بَعْضُهُمْ بِحَجٍّ وَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ أَهْلَ بِعُمْرَةٍ فَأَذْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَّوْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ دَعِيَ عُمْرَتِكَ وَالْأَفْضَى رَأْسُكَ وَامْتَشِطِي وَأَهْلِي بِحَجٍّ فَفَعَلْتُ حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِيَ أَخِي عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ فَخَرَجْتُ إِلَى التَّعْمِيمِ فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِي وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيٌ وَلَا صَوْمٌ وَلَا صَدَقَةٌ). (الحديث ۳۱۷).

عائیشہ (ہمزای خوی لی ہئ) فہرمووی: چوار پینج روژی مابوو بو مانگی نوئی ی
قوربان، لہمہدینہ بہرمو مہککە دہرجووین. پښغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہئ)

فهرمووی: (ههرکه سیّ حه زده کا عه مره دابه ستیّ باعه مره دابه ستیّ، من خوّم بویه عه مره دانابه ستم چونکه ئاژه لی دیاری ی به یتیم هیّناوه له گهلّ خوّم) جابه ندیّ کهس عه مره یان دابه ست، جاکاتیّ روژی عه رفه هات من بیّنویژر بووم، له خزمهت حه زه متدا (درووی غوئی لسه یی) سکاالی حالم کرد، عه رزیم کرد: من له سهر شیوهی ته مه تتوع (پشوو و مرگرتن) ئیحرامم دابه ستووه. به لام وا روژی عه رفه هات، من له به ره نه وهی که بیّنویژم هیّشتا عه مره که مم ته واو نه کردووه، چونکه ته وافی به یتیم نه کردووه، که یه کیّکه له بنیاته کانی عه مره، که مه رجه له سهر پاکی بکریّ، دهی نه گهر چاو مریّ ی پاک بوونه وه بکه م بو ته واو کردنی عه مره که م، حه جی نه مسالم دفه وتیّ، چونکه فریای وه ستانی کیّوی عه رفه ناکه وم، که واته چار جیهی؟

حه زه مت (رهزی غوای لی یی) فهرمووی: (واز له ته واو کردنی عه مره که م به یّنه وه، قژه سه ره که م هه لوه شیّنه و شانه ی بکه و، ئیحرامی حه ج دابه سته باحه جی نه مسالت له کیس نه چیّ). جا منیش چوئی فهرموو وام کرد، تاشه وی حه صبه، گوتم: نهی پیغه مبه ری خودا! خوّم عه مره م نه کردووه؟ جا عه بدوره حمانی برامی له گهلّ دا ناردم، دمرچووم بو ته نعیم، که نزیکترین هه ریّمی خاکی حیلله له خاکی حه ره مه وه، له ویّوه ئیحرامی عه مره م دابه ست له جیاتی عه مره که ی پیشووم.

هیشامی کوپی عوروهی کوپی زوبه یری کوپی عه وام فهرمووی: له هه موو نه م گۆرانکار یانه دا عانیسه نه دیاری ی به ستی سه رب ریوه، نه روژووی گرت، نه نانی هه ژاری دا (بروانه فهرمووده ی ژماره (۱۹۸) و (۲۰۷) بروانه: (ت/۱/۱۷۴/۲ = ز-۹۰ ژ-۱۵۲۷ + ز-۹۲ ژ-۱۵۳۸ + ز-۹۶ ژ-۱۵۵۰ + ل/۱/۱۷۷ + ل/۱/۱۷۹ + ل/۱/۱۸۷ + ل/۲/۲۰۳ + ل/۱/۲۲۵). بوّنه وهی به باشی بزانی ئیحرام دابه ستن به چه ند جوړ ده کریّ، وه (تمتع= پشوو و مرگرتن) جیهی و چوّنه، وه عه مره

چون دهکری بفهرموو ته ماشای فیقهی ناسان بهرگی یه کهم لاپه ره (۲۵۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۲، ۲۹۲ = ز-۱۶۳ هه تا ز-۱۶۷ بکه).

۲۰۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ أَتَجْزِي إِحْدَانَا صَلَاتَهَا إِذَا طَهَّرَتْ فَقَالَتْ أَحَرُورِيَّةٌ أَلْتِ كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا يَأْمُرُنَا بِهِ أَوْ قَالَتْ فَلَا نَفْعَلُهُ. (۱۸۰)

موعاده (همزی خوی لن بی) فهرمووی: لهعائیشهم پرسى گوتم: بوچی ژنى بینویژ روژووی رهمهزان دهگریته وه، که چی نویژه فهرزهکان ناگیریتته وه؟! فهرمووی: بوژویش ههرووری یهیت و لهو خهواريجانهی که دهلین: دهبی ژن نویژی کاتی بینویژیش وهک روژوو بگیریته وه؟ گوتم: خهیر، من لهوان نیم، بهلام پرسیاره و دهیکه، گوتی: جاران بهسه رینی ی پیغه مبهه ر خوی (دروودی خودی لسهه بی)، که دهکه و تینه بینویژییه وه، لهپاش پاکبوونه وه و خوژوردن، پیغه مبهه ر (دروودی خودی لسهه بی) فهرمانی پیمان دهکرد که روژوو بگرینه وه و نویژ نه گیرینه وه (ت/۱/۱۶۳/۳ = ز-۳۵ ژ-۲۹۹ ش/د/ت/ن)

۲۱۰- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: حِضْتُ وَأَنَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْخَمِيلَةِ فَالْسَّلْتُ فَخَرَجْتُ مِنْهَا فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي فَلَبَسْتُهَا فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَفِيسْتِ؟ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ. (الحدیث ۳۲۳ طرفه فی ۲۹۸). وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يُقْبِلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ. (ز-۲۰۱).

(بروانه فهرموودهی ژماره ۲۰۱. لهگیرانه وهی ئیره دا ئومموسه لهمه (همزی خوی لن بی) دهفه رموی: جاری واده بوو پیغه مبهه ر (دروودی خودی لسهه بی) بهروژوو بوو، لههه مان کاتا منی ماچ دهکرد).

(۱۸۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: وجوب قضاء الصوم على الحائض رقم: ۷۵۹=۳۳۵.

۲۱۱- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوْ قَالَ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحَيْضُ وَلَيَشْهَدُنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى قِيلَ لَهَا: الْحَيْضُ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا). (۱۸۱)

نوموموعه طیبیہ (مذہب خوی لی ہی) دہفہ رموی: لہرؤژی جہڑنی ردمہ زان و رؤزی جہڑنی قوربانان، پیغہ مبہر (مروندی خودی لہسر ہی) فہرمانی ہی دہکر دین: کہ گہورہ کچ و نافرمتی بینویژو کہ یبانوی ناومان لہ گہل خومان ببہین بوئہ و دہشتہ، بو نویژی جہڑن، بہ لام نافرمتہ بینویژمکان نویژہ کہ ناکہن، تہنیا حازری کؤری پر فہرو نزای کؤمہ لی موسولمانان دہبن، گوتہ: ئہی پیغہ مبہری خودا! نہ گہر وارپیکہ وت یہ کیکمان چار شیوی نہ بوو ئایا بہ بی چارشیویش ہہ ربی بو نویژگا کہ بو دمرہوی شار؟ فہرمووی: (بالہ خوشکیکی موسولمانی چارشیوی بخوازی).

حہ فصہ دہفہ رموی: گوتہ: چؤن؟ زنی بینویژیش نامادہی ئہو کؤرہ بیرؤزہ ببی؟ فہرمووی: بہ لی، ہہروہک چؤن لہکاتی حہج کردنا نامادہی راوہستانی کیوی عہرفہ دہبی ہہروا لہموزدہ لیفہ، ہہروا حازری نزا کردنی نویژہ بارانہیش دہبی. (ب/ ۱ / ۴۵۳ / ۶ ز- ۱۵۹ ز- ۹۰۳ ج- ۴ = ش/ت/ ن).

راقہ و شیکردنہوہ:

ئہم بہرآنہ لہم فہرموودہیہ و مردہ گیرین:

(زنی بینویژ دروستہ یادی خودا بکا، لہسہر ذیکری خودا پاداش و مردہ گری، مافی ہہیہ نامادہی کؤری دہورو دمرسو زانستو ہہموو جؤرہ

خَیْرَیْکِی تَر بَبِیْ، بِهْمَهَرَجِی کُؤْرَهکَه لَه نَاو مَزگَه وِتَا نَه بَبِیْ. هَه رَوَا بَوْی هَه یِه
کَوِیْ لَه خَوِیْنَدَنی قَوْرثَان و گَوْتَن و دَهوَر کَرْدَنه و هِی حَه دِیْث بَگَرِیْ).

۲۱۲- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنَّا لَا نَعُدُّ الْكُدْرَةَ وَالصُّفْرَةَ
شَيْئًا). (الحديث ۳۲۶).

دِیْسَان نُو مَموعه طَبِیْه (رَه زای خَوای لَی بَبِیْ): دَه سَتو و رَمَان و اَبو و لَه پَاش
پَاکَه و ه بَوون لَه بَبِنُو یَزِی، نِیْتَر لَیْلا و و زَه رَدَا و مان بَه هِیج دَانَه دَه نَا. (ب/ ۱/ ۱۶۰ / ۳
= ز- ۳۳ ژ- ۲۹۲ = د/ ب / ن).

۲۱۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا
قَالَتْ: لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حِمْيَرٍ قَدْ
حَاضَتْ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّهَا تَحْسُنُ أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ
مَعَكُنَّ؟ فَقَالُوا بَلَى قَالَ فَاخْرُجِي). (الحديث ۳۲۸). (۱۸۲)

عائِشَه ی هَا و سَه رِی پَیْغَه مَبَه ر (درو و دِی خَوَا لَه سَه ر پَیْغَه مَبَه ر و رَه زای خَوَا
لَه سَه ر هَا و سَه ر هَ کَانِی بَبِیْ) دَه فَه ر مَوِیْ: عَه ر زِی پَیْغَه مَبَه ر مَ کَرْد: نَه ی
پَیْغَه مَبَه رِی خَوَا! صَه فِیْه ی کَچِی حَوِیْه ی کَه و تَوْتَه بَبِنُو یَزِیْه و ه؟ پَیْغَه مَبَه ر
(درو و دِی خَوَدِی لَه سَه ر بَبِیْ) فَه ر مَوِیْ: (گَلْمَان نَه دَا تَه و ه بَاشَه، پَه کِی گَه رَا نَه و دَمَان نَه خَا
بَاشَه، خَوْنَه و رَوْزِی جَه زَن لَه گَه لَ نِیو دَا تَه و اَفِی کَرْد؟) گَوْتِیَان: بَه لَیْ وَا یِه،
فَه ر مَوِیْ: (کَه وَا تَه: دَه رَچُو نَه ی صَه فِیْه!) (ت/ ۲ / ۲۲۷ / ۶ = ز- ۱۱۵ ژ- ۱۶۲۴ =
ش/ د / ت / ن).

لَه تَا جَا نَه م فَه ر مَوِو دَمِیَه نَا وَا یِه: عائِشَه (رَه زای خَوای لَی بَبِیْ) فَه ر مَوِیْ: شَه وِی نَه فَر
- وَا تَه: شَه وِی گَه رَا نَه و ه ی حَاجِی بُو و لَاتِی خَوِی - صَه فِیْه ی هَا و سَه رِی
پَیْغَه مَبَه ر (درو و دِی خَوَدِی لَه سَه ر بَبِیْ) فَه ر مَوِیْ: وَا دَه زَانَم گَلْتَان دَه دَه مَه و ه، چَوْنکَه
کَه و تَو و مَه تَه بَبِنُو یَزِیْه و ه، هِیْ شَتَا تَه وَا فِی مَالِئَا وَا یِی (تَه وَا فِی وِیْدَاع) یِ شَم

نه کردووه. پیغهمبه ریش (دروودی خودی لسمه بئ) فهرمووی: لهش به بارو دهم به نازار بئ، بوخیر به دهمیا نایی! نهی روژی جهژن ته وافی نه کردووه؟ گوترا: با، کردوویه تی. فهرمووی: (دهبا بکه ویتته ریو له گه لمان بگه ریتته وه بو مه دینه، مادام ته وافی فهرزی به جی هیناوه، که ناوداره به (طواف الإفاضة) یابه (طواف الزيارة) که بنیات (روکن) ی حهجه، ته وافی مالئاوایی بو نه و بو وینهی نه و مهرج نییه، نهشی کهن قهیناکات)

۲۱۴- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ امْرَأَةً مَاتَتْ فِي بَطْنِ فَصْلَى عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ وَسَطُهَا). (الحديث ۳۳۲ طرفاه فی: ۱۳۳۱، ۱۳۳۲). (۱۸۳)

سه مووردهی کوری جهندوبوب (هزی خوی لئ بئ) فهرمووی: ژنی به سههه مهاله وه مرد، واته: به هوئی زه یستانییه وه مرد، له پشستی پیغهمبه ره وه (دروودی خودی لسمه بئ) نویژی مردووم له سههه تهرمه که ی کرد، پیغهمبه ره (دروودی خودی لسمه بئ) له ناو نویژه که دا له ناوهرپاستی تهرمه که دا وه ستابوو. (ت/ ۱ / ۵۵۸ / ۳ / ۲ = ز- ۲۱۰ ژ- ۱۰۹۷، ۱۰۹۹ / ت/ د/ نه حمه د).

رافه و شیکردنه وه:

سه مووردهی کوری جهندوبوب سههه بیستو سی فهرموودهی ههیه، له بوخاریدا چوار فهرموودهی ههیه، له په نجاو نوئی کوچیدا کوچی دوایی کردووه.

۲۱۵- عَنْ مَيْمُونَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجَةِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَنَّهَا كَانَتْ تَكُونُ حَائِضًا لَا تُصَلِّي وَهِيَ مُفْتَرِشَةٌ بِحِذَاءِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى خُمُرِهِ إِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي بَعْضُ ثَوْبِهِ). (۱۸۴)

مهیموونهی هاوسهری پیغهمبر (دروودی خوا لهسهر پیغهمبرو رهزای
خودا لههاوسهرهکانی) فهرمووی: گهئ جار ری دهکوت من بینویژ دهبووم،
لهماوهی بینویژییهکهما نویژم نهدهکرد، وادهبوو پیغهمبر (دروودی خودای لهسهر به)
لهسهر بهرماوچکهکهی کهلهپووشی خورما دروست کرابوو نویژی دهکرد،
منیش لهسهر نهوحواله لهناستی کورنووشگاهای رادهکشام، که حهزرهت (پزی خوی
له به) کورنووشی دهبرد جلهکانی بهر من دهکوت، کهواته: زاتی بینویژ پاکه،
لیکهوتنی زیانی نییهو نویژ بهشتی وا پووج نابیتهوه.

بسم الله الرحمن الرحيم

۷) نامه‌ی تهیه‌موم (کتاب التیمم)

۲۱۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ:
(خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالنَّبَذَاءِ
أَوْ بِذَاتِ الْجَنَشِ انْقَطَعَ عَقْدٌ لِي فَأَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى
الْتِمَاسِهِ وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ فَأَتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلَا
تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ وَلَيْسُوا
عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاصَّعَ
رَأْسَهُ عَلَى فِخْذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَسِبْتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ
وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ
أَنْ يَقُولَ وَجَعَلَ يَطْعُنُنِي بِيَدِهِ فِي خَاصِرَتِي فَلَا يَمْتَعْنِي مِنَ التَّحَرُّكِ إِلَّا مَكَانَ رَسُولِ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى فِخْذِي فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ
أَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التَّيْمُمِ فَتَيَمَّمُوا فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحَضِرِ مَا هِيَ

(۱۸۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتراض بين يدي المصلي وفي المساجد ومواضع

الصلاة، باب: جواز الجماعة في النافلة والصلاة على حصى وخمرة رقم: ۱۱۴۶، ۵۱۳.

بِأَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ فَبَعَثْنَا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ فَأَصَبْنَا الْعَقْدَ
تَحْتَهُ). (الحديث ۳۳۴ أطرافه في: ۳۳۶، ۳۶۷۲، ۳۷۷۳، ۴۵۸۳، ۴۶۰۷،
۴۶۰۸، ۵۱۶۴، ۵۲۵۰، ۵۸۸۲، ۶۸۴۴، ۶۸۴۵). (۱۸۵)

عائشہی ھاوسہری پیغہمبہر (دروودی خوا لہسہر پیغہمبہرو رمزای
خودا لہھاوړې و ھاوسہرانی بی) فہرمووی: لہخزمہتی پیغہمبہردا (دروودی خودی
لہسہر بی) لہسہفہریکا کہوتینہړې، رؤیشتین تاگہیششتینہ بہیداو، یاگہیششتینہ
(ذات الجیش) لہوئی گہردانہیہکی من پچرایہوہو گوم بوو، ئیتر پیغہمبہریش
(دروودی خودی لہسہر بی) لہوئی مایہوہ بہہیوای دوزینہوہی نہو گہردانہیہ، خہلکہکیش
لہخزمہتیدا مانہوہ، نہمہ لہکاتیکا بوو کہنہ شوینہکہ ناوی لی بوو
ومنہخہلکہکہ ناویان پی بوو، جاخہلکہکہ چوون بۆلای نہبوبہکری باوکم و
گلہیی دہکەن و دہلین: نابینی عائشہی کچت چی کرد؟ پیغہمبہرو نہم
عہشاماتہی لہم بیابانہ چۆل و بی ناوہدا بۆ گہردانہیی گل داوہتہوہو،
ناویشمان پی نیہ! پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) خہوتبوو سہری لہسہر رانم
دانابوو، لہوکاتہدا نہبوبہکر بہتورہیی ہات، فہرمووی: پیغہمبہرو نہم
عہشاماتہت لہم شوینہ چۆل و بی ناوہدا، بہبی ناو، گل داوہتہوہ، ماتلت
کردوون بہ خوت و خوړایی، نہمہ ئیش بوو تۆ کردت؟ ئیتر چہندہ خودا
حہزکا نہبوبہکر گلہیی لی کردم و بۆ تہمی کردن قسہی پی گوتم، خویش
خویشیش بہسہرہ سیخورمہ دہیکوتایہ کہلہکەم، منیش (ہہرچہند ئیشم پی
گہیشتبوو، بہلام لہبہرنہوہی کہسہری پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) لہسہر رانم
بوو) جوولہم پی نہدہکرا! جا پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) نہو شہوہ خہوت
تابہیانی، کاتی کہبہیانی کہہستہ ناونہبوو بۆ دہسنوئیز، جا خودا ئایہتی
تہیہموموی ناردہ خواریوہ کہ دہفہرموئی: (... فلم تجدوا ماءً فتمموا صعيداً

طیباً فامسحوا بوجوهکم وأیدیکم منه) واته: ئەگەر لەهەموو ئەم شیوەکارانەدا ناو نەبوو، ئەوا قەستی ھەلگرتنی گلیکی پاک بکەن و لەتۆزی ئەو گڵەپاکە دەست بەئین بەروخسارو بەھەردوو دەستاندا، لەجیاتى دەسنویژ، یالەجیاتى خوشرۆدنى لەشپىسى).

نیت تەپەممومیان کرد. جا بەم بۆنەپەوێ ئوسەیدی کۆری حوضەیر فەرمووی: ئەى خانەوادەى ئەبوبەکر! بەراستی ئیو بۆنەم نەتەوێ ئیسلا مە بوون بەپیت و فەرۆ خێرو بەرەگەت، ئەم داھاتنى تەپەممومە بەھۆى ئیو وە بوو، چونکە گوومبوونى گەردانەکەى عائیشە بوو بەھۆى، ئەمەیش یەکەم پیت و بەرەگەتێ ئیو نییە، پیت و فەرۆ ئیو لەم بابەتەو زۆرە، ئوسەید (مەزای خوێ لى بى) یەکیک بوو لەدەمپراست (نەقیب)ەکانى شەوى پەیمانى عەقەبە، کە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) لەو شەویدا کردبوونى بەدەمپراست و سەرگەورەى ھۆزەکانى خوێان. عائیشە فەرمووی: سەیر لەویدا بوو ئەو و شترەى کەمەن لەو سەفەرەدا سواری دەبووم، پالکەوتبوو، کاتى ھەلمان ساند گەردانەکە لەژێریدا بوو، نیت دۆزیمانەو. (ت/ ۱ / ۱۷۱ / ۱ = ز- ۳۹ ژ- ۳۱۱).

۲۱۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّغْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ وَأَحِلَّتْ لِي الْمَعَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأَعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً). (الحدیث ۳۳۵ طرفاه فی: ۴۳۸، ۳۲۲۲). (۱۸۶)

جاییری کۆری عەبدوللا (مەزای خوێ لى بى) دەفەرموێ: خوشرۆیست (دروودی خودای لەسەر بى) دەفەرموێ: (پێنج بەھەرى گەورەم لەلایەنى پەرومردگارەو پى خەلات کراو،

ئەم پېنج بەھرەيە بەسەر يەكەوہ بەھيج پېغەمبەرئىكى تر لەپېش منەوہ بەكەس نەدراوہ:

يەكەم: تاماوەى مانگەرئ يەك، دوژمن لەسامو شكۆى خۆمو لەشكرم زەندەقيان دەچۆ، ھەر بەبيستنى ناوو شۆرەتى ئازايى سوپاى ئىسلام لەسايەى خوداوہ، ورە بەردەدەن و خۆگرييان دەروخى، ئەمەيش بووہ بەھۆى سەرکەوتن بۆ ئيمە،

دووم: رووى زەويش ھەمووى بۆ خۆمو نەتەوہى ئىسلام كراوہ بەمزگەوتو، لەھەرشوینى مزگەوتى ئى نەبوو، لەسەر رووى زەوى نوپۆى خۆمانى ئى دەكەينو، مەرج نيبە كەئيمە وەك نەتەوہكانى تر ھەر لەناو كۆيسەو پەرستگاكاندا نوپۆ بکەين و بەس! لەھەمان كاتدا خۆلەكەشى پاك و پاكەوہكەرە، لەكاتى پيوستدا خۆمانى پى پاك دەكەينەوہوتەيەمومى پى دەكەين، كەواتە: ھەر موسوئمانى، لەھەركوئ يەك بوو، خواى مزگەوتى ئى بوو يانا، وەخواى ئاو ھەبوو بۆ دەستنوپۆ شتى وا يانا، بابەكەمائى ھەواوہي نوپۆى خۆى لى بكا.

سيەم: مالى تالانى بېرواكانيش ھەلەل كراوہ بۆ من و بۆ نەتەوہى ئىسلامم، لەپېش مندا بۆ كەسى تر خواردنى مالى تالانى كافران ھەلەل نەبووہ،

چوارەم: لەروژى قيامەتدا لەخزمەت خوداى پەرورەدگاردا تكاو شەفاعەت بۆ ھەركەسى بکەم خودا تكاكەم قەبوول دەكا،

پېنجەم: جاران لەپېش مندا زوربەى پېغەمبەرەكان كەدەكران بە پېغەمبەر، بەتايبەتى رەوانە دەكران بۆسەر ھۆزەكەى خۆيان و بەس، بەلام من لەسايەى خوداوہ، خودا كروومى بە پېغەمبەرە رەوانەى كرووم بۆسەر ھەموو كەسى بەگشتى واتە: بۆ سەر بەرەى مروؤ. (ت/ ۴/۳۴۳/۱ = ۵-ژ ۳۶ + ۱۱۴-ژ ۶۷۸).

۲۱۸- عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصَّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: (أَقْبَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَحْوِ بئرِ جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى الْجِدَارِ فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ). (الحديث ۳۳۷). (۱۸۷).

نهبو جوههیمی کوری صیممهی نه نصاری (مزی خوی لی بی) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمر بی) جاری له لای بیری جه مه له وه دمها ت، پیاوی پی گیش تو سلاوی لی کرد، پیغه مبه ریش (دروودی خونی لسمر بی) سلاوه که ی نه سه نده وه، هه تا رووی کرده دیواره که و رووی خوی و هه ردو و دهستی مه سح کرد، له گه ردی سه ربه ردی دیواره که، نه و جا که ته یه موومه که ی ته و او کرد وه لامی پیاوه که ی دایه وه (ت/۱/ ۱۷۷ / ۲/۳ = ز- ۴۱- ژ- ۳۸).

رافه و شیکردنه وه:

نهبو جوههیم خوی و باوکی له هاوړی یانی پیغه مبه ر بوون، باوکی یه کی بووه له هاوړی مه زنه کانی پیغه مبه ر، له غه زای نو خودا پستی پیغه مبه ری چول نه کرد، په یمانی پی ی دا له سه ر مردن، له پرو ودا وه که ی بیری مه عوونه دا، له گه ل حه فتا قورثان خوینه کاند ا شهید کرا، نه بوو جوههیم دوو فه رمو وده ی له بوخاری شه ریف دا هه یه، ناوی عه بدو لایه، خزه جی یه، نه نصاری یه.

۲۱۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْنَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ إِنِّي أَجَنَّبْتُ فَلَمْ أَصِبْ الْمَاءَ فَقَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَمَا تَذْكُرُ أَنَا كُنَّا فِي سَفَرٍ أَنَا وَأَنْتَ فَأَمَّا أَنْتَ فَلَمْ تُصَلِّ وَأَمَّا أَنَا فَتَمَعَكْتُ فَصَلَّيْتُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا فَضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَفِّهِ

الْأَرْضَ وَكَفَحَ فِيهِمَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ). (الحديث ۳۳۳۸ أطرافه في: ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۶، ۳۴۳، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷) (۱۸۸)

ئەبەدوڕەحمانی کۆری ئەبزا (دەزێ خەوی لێ بێ) دەفەر موو: پیاوی هاتە خزمەت عومەری کۆری خەططاب (دەزێ خەوی لێ بێ) عەرزی کرد: لەشم پیسە و ئاوم دەست ناکەوی چارم چییە؟ عەمماری کۆری یاسریش لەوی بوو، بەعومەری کۆری خەططابی فەر موو: ئایا لەبیرتە کە جارە کە من و تۆ رەوتەنی بووین، لەو سەفەردا لەشمان پیس بوو، کاتی نوێژمان لێ بوو تۆ نوێژت نەکرد، بەلام من خۆم لەخۆلا گەوزان و ئەوجا نوێژم کرد، ئەو مەبوو کە ئەمەم بۆ پیغەمبەر (دەرووی خۆدی لەسەر بێ) باس کرد فەر موو: (تەنھا ئاوەهات بەس بوو) ئەوجا پیغەمبەر (دەرووی خۆدی لەسەر بێ) هەردوو لەپی خۆی مائی بەسەر رووی زەویبە کەداو، فووی لێ کردن تاتۆزە کەیان تۆژی سووک بێ، ئەوسا بەهەردوو ناولەپی مەسحی دەموچاوی و هەردوو دەستی خۆی کرد! . (ت/ ۱/ ۱۷۷ / ۱ = ز- ۴۱- ژ- ۳۱۷ = تاجول ئوصول بەرگی یەکەم، لاپەرە (۱۷۷) فەر موودە زمارە یەکی ئەولایەرە یە لەو مرگەرە و کوردی یە کە لە چایی یە کەم = ز- ۴۱- ژ- ۳۱۷ چایی چوارەم).

عەبەدوڕەحمانی کۆری ئەبزا ی خوزاعی خۆی و باوکی صەحابی بوون (دەزێ خەوی لێ بێ) ئیمامی عومەر (دەزێ خەوی لێ بێ) لەپەسنی جوانی عەبەدوڕەحمانا دەیفەر موو: (عەبەدوڕەحمانی کۆری ئەبزا یە کێکە لەو بەهرە و مرانە کە خودا بەهۆی زانیینی قورئانەو بەپایە بەرزێ کردوون) خۆی زۆرتر فەر موودە لە ئیمامی عومەر و ئوبەییە کۆری کە عەبەو دەگیرایەو، سەعیدو عەبدوڵلا، کە کۆری خۆی بوون لەگەڵ موحەممەدی کۆری ئەبولە جالیدا، فەر موودە کانی ئەویان گیراوە تەو، عەبەدوڕەحمان دەیفەر موو: (نوێژم بە جەماعەت لەپشتی پیغەمبەرەو کردووە).

٢٢٠- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَصِينٍ الْخَزَاعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنَّا أَسْرَيْنَا حَتَّى كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا وَقْعَةً وَلَا وَقْعَةً أَحَلَّى عِنْدَ الْمُسَافِرِ مِنْهَا فَمَا أَتَقَطْنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ وَكَانَ أَوَّلُ مَنْ اسْتَيْقَظَ فَلَانٌ ثُمَّ فَلَانٌ ثُمَّ فَلَانٌ ثُمَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نَامَ لَمْ يُوقِظْ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ لَأَنَّا لَا نَذَرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ وَكَانَ رَجُلًا جَلِيدًا فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقَظَ بِصَوْتِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ شَكَّرُوا إِلَيْهِ الَّذِي أَصَابَهُمْ قَالَ لَا ضَيْرَ أَوْ لَا يَضِيرُ ارْتَحِلُوا فَارْتَحِلْ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوُضُوءِ فَتَوَضَّأَ وَتَوَدَّى بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَلَمَّا انْقَضَتْ صَلَاتُهُ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَرِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ؟ قَالَ مَا مَنَعَكَ يَا فَلَانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ أَصَابَتْني جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ ثُمَّ سَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاشْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ مِنَ الْعَطَشِ فَنَزَلَ فَدَعَا وَدَعَا عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: اذْهَبَا فَابْتَغِيَا الْمَاءَ فَاطْلُقَا فَتَلَقَّيَا امْرَأَةً بَيْنَ مَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ مِنْ مَاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا فَقَالَ لَهَا أَتَيْنَ الْمَاءَ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أُمْسِ هَذِهِ السَّاعَةَ وَتَفَرَّكَا خُلُوفًا قَالَا لَهَا انْطَلِقِي إِذَا قَالَتْ إِلَى أَتَيْنَ قَالَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ قَالَا هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ فَانْطَلِقِي فَجَاءَا بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ قَالَ فَاسْتَنْزَلُوها عَنْ بَعِيرِهَا وَدَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِنَاءٍ فَفَرَّغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ وَأَوْكَا أَفْوَاهَهُمَا وَأَطْلَقَ الْعَرَالِي وَتَوَدَّى فِي النَّاسِ اسْقُوا وَاسْتَقُوا فَسَقَى مَنْ شَاءَ وَاسْتَقَى مَنْ شَاءَ وَكَانَ آخِرُ ذَاكَ أَنْ أُعْطِيَ الَّذِي أَصَابَتْهُ الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ قَالَ اذْهَبْ فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ وَهِيَ قَائِمَةٌ تَنْظُرُ إِلَى مَا يَفْعَلُ بِمَائِهَا وَإِنَّمَا اللَّهُ لَقَدْ أَفْلَحَ عَنْهَا وَإِنَّهُ لِيَخَيَّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا أَشَدُّ مِلَاءً مِنْهَا حِينَ ابْتَدَأَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْمَعُوا لَهَا فَجَمَعُوا لَهَا مِنْ بَيْنِ عَجْوَةٍ وَذَقِيقَةٍ وَسَوِيقَةٍ حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا فَجَعَلُوهَا فِي ثَوْبٍ وَحَمَلُوهَا عَلَى بَعِيرِهَا وَوَضَعُوا الثَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا قَالَ لَهَا تَعْلَمِينَ مَا رَزَقْنَا مِنْ مَائِكَ شَيْئًا وَلَكِنَّ

اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَسْقَانَا فَأَنْتَ أَهْلُهَا وَقَدْ احْتَبَسْتَ عَنْهُمْ قَالُوا مَا حَبَسَكَ يَا فُلَانَةُ قَالَتْ
الْعَجَبُ لَقَيْنِي رَجُلَانِ فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ فَفَعَلَ كَذَا وَكَذَا
فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لَأَسْحَرُ النَّاسِ مِنْ بَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ وَقَالَتْ يَأْصِبَعِيهَا الْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةُ
فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ تَعْنِي السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ أَوْ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ حَقًّا فَكَانَ الْمُسْلِمُونَ
بَعْدَ ذَلِكَ يُغَيِّرُونَ عَلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا يُصَيِّوْنَ الصَّرَمَ الَّذِي هِيَ مِنْهُ
فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا مَا أَرَى أَنَّ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ يَدْعُوْكُمْ عَمْدًا فَهَلْ لَكُمْ فِي الْإِسْلَامِ
فَأَطَاعُوْهَا فَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ). (الحديث ۳۴۴ طرفه في ۳۴۸، ۳۵۷۱). (۱۸۹)

عیمرانی کوری حوصینی نهل - خوزاعی - (رعزی خوئی لیس بن) فہرمووی: لہسہفہریکا
لہخزمہتی پیغہمبہردا بووین، شہوئی تادہمہوبہیان ہہر بہریوہ بووین،
لہدہمہوبہیان کہلہخہو خوشتہر نیہ بو کاروانی شہونخوونی کەر، ویستمان
سہرخہوئی بشکیینین، بہلام کہخہومان لی کہوت خہبہرمان نہبووہ تاتینی
خوڑہکہ خہبہری کردینہوہ، یہکہم کہس خہبہری بووہ نہبہبہکری صہدیق
بوو، دوہم فیسار بوو، سییہم نہو فیسار بوو، چوارہم کہس عومہری کوری
خہطاب بوو. پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر بن) کہتہشریفی دہخہوت خہبہرمان
نہدہکردہوہ، تاخوی خہبہری دہبووہ، چونکہ مہترسی نہوہمان ہہبوو کہلہو
دہمہدا سرووشی بوئی، جائہگہر خہبہری بکہینہوہ سرووشہکہ ہیری.

کاتی عومہر خہبہری بووہو حالہکہی بینی لہبہجہرگی خوئی بہدہنگی
بہرز دہستی کرد بہنہللآھو نہکبہر کردن، نیتہر لہسہر نہللآھوئہکبہر کردن و
دہنگ بہرزہوہ کردن بہردہوام بوو، ہہتا بہدہنگی نہو پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر
بن) خہبہری بووہ، نہوجا خہلکہکہ حالہکہیان عہرز کردو سکاآی نہوہیان
لہخزمہتیدا کرد کہ نوئیزی بہیانینیان چووہو ئاویش نییہو، بہم بوئہیہوہ

زۆر پەرۋاش، حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) بۆلگەنلەردەن فەرمەلى: (قەيدى نىيە) يا فەرمەلى: (قەيناكا، ئادەلى زوۋكەن باركەن) ئىتر بارىيان كەردو كەمى دوور كەۋتەنەۋە لەۋ شۆينە خراپە، ئەۋجا حەزرىت دابەزى و داۋاى ئاۋى دەسنوئىزى كەردو، دەسنوئىزى گەرتو، فەرمىانى فەرمەلى بانگ دراۋ، دوو ركاتە سۈننەتەكەلى پېش بەلىانى كەردو، ئىجا فەرمىانى فەرمەلى قامەت كراۋ، بەرنوئىزى ى نوئىزى بەلىانى بۆ ھاورپىيانى كەرد، كە حەزرىت نوئىزەكەلى تەۋاۋ كەرد رۋانى ۋاپاۋى لەكۆمەل كلابوۋە نوئىز ناكە لەگەل ئەۋان، فەرمەلى: (ئەلى فەيسارەكەس) ئەۋە بۆ لەگەل گەل نوئىزەكەت نەكەرد؟ گۈتى: قوربان! لەشپىسىم تۈۈش بوۋەۋە خۆ شۆردنەم لەسەرەۋ ئاۋىش نىيە.

حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) فەرمەلى: (بەگەل تەپەمەموم بەكە، لەكاتى ۋادا تەپەمەموم بەسە) ئەۋجا پېغەمبەر (دروۋى خەلىق لىق) كەۋتەپىۋ مەردومەكەش لەتاۋ تۈۋنئىتى سكالايان بىردەبەر، جا پېغەمبەر (دروۋى خەلىق لىق) دابەزى خەلىق مەنى بانگ كەردو، فەرمەلى: (بىرۇن بۆ ئاۋ بەگەپىن). جا ھەردوكمەن رۆشىتىن، تاگەشىتىن بەژنى، بەسۋارى ۋىترى بوۋ، لەناۋ كۆلى دوو كۈندەلى گاۋەسا سۋار بوۋ بوۋ، ھەردوۋ قاقچەكانى شۆر كەردبۆۋە، پىمان گۈت: لەكۆلى ئاۋ ھەپە، ئەم ئاۋمەت لەكۆلى ھىناۋە؟ گۈتى: ئاۋ لەم نەزىكە نىيە، رۆژە رىيەك دوورە، دۈنئى ئەم كاتە لەلەلى ئاۋەكەۋە ھاتوۋم! پىاۋەكانى ئىمەش بۆئاۋ دەگەپىن ۋ بەشۈپن ئاۋدا ۋىلن. پىمان گۈت: دەۋرە لەگەلمان، گۈتى: بۆ كۆى؟ گۈتمان: بۆلەلى پېغەمبەرى خەلىق، گۈتى: ئەۋ كەلىپەلى كەپپى دەلئىن: ۋەرگەپراۋ؟ گۈتمان: بەلئى ئەۋەپە كەتۈ ۋاى پى دەلئى ى، دەلى ۋەرە بابىرۋىن بۆلەلى، ئەۋجا بىردەمەن بۆلەلى پېغەمبەر، ۋەچى قەسەپەكى بۆئىمە كەرد ھەمەن قەسەلى كەردەۋە بۆ ئەۋىش، بەلام خەزى پېغەمبەرى كەرد كەھەتۈبارە.

حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) دەستۈۋرى دا ھەردوۋ گاۋەسەكانىيان لەۋشترەكە داگەرتو ژنەكە دابەزى، ئەۋجا حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) داۋاى جامىكى كەردو

ھەردو دەمى ھەردو گەۋدەگە كىرگەن ئاۋى ئى داکردنە ناۋ جامەگەۋە،
 دەميانى بەدەمبىنەكانيان بەستەۋە، ۋەنزاي بەسەريان دا خويندو دەستی
 پىرۋى ھىنا بەھەردو ھىنگلەكانياندا، فەرمانى فەرموۋ بەناۋ عەشاماتەگەدا
 جاپدا؛ بىھەرموۋ ھەم ناۋ بىدەن بەۋلاخەكانتان، ھەم بۇ خۇتان ناۋ بىخۇنەۋە،
 جا ھەركەس بەنارمىۋى خۇى بەشى خۇى بىرد، لەدوا ھەموان پىغەمبەر
 (دروۋى خودى لەسەر بى) دەفرى ناۋى بەپىاۋە لەش پىسەگەداۋ، پىى فەرموۋ: (بىرۋ
 لەشۋىنىكا بىكەبەسەر خۇتا).

ژنەگەش ھەر راۋەستا بوو سەرنجى دەدا كەچى لەناۋەگەى دەكرى،
 سۈيىندم بەزاتى خدا كاتى لەشكرەگە بەتەۋاۋى بەشى خۇيان ناۋ بىرد لەو
 دوۋگەۋەسەۋ ۋازيان لەناۋەگە ھىنا، ناۋەگە يەك تىۋك كەمى نەكرىبوو،
 بەلكوۋ زىادى كىردىبوو. پىغەمبەر (دروۋى خودى لەسەر بى) فەرموۋ: (شىتىكى بۇ
 كۆپكەنەۋە) ئىمەش ھەندى خورماى عەجۋەى مەدىنەۋ ئاردو قاۋتمان بۇى
 كۆكرەۋە، تاھەمۋى بوو بەبىرۋ خۇراكى باشو كىردىانە ناۋ پارچەپى
 جەۋە، ئەۋسا ژنەگەيان سۋارى ۋىشترەگەى خۇى كىردەۋە، جەگەيان
 بەخۇراگەگەيەۋە ناپەبەردەمىۋ، گەۋسەكانيان بۇ باركىردەۋە، پىغەمبەر
 (دروۋى خودى لەسەر بى) پىى فەرموۋ: (خۇت دەزانىت كەئىمە ھىچمان لەناۋەگەى تۇ
 كەم نەكرىۋە، ئەۋەتا بەبەرچاۋتەۋە ناۋەگەت ۋەك خۇى ماۋە، زىادى
 نەكرىبى كەمى نەكرىۋە، ئەۋەى كەبەكارمان ھىنا، ناۋى بوو لەخواۋە بوو،
 خدا خۇى بۇى رەخساندىن!).

ئەۋجا ژنەگە رۇيشتەۋە بۇ ناۋكەسۋكارى، تۇزى درەنگ دەۋاتەۋە، پىى
 دەلىن: ئەرى خاتۋون! خىر بوو ۋادەنگ ھاتىتەۋە؟ دەلى: كارىكى عەنتىكە
 درەنگى بەسەر ھىنام! تۈۋشى دوۋ كاپرا بوۋم بىردىيان بۇلاى ئەۋ پىاۋەى
 كەپىى دەلىن: سابىنىى، ۋاتە: لەئايىنى كۇنى خۇى ۋەرگەپاۋ. شتى سەير
 سەيرى دەكرىد، دەسا بەزاتى خوا ئەم پىاۋە يەككىكە لەم دوۋكەسە:

یا جادو و بازترین که سه له نیوانی ئەم زەمینە و ئەم ئاسمانەدا، یا خود بە پراستی
پێغەمبەری رهوانه کراوی خودایه، به پهنجهی ناوه پراستی و به پهنجهی شایه تمان
نامازهی کرد بو ئاسمان و زهوی.

جاله و هودوا ناوبه ناو له شکری ئیسلام هه ئمه تیان ده بێرده سه ر
ئه و خێله هاوبه شکهرانه ی که له ده ور و به ری هۆزی ئه و ژنه بوون، و هه ده ستیان
له تاقمه که ی ئه و نه ده دا، هه تا روژی ژنه که به هۆزه که ی خۆی ده ئی: من
له وبا و مردام که ئەم کۆمه ئه یه به خۆپای نییه که هه قیان به سه ر ئیوه وه نییه،
به لکو و ئەمه هۆیه کی هه یه، که ئه ویش ئه وه یه ئەمانه چاکه یه کی ئیمه یان
له به ر چاوه، جامن وابه باش ده زانم تازو وه قه بوولی ئیسلام بکه ین، ئیوه ده ئین
چی؟ هۆزه که ی به یه ک ده نگ به گوپی ده که ن و هه موو ئیسلام ده بن (ت/٤/
٣٣٧/٢ + ت/١/٢٠١/٣ = تاج-٣ ز-١٠٥ ژ-٣١٧٥ + تاج-١ ز-٤٩ ژ-٣٦٨).

روونکردنه وه:

عیمرانی کورپی حوصه یین خۆی و باوکی هاوړی ی پێغەمبەر بوون،
عیمرانی سالی ئازاد کردنی خه یبه ر ئیسلام بووه، له پێغەمبەر وه
سه دوه هه شتا فه رمووده ی گیراوه ته وه، له بوخاری نازداردا دوازه فه رمووده ی
هه یه، عومه ر ناردی بو به صره هه تا شاره زای ئایینیان بکا، بوو به قازی
به صره، گشت جاری فریشته ده هاتن بو دیدنه ی و سلوویان لی ده کردو به گوئی
ی خۆی سلوه که یانی ده بیست، له پهنجاو هه شتی کوچیدا، له به صره مرد.

بسم الله الرحمن الرحيم

(٨) نامه‌ی نويز (كتاب الصلاة)

٢٢١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ أَبُو ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَرَجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءٍ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِيٍّ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهُ فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِيَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أُرْسِلْ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوَدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوَدَةٌ إِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَمِينِهِ ضَحَكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَسَارِهِ بَكَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْبَائِنِ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ وَهَذِهِ الْأَسْوَدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوَدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحَكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ شِمَالِهِ بَكَى حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُ فَفَتَحَ قَالَ أَنَسٌ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُثَبِّتْ كَيْفَ مَنَازِلَهُمْ غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْبَائِنِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الْأَنْصَارِيَّ كَانَا يَقُولَانِ قَالَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ عَرَجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الْأَقْلَامِ
 قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنْسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ
 عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلَاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللَّهُ
 لَكَ عَلَى أُمَّتِكَ قُلْتُ فَرَضَ خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ
 ذَلِكَ فَارْجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى قُلْتُ وَضَعَ شَطْرَهَا فَقَالَ رَاجِعْ
 رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ فَارْجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ
 فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَارْجَعْتُهُ فَقَالَ هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبْدَلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ
 فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبِّكَ فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى
 انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لَا أَذْرِي مَا هِيَ ثُمَّ أَدْخَلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا
 فِيهَا حَبَائِلُ اللَّوْلُؤِ وَإِذَا ثُرَابُهَا الْمَسْكُ. (الحديث ٣٤٩ طرفاه في: ١٦٣٦،
 ٣٣٤٢). (١٩٠)

نه نه سى كورى ماليك (همزى خوى لى بن) فهرمووى: جاران نه بوذمر (همزى خوى لى بن)
 دهگيرايه وه: كه پيغهمبر (درودى خودى لى بن) دهفهرموو: (هيشتا لهمهكهكه بووم
 بنميچى مالهكه شق بوو، جوبرئيل له شهقهكه وه دابهزى، سلاوى خوداى لى
 بى، سينگى لهت كردم و بهئاوى زهم زهم شورديه وه، نه وسا تهشتيكي زيپرني
 هينا، پر بوو له داناييو باومر، واته: له حيكهت و نيمان، تهشته پردهكهى خالى
 كرده ناو سينگمه وه، نه و جا قه پاتى كرده وه. ننجاً دهستى گرتم و سهري خستم
 بو ناسمانى يه كه م.

كاتى كه يشينه ناسمانى يه كه م، جوبرائيل به دهر كه وانى ناسمانى فهرموو:
 دمرگاكه مان بو بكه ره وه، نه و يش فهرمووى: نه وهكى يه؟ فهرمووى: منم
 جوبرائيلم، فهرمووى كه سى ترت له گه له؟ فهرمووى: به لى: موحه ممه دم

له گه لډایه، فهرمووی: دیاره نیږدراوه به شوینیدا؟ فهرمووی: به ئی، جا دمرگاکه ی بۆمان کردهوه سهرکه وتینه سهرئاسمانی یه کهم، سهرنجم دا واپیاوئ دانیشتووه، له راستو له چه پیه وه، پۆل پۆل تارمایی ی عه شامات دیارن، پیاوه که که سهیری لای راستی خۆی ده کرد، له خوشیدا پی ده که نی، به لām که سهیری لای چه پی خۆی ده کرد، له خه فه تانا، ده گریا، فهرمووی مهرحه با له پیغه مبهری باشو له کوپی باشم، گوتم: نه ی جو برائیل! نه مه کییه؟ فهرمووی: نه مه باوه ئاده مه، نه وتارمایی عه شاماتانه ش که وان له راستو چه پیه وه، گیانگهل و ره وانگهل (نه رواج) ی وه چه وه نه وه گانیه تی، نه وانیه یان که وان له لای راستیه وه نه وان به هه شتین، به لām نه وانیه یان که وان له لای چه پیه وه نه وان دۆزه خین، جابۆیه که ته ماشای لای راستی ده کا پی ده که نی و که ته ماشای لای چه پی ده کا ده گری.

نه و جا سه ری خستم بۆ ئاسمانی دووهم، به دمرکه وانه که ی ی فهرموو: دمرگاکه بکه ره وه، نه و پرسیارو وه لām ی که له نیوانی جو برائیل و دمرکه وان ی یه کهم دا رووی دا، له نیوانی جو برائیل و دمرکه وان ی ئاسمانی دوهمیش دا رووی دا، نه و جا دمرگاکه ی کرده وه).

نه نه س فهرمووی: نه بوژمپ باسی نه وه ی فهرموو که پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بن) له ئاسمانه کان نه م پیغه مبه رانه ی دیوه: ئاده م و ئیدریس و مووسا و عیسا و ئیبراهیم - دروودی خودای گه وره یان ئی بی - به لām جیگه و شوینی هه موویانی دیاری نه کرد، ته نیا باسی نه وه نده ی کرد که له ئاسمانی یه کهم به ئاده م ده کاو، له ئاسمانی شه شه م به ئیبراهیم.

نه نه س خۆی ده یفه رموو: کاتئ جو برائیل پیغه مبه ر ده با بۆلای ئیدریس، پیغه مبه ر رۆژباشی ئی ده کاو سا لوی ئی ده کا، ئیدریسیش پیی ده فه رموی: مهرحه با له پیغه مبه ری باشو له برای باش، (جا به جو برائیلیم گوت: نه مه کی یه؟ فهرمووی: نه مه ئیدریس پیغه مبه ره، ئینجا گه یه شتم به مووسا،

فهرمووی: مهر حبا له پیغه مبهری باش و له برای باش، گوتم: نه مه کییه؟
 فهرمووی: نه مه مووسایه، نه و جا گه یستم به عیسا، فهرمووی: خوشهاتن
 پیشکesh ده کم به برای باش و به پیغه مبهری باش، گوتم: نه مه کییه؟
 فهرمووی: نه مه عیسایه، نه و جا گه یستم به ئیبراهیم، فهرمووی: مهر حبا له
 پیغه مبهری باش و له کوری باشم، گوتم: نه مه کییه؟ فهرمووی: نه مه
 ئیبراهیم بوو (سه لاسی خوی لئ بڼ).

ئیبڼوشیهاب (که ناوداره به زوهری) ده فهرموئ: نه بوبه کری کوری
 موحه ممدی کوری عه مری کوری حه زم هه وائی پیم دا: که ئیبڼو عه باس و
 نه بوحه ببهی نه نصاری فهرموویانه: پیغه مبهر (درووی خودای له سر بڼ) فهرمووی:
 (پاشتر به ره و ژوور تریش برام تا گه یستمه سه ر ئاستی له وپوه گویم له جیره ی
 قه له می فریشته کان بوو). ئیبڼوشیهاب (دزمای خوی لئ بڼ) ده فهرموئ: نه بوبه کری
 نه وهی ئیبڼو حه زم له پیر (شیخ) ی خوی وه و، نه نه سی کوری مالیک
 له نه بو ذمه وه (دزمای خوی لئ بڼ) ده فهرموون: پیغه مبهر (درووی خودای له سر بڼ) فهرمووی:
 (نه و جا خودا شه و و روژی په نجا نویژی له سر گه لی ئیسلامم دانا، منیش
 به م فهرمانه وه گه پامه وه، هه تا چوومه وه لای مووسای کوری عیمران،
 فهرمووی: خودا چی بو دانای له سر نه ته وه که ت؟ گوتم: له هه موو شه و و
 روژیکا په نجا نویژی دانا وه له سر هه موو موسو لمانی، فهرمووی: من له تو
 زیاتر شار مزاییم هه یه له پرفتاری نه و خه لکه، چونکه من له پیش تو دا نه رکی
 زورم له م بار میه وه له گه ل گه لی خوم دا، که نه وهی ئیسرائیلن، کی شاو وه،
 به را و وردم کردوون و نه زموونی باشم هه یه له م بواره دا، جابویه دمازم که
 ئومه ت (نه ته وه) ی تو ته و انای نه و میان نییه، که واته بگه پیره وه بو لای
 خودای په رومرد گارت، دا وای ئی بکه که نه م نویژانه له سر نه ته وه که ت سووک
 بکا، منیش گه پامه وه بو خزمه تی په رومرد گارم، بو نه و شوینه ی که یه که م جار
 گو فتو گویم له خزمه تیدا کردو، دا وای نه و م ئی ی کردو، نه ویش ژماره یه کی ئی

لابردن، دیسان گه پامه وه بۆلای مووسا، حاله که م پی گوت، نه ویش فهرمووی بگه پیره وه بۆلای پهرومردگارت، چونکه نه ته وه که ت توانای ئهم ژماره داشکاوه یشیان نییه، جا چوومه وه بۆ خزمه تی و دیسان ژماره یه کی تری ئی داشکاند، نه ویش دیسانه وه فهرموویه وه: بجۆره وه بۆ خزمه تی پهرومردگارت چونکه نه ته وه که ت توانای ئهم ژماره تازه یشیان نییه، ئهم ژماره یش که ماوه هیشتا ههر زۆره، ئهمجاره دیان که چوومه وه خزمه تی فهرمووی: خۆیان به کردن ژماره دیان پینج نویژه، به لام خیره پاداشی په نجا نویژیان هه یه، نه ی موحه ممه دا! نه مه دوا فهرمایشته و گۆرانی بۆ نییه، وه نیت له مه زیاتر ژماره ی نویژه کان که م ناکه مه وه، به لام بۆتۆو بۆهه موو نویژکه ریکی ئۆمه تی تۆ هه یه له حباتی کردنی ئهم پینج نویژه یه، خیره پاداشی په نجا نویژه که ی پيشوو. دیسانه وه گه پامه وه بۆلای موسا، هه م دیسانه وه فهرموویه وه: بجۆره وه بۆ خزمه تی پهرومردگارت، به لام گوتم: ئهم خیره م فه بوئله و کاری خۆم دایه ده ست خودا، نیت شهرم ده که م له پهرومردگارم که برۆمه وه بۆلای و داوای که م کردنه وه ی ژماره ی پینج نویژه ی ئی بکه م).

هه روا بره دیان هه تا گه یاندمیانه لای سیدره تولونته ها (واته: دارمۆردی هه ره نه وپه ر، بۆیه وای پی ده بیژری چونکه زانیاری فریشه کان هه تا نه وئ بر ده کا، جگه له یه زدانای پاک که س نازانی له ولاتر چی هه یه) سه رنجم دا چه نده ها رهنگی سهیری زۆری جۆراو جۆر دایپۆشیبوو، مه گه ر خودا بۆخوی بزانی که چی بوون و چۆن بوون و چه ند بوون!

پاشتر برامه ناو بههه شته وه، که ته ماشام کرد پره له گومه زی مرواری و خاکه که یشی مسکه). (ت/ ۴/ ۲۹۹/ ۱، ت/ ۱/ ۸۰/ ۱ = تاج- ۳ ز- ۱۰۰ ژ- ۳۱۵۵ + تاج- ۱ ز- ۴۳ ژ- ۳۲۲).

روونکردنه وه: ئهم بهه رانه له م فهرموودیه و مرده گیرن:

- ۱- ئیسراو میعراج دوو رووداوی جیان.
- ۲- پیغهمبهر له نه وهی چه زهرمتی ئیبراهیمه (سهلامی خوی لی بی).
- ۳- بهههشتو دۆزهخ ئیستا دروست کراون و ههن.
- ۴- گیانی چاکان دهبزین بو ئاسمان.
- ۵- پیغهمبهران بهراستی زیندوون، بهکاری باشی نه وهو نه ته وهیان دلخوشت دهب، بهکاری خرابیان دلگران دهب.
- ۶- مهرچه باو چاکوچونی و بهخیرها تن له کاتی بهیهک گه یشتن دا سوننه ته.
(ت/ ۴ / ۲۹۹ + ۱ / ت/ ۱ / ۱۸۰).

۲۲۲ - عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ حِينَ فَرَضَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأَقْرَبَتْ صَلَاةَ السَّفَرِ وَزِيدَ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ). (الحديث ۳۵۰ طرفاه فی: ۱۰۹۰، ۳۹۳۵).

عائیشه ی دایکی موسوئمانان (همزای خوی لی بی) دهفه رمووی: له سه رهتاوه یه کهمجار که خودای گه وره نویژی فه رزکرد، دوورکات دوورکات فه رزی کرد، ئیتر نویژخوین نیشته جی بوایه، یارپبوار بوایه، گشت نویژی دوورکاتی ده کرد، جانویژی سه فه ره وهک خو ی مایه وهو له سه ره شیوه ی یه کهمجار ی چه سپاو دامه زرا، به لام نویژی نیشته جی لی ی زیاد کرا (ت/ ۱ / ۴۶ ز- ۱۵۵).

روونکردنه وه:

ئهم فه رمووده یه مورسه لی سه حابییه، مورسه لی سه حابی حوجهت و به لگه یه، بۆیه مورسه له چونکه عائیشه خو ی فریای روودانی ئهم داستانه نه که وتوو، سایا له پیغهمبهری بیستوو، یاله یه کی له هاوړی یانی پیغهمبهری ژنه وتوو، هه رچۆن بی ئهم فه رمووده یه ده بی به سه ره به لگه بو ئهم بابته، که عیبادته، چونکه عیبادت به پراپی خو یی دانامه زری، ساخ بوونه وهی

هه موو په رستنې پټو یستی به ده قی یاسادانه ر (شاریع) هه یه که خودای که وره یه، که س بوی نییه چو نیت ی و چهن دیت ی په رستنې بریار بدا، جگه له خودا خو ی.

مورسه ل (به کوردی واته: بئ به ند: بئ پټو ه ند: ره ها: به ره لا: نازاد: سه ربه ست) چونکه راوی جلّه وی ر شته که به رده داو، خو ی سه ربه خو، راسته وخو فهرمووه که ده گپ رته وهو، باسی ئه وه ناکا که ئه و فهرمووده یه له کی و مرگرتووه. که واته: حه دیتی مورسه ل، واته: فهرمووده ی به ره لا، که سه ر رو شته ی رو شته که کوپ ر بؤ ته وهو، له ده ستا نه ماوه.

بسم الله الرحمن الرحيم

۹) چهن د باسی کی نو یژ به جل و به رکه وه (أَبْوَابُ الصَّلَاةِ فِي الثِّيَابِ)
۲۲۳- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ). (۱۹۱)

عومه ری کوری ئه بوسه له مه (پرمای خوی لږ بڼ) فهرمووی: پڼغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بڼ) له یه ک لوجل دا نو یژ ی کردو هه ردو و چمکه که ی له سه ر شانی راست و چه پ کردبوو، ئالاند بووی له خو یه وه (ت/۱/۲۵ ز. ۵۵).

عومه ری کوری ئه بوسه له مه زر کوری پڼغه مبه ر بووه، له سالی دووی کؤ چیدا له خاکی حه به شه له دایک بووه، چهن د فهرمووده ی له سه حیه ی دا هه یه، کوری نومموسه له مه ی هاوسه ری پڼغه مبه ره (بروانه: ت/۱/۵۲۰ / ۳ / ۴، ت/۴/۱۸۹ / ۱، ت/۴/۴۷ / ۲) = ز-۱۹۲ ژ-۱۰۱۶، ۱۰۱۷ + تاج-۳ ز-۵۷ ژ-۲۹۶۲.

۲۲۴- عَنْ أُمِّ هَانِئِ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ قَالَتْ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئِ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِئِ

فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ ابْنُ أُمِّي أَنَّهُ قَاتِلَ رَجُلًا قَدْ أَجْرْتُهُ فَلَانَ ابْنُ هُبَيْرَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتَ يَا أُمَّ هَانِي قَالَتْ أُمَّ هَانِي وَذَاكَ ضَحْيَى). (الحديث ۳۵۷). (۱۹۲)

نومموهانینی کچی نه بوطالیب (پڑھای خوی لب بن) فہرمووی: سالی نازاد کردنی شاری مہکک، رؤیستم بو خرمہتی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بن) کہ چووم خہریک بوو خووی دہشورد، فاطیمہی کچی بہ پارچہیی جل پہردہی بو کردبوو، فہرمووی: کہ سلاوم لی کرد، فہرمووی: (نہو ژنہ کی یہ؟) گوتہ: منہ نومموهانینی کچی نه بوطالیبم. جافہرمووی: (مہرحہبا لہنومموهانینی). جاکاتی لہخوشوردنہکھی لی بووہ ہشت رکات نویژی چیشتہنگاوی کرد، لہدوا ہموو دوو رکاتیکہوہ سلاوی دہدایہوہ، لہکاتی نویژہکہدا یہک پارچہ جلکی ٹالاندبوو بہخویہوہ، کہ سلاوی دایہوہ عہرزیم کرد: نہی پیغہمبہری خودا! عہلی برام دہیہوئی پیاوی بکوژی کہکورپی ہوبہیرہی میردی منہ، وہمنیش پہنایم داوہو، نہمانم پیی داوہ، پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر بن) فہرمووی: (نہی نومموهانینی! وائہمانمان دا بہہرکہسی تو نہمانی بدہیتی!) نومموهانینی فہرمووی: کاتیش چیشتہنگاو بوو. (ت/۱/۱۴۸، ت/۱/۴۸۵، ۴/۱/۱۷۹، ۴/۱/۲۶۷، ۴/۱/۳۱۶ = ۴/۱/۱۷۹، ۴/۱/۲۶۷، ۴/۱/۳۱۶). ۲۲۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ سَائِلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلَاةِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَوَّلُكُلِّكُمْ ثَوْبَانِ ؟). (الحديث - ۳۵۸ طرفہ فی ۳۶۵). (۱۹۳)

(۱۹۲) أخرجه مسلم في الحيض، باب: يستر المغتسل بثوب ونحوه، رقم: ۲۳۶.

(۱۹۳) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الصلاة في ثوب واحد وصفة لبسه، رقم: ۷۶۲=۵۱۵.

ئەبۇھورەیرە (بەزەزى خەۋى لىن بىن) فەرمۇۋى: بىاۋى ھەئسا لە پېغەمبەرى پەرسى: نوپۇز بەيەك لۆجلەۋە دروستە؟ پېغەمبەرىش (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرمۇۋى: (ئەۋە تۆ دەلىلى چى، ئەى چۆن دروست نىيە، كۈا ھەركەسى بگرى لەئىۋە دوو پارچە جلى ھەيە؟). (ت/١/٢١٥) = ز-٥٥ ژ-٣٩٦.

٢٢٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثُّوبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى غَاتَيْهِ شَيْءٌ). (الحديث ٣٥٩ طرفه في: ٣٦٠). (١٩٤)

ئەبۇھورەیرە (بەزەزى خەۋى لىن بىن) فەرمۇۋى: پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) دەفەرمۇۋى: (بەيەك پارچە جلى واۋە نوپۇز مەكەن، كەنەگاتەۋە بەسەر ھەردوۋ شانتانا). (ت/١/٢١٦) = ز-٥٥ ژ-٣٩٧.

٢٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَشْهَدُ أَلَيْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلْيُخَالِفْ بَيْنَ طَرَفَيْهِ).

ئەبۇھورەیرە (بەزەزى خەۋى لىن بىن) دەفەرمۇۋى: شايەتى دەدەم كەبۇخۇم لەزارى پىرۋى پېغەمبەرم بىست دەيفەرمۇۋ: (ھەركەسى لەيەك لۆجل دا نوپۇز دەكا، بابىئالئىنى لەخۆيەۋە، ھەردوۋ چمەكەكى لەسەرشانى راست و چەپ بكا) (بىروانە/ ژمارە: ٢٢٣)

٢٢٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَجِئْتُ لَيْلَةً لِبَعْضِ أَمْرِي فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي وَعَلَيَّ ثَوْبٌ وَاحِدٌ فَاشْتَمَلْتُ بِهِ وَصَلَّيْتُ إِلَيْ جَانِبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَا السُّرَى يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ بِحَاجَتِي فَلَمَّا فَرَعْتُ قَالَ مَا هَذَا الْإِشْتِمَالُ الَّذِي رَأَيْتُ قُلْتُ كَانَ ثَوْبٌ يَغْنِي ضَاقَ قَالَ فَإِنْ كَانَ وَاسِعًا فَالْتَجِفْ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزِرْ بِهِ). (الحديث ٣٦١ طرفه في: ٣٥٢). (١٩٥)

(١٩٤) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الصلاة في ثوب واحد وصفة لبسه: رقم: ١٦٦٤=٥١٦.

(١٩٥) أخرجه مسلم في الزهد والرفائق، باب: حديث جابر الطويل، رقم: ٧٤٣٧=٣٠١٠.

جابیری کۆری عەبدوللا (ڕەزای خاویان لێ بێ) فەرمووی: لەسەفەرێکا
لەخزمەتی حەزرتدا بووم، شەوی بۆ ئیشیکی خۆم چووم بۆ خزمەتی، کاتی
چووم خەریکبوو نوێژی دەکرد، منیش یەک پارچە جلم پێوە بوو، راست و
چەپ ئالاندا بووم لەخۆمەوهو، لەتەنیشتیەوه دەستم کرد بەنوێژ کردن و
بەپەرەوی (ئیقتدا)م پێی کرد، کاتی لەنوێژمەکی بۆوهو رووی لەپرووگە ئەما
فەرمووی: (ئەی جابیر! بەم شەوه خێرە هاتووی؟) منیش کارمەکی خۆم
عەرزێ کرد، جاکاتی ئیشەکەم تەواو کرد، حەزرت (ڕەزای خاوی لێ بێ) فەرمووی:
(ئەی جابیر! ئەگەر جەگە فەرەح بوو دوو چمکەکی راست و چەپ بکە،
بەلام ئەگەر تەسک بوو بیبەستە بەکەمەرتەوه!)

روون کردنەوه: بۆ حالیبوونی تەواو ئەم فەرموودەیە لەتاجول ئوصوول
راگوێز دەکەین، جابیر فەرمووی: (.. پێغەمبەر (بروودی خودای لەسەر بێ) هەلسا نوێژ بکا،
منیش یەک عەبای میلدارم لەبەردا بوو، ویستم دوو چمکەکی راست و چەپ
بکەم، پیاما نەگەیشتەوه، عاباکە هەنێ ریشو گوێزو گوێنکە پێوە بوو،
سەر بەرەو خوارم کردەوهو ئەنجا لەژێر هەردوو بەللمەوه هەردوو چمکەکەم
واست و چەپ کردو، لەسەر سینگم گرێم دان و ملم کوور کردەوه بەسەریاو،
بەلمم گرتم تەبەرەنەبیتهوه، ئەنجا چووم لەلای چەپی پێغەمبەرەوه وەستم،
پێغەمبەر (بروودی خودای لەسەر بێ) دەستی گرتم و سووراندیمیەوهو، بردمی لەلای راستی
خۆیەوه وەستاندمی، لەپاش دا جەبباری کۆری صەخیش هاتەوهو،
دەستنوێژی گرتو، هات لەلای چەپی پێغەمبەرەوه وەستا، حەزرت (ڕەزای خاوی لێ
بێ) دەستی هەردو کمانی گرتو پالێ پێوەناین بۆ دواوه، هەتایک لەپشتی
خۆیەوه پیزی کردین و رایوەستانین، ئاگام ئێ نەبوو پێغەمبەر (بروودی خودای لەسەر بێ)
سەرنجی منی دەدا، لەپاشا کەهەستم پێی کرد بەدەستی ئاواي کرد، واتە:
ناوەدەت ببەستە، جاکاتی ئێ بۆوه، فەرمووی: (ئەی جابیر!) گوتم: بفرموو
ئەي پێغەمبەری خودا! فەرمووی: (ئەگەر جەگە فەرەح بوو دوو چمکەکی

راست و چپ بکه، به لَام نه گهر ته سَك بوو بیبهسته به که مه رته وه...
 تا کو تایی فهرمووده که، بر روانه: (به رگی چواره می تاجولئوصول. کوردی لاپه ره
 ۳۱۵ - فهرمووده ی ژماره یکه، زنجیره ی - ۱۱۰ = تاج- ۳ ز- ۱۱۰ ز- ۳۱۵).

۲۲۹- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَجُلًا يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَاقِدِي أَرْزِهِمْ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الصَّبِيَّانِ وَيُقَالُ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجُلُ جُلُوسًا). (الحديث ۳۶۲ طرفه في: ۸۱۴، ۱۲۱۵). (۱۹۶)

سهل (همزی خوی لن بن) فهرمووی: به چاوی خوُم دیومه که پیاوان به رکوش
 (نیزاره کانیان، له بهر ته سَك و تروسکی و، نه بوونی جل و بهرگ، وه
 به روانکه ی منالان، گری دما به بهر و کیانه وه، له کاتی نویژی جه ماعه تدا،
 که له پستی پیغه مبهروه دهیان کرد، پیاویکیش بانگه وازی ده کرد: ژنان! نیوه
 سهر بهرز مه که نه وه، تا پیاو ده کان هه لده سنه وه، له پاش کوور نوو شه وه ریک
 داده نیشنه وه، نه وه که له داویننه وه شهر میان دهر که وی! (ت/۱/۳۹۲/۴-ز-۱۳۰-ژ-۷۸۰).

۲۳۰- عَنْ مُعِيزَةَ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَقَالَ يَا مُعِيزَةُ خُذِ الْإِدَاوَةَ فَأَخَذْتُهَا فَأَطْلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي فَقَضَى حَاجَتَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَامِيَةٌ فَذَهَبَ لِيُخْرِجَ يَدَهُ مِنْ كُمِّهَا فَضَاقَتْ فَأَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ أَسْفَلِهَا فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ فَنَوَضًا وَضَوْءَهُ لِلصَّلَاةِ وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ ثُمَّ صَلَّى). (الحديث ۳۶۳ طرفه في: ۱۸۲).

موغیره ی کووری شوعبه (همزی خوی لن بن) فهرمووی: له سه فهریکا له خر مه تی
 حه زره تدا بووم (دروودی خودی له سهر بن) جاری فهرمووی: (ئه ی موغیره! مه تاره که
 هه لگره) منیش مه تاره یی ناوم هه لگرت و شوینی که وتم، پیغه مبهر (دروودی خودی
 له سهر بن) له من دوور که وته وه تاون بوو له بهر چاوم و چووه نه دیوی، له وی
 دهستی به ناو گه یاند، چاکه له سهراوه که ی لی بووه، هاته وه ویستی ده ستوینژ

بگری، جبهیهکی شامی دهستکردی بیپروایانی لهبهردا بوو، چه زهنت (برمزی خوی
 ویستی قوئی هه لئمالی و لهسه قۆله که یه وه دهستی دهر بهینی، بهلام
 قوئی جبه که تهسک بوو، دهستی بۆد مر نه دههات لی یه وه، جاله ژیر
 جبه که وه دهسته گانی دهر هیئاو، جبه که ی دا بهسه رشانیدا، نهوسا ئاوم کرد
 به دهستیواو، دهستیژی گرت بۆ نویژ، له جیاتی ی شۆردنی پی ی دهستی
 تهپی هیئا بهسه سۆله گانیدا (بر/ فهرمووده ی ژماره: ۱۳۷+ت/ ۴/ ۱۰۸/ ۱= تاج- ۳
 ز- ۳۲ ژ- ۲۷۸۴).

رافه و شیکردنه وه:

جلو بهرگی دهستکردی بیپروایان پاکه و دروسته بههره و سوودی لی
 وهر بگیری، بهمه رجی پیس نه بی، چونکه نه م جبه شامی یه دهستکردی
 بیپروایان بووه، چونکه نه م رووداوه له غهزای ته بیوک دا بووه، نه و
 سه رده مهش شام کافرستان بووه. وهکی تریش به پیومری (وطعام الذین اوتوا
 الکتاب حل لکم) بی، ده بی جلو بهرگو شتی تری بیپروایان باشتر رهوایی بۆ
 موسوئلمانان بهمه رجی لهزاتی خو یا رهوایی، چونکه له سه ره براودا نه ی کراوه
 له خواردنی گوشتی گیانله بهر ی که له کاتی سه ره برینا ناوی خودای له سه
 نه برایی، بهلام له جلو بهرگو شمه ک دا شتی وانیه که بهه رموی: (ههر
 دهستکردی ناوی خودای لی نه هیئرابی به کاری مه هیئن!)

۲۳۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُحَدِّثُ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ الْحِجَارَةَ لِلْكَعْبَةِ وَعَلَيْهِ إِزَارُهُ فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ عَمُّهُ
 يَا ابْنَ أَخِي لَوْ حَلَلْتَ إِزَارَكَ فَجَعَلْتَ عَلَى مَنْكَبِكَ ذُوْنَ الْحِجَارَةِ قَالَ فَحَلَّهُ فَجَعَلَهُ
 عَلَى مَنْكَبِهِ فَسَقَطَ مَعْشِيًّا عَلَيْهِ فَمَا رُبِّيَ بَعْدَ ذَلِكَ غُرَبَاءَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).
 (۳۶۴ طرفاه في: ۱۵۸۲، ۳۸۲۹). (۱۹۷)

جابیری کوری عهبدوڻلا (مزمی خوی لږ ٻڌ) دمفهرموئ: کاتئ هؤزی قورمیش له پئش روهانه کردن (بیعتت) ی پیغممبهردا که عبهیان دروست کردهوه، پیغممبهرو عه عباسی مامهی بهیه که وه له گهل ئهوانا بهردیان بؤ دهینا، عه عباس به پیغممبهرد (دروودی خودی لاسر ٻڌ) دمفهرموئ: ئهی کوری برام! تویش وهک هاوه له کانت، شهر واه کهت بکه رمووهو بیخهره سرشانت، بابهرد سرشانت نهبا، پیغممبهرد (دروودی خودی لاسر ٻڌ) که وادهکا شهرمگای دمرده کهوئ، ئیتر له شهرمانا دمبووریته وهو خرب بهردمبیته وه ده که ویته سهرزموئ، وهچاوی له ترسی خودا بهر مونسما نئبله قو دمبئ، وه دمفهرموئ: دمرپیکم کوانئ، ئه وچا دمرپیکه له بهر ده کاته وه، ئیتر لهو رۆژه به دواوه به پرووتی نه بینراوه. (ت/۲/۲۶۹/۱ = ز-۱۳۴ ژ-۱۷۱۶).

رافه و شیکردنه وه:

مه بهست له دمرپئ له م شوینه دا (ئیزار) ه، که پشته مالتیکی که ورمیه وهک بهرکوش ده پیچرئ به لای خوارووی له شه وه، ئه م فهرمووده یهیش مورسه لی صه حابی یه، چونکه جابیر ئاماده ی ئه م رووداوه نه بووه

۲۳۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: (كُنِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ اشْتِمَالِ الصَّمَاءِ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ لَيْسَ عَلَى فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ). (الحديث ۳۶۷ أطرافه في: ۱۹۹۱، ۲۱۴۴، ۲۱۴۷، ۵۸۲۰، ۵۸۲۲). (۱۹۸)

ئه بوسه عیدی خودری (مزمی خوی لږ ٻڌ) دمفهرموئ: پیغممبهری خودا (دروودی خودی لاسر ٻڌ) نه یی کردووه له وه که مروؤف به پارچه جلی خوی شهته ک بدا، به شیوه یه کی وا که نه توانئ دهستی لیوهی دمرپینئ مه گهر له دامپینیوه وه، که به م جوړه خو پچانه ومیه له زارای شهر یعت دا ده گوتري: (اشتمال الصماو: مه لوتکه پیچ)

و نه هی کردوو له و دیشه که پیاو به چیچکانه وه جلئ بئالئینئ به خۆیه وه، به لام هیچ نه دا به شه رمگای خۆی دا، که به م جوړه خوږچانه و دیش دهگوترئ: (ئیحتیباء: تیوه پیچان). (ت/ ۱/ ۱۳۷/ ۴ - تاج- ۳- ۴۱- ژ- ۲۸۵۶).

۲۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ يَبْعَتَيْنِ عَنِ اللَّمَّاسِ وَالنَّبَازِ وَأَنْ يَشْتَمِلَ الصُّمَاءُ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ). (الحديث ۳۲۷ أطرافه في: ۱۹۹۱، ۲۱۴۴، ۲۱۴۷، ۵۸۲۰، ۵۸۲۲، ۶۲۸۴). (۱۹۹)

ئه بوهوره يره (مژای خوی لږ بڼ) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سمر بڼ) نه هی له م دوو جوړه فروشتنه کردوو: له فروشتن به دمه ست لیږدان، که ناوداره به (مولامه سه) وه له فروشتن به هه لږدان بویه کتری، که ناوداره به (مونا به ده) فروشتن به دمه ست لیږدان ناوایه: فروشیار به کړپار ده لئ: هه رکاتئ دمه ست دا له م جله وه به یعی هاتبئ و، ئیتر ئه وه له باتی ته ماشا کردنی و ئه مدیوه ئه و دیو کردنی و منه م دمه ست لیږدانه ش خوای به شه وی تاریک بئ، خوای به روژی رووناک بئ. فروشتن به هه لږدان بویه کتریش ناوایه: ئه م جله که ی خوی هه لږدا بونه وو ئه ویش جله که ی خوی هه لږدا بونه م، و منه مه له جیاتئ داپړزگه (صیغه: گوته) ی فروشتن، ئیتر به بئ سهرنج دان و دلگرتن. و هه روا هه زرم ت (مژای خوی لږ بڼ) نه هی له خومه لوټکه کردن کردوو، و له و دیش که پیاو به چیچکانه وه دابنیشئ و، به پارچه یئ جل خوی بابو له لږدا (ت/ ۲/ ۳۱۵/ ۲ = ۱۵۲- ژ- ۱۸۰۶، ش/ د/ ن بڼ): (فه رمووده ی ژماره - ۲۳۲) که له پیشه وه رابوورد.

رافه و شیکردنه وه:

ئه م جوړه فروشتن و دانیشتن و خوږچانه له سمر دمه نه زانیدا باو بووه، و له زمانئ عه ره بیدا زاراوی بؤ دانراوه، مه رج نییه ئه م جوړه شتانه له سمر

هه مان یاساو شیوه له ناو گهلانی تردا هه بووین، چونکه زوړشت زادهی ژینگه و کاتو حیځه و شوینو دهوروبه ورو سهرماو گهرماو هوئی تایبه تین، بؤ نموونه: له کویستان به فرو کړیومو توفو زریانو سه هوول و چلوورده و کلیله و به فرمالین و ردقبوونه و دهو ناوبه سترو شهخته و زوقم و سه هوالبه ندان و دهست و پارچین هه یه، له گهرمیانیش لم و بیابان و ته پوتوزو قرچهی گهرماو خوړبردن و شتی تری لهم بابته تانه هه یه، له بهرنه وه گهلئ نهسته مه که نه م جوړه زاروه تایبه تانه پیتاوپیت و مرگیپررین بوسهر زمانیکی تر بویه من زورجاران هه ول ددهم که به و اتا شته که بکه م به کوردی، چونکه مه به ست نه و میه که خوینه ری کورد له جه و هه ری بابته که حالئ بیئ.

۲۳۴- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ قَالَ: (أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَذِّنِينَ يَوْمَ النَّحْرِ يُؤْذِنُونَ بِمَنَى أَنْ لَا يَحْجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ثُمَّ أُرْذِفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤْذِنَ بِرَاءَةً قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَذَنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مَنَى يَوْمَ النَّحْرِ لَا يَحْجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ). (الحدیث ۳۶۹ اطرافه فی: ۱۶۲۲، ۳۱۷۷، ۴۳۶۳، ۴۶۵۵، ۴۶۵۶، ۴۶۵۷). (۲۰۰)

حومه یدی کوری عه بدوره حمانی کوری عه وف فهرمووی: نه بوهوره یره (رهزی غوای لږه ښه) فهرمووی: له وچه جهدا که پیغه مبه ر (دروودی غوای لږه ښه) نه بو به کوری کردبوو به سهرداری هه ج، که به ر له هه جی مالئاوایی بوو، له وچه جهدا نه بو به کوری منی له گهل دهسته یی جاردمری تردا نارد، روژی جهژن دهستان کرد به جارپان: نیتر لهم سال به دواوه بتپه رست و هاوبه شه پیداکر نه یه ن بؤ هه ج، وه که سیش نابئ به رووتی ته وافی بهیت بکا. حومه یدی کوری

عہ بدورہ حمان فہرمووی: پاشتر پیغہ مبر (درویدی خودی لیسر ہی) عہ لیش دہنیری،
وہ فرمانی پی دہکا کہ بانگہ واز ہل دا بہ خویندہ وہی نایہ تہکانی سہرمتای
سوورمتی بہرائت. نہ بوہورہیرہ فہرموویہ تی: لہرؤزی جہژندا عہلی لہگہل
نیمہدا لہناو خہلکی مینادا نہم بانگہ وازہمان بہ خشہ وہ کرد: لہم سال
بہدواوہ فرہخوا (مشرک) نہیی بؤ حہج، وہمرؤفی روتیش تہوافی خانہی
خودا نہکا. (ب/۲/۱۸۷/۲+ب/۴/۱۹۹/۶ = ۵/۴ = تاج-۲ ز-۹۶ ژ ۱۵۵۱ + تاج-۴ ز-۱۰ ژ ۲۸۹۴).

لہ تاجول ثوصولا، لہ تہفسیری سوورمتی بہرائتہدا، فہرموودہی پینجہم
دہفرموی: لہ عہلی (ہمزای خوی لی ہی) پرسیارکرا: لہو حہجہدا کہ حہزرت (ہمزای خوی لی
ہی) توی نارد تایہ خہ ہل تہکاندنی خودا و پیغہ مبرہی خودا لہفرہ خواکان جاپ
بدہی، جی فہرمانیکت پی کرابوو، کہلہو رؤژہدا رایبگہیہنی؟ فہرمووی: بہم
چوارشتہ فہرمانم پی کرابوو: یہکہم: نادہ میزادی پروت تہوافی کابہ نہکا،
دوہم: نہوانہی پہیمانان ہہیہ لہگہل پیغہ مبردا (درویدی خودی لیسر ہی) نہوہتا
ماوہی نہو پہیمانہ تہواو دہبی مؤلت دہرین، وہ نہوہی پہیمانی نییہ
تاجوار مانگ مؤلت دہری، سییہم: ناجیتہ بہہشت مہگہر کہسی
کہنیمان و باوہری ہہبی. چوارہم: لہم سال بترازی نیت نابی ہاوبہ شپہیدا
کہران و موسولمانان پیکہوہ حہج بکہن، واتہ: نیت لہمرؤ بہدواوہ
فرہخوانہیہن بؤ حہج (تیرمیژی بہرشتہیہکی جوان گپراویہ تیہوہ. ت/۲۰۱/۵
= تاج-۴ ز-۱۰ ژ ۲۸۹۵ ج-۴).

۲۳۵ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزَا خَيْبَرَ فَصَلَّيْنَا عِنْدَهَا صَلَاةَ الْغَدَاةِ بَعَثَ فَرَكَبَ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَكِبَ أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ فَأَجْرَى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رُقَاقٍ خَيْرَ وَإِنْ رُكِبْتِي لَتَمَسُّ فَيَخِذُ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ حَسَرَ الْإِزَارَ عَنِّي فَخِذَهُ حَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ فَيَخِذُ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ

الْمُنْذِرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَخَرَجَ الْقَوْمُ إِلَى أَعْمَالِهِمْ فَقَالُوا مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ يَغْنِي
الْجَيْشَ قَالَ فَأَصْبَنَاهَا عَنُودَةً فَجُمِعَ السَّبِيُّ فَجَاءَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا
نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنْ السَّبِيِّ قَالَ إِذَا هَبْ فَخُذْ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ
فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أُعْطِيتَ دِحْيَةُ صَفِيَّةَ
بِنْتَ حُيَيٍّ سَيِّدَةَ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ
إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنَ السَّبِيِّ غَيْرَهَا قَالَ فَأَعْتَقَهَا النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ لَهُ ثَابِتُ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا أَصْدَقَهَا قَالَ نَفْسَهَا
أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا حَتَّى إِذَا كَانَ بِالطَّرِيقِ جَهَّزْتُهَا لَهُ أُمُّ سُلَيْمٍ فَأَهْدَتْهَا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ
فَأَصْبَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرُوسًا فَقَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيَجِئْ بِهِ
وَبَسَطَ نَظْعًا فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالتَّمْرِ وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالسَّمْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ
قَدْ ذَكَرَ السُّوَيْقَ قَالَ فَحَاسُوا حَيْسًا فَكَانَتْ وَلِيْمَةً رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ). (الحديث ٣٧١ أطرافه في: ٦١٠، ٩٤٧، ٢٢٢٨، ٢٢٣٥، ٢٨٨٩،
٢٨٩٣، ٢٩٤٣، ٢٩٤٤، ٢٩٤٥، ٢٩٩١، ٣٠٨٥، ٣٠٨٦، ٣٣٦٧،
٣٦٤٧، ٤٠٨٣، ٤٠٨٤، ٤١٩٧، ٤١٩٨، ٤١٩٩، ٤٢٠٠، ٤٢٠١،
٤٢١١، ٤٢١٢، ٤٢١٣، ٥٠٨٥، ٥١٥٩، ٥١٦٩، ٥٣٨٧، ٥٤٢٥،
٥٥٢٨، ٥٥٦٨، ٦١٨٥، ٦٣٦٣، ٦٣٦٩، ٧٣٣٣). (٢٠١)

نِيَامِي نُهْنَس (رمزي خوي لس بر) فهرمووی: پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بر) سوپای
ناماده کردو بهردو خهیبهر کهوتهری، تاریکولیلکه لهپال قه لای خهیبهردا
نویژی بهیانیمان کرد، نهوجا پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بر) سواری ولاخهکهی بوو،
پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بر) ولاخهکهی خوئی بهناو کووجهو کو لانهکانی
خهیبهردا غار دمدا، منو نهبوطله له نهزیکي پیغهمبرهوه بووین، تهنانهت

كەشكە ئۆزۈم لەپاشكۆى ئەبۇسۇلەھە دەيدا لەپانى پېغەمبەرى خودا (دروودى خودى) لىسى: جالەئەنجامى و لاخ تاو دان و جەنجالى و پالەپەستۇدا رانى پېغەمبەر رووت بوو، تەنانەت من بەچاوى خۇم سېئەدى رانى پېغەمبەرم بىنى.

كاتى پېغەمبەر و سوپاكەى ھەل رزانە ناو گوندەكەو، پېغەمبەر (دروودى خودى) لەسەر بى: (اللّٰهُ أَكْبَرُ خَرَبْتُ خَيْرٌ إِلَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ): ئەللاھونەكبەر، ويران بوو خەيبەر، لەراستى دا ئىمە ھەركاتى بۇ ھۆزى بچىنە مەيدان، ئىتر ئەوتۇقىوانە بەيانى رۆزى رەشيانە) وئەم ھەرمایشەى سى جار دووبارە كردهو، كەنىقتىباسە لەم ئايەتە پېرۆزە: {فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ} ۱۷۷/۲۷ - واتە: كاتى تۆلەى سەختى خودا بەردەرگا بەھۆزى بېپروا دەگرىو، لەھەموولاو گەمارۆيان دەدا، ئىتر ئەو گەلە تۇقىوانە سەرلەبەيانى رۆزى رەشيانە). ھەرمووى: لەولایشەو جۈولەكەكان ناگيان لەم ھەلمەتە نەبوو، سەرلەبەيانى وەك رۆزانی تر وەدەرکەوتن بۆسەر مەزراو ئىشو كارى رۆزانی خۆيان، لەپر لووتيان تەقى بەلووتى سوپای ئىسلاما، جاھاواريان لى ھەلسا و گوتيان: ئاى! ئەمە موخەمەدو سوپاكەيەتى، ھاتوون بۆسەرمان.

ئەنەس ھەرمووى: قەلای خەيبەرمان بەزمېرى بازوو لەچنگى دوزمن رزگار كرد. كاتى ژنە دىلەكان كۆ كرانەو، دەحيەى كەلبى ھاتە خزمەتى ھەزرمەت ھەرزى كرد ئەى پېغەمبەرى خودا! لەم ژنە تالانىيانە كەنیزەكىكم پى بدە، ھەرمووى: (برۆ كەنیزەكى ببە). دەحيە پياوئىكى قۆزى شوخ بوو، زۆر جارن جوبرائىل لەشپوھى ئەودا دەھات بۇخزمەتى پېغەمبەر (دروودى خودى) لەسەر بى و سرووشى بۇ دەھىنا، دەحيە چوو، صەفییەى كچى حویەى برد بۇ خۆى بەلام پياوئ ھات گوتى: ئەى پېغەمبەرى خودا! صەفییەى كچى حویەى، كەخانەى ژنانى ھۆزى بەنى قورەيظەو بەنى نەظیرە، داوتە بەدەحيە، چۆن شتى وا دەگونجى، ئەو خانە خانەدانە بۆكەسى تر دەست نادا مەگەر بۇ تۆئەى

پيغهمبەرى خودا!) ئەوجا پيغهمبەر (درووى خودى لەسەر بى) فەرمووى: (ئادەى دەحيە بانگ كەن ئەو ژنە بيهيئى) دەحيە ھاتەو دەو صفىيەى ھيئاىەو، كاتى پيغهمبەر (درووى خودى لەسەر بى) تەماشاي صفىيەى كرد، بەدەحيەى فەرموو: (برۆ لەو ژنگەلە بەتالانى گىراوانە كەنيزەكيكى تر بەرە بوخۆت).

فەرمووى: ئەوجا پيغهمبەر (درووى خودى لەسەر بى) صفىيەى ئازاد كردو ماردى كرد بوخۆى، ئابىتى بەنانى بەئىمامى ئەنەسى فەرموو: ئەى باوكى ھەمزە! چى كرد بەمارمى بۆى؟ فەرمووى: خودى خۆى كرد بەمارمى بۆى، لەپيشا لەباتى ماردى ئازادى كردو ئەوسا ماردى كرد لەخۆى، جاكاتى گەرانەو بو مەدينە، لەرپگە شەوى ئومموسولەيمى دايكەم تەدارەكى بووكى بو صفىيە خستو جىازى ي بووكى بو كردو كردى بەبووكى و پيشكەشى كرد بە پيغهمبەر، بۆبەيانى پيغهمبەر (درووى خودى لەسەر بى) زاوا بوو. ئەوسا فەرمووى: (ھەركەسى خۆراكى ھەيە بابچى بيهيئى)، نانى شايى يەكەى برىتى بوو لەو، كە ھەزەرت (پەزى خوى لى بى) فەرمانى كرد، سەرمەھىيان راخست، ئىتر ھەركەس لەلای خۆيەو ھەنى خورما، يارۆن، ياقاوت، ياكەشكى ھىئاو ھەئىيان رشتە سەرى و كرديان بەخورماورۆن و، دەستيان كرد بەنۆش كردنى، ئىتر ھەرنەو نانى شايى يەكەى بوو. (ت/۳/۹۳ = تاج-۲ ز-۴۰ ژ-۲۱۲ ج-۴ + تاج/۴ ص-۳۶۸، ص-۴۲۲).

روونکردنەو:

خەيبەر قەلئەكى قايم بوو، بەدەستى ھۆزى جوولەكەو بوو، جىگەى ھۆزى بەنوقورەمىظەو بەنى نەظىر بوو، لەخۆرەلەتى باكوورى مەدينەو، شەش قۇناغ لەمەدينەو دوورە، باخەخورماى زۆر بوو، سالى ھەوتى كۆچى ئازادكرا، ئەبوطەلحە مىردى ئومموسولەيمى دايكى ئەنەسى نۆكەرى پيغهمبەرە، ناوى زەيدى كۆرى سەھلى ئەنصارى يە، ئامادەى شەوى پەيمانى عەقەبە بوو، يەكەىكە لە(نوقەبەكان) ي ئەو پەيمانە، نەو دەو دوو

فهرموودهی ههیه، بوخاری سیانیانی گێڕاوتتهوه، نهههس زړکوپړی بوو. لهپاش مهرگی پیڅه مېهر نه بو طه لحه چل سال له سه ریه ک به پړو و بوو، بهس له دوو جه ژنه کانا روژووی دهشکان.

٢٣٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفَعَاتٍ فِي مُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ). (الحديث ٣٧٢ أطرافه في: ٥٧٨، ٨٦٧، ٨٧٢).

عائیشه (پرمزی خوی لږ بڼ) دهغه رموی: به خودا گهل جار واده بوو که پیڅه مېهر (دروودی خوی له سر بڼ) جه ماعه تی نویزی به یانی بو ده کردین، هه ندی ژنی بر وادار، چار وکه یی، یاشالینه یی، یابال پیچیکي ده پچا له خو یه وه و ناماده ی نه و نویژه ده بوو له پشت پیڅه مېهر وه، کاتی له پاش کردنی جه ماعه ت ژنه کان به و شیوه یه ده گه رانه وه بو مالی خو یان، که چی هیشتا له پښه له بهر تاریکول یله که، کهس نه یه دهناسینه وه. (ت ٥/١٩٦/١ = ز-٤٧ ژ-٣٥٢).

٢٣٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَغْلَامٌ فَتَطَرَّ إِلَى أَغْلَامِهَا نَظْرَةً فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ اذْهَبُوا بِخَمِيصَتِي هَذِهِ إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأَثْرُونِي بِالْبَجَائِئِ أَبِي جَهْمٍ فَإِنَّهَا أَلْهَتْنِي آنِفًا عَنْ صَلَاتِي). (الحديث ٣٧٣ طرفاه في: ٧٥٢، ٥٨١٧). (٢٠٢)

عائیشه (پرمزی خوی لږ بڼ) فهرمووی: پیڅه مېهر (دروودی خوی له سر بڼ) نویزی ده کرد، کراسیکي خوری گول گولی له بهر دا بوو، له ناو نویژه که دا سه رهنجیکي گول و نه خشه کانی دا، کاتی له نویژه که بو وه فهرمووی: (گول و نه خشی نه م کراسه

خەریکیان کردم و نه یانهیشت له ناو نوێژه که دا باش دل بدهمه نوێژه کهم، که وابوو ئەمه ببه نهوه بۆنه بوجه هم خۆی و کراسه ئهنبیجانی یه ساده کهی ئه و بینن بۆمن). (ت/۲۹۸/۱ ز-۶ ز-۹۶ ژ-۵۷۷ = ش/د).

رافه و شیکردنه وه:

ئه بوجه هم هاوڕێیه کی ناوداری پێغه مبه ره، کراسیکی گول گولی خوری به دیاری ده دا به پێغه مبه ره، پێغه مبه ره (دروودی خودای له سه ره بن) له به ره ئه و هۆیه ی که باس کرا، کراسه که ده نیرێته وه بۆنه بوجه هم. به لام له به ره ئه وه ی به هۆی که پرانه وه ی دیاریه که یه وه بۆی دلگیر نه بی، پێغه مبه ره (دروودی خودای له سه ره بن) داوا ی ئی ده کا که بیگۆرێته وه به کراسیکی ساده ی بی نه خش بۆی.

ئه م فه ره مووده یه به لگه ی ئه وه یه که نه و نه خش و نیگار و نووسین و وێنانه ی که وان به میحراب و دیواری رووی قیبه ی مزگه ووته وه هه مووی کاریکی ناباشن، نه بوونیان گه ئی چاکتره، بگره نه گه ره بکری فه رش و رایه خ ی ناو مزگه وتیش هه تا ساده ی بی نه خش و نیگاری بی باشته ره. به لام هه ره چۆن بی به م جوړه ستانه نوێژ به تال نابێته وه.

۲۳۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ بَيْتِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمِيطِي عَنَّا قِرَامَكَ هَذَا فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تَصَاوِرُهُ تَعْرِضُ فِي صَلَاتِي). (الحديث- ۳۷۴ طرفه في: ۵۹۵۹).

ئه نه س (پێزای خوی له بن) فه ره مووی: عانیشه پۆپه شمینیکی هه بوو، وێنه ی ئی نه خشا بوو، کردبووی به په رده بۆ کولێنی ناوما له که ی خۆی که پێغه مبه ره (دروودی خودای له سه ره بن) ئه وه ی دی پێی فه ره موو: (ئه ی عانیشه! ئه م پۆپه شمینه ی

خۆتمان لى دووربخه ردهوه، چونكه لهناو نوێژمكه م دا وینهكانى دینه بهرچاوم). (ت/٣/١٦٠/٤ = تاج-٣-ز-٥٠ ژ-٢٩١٥).

٢٣٩- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَهْدَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُوجُ حَرِيرٍ فَلَبِسَهُ فَصَلَّى فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَتَزَعَهُ تَزَعًا شَدِيدًا كَالْكَارِهِ لَهُ وَقَالَ لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ). (الحديث-٣٧٥ طرفه في: ٥٨٠). (٢٠٣)

عوقبهى كورى عامير (مژى خوى لى بن) دمه رموى: كه وايه كى چاكدارى ئاوريشمیان به دیاری هینا بو پېغه مبهه، پېغه مبهه (درووى خودى لى بن) له بهرى كردو نوێژى پيوه كردو له پاشا كه سلاوى دايه وهو رووى له پروگه نه ما، به توندی كه واكهى له بهر خوى داكه ندو فرهى دا، وهك يه كى ههزى لى نه بى، نه و جا فه رموى: (نهمه بو پياوى له خواترس دهست ناداتا). (ت/٤/٢١٦/١ = ٥٥-ژ-٢٩٩).

راهه وشيگردنه وه:

وشهى (انصرف) لهم شوینانه دا مه عنای وایه: نوێژكه نوێژمه ته واو دهكاو سلاو دمه تاته وهو رووى له پروگه نامینى.

چه مك و مهفهوومى رستهى (نهمه بو پياوى له خواترس دهست نادا) مه عنای وانیه كه بو موسولمانى ناسایى گونا بهارى له خوانه ترس دهست ددها، چونكه نهم جوړه دمر بېرین و ته عبرانه بو ته نكیدی مه نطووقه، نهك بو به یانى ده لاله تى مهفهووم.

عوقبهى كورى عامیری جوهه نى په نجاو پینج فه رموودهى ههیه، له صه حیجى به خاریدا ههشت فه رموودهى ههیه، والى موعاویه بوو له سهه ولا تى میصر، سالى په نجاو ههشتى كوچى له میسر مردووه.

۲۴۰- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةِ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ وَرَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ وَضُوءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَتَدَرُونَ ذَاكَ الْوَضُوءَ فَمَنْ أَصَابَ مِنْهُ شَيْئًا تَمَسَّحَ بِهِ وَمَنْ لَمْ يُصِْبْ مِنْهُ شَيْئًا أَخَذَ مِنْ بَلَلٍ يَدِ صَاحِبِهِ ثُمَّ رَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ عَنَزَةً فَرَكَّزَهَا وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خُلَّةٍ حَمْرَاءَ مُشَمِّرًا صَلَّى إِلَى الْعَنَزَةِ بِالنَّاسِ رَكَعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ النَّاسَ وَالِدَوَابَّ يَمْرُونَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْ الْعَنَزَةِ). (الحديث- ۳۷۶ طرفه في: ۱۸۷). (۲۰۴)

ئەبوجوحەیفە (بەزەئە خەوای ئەبە) دەفەرەمۆی: بیلالم بینى بانگی دەدا، بە دەم بانگدانە کەو دەخولایەو، ئەملاولای دەکردو، دەمى خۆی بە پراست و بە چەپا دەسووراند، وەدوو پەنجەى خۆش نابوونە ناو دوو کونەگۆی ی خۆی، تادەنگى تەواو بەهێزبۆ بەهەرچوارلادا بگا، لەوکاتەدا پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر ئەبە) لەناو چادریکی سووری چەرمینا بوو کەهەى خۆی بوو، هەروا بیلالم دى ناوی دەستنۆیزەکەى پێغەمبەرى پێ بوو، چاوم ئى بوو خەلکەکە پاشماوەى ئەو ئاومیان دەفۆستەو، جانیەوانەى کەلەو ئاومیان دەست دەکەوت، یەکسەر بۆ مووفەرکی دەیانسوی لەخۆیان و لەسەر و چاویان و خۆیان پێ موبارەک دەکرد، بەلام ئەوانەى کەلەوئاومیان دەست نەدەکەوت، لەتەپرى ی دەستى هاوڕێ یەکی خۆی دەستى خۆی ی تەپەر دەکردو، بۆ مووفەرک دەیانسووی لەخۆیان و خۆیان پێ پیرۆز دەکرد، ئەنجا بیلالم بینى نێزمیەکی هینا، لەزێخەلانەکەى بەطحادا داچەقاند، کردى بەبەرەبەست (سوترە) بۆ نوێزەکە، پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر ئەبە) کەلەچادرمکە هاتە دەرەو بۆ نوێزگاگە، دەستى جلی سوورى لەبەردا بوو، هەردوولاقتى تانیوەى هەلکەردبوو، بەرەو نێزەکە نوێزى دابەست، نوێزى نیومرۆی بەدوو رکات بەقەصرو جەمەتە تەقدیم بۆ کردین،

ئەوجا نوپۇزى عەصرىشى بەدوو رىكات، بەكۆكردنەۋەى كورتەۋە كراۋ، بۇ كردين.

ئىتر لەۋديو نىزمەكەۋە سەگو كەرو ئازەل و مالات و خەلك بەبەرنوپۇزى جەماعەتەكەدا ئاموشۇيان دەگردو قەدەغەنەدەكران. (ت/۱/ ۲۲۸ / ۴+ ل/ ۲۴۱/ ۲+ ز- ۷۱ ز- ۶۱- ژ- ۴۲۵ + ژ- ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶).

راقە و شىكردەۋە:

ئەبوجوحەيفە (پەزى خەۋى لى بى) چلو پىنج فەرموودەى لە پىغەمبەرەۋە گىرپاۋمەۋە، دوانيان پەسەندى ھەردوو پىرن، بوخارى دوانيانى بەجيا گىرپاۋمەۋە، موسلىمىش سيانيان، كۆى فەرموودەكانى لەصەحىحەين دا دەكاتە: ۷ = ۲+۲+۲ فەرموودە. ئىمامى عەلى زۆرى خۆش دەۋىست، جىگەى متمانەى بوو، كردى بەبەرپرسى بەيتولمال لەكووفە، لەھەموو شەرگەكانىدا لەگەلىدا بوو.

عەۋنى كورى ئەبوجوحەيفە (پەزى خەۋى لى بى) فەرموۋى: باۋكم فەرموۋى: جارى تريتى گەنەم گوشتەم خواردبوو چووم بۇ خزمەتى پىغەمبەر، لەۋى قىقنەم دەھات، فەرموۋى: (ئەبوجوحەيفە! ئەم قىقنەيە ھەلبەرەبۇكاتىكى تر، چونكە ئەۋانەى كەلەم جىھانەدا زياتر تىرن، لەپۇزى قىامەتا لەھەموو كەسى پتر برسيتيان درىژە دەكىشى. عەۋن فەرموۋى: ئىتر لەۋەدوا باۋكم ھەتا مرد تىرسكى خۆى نەخوارد، ئەگەر نانى ناشتاي بخواردايا نانى شىۋانى نەدەخوارد، ئەگەر نانى شىۋانى بخواردايە نانى بەيانى نەدەخوارد. بىروانە: فەرموودەى ژمارە: ۱۴۰)

۲۴۱- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ سُئِلَ: (مِنْ أَيِّ شَيْءٍ الْمُتَبَرُّ؟ فَقَالَ مَا بَقِيَ بِالنَّاسِ أَعْلَمُ مِنِّي هُوَ مِنْ أَثْلِ الْعَابَةِ عَمِلَهُ فَلَانَ مَوْلَى فَلَانَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ عَمِلَ وَوُضِعَ

فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ كَبَّرَ وَقَامَ النَّاسُ خَلْفَهُ فَقَرَأَ وَرَكَعَ وَرَكَعَ النَّاسُ خَلْفَهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ
ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمَنْبَرِ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ
رَجَعَ الْقَهْقَرَى حَتَّى سَجَدَ بِالْأَرْضِ فَهَذَا شَأْنُهُ. (الحديث: ۳۷۷ أطرافه في: ۴۴۸،
۹۱۷، ۲۰۹۴، ۲۵۶۹). (۲۰۵)

سه‌هلی کوری سه‌عد (دومی خوی لی بی) پرسپاری لی کرا: نایا دوانگه‌کهی پیغه‌مبهر
(درویدی خودی لسه‌ر بی) له‌چی دروست کرابوو، فه‌رمووی: که‌سی نه‌ماوه که‌له‌من له‌م
باسه‌یه باشتر بزانی، داره‌کهی له‌ته‌رگه‌ز (ئه‌ثل) ی جه‌نگه‌له‌کهی نزیک‌ی مه‌دینه
بوو، که‌ناوی ئه‌لغابه‌یه، دارتاشی دروستی کرد، ره‌نجبه‌ری ژنی بوو، کاتی ته‌واو
بوو، وه‌له‌جیگهی خوی دانرا، پیغه‌مبهر چوووه سه‌ری له‌سه‌ری راوه‌ستاو، وتاری
هه‌ینی خوینده‌وه، نه‌وجا له‌سه‌ر مینه‌ره‌که نویژی دابه‌ست، له‌پیشا رووی
کرده رووگه‌و، ئه‌للا هونه‌کبه‌ری نویژدابه‌ستنی کرد، نویژ خوینه‌کانیش
له‌پشتیه‌وه ریزراوه‌ستانو نویژیان به‌جه‌ماعه‌ت دابه‌ست، نه‌وجا پیغه‌مبهر (درویدی
خودی لسه‌ر بی) ده‌ستی کرد به‌قورئانخویندنی رکاتی یه‌که‌م، که‌ته‌واوی کرد روکو‌عی
برد، خه‌لکه‌کیش له‌خواره‌وه که‌له‌پشت نه‌وه‌وه ریزبوو بوون له‌گه‌ل نه‌ودا
روکو‌عیان برد، نه‌وجا پیغه‌مبهر (درویدی خودی لسه‌ر بی) سه‌ری له‌چه‌مینه‌وه به‌رز
کرده‌وه، نویژ خوینه‌کانیش سه‌ریان له‌چه‌مینه‌وه به‌رزکرده‌وه، ئینجا پیغه‌مبهر
پشتاوپشت له‌دوانگه‌که دابه‌زی، رووی له‌رووگه و مرنه‌چه‌رخان، هه‌تا گه‌پشته
خواره‌وه، له‌سه‌ر زه‌وییه‌که دوو کوپنوشی برد، دیسان پیغه‌مبهر (درویدی خودی لسه‌ر
بی) گه‌راپه‌وه بو‌سه‌ر مینه‌ره‌که‌و، ده‌ستی کرد به‌قورئانخویندنی رکاتی دوهم،
دیسان که‌ته‌واوی کرد له‌سه‌ر مینه‌ره‌که روکو‌عی برد، خه‌لکه‌کیش له‌گه‌لیدا
روکو‌عیان برد، نه‌وجا پیغه‌مبهر سه‌ری له‌چه‌مینه‌وه‌ی رکاتی دوهم

بهرزگردهود، نویژخویننهکانیش ههروا، دیسانهوه پیغهمبهه (درویدی خودی لهسهر بن) پشتاوپشت لهدوانگهکه دابهزی یهوه، لهسهر زهوییهکه دوو کرنووشی تری بردهوه، خهلکهکیش ههروا، ههتا لهسهر نهم شیویه نویژمهکی بۆیان تهواو کرد، نهوجا رووی کرده خهلکهکهوه فهرمووی: (نهی موسولمانهکان! نههم لهبهرجاوی نیوه لهسهر نهم شیویه کرد ههتا لهنویژکردن دا خووم بکهن بهسهر مهشوق و چاو لهمن بکهن و، چوینیتی نویژ لهخووم فیرببن!) نههمهبوو داستانی دوانگهکه. (ت/۲/۳۶۴/۱/ت+۲/۱/۳۴۷/۴/صهحیحی موسلیم، شهرحی نهوهوی/۲۳/۵- ز ۱۱۹-ژ ۷۳۰+ تاج-۲ ز ۱۰۹-ژ ۳۸۳، ۳۸۴ ج-۴).

۲۴۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَطْنِهَا لَهَا فَكَلَّمَتْهُ لَهَا فَأَكَلَتْ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ قَوْمُوا فَلِأَصْلٍ لَكُمْ قَالَ أَنَسٌ فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدْ اسْوَدَّ مِنْ طَوْلٍ مَا لَيْسَ فَتَضَخْتُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَفَّقْتُ أَنَا وَالَّتِي مَعِيَ وَرَأَاهُ وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ). (الحديث- ۳۸۰ أطرافه في: ۷۲۷، ۸۶۰، ۸۷۱، ۸۷۴، ۱۱۶۴). (۲۰۶)

نههسی کوری مالیک (بمزی خودی لهسهر بن) فهرمووی: مولهیکه نههکی نههکی نانی دروست کرد بو پیغهمبهه بانگی کرد، کهتهشریفی هات و نانی خوارد، نهوجا فهرمووی: (نادهی ههستن بادوو رکات نویژی سوننهتتان لهمالهکهتانا بو پیرۆزی بهجهماعهت بو بکهه). نههس فهرمووی: ههسیریکمان ههبوو لهبهه راخستنی زۆر کۆن بوو، رهنگی رهش بوو بوو، منیش چووم نهو پارچه ههسیرهم مائی و ناوم لی پرژاند، نهوجا پیغهمبهه (درویدی خودی لهسهر بن) لهبهردهممانهوه لهسهر ههسیرکه راوهستاو، نویژی دابهست، من و ههسیرهی

کورپی نه بوضه میره‌یش که نه و ده‌خته هه‌تیو بوو، له‌پشتیه‌وه بووین به‌ریزی، پیریژنه‌که‌ی نه‌نکیشم له‌پشت ئیمه‌وه به‌ته‌نیا نوپژی به‌جه‌ماعه‌ت له‌پشت پی‌غه‌مبه‌روه دابه‌ست، جا پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی لسه‌ر بئ) له‌به‌رخاتری ئیمه‌وه دوورکات نوپژی به‌جه‌ماعه‌ت کرد، ئه‌وجا له‌پاش ته‌واوکردنی نوپژه‌که ته‌شریفی که‌رایه‌وه بۆ ماله‌وه‌ی. (ت/٣/٢٨٩/١ ز-١٢٩ ژ-٧٧٥).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

له‌م فهرمووده‌یه‌دا ئه‌م به‌هرانه‌ی تیا‌دایه: جه‌ماعه‌ت له‌نوپژی سونه‌تا دروسته، له‌مالیشا جه‌ماعه‌ت دروسته، سونه‌ته‌ جی‌گه‌ نوپژ بمالری و پاک رابگری، دروسته‌ منال له‌ریزی پیاوانا راوه‌ستی، به‌پیاویک و منالی ریز دروست ده‌بی، که‌سی به‌ته‌نیا خو‌ی راوه‌ستی، له‌ناو ریزدا نه‌بی، نوپژه‌که‌ی دروسته، نوپژی منالی فامیده‌ داده‌م‌ه‌زری، هه‌روا ده‌سنوپژی، نوپژ له‌سه‌ر حه‌سیر دروسته، له‌مالی خاومن ده‌مه‌تا نوپژ بکری بۆ مووفه‌رک و پیروزی.

٢٤٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهَا قَالَتْ: (كُنْتُ أَنَا مِ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلَايَ فِي قَبْلَتِهِ إِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَقَبَضْتُ رِجْلَيْ إِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ وَالْيُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ). (الحديث: ٣٨٢ أطرافه في: ٣٨٣، ٣٨٤، ٥٠٨، ٥١١، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٤، ٥١٥، ٥١٩، ٩٩٧، ١٢٠٩، ٦٢٧٦). (٢٠٧)

عائیشه‌ی هاوسه‌ری حه‌زرم‌ت (دروودی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌رو ره‌زای خودا له‌سه‌ر عائیشه‌ بئ) ده‌فه‌رموئ: جاری واده‌بوو له‌به‌رده‌می پی‌غه‌مبه‌ردا له‌سه‌ر نوپژه‌که‌م ده‌خه‌وتم، پی‌غه‌مبه‌ریش له‌هه‌مان نوپژ نوپژی ده‌کرد، هه‌ردوو قاچیشم له‌وکاته‌دا له‌رووی رووگه‌وه له‌جئ سووژده‌که‌یدا ده‌بوو،

جاكه دهیویست با به دهست تیوهی دهژمندم، منیش قاجم هه لده کیشا تاسوژده که ی ته واو ده کرد جائه وهه ل ده سایه وه منیش دیسانه وه قاجم راده کیشایه وه، نه وسه رده مه هیشتا ماله کانمان چرای تیانه بوو، له بهر نه وه نه ده زانی که که ی کورنووش دها، دها پیش نه وه ی تیووم بزنی جی کورنووشه که م بوی چۆل ده کرد. (ت/٥/٢٤٤/١ = ز-٧١ ژ-٤٦٧).

٢٤٤- وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّيَ وَهِيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشٍ أَهْلُهُ اغْتِرَاضَ الْجَنَازَةِ). (الحديث: ٣٨٥ طرفاه في: ٥٤٢، ١٢٠٨). (٢٠٨)

ديسان فهرمووی: جاری وا ده بوو پیغه مبه ر (درووی خودی له سهر بن) له سهر نوینی نووستنه که ی خووی و خیزانه که ی نویژی شه ونویژی ده کرد، له وکاته دا من له بهر ده میدا، له نیوانی پیغه مبه رو رووگه کهیدا راده کشام، ریک وهک شیوهی دانانی تهرم له بهر ده می که سیکا نویژی مردووی له سهریکا ناوا (ت/٥/٢٤٤/١ = ز-٧١ ژ-٤٦٦).

٢٤٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرَفَ الثَّوبِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ فِي مَكَانِ السُّجُودِ). (الحديث- ٣٨٦ طرفه في: ٥٨٥). (٢٠٩)

ئهنه س (رهزی خوی له بن) فهرمووی: جاران کاتی نویژی نیوه پۆمان به جه ماعه ت له گه ل پیغه مبه ردا ده کرد، ری ده که وت قرجه ی نیوه پۆ بوو، له بهر گه رمی شوین کورنووشه که، له سهر چمکی جلی خو مان کورنووشمان ده برد

(٢٠٨) أخرجه مسلم (عینی/٤/١١٥/٤٩) المترجم= ١١٤٢.

(٢٠٩) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: استحباب تقديم الظهر، رقم: ٦٢٠ =

١٤٠٦ شيجا.

٢٤٦- وعنه أنه سئل: (أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ). (الحديث-٣٨٧). (٢١٠)

لهنمامی نههس پرسیارکرا: نایا پیغه مبهه به پیلاوهوه نویژی دهکرد
یاناه؟ فهرمووی: به ئی به پیلاوهوه جار جاره نویژی دهکرد.

٢٤٧- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خَفَيْهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى فَسُئِلَ فَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَنَعَ مِثْلَ هَذَا قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَكَانَ يُعْجِبُهُمْ لِأَنَّ جَرِيرًا كَانَ مِنْ آخِرِ مَنْ أَسْلَمَ). (٢١١)

جهه ریری کوری عهبدوللا (درویدی خوی لسمه بن) جارئ گمیزی کردو خوئی پاک
کردهوهوه نهوجا دهست نویژی گرتو، لهباتی شور دنی قاجهکانی دهستی تهری
بهسولهکانیدا هیئاو، نهوسا ههئسا بهسولهکانیهوه نویژی کرد، جاپیاوئ
رهخنه ی لی گرتو لی ی پرسی: چوئن شتی وادهکه ی؟ پیئت ناشوړئو،
به پیلاوهوه نویژ دهکه ی؟ فهرمووی: بوئایکهه، من به چاوی خوئم دیومه که
پیغه مبهه (درویدی خوندی لسمه بن) هه مان شتی کردووه موسولمانان نهه فهرمووده ی
جهه ریریان زور بهدل بووو چونکه بهلگه ی بریاره که ی ههئنهوه شاووتهوه،
چونکه جهه ریر له دوا هاتنی نایه تی دهسنویژ کهوا له سوور هتی مانیدهدا
ئیسلام بووه، نهه میش واتای وایه دهسه ئنان بهسولدا که له پییش هاتنی نهه
نایه تهدا هه بووه نهسخ نه بوتهوه بههاتنی نهه نایه ته

٢٤٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ بُجَيْنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ). (الحديث-٣٩٠). طرفاه في: ٨٠٧، ٣٥٦٤). (٢١٢)

(٢١٠) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: جواز الصلاة في نعلين، رقم: ١٢٣٦=٥٥٥.

(٢١١) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: المسح على الخفين، رقم: ٢٧٢=٦٢١.

عہدوللای کوری مالیک، کہ بہ ناوی دایکیشیہ وہ ناودہبری و پئی دہگوتری؛
 نیبنو بوجہینہ (ہزی خوی لی بن) دہفہرموی؛ پیغہمبہر (مروودی خودی لمسر بن) کہنویزی
 دہکرد، لہناو کورنووشدا، ہہردوو بالی خوی بلاو دہکردوہ، تہنانتہ جاروبار
 سپیدہی بنباخہ لی دہردہکہوت.

روونکردنہوہ:

ہروانہ: فیقہی ناسان، بہرگی یہکہم، لاپہرہ ۸۲ - باسی ژمارہ ۶۶.
 عہدوللای کوری مالیک یہکیکہ لہہاوری ناودارہکانی پیغہمبہر (مروودی خودی
 لمسر بن) بوجہینہی دایکیشی صہحابیہ بووہ، دہلین: باوکیشی لہہاوری
 یانی پیغہمبہر بووہ، لہہووزی نہزدہ، لہمیژوہ موسوٹمان بوو بوو،
 پیاویکی سوؤفیلکہی خواپہرست بوو، نہم زاتانہ فہرموودہکانیان
 گپراوہتہوہ: نہعرہج و حہفصی کوری عاصم و عہل کوری عہدوللای
 کوری بوجہینہ، لہناخرو ئوخری جینشینی ی موعاویہدا، لہکاتی
 فہرمانرہوایی مہروان لہسہر مہدینہ، لہپہنجاو شہشی کوچیدا مردوہ،
 ہروانہ: (ف - ۴۴۵).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۰) باسہکانی رووکہ (أبواب القبلة)

۲۴۹ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ
 ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلَا تُخْفَرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ).

ئەنەس (مەزەي خەي لىس بىن) دەفەر موئ: پېغەمبەر (دروودى خوداى لىسەر بىن) دەفەر موئ: (هەر كەسى وەك خۇمان ئەم نوئىزەي ئىمەيە بكاو وەك خۇمان رووبكاتە ئەم قىبلەيەي ئىمەيەو، وەك خۇمان لەگۆشتى گيانلەبەرئ بخوا كەئىمە سەرى بېرىن، ئىتەر ئەو كەسە موسولمانى تەواو، لەنامانى خودا، لەنامانى پېغەمبەرى خودا دايە، كەوابوو ئىتەر ئىوەيش نامان و پەيمانى خودا بىەنەسەر، وەناپاكى لەو موسولمانە مەكەن) (ت/۱/۲۱۰/۱ ز-۵۳ ژ-۳۸۶).

۲۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ سَأَلَ رَجُلًا طَافَ بِالْبَيْتِ الْعَمْرَةَ وَلَمْ يَطْفِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَّامِي أَمْرًا أَنَّهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ). (الحديث ۳۹۵ أطرافه في: ۱۶۲۳، ۱۶۲۷، ۱۶۴۵، ۱۶۴۷، ۱۷۹۳). (۲۱۳)

لەئىبنوعومەر (مەزەي خەي لىس بىن) پەرسىياركرا: پىاوى لەكاتى كردنى عەمرەدا تەوافى بەيت بكا، بەلام ھاموشوى نىوانى سەفاو مەرپوا نەكا، ئايا بوئى ھەيە لەگەل ژنەكەى دا دروست بىي؟ فەر مووى: پېغەمبەر (دروودى خوداى لىسەر بىن) كەتە شريفى برد بو مەككە ھەوتجار بەدەورى بەيتدا ھەلسورا، وەلەپشتى مەقامى ئىبراھىمەو دوو ركات نوئىزى تەوافى كرد، وە ھەوت جارىش لەناوەندى سەفاو مەرپوودا ھاتوچوئى كرد. ئنجا بوئەوئى كەبەباشى بزانين كەئەمە ياساى رەساي ئايىنەو پەيرەوى كردنى مەبەستە، ئەم ئايەتەى خوئندەو: (لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة) واتە: لەراستى دا پېغەمبەرى خودا پەھبەر و سەرمەشقيكى ھەرە جوانە بوئىو، وەشاينى ئەومەيە كەئىو چاوى ئى بکەن و، ھەنگاو بەھەنگاو بست بەبست شوئى بکەن). (ت/۲/۱۹۱/۳ ز-۹۷ ژ-۱۵۵۵ ج-۴).

٢٥١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا وَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى خَرَجَ مِنْهُ فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رَكَعَتَيْنِ فِي قُبُلِ الْكَعْبَةِ وَقَالَ هَذِهِ الْقِبْلَةُ). (الحديث: ٣٩٨ أطرافه في: ١٦٠١، ٣٣٥١، ٣٣٥٢، ٤٢٨٨). (٢١٤)

ئىبنوعەبباس (پەزى خوليان لى بى) فەرمووى: روژى ئازاد كردنى مەككە، كەناودارە بەفەتەتەى مەككە، كەپىغەمبەر و كۆمەللى لەيارانى چوونە ناوماى كابەو، پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) لەناو ھەموو لايەكى ناو كابەدا نزاى كردو لەخودا پارايەو، بەلام بەپى ئاگادارى من كە لەئوسامەى كورى زەيدەم وەرگرتوو، نوێژى لەناويدا نەركردوو، ھەتا دیتەدەرەو، كەدیتە دەرەو بەرەورپووى رووگە (موقابىلى قىبلە) دووركات نوێژى سوننەت دەكا، وە دەفەر موئى: (ئەمە رووگەى موسوئلمانانە، ئەو قىبلە يەيە كە لەنوێژدا رووى تى دەكەن). (ت/٢/٢٧٢/٢-ژ ١٧٢٠-ز ١٣٥).

روونكردنەو:

ئىمامى بوخارى (پەزى خوليان لى بى) گەلى جار بەگىرپانەو فەرموودەيى، ئاماژەى بۆ مەبەستىكى تەريش كردوو، كە لەپوژگارى ئەودا قەسەى ئى كراوو، لەناو كورى زاناکاندا قەسەى جياجياى ئى كراوو، جاروبارىش راجيايى لەو مەسەلەيەدا بەھۆى جياوازيى شىوازي چەند فەرموودەيەكەو پەيدا بوو. جاپيشەوا بوخارى بۆبەرپەرچدانەو، ياوەلامى ئەو جۆرە پرسىارو راجياجيانە، بەگىرپانەو فەرموودەيى لەبارەيەو ئاماژەى كردوو، گەلى جارو جاپيش بىرپارە شەرعىيەكانى لەئاماژەى فەرموودەكان وەرگرتوو، فەرموودەكەى كردوو بەبەلگە لەسەرى، ھەتا ئەو جۆرە ئاماژەو ووردەكارىيەى بوخارى بوو بەسەرچاوە بۆ زۆر لەبىرپارە شەرعى يەكانو

گوتراوه (فقه البخاری فی تراجمه). جاله سهر نهم بنیاته دهبی فهرمووده کانی
بوخاری ره چاو بکرین

۲۵۲- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَتَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ وَقَالَ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ وَهُمْ الْيَهُودُ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ ثُمَّ خَرَجَ بَعْدَ مَا صَلَّى فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ تَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَتَحَرَّفَ الْقَوْمُ حَتَّى تَوَجَّهُوا نَحْوَ الْكَعْبَةِ). (الحديث ۳۹۹ طرفه في: ۴۰). (۲۱۵)

تهرجه مه که ی له پی شه وه رابورد، پروانه فهرمووده ی ژماره : (۳۸)

۲۵۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ). (الحديث ۴۰ أطرافه في: ۱۰۹۴، ۱۰۹۹، ۱۱۴۰). (۴۱۴۰)

جابر (همزای خوی لب بن) فهرمووی: جاران پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بن) به سواری و لاخ،
نویژی سوننه تی ده کرد، به مهر جی و لاخه که له ژیریا رووی له شوینی مه به ست
بوایه، به لام که ده یویست نویژی فهرزبکا، له و لاخه که داده به زی و رووی ده کرد
رووگه و نویژی داده به ست و نویژه که ی به ته و او ی به ره و رووگه ته و او ده کرد.
(تی/۲۱۴/۱/۲-ز ۵۴-۳۹۳، ۳۹۴).

۲۵۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ الرَّاوي عَنْ علقمة الراوي عن ابن مسعود: لَا أَذْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ؟ قَالَ وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا فَشَنَى رَجُلِيهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَلَمَّا أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَّجَهُ قَالَ إِنَّهُ لَوْ حَدَّثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ لَنَبَأْتُكُمْ بِهِ وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَلْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيَتِمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ). (الحديث: ۴۰۱، ۴۰۴، ۱۲۲۶، ۶۶۷۱، ۷۲۴۹). (۲۱۶)

عبداللہ کوری مہسعود (ہرمزی خود بیان لے ہو) فہرمووی: جاری پیغمبر (ہرمووی خودی لے ہو) بہرنویزی نوپزی نیومپو بویارانی دہکا، نیراہیم کہنہم فہرموودمیہ لہعہلقہمہوہ، لہنہبنومہسعودمہوہ دہگیرپتہوہ، لی تیك چوو بوو، دہیفہرموو: نازانم: پیغمبر لہنویژہکہ زیاد دہکا، یالی کی کہم دہکاتہوہ۔ جاکاتی پیغمبر (ہرمووی خودی لے ہو) سلاو دماتہوہ عہرزی دہگہن: نہی پیغمبر خودا! نایا ہیچ گورانی لہنویژدا رووی داوہ؟ فہرمووی: (بوجی چی بووہ؟) گوتیان: وانویژت کرد، وک روظان بہناسای نوپژت نہکرد۔ جا پیغمبر (ہرمووی خودی لے ہو) لہسہر چوک بہرمورووگہ دانیشٹ، وک بوی تہحیات دابنیشی ناوا، ومدوو کرپنوشی ہلہی برد، نہوجا سلاوی دایہوہ، پاشتر کاتی رووی تی کردین فہرمووی: (تہگہر گورانی لہنویژدا رووی بدایہ پیم دہگوتن، منیش نادمیزادم وکوو نیوہ، چون نیوہ شتتان لہبیردہچی منیش ناوہا جاروبار شتم لہبیردہچی، جانہگہر رپکہوت جاری شتیکم لہیاد نہمابوو، نیوہ بیخنہوہ یادم، تہگہر لہنویژہکاتاندا گومانتان بوی پیدابوو، وک تہوہ کہنہتاندہزانی کہسی رکاتتان کردووہ یادووہرکات، تہوہ لہبارودوخی وادا،

بانویژخوین بهووردی بیربکاتهووه، مشووری رووی به راستی بخواتو حاجی بهراست دمزانئ لهسه رنهووه نوێژهکهی تهواو بکات، نههمجار سلاو بداتهووه، نهوجا دوو کرنووشی ههله ببات (ب/ ۹/۳۲۷/۱ ز- ۱۰۹ ژ- ۶۴۲ چ- ۴).

۲۵۵- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (وَأَفْقَتُ رَبِّي فِي ثَلَاثَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَتَزَلْتُ وَاتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَآيَةُ الْحِجَابِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمَرْتَ نِسَاءَكَ أَنْ يَحْتَجِينَ فَإِنَّهُ يُكَلِّمُهُنَّ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَتَزَلْتُ آيَةَ الْحِجَابِ وَاجْتَمَعَ نِسَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْغُبَرَةِ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُنَّ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ فَتَزَلْتُ هَذِهِ آيَةٌ). (الحديث: ۴۰۲ أطرافه في: ۴۴۸۳، ۴۷۹۰، ۴۹۱۶).

پێشهوا عومەر (عمری خوی لێ بێ) فهرمووی: لهسایهی خوداو لههه سێ مهسه لهیهدا رای من لهگهڵ فهرمانی پهرومردگاری گهوره ما یهکی گرت، یهکهه: عهرزی پێغه مبهرم کرد: ئهی پێغه مبهری خودا! خۆزگه مهقامی ئیبراهیممان دهکرد بهنوێژگا. واته: نهو شوینهی که لهکاتی دروست کردنی کهعبه دا ئیبراهیم تیادا رادهووستا، دهمان کرد بهجیگه نوێژ، جابهه بۆنهیهوه نهه نایهته هاته خوارهوه: (واتخذوا من مقام إبراهيم مصلی) بهقه ره. واته: لهمهقامی ئیبراهیم جیگه نوێژ وهر بگرن و نوێژی سونهتهی تیا بکهن بۆ خۆتان، دوهه: گوتم: ئهی پێغه مبهری خودا! خۆزگه فهرمانت دهکرد بهژنه کانت به لهچک کردن و خۆداپۆشین، واته: لهپیاوی بیگانه چارشێو بگرنهوه، یاله پستی پهردوهه قسهو گوشتوگوێیان لهگهڵ دا بکهن، چونکه چاک و خراپ قسهیان لهگهڵ دهکهن، جابهه بۆنهیه شهوه نایهتی حیجاب (بالا پۆشی) هاته خوارهوه که دمهفرموی: (واذا سألتموهن متاعا فاسألوهن من وراء حجاب). نه حزب ۳۲/۳۵. واته: کاتی قسهو گوشتوگوێتان لهگهڵ ژنهکانی پێغه مبهردا کرد، وهک نهوه داوای شتیکتان لێ کردن، لهپستی پهردوهوه، وهک دیوار و دهرگا و پهردهی ناوبارهگا، قسهیان لهگهڵ دا بکهن. سییهه: کاتی که ژنهکانی

پیتغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەبەر رهه‌وێ باری یه‌کتری، کۆبوونه‌وه‌یان له‌ حه‌ز مه‌ت کرد، منیش پێم گوتن: (عسی ربه‌ إن طلقن أن یدله‌ أزواجاً خیراً منکن). جا له‌م هۆیه‌ شه‌وه‌ نهم ئایه‌ ته‌ هاته‌ خواری: هیوا وایه‌ نه‌گه‌ر ته‌ لاقتان بدا خودا له‌باتی ئیوه‌ چهند ژنیکی باشتري پێ بدا).

بسم الله الرحمن الرحيم

(١١) باسه‌کانی مزگه‌وت (أبواب المساجد)

٢٥٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَّهُ يَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَلَا يَزُقُّ أَحَدُكُمْ قَبْلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ: (أَوْ يَفْعَلُ هَكَذَا). (الحديث: ٤٠٥ طرفه‌ في: ٢٤١). (٢١٧)

ئه‌له‌س (په‌زی خوی لێ بێ) فه‌رمووی: پیتغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) له‌ناو مزگه‌وتا به‌رووی قیبله‌وه‌ به‌ئغه‌میکی بینی، زۆری پێ ناخۆش بوو، جابه‌لسا به‌شتی به‌ده‌ستی خۆی کړاندی، فه‌رمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (ئیه‌وه‌ که‌له‌ناو نوێژدا ده‌بن ئه‌وه‌ رازو قسه‌ی نه‌ینی و گوڤتوگۆ له‌گه‌ڵ خودای په‌رومردگاری خۆتاندا ده‌که‌ن) یا فه‌رمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (ئه‌وه‌ وه‌ك ئه‌وه‌ وایه‌ که‌ خودا له‌ نیوانی ئه‌وه‌و نیوانی رووگه‌دا بێ، که‌ وابوو له‌رووی رووگه‌وه‌ تفرقه‌ به‌ئغه‌م و چلهم روومه‌که‌ن، به‌لام ئه‌گه‌ر هه‌ر چارتمان نه‌بوو له‌لای چه‌پتانه‌وه‌، یا له‌ژێر پێتاندا تفرقه‌ داکه‌ن و، به‌خۆڵ و چه‌وی ناو مزگه‌وته‌که‌ داپۆشن). ئینجا حه‌ز مه‌ت (په‌زی خوی لێ بێ) چمکی له‌شپۆشه‌که‌ی خۆی گرت و تفرقه‌ تێ کرد و لێ به‌سه‌ریه‌گا، فه‌رمووی: (یاخودا وابکه‌ن وه‌ك ئه‌وه‌ی من کردم!). (ت/١/٣٥٨-ز/١١٨-ژ/٧١٤-ش/د)

٢٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ حَصَاةً فَحَكَّهَا فَقَالَ إِذَا تَنَحَّمْ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَحَّمَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى). (الحديث: ٤٠٨ طرفاه في: ٤١٠، ٤١٦). (٢١٨)

ئەبوھورەیرەو ئەبو سەعیدی خەدری (پەزەنی خەوای لەسەر) فەرموویان: جاری پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر) بەلغەمیکی بەدیواری رووی قیبلەووە لەناو مزگەوتە چاوە پێکەوت، بەچەوێ کرانیدی، فەرمووشی: (کاتی کە سێکتان ویستی بەلغەمی رۆ بکا، بارۆی نەکاتە بەردەمی خۆی، هەروا با لەلای راستیشەووە رۆی نەکا، بەلەلای چەپیشەووە تف رۆبکا، یالەژێرپێی چەپیدا رۆی بکا).

رافەو شیکردنەووە:

بەپێی ئەم فەرموودمییە: تف رۆکردن لەبەردەم داو، لەلای راستەووە، لەناو نوێژداو، لەگشت کاتیکی تردا ناباشە، بەشیوەیەکی گشتی ئیسلام بایەخ بەپاک و خاوینی دەدا، پێشگیری لەپێسی و پۆخلی و قێزەونی دەکا، وەهەوێی داووە کە بەپێی تواناو بەپێی کات و شوێن بایەخی تەواو بەپاکی و خاوینی بدرێ. کەواتە: ئەمە رۆی لەهۆکارە نوێکانی خۆپاک راگرتن ناگرێ، وەک بەکارهێنانی دەستەسپرو کرێنست و شتی وا.

٢٥٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (الْبُرَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا). (الحديث: ٤١٥-٤١٦). (٢١٩)

(٢١٨) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: النهي عن البصاق في المسجد رقم: ١٢٣٠.٥٤٨.
(٢١٩) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: النهي عن البصاق في المسجد رقم:

پیشہوا نہ نہس (ہرمزی خوی لہ ہر) دمفہرموی: خوشہویست (دروودی خودی لمسر ہر) دمفہرموی: (تف رؤکردن لہناو مزگہوتا گوناہہ، کہفارتہکہی نہوہیہ کہبہخوئی ناومزگہوتہکہ دایپوشی). (ت/۲۵۷/۱ ز ۷/۱۸ ز ۷۱۲).

۲۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَا هُنَا فَوَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ خُشُوعُكُمْ وَلَا رُكُوعُكُمْ إِلَيَّ لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي). (الحديث: ۱۸/۴ طرفه في: ۷۴۱). (۲۲۰)

نہبوهورمیرہ (ہرمزی خوی لہ ہر) فہرموی: پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر ہر) فہرموی: (لہئیوہ وایہ کہمنیش وہک نیوہ ہر رووی قبیلہ، گہوا لہبہردہممہوہ دہبینم و بہس، بہخودا زورباش ناگام لہخوشوعو لہروکوعتانہ لہناو نوپژمکہما، چونکہ من لہپشتی سہریشمہوہ بہباشی دہتان بینم، خودا بہہرمیہکی وای پیداوام کہبہردہم و پشتی خوّم ہہردوولا لہیہک کاتا دہبینم!). (ت/۲۸۴/۱ ز ۹۰-۵۵۰).

راقہوشیکردنہوہ: نہم فہرموودہیہ لہنیشانہکانی پیغہمبہرایہتی یہ.

۲۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سَابِقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي أُضْمِرَتْ مِنَ الْحَقِيَاءِ وَأَمْدَهَا ثِيَّةُ الْوَدَاعِ وَسَابِقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ الثِّيَّةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ فِيمَنْ سَابَقَ بِهَا). (الحديث: ۲۰/۴ أطرافه في: ۲۸۶۸، ۲۸۶۹، ۳۸۷۰، ۷۳۳۶). (۲۲۱)

عہبدوللای کوری عومہر (ہرمزی خوابان لہ ہر) کہناسراوہ بہنبنوعومہر، واتہ: کوری عومہر، فہرموی: پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر ہر) پیشپکہیہکی ولاخی بہرزہی سازدا، نہسپو ماینہکانی کرد بہدووتاقم، نہو ولاخانہی کہنامادہ

(۲۲۰) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الأمر بتحسين الصلاة وإتمامها والخشوع فيها، رقم: ۹۵۷-۴۲۴.

(۲۲۱) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: المسابقة الخيل وتضميرها، رقم: ۸۲۰-۱۸۷۰.

کرا بوون بۆ قوشمه، نه مسهري مهيداني تهراتينه کهيان حهيفاء بوو، نه وسهري نه نييه تولوه دواع بوو، نه و ماین و نه سپانه يشی که ناماده نه کرا بوون بۆ قوشمه، گۆرهبانی پيشپرکي کهيان کورت تر بوو، له شه نييه تولوه دواعه وه بوو، ههتا مزگه وتی بهنی زوره يق. ودهن خۆم يه کيک بووم له و که سانه ی که به شداريان له م پيشپرکي يه دا کرد. (ت/۱/۱۰۲/۸ = تاج-۴ ز-۳۳ ژ-۴۲۳ چ-۴).

۲۶۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) انْثُرُوهُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ أَكْثَرَ مَالٍ أَتَى بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَمَا كَانَ يَرَى أَحَدًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِذْ جَاءَهُ الْعَبَّاسُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي فَبِأَيِّ فَادَيْتُ نَفْسِي وَفَادَيْتُ عَقِيلًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خذْ فَحِثًّا فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ إِلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَلْتِ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَشْر مِنْهُ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ عَلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَلْتِ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَشْر مِنْهُ ثُمَّ احْتَمَلَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى كَاهِلِهِ ثُمَّ انْطَلَقَ فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُتْبِعُهُ بَصَرَهُ حَتَّى خَفِيَ عَلَيْنَا عَجَبًا مِنْ حِرْصِهِ فَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَثَمَّ مِنْهَا دِرْهَمٌ). (الحديث: ۴۲۱ طرفاه في: ۳۰۴۹، ۳۱۶۵).

نه نهس (رمزي خوی لى بن) فهرمووی بۆیه کههجار مائی وازۆر له سه رانه ی ولاتی به حرهین بییت بۆ پیغه مبهه (دروودی خودی له سه ر بن) فهرمووی: (له ناو گو شه یه کی مزگه وت دا هه لپریژن).

کاتی پیغه مبهه (دروودی خودی له سه ر بن) ته شریفی رۆیشت بۆ مزگه وت بۆ نوێژ ناوړی له و ماله نه دایه وه تانویژه که ی ته و او کرد، نه وسا رۆیشت به لایه وه دانیشته، جابه ره که سیکی دمدی به شی دها لئی، له پر عه باسی مامه ی

پښه مېر هات، فېرمووی: ئه ی پښه مېرې خودا! له م سامانه به شم بده، چوونکه من پاره ی دوو سهرانه م داوه، سهرانه ی خوّم و سهرانه ی عه قلی برازام، که هه ردوو کمان له غه زای به دردا به دیل گیر ابووین، له به رنه وه شایه نی باربوو و یارمه تيم، پښه مېر پښی فېرموو: (فېرموو بوخوّت بیه)، نه و جا عه باس به له پ له سامانه که ی مائی یه ناو عاباکه یه وه، که هات هه ئی بگرئ نه یتوانی بیدا به کوّلیا، جا فېرمووی: ئه ی پښه مېرې خودا! فېرمان بکه به یه کی که بیدا به کوّلم، فېرمووی (دروودی خودای له سر بښ) (ناشتی وانا که م) فېرمووی: ده خوّت بیده به کوّلم، فېرمووی: (دروودی خودای له سر بښ) (نه وه یش ناکه م) جاهه نډی کی له کوّله که ی دا کردو، دیسان ویستی هه ئی بگرئ، وه عه رزی حه زرم تی کرده وه: ئه ی پښه مېرې خودا! فېرمان بکه به که سی ئه مجا بیدا به کوّلم، فېرمووی: (خه یر) فېرمووی وه: ده خوّت بیده به کوّلم، فېرمووی: (خه یر) جاهه نډی کی تری ئی دا کردو نه وسا هه ئی گرتو دای به کوّلیا و رویش، پښه مېریش (دروودی خودای له سر بښ) چاوی تی بری و سهرنجی عه بباسی مامی دا، هه تا له به رچا ومان ون بوو، نه وه نده سه یری له سوور بوون و هه ئپه و په روّشی ی عه باس بو مال هات، سامانه که هه مووی سه ده هزار دیر هه م بوو، هه ر له وشو پنه دا پښه مېر (دروودی خودای له سر بښ) هه ئنه سا هه تا هه مووی دابه ش کردو یه که دره می نه مایه وه.

رافه و شیکردنه وه:

ئهم فېرمووده یه ته علیقه، به لام نه بونه عیم له (مستخرج ی خویدا، حاکم له موسسته دره کی خویدا، به رسته یی، به پی ی مه رچی بوخاری، گیراویانه ته وه. بر وانه (فتح الباری ب/ ٤٢١/ ل - ٦١٤)

٢٦٢- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ عَثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّنْ شَهِدَ بَذْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَكْرَرْتُ بَصْرِي وَأَنَا

أَصْلِي لِقَوْمِي فَإِذَا كَانَتْ الْأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ آتِيَّ
مَسْجِدَهُمْ فَأَصَلِّيَ بِهِمْ وَوَدِدْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّكَ تَأْتِينِي فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي فَاتَّخِذْهُ
مُصَلِّيَ قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ عَتَبَانُ
فَعَدَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذْنَتْ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ
أَنْ أَصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشْرَتْ لَهُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ الْبَيْتِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَبَّرَ فَقُمْنَا فَصَفَّنَا فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ قَالَ وَحَسْبُنَا عَلَى خَزِيرَةٍ
صَنَعْنَاهَا لَهُ قَالَ فَتَابَ فِي الْبَيْتِ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الدَّارِ ذُووُ عَدَدٍ فَاجْتَمَعُوا فَقَالَ قَائِلٌ
مِنْهُمْ أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخَشِينِ أَوْ ابْنُ الدُّخَشِينِ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّا نَرَى وَجْهَهُ
وَنُصِيحَتَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى
النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ. (الحديث: ٤٢٥ طرفه في: ٤٢٤). (٢٢٢)

مهحموودی کوپی رمبیع (همزی خوی لب بر) فهرمووی: عیتبانی کوپی مالیک (همزی
خوی لب بر) کهله هاورپییانی پیغه مبه ر بوو، کهیه کیک بوو له و نه نصاریانه ی
که ناماده ی جهنگی به دربوو بوون، بهرنویژی بو هوزه که ی خوی دهکرد، روژی
هاته خزمه تی چه زرمه ت (همزی خوی لب بر) عه رزی کرد: نه ی پیغه مبه ری خودا! که لی
جار ری ده که وی دهبی به تاریکستان و باران، منیش پیاوکی کویرم و ناتوانم
به و باران و تاریکه شه وه برپوم بو مزگه وت بهرنویژیان بو بکه م، به تایبه تی
که باران بباری شیوه که ی واله نیوانی من و نه واندا ریگه م نادا، جاله به رنه وه

ئەى پىڭەمبەرى خودا! ھەزدەكەم تەشرىف بىنى بۆلەم، لەشۈيىنىكى مەلەكەما
بۇ پىرۋىزى و موبارەكى نوپۇزى بىكە، تائەو شۈيىن نوپۇزى تۆ بىكەم بەنوپۇزگەى
خۆم، ھەرمووى: پىڭەمبەرىش (دروودى خودەى لەسەر بى) ھەرمووى: (خوا ياربى
وادەكەم).

عەيتبان دەيفەرموو: جابۇسبەينى، كەخۆر بەرزەو ھەو، پىڭەمبەر (دروودى
خودەى لەسەر بى) لەگەل دەستەيى لەيارانى، كەئەبۇبەكرىان تىدابوو، تەشرىفيان ھات،
جا ھەزرىت (دروودى خوى لى بى) رىخۋازى كەرد، مەنىش ھەرمووم لى كەردن، كەھاتە
ژوورەو تەشرىفى دانەنىشت تافەرمووى: (لەكوئى مەلەكەتدا ھەزدەكەى
نوپۇزى لى بىكەم؟) مەنىش گۆشەيەكەم لەناو مەلەكەدا پىنىشان دا.

ئەوجا پىڭەمبەر (دروودى خودەى لەسەر بى) لەویدا بەرەو قىبلە راوەستاو،
ئەللاھوئەكبەرى نوپۇز دابەستى كەردو، ئىمەنىش لەپىشتىو ھەو رىزبووين و ،
پىڭەمبەر خۆى رىزى كەردىن، وەنوپۇزمان بەكۆمەل لەپىشتىو ھەو دابەست،
ئەوجا دوو ركات نوپۇزى سوننەتى بۆمان كەردو، سەلەوى داىەو.

ھەرمووى: ئەوجا پىڭەمبەرەو مەوانەكانى تەرمان گل داىەو ھەو، ئارەدەوى
قىمەمان بۇ دروست كەردن. جالەخەلكى گەپرەك بەرمبەرە لە پىڭەمبەر (دروودى
خودەى لەسەر بى) كۆبۈنەو ھاتن بۇخزمەتى، گوتىار لى ھەوان گوتى: ئەو ھەو مەلىكى
كۆپى دوخەيشىن دىار نىە، دەبى لەكوئى بى وانەھاتوو ھەو خزمەتى
پىڭەمبەرەو ئامادەى ئەم كۆرە پىرۋە نەبوو؟ پىاوپىكىان وەلامى داىەو ھەو
گوتى: كۆرە! ئەو ناپاكە، دوو روو، ھەربەدەم موسولمانە، لەدئەو ھەو رقى
لەخووا پىڭەمبەرى خوداىە. پىڭەمبەرىش (دروودى خودەى لەسەر بى) ھەرمووى: (نا،
وامەللى، ئەو ھەو بەبەرچا ھەو ئاشكرا دەللى: (لاىلە الا الله) مەبەستى لەگوتنى
ئەم وشە پىرۋە رەزەى خوداىە!) ھەرمووى: خودا پىڭەمبەرى خودا باشترى
دەزانن، ھەرمووى: بەلام ئىمە ھەست دەكەين كەبەدل لەگەل ناپاكەنەو،
بەدەمەش پاسى ئەوان دەكا. سەرورەش (رەزەى خوى لى بى) ھەرمووى: (دەسا مالىك

شایه‌تمانی ساخ له‌بهر رمزای خودا هیناوهو، هه‌رکه‌سیکی‌ش ساخ له‌بهر رمزای خودا بلی (لا اله الا الله: جگه له په‌رومردگاری پاک خوی تر نییه) خودا له‌قیامه‌تا له‌سه‌ر ناگری دۆزه‌خ چه‌رامی ده‌کا). (ت/۱/۳۷۸-ز-۱۲۴ ژ-۷۵۳ چ-۴).

رافه و شیکردنه‌وه:

ئه‌م به‌هه‌رانه له‌م فه‌رمووده‌یه و مرده‌گیرین: به‌رنوێژی کوی‌ر، دواکه‌وتن له‌نوێژی کۆمه‌ل له‌بهر مه‌هانه‌ی ره‌وا، دیاریکردنی نوێژگا له‌ناو مال دا، پی‌روزی و مرگرتن له‌جیگه‌ی نوێژو خواپه‌رستی پی‌غه‌مبه‌ران و پیاوچاکان، نیشانه‌للā کردن، چوون بو خزمه‌تی پیاوچاکان کاتی دینی شوینی بکه‌ن، نوێژی سوننه‌ت به‌پۆژ به‌جه‌ماعه‌ت دروسته، واباشیشه دوو رکات بکری، دروسته بگوتری: مزگه‌وتی فیساره‌که‌س.

۲۶۳- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) ذَكَرْنَا كَنِيْسَةً رَأَيْنَاهَا بِالْحَبْشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرُ فَذَكَرْنَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أَوَّلِيكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوْرَ فَأَوَّلِيكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث: ۴۲۷ اطرافه في: ۴۳۴، ۱۳۴۳، ۳۵۷۳). (۲۲۳)

عائیشه (رمزای خوی لهن بن) فه‌رمووی: ئومموحه‌بیبه‌و ئومموسه‌له‌مه، که‌هه‌ردووکیان هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر بوون - دروودی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌رو رمزای خودا له‌هاوسه‌رو یارانی - له‌ولاتی چه‌به‌شه، له‌کاتی کۆچ کردنیاندا بو ئه‌وی، کلیسایه‌کیان دیبوو، به‌ناوی مارییه، باسی ئه‌و په‌یکه‌رو وێنانه بو پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) گێ‌رپایه‌وه، که‌له‌ناو ئه‌و کلیسایه‌دا دیبوویان.

فهرمووی (درویدی خودای لهسره بڼه): (نه وانه هوژيکن کاتي بهندهيه کی باش، ياپياوچاکي له ناوياندا هه لده که وي، که دهمري دهچن مزگهوت له سهر گوره که ي دروست ده که نو نه و وينانه ي تيا ده کيشن، نه م جوړه که سانه يش نه م جوړه ره وشته ناپه سنده يان داهيناوه به دتريني دروستکراواني خودان، له لای خودای مه زن له پوژي قيامه تدا) (ت/۱/۳۶۶ ز ۱۲۱ ژ ۷۳۵ ج ۴).

رافه و شيگردنه وه:

شيخي عه سقه لانی (سه لامی خوی لی بڼه) له فته تحول باريدا له م جيگه يه دا دمفه رمووي: نه م فهرمووده يه به لگه يه له سهر نه وه که له بريا رو حوکه شه رعی په کاندای به خ به شه رعه، نه که به نه قل و هو ش.

۲۶۴ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَأَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَبُو بَكْرٍ رَذْفُهُ وَمَلَأَ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفَنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتُهُ الصَّلَاةُ وَيُصَلِّيَ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَلَّهُ أَمْرَ بَيْنَاءِ الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى مَلَأٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ فَقَالَ يَا بَنِي النَّجَّارِ ثَامِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا قَالُوا لَا وَاللَّهِ لَا نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلَّا إِلَى اللَّهِ فَقَالَ أَنَسٌ فَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ وَفِيهِ خَرْبٌ وَفِيهِ نَخْلٌ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنَبَّشَتْ ثُمَّ بِالنَّخْلِ فَسَوَّيْتُ وَبِالنَّخْلِ فَقَطَعَ فَصَقُّوا النَّخْلَ قَبْلَةَ الْمَسْجِدِ وَجَعَلُوا عِضَادَتِيهِ الْحِجَارَةَ وَجَعَلُوا يَنْقُلُونَ الصَّخَرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُمْ وَهُوَ يَقُولُ:

اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْأَخِرَةِ فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ (۲۲۴)

ئەنەس (رەزى غۇلە لى بى) فەر مووى: پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) كەكۆچى كىرد بۇ مەدىنە، لەپىشا لەعەوالى مەدىنە دابەزى، لەناو خىلاىكا كەپپان دەگوتن: بەنى عەمرى كۆرى عەوف، لەناوينا چوار دەشەو ماپەو، ئەوجا هەوالى نارد بۇ بەنى نەججارى خالوانى، كەهاتن هەموو شمشىرەكانيان كىردبوو شانيان، ئىستائىش ئەللى ئى ئەو دىمەنە لەبەرچاومە، كەچۆن پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) بەسوارى و شىرەكەى ژىرى بوو، بۇ زىدە رىز ئەبوبەكر لەپاشكۆپەو سوار بوو بوو، لەگەلە بەرمەو شارى مەدىنە دەرپۇشتن، تاگەشتە ناوشار ئىشكى پىغەمبەريان لەناحەز دەگرت، كەگەشتەجى پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) بارگەكەى لەحەوشەى ئەبوئەيوبا خست، وەلەپپىش دروستكىردنى مزگەوتەكەيدا لەكۆيدا نوپۇزى لى دەبوو لەویدا نوپۇزى دەكىرد، رى دەكەوت لەناو پەچەرانىشا نوپۇزى دەكىرد، تالەپاشتر فەرمانىكىرد بەدروست كىردنى مزگەوت، جاناردى بەشوین كۆمەلەى بەنى نەججارد، كەهاتنە خزمەتى پى ئى فەر موون: (ئەى بەنى نەججارا ئەم باخەى خۆتانم پى بفرۆشن و نرخەكەىم پى بلین؟) گوتيان: نەبەخودا بەفرۆشتن نايدەىن، بەلام بەخۆپاى پىشكەشى دەكەىن بەخودا پىغەمبەرى خودا بەهاگەيمان هەر لەخودا دەوى، ئەنەس دىقەر موو: باپىتان بلیم كەچى تىدادبوو: چەند گۆپىكى بىتەرستان و چەند كەلاویدەك و برى دارخورماى تىدادبوو، جا پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) فەرمانى دىكىرد گۆپى بىتەرستەكانيان هەلئەكاندو چالاىى شوین گۆرەكانيان پىر كىردەموو دارخورماكانيان برى و لەلای پووكەى مزگەوتەكەو رىزان كىردن و، هەردوولاشىپانى دىرگاگەشيان لەتاشەبەرد دروست كىرد، كاتى كەتە بەردەكانيان دەگواستەو سۆزىان دەكىردو پىغەمبەرىش لەگەلەان سۆزى دىكىردو دىقەر موو:

فَاغْفِرْ لِلْأَصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَةِ

خیر نه و خیره سبهی له خوانه! په حمت له نه نصار، له کوچکارانه!

(ت/۵۷۸/۱ ز- ۲۲۳ ژ- ۱۱۴۲ ج- ۴ ت/۴/۲۱۶/۴).

۲۶۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (إِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ). (الحديث: ۴۳۰ طرفه في: ۵۰۷). (۲۲۵)

ئيبنوعومر (دېمزي خوېان لړۍ) جاري واده بوو و شتره که ی له بهر دهم خویدا راده گرتو ده یکرد به بهر به ست، واته: به سوتره ی نو یژ، نه و جا له ناستی و شتره که ی بهرمو رووگه نو یژه که ی ده کرد، و مده ی شی فهرموو: بوخوم پیغه مبهرم دیوه که ناوای کردووه! (ت/۴/۲۳۷/۱ ز- ۶۷ ژ- ۴۴۹ ج- ۴).

۲۶۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (عَرِضْتُ عَلَى النَّارِ وَأَنَا أَصْلِي). (الحديث: ۴۳۱ طرفه في: ۲۹). (۲۲۶)

نه نه سی کوری مالیک (دېمزي خوی لړۍ) فهرمووی: سهرومر (دروودی خوی له مصر لړۍ) فهرمووی: (جاری له ناو نو یژدا بووم که خوای گه وره ناگری دوزخه ی پینیشان دام).

رافه و شیکردنه وه:

له فته تحولباریدا نامازه بوئمه دهکا: که به نارمزوو له ناو نو یژدا رووکردنه ناگر باش نییه، به لام له بهر ناچاری فهیناکا

۲۶۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا). (الحديث: ۴۳۲ طرفه في: ۱۱۸۷). (۲۲۷)

۲۶۸- عَنْ عَائِشَةَ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا (لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طِفْقُ يَطْرُحُ خَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ لَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَلْيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحَذِّرُ مَا صَنَعُوا). (الحديث: ۴۳۵ أطرافه في: ۱۳۳۰، ۱۳۹۰، ۳۴۵۳، ۴۴۴۱، ۴۴۴۳، ۵۸۱۵).

عائیشہ و نبینوعہباس (رمزای خویان لى بى) دمفهرموون: (کاتى فریشتهى گيانکیشان هات بو خرمهتى حهزرمهت (رمزى خوى لى بى) لهکاتى سهرمههرگا، حهزرمهت (رمزى خوى لى بى) پۆپهشمینیکی گۆل گۆلى دابوو بهسهر روخسارى خۆیدا، ناوبهناو کهپۆپهشمینهکه خهفهو تهنگهنهفهسى دهکرد، رووى خوى لادهدا، وهلهکاتى نهه سهخلهتى سهرمههرگه دافهرمووى (دروودى خودای لهسهر بى): (لهعنهتو نهفرینی خودا لهسهر جوولهکهو گاور بى، کهگۆرى پیغه مبههرهکانى خویان کردوو به مزگهوت).

پیغه مبههر (دروودى خودای لهسهر بى) بهه فهرمایشته ههپهشهى لهه کرداره ناپهسه ندمیان دهکرد، نه بادا موسولمانانیش چاو لهوان بکهن و، ههمان تاوان بکهن و، گۆرى پیغه مبههر بکهن به مزگهوت و، نوپژو په رستش تیدا بکهن و، بهر مبههره له پاش روژگارێكى دوورو درپژ گۆره که خوشی بپه رستن: (ت/۲/۳۶۷: ش)

۲۶۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ وَلِيدَةَ كَانَتْ سَوْدَاءَ لِحَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَأَعْتَقَهَا فَكَانَتْ مَعَهُمْ قَالَتْ فَخَرَجَتْ صَبِيَّةً لَهُمْ عَلَيْهَا وَشَاخٌ أَحْمَرُ مِنْ سُورٍ قَالَتْ فَوَضَعَتْهُ أَوْ وَقَعَ مِنْهَا فَمَرَّتْ بِهِ حُدَيَّةٌ وَهُوَ مُلْقَى فَحَسِبْتُهُ لَحْمًا فَخَطَفْتُهُ قَالَتْ فَاتَّمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ قَالَتْ فَأَتَاهُمُونِي بِهِ قَالَتْ فَطَفِقُوا يُفْتَشُونُ حَتَّى فَتَشُوا قُبُلَهَا

(۲۲۷) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: النهى عن بناء المساجد على القبور،

رقم: ۱۸۷۷=۵۲۱.

قَالَتْ وَاللَّهِ إِنِّي لَقَائِمَةٌ مَعَهُمْ إِذْ مَرَّتِ الْحُدَيَّاءُ فَأَلْفَنَّهُ قَالَتْ لَوْ رَعَيْتُهُمْ قَالَتْ فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي أَتَاهُمُ مَوْنِي بِهِ زَعَمْتُمْ وَأَنَا مِنْهُ بَرِيئَةٌ وَهُوَ ذَا هُوَ قَالَتْ فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْلَمَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَ لَهَا خِجَاءٌ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ حِفْشٌ قَالَتْ فَكَانَتْ تَأْتِينِي فَتَحَدِّثُ عِنْدِي قَالَتْ فَلَا تَجْلِسُ عِنْدِي مَجْلِسًا إِلَّا قَالَتْ:

وَيَوْمَ الْوُشَّاحِ مِنْ أَعَاجِبِ رَبَّنَا أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ أَلْجَانِي

قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لَهَا مَا سَأَلَكِ لَا تَقْعُدِينَ مَعِيَ مَقْعَدًا إِلَّا قُلْتُ هَذَا؟ قَالَتْ فَحَدَّثَنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ: (الحديث: ۴۳۹ طرفه في: ۳۸۳۵).

عائشہ (ہمزای خوی لب بن) دہفہ رموی: ہوزیکی عہرب ہہوو، کھنیزیکی پرمشیان ہہوو، کاتی نازادیان کرد ہر لہ گہ لیان مایہوہ، کھنیزہکہکہ بوی گیرامہوہ وتی: کچولہیہکیان ہہوو، تازہ بووک بوو، دہچی بؤ کوؤ وکانی، بہر مووریکی سووری کشتہک چہرمینی لہخوڈابوو، دوو گورزہ بوو، دوو رہنگ بوو، بہمروراری و کوڑہکہ ہونرابوؤوو، بہسیرمہ لہسہر تہختی چہرم لہسہر شیوہی کھمہرہوہ ہہیاسہ دروست کرابوو، گوتی: جاکیزہکہ بہرموورہکہ لہشوینی دادہنی، یاگوتی: لی ی دہکہوی، کوؤلارمی بھدانراوی دھیبینی، لہبہرسووری چہرمہکھو سپیٹی مرواری یہکہ وادھزانی پارچہیی گوشت و بہزہ، پری پیادا دھکاو دھیفرینی.

گوتی: گہ لی بویگہپان نہیانڈوزیہوہ، گوتی: نیر منیان کرد بہدزو تومہتی ناہہقیان لہبارمیہوہ لہمندا، وھدہستیان کرد بہپشکنیم، وتی: تہنانہت ناوگہلیشیان پشکنیم! وھناو شہرمیشم گہپان بوی!

جاگوتی: منیش بہکوئی دل لہخودا پارامہوہ کھپاکی ی و بی تاوانی من ناشکرا بکا، نیر ہیشتا من لہناویاندا بہپیوہ راومستابووم کھلہپر لہولاوہ کوؤلارہکہ لہناسمانہوہ ہات، بہرموورمکھی فری دایہ نیوانی کوؤمہلہکھیانہوہ،

گوتی: جاگوتم: نهوا خودا پاکی و بی تاوانی ی منی دمربری و بوختان و شهلتاخه که ی نیوه ی پووج کردهوه، نهومتا نه مه بهرمووره که تانه.

عائیشه فهرمووی: جا ژنه که هاته خزمه تی حه زرمه ت (مزی غوی لسی بی)، و هموسولمان بوو، عائیشه فهرمووی: نه م ژنه چاتوئیکی له ناو مزگهوتا هه بوو، ستاری تیادا ده کرد، یا فهرمووی: کولینیکی له ناو مزگهوتا هه بوو، عائیشه فهرمووی: که ل جار دههات بۆلام و قسه ی بۆ ده کردم، هه موو جارئ که داده نیشته له لام ده یگوت:

وَيَوْمَ الْوِشَاحِ مِنْ أَعَاجِبِ رَبَّنَا أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ الْجَانِي

رۆژه که ی بهرموور، س پری یه زدانی
رزگاری ک رد م له گاورسانی

به په خشانیش واته: رۆژه که ی بهرموورو کۆلاره که یه کی که له رۆژه سهیره کانی پهروهردگارمان، نۆخه ی که پزگاری کردم له گاورسانی. منیش جارئ بپیم گوت: نه وه چیه له هه موو کۆریکا نه م هه لبهسته ده خوینیته وه؟ نیت نه ویش نه م داستانه ی بۆم باس کرد.

راقه و شیکردنه وه:

نه م فهرموودمیه به لگه یه له سه رنه وه مروفی بی جیگه و ریگه، ژن بی یان پیاو، دروسته بۆ له ناو مزگهوتا ستاربگری، چ به شهو، چ به رۆژ، به مه رجئ مه ترسی تووشبوونی نازاوه ی نه بی، به لگه ی نه وه یشه که نرای سته مبار با ببپروا (کافر) یش بی گیرا دمبی.

۲۷۰- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلَيْهَا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ أَيْنَ ابْنُ عَمِّكَ قَالَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَعَاضَنِي فَخَرَجَ فَلَمْ يَقُلْ عِنْدِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لِلْإِنْسَانِ انْظُرْ أَيْنَ هُوَ فَجَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ وَأَصَابَهُ ثُرَابٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُهُ عَنْهُ وَيَقُولُ: (قُمْ أَبَا ثُرَابٍ، قُمْ أَبَا ثُرَابٍ). (الحديث: ۴۱ ۴ أطرافه في: ۳۷۰۷، ۶۲۰۴، ۶۲۸۰). (۲۲۸)

سه هلی کوری سه عد (همزای خودی لب بر) فهرمووی: پیاوی له که سوکاری مهروان بوو به سه رکاری سهر شاری مه دینه ی نازدار، ناردی به شوینما گوتی: و مره جنیو به عه لی بده! گوتم: من شتی وانا که م. پی ی گوتم: که نه وه نا که ی بلی: له عنه ت و نه فرینی خودا له نه بوتوراب. گوتم: من هه له ی وانا که م، چوونکه هیج ناویکی عه لی وه کوو نه م ناوه ی له لای خو ش نه بوو، که به نه بوتوراب بانگیان ده کرد که یفخو ش ده بوو، جاپییان گوت: له بهر چی به عه لی ده لئین نه بوتوراب، واته: خو لاوی، فهرمووی: جاری پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بر) دهر و ا بو مائی فاطیمه ی کچی دهر وانی عه لی له ماله وه نییه، دمه رموئ: ناموزات کوا؟ فاطیمه ده لئ: شتی له نیوانماندا روی دا، توژی عاجزی که وته نیوانمان و له بهر نه وه چو و ته دهر وه و چانی نیومرو ی له لای من نه کرد، پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بر) به مروقی دمه رموئ: (ناده ی بزانه عه لی له کوئ یه؟) که دیته وه ده لئ: نه ی پیغه مبه ری خودا! عه لی له مرزگه وت نووستوه، چه ر هت (همزای خودی لب بر) ده چی بو لای، دهر وانی و اراکشا وه و پو شا که که ی له لایا که وتو وه خو لاوی بو وه، جا پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بر) به دهستی خو ی خو له که ی لی دمه کی نی خو ش خو ش دمه رموئ: (هه لسه نه ی خو لاوی! هه لسه نه ی نه بوتوراب!) (ت/۵/۶۴/۵ تاج-۳ ز-۹ ژ-۳۲۹۲ ج-۴).

۲۷۱- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلْمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ). (الحديث: ۴۴۴، طرفه في: ۱۱۶۳). (۲۲۹)

نهبو قهتاده (همزی غوی لری بر) فهرمووی: سهروهر (دروودی خودی لیسر بر) فهرمووی: (ههرکاتی چوونه ناو مزگهوت، له پېش نهوهدا که دابنیشن دوو رکات نویژی دیاری مزگهوت بکهن). (ت/۱/۲۵۶/۵ ز-۱۸ ژ-۷۱۰ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

روونکردنهو: نهبو قهتادهی نهل سوله می (همزی غوی لری بر) ناسراوه بهشاسواری پیغهمبهری خودا (فارس رسول الله) سه دو حهفتا فهرموودهی له حهزرمتهو (دروودی خودی لیسر بر) گپراوتمتهو، سیازده فهرموودهی له بوخاریدا ههیه، نه بو قهتاده ده فهرمووی: (له پوژی غمزای ذی فهرردا، حهزرمتهو (همزی غوی لری بر) پپی فهرموو: (نهو چیه بهدهم و چاوتهوه؟) گوتم: نهو زامی تیره بهرم که وتوو نهی پیغهمبهری خودا! فهرمووی (دروودی خودی لیسر بر): (ده و مره نریکمهوه) منیش رویشتمه بهرده می، تفی پیروژی دا له جیگه ی تیره که، بپرای بپرای نه پلی داو نه کولایهوه! له پهنجاو چواری کوچیدا له مه دینه مرد، بیژراویشه: له (۲۸) دا مردوو، عهلی نویژی مردووی له سمر کردوه.

۲۷۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبْنًى بِاللِّبْنِ وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ وَعُمْدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُنْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللِّبْنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمْدَهُ خَشَبًا ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَزَادَ فِيهِ زِيَادَةً كَثِيرَةً وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ وَالْقَصَّةِ وَجَعَلَ عُمْدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَنْقُوشَةٍ وَسَقَفَهُ بِالسَّاجِ). (الحديث ۴۴۶). (۲۳۰)

(۲۲۹) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين وقصرها باب: استحباب تحية المسجد بركتين، رقم: ۷۱۴-۱۶۵۱.

(۲۳۰) أخرجه مسلم عن طريق مسلمة عن أبي نضرة عن أبي سعيد (فتح الباري/۱/۶۴۶/

رقم/۴۴۷) المترجم. = ۱۲۱۷ مسلم. مساجد. الشيخ شيجا.

ثیبونوعومهر (همزای خوی لئ بئ) فهرمووی: لهسهردهمی پیغه مبه ر خویدا (دروودی خودی
لهسر بئ) مزگه وته که ی مه دینه، که ناوداره به مزگه وتی پیغه مبه ر، به خشتی کال
دروست کرابوو، داره پراکه ی و پهردووه که ی په لکه خورما بوو، کۆله که و
دهسته ک و نیرگه کانی له دارخورما بوون، نه بوبه کر له ماوه ی جینشینی خویا
هیچ دهستکاری نه کرد، به لّام عومهر (همزای خوی لئ بئ) دهستکاری کردو له پانی و
به رزی لئی زیادکرد، به لّام ههروه ک سهردهمی پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسر بئ)
دیواره که ی به خشتی کال و، دارمپاو پهردووه که ی له دارخورمای تازه دانایه وه،
به لّام له پاشا عوثمان (همزای خوی لئ بئ) له کاتی جینشینی خوی دا، دهستکاری به کی
چاکی کردو، زوړشتی گۆږی و، گه لیک ی لئ پتر کرد، نه وه بوو دیواره که ی
به به ردی نه خشاوو گه چ دروست کرد، وه له باتی کۆله که پایه ی به به ردی
نه قاری نه خشین دانا، ومبه داری ساحیش بانه که ی دارمپا کرد. (ت/ ۱/۳۶۴ = ز-
۱۱۹ ژ- ۷۳۰ = ب/ د)

۲۷۳- عَنْ عِكْرِمَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) قَالَ: قَالَ: (لِي ابْنُ عَبَّاسٍ) (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَلِإِبْنِهِ عَلِيٍّ الْطَّلِقَ إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَاسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ فَأُتِلَقْنَا فَبِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصَلِّحُهُ فَأَخَذَ رِذَاءَهُ فَاحْتَبَى ثُمَّ أَلْشَأُ يُحَدِّثُنَا حَتَّى أَتَى ذِكْرُ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ كُنَّا نَحْمِلُ لَبَنَةً لَبَنَةً وَعَمَّارٌ لَبَنَتَيْنِ لَبَنَتَيْنِ فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْفُضُ الثَّرَابَ عَنْهُ وَيَقُولُ وَيَحْ عَمَّارُ تَقَتَّلُهُ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَةُ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُوْنَهُ إِلَى النَّارِ قَالَ يَقُولُ عَمَّارٌ أَغْوَدَ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ). (الحديث: ۴۴۷ طرفه في: ۲۸۱۲).

عیکریمه (همزای خوی لئ بئ) فهرمووی: ثیبونوعه بباس (همزای خولیهان لئ بئ) به من و
به عملی کوری فهرموو: برۆن بو خزمه تی نه بوسه عیدی خودری (همزای خوی لئ بئ)
گوئ له فهرمووده بگرن، نیمه یش چووین، که چووینه خزمه تی له ناو رمزیکی
خویا بوو، خه ریکی ریکخستنی بوو، که نیمه ی دی له شپۆشه که ی هه لگرت و

پېچای له خوییه وده، بهرگی زانایانی پوښی، نه و جا دهستی کرد به گوتنی
 فهرمووده بومان، ههتا هاته سه رباسی دروستکردنی مزگه وتی پېغه مبهه
 له مه دینه، فهرمووی: ئیمه یهك خشت یهك خشتان هه لده گرت، به لام
 عه ممار گشت جاری دوو خشت دوو خشتی هه لده گرت، نه و منده شهوقی له سهه
 ئیشه كه بوو، پېغه مبهه (دروودی خودی له سهه به) له سهه رنه م حاله چاوی پی كه وت،
 به دهستی خوی ته پوتوزده کی له سهه رو له شی عه ممار دمه گاند، به وه نه و په ری
 ریزو رمزامه ندی بهه رابه ری ده نواندو، مژده ی شهید بوونی پی داو،
 فهرمووی: (هاوار له خوم بو عه ممار! دهسته ی سته مکار ده ی کوژن، عه ممار
 بانگیان ده كا بو قه بوو لکردنی مایه ی بهه هشت، دهسته ی سته مکاریش نه و
 بانگ ده كه ن بو سهه ر کاری ناهه ق كه ده بی بهه وی چوونه ناو ناگری دوزده!)
 فهرمووی: عه مماریش فهرمووی: په نا ده گرم بهه په نای خودا له توو شبوونی
 نازاوه. (ت ۲/۱۳۹/۵ تاج ۲- ز ۲۹- ژ ۳۴۱۲).

۲۷۴- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ
 بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا يَتَّبِعِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي
 الْجَنَّةِ). (الحدیث: ۴۵۰). (۲۳۱)

پیشه و عوتمان (دروودی خودی له سهه به) له کاتی جینشینی خویدا ویستی مزگه وته که ی
 پېغه مبهه (دروودی خودی له سهه به) گه وه بکا، خه لکه که یش پېیان ناخوش بوو، بیزاری
 یان دمربری، ئیمامی عوتمان فهرمووی: نه مه کردتان به چی نه و منده له سهه ری
 دمرؤن، من خوم له م لایه نه وه له نیوه باشتی لی دمرانم، چونکه به گوئی ی خوم
 لهزاری پیروزی پېغه مبهه رم ژنه وت ده یفه رموو: (هه رکه سی مزگه وتی دروست

بکا، ساخ له بهر رمزای خودا، خودایش له قیامه تا، له پاداشی نهومدا، له بهه هشتا ته لاریکی بو دروست دهکا، له وینه ی نهو مزگه وته

رافه و شیکردنه وه:

واته: مزگه وته دروستکراومکه تاگه ورمتر و باشترب، ته لارمکه یش باشترب
دهبی له بهه هشتا

۲۷۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (مَرَّ رَجُلٌ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ سِهَامٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْسِكْ بِنَصَالِهَا). (الحديث: ۵۱ - طرفاه في: ۷۰۷۳، ۷۰۷۴). (۲۳۲)

جابیری کوری عهبدوللا (رمزای خوی لار بهر) فهرمووی: پیاوی له ناو مزگه وته وه
تیپه ر بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودی لاسه ر بهر) پیی فهرموو: (دهست بگره
به نووکه کانیانه وه، باکه سی زامار نه که ن)

۲۷۶- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا أَوْ أَسْوَاقِنَا بِنَيْلٍ فَلْيَأْخُذْ عَلَى نَصَالِهَا لَا يَغْفِرَ بِكَفِّهِ مُسْلِمًا). (الحديث: ۵۲ طرفه في: ۷۰۷۵). (۲۳۳)

نوبو موسای نه شعهری (رمزای خوی لار بهر) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودی لاسه ر بهر)
فهرمووی: (نه گهر که سیك، تیرو شیرو نیزهو شتی وای پی بوو، وه چوو بو
مزگه وتو بازاره کانه مان، بادهستی بگری به نووکه که یه وه، نه بادا موسولمانی
زاماریکا). (ت/۱/۳۶۲/۱۹ ز-۱۸ ژ-۷۲۴ ج-۴).

(۲۳۲) أخرجه مسلم في البر والصلة والأدب، باب: أمر من مر بسلام في مسجد، رقم: ۲۶۱۴ = ۶۶۰۴.

(۲۳۳) أخرجه مسلم في الادب (عينی/۴/۱۲/۲۱۶) المترجم. = ۶۶۰۷.

رافه و شیکردنه وه:

دیاره که چه کی نویش وهك تفهنگو دهمانچه و شهستیر ههمان بریاری بۆ ههمیه، مه بهست له دهست گرتن به نووکی شیرو تیره وه نموونه هینانه وهیه بۆ رزگار بوونی مهردووم له زیانی نهم چه کانه، دهن مه بهست قهیدنییه، چونکه نه گهر قهید بی به غهیری دهستیپوه گرتن چاری نییه، که واته: رزگار بوونی مهردووم به دهمانچه و شتی وا به وهده بی، که زامنه که ی داخه ی، یا خالی که ی له ته قه مه نی.

۲۷۷- عَنْ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ اسْتَشْهَدَ أَبَا هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) : أَلَشُّدُّكَ اللَّهُ هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (يَا حَسَّانُ أَجِبْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ أَيِّدْهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ) قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَعَمْ). (الحديث: ۴۵۳ طرفاه في: ۳۲۱۲، ۶۱۵۲). (۲۳۴)

ئه بوهورمیره (همزی خوی لئ به) فهرمووی: ههسانی کوری پابیتی نه نصاری (همزی خوی لئ به) له ناو مزگه وته که ی پیغه مبهردا (هرودی خودای له سهر به) هۆنراوه ی ده خوینده وه. عومهر (همزی خوی لئ به) له لایه وه رمت بوو، به گۆشه ی چاو خیسه یه کی لئ کردو لئی مؤرپۆوه، نه ویش گوتی: من نابه جاییم نه کردووه، ئاله م شوینی حازیه دا هۆنراوه م تیادا خویندۆته وه وه له وکاته دا پیاوی له تۆ باشریش له وئ بووه، که پیغه مبهر بوو (هرودی خودای له سهر به) وه کاره که ی منی له لا په سه ند بوو، نه و جا ههسان رووی کرده من و فهرمووی: توخوا ئایا تۆبۆخۆت له پیغه مبهرت نه بیستوو که به من بفهرموئ: (ئه ی ههسان! له جیاتی ی من تۆ به شیعر وهرام و بهرپهرچی تانه وته شهری بیپر واکان بدمه وه، خودایه! به گیانی پاک پشتیوانی بکه) واته: به هۆی جوهرانیله وه یاریده ی ههسان بده له دانانی شیعر دا بۆله سهر کردنه وه ی پیغه مبهری خودا، ئایا تۆئه مهت له پیغه مبهر

بیستووه یانا؟ منیش گوتم: خودا ناگاداره که چۆن ده لئی وایه و قسه که ت راست و دروسته. (ت/۱/۱۹۰/۵ تاج-۳ ز-۵۷ ژ-۳۴۹۵ ج-۴). (رقم: الحدیث فی فتح الباری: ۴۵۳ - طرفاه فی: ۳۲۱۲، ۶۱۵۲).

راهه و شیکردنه وه:

حه سسان (همزی خوی لئ بئ) ناسراو به شاعری پیغه مبهری خودا، سه دو بیست سال ژیاوه شهستی له سه رده می نه زانیداو شهستی له سه رده می ئیسلامدا، له سالی بهنجای کۆچیدا مردوو.

۲۷۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ فِي رِوَايَةٍ: يَلْعَبُونَ بِحَرَابِهِمْ). (الحدیث رقم: ۴۵۴ - أطرافه فی: ۴۵۵، ۹۵۰، ۹۸۸، ۲۹۰۶، ۳۵۲۹، ۳۹۳۱، ۵۱۹۰، ۵۲۳۶) (۲۳۵)

عائیشه (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: کات روژی جهژن بوو، حه به شیه کان بهقه لخان و نیزه یاریان دهکرد، یاخۆم داوام له پیغه مبهر (دروودی خودای لسه بئ) کرد، یاخۆی فهرمووی: هه زده که ی ته ماشا بکه ی؟ منیش گوتم: به ئی، ئیتر منی له پشته خۆیه وه وهستان و، چه ناگه م نایه سه رشانی و، روومه تم نابهر وومه تیه وه، جا هه زه مت (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: نه ی نه وه ی نه رفیده! خه ریکی یاری خۆتان بن، ئیتر منیش ته ماشام کرد، تاخۆم تاقه تم نه ما، هه زه مت (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: ئیتر به سه ته؟ گوتم: به ئی، فهرمووی: (ده برۆ). له گێرانه وه یه کا: جارێکیان روژی جهژن بوو، روژه کانی مینابوو،

(۲۳۵) أخرجه مسلم في الصلاة العيدين، باب: الرخصة في اللعب الذي لامعصية فيه، رقم:

حەبەشییەکان هاتن بۆ مزگەوت، دەستیان کرد بەنێژدەبازی. پێغەمبەر (بروودی خودای لەسەر بێن) بانگی کردم و سەرم لەسەر شانی داناو، دەستم کرد بەتەماشای کردنی یاری یەكەیان، تاخۆم وازم هێنا، لەتەماشای کردنیان (ش/ن - ت/۱/۲۰/۲ = ز- ۱۶۳ ژ ۹۱۶ ج-۴).

رافە و شیکردنەوێ:

مەبەست لەنەوێ ئەر فێدە حەبەشییەکانە. لەم فەرموودە پێرۆزەدا زۆر مەبەستی گەرمی رەچاودەکرێ، ئەگەر هەموو گێڕانەوێ و طەریق و جودو ئەطرافەکانی بەوردی رەچاوبکرێ، دەبن بەدەروازەیی بۆ چارەسەری گەلی لەکێشە گەورەکانی ئەم چاخە. وەك روانینی ژن و پیاو بۆیەكتری، لەسنووری ئەدەب و دەستوور و باوی دامەزرای ناوگۆمەل دا، وەك یاری و گەمەکردن و گۆرانی گوتن و دەنگی ئافەرم و رابواردنی رەوا - واتە: لەهوی موباح - و مۆسیقا و تەپل و دەف و یاری کردن لەناو مزگەوتدا ئەگەر کەسێ دەیهوێ لەبارە ئەم بابەتەنەوێ شتێکی دروست لەسونەت کۆ بکاتەوێ باتەماشای فەتحوولباری و شەرحی نەوێ لەسەر سەحیحی موسلیم و شەرفاوی و عەینی و تاجوول ئوصول و قەسطلانی بکا.

۲۷۹- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ تَقَاضِي ابْنَ أَبِي حَذَرٍ دَيْنًا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا حَتَّى كَشَفَ سَجْفَ حُجْرَتِهِ فَنَادَى يَا كَعْبُ قَالَ لَبَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعْ مِنْ دَيْنِكَ هَذَا وَأَوْمَأْ إِلَيْهِ أَيْ الشَّطْرَ قَالَ لَقَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ قُمْ فَاقْضِهِ). (الحديث ۴۵۷ - أطرافه في: ۴۷۱، ۲۴۱۸، ۲۴۲۴، ۲۷۰۶، ۲۷۱۰).

کەعبی کورپی مالیک (بەزێ خودی لەسەر بێن) فەرمووی: قەرزێکم لەسەر ئێبینوئەبوو حەدرەد بوو لەناو مزگەوتدا داوایم لێ ی کردەوێ بەهۆی ئەوێ دەنگمان

بهرزه وه بوو، تاراده یه کی وا پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بر) له ناو مالی خوږه وه
گوږی له دهنګه دهنګمان بوو، جاته شریفی هاته دمره وه که بی بولامان، چوو
پهرده ی دمرګای هوډه که ی خوږی کلاکړدو بانګی کرد: (نه ی که عب) گوتم:
بهرموو نه ی پیغه مبه ر ی خودا! سهرم له ریتایه. فهرمووی: (نه ومنده
له قهرزه که ت دابشکینه) به نامازه تی گه یاند که له نیوه ی قهرزه که ی خوږ
بیی لی ی. که عب فهرمووی: عمرزیم کرد: نه وا دام شکان نه ی پیغه مبه ر ی
خودا! جا حه زرم ت به نیبونو نه بی حه درمدی فهرموو: (دمتویش هه لسه بر و
نه و نیوه که ی تری پی بدمره وه!).

شیکردنه وه:

که عب (همزی خوی لږ بر) تافانه ی باوکی بوو، ناوداره به که عبی شاعیر، یه کیکه له
شاعیره ناوداره کانی موسولمانان له سهرده می پیغه مبه ردا، یه کیکه له وسی
که سه ی که نه م نایه ته له بارمیان ه وه هاتوو: (وعلى الثلاثة الذين خلفوا حتى إذا
ضاقت عليهم الأرض) تا کو تایی نایه ت، هه شتا فهرمووده ی گپراو مته وه، چوار
فهرمووده ی له بوخاریدا هیه، له کو تایی ته مه نیدا کوږ بوو، عه بدو لای
کورپی چاوسا غی بوو: (رياض الصالحين بهرګی یه که م ل- ۳۴ ف- ۹ = ز- ۲- ۲۱/۹- ج- ۲).

۲۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوْ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ
يَقُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ فَسَأَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلَا
كُنْتُمْ أَذْنُتُمُونِي بِهِ ذُلُونِي عَلَى قَبْرِهِ أَوْ قَالَ قَبْرَهَا فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا).
(الحديث ۴۵۸ - طرفاه في: ۱۳۳۷، ۴۶۰) (۲۳۶)

نہ بوهو رمیره (ہمزای خوی لب ہر) فہرمووی: پیاو یکی رمش (یافہرمووی: ژنیکی رمش) مزگہوتی دہمالی، نہمری خودای کردو فہرمانی ہہقی بہجی ہینا، روژی پیغہمبہر (درووی خودای لمسر ہر) ہہوالی پرسی، گوتیان: مردا فہرمووی: نہی نہدہبوو پیم بلین! گوہکہیم پی نشان بدن، نہوجا چوو بو سہر گوہکہی و نویژی لہسہر کرد (ت/۱/۳۵۸ / ۱۰ ز- ۱۸ ز- ۷۱۵ ج- ۴ = ش/د)

۲۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا أُنْزِلَتْ الْآيَاتُ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرَّبَا خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَرَأَهُنَّ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ حَرَّمَ تِجَارَةَ الْخَمْرِ). (الحديث ۴۵۹ - أطرافه في: ۲۰۸۴، ۲۲۲۶، ۴۵۴۰، ۴۵۴۱، ۴۵۴۳، ۴۵۴۲) (۲۳۷)

عائیشہ (ہمزای خوی لب ہر) فہرمووی: کاتی نایہتہکانی سوورمتی بہقہرہ لہبارہی سوو خوڑیبیہوہ ہاتن، کہدہفہرموون: (الذين يأكلون الربا لا يقومون إلا كما يقوم الذي يتخبطه الشيطان من المس) ہہتا (لا تظلمون ولا تظلمون) پیغہمبہر (درووی خودای لمسر ہر) ہاتہ دمرہوہو ہات بو مزگہوتو لہوی نایہتہکانی بو خہلکہکہ خویندہوہ، ہریاری نارہوہوہوونی سوودی پی راگہیانندن، لہپاشتر بازارگانی بادو مہیشی نارہوہو کرد

۲۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ عَفْرِيَّتَا مِنَ الْجَنِّ تَقْلَتَ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا لَيَقْطَعَنَّ عَلَيَّ الصَّلَاةَ فَأَمْكَنِي اللَّهُ مِنْهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُضْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلَّكُمْ فَلَدَكْرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَغْدِي). (الحديث ۴۶۱ - أطرافه في: ۱۲۱۰، ۳۲۸۴، ۳۲۲۳، ۴۸۰۸، ۴۸۰۹) (۲۳۸)

(۲۳۷) اخرجہ مسلم في المساقاة، تحريم بيع الخمر، رقم: ۵۸۰ = ۴۰۲۳.

(۲۳۸) اخرجہ مسلم في المساجد ومواضع الصلاة باب جواز لعن الشيطان في الصلاة رقم:

ئەبۇھورەیرە (مەزەبى خۇدەي لىسەرى) فەرەمۇۋى: پېغەمبەر (دروودى خودى لىسەرى) فەرەمۇۋى: (دوئ شەو دىۋىكى جنۆكە لەپەر پەلامارى دام، يا وشەيەكى ئاۋاى فەرەمۇۋ، بۇ ئەۋە پەلامارى دام تاكوو نوۋزەكەم پى بېرى، بەلام لەسايەى خوداۋە دەستم لى ى گىرەو گرتەم، ويستم كەبى بەستمەۋە بەيەكى لەكۆلەكەكانى مزگەوتەۋە ھەتا بەيانى ھەمووتان سەيرى بىكەن، بەلام كەفەرمايشتەكەى سولەيمان پېغەمبەرى بىرام بىرەكەوتەۋە ئىتر خويپرەم كرد، مەبەست ئەۋ فەرمايشتەى سولەيمانە كە دەفەرەمۇۋى: (رَبُّ هَبْ لِي مَلَكًا لَا يَتَّبِعِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي) واتە: ئەى پەرۋەردگارم! مۆلك و دەسلەت و سامانىكى وام پېبەخشە كەلەپاش من بۆكەسى تر دەست نەدات). (ت/۱/۳۶۰/۱۵ ز-۱۸ ژ-۷۲۰ ش).

۲۸۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الْأَكْحَلِ فَضْرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خِيَمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُودَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرْعُهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خِيَمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلَّا الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخِيَمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قَبْلِكُمْ فَبَإِذَا سَعْدٌ يَغْدُو جُرْحُهُ دَمًا فَمَاتَ فِيهَا). (الحديث ۴۶۳ - اطرافه في: ۲۸۱۳، ۳۹۰۱، ۴۱۱۷، ۴۱۲۲) (۲۳۹)

عائىشە (مەزەبى خۇدەي لىسەرى) فەرەمۇۋى: لەغەزەى خەندەقا، سەعدى كورى موعاژ زامار بوو، ئىبنولعەرەقە ناۋى لەھۇزى قورەيش، تىرىكى دابوو لەشادەمارى بالى، كەبەعەرەبى پى دەللىن: (ئەككەل: عرق الحياه) بەكوردىش پى دەللىن: رەگى حەيات، يارەگى زيان، حەزەمت (مەزەبى خۇدەي لىسەرى) لەناۋ مزگەوتەكەدا چاتۇللىكى بۆھەلدابوو، لەپەناۋە زوو زوو سەرى لى دەداۋ تەشرىفى دەچوو بۆھەۋالپرسى ى، لەناۋ مزگەوتەكەدا چادىكى تىرىش ھەبوو، ھى ھۇزى بەنى غىفار بوو ھەلىان دابوو بۇ روقىەى ئەنصارىيە كە دەستى پزىشكى ھەبوو زامارەكانى دەرمان دەكرد، جاكاتى بەنى غىفارىيەكان چۆراۋەگەى خويئيان

بینی هات بوناو چادره کهی خویمان راجه نین و هاواریان لی هه نساو گوتیان: نه ری نهی دانیش توانی ناو نهو چادره ی ته نیشتمان! نه م جوگه له خوینه جیه له لای نیوه وه دی بولای نیمه؟ که ته ماشایان کرد وابرینه کهی سه عد ته قیوه و کفاره ی خوینی دی و چوراو کهی وه ک جوگه له رپویه، نیر له ناو نهو چادره دا سه عد به و پیکانه شه هید بوو. (ت/٨/٢٢٠/١ تاج-٤ ز-٨٩ ز-٦٠٧٠ + تاج-٣ ز-٤٥ ز-٢٤٦٩).

٢٨٤- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (شَكَّوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَلْتِ رَاكِبَةً فَطَفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابِ مَسْطُورٍ). (الحدیث: ٤٦٤ أطرافه فی: ١٦١٩، ١٦٢٦، ١٦٣٣، ٤٨٥٣). (٢٤٠)

نوم سه له مهی هاوسه ری پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بن) فه رمووی: سکا لای حاتم له لای چه زه مت (ره زای خوی ل بن) کرد، که نه خو شم، فه رمووی (دروودی خودای له سه ر بن) (له پاش خه لکه که وه به سواری ته واف بکه، جامنیش وام کرد، له وکاته دا که من ته وافم ده کرد پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بن) له ته نیشتی که عبه وه نویژی ده کرد، سوره تی (والطور و کتاب مسطور) ی له ونویزه دا خویند). (ت/٢/١٨٤/٤ ز-٩٤ ز-١٥٤٢ ل-١٩٩ ج-٤).

٢٨٥- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ). (الحدیث ٤٦٥ - طرفاه فی: ٣٦٣٩، ٣٨٠٥)

نه نه س (ره زای خوی ل بن) فه رمووی: دووپیاو له یاران ی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بن) شه وی له خزمه ت چه زه تدا ده بن، له مزگه وت چاوه روانی نویژی خه وتنان

دەكەن، كەلەلەي حەزرىت (مەزى خەيلى سەئىدى) دەردەچىن بۇ مائەو، شەوئەكى زۆر تارىك دەبى، جابۇ رېزلىگرتنى ئەم دوو ھاوړئ نازىزانەى پېغەمبەر، دوو پارچە نوور لەجەشنى دووچراى رۆشن، بەفەرمانى خودا، لەگەلئان دەپرونو لەبەردەميانەو رۆشنایى يان بۇ دەكەن، كەلەپړئ لەپەك جیادەمبەو هەر كەسەيان پارچە نوورئ لەگەلئ دەپروا تادەگاتە مائەو (ت/۵/۶+ت/۵/۱۷۶ = تاج-۳ ز-۱ ژ-۳۲۲۵ ج-۴).

رافە و شىکردنەو:

ئەمە بەهرە (واتە: كەرامەت) يېكى گەورمە، بۆنەو دوو پیاو، كەئوسویدی كۆرى حوضەپرو عەبادى كۆرى بېشر بوون، نموونەى تری ئەم كەراماتە، لەناو ھاوړپيانى پېغەمبەردا زۆر زۆر، وەك سلاوكردى فریشتە لەعیمرانى كۆرى حوضەين، وەك ئەو هەمكە نموونە راست و دروستانەى كەوان لەزنجیرە ۲۵۲. دا، لەبەرگى سېى رياض الصالحين دا، زنجیرە: ۲۳۵: لاپەرە (۱۰۷۲) شېخى عەينى لەعومدەتولقاریدا لەم جېگەيەدا دەفەر مۆئ:

(بەتەواتوور چەسپاوه، كەكۆمەلئ فەقى ي بېروا پېكراوى راست و دروست گېراويانەتەو و فەرموويانە: شەوئەكى زۆر تارىكى ئەمۆستەچاوى تۆف كۆمەلئ فېرخواز بووين، لەخزمەت شېخى پېشەوا زانای پاىەبەر ز حسان الدينى ئەل رەھاویدا لەسەر دەعوەت بووين، كەدانەرى كتيبي (البحر) و چەندين كتيبي ناودارى ترە، لەشارى عينتاب بووين، كاتى بلاوهمان ئى كرد، چەند كەس وىستيان بەچراوه لەخزمەتیدا بچن هەتا بەردەرگاگەى، چونكە شەوئەكى زۆر تارىك و نوتەك دەبى، بەلام شېخ قەبوول ناكا، ئيتەر ئەوانيش دەگەرپنەو، بەلام دوا ئەوان كۆمەلئ تر دوورو نزيك شوينى دەكەون، سوينديان لەسەر ئەمەدەخوارد: كەبەچاوى خۆمان دوو پارچە نوورى گەورەمان دەبينى وەك فانۆس وابوون، يەكئىكان لەلای راستى مامۆستاو و

نەوی تریان لەلای چەپەیه‌وه بوون، لەگەڵیدا دەرۆشتن، هەتا گەیشته بەردمەرگاگەیی خۆیان، کە دەرگاگە کرایە وەو شیخ رویشتە وە مائە وە دوو پارچە نوورە کە بەرزە وە بوون و نەمان. گەڵی بەهرەیی تری گەرە گەرە لەم زاتە وە، دەرگەرە وە، سوپاس بۆخودا ئەم زاتە یەکیکە لەو مامۆستایێشە وایانە کە من زانستم ئی وەرگرتوون. فەرماشتی مامۆستای عەینی تەواو).

بەندەیش بەم بۆنە گەرە وە ئەم بەهرە گەرە وە تاجول ئوصولتان عەرزی دەرگەم، چونکە مەرچ نییە کە خاوەن کەرەمەت هەر مەرۆف بی، بەلکوو کتیب و درەخت و گیانلە بەرانی تریش بەهرە و کەرەمەتی سەیر سەیران ئی بینراو، (بەروانە فەرموودەیی ژمارە - ٢٦٩ و ١٩٢ و ١٥٩ و ٩٨ و ١٠١ و ٤/٢٤٧/٢+). بەرگی سییەمی تاجول ئوصول لەژێر چاپدا بوو، زۆر مەبەستم بوو کە بزەم لە چاپ دەرچوو و یان، شەوی خۆم خەریک کرد، کە خەوتم گوتم: خۆدایە! خەوی روون کەرە و نیشانەیی حال بی لەم بارمە وە ببینم، جا هەر نەوشە وە لەخەوما پیاویکی شیو شیری جەلالەینیکی بەرگ زەردی داپییم، کاتی خەبەرم بۆ وە وام هەست دەرگە جەلالەینی کە بەراستی وابە دەستە وە، بەلام کە تەماشای دەستم کرد هیچم نەدی! دواپی هەرچەنم دەرگە سەرم لەم خەونە دەر نە دەرگە، لەدلی خۆما گوتم: پەییو نەدی بە نیازە کەیی مە وە نییە و خەوتمە وە!

کەچی بۆجاری دوو وە هەمان پیاو هاتە وە خەو و لەگوفتوگۆیە کە ئەمەیی بۆ روون کردە وە: دانەری (جلالین) دوو کەسن، ئیو هەیش دوو کەسن: دانەرو وەرگێر، بەرگی سی دەرچوو، واتە: سی بەرگی تاج بە کوردی تەواو بوو، لەبەر ئە وە دانەرو وەرگێر یەکی (٢٠- سی) خێریان بۆ نووسراو، چونکە خێر یەک بە دەیه، و شەیی (جلالین) بەحیسابی جومەل رەمزی ئەمەیی تیا یە لەسەر ئەم شیو یە: ج = ٣، ل = ٣٠، ١ = ١، ل = ٣٠، ی = ١٠، واتە: ٣٠ = ١٠ × ٣ = ج × ی = ل بۆدانەرو بەقەد ئەویش بۆ وەرگێر، واتە (ل) ئی بۆدانەرو (ل) ئی بۆ وەرگێر!

جاكاتى خەبەر م بۆۋە زۆر م بەلاۋە سەير بوو، لەدلى خۆم دا گوتم:
خۆھىشتا پىتى (ن) ماۋە، دەبى ئەم ھىماى چى بى؟ بۆجارى سىيەم پياۋەكە
ھاتەۋە خەۋم بەر لە مەلابانگدان فەرموۋى: ن = خمسين = خمس × ى = ن =
۱۰×۵ = ۵۰ واتە: پەنجا خىرى تەۋاۋى تىرىش بۆدانەر نووسراۋە، چونكە ئەصلە
عەرەبى يەكەى بەپىنچ بەرگ چاپ كراۋە!

يەك دوو رۆزى نەبرد بەرگى سىيەمى تاج دەرچوو، بەرگەكەى زەرد بوو،
ئومىد دەكەم سىجار دووبارە بوۋنەۋەى ئەم خەۋنە ھىمايى بۆ تەۋاۋبوۋنى
تاج و رياض و تەجرىدى بوخارى. ئەمەى نووسىم پالقتەى مەبەست بوو واللە
اعلم.

گەلى جار بەھەرى گەۋرە گەۋرەم لەتاجول ئوصول ديوە، ئەگەر تۆماريان
بەكەم دەبن بەپەراۋى. جار ئىكىش ماتۆرىكى موبەرىدەو ۋەتەرپەمپىكى
موبەرىدەو دوو تەلەفوۋنم پى بوو، لەپاش دەۋام خستمنە ناو گونىيەكە و
خستمنە بەردەمى خۆم لەئوتومبىلىكى خەستەخانەداو رۆيشتەۋە بۆمال.
شۈيىن مستشفى كركوك العسكرى بوو، كاتى گەيشتىنە دەرگاي مۇستەشفا
تەماشام كرد ئوتومبىلەكان يەك لەدۋايەك رىزبوون!

مەفرەزەيى ئەمەنى فەيلەق و ئەمەنى نەخۇشخانەى سەربازى كەركوك
ئوتومبىل بەئوتومبىل، ۋەك بۆدەرزى بگپىن ئاۋا دەيانپىشكىنى، لەپىشمەۋە
خۆشپۇ ئامپرو موساعيدو دوكتۆرەكان بەرپىز ۋەستابوون يەكە يەكە دايان
دەبەزاندن، ژىر كوشنەكانىش دەگەرپان، ئەۋسا دەيان گوت: تۆ بپرو! ئەۋسا
ئوتومبىللى تريان دەپىشكىنى، منىش ئاگام لەھىچ نەبوو جالەسايەقەكەم
پرسى: ئەمە چىيە؟ گوتى: تەلەفوۋن و موتوپرو ۋەتەرپەمپى موبەرىدەى
زۆرى نەخۇشخانە دزراۋە، ئەمە مەفرەزەى ئاسايشە لەناكاۋ ھاتوون، ھەتا
دەكە بپۆزەۋە!

بهراستی هه ناسهم سوار بوو، هه یای هه زار سائهم چوو، کێ برپوا دهکا که من ئهم شتانهم نه دزیوه، هه رچیش دزراوه به سه رمندا ساخ ده بیته وه، وهکی تریش من کوردم، بێ که سم، خه لکی به ناهه ق دهسته چه وهی خۆیان به سه رمانا دهسپن، ده وهره تره بیانوو به کیشیان هه بێ. یه ک سه رهات به دلما؛ (تاجول نوصول راوبه خت) نه زیاده که م، که شه کی گرتمی وه ک که سی بجپینێ به گویم؛ مه ترسه خوا که ریمه!!

مقدم طبیب إحصائی باطنی/ غسان نوری أحمد له پێشمه وه بوو، دایان به زاندو زۆر به وردی ئوتومبیله که یان پشکنی هه چیان نه دۆزی یه وه.

سه ره که شته سه رمه مه سنوولی ئهمنی فه یله ق فه رمانی دهرکرد؛ تفضل إنزل: فه رموو دابه زه! دهرگا که م کرده وه که دابه زم، مه سنوولی قه له می ته وه جیه سیاسی ناوی نه زه هه ر بوو، جه عفهری بوو خه لکی به سه ره بوو، له ولاره وه ک له زه وی هه لقوئی په یدا بوو، رووی کرده مه سنوولی ئاسایشی فه یله ق و پێ ی گوت؛ من و مقدم عزالدین ئهم سه یارمه مان ته فته ش کرده وه هه جی تیانیه بابروا، نه و جا یه که سه ر رووی کرده من و گوتی: قوربان! فه رموو برپوا! منیش رویشتم و رزگارم بوو، له خودا به زیادی، خودا شایه تی حاله من بێ تاوان بووم، ناگام له دزی و فزی نه بوو، به لام نه گهر نه و شتانهم له ورژه دا پێ بگه رانایه خۆشم دادگایی خۆم بکردای خۆم حوکه م ده دا سوپاسی بێ پایان بۆ خودای میهره بان

٢٨٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا يُبْكِي هَذَا الشَّيْخَ؟ إِنْ يَكُنْ اللَّهُ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْعَبْدَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ لَا تَبْكُ إِنَّ أَمَّنَ النَّاسِ عَلَيَّ

فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ وَلَكِنْ أَخُوهُ الْإِسْلَامِ وَمَوَدَّتُهُ لَا يَتَّقِينَ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سُدَّ إِلَّا بَابُ أَبِي بَكْرٍ. (الحديث ٤٦٦ - طرفاه في: ٣٦٥٤، ٣٩٠٤). (٢٤١)

نهبوسه عیدی خودری (برزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبهری خودا (دروودی خودای لئ بئ) وتاریکی دا بویاران، فهرمووی: (خودا به ندمیه کی خویی کردووه به سهرپشک: که یاله جیهاندا بمیئی، یا نهوبهش و یارهیه هه لبرگری که له لای خودا بوئی دانراوه، نهوبه ندمیهش نهوبهش و بارهیهی هه لبرارد که له لای خودایه).

فهرمووی: جائه بوبه کر دهستی کرد به گریان، نیمه نهم گریانهی نهومان به لاهو سهیر بوو، تهنانهت من له دلی خو ما گوتم: نهم پیره میرده بو دهگری له بهر نه وهی که خودا به ندمیه کی کردووه به سهرپشک له نیوانی جیهان و له نیوانی نهو بهش و بارهیهی کهوا له لای خودا، وهبهنده کهیش بهش و باره کهی لای خودای هه لبرارد بی، شتی وا گریان ی بوچی یه؟

تومه ز نهوبه ندمیهی که کرابوو به سهرپشک و خاترخو کرابوو له نیوان نهم جیهان و نهو جیهاندا پیغه مبهر خویی بوو (دروودی خودای لئ بئ) و منه بوبه کر (برزی خوی لئ بئ) تیگه یشتبوو، جا حه ز رمت (دروودی خوی لئ بئ) فهرمووی: (نهی نهوبه کر! مهگری، بهراستی نهوبه کر له هه موو پتر بیاومتی به سهر منه وه هیه چ به گیان، چ به سامان، نه گهر من له نومه تم که سیکم بگرتایه به دوست بوخوم نهوبه کرم ده گرت به خه لیل و دوست بوخوم، به لام که سی له نومه تم ناگرم به دوست و خه لیلی تایبه تی بوخوم، چوونکه من خودا کردوومی به دوستی خویی، به لام له گه ل نه مهیش دا هه تابلیتی برایه تی و دوستایه تی ئایینی ئیسلام له نیوانمانا پتهوو به هیزه له سایه ی خوداوه) هه تائه وکاته گه لی له هاور پیان دمرگای

مالیان له سهر مزگهوت هه بوو، جا پێغه مبهه (دروودی خودای له سهر بێ) لهم بارهیه وه
فهرمووی: (ههردەرگای له سهر مزگهوته دهبی بگیرێ، تهنیا دەرگای ماله که ی
نه بو به کر نه بێ.)

۲۸۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ غَاصِبٌ رَأْسُهُ بِخَرْقَةٍ فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنَ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مَتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ خُلَّةَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةِ أَبِي بَكْرٍ). (الحديث ٤٦٧ أطرافه في: ٣٦٦٥، ٣٦٥٧، ٦٧٣٨).

ئيبنوعه باس (پرمزای خوايان لى بى) فهرمووی: پێغه مبهه (دروودی خودای له سهر بێ)
له نه خو شینی سه ره مه رگا، به پارچه یی به رۆ سه ری خو ى پێچا بوو، له مال
دەرچوو هات بو مزگهوت، له سهر دوانگه (منبر) ه که دانیشته و سوپاس و
ستایشی خودای کردو نه و جا فهرمووی: (له پرستییدا نه بو به کر له هه موو که سی
زیاتر چاکه و پیاو ته ی به سه ر منه وه هه یه، چ به گیان، چ به سامان، گریمان من
که سیکم - له نه ته وه ی ئیسلام - بگرتایه به دو ست (خه لیل) نه بو به کری کو ری
نه بو قه حافه م هه لدم بژاردو نه وم ده کرد به دو ستی گیانی به گیانی خو م، به لام
له گه ل نه وه یشا له سایه ی خودا وه هه ر برا ی ئایینی مه وه هه م هاو پێمه، دیاره
که دو ستایه تی ی ئیسلام گه ل باش ته ره له هه موو جو ره دو ستایه تییه کی تر، نه و
دەرگا بچکۆلانه ی که وان له سهر مزگهوت هه موویان بگرن، نابێ دەرگای
ماله کانتان له سهر مزگهوته که ی من به مینێ تهنیا دەرگۆ له که ی
نه بو به کر نه بێ). (ت/ ١/١١/٥ تاج- ٣ ز- ٣- ٢٢٣٤ ج- ٤).

۲۸۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ مَكَّةَ فَدَعَا عُثْمَانَ بْنَ طَلْحَةَ فَفَتَحَ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَلَالَ

وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ ثُمَّ أَغْلَقَ الْبَابَ فَلَبِثَ فِيهِ سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَبَدَرْتُ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقَالَ صَلَّى فِيهِ فَقُلْتُ فِي أَيِّ؟ قَالَ بَيْنَ الْأَسْطَوَانَتَيْنِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَذَهَبَ عَلَيَّ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى. (الحديث: ٤٦٨ طرفه في: ٣٩٧). (٢٤٢)

عبداللہ کوری عومہر (رمزی خواندان لہ بن) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسمر بن) سائی نازادکردنی مہککہ، عوثمانی کوری طہلحہی بانگکرد، کہ کلیلداری کہ عہہ بوو، فہرمانی پی کرد عوثمان دہرگاگہی کردہوہ نہوجا پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسمر بن) و بیلال و نوسامہی کوری زہیدو عوثمانی کوری طہلحہ چوونہ ناوکابہوہ، نہوجا دہرگاگہ داخرا، تاوی لہناویدا مانہوہ، نہوجا ہاتنہ دہرہوہ، من گورج لہبیلالم پرسی: نایا پیغہ مبہر نویزی تیاکرد؟ فہرمووی: نا نویزی تیا کرد. گوتم: لہکویدا؟ فہرمووی: لہنیوانی دوو کوٰلہکہ یہمہنیہکاندا. ثیبونوعومہر دہیفہرموو: لہدہستم چوو لیی بپرسم چہند رکاتی تیادا کرد). (ت/٢٧٢٢/٢+٥ ز ١٣٥ ژ ١٧١٨ ج ٤).

٢٨٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ مَا تَرَى فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ؟ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ صَلَّى وَاحِدَةً فَأَوْثَرَتْ لَهُ مَا صَلَّى وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ وَثْرًا فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِهِ). (الحديث ٤٧٢ - اطرافه في: ٤٧٣، ٩٩٠، ٩٩٣، ٩٩٥، ١١٣٧). (٢٤٣)

دیسان عبداللہ کوری عومہر (رمزی خواندان لہ بن) فہرمووی: جاری پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسمر بن) لہسہردوانگہ بوو، وتاری دہدا، پیاوی لی ی پرسی: قوربان! رات

(٢٤٢) أخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب دخول الكعبة للحاج وغيره رقم: ١٣٢٩=٢٣١٧.

(٢٤٣) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة الليل مثنى مثنى والوتر

ركعة، رقم: ٧٤٩ - ٧٥٣=١٧٤٥، ١٧٤٧، ١٧٤٦.

چُونَه لَه بَارَدی شَه وَنَوِیژ دِه؟ فَهَر مَووی: (وَاخِیَر تَرَه شَه وَنَوِیژ دَوور کات دَوور کات بَکری، وَاتَه: لَه هَم مَوو دَوو رِکاتِکَا سَلَو بَداتَه وه، شَه وَنَوِیژ خَوین کَه ترسی نَه وهی بَوِیْدَا بَوو کَه وَا خَه رِیکَه بَه یان بَدَا بایَه ک رِکات بَه تَه نَهَا بَکَا، نِیتر جَه نَدَهی شَه وَنَوِیژ کَر دَوو وه نَه وَا تَه رِکاتَه دَه یان کات بَه تَاک) نَافِیع دَه یَفَهَر مَوو: نِیبنو عَوْمَهَر دَه یَفَهَر مَوو: یَه ک رِکاتَه کَهی وَه تر بَکَه ن بَه دَوَاترین نَوِیژی شَه وَتَان، چَوَنکَه پَنِغَه مَبَهَر (دَر وِدی خَوِدی لَه سَر بِن) بَه مَه فَهَر مَانی کَر دَوو وه. (تاج: ۱/۴۹۷ ز ۱۸۲ ژ ۹۷۹ ج ۴ = ش/د/ت/ن).

شیکردنه وه:

نَه مَه بَه لَگَهی نَه وه یَه: کَه دَر وِستَه کَوِپَر گَر تَن وَ دَانِیشتَن وَ نَه لَقَه دَان لَه نَاو مَر گَه وَتَا، لَه خَزْمَت مَامُو سَتَادَا، بَو مَه بَه سَتی شِیکَر دَنَه وه وَ فِیْر بَوونی زَانَسْتی شَه رَعی، وَه ک دَه وِرو دَه رَس وَ یَا دَکَر دَنی خَوِداو خَوِیْنَدَنی قَوْرُثَان، بَه مَه رَجِی سَه رَنَه کِیشتی بَو سَه رِیشتیَوَان لَه نَوِیژ کَه رَان.

۲۹۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى). (الْحَدِيث ۴۷۵ - طَرَفَاهُ فِي: ۵۹۶۹، ۶۲۸۷). (۲۴۴)

عَه بَدَوَلَلای کَوِپَری زَه یَدی نَه نَصَاری (رَمَزی خَوِی لَه بِن) فَهَر مَووی: بَه چَاوی خَوْم پَنِغَه مَبَهَر مَدی، دَو وِردی خَوِدای لِی بِن، لَه نَاو مَر گَه وَتَا لَه سَهَر پِشت رَاکِشَابَوو، لَاقی نَابَووَه سَه رَلاقی. (ت: ۱/۳۵۹ ز ۱۲ ز ۱۸ ژ ۷۱۷ ج ۴ = ش/د/ت/ن).

۲۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةُ الْجَمِيعِ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً)

فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَأَتَى الْمَسْجِدَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ وَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ تَحْسُهُ وَتُصَلِّي يَعْنِي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُخْذِثْ فِيهِ). (الحديث: ۷۷؛ طرفه في: ۱۷۶). (۲۴۵)

نهبوهورهیره (رمزی غوی لیس بهر) - فهرمووی: پیغهمبهه (مرووی غودی لیس بهر) - فهرمووی: (نویزی کومهل، که به جه ماعت دمیکن، بیست و پینج جار پاداش و خیری زورتیه له نویزی ماله وهوبازار، که مروف به تهنیا خوی دهیکا نه وهیش له بهر نه مهیه چونکه ههرکاتی یهکی له نیوه دهنویژیکی جوان بشوری و بجی بو مزگهوت و له وچوونهی تهنیا مه بهستی نویزی، نه به هره گه ورهیهی بو هیه: ههرهنگاوئ دهنی خودا پلهیی پی ی بهرزی دهکاته وه، گونا هیکی پی ی لیی ههله دهوهرینی ههتا دهجیته ناو مزگهوت نه مه حالیهتی، کاتیکیش که دهجیته مزگهوت نیتر والهناو نویژداو مانه وهی لهناو مزگهوتابه نویژ دادهنری بوی، ههتا نویژ له وییدا گلی بداته وه، فریشتهیش بوی دهپارینه وه خوش خوش دهلین: خودایه! لی ی خوش به، خودایه! میهری له گهله بنوینه، به مهرجی له وشوینه دا بی که نویژه کی تیادا کردوه، به مهرجی نه وهیش که دهسنویژه کی نه شکئی). (ت/۱/۳۷۰ = ز-۱۲۲ - ژ-۷۴۳ ج-۴ = ت ش/د/ت/ن).

۲۹۲ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَشَبَكَ أَصَابِعُهُ). (الحديث ۴۸۱ - طرفاه في: ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸). (۲۴۶)

(۲۴۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: فضل الصلاة الجماعة ... رقم: ۱۴۷۸ - ۱۴۷۳، ۱۵۰۴ = ۱۴۹.

(۲۴۶) أخرجه مسلم في البر والصلة والآداب، باب: تراحم المؤمنين وتعاطفهم وتعاضدهم، رقم: ۲۵۸۵ -

نَهَبُوا مَوِیَّ (همزای خوی لب بن) فِهْر مَوِی: پیغمبر (درویدی خودای لمسر بن) فِهْر مَوِی: (موسولمان قه لایه بؤ موسولمان، و دك چؤن چینی دیوار چنگ دده دهنه یه ك، موسولمانانیش له گه ل یه كتر داهبی ئاوابن) نَه وَجَا پیغمبر (درویدی خودای لمسر بن) بؤ روون كردنه و دی لیكچوونه كه په نجه ی هه ردوو دهستی خوی تیك ئالان. (ریاض الصالحین/ ۱/ ۲۶۰- ش).

۲۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى صَلَاتَيْ الْعِشِيِّ فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ إِلَى خَشْبَةٍ مَعْرُوضَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَأَتَكَأَ عَلَيْهَا كَأَنَّهُ غَضَبَانُ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَوَضَعَ خَدَّهُ الْأَيْمَنَ عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَخَرَجَتْ السَّرْعَاثُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالُوا قَصُرَتِ الصَّلَاةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طَوْلٌ يَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْسَيْتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلَاةُ؟ قَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ فَقَالَ أَكَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالُوا نَعَمْ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى مَا تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ سَلَّمَ). (الحديث ۴۸۲- أطرافه في: ۷۱۴، ۷۱۵، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۶۰۵۱، ۷۲۵۰) (۲۴۷)

نَهَبُوا هَوْرَمِيرَه (همزای خوی لب بن) فِهْر مَوِی: جاری پیغمبر (درویدی خودای لمسر بن) بهر نوپزی نوپزی نیوهرؤ - یاعه سر- ی بؤ ده کردین، دوو رکاتی بؤمان کردو سلاوی دایه وه، ته خته یه كه له ناو مزگه و تا هه ل سه پینرابوو، پیغمبر (درویدی خودای لمسر بن) هه لسا پالی دابه و ته خته یه وه، و دك عاجزو زیزوابوو، دهستی راستی نایه سه ردهستی چه بی و په نجه گانی تیك بهراندو روومه تی لای راستی دانا

(۲۴۷) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: السهو في الصلاة والسجود له. رقم:

له سه رپشتی دهستی چه پی، ومنه وانهی به په له بوون له دمرگاکانی مزگه و ته وه
چوونه دهره وه، نو یژ که ره گانی تریش له بهر خو پانه وه گوتیان: نو یژ کورت
کرا و ته وه؟ نه بویه کرو عومهریش له ناو کومه نهی نو یژ خو پنه کانا بوون،
پر کیشیان نه کرد که له م بار میه وه قسه له گه ل حه ز رمتدا بکن، له ناو
کومه نه که دا پیاوئ هه بوو، هه ردو و دهستی که می در یژ بوون، له بهر نه وه پیاو
ده گوت: ذولیه دهین (واته: دهست در یژ که له) جائه و پیاو هه لسا عه رزی
حه ز رته تی کرد: قوربان! نهی پیغه مبهری خودا! نایا نو یژ کورت کرا و ته وه
یاتو له یادت نه بوو، که وا له باتی چوار رکات دوور کاتت کرد؟ پیغه مبهریش
(دروودی خودی له سر بر) فهر مووی: نه م دوو شته هیچیان رووی نه داوه، نه من له بیرم
چوو وه نه نو یژیش کورت بو ته وه، نه ویش عه رزی کرد: با، نهی پیغه مبهری
خو! یه کی له م دوو شته روی داوه، پیغه مبهریش (دروودی خودی له سر بر) رووی کرده
خه لکه که و فهر مووی: نایا شتی وا رووی داوه، وه ذولیه دهین ده لئ وایه؟
گوتیان: به لئ نهی پیغه مبهری خودا! قسه که ی ته وا وه. نینجا پیغه مبهر (دروودی
خودی له سر بر) گه پرایه وه بو جیگه ی نو یژ ه که ی خو ی و، پیژ که و ته وه دوور کاتی
تری کردو به دانیشتنه وه (له پاش سلاودانه وه) دوو کړنووشی هه لای له سر
نه م شیوه به برد: له پاش سلاودانه وهی دو م نه للا هونه کبهری کردو
کورنووشیکی ناسایی برد، یان که می در یژ تر، نه و جا سه ری بهر ز کرده وه
نه للا هونه کبهری کردو کورنووشیکی ناسایی تری برد، یان که می در یژ تر
له کوورنووشی ناسایی، دیسانه وه سه ری بهر ز کرده وه نه للا هونه کبهری کردو
بو جاری سییم سلاوی دایه وه. (ت/۱/۳۲۶/۷/۸/۹/۱۰ ز ۱۰۹ ژ- ۶۴۰ ج- ۴).

۲۹۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي أَمَاكِنَ مِنَ الطَّرِيقِ
فَيُصَلِّي فِيهَا وَيُحَدِّثُ أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يُصَلِّي فِيهَا وَأَنَّ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ).
(الحدیث ۴۸۳- اطرافه فی: ۱۵۳۵، ۲۳۳۶، ۷۳۴۵).

گه آن جبار عه بدوللای کوری عومهر (درویدی خودی لسمه بئ) له ریگه و بانه کانی دمور و بهری مه دینه، بۆ نویژکردن منهی نهو شوینانهی دهکرد که پیغه مبهه (درویدی خودی لسمه بئ) نویژی تیا کردوون، نهویش لهو شوینانهدا نویژی دهکرد، وه نه وهی دهگپرایه وه: که به خوودی خوئی پیغه مبهه ری دیوه له و جیگایانهدا نویژی کردووه.

۲۹۵- عَنْ نَافِعٍ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ يَعْتَمِرُ وَفِي حَجَّتِهِ حِينَ حَجَّ تَحْتَ سَمُرَةٍ فِي مَوْضِعِ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَكَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ غَزْوٍ كَانَ فِي تِلْكَ الطَّرِيقِ أَوْ حَجَّ أَوْ عُمَرَةَ هَبَطَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ فَإِذَا ظَهَرَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ أَلَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي عَلَى شَفِيرِ الْوَادِي الشَّرْقِيَّةِ فَعَرَّسَ ثُمَّ حَتَّى يُصْبِحَ لَيْسَ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِحِجَارَةِ وَلَا عَلَى الْأَكْمَةِ الَّتِي عَلَيْهَا الْمَسْجِدُ كَانَ ثُمَّ خَلِيجُ يُصَلِّي عَبْدُ اللَّهِ عِنْدَهُ فِي بَطْنِهِ كُتِبَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يُصَلِّي فَدَحَا السَّيْلُ فِيهِ بِالْبَطْحَاءِ حَتَّى دَفَنَ ذَلِكَ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي فِيهِ). (٢٤٨) (الحديث ٤٨٤ - أطرافه في: ١٥٣٢، ١٥٣٣، ١٧٩٩).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى حَيْثُ الْمَسْجِدُ الصَّغِيرُ الَّذِي دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِشَرْفِ الرُّوحَاءِ وَقَدْ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَعْلَمُ الْمَكَانَ الَّذِي صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ثُمَّ عَنْ يَمِينِكَ حِينَ تَقُومُ فِي الْمَسْجِدِ تُصَلِّي وَذَلِكَ الْمَسْجِدُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ الَّتِي تَمْنَى وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ الْأَكْبَرِ رَمِيَّةً بِحَجَرٍ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ). (٤٨٥ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى الْعِرْقِ الَّذِي عِنْدَ مُنْصَرَفِ الرُّوحَاءِ وَذَلِكَ الْعِرْقُ الْبَيْتُ طَرَفُهُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُنْصَرَفِ وَأَنْتَ

ذَاهِبَ إِلَى مَكَّةَ وَقَدْ ابْتَنَيْ ثُمَّ مَسْجِدَ فَلَمْ يَكُنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ كَانَ يَتْرُكُهُ عَنْ يَسَارِهِ وَوَرَاءَهُ وَيُصَلِّي أَمَامَهُ إِلَى الْعِرْقِ نَفْسِهِ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الرُّوحَاءِ فَلَا يُصَلِّي الظُّهْرَ حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ الْمَكَانَ فَيُصَلِّي فِيهِ الظُّهْرَ وَإِذَا أَقْبَلَ مِنْ مَكَّةَ فَإِنْ مَرَّ بِهِ قَبْلَ الصُّبْحِ بِسَاعَةٍ أَوْ مِنْ آخِرِ السَّحْرِ عَرَّسَ حَتَّى يُصَلِّي بِهَا الصُّبْحَ). (٤٨٦ رقم الحديث في فتح الباري)

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ تَحْتَ سَرْحَةٍ ضَخْمَةٍ دُونَ الرُّوَيْثَةِ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ وَوَجَاهِ الطَّرِيقِ فِي مَكَانٍ بَطْحٍ سَهْلٍ حَتَّى يُفْضِيَ مِنْ أَكْمَةِ دُونِ بَرِيدِ الرُّوَيْثَةِ بِمِيلَيْنِ وَقَدْ انْكَسَرَ أَغْلَاهَا فَأَثْنَى فِي جَوْفِهَا وَهِيَ قَائِمَةٌ عَلَى سَاقٍ وَلَهَا سَاقِيهَا كُتِبَ كَثِيرَةٌ). (٤٨٧ - رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (صَلَّى فِي طَرَفِ ثَلَاثَةِ مِنْ وَرَاءِ الْعُرْجِ وَأَلَتْ ذَاهِبَ إِلَى هَضْبَةٍ عِنْدَ ذَلِكَ الْمَسْجِدِ قَبْرَانِ أَوْ ثَلَاثَةِ عَلَى الْقُبُورِ رَضَمٌ مِنْ حِجَارَةٍ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ عِنْدَ سَلَمَاتِ الطَّرِيقِ بَيْنَ أُولَئِكَ السَّلَمَاتِ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الْعُرْجِ بَعْدَ أَنْ تَمِيلَ الشَّمْسُ بِالْهَاجِرَةِ فَيُصَلِّي الظُّهْرَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ). (٤٨٨ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ عِنْدَ سَرَاحَاتٍ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ فِي مَسِيلٍ دُونَ هَرَشَى ذَلِكَ الْمَسِيلِ لَأَصِقَ بِكَرَاعِ هَرَشَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ قَرِيبٌ مِنْ غُلُوبَةٍ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي إِلَى سَرْحَةٍ هِيَ أَقْرَبُ السَّرْحَاتِ إِلَى الطَّرِيقِ وَهِيَ أَطْوَلُهُنَّ). (٤٨٩ رقم الحديث في فتح الباري/ طرفاه في: ١٧٦٧، ١٧٦٩).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ فِي الْمَسِيلِ الَّذِي فِي أَذْنَى مَرِّ الظُّهْرَانِ قَبْلَ الْمَدِينَةِ حِينَ يَهْطُ مِنَ الصَّفَرَاوَاتِ يَنْزِلُ فِي بَطْنِ ذَلِكَ الْمَسِيلِ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَأَلَتْ ذَاهِبَ إِلَى مَكَّةَ لَيْسَ بَيْنَ مَنْزِلِ رَسُولِ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ إِلَّا رَمِيَةً بِحَجَرٍ. (٤٩٠ - رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ بِذِي طَوًى وَيَبِيتُ حَتَّى يُصْبِحَ يُصَلِّي الصُّبْحَ حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ وَمُصَلِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ لَيْسَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ وَلَكِنْ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ). (٤٩١ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (اسْتَقْبَلَ فَرَضَتِي الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَبَلِ الطَّوِيلِ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَجَعَلَ الْمَسْجِدَ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ يَسَارَ الْمَسْجِدِ بِطَرَفِ الْأَكْمَةِ وَمُصَلَّى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْفَلَ مِنْهُ عَلَى الْأَكْمَةِ السُّودَاءِ تَدْعُ مِنَ الْأَكْمَةِ عَشْرَةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا ثُمَّ تُصَلِّي مُسْتَقْبِلَ الْفُرْصَتَيْنِ مِنَ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْكَعْبَةِ). (٤٩٢ - رقم الحديث في فتح الباري).

نافیع (رمزای خوی لای بر) فہر مووی: عہد ولای کوری عومہر (رمزای خویان لای بر) ہہ والی پیدام: پیغہ مبہر (مرووی خوی لای لسمہ بر) کاتی دہچوو بو عہمرہ، کدہدگہ یشتہ ذولحہ لیفہ، کدہچوار میل لہمہ دینہ وہ دوورہ، کدہ نیستا پیی دہگوتری بیر عہل، لہوی لہژولحہ لیفہ دادہبہزی و لای دہدا بو وچان گرتن، لہحہ جی مالآواییشدا لہوی دابہزی، لہژیردارموغہ یلا نیکالای دہدا، لہشوینی نہو مزگہوتہدا بوو کدہوا لہذولحہ لیفہ.

جاران دہستووری پیغہ مبہر (مرووی خوی لای لسمہ بر) وابوو کدہ لہوپیگہ وہ، لہغہزا، یالہحہج، یالہعہمرہ، دہگہرایہ وہ بوئمہ دینہ، لہناو شیوی عہقیقہ وہ دادہبہری، کدہ لہناو شیوہ کدہ مردہچوو لای دہدا، ولآخہ کدہ لہوزیخہ لآنہ پان و بہرینہ دا ییخ دہدا، کدہدکہ ویتہ سہرقہ راخی شیوہ کدہ، لہخورہ لآتی کدہوانہ شیوہ کدہ وہ، نہو زیخہ لآنہ ناودارہ بہ بہطحای ذولحہ لیفہ، نالہویدا وچانی دہگرت و ہتا بہیانی لی دہدا لہوی دہمایہ وہ، لہلای نہو نہو مزگہوتہدا

نا کهوا له سهر گرده بهر دینه که، و له سهر نهو ته پوڅکه یه ش نا که مزگه و تیکی وابه سهر وه، له ویدا دهر می هه بوو عه بدوللای کوری عومهر (پرمزای خویشان لى بى) له ناو نهو دهریه دا نو یژی ده کرد، له ناو نهو دهریه دا چهند ته پوڅکه لى هه بوو، جاران پیغه مبهه (درویدی خودای له سهر بى) له ویدا نو یژی ده کرد، به لام بهر بهر ه لافاو پالی نا به زیخ و لى زیخه لانه که وه، له قورولیته ی به طحا که ناو نهو دهریه ی پر کرده وه، نهو شوینه ی که عه بدوللای بو پیروزی نو یژی تیدا ده کرد لمو چه وو قورو لیته دایپو شى.

دیسان نافع (پرمزای خوی لى بى) فهرمووى: و عه بدوللای کوری عومهر (پرمزای خویان لى بى) گپراه وه بوم: که پیغه مبهه سهر وهر (درویدی خودای له سهر بى) له ویدا نو یژی ده کرد که مزگه وته بچکوله که ی لییه، کهوا له نزیکی مزگه وته ناونجی یه که وه، کهوا له سهر نهو بهر زای یه ی که دهر وانی به سهر گوندی ره و حادا، ره و حاو دوور وژ - که ده کاته سیو و شش میل - له مه دینه وه دووره، عه بدوللای (پرمزای خوی لى بى) نهو شوینه ی دهر زانی که پیغه مبهه (درویدی خودای له سهر بى) نو یژی لى کرد بوو، ناوا نیشانه ی نهو جیگه یه ی هه لده دا: کاتى له مه دینه وه ده جیت بو مه که، له وى له لای راسته وه کاتى له ناو مزگه وته که دا راده و مستیت نو یژ ده که ی، مزگه وته ناونجی یه که ده که ویته سهر قه راخی لای راستی پیگه که، که له مه دینه وه بجیت بو مه که، بهر دمه او یژی، یاده وری بهر دمه او یژی له مزگه وته گه وره که وه دووره!

وه نینو عومهر له پال نهو یاله شدا نو یژی ده کرد، کهوا له لای کو تایى ره و حادا، که ناو داره به یالى (عرق الظبیه) کلکه ی نه م یاله کو تایى دى، له سهر قه راخی پیگه که، له نزیک نهو مزگه وته وه کهوا له نیوانی یاله که و کو تایى ره و حادا، که له مه دینه وه بجى بو مه که. ناله ویدا مزگه وتى درست کرابوو، عه بدوللای لهو مزگه وته دا نو یژی نه ده کرد، به لکوو نهو مزگه وته ی به جى دمه شتو له لای چه پیه وه ده یخسته پشت خو ی و له بهر دهم مزگه وته که وه

بهره و خودی یالی عیر قول زمبیه نویژی دهکرد، وه جاران عه بدوللای کوری عومهر سهر له به یانیان لهره و حائه وه بهره مه ککه دهکته و ته پری، نویژی نیومرپوی نه دهکرد، تا دهاته نه و شوینه و لهوئی نویژی نیومرپوی دهکرد به لام نه گهر له مه ککه وه به اتایه ته وه، و به تاوئی له پیش به یانا بگه یشتایه ته نهوئی، یا له بهره به یانا بگه یشتایه ته نهوئی لهوئی لای ددها، هه تا نویژی به یانی لی دهکرد.

و منافع فهرمووی: و مه بدوللا گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودی له سهر بهی) له ژیر شیخه ئیکی گه ورمدا، له نزیك گوندی روومیشه وه لای لای ددها، له لای راستی ریگه که وه ریك له بهر اهری ریگه که، له شوینیکی دهستانی ته ختانی بان و پوردا داده بهزی، لهو ته پۆلکه وه سهری هه لدها که دوو میل دووره لهو جیگه یه وه که بهریدی روومیشه لی داده بهزی. نهو ته پۆلکه له یش لووتکه ی شکاومته وه نووشتاومته وه ناو خوی، له بهر نه وه ریك وهك خانوو له سهر دیوار ناوا قنج راومستاوه، نهك وهك گرد له بنه وه بان و له سهر وه تهسك بی، له بنیدا کۆمه لی تهپکه لی زوری لی بوو.

دیسان نافع (همزی خوی لی بهی) فهرمووی: و مه بدوللا گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودی له سهر بهی) له دامینی تافگهی نویژی دهکرد، له پشت عهرجه وه، که به ره و یالی برپوی، له لای نهو مزگه وته دوو گۆر یاسی گۆر هیه، گۆره کان کۆمه له بهردیان واله سهر، وان له لای راستی ریگه که وه، له لای تاویره کانی سهر ریگه که دان، له ناو نهو تاویرانه وه عه بدوللا له پاش قرچه ی نیومرپو که خۆر لارده بۆ وه له عهرجه وه دهجووبۆ نهو مزگه وته و نویژی نیومرپوی لهوئی دهکرد.

دیسان (ره مستی خوی لی بهی) فهرمووی: عه بدوللای کوری عومهر (همزی خوی لی بهی) نه م فهرموو دمییه ی گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودی له سهر بهی) له لای کۆمه لی شیخه لا، له چه پی ریگه که وه، له ناومرپۆگه یه کی لافاوا، له نزیك مله ی ههرشاوه، لای دا بۆ وچان، نهو ناومرپۆگه یه لکاوه به دامینی لاپالی ههرشاوه، له نیوانی

ئەو و پێگەكەدا نزیكەى تیرەهاوئێژى دەبێ، وەعەبدوللای روووەو شیخەلێ لەوشیخەلانە نوێژى دەکرد، کەنزیكترین شیخەلێ بوو لەوشیخەلانەى کەلەپێگەكەوہ نزیك بوون، وەلەگشت شیخەلەكانى تریش درێژتر بوو.

دیسان نافع (پەزای خوێ لێ بێ) فەرمووی: عەبدوللای كۆرى عومەر (پەزای خوایان لێ بێ) ئەم فەرموودەیهى پێ گوتە: كە پێغەمبەر (پەزای خوێ لێ بێ) جارێك لەوئاو پێژگەى لافاوەدا دادەبەزى كەوا لەخوارووی مەڕوژەهەرانیوە، لەناستی مەدینە، لەویدا كەبەرەو شیوە زەرەكان دادەپەریت لەناو ئەو ئاورپێژگەیدا دادەبەزیت، كەوا لەلای چەپى پێگەكەوہ، كەبەرەو مەككە برۆیت، جێگەى دابەزینەكەى پێغەمبەر (پەزای خوێ لێ بێ) بەردەهاوئێژى لەپێگەكەوہ دوورە.

دیسان نافع (پەزای خوێ لێ بێ) فەرمووی: عەبدوللای كۆرى عومەر (پەزای خوایان لێ بێ) ئەم فەرموودەیهى گێڕاوەتەوہ بۆم كەجارێك پێغەمبەر (پەزای خوێ لێ بێ) لەذی طەوا، لەسەر تەپۆلكەیهكى گەورە بوو، لەناو ئەو مزگەوتەدا نا كەئێستا لەوێ دروست كراوە، بەلام لەخوار ئەووە لەسەر گەردێكى گەورە.

دیسان نافع (پەزای خوێ لێ بێ) فەرمووی: عەبدوللای كۆرى عومەر گێڕاوەتەوہ بۆم: كە پێغەمبەر (پەزای خوێ لێ بێ) رووی كردە سەر كەل، كەپێگەكە لەسەر شاخەكەبەبەینیدا دەرپا، ئەو شاخەى كەدەكەوتە نیوانى پێغەمبەر و نیوانى شاخەدرێژەكەى لای كەعبەوہ، ئەو مزگەوتەى كەئێستا لەوێ دروست كراوە دەیخستە لای چەپى مزگەوتەكەوہ كەلەئاخى گەردەكەوہ بوو، نوێژگەكەى پێغەمبەر (پەزای خوێ لێ بێ) لەخواریەوہ بوو، لەسەر گەردە رەشەكە، دەگەز

یالهدهوری دهگهز لهوگرده بهجی بهیله، نهوجا رووبکه ره سه رکه له که له سه ره کیهوکه و نویژ بکه، کیوه که له م کاته دا دمکه ویته نیوانی توو نیوانی که عبه وه.

راشه و شیکردنه وه:

بۆ تیگه یشتنی تهواو له م چه ند فه رمووده یه پئویست به نه خشه یه کی نه م ریگه و بانانه هه یه، شیخی عه سقه لانی له فه تحولباریدا ده فه رموی: (له م سه رده مه ی نی مه دا له م مزگه وتانه ته نیا دوو مزگه وته که ی ذولحوله یفه و مزگه وته کانی ره وحاء ده زانرین و به س) وه هه روا ده فه رموی: (پوخته ی نه م فه رموودانه به لگه ی نه وه یه: که ئیبنوعومه ر خو ی پیرۆز ده کرد له پیت و فه ری نه و شوینه پیرۆزانه .. سوودی زانی نی نه م جیگایانه یش نه وه یه که به غه وی ده فه رموی: هه ر مزگه وتی ساخ ببیته وه که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر به ن) نویژی تیادا کردووه، نه گه ر که سی ئاه و نه زربکا که نویژی تیادا بکا، نه زره که ی داده م زری و له سه ری هته ی که جی به جی ی بکا، هه روه ک چۆن که سی نه زربکا که نویژ له مه س جیدولحه راما، یاله مزگه وته که ی پیغه مبه ر هه ردا، یاله مه س جیدولنه قصادا بکا ئاوا.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۲) باسه کانی به ره به ست (سوتره) ی نویژ که ر

(أبواب ستره المصلی)

۲۹۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَرَبَةِ فَتُوضَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ وَرَاءَهُ وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الْأَمْرَاءُ). (الحدیث ۴۹۴ - أطرافه فی: ۴۹۸، ۹۷۲، ۹۷۳) (۲۴۹)

ئىبنوعومەر (رەزى خولان لى بى) فەرمووى: دەستوورى پىغەمبەر (درودى خودى لەسەر بى) وابوو، لەپروژى جەژنا، كەلەشار دەرەچوون و دەچوون بۆ نوێزگاگە لەدەرەوى شار، بۆ كردنى نوێزى جەژن، فەرمانى بەنۆكەرەكەى دەكرد، نێزەمىكى هەلدەگرتو، لەبەردەم پىغەمبەرەوه دەرپۆشت، تادەگەيشتنە نوێزگاگە، لەوى لەبەردەم پىغەمبەرەوه نێزەكەى دادەچەقاند، ئىتر پىغەمبەر (درودى خودى لەسەر بى) بەرەو ئەو نێزەمى نوێزى دەكرد، خەلكەكەيش لەپشتىەوه بەجەماعەت نوێزىيان دەكرد، ئەم نێزەداچەقاندەنى لەلەسەفەریشدا دەكرد، لەشوينى كەديوارى لى نەبووايە بۆ كردنى بەبەرەبەست، جائەم كارەى پىغەمبەر (درودى خودى لەسەر بى) سەرچاوەى ئەو دەستوورو باوەيە كەفەرمانەرەواكان كردويانە بەياسا لەجەژن و ئەمانەدا كەسى نێزەمى هەلدەگرتو و لەبەردەميانەوه تانويژگاگە دەرەوا).

٢٩٧- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ بِالْبَطْحَاءِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَتْرَةٌ، الظَّهَرُ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرُ رَكَعَتَيْنِ تَمُرٌ بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَرْأَةُ وَالْجِمَارُ). (الحديث: ٤٩٥ طرفه في: ١٨٧). (٢٥٠)

ئەبوجوحەيفە (رەزى خوى لى بى) فەرمووى: لەبەطحای مەككە پىغەمبەر (درودى خودى لەسەر بى) بەرنوێزى دەكرد نيوەرپۆ وەصرى كورت كردهوه، بەكوێكردنەوى كورتهوەكراوى پيشخراو لەسەر ئەم شيوە كردنى، لەپيشا نوێزى نيوەرپۆ بەدوو ركات بۆ كردن، دوابەدواى ئەو نوێزى وەصرى بەدوو ركات بۆ كردن، لەوكاتەدا لەبەردەميەوه لەوديو نێزەكەوه ژن و گوێدريژ هاموشۆيان دەكرد ئەومەيش زيانى بۆ نوێزەكەيان نەبوو. (ت/٢٤١/١-٢/١-٤٦٢ ج-٤).

٢٩٨- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ بَيْنَ مُصَلَّى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الْجِدَارِ مَمَرٌ الشَّاةِ). (الحديث: ٤٩٦ طرفه في: ٧٣٣٤). (٢٥١)

سهل (رمزی خوی لن بی) فهرمووی: نویژگه (موصه‌لا) که ی پیغه‌مبهر (دروودی خودی
لسمر بی) له‌جیگه‌ی پیکانییه‌وه تادیواره‌که - به‌قده گوزمرگای مه‌ری، یابزنی،
ده‌بوو. (ش/د/تاج/ ۱/ ۲۳۶/۱).

۲۹۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ وَمَعَنَا عُكَّازَةٌ أَوْ عَصَا أَوْ عَنَرَةٌ وَمَعَنَا إِذَاوَةٌ فَإِذَا فَرَّغَ مِنْ حَاجَتِهِ نَاولَتْهُ الْإِذَاوَةَ). (الحديث: ۵۰۰). (۲۵۲)

نه‌نه‌سی کو‌ری مالیک (رمزی خوی لن بی) فهرمووی: جاران پیغه‌مبهر (دروودی خودی لسمر
بی) که‌ده‌جوو بو‌سه‌راو، من و کو‌ریکی تر له‌سی‌ره‌ی مندا، جه‌وه‌نده‌یی ئاومان
هه‌لده‌گرتو شوینی ده‌که‌وتین، که‌سه‌راوه‌که‌یی ته‌واو ده‌کرد ناوه‌که‌مان ده‌دایه
ده‌ستی تاراتی پی ده‌گرت.

هه‌روا دارشه‌قی یاداردسته‌ی یانی‌زه‌یه‌کی‌شمان له‌گه‌ل خو‌مان ده‌برد له‌پاش
تاراتکردن و ده‌سنویژ گرتن نه‌گه‌ر له‌شوینی نویژی بکردایی که‌به‌ربه‌سته‌ی
تری لی نه‌بوایه، نه‌وه‌ی ده‌کرد به‌به‌ربه‌ست. (تاج/ ۱/ ۱۲۲/ ۱ ز- ۲۵ ژ ۲۰۱ چ- ۴).

۳۰۰- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْأُسْطُوَانَةِ الَّتِي عِنْدَ الْمُصْحَفِ فَقُلْتُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ أَرَأَاكَ تَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَ هَذِهِ الْأُسْطُوَانَةِ؟ قَالَ فَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَهَا). (الحديث: ۵۰۲). (۲۵۳)

یه‌زیدی کو‌ری نه‌بو‌عو‌به‌ید فهرمووی: سه‌له‌مه‌ی کو‌ری نه‌کو‌ه (رمزی خوی لن بی)
ده‌ستووری وابوو له‌لای کو‌له‌که‌که‌ی لای صندوو‌قی قورنانه‌که‌دا منه‌یی نویژی
ده‌کرد، منیش عه‌رزیم کرد: نه‌ی نه‌بو‌مو‌س‌لیم! سه‌ره‌نجت ده‌ده‌م له‌لای نه‌م

(۲۵۱) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستنجاء بالماء من التبرز، رقم: ۱۱۳۴=۲۷۱.

(۲۵۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: دنو المصلي من السترة، رقم: ۵۰۹=۶۱۸، ۶۱۹.

(۲۵۳) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: دنو المصلي من السترة، رقم: ۵۰۸ = ۱۱۳۵.

کۆلەکهیه‌دا منه‌یی نو‌یژ ده‌که‌ی، ه‌و‌ی نه‌وه‌ چیه‌؟ فه‌رمو‌وی: دیومه‌ که‌ پی‌غه‌مبه‌ر (مرو‌ودی خو‌دی له‌سه‌ر به‌) لی‌ره‌دامنه‌یی نو‌یژی ده‌کرد. (ت/۱/۲۳۶=ز-۶۷-ژ-۴۴۷).

شی‌کردنه‌وه‌:

ئه‌م کۆلەکه‌یه‌ کۆلەکه‌ی ناو‌م‌راسته‌ له‌کۆلەکه‌کانی ره‌وضه‌ی مو‌که‌ره‌مه‌، که‌وا له‌مزگه‌وته‌که‌ی پی‌غه‌مبه‌ر، له‌مه‌دینه‌ی نازدار، ناسراوه‌ به‌کۆلەکه‌ی کۆچکاران (اسطوانة المهاجرین).

ده‌گێر نه‌وه‌: عانیشه‌ (م‌زای خ‌وای له‌ به‌) ده‌یفه‌رمو‌و: (ئه‌گه‌ر مه‌رده‌مه‌که‌ به‌مه‌ بزانی له‌سه‌ری ده‌یکه‌ن به‌شه‌ره‌ تیر، چونکه‌ هه‌ر که‌سه‌یان خ‌و‌ی ده‌یویست له‌و‌یدا نو‌یژ بکا). عانیشه‌ به‌ نه‌یانی ئه‌م رازه‌ی لای ئیبنوزوبه‌یر درکاندبوو، بۆیه ئیبنوزوبه‌یر زۆر له‌و‌یدا نو‌یژی ده‌کرد.

۳۰۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْكَعْبَةَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَأَغْلَقَهَا عَلَيْهِ وَمَكَثَ فِيهَا فَسَأَلْتُ بِلَالًا حِينَ خَرَجَ مَا صَنَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَعَلَ عُمُودًا عَنْ يَسَارِهِ وَعُمُودًا عَنْ يَمِينِهِ وَثَلَاثَةَ أَعْمِدَةٍ وَرَأَاهُ وَكَانَ الْبَيْتُ يُؤْمِنُ عَلَى سِتَّةِ أَعْمِدَةٍ ثُمَّ صَلَّى؟ وَفِي رِوَايَةٍ: عُمُودَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ). (الحديث: ۵۰۵ طرفه في: ۳۹۷).

ئیبنوعومه‌ر (م‌زای خ‌وابان له‌ به‌) فه‌رمو‌وی: سالی نازادکردنی مه‌که‌که‌، پی‌غه‌مبه‌ر (مرو‌ودی خو‌دی له‌سه‌ر به‌) خ‌و‌ی و بیلال و ئوسامه‌ی کو‌ری زه‌ید و عو‌ثمانی کو‌ری طه‌لحه‌ی ئه‌ل - حه‌جه‌بی چوونه‌ ناو‌مالی کابه‌وه‌، و م‌د‌مرگایان له‌سه‌رخ‌و‌یان داخست و تاو‌ی له‌ناو‌یدا مانه‌وه‌، جا که‌ م‌د‌مرگا که‌یان کرده‌وه‌ یه‌که‌م که‌س که‌چووه‌ ژووره‌وه‌ من بووم، به‌بیلال گه‌یشتم لی‌یم په‌رسی: ئایا پی‌غه‌مبه‌ر (مرو‌ودی خو‌دی له‌سه‌ر به‌) نو‌یژی تیا‌دا کرد؟ فه‌رمو‌وی: به‌ئێ: کۆلەکه‌یه‌کی خسته‌لای چه‌پیه‌وه‌ دوو کۆلەکه‌ی خسته‌لای راستیه‌وه‌و سێ کۆلەکه‌یشی خسته‌ پشت خ‌و‌یه‌وه‌، که‌ئه‌مه‌

سهرجه میان ده‌کنه شه‌ش کۆله‌که، نهو سهرده‌مه‌یش به‌یت له‌سهر شه‌ش نه‌ستون بوو (بروانه فهرمووده‌ی ژماره: ۲۸۸).

۳۰۲- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّهُ كَانَ يُعَرِّضُ رَاحِلَتَهُ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا قُلْتُ أَفَرَأَيْتَ إِذَا هَبَّتِ الرِّكَابُ؟ قَالَ كَانَ يَأْخُذُ هَذَا الرَّحْلَ فَيَعْدُلُهُ فَيُصَلِّي إِلَى آخِرَتِهِ أَوْ قَالَ مُؤَخَّرِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَفْعَلُهُ). (الحديث: ۵۰۷ طرفه في: ۳۸۲). (۲۵۴)

عوبه‌یدوللا فهرمووی: نافع فهرمووی: ئیبنوعومەر (پرمزای خوایان لئ بئ) فهرمووی: جاران پیغه‌مبەر (دروودی خودی لئ بئ) و لاخه‌که‌ی ی له‌به‌رده‌می خۆیدا له‌سهر لا درێژ ده‌کردو نه‌وجا نوێژی به‌ره‌و و لاخه‌که‌ ده‌کردو و لاخه‌که‌ی ده‌کرد به‌به‌ربه‌ست (سووتره). نافع فهرمووی: گوتم به‌ئیب‌نوعومەر: باشه له‌کاتی و شتر شه‌له‌ژانا چۆن؟ فهرمووی: له‌کاتی وادا کۆپانه و شتره‌که‌ی ده‌هیناو به‌پێکی له‌به‌رده‌م خۆیه‌ومدای دهناو پێک ده‌یی و مستان و نه‌وجا به‌ره‌و کۆپاره‌ی پاشه‌وه‌ی کورتانه‌که‌ نوێژی داده‌به‌ست، ئیبنوعومەریش هه‌مان شتی ده‌کرد. واته: نه‌گهر و شتره‌که‌ی هێمن بوایه له‌سهرباری پانی خودی و شتره‌که‌ی ده‌کرد به‌به‌ربه‌ست دهنای کۆپانه‌که‌یی ده‌کرد به‌به‌ربه‌ست. (ت/۱/۲۳۷/۴ ز- ۶۷ ژ- ۴۹۹ ج- ۴).

۳۰۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعَدْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْجِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ فَيَجِيءُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأُكْرَهُ أَنْ أُسْحَحَهُ فَأَنْسَلُ مِنْ قِبَلِ رِجْلِي السَّرِيرِ حَتَّى أُنْسَلَ مِنْ لِحَافِي). (الحديث: ۵۰۸ طرفه في: ۳۸۲). (۲۵۵)

(۲۵۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: ستره المصلي، رقم: ۵۰۲ = ۱۱۱۷.

(۲۵۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتراض بين يدي المصلي، رقم: ۵۱۲ = ۱۱۴۳.

هندی کهس له خزمهتی عائیشهی دایکی موسولماناندا (همزی خوی لږ بر) باسی نهوشتانهیان دهکرد که گوايه نه گهر به بهر دهم نویژ کهردا برپون نویژ که کی ده برن، وه گوتیان: سه گ و کهروژن نویژ ده برن! عائیشه ییش فهرمووی: نه مه چون قسه یه که، نیمه ی ژنان ده کهن به هاوتای سه گ و کهر؟

شتی وا راست نییه، چونکه ریکه وتووو من خوم له سر تهخت راکشوم کاتی پیغه مبه ر (دروودی خودی لاس بر) ته شریفی دهاته وه، ریک له ناو وراستی چاراپه که ی من له سهری راکشابووم راده وه ستاو نویژی داده به ست، جائه گهر له وکاته دا بو کارئ هه لېستامایه هزم نه ده کرد که ریک رووبه پرووی هه زرت راست ببه وه، له بهر نه وه به هیواشی له لای پاینی چاراپه که وه خوم دهنزیه وهو خوم له ژیر لیغه که مه وه ده کیشایه وه. (ت/۴/۱ = ۴/۲۴۴ = ز-۷۱ ژ ۴۶۶ = ش/د/ن).

۳۰۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي يَوْمٍ جُمُعَةٍ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ شَابٌّ مِنْ بَنِي أَبِي مُعَيْطٍ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَدَفَعَ أَبُو سَعِيدٍ فِي صَدْرِهِ فَنَظَرَ الشَّابُّ فَلَمْ يَجِدْ مَسَاعًا إِلَّا بَيْنَ يَدَيْهِ فَعَادَ لِيَجْتَازَ فَدَفَعَهُ أَبُو سَعِيدٍ أَشَدَّ مِنَ الْأُولَى فَنَالَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلَ عَلَى مَرْوَانَ فَشَكَا إِلَيْهِ مَا لَقِيَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ خَلْفَهُ عَلَى مَرْوَانَ فَقَالَ مَا لَكَ وَلِإِنِّي أَخِيكَ يَا أَبَا سَعِيدٍ! قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيَقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ). (الحديث ۵۰۹ - طرفه في: ۳۲۷۴) (۲۵۶)

نه بوسالچ (همزی خوی لږ بر) فهرمووی: روژی ههینی بوو، نه بوسه عیدی خودری (همزی خوی لږ بر) نویژی ده کرد، شتیکی کردبوو به بهر به ست هه تا کهس به بهر نویژ که کیدا نه روا، لویکیش له خیلئ نه بوموعیط ویستی به بهر نویژ که کیدا تی به ری، نه بوسه عید نه هیشت و پالیکي نابه سینگیه وهو ته سی پی کرده وه

دواوه، لاوهكهيش سهرنجی دا ته نیا له بهردهم نه ووهه پښه گوزهر ههیه، له بهرنه ووه دووباره ویستی له وپوهه بپروا، نه بوسه عیدیش دیسان پښه گوزهر پښه نه داو نه مجاره توندتر له جاری په کهم پالې پیوه نأ، لاوهكهيش قسه نأشیرینی به نه بوسه عید گوت له سهرنه ووه، نه وجا چوو بولای مه پروان و له لای مه پروان - که نه ووه سهردهمه فهرانپروای سهرشاری مه دینه بوو - سکالای حالی له نه بوسه عید کردنه بوسه عیدیش (به دوا نه ودا) چوووه ژوووه بولای مه پروان.

مه پروان عهرزی کرد: نهی نه بوسه عید: نهی باوکی سه عید! نه ووه چیتانه له گهل نه م لاوه دا، خو توه نه و به پښه نایه تی قورنان، مامه و برازی نایین، قورنان ده فهرانپروای: (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) که واته خیره وانپوانتان تی که چوووه؟

نه بوسه عید (پروای خوی له بن) فهرانپروای: به گوئی ی خو م له زاری پښووی خو شه ویستم بیستووه، دروودی خودای له سهرپښ، ده فهرانپروای: (نه گهر په کیکتان به ره و به ره به سته نو پښی ده کردو نه و به ره به سته کردبو و به نیوانی خوئی و خه لکی تر، هه تا که س به به ردهم نو پښه کهیدا نه پروا، له وکاته دا په کی تر ویستی به به رنو پښه کهیدا تی پهر پښه بانه هیلی و به ده سته پالې پیوه نأ، جانه گهر کابرا هه ر سهرده خه ری ی کردو و به لاساری ویستی به به رنو پښه کهیدا بپروا، بانه هیلی، نه گهر هه ر وازی نه هینا بابچی به گزیدا، چونکه نه و جوړه کرداره له رفهاری شهیتانه و شهیتان نه ووهی پښه کها) (ت/۱/۲۴۰/۳-۶۹-ج ۴-۶).

۳۰۵- عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ أَبُو النَّضْرِ لَا أَذْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً. (الحدیث: ۵۱۰). (۲۵۷)

نہ بوجوہہیم (ہمزای خوی لہ ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (ہروودی خودی لہسر ہر) فہرمووی: ناموشوکر کاتی لہبہردہمی نویژکہرہوہ رت دہبی نہگہر بزانی بہوہ چہندئ گوناہی تووش دہبی، حہزی دہکرد کہچل .. رابوہستایہو لہبہردہمیہوہ رت نہبواہیہ. نہبونہضر (ہمزای خوی لہ ہر) کہیہکیکہ لہفہرموودہ گیرہوہکانی نہم فہرموودمیہ، دمفہرموی: بوسری کوری سہعید کہنہمہی بو من گیراوتہوہ نازائم فہرمووی: چل روژ رابوہستایہ، یاچل مانگ، یاچل سال. (ت/۱/۲۴۰ ز-۶۹ ژ-۴۵۸ = ش/د/ت/ن).

۳۰۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَقْظَنِي فَأَوْتَرْتُ). (الحدیث: ۵۱۲ طرفہ فی: ۵۹۹۶). (۲۵۸)

عائیشہی ہاوسہری پیغہمبہر (ہروودی خودی لہسر ہر) دمفہرموی: گہل جار وادہبوو من لہسہر نویژنہکہی پیغہمبہر (ہروودی خودی لہسر ہر) رادہکشام و دہخہوتم، پیغہمبہریش (ہروودی خودی لہسر ہر) لہپشت منہوہ نویژی دہکرد، من لہسہرشیوہی دانانی تہرم لہبہردہم نویژکہیدا، دہکہوتمہ نیوانی پیغہمبہرو رووگہیہوہ، کہواتہ نویژ کردن لہسہر نہم شیوہیہ قہیدی نییہ، جاکاتی پیغہمبہر (ہروودی خودی لہسر ہر) دہیویست نویژی وہتر بکا منی لہخہوہلدستان، وہترہکہمم دہکرد.

۳۰۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةً بِنْتُ زَيْتَبٍ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِأَبِي الْعَاصِ بْنِ رَيْعَةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا). (الحدیث: ۵۱۶ طرفہ فی: ۵۹۹۶). (۲۵۹)

(۲۵۸) أخرجه مسلم في الصلاة باب: الإعتراض بين يدي المصلي، رقم: ۵۱۲ = ۱۱۴۱.

(۲۵۹) أخرجه مسلم في المساجد وموضع الصلاة، باب: جواز حمل الصبيان في الصلاة، رقم: ۵۴۳ = ۱۲۱۲ - ۱۲۱۴.

ئەبوقەتادەى ئەنصارى (مەزى خۇى لى بى) فەر مووى: بەچاوى خۇم پېغەمبەرم
 بىنى (درودى خۇى لى بى) بەرنوئىزى بۇ مەردوم دەکرد، لەوکاتەدا ئومامەى كچى
 ئەبوعاصى بەسەر شانەوہ بوو، كچى زىنەبى كچى پېغەمبەر بوو (درودى خۇى لى بى)
 بى، جالەكاتى چەمىنەوہ (روكوع) دا دايدەنا، تاكاتى لەكوورنوش ھەل
 دەسايەوہ ئەوسا دەيكر دەوہ قەلاندۇشكانى. (ت/۱/۳۳۸/۱ ز-۱۱۳ ژ-۶۶۴ ج-۴). ئەم
 فەر موودىيە بەلگەيە لەسەر ئەم دوو مەبەستە گرنگە:

يەكەم: كارى كەم لەناو نوئىژدا لەبەرناچارى دروستە.

دووم: لەفەتحوئىلباريدا دەفەر موئى: فاكھانى دەفەر موئى: حىكمەتى ئەم
 ھەلگرتنى ئومامەيە لەم كاتەدا لەسەر ئەم شىوئىيە بۇ ئەوئىيە كە پېغەمبەر
 (درودى خۇى لى بى) بەكر دەوہ بىسەلئىنى كەكچىش وەك كور نازىزو خۇشەويست و
 نازدارەو، جىگەى قەدرو پىزە، ھەتا ئەو باوہ كۆنە ناشرىنە لەناو دلى
 عەرەبەكاندا بسپىتەوہ، كەبەچاوى سووك و بەپىزەوہ تەماشائى كچيان دەکرد،
 ديارە كەئەمەيش لەسەر ئەم شىوئىيەو لەناو نوئىزى جەماعەتدا چاتر دەبى
 بەپەندو ئامۇژگارى بۇ عەرەبەكانو، باشتەر لەو رەوشتە بەدە چاوترسىنيان
 دەكا.. فەرمايشتى عەسقەلانى تەواو.

كابرايى ھەبوو، خۇى بەشت دەزانى، ويستى بۇچاويلكەرى لاسكايى
 پېغەمبەر (درودى خۇى لى بى) بكاتەوہ، گوايە ئەويش دەيويست بىسەلئىنى ژن
 لەكۆمەلگائى ئىمەدا پىزدارە. كچۆلەيەكى ھەبوو ناوى وەك ناوى (شېرىن) بوو،
 يەك دووچار دەيكر دەوہ قەلاندۇشكانى و لەناو خەلكا ھاموشوى پىوہى دەكردو
 وئەى دەگرت لەتەلەفیزیونا پيشانى دەدا. بەلام فىل لەخودا ناكرى، خودا
 پىنى نواند، كەكچەكەى گەورە بوو دای بەشوو، بەلام بەدەستى خۇى
 مېردەكەى كوشت و مندالەكانى ھەتو كرى. فتأمل *

۳۰۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعُ قُرَيْشٍ فِي مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى هَذَا الْمُرَائِي... إِلَى آخِرِ الْحَدِيثِ). (الحديث: ۵۲۰ طرفه في: ۲۴۰). (۲۶۰)

ثم فہرموودمیہ لہ پیٹشہوہ رابوورد، بروانہ فہرموودہی ژمارہ: ۱۷۲ لہم شوینہدا لہناخرہوہ دمفہرموی: (ہاوملانی تہم بیرہ بہدہ لہعہنتو نہفرمت لہشوینن!).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۳) نامہ ی کاتہ کانی نوٹز (کتاب مواقیت الصلاة)

۳۰۹- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ وَقَدْ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا وَهُوَ بِالْعِرَاقِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ مَا هَذَا يَا مُغِيرَةُ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جَبْرِيلَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ فَصَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بِهَذَا أُمِرْتُ). (الحديث ۵۲۱- طرفه في: ۳۲۲۱، ۴۰۰۷) (۲۶۱)

موغیرہ ی کوپی شوعبہ لہوسہردہمہدا کہفہرمانرہوای کووفہ بوو لہعیراق نوپڑی عہصری دواخست، تہبومہسعودی تہنصاری (ہمزای غوی لہا ہن) رؤیشت بووسہری و پئی فہرموو: تہمہچیہ؟ تہی موغیرہ! نایا نازانی کہ پیغہمبہر

(۲۶۰) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: مالقي النبي (صلى الله عليه وسلم) من اذى المشركين رقم: ۱۷۹۴ = ۶۴۲۵.

(۳۶۱) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: اوقات الصلاة الخمس رقم: ۶۱۰، ۶۱۱ = ۱۳۷۸، ۱۳۷۹.

(دروودی خودای لمسر بن) فهرمووی: جوبرائیل (سهلامی خودای لی بی) هاته خواروه بوئه وهی که فیتری نویژم بکا، جاهه رنویژری له کاتی خویدا بهرنویژییه که ی بوکرم، له پیش دا نویژی نیومرۆم له گهڵ دا کرد، له کاتی عهصریش دا نویژی عهصره له گهڵ دا کرد، ههروا نویژی شیوان و نویژی خهوتنان و نویژی بهیانی، ههرنویژری له کاتی تایبهتی خویدا له گهڵ جوبرائیل دا کرد (له پاشا چه زهت (همزی خوی لی بن) فهرمووی: (خودای گهوره فهرمانی پی کردووم به کردنی ئەم پینج نویژه له پینج کاته دا). (ت ۱/۱۹۳/۱ = ز- ۴۷ ژ- ۳۴۸ ج- ۴ = ش/د/ن).

۳۱۰ - عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ أَيْكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْفِتْنَةِ قُلْتُ أَنَا كَمَا قَالَ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَيْهَا لَجَرِيءٌ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ وَالنَّهْيُ قَالَ لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ وَلَكِنْ الْفِتْنَةُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ قَالَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مَغْلَقٌ قَالَ أَيْكُسَرُ أَمْ يُفْتَحُ قَالَ إِذَا لَا يُغْلَقُ أَبَدًا قُلْنَا أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ الْبَابَ قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ الْغَدِ اللَّيْلَةَ إِنِّي حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثٍ لَيْسَ بِأَنْغَالِيطَ فَهَبْنَا أَنْ نَسْأَلَ حُذَيْفَةَ فَأَمَرَنَا مَسْرُوقًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ الْبَابُ عُمَرُ). (الحديث ۵۲۵ - أطرافه: ۱۴۳۵، ۱۸۹۵، ۳۵۸۶، ۷۰۹۶) (۲۶۲)

حوزه یفه (همزی خوی لی بن) فهرمووی: له خزمهتی عومهردا دانیشتبووین، فهرمووی: کیتان فهرمایشته که ی پیغه مبهری (دروودی خودای لمسر بن) له باره ی ناژاوه فرهته نه کانه وه له بهره؟ منیش گوتم: من له بهرمه دهق وهک خوی فهرموویهتی، عومهردا فهرمووی: بهراستی تۆ کووی لی ناکه یته وهو چاونه ترسی دوورنییه له خوته وه سهبارمت به فرهته نه کان شتی بلێی! منیش عهرزیم کرد:

حه زرمته (همزی خوی لئ بئ) دهیضه رموو: نهو ناشووب و نازاوهیهی که تووشی بیوا
دهبی، بههوی کهس و کارو مال و منال و هاوسی و دراوسیوه، نوپژو روژوو
خیرکردن و فرمانکردن به چاکه و نهی ی کردن له خرابه، دمبن به که مفارمتی و
پاکی ده که نه وه.

عومهر (همزی خوی لئ بئ) فه رموو: مه به ستم نه مه نییه، به لکوو لهو فیتنه و
نازاوهیه دمپرسم که وهک شه پۆلی دمیا شه پۆل دما، گوتم: قوربان! نه و دیان
زیانی بۆتۆنابی، نه وه واله پشتهی دمرگایه کی داخراوه وه، نه و دمرگایه و
له نیوانی تۆو نه ودا، تانه و دمرگایه داخرابی نه و نازاوهیه روونادا.

فه رموو: جانا یا نه و دمرگایه ده شکینری یاد ه کریته وه؟ گوتم: ده شکینری.
فه رموو: که واته ههتا ههتایه دناخریته وه. بیژرا: ئایا عومهر دمیزانی
مه به ست له و دمرگایه چییه؟ حوژ دهیضه فه رموو: به ئی زۆرباش نه وهی
دمزانی، وهک سوور دمیزانی که پۆژ رویشته شه و دادی، ئاواش دمیزانی
که مه به ست له و دمرگایه چییه، چوونکه من فه رموو دهیه کی دروست و
قسهیه کی دۆغری وام بۆیگی پرایه وه که ههله شه و په له شه و تیکه له و پیکه له نه بی!
جا له حوژ دهیضه پرسیار کرا: نه و دمرگایه کی بوو؟ فه رموو: عومهر خوی
بوو، واته: ههتا عومهر له زیاندابی نازاوه سه رهه له نادا. (ت/ ۷۲/ ۵)

۳۱۱- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ
وَزُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْ هَذَا
قَالَ لَجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ). (الحديث ۵۲۶ - طرفه في: ۴۶۸۷) (۲۶۳)

ئیبنومه سعوود (همزی خوی لئ بئ) فه رموو: جاری پیاوی ماچی له نافرمتی
دهسه نی، له پاشان هاته خزمهتی هه زرمته (همزی خوی لئ بئ) و منه مهی باس کرد بووی،

جاخودا ئەمەى ناردەخواردووە: (أقم الصلاة طرفي النهار وزلفاً من الليل إن الحسنات يذهبن السيئات) ۱۱/۱۱۴ - واتە: هەموو شەوو روژی پێنج نوێژە فەرزه‌کان لەکاتی خۆیاندا بەرپێک و پێکی بکەن، دُنیا بن کەنەم نوێژانە لەکرده‌وه‌هەرەباشەکانی ئێوەن، بەراستی کاریکی فەرەجوان و شیرین، بزانی کە یاسایەکی دامەزراوی خودایی یە، کەکرده‌وه‌ی باش و کاری چاکەو رەفتاری جوان، هەمیشە کردەوه‌ی خراپ و تاوان لادەبەن و گوناھ دەسپرنەوه. بیاوێکەیش گوتی: ئەو پێغەمبەری خودا! ئەمە بەتایبەتی هەر بۆمن وایە؟ فەرمووی: (ئەم برپارە بۆگشت ئۆمەتەکەمە بۆهەموویان هەر وایە). (ت/۱/۱۸۵/۹ ز-۴۲ ژ-۳۳۱ ج-۴ = ش/د/ت).

وعنه في رواية: (لمن عمل بها من أمتي):

دیسان لەووه‌و لەگێڕانەومێه‌کا: (بۆهەموو کەسێ لەنەتەوه‌ی من - واتە لەگەڵی ئیسلام سەرجه‌م - کەکار بەم نایەتە بکەن).

٣١٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَفَّيْهَا قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ ثُمَّ بَرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي بِهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَوْ اسْتَرْذَنَّهُ لَرَأَيْتَنِي (الحديث ٥٢٧- أطرافه في: ٢٧٨٢، ٥٩٧٠، ٧٥٣٤) (٢٦٤)

عەبدوللّا (ڕۆژێ خۆی لێ ڕا) فەرمووی: لەپێغەمبەرم پرسی کام کارو کردەوه‌یه زۆر خۆشەوێستە لەلای خۆای گەورە؟ فەرمووی: (نوێژی فەرز لەکاتی خۆی دا)، گوتەم: باش ئەو چی تر؟ فەرمووی: (باش ئەو باشبوون لەگەڵ باوک و دایک). گوتەم: باش ئەو چی تر؟ فەرمووی: (خەباتگێڕان و تێکۆشان لەرێگەی خودا دا، ئێبنو مەسعود فەرمووی: (ئەمانەم لەدەمی پێغەمبەر خۆی بیستوو، وئەگەر لەم بارەیه‌وه زیاتریشم لێ داوا بکەدایە بۆی پتر دەکردم).

۲۱۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (اللَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ قَالُوا لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا قَالَ فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا). (الحديث ۵۲۸). (طرفه في: ۲۴۱). (۲۶۵).

ئەبۇھورەیرە (مەزى خۇی لىن بەن) فەرموۋى: پېغەمبەر (دروودى خۇدى لىسەر بەن) فەرموۋى: پېم بلّين ئەگەر جۆگە ئاۋى لەبەر دەرگاى يەككىكتانابى، وەھەموو رۆزى پېنج جار خۇى تيا بشۆرى ئايا هيچ چلکى پېۋە دەمىنى؟ ياران گوتيان: ئەه هيچ چلکى پېۋەنامىنى، فەرموۋى: (دەئەمە وېنەى ئەم پېنج نوپزە فەرزەيە، خودا گوناھيان پى دەکوژىنيتەوہ). (ت/۱/۸۳ / ۵ = ز-۴۳ ژ-۳۲۶ ج-۴ = ش/ت/ن).
 ۳۱۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَسْطُ ذِرَاعِيهِ كَالْكَلْبِ وَإِذَا بَرَقَ فَلَا يَزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ). (الحديث ۵۳۲) (۲۶۶)

ئەنەس (مەزى خۇى لىن بەن) فەرموۋى: پېغەمبەر (دروودى خۇدى لىسەر بەن) فەرموۋى: كاتى لەكړنووش سەرھەلدەبړن پښتتان پړك راست بكنه‌وه، لەناو كورڼووشيش دا، لەچه‌شنى سه‌گ كه‌له‌سەردەم رابكشئ ناوا بالټان لەسەر زەوييەكه رامه‌خەن، وەهەركاتى تفى، يابه‌لغەميكتان رۆكرد، رۆى مەكه‌نه بەردەمى خوتان، هەروا لەلاى راستيستانه‌ومروؤى مەكه‌ن، چونكه رازو قسه‌ى نه‌ينى ى بەنده لەگەل پەروەردگاريدا جارى واده‌بى رويبەروودەبى، جارى واده‌بى لەلاى راسته‌ومەدەبى). (ت/۱/۲۷۶ / ۲ = ز-۸۵ ژ-۵۲۹ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

(۲۶۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: المشي الى صلاة تمحى الخطايا. رقم/ ۶۶۷ = ۱۵۲۰.
 (۲۶۶) انظر رقم: ۲۵۷- أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتدال في السجود ووضع الكفين على الأرض (شرح نووي/ ۲۰۹/ ۴) المترجم = ۱۱۰۲.

روونکردنه وه:

بروانه فهرمووده ی ژماره: ۲۵۷ و ۲۵۶ و ۲۵۸ که له پێشه وه له باسه گانی مزگه وتدا رابوو و ردن.

له عهینی و له فه تحولباریدا دهفه رموی: مه به ست له (اعتدال) له کورنووشدا نه وه یه: که نوێژ خوێن ههردوو ئه ژنۆی و بهری دهستی و تهوێلی له سههر نوێژگا که ی دابنۆ، قوورسی سههری بخته سههر شوێن کورنووشه که ی و ههردوو ئانیسکی لهزهوی بهرزموه بکا، ههروا له لاقه برهغه گانی خۆشیه وه که می دووریان بخته وه، خۆی نه نووسی نۆ بهیه که وه و متیش نه بی بهزه و ییه که وه، له هه مان گاتا لای خوارووی له شی که می بهرزتر بی له لای سهرووی بالای، وه له م کردارانه دا راده ی میانه و هه ددی وه سه ط بگری، که می کیش سکی له پانه گانی بهرزموه بکا، به مه دهگوتری ئیعتیدال له نیوان خۆگرمۆله کردن و خۆف شه وه کردندا.

۳۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَّتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ أَكُلْ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ نَفْسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِ). (الحديث ۵۳۷- طرفه في: ۳۲۶۰) (۲۶۷)

ئه بهوهره یه (ژمزی خوای لی بن) فهرمووی: پێغه مبههر (دروودی خودی له سههر بن) فهرمووی: (کاتی گهرما دادی، به فیئکی نوێژی نیوه پۆ بکه و ماوه یی دوا ی بکه، له قه رجه ی گهرما ی نیوه پۆ دا مه یکه، چونکه قه رجه ی گهرما له هالاوی ناگری دۆزه خه، ناگر له لای خودا سکا لا له حالی خۆی ده کا و ده لێ: ئه ی پهرومردگارم!

(۲۶۷) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: استحباب الإبراد بالظهر في شدة الحر، رقم: ۶۱۷، ۶۱۵، ۱۴۰۰.

ناوسكى خۇم خواردۇتەۋە پىشاۋم بەسەر يەكە، لەناو خۇما پەنگەم
 خواردۇتەۋە، پىشاۋىيەكەم بەدەر، جاخودا رېگەي دا كەدوۋ ھەناسەبدا،
 ھەناسەيى لەزىستانا ھەناسەيى لەھاۋىنا، دەي قىرچەي گەرمەي ھاۋىن و
 تەشقى سەرمەي زىستان - كەنئەۋە ھەستىيان پى دەكەن - بىرئىتىن لەو دوو
 ھەناسەيەي دۇزەخ، كەلەزىستان و ھاۋىنا دەيان دا). (ت/۱/۱۹۷/۸ ز-۴۷ ژ ۳۵۵ ج-۴
 = ش/د/ت/ن).

بۇنمۇنە لەسەر لىكۇلئىنەۋەي پىسپۇرئە، ھەتا بەباشى لەكۇرۇكى دەق و
 ئامازەي ئەم فەمايىشتە نەستەفانە ھالى بىين و، شوين بۇچوۋنى لاۋازى
 ناپسپۇران نەكەۋىن، ئەم نۇمۇنە لەشكىردنەۋە بۇچوۋنى جىاجىيا،
 لەفەتھولبارى يەۋە، راگۇيز دەكەم:

(راجىيى ھەيە لەناو زانايانا، كەنايا ئەم سكالايە، بەزىمانى ھالە، يابەزىمانى
 گوتارە؟ ھەردەستەيى يەكە لەم دوورايەي بەلاۋە پەسەندە، ئىبنۇعەبدولبەر
 دەفەرمۇئ: ھەريەكە لەم دوو فەرمائىشتەروۋى ئاراستەي ھەيە، ۋەيئەي تىرى
 لەدەقى ئايىنى دا ھەيە، بەلام بۇچوۋنى يەكەم دامەزراۋترە) قازى عەيازىش
 دەفەرمۇئ: (راي يەكەم ديارى ترە) قورطوبى دەفەرمۇئ: (گفتەۋ لەفەكە
 بىرپرەي بەسەر ھەقىقەتدا، شتى ۋا بۇخا كارىكى ئەستەم ۋە ھال نىيە، لەم
 جىگەيەدا، ھەرگاتىكىش پىغەمبەرى راستگۇ، لەبابەت كارىكى ۋاۋە، كەروودانى
 لەتوانادا ھەي، ۋەپىۋىستى بەتەئۋىل (ساخ كىردنەۋە) نەي، ھەۋاللىكى
 راگەياند، لەكاتى ۋادا ئەم فەرمائىشتە بىرپرەي بەسەر ۋاتاي راستەقىنەيى دا
 باشترە، نەك بەسەر ۋاتاي مەجازىدا) نەۋەيىش ھەروا دەفەرمۇئ: بۇيە
 دەفەرمۇئ: بىرىنى بەسەر راستەقىنەيىدا دروستى تەۋاۋە. تۇرپىشتىش ھەروا
 دەفەرمۇئ: بەلام شىخى بەيضاۋى دەفەرمۇئ: (بىرىنى بەسەر ۋاتاي مەجازىدا
 لەبارترە: كەۋاتە: مەبەست لەسكالاي دۇزەخ كىلپەسەندىن و تاۋ سەندىنەيى،
 ۋەمەبەست لەۋە كەدەلئى ناوسكى خۇم خواردۇتەۋە پىشاۋم بەسەر يەكە،

پالەپەستۆو بەسەریه‌کا ترشانی پارچه‌کانیه‌تی، وەمەبەست لەهەناسەدانی بریتی یە لەو گەرماو سەرمایه‌ی کەلێ ی دەرده‌چی. زهینی کوری مونی‌ریش دمه‌رموئ: هه‌لب‌زاردە برینیه‌تی به‌سەر واتای راسته‌قینه‌دا، چونکه‌ شتی وا له‌توانای ده‌سته‌لاتدا هه‌یه، وه‌له‌به‌ر ئه‌وه‌یش گهرجی گوتار نیستی‌عاره‌ ده‌کری بۆته‌عبیر له‌حالی، وه‌شتی واکاریکی ناسراو و بی‌سراوه، له‌گوفتوگۆدا، به‌لام له‌سەر ئه‌م شیوه‌ی وا له‌م فەرمووده‌دا، دووره‌ له‌مه‌جازه‌وه، له‌شی‌وازی گوفتوگۆی ناسایی که‌باوو سانایی بی‌ به‌دەر، چونکه‌ ئه‌ومتا له‌سەر‌ه‌تاوه‌ وشه‌ی سکا‌لا به‌کاره‌ینراوه، ئه‌وسا روون کراوته‌وه‌ که‌دمقی سکا‌لاکه‌ چۆنه، سکا‌لاکه‌ قه‌بوول‌کراوه‌ و پێگه‌ی پێ دراوه‌ دووه‌ناسه‌ بداو، دوا‌یی روونی‌ش کراوته‌وه‌ که‌هۆی سەر‌مای زستان و گەر‌مای هاوین ئه‌و دوو هه‌ناسه‌ی دۆزه‌خه، وەهەناسه‌کانیش ته‌نیا دوان و به‌س). فەر‌مایشتی فە‌ت‌حول‌باری ته‌واو.

وشه‌یه‌کی دل هه‌ژین: له‌عه‌ینی دا دمه‌رموئ: ئه‌مه‌ به‌لگه‌یه‌ له‌سەر ئه‌وه‌ که‌دۆزه‌خ شت تی ده‌گا و هۆشی هه‌یه، له‌کتی‌با ده‌لی: شت نیه‌ که‌وه‌ک به‌هه‌ست و دۆزه‌خ گو‌یی سووک بی. هه‌روا له‌پ‌ی‌وا‌یه‌ت دا هات‌وو‌ه که‌ دۆزه‌خ گوفتوگۆ له‌گه‌ل هه‌زمت (هه‌زی خ‌وی له‌ بی) دا ده‌کا، وە‌بانگی موس‌ول‌مان ده‌کا: (تی‌په‌رپه‌ ئه‌ی خاوه‌ن ب‌پ‌وا، واشه‌وقی رووناکی تو گ‌ری منی کو‌ژانه‌وه‌!).

٣١٦- عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ لِلظَّهْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى رَأَيْنَا فِيءَ الثَّلُولِ). (الحديث: ٥٣٩ طرفه في: ٥٣٥). (٢٦٨)

نه بودمزی غیفاری (همزای خوی لای بی) فهرمووی: لهسه فهریکا له خزمه تی
 پیغه مبهردا بووین، بانگدر که بیلال بوو، ویستی بانگی نیومرؤ بدا،
 پیغه مبهردا (دروودی خودای لسمر بی) پیی فهرموو: (بیخهره فیئکی) له پاشا پاش ماوهیی
 تریش بیلال ویستی بانگ بدا، دیسان پیغه مبهردا (دروودی خودای لسمر بی) پیی فهرموو:
 (زیاتریش بیخهره کاتی فیئکی) ئیتر هه موو جارئ که بیلال دهیویست بانگ
 بدا، پیغه مبهردا (دروودی خودای لسمر بی) پیی فهرموو: (زیاتریش بافینک بی) هه تا
 روانیمان واته ته پولکه کانی دهورو بهرمان سیبهری لای ئیوارهیان بویهیدا
 بوو، نهوجا هه زهرمت (همزای خوی لای بی) ریگهی بیلالی دا بانگی نهو نیومرؤیهی دا).

۳۱۷- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ فَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا عِظَامًا ثُمَّ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا فَأَكْثَرَ النَّاسُ فِي الْبُكَاءِ وَأَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خُذَافَةَ السَّهْمِيُّ فَقَالَ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ خُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ غَرِضْتُ عَلَى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ آتِفًا فِي غُرُضِ هَذَا الْحَائِطِ فَلَمْ أَرَ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ). (الحديث: ٥٤٠ طرفه في: ٩٣). (٢٦٩)

نه نهسی کوپی مالیک (همزای خوی لای بی) فهرمووی: خهئک گهل پرسیاریان له
 پیغه مبهردا (دروودی خودای لسمر بی) دهکرد، بگره به پرسیار بیزاریان کردبوو، جارؤزی
 هه زهرمت (همزای خوی لای بی) لهوکاته دا که خور له ناوهراستی ئاسمان لاده دا که سه ره تای
 نویژی نیومرؤیه، له مال دمرچوو نویژی نیومرؤی کرد، نهوسا رؤیشته
 سهردوانگهو بهراوهستانه وه وتاریکی فهرموو، باسی قیامه تی کردو باسی
 نهوهی کرد که زور کاری گه وره کاره ساتی سامناکی تیادا رووده دا، نهوجا

فهرمووی: (ههركهسێ چهزی لهچی پرسیارێكه باپرسیار بكا، ههرجی شتیكم لی پرسیار بکهن پیتان دهتیم، مادام لهم شوینهدا بم).

كاتی مهردوم حالهكهیان بینسی، ترسیان لی نیشت و زۆر گریان، پیغه مبه ریش (دروودی خودی لهسهر بێ) خوش خوش دهیغه رموو: (دهی پرسیارم لی بکهن) جاعبدو لالی کوری حوزافه ی نهل - سههمی هه لسا گوتی: باوکی من کییه؟ فهرمووی: باوکی تو حوزافه یه (نیتر خوش خوش ههر دهیغه رموو: (دهی پرسیارم لی بکهن) جاعومه ر مهترسی نهوهی لی نیشت که نه مه هه ره شه بی و سه ره تابی بۆهاتنی سزایه کی سهخت، له به ره نه وه عومه ر هات به چۆکا و فهرمووی: خودامان به په رومردگاری خۆمان قه بوو له و، ئیسلاممان به نایین قه بوو له، موحه ممه دمان به پیغه مبه ر قه بوو له. نه وسا چه زه رت خامۆش بوو، له پاشتر فهرمووی (دروودی خودی لهسهر بێ): (هه رگیزاو هه رگیز وهك نه مپۆ له بابه ت چاکه و له بابه ت خراپه وه شتم نه دیوه، چونکه به هه شت و دۆزه خیان هی نایه به رچاوم و له پال نه م یواردا وینه ی هه ردووکیانم دی!) (ت/ ١ / ٢/٣٦٩)

٣١٨- عَنْ أَبِي بَرزَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَغْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السَّتَيْنِ إِلَى الْمِائَةِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ ثُمَّ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَكَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يَبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ). (الحديث ٥٤١ - أطرافه في: ٥٤٧، ٥٦٨، ٥٩٩، ٧٧١) (٢٧٠)

نه بو به رزه (همزای خوی له بێ) فهرمووی: جاران پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسهر بێ) کاتی که له نوێزی به یانی ده بووه، به ری دنیا رووناك ده بووه، به رهنگیکی واکه هاو نیشینی خۆمان ده ناسیی هه وه، به لام له سه ره تای نوێژ دابه ستنه وه به باشی

نہماندہناسیہو، پیغمبر (درویدی خودی لیسر ہی) دوری شہست نایہت تادوری سد نایہتی تیا دہویند. ئەوگاتہیش نویزی نیومرۆی بۆ دہکردین، کەخۆر لادەدا بەدیمەن لەناومرپاستی ئاسمان، کەنویزی عەصریشی بۆمان دہکرد ہیشتا خۆر بەگوور بوو، بەتین بوو، هەمان بوو لەپاش نویزی عەصر دہچوو بۆئەوہەری مەدینە، کەدەہاتەوہ ہیشتا خۆر بەگووربەتین بوو، ئەبومینہال فەرمووی: ئەو گوتەییەم لەیاد نەماوہ کەئەبوبەرەزە بۆکاتی داہاتی نویزی شیوان فەرموی، ئەبوبەرەزە فەرمووشی: حەزرت (مزی خوی لێ بێ) هەتا سییەکی شەویش دەرہەستی دواخستنی نویزی خەوتنان نەبوو). (ت/۱/۱۹۶/۴ = ز-۴۷-۳-۳۵۳ ج-۴).

۳۱۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَثَمَانِيًا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ). (الحديث ۵۴۳- طرفاه في: ۵۶۲، ۱۱۷۴) (۲۷۱)

ئیبینوعەبباس (مزی خودایان لێ بێ) فەرمووی: جارەجارە پیغمبر (درویدی خودی لیسر ہی) لەمەدینە، نویزی نیومرۆو عەصری کۆدەکردەوہو بەجەمەع هەشت رگاتی دہکرد، بەلام بەدووچار، لەپیشا چوار رگات نویزی نیومرپی دہکردو سلاوی دەداہیوہ، دوابەدوای ئەوہ یەگسەر چوار رگات نویزی عەصری دہکردو سلاوی دەداہیوہ، ھەرودھا شیوان و خەوتنانیشی کۆدەکردەوہو بەکۆکردنەوہ حەوت رگاتی دہکرد بەلام بەدوسلاو دانەوہ). (ت/۱/۲۰۲/۵ = ز-۴۹-۳۷۰ ج-۴ ش/د/ت/ن).

روونکردنەوہ:

پیشەوا عەسقەلانی لەفەتحوالباریدا، دہفەرموی: کۆمەلێ لەپیشەوایانی شەریعەت، بەپێی روائەت (ظاہیر) ی ئەم فەرموودمیہ، بڕیاریان داوہ،

که جه مع و کۆکردنه وهی دوو نویژ له مائه وه بۆ نیشته جی، به بی به هانه، جاروبار دروسته، به مهر جی ئەم جه معه نهکا به پیشه ی هه می شه یی، وهک ئیبنوسیرین و رمبیه و ئەشهه ب و ئیبنولونزیر و قه ففالی که بیر، خه طابی دمفه رموی: کۆمه لی له دهسته ی فهرمووده (ئه صحابی حه دیث) یش هه مان رایان هه یه، به لگه شیان فهرمووده که ی موسلیمه، که له کۆتای یه که یدا دمفه رموی: عهرزی ئیبنو و عه بباسم کرد: پیغه مبه ر (درووی خودای لاسهر به) له بهر چی ئاوی کردوه، به بی ئەوه که له سه فه ردا بی، یاترسی دوژمنی هه بی، یاباران بی، نویژی کۆکردۆته وه؟ فهرمووی: مه به سستی پیغه مبه ر (درووی خودای لاسهر به) له م کۆکردنه وه ئەوه مبوو نه ته وه که ی تووشی سه راسی و نار هه تی نهکا. فهرمایشتی عه سه قه لانی ها ته کۆتایی. منیش که وه مرگ پریم ده ئیم: کارکردن به م رایه بۆه موو که سی دروسته، چونکه ئەم زانایانه هه موو خاوه ن پایه به رزن، به لام به مهر جی، وهک ئەوه زانایانه دمفه رموون، کۆکردنه وه که له بهر پیویستی بی، واته: له بهر حاجه ت، وهک ئەوه نویژ که ره له و کاته دا کاریکی گرنگی هه بی، مه سه لا پزیشک بی و خه ریکی عه مه لیات بی، کریکار بی و سه ر که رمی کار بی و ده سستی نه په رژی ده ست له کاره که ی هه لبرئی.

۳۲۰- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ قِيلَ لَهُ: (كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ؟ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ الَّتِي تَدْعُوْنَهَا الْأَوَّلَى حِينَ تَذْخَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدَنَا إِلَى رَحْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَكَسَيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَكَانَ يَسْتَجِبُ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءُ الَّتِي تَدْعُوْنَهَا الْعَتَمَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيْسَهُ وَيَقْرَأُ بِالسِّتَيْنِ إِلَى الْمِائَةِ). (الحديث ۵۴۷ طرفه في: ۵۴۱). (۲۷۲)

سه ییاری کوری سه لاهه ده فهرموی: له خزمهت باوکم دا چووین بو خرمه تی
 نه بوبه رزه ی نه سه له می (دزمای خوی لای بی) باوکم عه رزی کرد: پیغه مبه ری خودا (دروودی
 خوادای لای بی) نویژه فهرزه کانی چون ده کردو له که یا ده یکردن؟ فهرمووی: نویژی
 قرچه ی نیوه پوی نه وکاته ده کرد که خور له ناو پرستی ئاسمان لاده دا، که ئیوه
 پی ی ده لئین: نویژی یه که م. کاتی عه صریشی مکرد خوره یشتا زیتو زیندوو
 بوو، واته: به گورو به تین بوو، زمرده ل نه گه رابوو، جاری واده بوو هه مان
 بوو له پشت پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سه ر بی) نویژی عه صری به کومه لی ده کردو
 ده گه راپیه وه بۆ ماله وه ی که له و په ری مه دینه وه بوو، وه ل حال هیشتا خور زیتو
 به گوو بوو، سه ییار فهرمووی: له یادم نه ماوه که نه بوبه رزه سه باره ت به کاتی
 نویژی شیوان چی فهرموو، ده ستووری هه زمه ت (دزمای خوی لای بی) وابهو: له پیش
 کردنی نویژی خه وتناندا هه زی له نووستن نه بوو، له پاش کردنی نویژی
 خه وتنانیش هه زی له گو ف تو گو نه بوو، کاتی کیش له نویژی سه به ینی ده بووه
 بیاو هاو نشینی خوی ده ناسیه وه، هه زمه ت (دزمای خوی لای بی) ده وری شه ست نایه ت
 تاسه د نایه تی له نویژی به یانیدا ده خویند). (ریاض الصالحین/ ٤/ ١٣٦٦/ ١).

راقه و شیکردنه وه:

نه بوبه رزه له موسو لمانه پیشینه کانه، ئاماده ی ئازاد کردنی شاری مه که که
 بووه، له وه دوایش هه تا هه زمه ت (دزمای خوی لای بی) ومفات ده کا هه ر له خرمه تیدا
 غه زا ده کا، له شه ستو چواری کۆچیدا له مه رو، یاله به صره، یاله بیابانی
 سه جستان ده مرئ، چوار فهرمووده ی له بوخاریدا هه یه.

٣٢١- عَنْ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَخْرُجُ
 الْإِنْسَانُ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَتَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ). (الحديث ٥٤٨ - أطرافه
 فی: ٥٤١، ٥٥٠، ٥٥١، ٧٣٢١) (٢٧٣)

ئەنەسى كۆرى مالیک (رەزى خوى لى بىن) فەر مووى: جاران لەسەردەمى پىغەمبەردا كاتى نوپىزى عەصرمان دەکرد، هەمان بوو لەپاش نوپىز دەچوو بوخىلى بەنى عەمرى كۆرى عەوف كە لەقوباء بوون، كەدوو ميل لەمەدینەو دەوور بوون كەدەگەيشته ئەوئ دەپروانى خەرىكى نوپىزى عەصرن).

٣٢٢- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفَعَةً حَتَّىٰ يَذْهَبُ الذَّاهِبُ إِلَى الْعَوَالِي فَيَأْتِيهِمُ وَالشَّمْسُ مُرْتَفَعَةً وَبَعْضُ الْعَوَالِي مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَىٰ أَرْبَعَةِ أَمْيَالٍ أَوْ نَحْوِهِ). (الحديث ٥٥٠) (٢٧٤)

ديسان ئەنەس (رەزى خوى لى بىن) فەر مووى: جاران كە پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىن) جەماعەتى نوپىزى عەصرى بۆمان دەکرد، هیشتا خۆر بەرزو بەتىن و بەشەوق بوو، هەبوو دەچوو بۆ عەوالى، كەدەگەيشته ئەوئ هیشتا هەر خۆر بەرزبوو، عەوالى جەند گوندىك بوون لەدەورى مەدینە بوون، نزیکەكەیان دوو ميل بوو، دوورەكەیان هەشت ميل دەبوو، هەیان بوو دەورى چوار ميل دەبوو).

٣٢٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي تَقْرَأُ صَلَاةَ الْعَصْرِ كَأَنَّكَ تَرَىٰ أَهْلَهُ وَمَالَهُ. (الحديث ٥٥٢) (٢٧٥)

ئىبنوعومەر (رەزى خويان لى بىن) فەر مووى: پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىن) فەر مووى: (هەرکەسى نوپىزى عەصرى بچى وەك ئەو دەوایە كەمال و منالى بەفیر و دابىن) (ت/١/١٩٠/٤ ز-٤٤ ژ-٣٤٠ ج-٤ = ش/د/ت).

(٢٧٤) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب استحباب التكبير بالعصر، رقم: ٦٢١-١٤٠٧.

(٢٧٥) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: التغلض في تقويت صلاة العصر،

۳۲۴- عَنْ بَرِيدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَنَّهُ قَالَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ: فَقَالَ بَكْرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ. (الحديث ۵۵۳ - طرفه في: ۵۹۴)

ئەبومەلیح (بەرزەیی خەوای لەسەر بێ) فەرەمووی: لەغەزایەکا، لەڕۆژیکی هەورە روژدا، لەگەڵ بورەیدەدا بووین، فەرەمووی: زوو نوێژی عەصر بکەن چونکە پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) دەفەرەمووی: (هەرکەسێ نوێژی عەصر نەکا کردەي ئەو و بر دەي با). (ت/ ۱/ ۱۹۱/ ۵ + -ز- ۴۴-ژ- ۳۴۱-چ- ۴ = ریاض الصالحین ۳/ ۸۳۵/ ۶).

راقە و شیکردنەوه:

بورەیدەي کۆری ئەل - حوصەیب (بەرزەیی خەوای لەسەر بێ) هاوڕێی پێغەمبەرە، سەدوشت و چوار فەرەموودەي لە پێغەمبەرەوه گیراوتەوه، سێ فەرەموودەي لەبوخاریدا هەیە، لەمەرو لەکاتی غەزاکردندا وەفاتی کردووه، دوواترین هاوڕێی پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) بووه کە لەخۆراسان لەسائی شەست و دوو دا مردووه، رمزای خەوای ئی بێ.

۳۲۵- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً يَغْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ وَسَبَّحَ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ). (الحديث ۵۵۴ - اطرافه في: ۵۷۳، ۴۸۵۱، ۷۴۳۵، ۷۴۳۶) (۲۷۶)

جەریر (بەرزەیی خەوای لەسەر بێ) فەرەمووی: شەوێ لەخزمەتی حەزەرت دا بووین، شەوێ چار دەي مانگ بوو، تەماشایەکی مانگی کردو فەرەمووی: چۆن نیستاکە

هه مووتان به ناسانی و ناسوودمی ئەم مانگە دەبینن بەبێ پالەپەستۆ، لەقیامەتیشا ناوا خودای خۆتان دەبینن، بۆبیینی تووشی هیچ ناپەهەتی و پالەپەستۆیی نابن، جاتادەتوانن ئاگاداری نوێژی بهیانی و نوێژی عەسەربن و مەیان چۆینن، چوونکە ئەم دوو نوێژە ھۆی چوونە بەھەشت و دیتنی خودان، ئینجا ھەزەرت (عزای خۆی لێ بێ) ئەم نایەتە ی خۆیندەو: (وسبح بحمد ربك قبل طلوع الشمس وقبل غروبها) ۱۳۰/۲۰ - واتە: بەباشی ئاگاداری ی نوێژی بهیانی و نوێژی عەسەربەن و ھەمیشە لەناو نوێژدا سوپاس و ستایشی خودای خۆتان بکەن). (ت/۱/۱۹۰/۲ - ش/د/ت)

۳۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَتَعَابُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَرْجُ الَّذِينَ بَاثُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ). (الحدیث ۵۵۵ - اطرافه فی: ۳۲۲۳، ۷۴۲۹، ۷۴۸۶) (۲۷۷)

ئەبوھورەیرە (عزای خۆی لێ بێ) ھەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموێ: چەن فریشتەیی بەشەوو چەن فریشتەییەکی تر بەرۆژ بەرودوا بەدیارتانەو دەبنو، بەسەر مۆشکەتێکی دەگەرن، و ھەردوو لایان لەنوێژی بهیانی و نوێژی عەسەردا یەکتەر دەگەرن و یەکتەری دەگۆڕن، جاکات ئێوە تاقەمە فریشتەییەکی کەوا شەو لەدیارتان بوون، سەردەکەوئێوە بۆ خەمەتی خودای گەورە پەروردگار، لێیان دەپرسی - ھەرچەندە کەخۆشی باشتەر حالیان دەزانێ - دەفەرموێ: کەئێوە ھاتنەو لەلای ئەو بەندانەیی منەو چییان دەکردو خەریکی چی بوون؟ دەلێن: کەئێمە چووین بۆلایان ئەوان نوێژیان دەکرد، کەئێمەیش ھاتینەو دیسان ھەر نوێژیان دەکرد). (ت/۱/۱۸۴/۶ - ز- ۴۴ - ژ- ۳۳۸ - ج- ۴ = ش/ن).

٣٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِذَا أَدْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ وَإِذَا أَدْرَكَ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ). (الحديث ٥٥٦ - طرفاه في: ٥٧٩، ٥٨٠) (٢٧٨)

ثهبوهورديره (رمزى خوى لى بن) فهرمووى: خوْشهويست (درودى غودى لى بن) فهرمووى: (ههركهسى فرياي يهك ركاتى نويزى بهيانى لهپيش خوْركهوتندا بكهوى) ثهوه فرياي نويزى ثهوه بهيانى يه بهتهواوى دهكهوى، بهواتا بهحازر دميكا، نهك بهقمزا، وه ههروهها كهسى فرياي ركاتيكى نويزى عهصر بكهوى، لهپيش خوْرتاوايوندا، ثهوه فرياي نويزى عهصرى ثهوه روزه بهتهواوى دهكهوى). (ت/١/٢٠٠ / ٢ ز-٤٨-٣٦٤، ٣٦٥ = ش/د/ت/ن)

٣٢٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيَمَا سَلَفَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأَمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ أُعْطِيَ أَهْلُ التَّوْرَةِ التَّوْرَةُ فَعَمِلُوا بِهَا حَتَّى اتَّصَفَ النَّهَارُ ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِرَاطًا قِرَاطًا ثُمَّ أُعْطِيَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ الْإِنْجِيلَ فَعَمِلُوا بِهِ حَتَّى صَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِرَاطًا قِرَاطًا ثُمَّ أُعْطِيتُمْ الْقُرْآنَ فَعَمِلْتُمْ بِهِ حَتَّى غُرُوبِ الشَّمْسِ فَأُعْطِيتُمْ قِرَاطَيْنِ قِرَاطَيْنِ قَالَ أَهْلُ التَّوْرَةِ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَقْلُ عَمَلًا وَآكْثَرُ أَجْرًا قَالَ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ أَجْرِكُمْ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَا فَقَالَ فَذَلِكَ فَضْلِي أَوْتِيهِ مَنْ أَشَاءَ). (الحديث ٥٥٧ - أطرافه في: ٢٢٦٨، ٢٢٦٩، ٣٤٥٩، ٥٠٢١، ٧٤٦٧، ٧٥٣٣) (٢٧٩)

(٢٧٨) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: من أدرك ركعة من الصلاة فقد أدرك، رقم: ٦٠٨ = ١٣٧٠.

(٢٧٩) أخرجه مسلم (العيني/٥/٢٢٠٥) لاحظ: فتح الباري ج/٢/٢٩١/٦٠٢ حيث يعده من أفراد البخاري المترجم.

ئىبنو عومەر (مەزى خۇبان لى بى) دەفەرمۇئ: لە پىغەمبەر (دروودى خودى لەسر بى) خۇيم
 بىست دەيفەرموو: (ماودى مانەودى ئىوہ لەچاو مانەودى ئەونەتەوانەى تردا
 كەلەپىش ئىوہودە لەجىھانا بوون كەمە، بەقەد نىوانى نوپۇزى عەسرو شىوانە،
 تەورات خەلات كرا بەدەستەى تەورات، ھەتا نىومرۇ كارىان پى كرا، ئىتر
 كۆلىان دا، وھەرىەكەى سەرو قىراتيان پى درا، لەپاش دا ئىنجىل خەلات كرا
 بەدەستەى ئىنجىل، ئەوانىش ھەتا نوپۇزى عەسر كارىان پى كردو كۆلىان دا،
 ئەوانىش يەكى سەرو قىراتى خۇيان وەرگرت، ئىنجا ئەم قورئانە بەخەلاتى
 درا بەئىمە، وئىمە تانوپۇزى شىوان كارمان پى كرا، واتە: ھەتا كاتى نرىكى
 كۆتايى جىهان، ومىەكى سەرو دوو قىراطمان وەرگرت). جا دەستەى تەورات و
 ئىنجىل گوتيان: ئەى پەرورەدگارى ئىمە! بۆبەمانە يەكى سەرو دوقىراتت داو،
 بەلام بەئىمە يەكى سەرو يەك قىرات؟ لەگەل ئەوھشدا كەئىمە كارمان لەوان
 زۆرتەر كروودە!؟ خوداى گەورەو سەرورەش دەفەرمۇئ: ئايا لەپاداشى خۇتان
 ھىچ كەمترە پىتان داو؟ دەلین: نەخىر، دەفەرمۇئ: دەئەوہ بەشو
 بارەوبەھرى خۇمە بەكى ئارموزو بكەم دەیدەمى). (ت/۲/۲۶۳/۵ ز-۷۵ تاج-۳
 ج-۴). (۳۵۸۳-۴)

راقە و شىكردنەوہ:

ئىمامى حەرەمەین (مەزى خۇاى لى بى) دەفەرمۇئ: (بىرارى شەرع لەو فەرموودانە
 وەرناگىرپن كەدەگىرپن بەضەر بولەئەل) ئەم فەرموودەيەش ضەر بولەئەلەو،
 بەئموونە ھىنراوہتەوہ، لەبەرئەوہ مەرج نىيە كەموشەبەھ و موشەبەھوبىھى
 لەھەموو روويەكەوہ چوون يەك بن.

۳۲۹- عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا وَإِنَّهُ لَيَنْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ). (الحديث ۵۵۹) (۲۸۰)

رافعی کوری خدیج (رمزی خوی لن بن) دمفه رموی: نهوسا که له گه ل پیغه مبه ردا (درودی خودی له سر بن) نویژی شیوانمان دمکرد، ده گه راینه وه بو شوینی خو مان هیشتا دنیا نه وه ندده رووناك بوو شوینی دمه تیرمان ده بینی، که تیرمان دمه قاند دهمان بینی له کوئ دده له زموی. (ت/۱/۱۹۸/۱۲ ز- ۴۷ ژ- ۳۵۹ چ- ۴).

۳۳۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِأَلْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ نَقِيَّةً وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجَبَتْ وَالْعِشَاءَ أَحْيَاءًا وَأَحْيَاءًا إِذَا رَأَوْهُمْ اجْتَمَعُوا عَجَلًا وَإِذَا رَأَوْهُمْ أَبْطَأُوا آخَرًا وَالصُّبْحَ كَانُوا أَوْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيَهَا بَغْلَسًا). (الحديث ۵۶۰ - طرفه في: ۵۶۵) (۲۸۱)

له جابری کوری عه بدوللا (رمزی خوی لن بن) پرسیار کرا: له ج کاتیکا پیغه مبه ر (درودی خودی له سر بن) نویژه فه رزهکانی ده کرد؟ فه رموی: له فرجه ی گه رمای نیومرودا نویژی نیوه پروی ده کرد، که نویژی عه صریشی ده کرد خو ر هیشتا به گور بوو، تینی مابوو، زهرد هه لئه گه رابوو، که خو ریش ناواده بوو نویژی شیوانی ده کرد، نویژی خه وتنانیشی جاروبار پیشی ده خستو، جاروباریش دوا ی ده خست، له سر نه م شیویه: نه گه ر نویژخوینه کان زوو کو ببونایه ته وه، زووبه زوو جه ماعه تی خه وتنانی بو ده کردین، به لام نه گه ر نویژکه ره کان

(۲۸۰) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: بيان أن أول وقت المغرب عند غروب الشمس، رقم: ۶۳۷ = ۱۴۲۹.

(۲۸۱) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: استحباب التبكير بالصبح، رقم: ۶۴۶ = ۱۴۵۸.

درهنگ بهاتنایه، نهویش خهوتنانی دوادهخست، بهتاریکولیللهکهیش نویژی بهیانی بو دهکردن). (ت ۴/۱۹۶/۱ ز- ۴۷ ژ- ۳۵۱ ج- ۴ ش/د/ن).

۳۳۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُقْلٍ الْمُرَبِّيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَغْلِبَنَّكُمُ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمُ الْمَغْرِبِ قَالَ وَتَقُولُ الْأَعْرَابُ هِيَ الْعِشَاءُ). (الحديث ۵۶۳) (۲۸۲)

عبداللای کوری موغهفهل نهل -موزمنی- (رمزی خودی لری) فهرمووی: خوشهویست (درودی خودی لهسر بر) فهرمووی: (عهرمه دهشت نشینهکان ناوی نویژی شیوانتان لی نهگورن و، نهکه نئیوهیش چاو لهوان بکهن و، بهنویژی شیوان بلین: عیشاء، چونکه نویژی شیوان خودا ناوی ناوه مغریب). عهبدوللا دیفهرموو: عهرمه سارانیشینهکان بهنویژی مهغریب دهلین: نویژی عیشاء.

رافه وشیکردنهوه:

عبداللای کوری موغهفهل یهکیکه لهدهستهی پهیمانی خوشنوودی (بهیعهتوریشوان) کهپیشیان دهگوتری: (اصحاب الشجرة: یارانی درهخت) عهبدوللا دیفهرموو: بهدهستی خوُم لق و پۆپی نهو درهختم له پیغهمبهر (درودی خودی لهسر بر) دوور دهخستهوه، کهلهکاتی ریکهوتنی حودهیبیهدا پهیمانی بهیعهتوریشوانی لهژیردا سازدرا، چلو و سی فهرموودهی ههیه، لهبوخاریدا پینجی ههیه، کاتی شاری (تست) نازادکرا عهبدوللا یهکهم کهس بوو لهدمروازهکیهوه چوه ژوورهوه، لهههموو کهسی زیاتر حهسهنی بهصری فهرموودهکانی دهگیریتتهوه، یهکی بوو لهو دهکهسه کهنیمای عومهر ناردنی بو بهصره، ههتا دانیشتوانی شارمزی نایین بکهن، حهوت منالی ههبوو، سالی

شہستی گۆچی لہبہ صرہ مرد، لہسہر راسپیڑی خوی ئہبویہرزہی ئہسلہمی
نویژی لہسہر تہرمہکھی کردا (ف - ۳۲۰)

۳۳۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عَمْرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرِكُمْ). (الحديث ۵۶۶ - أطرافه في: ۵۶۹، ۸۶۲، ۸۶۴) (۲۸۳)

عائیشہ (ہمزای خوی لہ بن) فہرمووی: بہرلہوہی کھنئیسلامہتی لہ شوینانی تریش
جگہ لہناوشاری مہدینہ، بلاوبیبتہوہ، شہوی لہشہوان، پیغہمبہر (ہرووی خوی لہسہر
بن) نویژی خہوتنانی دواختو درہنگ کردی، ہہتا عومہر ہاواری لی ہہلئساو
فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! بفہرموو جہماعہتہکہمان بو بکہ، درہنگہ،
ژنانو منالان لہناو مزگہوتا خہویان لی کھوتووہ، لہمہ زیاتر ناتوان
چاومپروانی جہماعہت بکہن، ئہوسا حہزرہت (ہمزای خوی لہ بن) ہاتہدمرہوہو ہات
بوئانو مزگہوتو، بہنامادہبوانی ناومزگہوتہکھی فہرموو: (ئہم چاومنواری
کردنہ بہکھم مہزان، ئہمہ بہہرہیہکی گہورہیہ، خودا لہم کاتہدا بہس
بہئیوہی داوہ، کھسی ترنییہ جگہ لہئیوہ، لہدانیشتوانی سہر رووی زہوی،
کھلہم دہمہدا چاومنواری ئہم نویژمبکا، وھک ئیوہ چاومنواری دہکھن!)

راقہ و شیکردنہوہ: ہروانہ فہرموودہی ژمارہ: ۳۳۴ کھوا لہدواوہ.

۳۳۳- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ أُنَا وَأَصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِيَ فِي السَّقِينَةِ نُزُولًا فِي بَقِيعِ بَطْحَانَ وَالتَّيِّبُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ يَتَنَاقَبُ التَّيِّبُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ كُلَّ لَيْلَةٍ نَفَرٌ مِنْهُمْ فَوَافَقْنَا

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَأَصْحَابِي وَلَهُ بَعْضُ الشُّغْلِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ فَأَعْتَمَ
بِالصَّلَاةِ حَتَّى ابْهَارَ اللَّيْلُ ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِهِمْ فَلَمَّا قَضَى
صَلَاتَهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ عَلَى رَسُولِكُمْ أَبْشِرُوا إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ
مِنَ النَّاسِ يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ غَيْرُكُمْ أَوْ قَالَ مَا صَلَّيْ هَذِهِ السَّاعَةَ أَحَدٌ غَيْرُكُمْ لَا
يَذْرِي أَيَّ الْكَلِمَتَيْنِ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى فَرَجَعْنَا فَفَرَحْنَا بِمَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث ۵۶۷) (۲۸۴)

ئەبومووسا (بەزى خەوى لى بى) فەرمووى: لەيەمەن بووین ھەوالمان بىست كە
پيغەمبەر (درووى خەوى لى بى) كۆچى كردوو ھەمەدينە، جاخۆم و دووبرام و
بەنجاو سى كەسى لەخزمەكانم، كۆچمان كرد بۆلاى، سواری پاپۆرى بووین
لەحەبەشە ھەلى رشتين لەلاى نەجاشى، لەوى تووشى جەعفەرى كۆرى
ئەبوطالب و ھاورپكانى بووین، وەلەوى ماينەو ھەتا كاتى گشتمان پيگەو
بەگەمى گەراينەو ھەمە بۆلاى پيغەمبەر (درووى خەوى لى بى) لەمەدينە بوو، ھەموو
شەوى دەستەيى لەيارانى، لەكاتى نوپژى خەوتنانا بەنۆرە ئيشكى
پيغەمبەريان دەگرت، كاتى خۆم و ھاورپكانم چووین بۆ خزمەتى ھەزرت
(بەزى خەوى لى بى) واپيگەوت خەرىكى سوپا رپكخستن بوو، لەبەرئەو نوپژى
خەوتنانى دواخست، ھەتا شەو تەواودرنگ بوو، شەو تەواو زرنگايەو،
ئەو جاهاتە دەرەو ھەتا بۆ مژگەوت و نوپژى خەوتنانى بەكۆمەل بۆكردين،
كەنوپژەكەى تەواو كرد بەئامادەبوانى فەرموو: (ھيواش بن، لەجيگەى
خۆتان مەبزوین، مژدەتان لى بى، يەكيگە لەنازو بەھرەكانى خودا
كەرژاندوو پەتە بەسەر ئيوەدا، ئەو يەكە لەم كاتەدا ئەم نوپژە دەكەن،
كەجگە لەئيوە لەم دەمەدا كەسى تر ئەم نوپژە ناكە) يا ھەزرت فەرمووى:
(بەس ئيوە لەم كاتەدا ئەم نوپژە دەكەن) راوى دەفەرمووى: نازانم ھەزرت

(مزی خوی سن سن) کام لهم دووشتی فہرموو. نہ بومووسا فہرمووی: نیت زور زور
 بہ شادمانی گہراپنہوہ له خووشی نہم مزده خووشی کہ له پیغہ مہرمان بیست).
 (بروانہ: تاج / ۴/۳۲۷ از - ۱۰۲ تاج - ۳ ژ ۳۱۶۷ - ۴ = کوردی).

۳۳۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرَكُمْ). (الحديث ۵۶۹ طرفه في: ۵۶۶). (۲۸۵)

بروانہ فہرموودہی ژمارہ ۳۳۲ لیردا نہمہی زیاترہ: عائشہ فہرمووی:
 نہوسہردہمہ نوپژ بہجہماعہت ہہر لہمہدینہ دہکرا، چوونکہ لہمہککہ نوپژ
 بہدزی دہکرا، شوپنہکانی تریش نسلامہتی یان پی نہگہیشتبوو، دہستووری
 پیغہمبہرو یارانۃ وابوو: نوپژ خہوتنانیان لہنیوانی ناوابوونی سوورایی
 کہناری ناسمان و تپہرپوونی سیپہکی یہکہمی شہودا دہکرد.

وفي رواية: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (فَخَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ الْآنَ يَقْفُرُ رَأْسُهُ مَاءً وَاضِعًا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ لَوْ لَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرَتِهِمْ أَنْ يُصَلُّوْهَا هَكَذَا فَاسْتَبْتُ عَطَاءَ كَيْفَ وَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَأْسِهِ يَدَهُ كَمَا أَبْأَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَبَدَّدَ لِي عَطَاءُ بَيْنَ أَصَابِعِهِ شَيْئًا مِنْ تَبْدِيدٍ ثُمَّ وَضَعَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ عَلَى قَرْنِ الرَّأْسِ ثُمَّ ضَمَّهَا يُعْرِهَا كَذَلِكَ عَلَى الرَّأْسِ حَتَّى مَسَّتْ إِبْهَامُهُ طَرَفَ الْأُذُنِ مِمَّا يَلِي الْوَجْهَ عَلَى الصَّدْغِ وَكَاحِيَةِ اللَّحْيَةِ لَا يُقْصَرُ وَلَا يَنْطِشُ إِلَّا كَذَلِكَ. وروى عن أنسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) هذا الحديث فقال فيه: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِصْ خَاتَمَةِ لَيْلَتِئِذٍ. (ريواية ابن عباس ۵۷۱ - طرفه في: ۷۲۳۹ وريواية أنس الحديث ۵۷۲ - أطرافه في: ۶۰۰، ۶۶۱، ۸۴۷، ۵۸۶۹) (۲۸۶)

له گپړانه وهی ئیبنوعه باسدا (همزی خودبهان لری بی) دمفه رموی؛ جا که عومهر هه لساو
 فهرمووی؛ نهی پیغه مبهری خودا! بفرموو جه ماعه ته که مان بو بکه،
 پیغه مبهر (دروودی خودی لسمهر بی) خوئی شور دبوو، که له هود ده که ی خوئی هاته دهره وه
 بوناو مزگه وت هیشتا سهری تهر بوو، ئیستایش ههر ده لئی شیوهی نه و کاته ی
 واله بهر چاوم، سهری ناوی لی ده تکا، ههر دوو دهستی له سهر سهری دانا بوو،
 فهرمووی (دروودی خودی لسمهر بی)؛ (مه بادا زحمه تی ئومه تم بدهم، دنا فهرمانم پی
 ده کردن که له م ده مه دا نوپزی خه وتنان بکه ن) ئیبنوعه باس به کرده وه
 گپړایه وه که چو ن چو نی پیغه مبهر (دروودی خودی لسمهر بی) دهستی له سهر سهری خوئی
 دانا بوو؛ جاتوژی په نجه کانی بلاو کرده وه نه و جا نووکی په نجه کانی له سهر
 لاسهری داناو، نه و جا په نجه کانی به یه که وه لکان، وناوا په نجه کانی راکیشا
 به سهر سهریدا به ره ولای خواره وه، هه تا ههر دوو په نجه که له ی له ناستی لاجانی
 دایان له نووکی گوپکانی، له لای روویه وه. وه له سهر هه مان شیوه دهستی هیئا
 به سهر لاجانگی و به سهر سهریشیدا، پپشه واه نه سیش (همزی خوئی لری بی) نه م
 فهرمووده یی گپړاومته وه، له گپړانه ومیه کا له دواکه یه وه دمفه رموی؛ ئیستایش
 ده لئی بریسکه ی نه نگوستیله که ی پیغه مبهر (دروودی خودی لسمهر بی) واله بهر چاوم،
 که له وشه وه دا دمدره وشایه وه). (ت/۱/۱۹۹ + ز- ۴۷ ژ- ۳۶۰ ت/ ۴ ز- ۳۵ ل- ۱۱۶).

شیکردنه وه:

بروانه فهرمووده ی ژماره: ۱۱۴. نه م فهرمووده ییش یه کیکه له و ددوازده
 حه دیشه ی که ئیبنوعه باس به خودی خوئی له پیغه مبهر خوئی بیستووه.
 هه روا بروانه شهرحی نه وهی له سهر سه حیحی موسلیم ج/ ۵ ص ۱۴۱، مبحب
 (باب وقت العشا و تاخیرها)

۳۳۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: (مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ) (الحدیث ۵۷۴). (۲۸۷)

ئەبوموسای ئەشعەری (بەزەیی خەوی لە بەی) دەفەر مەوی: پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بەی) (هەرکەسێ دوو نوێزە فێنکەکە بکا، کە نوێزی بەیانی و نوێزی عەصرن، دەجێتە بەهەشت) (ت/۱/۱۹۰/۳ ز-۴۴ ژ-۳۴۰ ج-۴ = ش).

۳۳۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ تَسَحَّرُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قُلْتُ كَمْ بَيْنَهُمَا قَالَ قَدَّرَ خَمْسِينَ أَوْ سِتِينَ يَغْنِي آيَةً). (الحديث ۵۷۵ - طرفه في: ۱۹۲۱) (۲۸۸)

ئەنەس (بەزەیی خەوی لە بەی) فەر مەوی: زەیدی کۆری ئابیت بۆیگێر پامەو دەفەر مەوی: چەندکەسێ بووین لەخزمەت پێغەمبەردا پارشیومان کردووە ئینجا هەڵساین چووین بۆ نوێزی بەیانی، گوتم: نیوانی پارشیووەکەو بانگەکە چەندێ دەبوو؟ فەر مەوی: دەوری پەنجا تاشەست نایەت دەبوو).

۳۳۷- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: (كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةً بِي أَنْ أَذْرِكَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۵۷۷ - طرفه في: ۱۹۲۰) (۲۸۹)

سەهلی کۆری سەعد (بەزەیی خەوی لە بەی) فەر مەوی: لەمالی خۆمان لەناو خێزانما پارشیوم دەکرد، ئەوجا بەپەله دەجووم بۆ مزگەوت، هەتا فریای جەماعەتی نوێزی بەیانی بکەوم لەگەڵ پێغەمبەردا (دروودی خەودی لەسەر بەی) .

۳۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (شَهِدَ عِنْدِي رَجُلَانِ مَرْضِيُونَ وَأَرْضَاهُم عِنْدِي عَمْرٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ). (الحديث ۵۸۱) (۲۹۰)

(۲۸۸) أخرجه مسلم في الصيام، باب: فضل السحور وتأكيد استحبابه، رقم: ۱۰۹۷ = ۲۵۴۷.

(۲۸۹) من أفراد البخاری عن المسلم (رضي الله عنه) (عينی/۱۰/۲۹۸/۲۹) المترجم.

(۲۹۰) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: الأوقات التي نهى عن الصلاة فيها: ۸۲۶ = ۱۹۸.

ثیبنوعه باس (رمزى خوابان لى بى) فهرمووى: جهن پياوچاکی، کهیه کیکیان عومه
بوو، که به لامه وه نهو لههه موویان بوړاست گۆیی و نایینداری په سهندتر بوو،
شایه تیان لادامو فهرموویان: پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه بى) له پاش کردنی نویژی
به یانی هه تا خوړ هه ل دى، ریگه ی کردنی نویژی سوننه تی نه ده دا، هه روه ها
له پاش کردنی نویژی عه صریش ریگه ی کردنی نویژی سوننه تی نه ده دا هه تا
خوړ ناوادمبى. (ت/۱/۲۰۳/۱ = ز-۵۰ ژ-۳۷۲ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

۳۳۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا تَخْرَوْا بِصَلَاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا). (الحديث ۵۸۲ - أطرافه
في: ۵۸۵، ۵۸۹، ۱۱۹۲، ۱۶۲۹، ۳۲۷۳) وقال ابن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا)
قال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إذا طلع حاجب الشمس فأخروا الصلاة
حتى تغيب) (الحديث ۵۸۳ - طرفه في: ۳۲۷۲) (۲۹۱)

ثیبنو عومه (رمزى خوابان لى بى) فهرمووى: پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه بى) فهرمووى:
پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه بى) فهرمووى: (بهقه سستی له کاتی خوړکه وتن،
یا خوړ ناو ابوونا نویژ مه کهن) له گپړانه ومیه کا: ثیبنوعومه (رمزى خوابان لى بى)
فهرمووى: پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه بى) فهرمووى: (که خوړ له ناسو وه سه ری کی شا
نیتر نویژ مه کهن تابه قه د رمیک بهرز دهبیته وه، که خوړیش گه یشته دهم
که ل نووکی لای خواری ناو ابوو نیتر نویژ مه کهن تابه ته واوی ناوا دمبى).
(ت/۱/۲۰۴/۲ = ز-۵۰ ژ-۳۷۳ = ش/ن).

۳۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نَهَى عَنْ بَيْعَتَيْنِ وَعَنْ لَيْسَتَيْنِ تَقْدَمُ وَزَادَ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ: وَعَنْ صَلَاتَيْنِ نَهَى عَنْ
الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ). (انظر: ۲۳۳).

(بروانه: فہرموودہی ژمارہ: ۲۳۳) لہ گپرانہ وہی ئیرمدا ئہمہی پترہ: وەنەہی ی کردووہ لہم دوو کاتہیش کەنوئیزیان تیا دا بکری: لہ پاش کردنی نوئیزی بەیان ی ھەتا خۆر ھەل دئ، وەلہ پاش کردنی نوئیزی عەصر ھەتا خۆر ئاوا دەبی. (بروانه: ۳۳۸).

۳۴۱- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنَّكُمْ لَتُصَلُّونَ صَلَاةً لَقَدْ صَحَّبْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيَهَا وَلَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَغْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ). (الحديث ۵۸۷- طرفه في: ۳۷۶۶) (۲۹۲)

موعاوییەہی کوپی ئەبوسوفیان (پەزای خوای لی بی) فەرمووی: ئیوہ لہم سەردەمەدا دوو رکات نوئیزی سوننەت لہ پاش نوئیزی عەصرەوہ دەکەن، ئیئە کە ھاوریتیی پیئغەمبەری خودامان کردووہ (دروودی خوای لی بی) نەمان دیوہ کە ھەزەمت (پەزای خوای لی بی) ئەو نوئیزە بکا، بە لکوو پیئغەمبەر (دروودی خوای لەسەر بی) نەہی دەکرد لہ کردنی ئەم دوو رکاتە لہ پاش نوئیزی عەصرەوہ).

۳۴۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (وَالَّذِي ذَهَبَ بِهِ مَا تَرَكَهُمَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ وَمَا لَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى ثَقُلَ عَنِ الصَّلَاةِ وَكَانَ يُصَلِّي كَثِيرًا مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا تَغْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيهِمَا وَلَا يُصَلِّيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ مَخَافَةَ أَنْ يُثْقَلَ عَلَى أُمَّتِهِ وَكَانَ يُحِبُّ مَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ). (الحديث ۵۹۰- أطرافه في: ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۱۶۳۱)

عائیشە (پەزای خوای لی بی) فەرمووی: بەخودایە کە پیئغەمبەری بێردووہ بۆلای خوێ، پیئغەمبەری خودا ھەتا مردو گەیشتەوہ بەخزمەتی خودای گەورە، ئەم دوو رکاتە سوننەتەہی لہ پاش نوئیزی عەصرەوہ تەرک نەکردووہ، کاتیکیش ومفات ی کردو چووہوہ بۆدیوانی خودا کەبەگران و بەزەحمەت نوئیزی بۆدەمکرا، چوونکە پیئغەمبەر (دروودی خوای لەسەر بی) کاتی چووہناو سائەوہ کەمی گوشتی گرتو

قورس بوو، نیت زوربه‌ی شه‌ونویژی به‌دانیشتنه‌وه ده‌کرد. پیغه‌مبه‌ری خودا (درویدی خودای لږ بر) نه‌م دوو رگاته سوننه‌تی پاش نویژی عه‌صره‌ی له‌ماله‌وه ده‌کرد، له‌مرگه‌وت نه‌یانی ده‌کرد، له‌ترسی نه‌وه نه‌بادا باری نومه‌تی گران بکا، نه‌وانیش چاو له‌وبکه‌ن و بیانکه‌ن و نویژه سوننه‌ته‌کانی به‌رودوای نویژمه‌رزه‌کان زور ببن و نویژخوین به‌ئاسانی بو‌ی نه‌کرین، چونکه هه‌میشه حه‌زی ده‌کرد که‌کار بو‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسلامی خو‌ی ئاسان بکا. (ب/۵۰۶/۱/۸+۹+۱۰ ز-۱۸۵ ژ-۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷ ج-۴ ب/۱/۵۰۴+۳+۴ شهرحی نه‌وه‌وی له‌سه‌ر صه‌حیحی موسلیم ج/۶ ص ۱۳ + ص ۲۷).

۳۴۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (رَكْعَتَانِ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُهُمَا سِرًّا وَلَا عَلَانِيَةً رَكْعَتَانِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ). (الحديث ۵۹۲ طرفه في: ۳۹۰). (۲۹۳)

دیسان عائیشه (همزی خوی لږ بر) فه‌رمووی: دوونویژ هه‌ن، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بر) نه‌به‌نه‌یینی و نه‌به‌ناشکرا ته‌رکی نه‌ده‌کردن: دوورکات له‌پیش نویژی به‌یانی یه‌وه‌و دوورکات له‌پاش نویژی عه‌صره‌وه‌).

۳۴۴- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سِرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَّسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنْ الصَّلَاةِ قَالَ بَلَّالٌ أَنَا أَوْقِظُكُمْ فَاضْطَجَعُوا وَأَسْتَدَّ بَلَّالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَعَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَتَنَامَ فَاسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا بَلَّالُ أَيْنَ مَا قُلْتَ قَالَ مَا أَلْقَيْتَ عَلَيَّ نَوْمَةً مِثْلَهَا قَطْ قَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ يَا بَلَّالُ قُمْ فَأُذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ فَتَوَضَّأَ فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْتِیَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى). (الحديث ۵۹۵ - طرفه في: ۷۴۷۱). (۲۹۴)

(۲۹۳) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين باب معرفة الكعتين اليتين كان يصليها، رقم: ۸۲۵.

(۲۹۴) من أفراد البخاری (فتح الباری ۹۱/۲ حديث/۶۰۲) المترجم.

ئەبوقەتادە (پەزىلەت خەلىپەسى) فەرەمۇۋى: لەسەفەرىكا خۇم لەخزمەت ھەزرەتدا بووم، شەۋى كەۋتەنەپ، ھەندى لەبرادەران ەرزىان كەرد: ئەي پەيغەمبەرى خودا! خۇزگە سەرخەۋىكەمان دەشكان و لەپەش بەيانا و چانىكەمان دەگەرت، فەرەمۇۋى: (ئاخىر دەترسم خەۋتان ئى بىكەۋى و ئاگاتان لەنۆپۇزى بەيانى نەمىنى) بىلال فەرەمۇۋى: بىخەۋن مەن خەبەرتان دەكەمەۋە. جا ئەۋانەش پالەكەۋتن و خەۋيان ئى كەۋت، بىلالەش ۋا خەكەى خۇى يەخ داۋ پەشتى پەۋەى دا. جا بىلالەش خەۋزۇرى بۇھىناۋ چاۋى چوۋە خەۋۋ نوۋست، كە پەيغەمبەر (دروۋى خوداى لەسەر بى) خەبەرى بۇۋە خۇرلەناسۇۋە گۇچكەى كىشا بو، فەرەمۇۋى: (ئەي بىلال! كۈا ئەۋەى تۇ گوتت؟ تۇ نەتگوت مەن خەبەرتان دەكەمەۋە؟) بىلالەش فەرەمۇۋى: ھەرگىز خەۋى ۋا قوۋرس نەگرتووم. فەرەمۇۋى (دروۋى خوداى لەسەر بى): (ئەمە خواستى خوا ۋابوۋە، خوا لەئەزەلدا ئەمەى لەچارە نوۋسىۋەن، لەراستىدا ئەۋدەمەى كەخەۋتان ئى كەۋتوۋە خوا خەۋى ئى خەستوۋن و لەسەر خواستى خوا خەۋتان ئى كەۋتوۋە لەۋ دەمەدا كەخۇى خواستى لەسەر بوۋە گىانتانى بىر دۇتەۋە بۇلاى خۇى، ۋە لەۋدەمەدا كەخۇى خواستى لەسەر بوۋە گىانتانى گىراۋەتەۋە بۇناۋ جەستەتان). ئەۋجا پەيغەمبەر (دروۋى خوداى لەسەر بى) دەست نۆپۇزى گەرت، كاتى دەستيان كەرد بەجەماعەت خۇر بەرز بو، تەۋاۋ سې ھەل گەرابوۋ). (ت/۲۰۱/۱ ز ۴۹- ژ ۳۶۸).

نۆپۇزى قەزا بەجەماعەت دەكرى

۳۴۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كِدْتُ أُصَلِّيَ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ تَغْرُبُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَقُمْنَا إِلَى بُطْحَانَ فَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ وَتَوَضَّأْنَا لَهَا فَصَلَّيْ

الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ). (الحديث ۵۹۶ - أطرافه في: ۵۹۸، ۶۴۱، ۹۴۵، ۴۱۱۲) (۲۹۵)

جاییری کوری عہدوللا (پہزای خویان لئ بئ) فہرمووی: روژی غہزای خہندہق لہ پاش خورناوا ، عومہری کوری خہططاب (پہزای خوی لئ بئ) ہاتو دہستی کرد بہ جنیودان بہ بیپر وایانی قورہیش، فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! خہریک بوو خورناوادمبوو ئہوسا نوپژی عہصرم بوکرا؟ پیغہمبہر (دروودی خودی لئ بئ) فہرمووی: (بہ خودا من ہیشتا نہیم کردوود!). ئہوجا ہہ لئساین چووین بو شیوی بو طحان کہوا لہ مہدینہ، پیغہمبہر (دروودی خودی لئ بئ) لہوئی دہستنوپیژی گرت بو نوپیژو، نیمہیش دہسنویژمان گرت بوئی، ئہوجا نوپیژی عہصری بہ کومہل بو کردین لہ پاش خورناو ابوون. لہ پاشتر نوپیژی شیوانیشی بہ جہماعہت بو کردین).

باسی قہزای نوپیژی لہ بیر چوو

۳۴۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيَصِلْ إِذَا ذَكَرَهَا لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي). (الحديث ۵۹۷) (۲۹۶)

ئہنہسی کوری مالیک (پہزای خوی لئ بئ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لئ بئ) دہفہرموئی: (ہہرکہسی ہہرنویژیکی لہ بیر چوو، لہکاتی خویدا نہ یکرد باہرکاتی یادی کہوتہوہ ئہوکاتہ بیکا، ئیتر جگہ لہمہ بریتی (کہفارت) ی

(۲۹۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب الدليل لمن قال الصلاة الوسطى العصر رقم: ۶۳۱.

(۲۹۶) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الصلاة، باب: قضاء الصلاة الفائتة، واستحباب تعجيل قضائها، رقم: ۶۸۴ = ۱۵۶۷.

ترى نييه، وهك خودا دمه رموى: (أقم الصلاة لذكرى) طه/٢٠- ١٤. واته: به تاييه تى ناگادارى نويزه كهت بكهو لهكاتى خويا بيكه بويا د كردن و ناوبردنى من). (ت/١/٢٠١/١ ز- ٤٩ ژ- ٣٦٦+ ٢+ ٣+ ٤ - ش/د/ ت/ ن)

٣٤٧- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انتَظَرْتُمْ الصَّلَاةَ. (الحديث ٦٠٠). (٢٩٧)

ديسان نه نهس (بروى خوى لى بن) فهرمووى: شهوى بيغه مبهر (بروى خودى لى بن) نويزى خه و تنانى دواخت، له نيوه شه ودا كردى، كه له نويز بؤوه فهرمووى: خه لكى تر نويزى خويان كردو خه وتن، به لام نيوه نه وتى چاو نواري نه نويزه ده كه ن نه ماويه تان هه موو به نويز بؤوحيه). (ت/١/١٩٩/١٣ ز- ٤٧ ژ- ٣٦٠ چ- ٤).

٣٤٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِنْهُ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ). يريد بذلك أنها تحزم ذلك القرآن. (الحديث ٦٠١ طرفه في: ١١٦). (٢٩٨)

(بروانه فهرمووده زماره: ٩٥). ليردها نهم پترييه هيه: مهبه ستى بيغه مبهر (بروى خودى لى بن) لهم فهرموودميه نه وميه: كه له پاش سهد سالى تر لهم رؤوه كهس نامينى لهم خه لكهى كه نىستا هه ن وان له سهر رووى زهوى و نهم چينه نىستا هيه كو تايى دى، مهبه ست نه وه نييه كه له پاش سهد سالى تر قيامهت هه دى و كهس نامينى (ت/٤/٣٦٥/٢ تاج- ٣ ز- ١١٢ ژ- ٣٨٩).

(٢٩٧) أخرجه مسلم (عينى/٩٦/٥٧٦) باب وقت العشاء وتأخيرها - المترجم - ١٤٤٤-١٤٤٧.

(٢٩٨) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: قوله (صلى الله عليه وسلم) لا تأتى مائة

باسی کوفتوگو له پاش نویژی خه ووتنان

۳۴۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أُنَاسًا فَقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامٌ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَلَاثٍ وَإِنْ أَرْبَعٍ فَخَامِسٍ أَوْ سَادِسٍ وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ فَاطْلُقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَشْرَةٍ قَالَ فَهُوَ أَنَا وَأَبِي وَأُمِّي فَلَا أَذْرِي قَالَ وَأَمْرَاتِي وَخَادِمٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ لَبِثَ حَيْثُ صُلِّيَتِ الْعِشَاءُ ثُمَّ رَجَعَ فَلَبِثَ حَتَّى تَعَشَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ وَمَا حَبَسَكَ عَنْ أَصِيَابِكَ أَوْ قَالَتْ ضَيْفِكَ قَالَ أَوْ مَا عَشَيْتِيهِمْ قَالَتْ أَبَوْا حَتَّى تَجِيءَ قَدْ غُرِضُوا فَأَبَوْا قَالَ فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ فَقَالَ يَا غُنْثُرُ فَجَدِّعْ وَسَبِّ وَقَالَ كُلُوا لَا هَيْنًا فَقَالَ وَاللَّهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا وَإِنَّمِ اللَّهُ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبًّا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا قَالَ يَغْنِي حَتَّى شَبِعُوا وَصَارَتْ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ مِنْهَا فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ يَا أُخْتُ بَنِي فِرَاسٍ مَا هَذَا قَالَتْ لَا وَقُرَّةٌ عَيْنِي لَهَا الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِثَلَاثِ مَرَّاتٍ فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَغْنِي يَمِينَهُ ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَقْدٌ فَمَضَى الْأَجَلَ فَفَرَّقْنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنَاسٌ اللَّهُ أَغْلَمَ كَمَ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ). (الحديث ۶۰۲ - أطرافه في: ۳۵۸۱، ۶۱۴۰، ۶۱۴۱). (۲۹۹)

عەبدوڕەحمانی گوڕی ئەبوبەکرێ سەددیق (ڕەزای خواپەسار لەسەر) فەرمووی: دانیشتوانی میوانخانەی صوففە خەلکیکی ھەزار بوون، جاری پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر) فەرمووی: (ئەوێ نانی دووکەسی ھەیە بایەکی لەم میوانانە لەگەڵ خۆی بباتەوێ بیکا بەسێھەمیان، ھەروا ئەوێ نانی چوار کەسی ھەیە

باپینچ ھەمىٰ لەگەڵ خۆى بباتەو، يا فەرمووى: باپینچ ھەمىٰ ياشەشە ھەمىٰ لەگەڵ خۆى بباتەو) ئيتەر ئەبوبەكریش (رمزى خواى لى بن) سى كەسى لەگەڵ خۆى ھىنايەو، بۆمالەو، پىغەمبەر خۆى (درووى خوداى لەسەر بن) دەكەسى لەگەڵ خۆى بردەو، عەبدورەحمان فەرمووى: ئىمە من و باوكم و دايكم بووين، راوى فەرمووى: وابزانم عەبدورەحمان فەرمووشى: ژنەكەى من و نۆكەرىكىشمان لەگەڵ بوو. نۆكەرەكە ھى ئىمە و مالى باوكم بوو، بەلام ئەبوبەكر خۆى چوووە بۆلاى حەزرىت و لەلاى ئەو شىوى كردهو، ھاتەو ئەوەندەى خودا مەيلى لەسەربوو لەشەو رابووردبوو، جازنەكەى پى ى گوت: بۆچى درەنگ ھاتیتەو بۆلاى ميوانەكانت؟ ئەویش بەدايكمى فەرموو: ناشى ھەتا ئىستا شىوت بۆدانەنابن؟ دايكىشم فەرمووى: خۆلكيان كردن تانانيان بۆدابنرى، بەلام رازى نەبوون تاخۆت نەيەیتەو. عەبدورەحمان فەرمووى: جامنىش لەترسى باوكم چووم خۆم شاردهو نەبادا لەسەر ميوانەكان قسەم پى بلى. جاباوكم بانگى كردم و فەرمووى: خويڤى! ئەو لەكوئى؟ ئەى لچ و لىوت بكرى، ئەى واوالىكراو؟ ئەو بۆنانت بۆنەم ميوانە دانەناو؟ جا كەلەحالەكە حالى بوو بەميوانەكانى فەرموو: دىبخۆن، بەنۆشى گيانتان نەبى، ديارە سووچى خۆتان بوو، سابەو خودايە بەھىچ جۆرى نابى من لى بخۆم، عەبدورەحمان فەرمووى: شتىكى سەير رووى دا، بەھەقى خوا ھەرباروويەكمان لەخواردەمەنيەكە ھەلدەگرت لەبن پارووەكەو بەرز دەبۆو و پترو زۆرتەر دەبوو، ئيتەر ھەروا ھەتا تىرمان خوارد، كەچى نانەكە زىادى كردبوو، كەمى نەكردبوو، ئەبوبەكریش بەووردى سەرنجىكى ئەم حالەى داو فەرمووى: ئەرى كچەكەى بەنى فىراسى ئەو چىيە؟ دايكىشم فەرمووى: منىش وەك تۆى لى دىزانم، بەلام سویندم بەوہى كەبوو بەمايەى ئەم چاو و دل روۆشنى يەم نانەكە ئىستا سى فاتى پىشتريەتىو، لەپىت و فەرى تۆ ميوانەكانتەو خودا پىت و فەرى تى خستوو، لەبەرئەو ئەبوبەكریش

(دروودی خودی لیسر بئ) سوینده کهی خوئی شکاندو تیکه یه کی بو موفه رکی له وانه موفه رکه خواردوو فهرمووی: دیاره ئه و سوینده ی که خواردم له م نانه نه خوّم ئه و له شه ی تانه وه بوو، چونکه نانی پیرۆزی وا حه یفه مرۆلّی ی نه خوا' ئه و جا قهره وانه کهی به خواردده مه نییه که وه هه لگرت و بردی بو خزمه تی حه زرت، له وئ دای نا بۆ به یانی، عه بدو ره حمان فهرمووی: له وه و پیش له نیوانی ئیمه و له نیوانی هۆزیکێ تر دا په یمانئ هه بوو، ماوه ی په یمانه که مان ته و او بوو بوو، سوپا که که هاتنه وه بۆ مه دینه؟، حه زرت (په زوی خوی لئ بئ) کردنی به دوا زده به شه وه هه ر به شی له و سوپایه سه رکرده یه کی بۆ دانا، هه ر سه رکرده یی مه گه ر خودا بۆ خوئی بزانی چه ند که سی له گه ل دا بوو، له گه ل ئه وه یشدا ئه و ناو چی شته که مه که له و قهره وانه دا بوو، له سه ره تا وه به به ره که تی ئه بوبه کری سه دیق و له دوا یی دا به پیرۆزی حه زرت (په زوی خوی لئ بئ) به ره که تیکی ناشکرای وای تی که وت به شی ئه و هه موو سوپایه ی کردو ئه وانیش گشتیان لیان خواردو به سیانی کرد). (ریاض الصالحین/ ۳/ ۱۰۸۲/ ۱).

شیگردنه وه:

له فه تحو لباریدا ده فهرموئ: نامه ی کاته کانی نوێژ (کتاب موافیت الصلاة) بریتیه له سه دو حه فده فهرمووده، سی و شه شیان ته علیقن، ئه وانه ی تریان موته صیلن، له مانه چل و هه شتیان بوخته و پالفتن - واته: خالیصه ن - سه شت و نۆشیان دووبارن، جایا له م نامه یه خویا دووباره کراونه ته وه، یاله پیشه وه. هه موویان پیشه و موسلیمیش (په زوی خوی لئ بئ) په سه ندی کردوون و ئه ویش گێراو نیه تیه وه، جگه له م سیازده یه یان:

۱- فهرمووده ی ئه نه س: (کنا إذا صلینا .. سجدنا علی ثیابنا اتقاء الحر) که رچی موسلیم ئه م فهرمووده ی به مه عنا گێراوته وه.

- ۲- ئەم فەرموودەیی تری ئەنەس کەتیایدا دەفەر موی: (ما أعرف شيئاً مما كان على عهد النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).
- ۳- ئەم فەرموودەیی تریشی کەهەر بەواتا فەرموودەیی دوهمیەتی کەتیایدا دەفەر موی: (وهذه الصلاة قد ضيعت).
- ۴- فەرموودەیی ئیبنو عومەر (إِشْتَدَ الْحَرُّ فَأَبْرَدُوا عَنِ الصَّلَاةِ) رقم-۳۱۵.
- ۵- فەرموودەیی ئەبوسەعید: (أَبْرَدُوا بِالظَّهْرِ....).
- ۶- فەرموودەیی ئیبنو عومەر: (إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيهَا سَلَفٌ قَبْلَكُمْ...) رقم-۳۲۸.
- ۷- فەرموودەیی ئەبومووسا: (مثل المسلمين واليهود والنصارى...).
- ۸- فەرموودەیی ئەنەس: (كنا نصلّي العصر ثم يخرج الإنسان...) بەلام هەردوو پیر لەسەر ئەصلی ئەم فەرموودەییە یەکن.
- ۹- فەرموودەیی عەبدوڵلای کورپی موعەففەل (لا يغلبنكم الأعراب) رقم-۳۳۱.
- ۱۰- فەرموودەیی ئیبنو عەباس: (لولا أن أشق على أمتي.....) رقم-۳۳۴.
- ۱۱- فەرموودەیی سەهلی کورپی سەعید (كنت أتسحر...).
- ۱۲- فەرموودەیی موعاوییە: (إنكم لتصلون صلاة...) رقم-۳۴۱.
- ۱۳- فەرموودە کەیی ئەبوقەتادە: (أخاف أن تناموا عن الصلاة..) هەروا دەفەر موی سێ ئەنەری مەوقوفیشی تیادایە. اه، کەواتە: سەرجهمی فەرموودەو ئەنەرەکانی ئەم (نامەیی کاتەکانی نوێژ) دەگاتە: (۱۲۰) لەم (۱۲۰)ە چل و یەکیان لەتەجریدە کەدا هاتوو. عەبدوڕەحمانی کورپی ئەبو بەکری کورپی ئەبو قوحافە، خۆی و باوکی و باپیری لە ھاوڕێیانی پێغەمبەر بوون، کورپیکی بوو ناوی موحەممەد ئەبوعەتیق بوو، ئەویش لەپیش مەرگی پێغەمبەردا لەدایک بوو، برای هەقی عایشەییە، لەپیزی لەشکری بێڕوایانی قورەیشا ئامادەیی شەری بەدرو شەری ئوحوود بوو، داوای کرد

که پالنهوانی بوی بجیته مهیدان، باوکی ویستی بجی، پیغه مبه ر (درویدی خودی لاسر
 نه یه یشت و پیی فهرموو: (خوتمان پی بهیله!) له پاشتر موسوئمان بوو
 موسوئمانیکی زور جوانی لی دمرچوو، له ناگر بهسته که ی خوده پیبه دا له گهل
 پیغه مبه ر بوو، پالنهوانیکی زور نازاو دلیر بوو، تیره ندازیکی چاک بوو،
 له گهل خالی دا ناماده ی شه ری یه مامه بوو، هه وتی له سه رکرده گانیان گوشت،
 که یه کیکیان (محکم) ی یه مامه بوو، که له سه ر که لی نی له که لی نه گانی قه لاکه
 بوو، نیر سو پای نیسلام له و که لی نه وه هه لپژانه ناو قه لاکه. عه بدورپه حمان
 کوری گه وری نه بوبه گره، له نوم رومانه، پیاویکی پیاوچاکی دین قایمی
 خاوه ن په یمانی راستگو بوو، قهت دروی لی نه بینراوه. له رووداوی نه ل -
 جه مه ل دا له گهل عانی شه ی خوشکی بوو، به لام موحه ممه دی برای له گهل
 پیشه واهلی بوو، روژی موعاوییه له سه ر دوانگه ووتار دمه دا، له خه لکه که
 داوا ده کا که له پاش خو ی یه زی دی کوری هه لپژیرن به جی نشین!!
 عه بدورپه حمانیش دمه رمو ی: (بو نه مه هیر قه لییه ته؟ که ده ستووریان وایه
 هه رگاتی قه یصه ر دمه ری قه یسه ری تر له شوینی داده نی شی!).

موعاوییه له پاش نه م هه لویسته سه د هه زار دره مه می زیوینی بو دده نی ری،
 به لام نه و وری ناگری و دمه رمو ی: (ثایینم نافروشم بوجیهانم) جابه ره و
 مه که که ده که ویته ری، له ری له ناو خه ودا به مه رگی کوتوپر دمه ری، ته ره مه که ی
 ده به ن بو مه که که له و دمه نیژن، سالی په نجاوسی ی کوچی ده بی، کاتی عانی شه
 هه والی مه رگی ده بیستی ده چی بوحه ج، له مه که که ده چی ته سه رگو ره که ی و
 ده گری و نه م شیعه ری موته ممیمی کوری نووه یره ده خوینیته وه که به سه ر
 مالیکی برایدا هه لی داوه له به حری طویل:

و کنا کند مانی جذیمة حقبة

من الدهر حتی قیل لن یتصدعا

فلما نفرقنا کانی و مالکا

لطول اجتماع لم نبت ليلة معا

واته:

وهك دووها ودهمی گیانی به گیانی
 رۆژگاری نۆرمان پیکه وه رانی
 گهر دوون له ناکاو بی چاوه پروانی
 رۆژگاری دووری و جودایی هانی
 تهوونی جودایی وه ها ته نیوه
 پیکه ی په یوه ندی ته و او پر یوه
 منی له کاکم واداپر یوه
 ده لئی له مه و بهر یه کمان نه دیوه!

عه بدور حمان له سه ره تا وه ناوی عه بدولکه عبه بووه، پیغه مبه ر (درویدی خودی لاسر
 بن) ناوه که ی گۆری و کردی به عه بدور حمان، چهند فهرموودیه کی له سه حیح دا
 هه یه، سائی له پاش مهرگی عه بدور حمان عانی شه ی خوشکیشی دهری، رهزای
 خودایان لی بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۴) نامه‌ی بانگ (کتاب الاذان)

سهره‌تای داهاتنی بانگ (باب: بدء الاذان)

۳۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ يَقُولُ: (كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّيُونَ الصَّلَاةَ لَيْسَ يُنَادَى لَهَا فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اتَّخَذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ فَقَالَ عُمَرُ أَوْلَا تَبْعَتُونَ رَجُلًا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بَلَالُ قُمْ فَتَادِ بِالصَّلَاةِ). (الحديث ۶۰۴) (۳۰۰)

ئىبنوعومەر (رمزای خویان لى بى) دهیفرموو: کاتی موسولمانان کۆجیان کرد بۆ مه‌دینه، هیشتا بانگ دانه‌مه‌زرا بوو، خۆیان چاودیڤری کاتی نوڤیزیان ده‌کردو بۆی کۆده‌بوونه‌وه. رۆژی لهم باره‌یه‌وه ده‌ستیان کرد به‌گوفتوگۆ. هه‌ندیکیان فه‌رموویان: بازه‌نگی دابنئیین وه‌ک هی نه‌صرانی یه‌کان، وه‌ک ئه‌وان له‌کاتی نوڤیزدا ناقووس لى بده‌ین، هه‌ندی تریان فه‌رموویان: ئه‌ی بۆئی‌مه‌یش وه‌ک جووله‌که‌کان که‌ره‌نایه‌ک دروست نه‌که‌ین بۆخۆمان. عومه‌ریش فه‌رمووی: ئه‌ی بۆ پیاوی نه‌چى بانگ بدا بۆنوڤیز؟ ئیتر پینغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بى) فه‌رمووی: (ئه‌ی بیلال! هه‌ئسه‌ بانگ بده بۆ نوڤیز)

۳۵۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أُمِرَ بَلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُؤْتَرَ الْإِقَامَةَ). (الحديث ۶۰۵ طرفه فی: ۶۰۳). (۳۰۱)

ئهنه‌س (رمزای خوی لى بى) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بى) فه‌رمانی به‌بیلال کرد که‌وته‌کانی بانگ جووته‌ جووته‌ بلی، وموته‌کانی قامه‌ت به‌تاک بلی،

وتهی: (قد قامت الصلاة) نهبی، بهلام نهم وتهیه لهقامهت دا دووچار بلی) (ت/۱/۲۲۶ ز ۶۱ ژ ۴۲۱ ج ۴ = ش/د/ت/ن).

۳۵۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا تُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ فَلِذَا قَضَى النَّدَاءَ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا ثَوَّبَ بِالصَّلَاةِ أَذْبَرَ حَتَّى إِذَا قَضَى التَّوْبَةَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ أَذْكَرُ كَذَا أَذْكَرُ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظُلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْهَبُ كَيْفَ صَلَّى). (الحديث ۶۰۸ - أطرافه في: ۱۲۲۲، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۳۲۸۵) (۳۰۲)

ئەبوهورەیرە (ڕەزای خۆی لێ ەبێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر ەبێ) فەرمووی: (کاتی بانگ دەدری بۆنویژ شەیتان ھەڵدەتورپێنی و جرت لێ دەدا، تاگوێ ی لەبانگەکە نهبی، جا کە بانگەکە تەواو دەبی دیسان دیتەو تاقامەت دەکری بۆنویژ ئەوجا دووبارە ھەڵدەتورپێنیتەو، کە قامەت تەواو دەبی دیسان دیتەو دەجیتە بنکلیشە ییاو و پێی دەلی: بیر لەمە بکەرەو و بیر لەو بکەرەو، و منە و شتانە ی و دبیر دینیتەو کە لەو دەپیش لەبیری نەبوون، ھەتا بەرادەیکە ی و دلی بێ ناگادەکا کە نازانی چەن رکات نۆیژ دەکا). (ت/۱/۲۲۲ ز ۵۹ ژ ۴۱۴ ج ۴ ش/د/ن).

۳۵۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جَنَّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (الحديث ۶۰۹ - طرفاه في: ۳۲۹۶، ۷۵۴۸). (۳۰۳)

عەبدوڵلای کورێ عەبدوڕەحمانی کورێ صەعصەعە (ڕەزای خۆی لێ ەبێ) فەرمووی: ئەبوسەعیدی خۆدری (ڕەزای خۆی لێ ەبێ) فەرمووی پێم: دەتبینم تۆ حەزت لەمالات و

مهرپداری و دهشته، جاهه رکاتی له ناو مه‌رو مالاته که تا بوویت و بانگت دا، یاله و دهشته بوویت و بانگت دا، ته‌واو دهنگ له بانگه که هه‌لپه، چونکه هه‌رجی له قهری دهنگی بانگمردابی و گوئی ی لی بی، چ جنوکه بی و، چ مروف بی، چ فریشته بی و، چ شتی تربی وه‌ک دارو به‌ردو شتی بی گیانی تر، له‌روژی قیامه‌تا شایه‌تی بۆده‌دن و به‌و شایه‌تییه‌ جاوو دلی روشن ده‌که‌نه‌وه‌و، سه‌ری پی ی به‌زده‌بی. نه‌بوسه‌عید فهرمووی: نه‌م فهرمایشته‌م له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سر بی) خوی بیستوه. (ب/۱/۲۲۳/۲ ز-۵۹ ژ-۴۱۶ چ-۴ = ب/ن).

۳۵۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا غَزَا بَنِي قَوْمٍ لَمْ يَكُنْ يَغْزُو بَنِي حَتَّى يُصْبِحَ وَيَنْظُرَ فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا كَفَّ عَنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ عَلَيْهِمْ). (الحديث: ۶۱۰ طرفه في: ۳۷۱). (۳۰۴)

نه‌نه‌س (ره‌زی خوی لی بی) فهرمووی: یاسای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سر بی) وابوو: که‌دم‌رویشته‌ بۆغه‌زا بۆسه‌ر هۆزی، هه‌تا به‌یانی نه‌دایی نه‌یده‌دا به‌سه‌ریان، جا نه‌گه‌ر له‌کاتی به‌یانیدا گوئی له‌ده‌نگی بانگ بوايه نه‌وا وازی لی ده‌هینان، نه‌گینا له‌پاش به‌یان هیرشی ده‌برده‌ سه‌ریان و، په‌لاماری ده‌دان. (ت/۸/۱۲۰/۲ تاج-۴ ز-۴۶ ژ-۴۴۶۳ = ش/د/ت).

۳۵۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا سَمِعْتُمُ النَّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ). (الحديث ۶۱۱) وعن معاوية (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مثله إلى قوله: وأشهد أن محمداً رسول الله. وكما قال: حي على الصلاة، قال: لا حول ولا قوة إلا بالله وقال: هكذا سمعنا نبيكم (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول (الحديث ۶۱۲ - طرفاه في: ۶۱۳، ۹۱۴) (۳۰۵)

(۲۰۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه (صحيح مسلم بشرح النووي ج/۴ ص ۸۴) المترجم = ۲۴۸۲.
(۳۰۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه، رقم: ۳۸۳.

ئەبوسەئیدی خەدەرى (بەزى خەوى لى بىن) فەرموۋى: خۆشەويست (بەزى خەوى لى بىن) فەرموۋى: (كاتى گۆيتان لەبانگ دەبى بانگدەر چ دەلى ئىوھىش ئەوھ بلىنەوھ). (ت/۱/۲۳۰/۱ ز-۶۳ ژ-۴۲۹ = ش/د/ت/ن).

۳۵۵- (دووبارە- مکرر) موعاۋىيە (بەزى خەوى لى بىن) جارى گۆى لەبانگ بوو، لەسەرەتاي بانگەوھ بانگدەر ھەرچى دەفەرموو ئەوھىش گووتەكەى ئەوى دووبارە دەکردەوھ، ھەتا (واشهد ان محمداً رسول الله) بەلام كاتى بانگدەر گووتى: (حي على الصلاة) موعاۋىيە فەرموۋى: (لاحول ولاقوھ الا بالله) كاتىكەش بانگدەر گووتى: (حي على الفلاح) موعاۋىيە فەرموۋى: (لاحول ولاقوھ الا بالله) ئىتر لەپاش (حي على الفلاح) بانگدەر ھەرچى فەرموو موعاۋىيە ئەوھى دووبارە كەردەوھ، بەبى زىادوكەم. لەپاشا فەرموۋى: لەسەر ئەم شىۋەيەى كەراپوورد وەلامى سەندەوھى بانگم بەگۆى خۆم ژنەوتووھ لەزارى پىرۋزى پىغەمبەرى خۆشەويستى ئىوھ. (بەزى خەوى لى بىن) فەرموۋى: (لاحول ولاقوھ الا بالله) ئىتر لەپاش (حي على الفلاح) بانگدەر ھەرچى فەرموو موعاۋىيە ئەوھى دووبارە كەردەوھ، بەبى زىادوكەم. لەپاشا فەرموۋى: لەسەر ئەم شىۋەيەى كەراپوورد وەلامى سەندەوھى بانگم بەگۆى خۆم ژنەوتووھ لەزارى پىرۋزى پىغەمبەرى خۆشەويستى ئىوھ. (بەزى خەوى لى بىن) فەرموۋى: (لاحول ولاقوھ الا بالله) ئىتر لەپاش (حي على الفلاح) بانگدەر ھەرچى فەرموو موعاۋىيە ئەوھى دووبارە كەردەوھ، بەبى زىادوكەم. لەپاشا فەرموۋى: لەسەر ئەم شىۋەيەى كەراپوورد وەلامى سەندەوھى بانگم بەگۆى خۆم ژنەوتووھ لەزارى پىرۋزى پىغەمبەرى خۆشەويستى ئىوھ.

روونکردنەوھ:

يەكەم: بۆمەشق كەردن لەسەر وەرگىرپانى زاراۋەكانى زانستى فەرموۋەدە، ھەروھەا بۆ شارەزا بوون بەرەبەرە لەمەر جەكانى ھەردوو پىر كەبوخارى و موسلىمن، (بەزى خەوى لى بىن) دەلىين: پىشەوا عەسقلانى لەم شوينەدا دەفەرموۋى: پىشەوا موسلىم (بەزى خەوى لى بىن) لەعومەرى كورى خەططابەوھ، فەرموۋەدەى دەردەھىتى، وینەى ئەم فەرموۋەدەى موعاۋىيە، بەلام بوخارى دەرى نەھىناوھ، چونكە راجىيائى ھەيە لەوھدا كەئەم فەرموۋەدەى عومەرە پەيوەست (موصول)، يا بەرەلايە واتە مۇرسەلى صەحابى يە، وەك پىشەواى فەرموۋەدەناسى گەورە دارەقوطني ئامازەى بۆكردوۋە. ئەم فەرموۋەدەى

موعاویہ پیش موسلیم دہری نہ ہیئاوہ، واتہ: نہ یگیراوتہوہ، چونکہ نہ وپتریہی کہ جیگہی مہ بہستہ لہم فہرموودہیہ بہ پیئ مہرجی موسلیم نیہ، چونکہ رشتہکہی نہ ناسیکی تیدایہ. واتہ: زیادہ مہ قصوودہکہی بہ پیئ مہرجی موسلیم نیہ،

دووم: بانگو قامہت لہم کاتانہدا سوننہتن: لہ پیش نویژدا، لہکاتی ناوانی منائی ساوادا، لہکاتیکا کہ سی دہنگی بہرگوئی بکہوئی و لہجنوکہو بہری و شتی وا بترسی سوننہتہ بانگ بدا، یاقامہت بکا، چونکہ شہیتان لہدہنگی بانگو قامہت ہلڈی، بیسہر ہہموو وشہیی، خودی وشہکہ یاذیکرہکہی کہ لہکاتی بیستنی ئہو وشہیہدا دہگوتری، لہپاش بانگدہروہ، بہشیئہیی، بہدہنگی نزم لہبہرخویہوہ دہلیتہوہ، ئہمہش بؤگشت موسولمانی کہگوئی لہبانگ بی سوننہتہ، تہنانہت بؤ بی دہستنویژو لہشپیش، مہگہر بؤکہسی کہمہہانہی ہہبی، وہک سہراوکہرو نویژکہرو کہسی لہگہل حہلآیدا دروست بووبی، ئہمانہ بؤیان ہہیہ لہپاش تہواوبوونی کارہکہیان بہرپز بانگہکہ بسیئنہوہ، بہمہرجی زور بہینی نہکہوتبی! مہرجہ بانگدہرو قامہتکہر موسولمان بن، مہرجہ بانگدہر فامیدہبی و خاوەن تہمیزو ہوش بی و نیئرینہیش بی، خویندنی قورئان و ویردو یادہکانی تر، وہک تہسبیحات و صہلاوات، بؤ سہندنہوہی بانگو قامہت دہپرئ. تہسبیحات کردن لہپیش نویژی بہیانی و نویژی ہہینی دا دروستہ، سہلاواتدانیش لہسہر پیغہمبہر ہہروا، گہرجی ئہمانہ تازہ قہلان و لہسہردہمی پیغہمبہردا نہبوون لہبہرئہوہ بگرہ ئہگہر نہکرین باشرہ، بہلام کردنیان زیانی نیہ. تہرجیع و تہثویب سوننہتن، سوننہتہ وہقفہو وہستان بہزہنہی ری لہکاتی گوتنی ہہموو (اللہ اکبر) یکا، بانگدہر ہہموو وشہیی بہسہریہکہوہ بہیہک ہہناسہبلی، وہسوننہتہ بؤبانگدہرو قامہتکہر لہپیش بانگو قامہتہکہوہ سہلاوات لہسہر پیغہمبہر بدہن و نزا ناسراوہکہ بخوینن کہدہفہرموی: (اللہم

صل وسلم وبارك على النبي الكريم... الخ) و سوننه ته له نیوانی بانگو و قامه تدا هه مووکه سی نزای باش بکا بو نیشی دین و دنیا ی خو ی و موسو لمانان. (بروانه: شهر حی نه و هو ی، فه تحو لباری، فیهی ئاسان، بهرگی یه که م، لاپه ره/ ۱۴۴ - ۱۴۶).

۳۵۶- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَنْزَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (الحديث ۶۱۴ - طرفه فی: ۴۷۱۹). (۳۰۶)

جاییری کوری عهبدو للاً (همزای خوی لی بن) فهرمووی: خو شه ویست (درووی خودای لسمه بن) فهرمووی: (هه رکه سی له کاتی بیستنی بانگدا بلئ: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقاماً محموداً الذي وعدته)، واته: نه ی خودایه! نه ی خوا و مندی نه م بانگه وازی ته و او ده! نه ی په رومردگاری نه م نو یژه دابه ستر او ده! ببه خشه به موحه م مه د پایه ی هه رمبه رزی نه لو وسيله و پله ی هه ره گه و ردی نه ل - فه ضیله، وه بیبه ره نه و باره گا په سه نده ی که خو ت به ئینت بیی دا و ده، ره وانه ی نه و بی بکه، که مه قامه می شه فاعه تی گه و رده ی. هه رکه سی له و کاته دا نه مه بلئ و نه م نزایه بخو ی نی، له روژی قیامه تا تکای من بو نه و فه بو ول ده بی). (ت/ ۲/ ۲۳۱/ ۱ - ز- ۶۳ - ژ- ۴۳۰ = ب/ د/ ن).

روونگردنه وه:

مه به ست له م باره گا و به ئینه نه م ئایه ته یه: (عسی أن یعشک ربک مقاماً محموداً). نه م نزایه و اباشتره له پاش ته و او بوونی بانگه که بخو ی ندری، مه به ست له بانگه وازی ته و اویش بانگه وازی یه کتاپه رستییه، که پوخته که ی و له بانگ دا.

۳۵۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَأَسْتَهْمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمْ مَا وَلَوْ جَبَّوْا). (الحديث ۶۱۵- اطرافه في: ۶۵۴، ۷۲۱، ۲۶۸۹) (۳۰۷)

نه بوهورديره (همزي خوي لس) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودی لسمبر بی) فهرمووی: (نه گهر نه مەردوو مەدیانزانی خیری بانگدان و پرزی یه که می جه ماعت چه نی گهر میه، و چاره ی تریان نه بوايه که جگه له و تیر و پشکیان له سهر بکن، نه و تیر و پشکیان لی دکردن، جاپشکی کی دمر بچوايه نه وه بانگی ددا، یاله پرزی یه که ما دوه و ستا، نه گهر دهیشیانزانی که خیری زوو چوون بونویزی قرجه ی گهرمای نیومرؤ چه ند گهر میه به هه راکردن دچوون بوی، نه گهر دهیشیانزانی خیری جه ماعتی خه و تنان و جه ماعتی به یانی چه نی گهر میه، نه گهر به گاگولکه ییش بوايه دهاتن بویان).

۳۵۸- عَنْ ابْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ بِلَالًا يُؤْذَنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ رَجُلًا أَعْمَى لَا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ). (الحديث ۶۱۷- اطرافه في: ۶۲۰، ۶۲۳، ۱۹۱۸، ۲۶۵۶، ۷۲۴۸) (۳۰۸)

ئیبینوعومەر (همزي خوابان لس) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودی لسمبر بی) فهرمووی: (بیلال هیشتا شهوی ده مینی که بانگ ددا، جاله بهر نه وه نه گهر ویستتان له پاش بانگی بیلالیش، ههر شت بخون و بخونه وه، تانیب نوومی مه کتووم بانگ ددا ئیتر واز له هه موو شتی بهینن که رۆژووی پی دهشکی). قسه گیره وه

(راوی) فہرمووی: ئیبنوئوممی مہکتووم بیاویکی کویر بوو، بانگی نہدەدا
هەتا لەهەموولایەکەوہ خەلکەکە پێیان دەگوت: وابەیانە بانگدە. (ت/۵/۷۹/۲)
ز-۲۷ ژ-۱۳۱۰ ج-۴ = ش).

رافە و شیکردنەوہ:

ئەبنوئوممی مەکتووم ناوی عەبدوللایە، لەموسولمانە پێشینەکانە
پێغەمبەر زۆر پێزی دەگرت، زۆرجاران پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەیکرد
بەنەمیر لەسەر مەدینە، لەجێنشینی ی عومەردا نامادە ی جەنگی قادسییە
بوو، لەوجەنگەدا شەهید بوو، ئەو کوێردیە کە لەسورمتی عەبەسەدا باس
کراوە.

۳۵۹- عَنْ حَفْصَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
إِذَا اعْتَكَفَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ وَبَدَأَ الصُّبْحُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ
الصَّلَاةُ). (الحديث ۶۱۸ - طرفاه في: ۱۱۷۳، ۱۱۸۱) (۳۰۹)

حەفصە (پەزای خۆای لێ بێ) فەرمووی: کاتێ بەیانی دەداو بانگدەر لەبانگ دەبۆوە،
پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دوورکات نوێژی سوننەتی سووکەلە ی دەکرد،
بەرلەوہ قامەت بکری بۆنوێژی بەیانی.

روونکردنەوہ:

حەفصە هاوسەری پێغەمبەری خودایە، لەسائی سێیەمی کۆچیدا
بەبیوژنی لەدوا عاتیشە شووی کرد بە پێغەمبەر، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ)
دەفەرمووی: (جویرائیل پێ ی فەرمووم: حەفصە رۆژوووەوانیکی باش و
شەوونوێژکەرێکی زۆرچاکە، لەبەهەشتیشا هاوسەری تۆیە!) حەفصە هەتا مرد
هەمیشە بەرۆژوو بوو، کچی عومەری کۆری خەطاب بوو، لەژنە کۆچکارەکان

بوو، سه‌روه‌سیتی باوکی بوو. پینج فه‌رمووده‌ی له‌بو‌خاریدا هه‌یه خوینه‌وار بوو، بر‌وانه: به‌رگی پینجه‌می تاجول ئوصول به‌کوردی لاپه‌ره/ ۱۶۲ = تاج-۳ ز-۳۵ هه‌تا زنجیره ۴۱.

۳۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدُكُمْ أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤْذَنُ أَوْ يُنَادِي بِلَيْلٍ لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ وَلِيُنَبِّهَ نَائِمَكُمْ وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوْ الصُّبْحُ وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقِ وَطْأَتِهِ إِلَى أَسْفَلِ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا بِسَبَابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْآخَرَى ثُمَّ مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ). (الحديث ۶۲۱- طرفاه في: ۵۲۹۸، ۷۲۴۷) (۳۱۰)

عه‌بدوئلا‌ی کوری مه‌سعود (ه‌زای خوی له‌ی بێ) ده‌فه‌رمو‌ی: پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خودای له‌سه‌ر بێ) فه‌رمو‌ی: (که‌ستان به‌بانگی بیلال واز له‌پارشی‌و‌کردن مه‌هینن، چونکه ئه‌و شه‌وی ده‌مین‌ی که‌بانگ ده‌دا، مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه شه‌ونویژکه‌رتان ئا‌گادار بکاته‌وه که‌وا به‌یان نزیکه، نه‌گه‌ر ده‌یه‌و‌ی با‌سه‌رخه‌و‌ی بشکین‌ی، یانه‌گه‌ر ده‌یه‌و‌ی پارشی‌وبکا تازو‌وه بیکه‌ه‌روه‌ها مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه خه‌وتووتان له‌خه‌وه‌لب‌ستین‌ی هه‌تا خ‌وی ئاماده‌بکا بو‌به‌یان، ئینجا پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خودای له‌سه‌ر بێ) په‌نجه‌کانی سه‌ره‌و‌زو‌ور هه‌ل‌پ‌ری و سه‌ره‌و‌خواری کردنه‌وه به‌ئاماز‌ه نه‌خشه‌ی به‌یانیه در‌و‌زنه‌ی کیشاو فه‌رمو‌ی: (شه‌به‌قدان ئا‌وانیه، به‌لام شه‌به‌قدان ئا‌وايه) جاهه‌ردو‌و په‌نجه‌ی له‌سه‌ریه‌ک دان‌او ئاماز‌ه‌ی پ‌یان کردو نه‌خشه‌ی به‌یانی راسته‌قینه‌ی کیشاو فه‌رمو‌ی: (هه‌تا ئا‌وا رووناکی له‌که‌ناری ئاسمانه‌وه، له‌خ‌وره‌لاته‌وه به‌راستو چه‌پا بلا‌و ده‌بی‌ته‌وه‌و ده‌بی‌ به‌رو‌ژی ته‌وا‌و!) (ت/ ۱/۸۰/۲ ز- ۲۸ ژ- ۱۳۱۱).

۳۶۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُقْفَلٍ الْمُزَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ثَلَاثًا لِمَنْ شَاءَ). (الحديث ۶۲۴ - طرفه في: ۶۲۷) (۳۱۱)

عبداللہ بن کوفی موغہ فضلہ لی نل۔ موزہنی (مزی خوی لہ ہر) فہرمووی: پیغہ مہر (درووی خودی لہسر ہر) سی جار فہرمووی: (لہنیوانی ہہموو بانگو قامہ تیکا نوژیکی سونہت ہہیہ، بؤکہسی نازمووی ہہی)۔
 فی ریوایہ: (بین کل اذانین صلاۃ، بین کل اذانین صلاۃ)۔ ثم قال فی الثالثہ: (لمن شاء)۔
 واتہ: لہبہنی ہہموو بانگو قامہ تیکا نوژیکی سونہت ہہیہ لہسہری جاری سییہما فہرمووی (درووی خودی لہسر ہر): (ثمہ بؤکہسی کہ نازمووی نہم نوژیہ ہہی)۔ (ت ۱/۲۰۸/۱ ژ ۶۰۵ ز ۱۰۴ ج ۴ = ش / د / ن)۔

۳۶۲- عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِينَا قَالَ ارْجِعُوا فَاكُونُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذَنَ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤْمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ). (الحديث ۶۲۸ - أطرافه في: ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۵۸، ۶۸۵، ۸۱۹، ۲۸۴۸، ۶۰۰۸، ۷۲۴۶) (۳۱۲)

مالیکی کوفی حووہیریت (مزی خوی لہ ہر) فہرمووی: لہگہل دہستہی لہخزمانہ، چووین بؤ مہدینہ بؤخزمہتی پیغہ مہر (درووی خودی لہسر ہر) بیست شو لہخزمہتیدا ماینہوہ، پیغہ مہر (درووی خودی لہسر ہر) زور میہرہبان و دلسوز بوو، جا کاتی ہہستی کرد کہوا نیہ تاسہی لای کہسوکارمان دہکہین فہرمووی: (بچنہوہ بؤناو کہسو کارتان لہناویانا بن و فیتری نایینیان بکہن و

(۳۱۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: بين كل اذانين صلاة، رقم: ۸۲۸ = ۱۹۳۷، ۵۵۳۹۔

(۳۱۲) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: من أحق بالإقامة، رقم: ۶۷۴ = ۱۵۳۳۔

فَیْرَى نَوِیْزِیَانِ بَكَمَنْ، وَهَمَنْ نُهُم مَآوِدِیْهِ جَوْنِ نَوِیْزَم بُوْیْیُوْه دَهْكَرْد نَاوَا
نَوِیْزِیَانِ بُوْیْكَهَمَنْ، كَاتِیْ كَهْ نَوِیْز دَهْ بُوْیْ یَهْ كَیْكَ لَهْ خَوْتَانِ بَابَانْكَتَانِ بُوْیْدَا،
وَهْ كِیْتَانِ كَهْ وَرَهْ تَرْبُوْو بَانَهُو بَهْ رَنَوِیْزِیْتَانِ بُوْیْكََا).

عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى رَجُلَانِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدَانِ السَّفَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَيْتُمَا خَرَجْتُمَا فَأَذْنَا ثُمَّ أَقِيمَا ثُمَّ لِيُؤْمِكُمَا أَكْبَرُكُمَا). (الحديث ۶۳۰ أطرافه في: ۶۲۸، ۶۳۱، ۶۵۸، ۶۸۵، ۸۱۹، ۲۸۴۸، ۶۰۰۸، ۷۲۴۶).

دِیْسَانِ نُهُو (رِجْزِیْ خَوِیْ لِسِ بِنِ) فَهَرْ مَوِیْ: دُووِیَاو هَاتَنَه خَزْمَهْتِی حَهْ زَرْمَتِ (رِجْزِیْ خَوِیْ لِسِ
بِنِ) دَهْ یَانَوِیْسْتِ بَجَنْ بُوْسَهْ فَهَرْ، پِیْغَهْ مَبَهَرْ (دُرُوْیْ خَوِیْ لِسِ بِنِ) فَهَرْ مَوِیْ: (كَاتِیْ
كَهْ وَتَنَهْ رِیْ، لَهْ هَهْ مَوِیْ شَوِیْیْ كَهْ نَوِیْزِ بُوو بَانْكَ بَدَهْنِ، لَهْ پَاشَا قَامَهْتِ بَكَمَنْ، نُهُو جَا
كِیْتَانِ كَهْ وَرَهْ تَرْبُوْو بَانَهُو بَهْ رَنَوِیْزِیْتَانِ بُوْیْكََا). (ت/۱/۲۸۰ ز- ۱۲۶ ز- ۷۵۷ ج- ۴).

رَوَوْتَكِرْدَنَهْ وَه:

مَالِیْكَی كُوْرِی حُووَمِیْرِیْثِ جَهَنْد فَهَرْ مَوِیْ دَهْ یَهْ كِیْ لَهْ صَهْ حِیْجَهْدِیْنِ دَا هَهْ یَهْ
لَهْ بَهْ صَرَهْ دَا دَهْ نِیْشْتِ، لَهْ نَهْ وَهْ دُووِیْیَنْجِیْ كُوْجِیْدَا لَهْ وِیْ مَرْدُووَهْ، نُهُم زَاتَانَهْ
فَهَرْ مَوِیْ دَهْ یَانِ لِیُوْهْ كِیْرَا وَهْ تَهْ وَهْ: نُهُو بَقْلَابَهْ وَ نُهُو عَهْ طِیْیَهْ وَ سَهْ لَهْ مَهْ یَ نُهُلِ -
جَرْمِیْ وَ عَهْ بَدُوْلَایْ كُوْرِی مَالِیْكَ. نُهُم فَهَرْ مَوِیْ دَهْ یَهْ بَهْ لَكَهْ یَهْ لَهْ سَهْ رَنَهْ وَهْ كَهْ
هَآوِرْیِیْ پِیْغَهْ مَبَهَرْ بُووَهْ.

۳۶۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ يَأْمُرُ مُؤَدَّنَا يُؤَدُّنَ ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثَرِهِ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوْ
الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ). (الحديث ۶۳۲ - أطرافه في: ۶۶۶). (۳۱۳)

ئىبنوعومەر (دەزى خەلىلى ئەبۇ) فەرەمۇۋى: پېغەمبەر (دروۋى خەلىلى ئەبۇ) لەشەۋى سەرماۋ سۆلەدا، يالەشەۋى باراندا، فەرمانى دەکرد بەبانگەر، بانگى دەدا، گورج بەشۋىن بانگەكەدا لەسەر فەرمانى پېغەمبەر (دروۋى خەلىلى ئەبۇ) بانگەر بەدەنگى بەرز دەيفەرەمۇۋ: (ألا صلوا في الرحال: ناگادار بن مەيەن بۆجەماعەت، لەجىگەى خۇتان نوپۇز بىكەن). (ت/۱/۳۷۷ - ز-۱۲۴ ژ-۷۵۲ چ-۴ = ش/د).

راقە و شىكردنەۋە: بىروانە: ژمارە: ۳۷۸.

۳۶۴- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ سَمِعَ جَلْبَةَ رَجُلٍ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَذْرَكُكُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا). (الحديث ۶۳۵). (۳۱۴)

ئەبۇقەتادە (دەزى خەلىلى ئەبۇ) فەرەمۇۋى: پېغەمبەر (دروۋى خەلىلى ئەبۇ) روژۇ بەرنوپۇزى بۆدەكردين، لەوكانتەدا گوۋى لى بوو كەوا چەن پياۋى كىردوويانە بەگالەگال و غەلبە غەلب و زرمە زرم، جاكەنوپۇزەكەي تەۋاۋ كىرد فەرەمۇۋى: (ئەۋە جىتان بوو بۇ واتان كىرد؟) ياران (دەزى خەلىلى ئەبۇ) فەرەمۇۋى: پەلەى نوپۇزمان بوو كەبگەين بەجەماعەت. فەرەمۇۋى: (وامەكەن، بەلكوو كاتى دىن بۇ نوپۇز لەسەرەخۇبن، بەهيورى و هيمنى و شىنەيى بچن بۇنوپۇز، نىتر چەندە فرىا كەۋتن بەجەماعەت بىكەن، ئەۋەيشى پىانەگەيشتن خۇتان بەتەنەها تەۋاۋى بىكەن). (ت/۱/۳۷۹ - ۱ - ش/د).

۳۶۵- وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَقِمْتَ الصَّلَاةَ فَلَا تَقْرُمُوا حَتَّى تَرَوْنِي). (الحديث ۶۳۷ - طرفاه في: ۶۳۸، ۹۰۹) (۳۱۵)

دیسان ئهو (همزی خوی لن بن) فهرمووی: خوْشه ویست (دروودی خودی لهسر بن) فهرمووی: کاتی قامه تی نوێژ دهکری ههڵ مهسن بۆنوێژ ههتا کاتی کهوا من دهبینن دهیم بۆنوێژ). (ت/۱/۲۸۰-۲/ش/ت)

۳۶۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُتَاجِي رَجُلًا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ). (الحديث ۶۴۲ - طرفاه في: ۶۴۳، ۶۲۹۲) (۳۱۶)

ئهنهس (همزی خوی لن بن) فهرمووی: جاری قامهت کرا بۆ نوێژی خهوتنان، پێقه مبههر (دروودی خودی لهسر بن) لهوکاته دا، لهگۆشه یهکی مزگهوتا، لهگهڵ پیاویکا دانیشتبوو، دووبه دوو چپه یان دهکرد، ههر نه هات به لای نوێژه وه ههتا هه ندی له نوێژکه رهکان خهویان ئی کهوت، ئه وسا هه لساو هات بهر نوێژی یه کهی بۆکر دین).

روونکردنه وه:

پێشهوا عهسقه لانی لهفه تحو لباریدا لهکۆتایی ئهم نامه یه دا دهفه رموی: (نامه ی بانگ بریتیه له جل و جهوت فهرمووده، شه شیان ته علیقن، بیست و سیان دووبارهن، بیست و چواریان بوخته یانن، گشتیان په سه ندی پێشهوا موسلیمیشن، جگه لهم چواریان:

۱- فهرمووده ی ئه بوسه عیدا (لا یسمع مدى صوت المؤذن).

۲- فهرمووده ی موعاوییه (هكذا سمعنا من نبيكم).

۳- فهرمووده ی جابیر (من قال حين يسمع النداء).

۴- فہر موودہی بیلال، کہ باسی ئہوہ دمکا بیلال لہکاتی بانگا دووپہنجہی خوئی
 دہخستہ ہہردوو کونہگوئی خوئی. وەدەفہرمووی: سئ بیسراو (ئەئەر) یشی
 تیادایہ کہ لە یارانێ پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) بیسراون، یاگیڕ دراوئەتەوہ. اہ.
 کہواتە: ۳+۴۷=۵۰، لەم پەنجایە (بیستیان) لەتەجریدەگەدا ھاتوون، لە:
 ژمارە (۳۵۰) ھەتا (۳۶۶) لەگەڵ رەچاو کردنی ژمارە دووبارەکان و زیادە
 ریوایەتەکان.

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۵) نامہی جہماعەت و پیتشویژی (کتاب الجماعة والإمامة)

۳۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِحَطْبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ
 فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيُؤَمِّمَ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ يَوْمَهُمْ
 وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرَفًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ
 الْعِشَاءَ). (الحديث ۶۴۴ - أطرفه في: ۶۷۵، ۲۴۲۰، ۷۲۲۴) (۳۱۷)

ئەبوھورەیرە (بەزی خوئی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) سەرئەنجی دا
 کەوا چەن کەسێ لەچەن نوێژیکا بۆماوہیەکە دیارن. جا حەزەرت (بەزی خوئی لێ)
 بەتوورەیی فەرمووی: (بەو کەسە کە گیانی منی بە دەستە، نیازم ھەبوو
 کە گال بەدەم گزەرداریکی زۆر کۆبکریتەوہ کاتیکیش بانگ بوو، بە پیاوی بلییم
 کە بانگ بدا بۆ نوێژ ئەوجا بە پیاوی بلییم کە لە جیاتی خۆم بەرنوێژی یە کە
 بۆخەڵکە کە بکا، وەخۆشەم برۆم بۆسەر ئەو پیاوانە کە لە نوێژی جەماعەت
 دوادەکەون، و فەرمان بەدەم کە بەباو شەدار مالا گەنایان بەسەردا بسوتێنن،

سویندهم به و که سهی که گیانی منی واله دهستا؛ نه وانه نه گهر گرتکیکی
چه وریان له مزگهوت گومان ببردایه دههاتن بۆنویژی خه ووتنان بۆ مزگهوت
ههتا به بیانووی نوێزه که وه گرتکه که بخۆن، ههروا نه گهر دوو سهنجووقیان
له مزگهوت شک ببردایه، که سهنجووقیان پێ دهکری، دههاتن بۆ نوێزکردن بۆ
مزگهوت، به و بیانوو دههه. (ت/۱/۳۷۵ ز-۱۲۳ ژ-۷۴۹ = ش/د/ت/ن)

۳۶۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً). (الحديث ۶۴۵ طرفه في: ۶۴۹) (۳۱۸)

نێبنوعومهر (پهزای خوايان لێ بێ) فهرمووی: پێغه مبههر (دروودی خودی لهسهر بێ)
فهرمووی: (نوێژی جه ماعت به بیست و چهوت پله که ورهتره له نوێژی کهسی
که هه ره به ته نه خوی بێ!). (ت/۱/۳۷۱ ز-۱۲۲ ژ-۷۴۴ ج-۴ = ش/ت/ن).

۳۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (تَفْضُلُ صَلَاةُ الْجَمِيعِ صَلَاةُ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَاقْرَأُوا إِنَّ شَيْئَكُمْ إِنْ قُرَأَ الْفَجْرُ كَانَ مَشْهُودًا). (الحديث ۶۴۸) (۳۱۹)

نه بوهورمیره (پهزای خوی لێ بێ) فهرمووی پێغه مبههر (دروودی خودی لهسهر بێ) دهیفهرموو:
(نوێز به کۆمه لێ له گه ل کۆمه لدا بیست و پێنج جار خیرتره له نوێژی کهسی
که به ته نه خوی بێ، نه و فریشتانهی که له شه ودا پاسه وانی ئاده میزادن له گه ل
نه و فریشتانه دا که له ره وژدا نیگابانی نه و ن له کاتی نوێژی به یانیان دا په ک
ده گرن). پاشتر نه بوهورمیره (پهزای خوی لێ بێ) دهیفهرموو: نه گهر چه زیش ده که ن
نه م قسه و پاسه تان له قورئانا پێ نیشان بدهم، فهرموون نه م نایه ته بخوینن:

(وَقَرَّانَ الْفَجْرَ إِنْ قَرَّانَ الْفَجْرَ كَانَ مَشْهُودًا) نيسراء - ۷۸/۱۷ - واته: ومنویزی کاتی دهرکه وتنی سبه یینیش به جئ بهینه، چونکه به راستی نویزی به یانی فریشته پؤل پؤل دینه دیاری!) (ب/۶/۲۷۲/۱۳ تاج: ۴ - ز ۱۸ - ژ ۳۹۶۳ - ج ۴ = ب/ت).

۳۷۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أْبَعْدَهُمْ فَأَبَعْدَهُمْ مَمْشَى وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ). (الحديث ۶۵۱) (۳۲۰)

ئه بومووسا (عزای خوی لن بی) فهرمووی: پیغه مبهه (مروودی خودی لسمه بی) فهرمووی: (مهردوم کاتی دهرؤن بو نویژ ههتا ریگه که هیان دوورتر بی پاداشیان گه وورتره، نه وکه سه شوی که چا وهروانی نویژ دهکا ههتا به جه ماعت بیکا له گهل پیش نویژدا، نه وه پاداشی گهل گه وورتره له وکه سهی که نویژ دهکی دهکاو دهخه وئ). (ت/۱/۳۷۱/۳ - ز ۱۲۲ - ژ ۷۴۴ = ش/د).

۳۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنًا شَوْكًا عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ). (الحديث ۶۵۲ - طرفه في: ۲۴۷۲)

ثُمَّ قَالَ: (الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْعَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَذَمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا لَأَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ). (الحديث ۶۵۳ أطرافه في: ۷۲۰، ۲۸۲۹، ۵۷۳۳).

(وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا). (انظر: ۳۵۷) (۳۲۱)

ئەبۇھورەیرە (مەزەي خۇدای لىن بىن) فەرمووى: پېغەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بىن) فەرمووى: (جارى پياوئى بەرپىگەيەكا دەپۋىيى، لىقى دېكى بىنى لەسەر پىگەكە كەوتىبوو، دوورى خستەوہ لەرپىگەكە، خودا لەسەرئەوہ سوپاسى كردو تۆلەي باشى دايەوہو لىي خۇش بوو).

لەپاشتر فەرمووى: (ئەم پىنج كەسەيە شەھيدىن: كەسى بەتاعوون بمرئ شەھيدە، كەسى بەدەردى ناوسك بمرئ شەھيدە، كەسى لەئاودا بخىكى شەھيدە، كەسى لەخەباتى پىگەي خودادا بكوژرئ شەھيدە) I (ژمارە: ۳۵۷)

۳۷۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ بَنِي سَلَمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَخَوَّلُوا عَنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَكَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْرُوا الْمَدِينَةَ فَقَالَ: (أَلَا تَحْتَسِبُونَ أَنْتَارَكُمْ) (الحديث ۶۵۶ طرفه في: ۶۵۵). (۳۲۲)

ئەنەس (مەزەي خۇدای لىن بىن) فەرمووى: خىللى بەنى سەلەمە، مالىەكانيان لەقەراخ شارەوہ بوو، دوور بوون لەمزگەوت، ويستيان خانووہكانيان بفرۇشنو لەمزگەوتەكەي پېغەمبەرەوہ نزىك ببىنەوہ، بەلام پېغەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بىن) ئەمەي پى ناخۇش بوو، چونكە ھەزى نەدەكرد كەدەورى شار چوئ بىو پىشتى مەدينە رووت بىي. لەبەرئەوہ نەيھىشتن و پىي فەرموون: (ئەي خىللى بەنى سەلەمە! لەشويئى خۇتان بىيئىنەوہ، چوونكە كەھاتووچوئى مزگەوت دەكەن شەقاو بەشەقاو پاداشتان بۇ دەنووسرى). (ب/۱/۲۴۶/۱۲-ز-۱۱۴-ژ-۶۸۶-ج-۴ = ش).

(۲۳۱) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: بيان الشهداء، وفي البر والصلة، باب فضل إزالة الأذى عن الطريق، رقم: ۱۹۱۴.

(۲۳۲) أخرجه مسلم عن جابر باب فضل الصلاة المكتوبة في جماعة وفضل انتظار الصلاة وكثرة الخطأ - المترجم = ۱۵۸.

٣٧٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُتَافِقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا
وَلَوْ حَبَوًّا). (الحديث ٦٥٧) (٣٢٣)

ئەبۇھورەيرە (بەزى خەلىپىلەر) دەڧەرمۇي: پېغەمبەر (سەئىدىي خەلىپىلەر) دەڧەرمۇي: (ھېچ نۆيژى ۋەك نۆيژى بەيەنى ۋە نۆيژى خەۋەتتەن، زەھمەت نىيە لەسەر شەنى ناپاكەكان، كەلەزاراۋى شەرىعەتدا پەيەن دەڧەرمۇي: مۇنافىق، خۇنەگەر دەيانزانى خەلىپە ئەم دوو نۆيژە چەندە گەۋرەيە بەگاڭۇلكەيش بۇيە دەھاتەن بۇ جەمەتەكەيان!). (بەروانە: ۷مارە: ۳۵۷)

٣٧٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ). (الحديث ٦٦٠- أطرافه في: ١٤٢٣، ٦٤٧٩، ٦٨٠٦) (٣٢٤)

ئەبۇھورمىرە (پەزىلى خۇدای لىق بى) لەھەزرىتەھو (پەزىلى خۇدای لىق بى) دىمفەرمۇئى: (ھەوت تاقىم ھەن، خودا لەپۇژى قىيامەتدا، دایان دەنى لەژىر سىبەرى تەخت و بارەگا (عەرش) ى خۇیدا، لەو رۇژەدا كەھىچ سايەو سىبەرىكى ترنيە بىجگە لەسايەو سىبەرى خودا خۇى،

یه‌گه‌م: پادشای عادل و پیشه‌وای دادپه‌رو مرو کار به‌دهستی به‌داد،

دوهم: لاوئ که له عیبادمتو خودا پرستی دا قال بوو بی و پی گه یشتبی و بهر مېره گه ور مېو بی،

(۳۳۳) أخرجه مسلم (فتح الباری/۲/۲۵۳ - خاتمة) - المترجم.

(٢٢٤) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: فضل إخفاء الصدقة، رقم: ١٠٣١ = ٢٣٧٧.

سینیه: پیاوئ که دئی ئالوودهی مزگهوت بی،

چوارهم: دووکهس که ساخ له بهر رمزای خودا یه کتریان خوش بوئ، له بهر رمزای خودا کۆببنه وه ههر له بهر رمزای خودایش له یه کتر جیاببنه وه، له پاش تهواو بوونی کۆبوونه وه که یان،

پینجهه: پیاوئ که ئافرهتییکی خانه دانی خانوو مانی شوخ و شهنگی جوان داوای ئیشی خرابی لی بکاو خویی تهسلیم بکا، ئه ویش نه یکاو پیی بلئ: من ئیشی بی شهرعی وانا کهم، چونکه له خودا دهترسم،

شه شهه: پیاوئ خیرئ به په نامه کی بکا، که ئهم دهستی به و دهستی نه زانی،

حه و تهه: که سی که به ته نیا خوی بی و یادی خودا بکاو فرمی سک به چاوه کانیدا له ترسی خودا هون هون بیته خواره وه (ت/۱/۳۴۴-۷- ریاض/۱/۳۶۲ - ش/ت/ن).

روونکردنه وه:

ئهم جۆره هیما یانه واتایان وایه: (ت/۱/۳۴۴-۷= تاج/ ۱ ل/ ۳۴۴ فه رمووده ی/ ۷) وشه ی پیاو له م فه رمووده یه دا بۆنموونه یه، له بهر ته وه چه مک و مهفه وومی نییه، که واته: ئهم حه و ت تاقمه ژنیش وه ک پیاو ده گریتته وه، برپانه: ژماره: (۱۳).

۳۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزْلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ). (الحديث ۶۶۲). (۳۲۵)

له نهبو هورهیرهوه (همزی خوی لى بهى) چه زرمى (همزی خوی لى بهى) دهفه رموى: (گشت جارى که که سى دهچى بؤ مزگهوت، ياله مزگهوت دهگه رپته وه خودا له بهه هشتا نانئ که شایانى میوان بئ بؤى دروست دهکا).

۳۷۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ابْنِ بُحَيْنَةَ رَجُلٍ مِنَ الْأَزْدِ قَالَ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا وَقَدْ أَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَتْ بِهِ النَّاسُ وَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّبْحُ أَرْبَعًا الصُّبْحُ أَرْبَعًا). (الحديث ۶۶۳) (۳۲۶)

عه بدوئلاى كورى مالیک (همزی خویان لى بهى) فه رموى: جارى قامه تی نوئزى بهیانی کرا، پیغه مبهه (مروودی خودی لى بهى) روانی واپیاوی دوورکات نوئزى سوننهت دهکا، جاکاتی پیغه مبهه (مروودی خودی لى بهى) له بهه نوئزى نوئزى بهیانی بؤوه، نوئزکه رهکان دهورهیان لى دا، چه زرمى (همزی خوی لى بهى) به پیاوه که ی فه رموو: (چون شتى واده که ی؟ نه مه له شیوه ی نه وه یه که نوئزى بهیانی به جوار رکات بکه ی!).

۳۷۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأُذِنَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّالِثَةَ فَقَالَ إِنْ كُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً فَخَرَجَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أُنْظِرُ رَجُلَيْهِ تَخْطَانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أَتَى بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَيَّ

جَنِّهِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ). (الحديث ٦٦٤) (٣٢٧)

عائیشہ (ہرمزی خودی لیس ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) لہنہ خویشینی سہرمہرگا، کاتی کہتہواو نہ خویشیہکے کہشہنگ بوو، کاتی نوپڑ بوو، پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) فہرمووی: (بلین بہنہبوبہکر، لہزمانی منہوہ، بابہرنوپڑیہکہ بؤ مہردومہکہ بکا) منیش عہرزیم کرد: قوربان! نہبوبہکر پیاوکی غہمگینی دل نہرمہ، نہگہر لہجیگہکے تودا رابوہستی دلی گہرم دمبو لہبہرگریان خوئی بؤ راناگیری و ناتوانی پیشنوپڑی بؤخہلکہکہ بکا، بہلام عائیشہ لہدلہوہ مہبہستی نہومبوو، کہباوکی لہم کاتی سہرمہرگہدا لہجیگہکے پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) لہمیجرابہکہدا نہوہستی، نہبادا خہلکہکہ بلین: نہبوبہکر پی رہش بوو. جادیسان پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) فہرمایشتہکے خوئی دووبارہ کردہوہ، عائیشہیش دیسانہوہ قسہکے خوئی دووبارہ کردہوہ، جابؤیہ پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) لہسہری جاری سییہما فہرمووی: (لہزمانی منہوہ بہنہبوبہکر بلین بالہجیاتی من بہرنوپڑیہکہ بؤ مہردومہکہ بکا، نیوہی ژنان وک زلیخای یووسف وان، قسہی دہمتان و نیازی دلتان لہیہک جیان!).

جائہبوبہکر رؤیشت بؤمزگہوت، لہسہر فہرمانی پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) پیشنوپڑی یہکے بؤخہلکہکہ کرد، وہچہند روژی بہردہوام بوو لہسہرنہوہ، ہہتا روژی پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) گہمی لہشی سووک بوو، رؤیشت بؤمزگہوت، دووپیاو چووبوونہ ژیربالی، بہلارہ لارہ بردیان، دہلیی ئیستایش والہبہرچاوم کہچؤن چؤنی پیغہمبہر (ہروودی خودی لیس ہر) لہبہرنازاری نہخویشیہکے ہہردوو پیی بہسہر زہویہکہدا بہخشکہ بہکیش دہکرد، کاتی

ئەبوبەكر ههستی پێ كرد كه وا پێغه مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بێ) ته‌ش‌ریفی هینا ویستی جیگه‌كه‌ی بۆچۆڵ بكاو بكشیته‌ دواوه‌، به‌لام هه‌زمرت (هه‌زای خوی له‌ بێ) ئاماژه‌ی بۆكرد: ومزع له‌خۆت تیک مه‌ده‌و خه‌ریکی کاری خۆت به‌، نه‌وجا پێغه‌مبه‌ریان برد ریک له‌ئاستی ئەبوبه‌كر له‌ته‌نیشتی‌هوه‌ دانیش‌تو ده‌ستی كرد به‌نوێژکردن، ئیتر ئەبوبه‌كر بۆنوێژی خۆی په‌یره‌ویی پێغه‌مبه‌ری ده‌کردو خه‌لكه‌كه‌ی تریش بۆنوێژی خۆیان په‌یره‌ویی نوێژه‌كه‌ی ئەبوبه‌كریان ده‌کرد. له‌گیرانه‌وه‌یه‌كا: هه‌زمرت (هه‌زای خوی له‌ بێ) له‌لای چه‌پی ئەبوبه‌كره‌وه‌ دانیش‌ت، به‌لام ئەبوبه‌كر به‌پێوه‌ نوێژی ده‌کرد. (ت/۴۰۸/۱ ز ۱۳۸ ژ- ۸۱۶ ج- ۴) ب‌روانه (ژماره‌/۱۴۶).

وعنها (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي رِوَايَةٍ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ يَمْرُضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ. وَبَاقِي الْحَدِيثِ تَقْدِمُ آتِفَا:

له‌گیرانه‌وه‌یه‌کی تریدا: عایشه (هه‌زای خوی له‌ بێ) فه‌رمووی: کاتی پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بێ) نه‌خۆشییه‌كه‌ی له‌پێی خستو ئازاره‌كه‌ی سه‌خت بوو، روخسه‌تی له‌هاوسه‌ره‌كانی خواست كه‌له‌مائی من بمینیت‌ه‌وه‌و له‌وئ خزمه‌ت بك‌ری، هاوسه‌ره‌كانیشی پێگه‌ی نه‌وه‌یان دا. ب‌روانه: ژماره‌: ۳۷۷

۳۷۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ ذِي رَدْغٍ فَأَمَرَ الْمُؤَذِّنَ لَمَّا بَلَغَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ قُلِ الصَّلَاةُ فِي الرَّحَالِ فَنَظَرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَكَأَنَّهُمْ أَلْكَرُوا فَقَالَ كَأَلَّكُمْ أَلَّكْرْتُمْ هَذَا إِنَّ هَذَا فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي يَغْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا عَزَمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُخْرِجَكُمْ). (الحديث ۶۶۸ - طرفاه في: ۶۱۶، ۹۰۱) (۳۲۸)

عه‌بدو‌ل‌لای کوری حاریث (هه‌زای خوی له‌ بێ) فه‌رمووی: جاری ئیبنوعه‌باس (هه‌زای خوهران له‌ بێ) وتاری رۆژی هه‌ینی خوینده‌وه‌، هه‌وره‌ رۆژو سه‌رماو سوڵه‌و قورو لیته‌

بوو، له بهر نه وه فەرمانی کرد بانگد مرده که که گه یشته سهر (حي على الصلاة) له باتی نه وه بلئی: (الصلاة في الرحال) نوپژ که ره گانش له ناو خویندا ته ماشای یه کتریان کرد، وهک بلئی ی فەرما یشته که ی ئیبنوعه باسیان به دل نه بی. به لام ئیبنوعه باس فەرمووی: ده لئی ی نه مه تان به لاوه په سهند نییه و ره خنه تان لی ی هیه، به لام نه مه سوننه تی پیغه مبه ر خو یه تی، دیاره که پیغه مبه ر له هه موو روویه که وه له من باشتره و گشت کردار و گوتاریکی سهرمه شقه بو نه ته وه ی. نه و جا فەرمووی: به لئی راسته که نوپژ ی ههینی فهرزی حه تمی یه، به بی به هانه ی ره و نه کردنی دروست نییه، به لام باران و قورو لیته یه کیکن له به هانه ره واکانی نه کردنی نوپژ ی ههینی، له بهر نه وه حه زنا که م به گیر تان بهینم و زورتان لی بکه م که هه رده بی بین بو نوپژ ی ههینی! (۳۲۳)

۳۷۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ فَبَسَطَ لَهُ حَصِيرًا وَنَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكَعَتَيْنِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ آلِ الْجَارُودِ لِلْأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضَّحَى قَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّاهَا إِلَّا يَوْمَئِذٍ). (الحديث ۶۷۰ - طرفاه في: ۱۱۷۹، ۶۰۸۰) (۳۲۹)

نه نه س (همزی خوی له یه) فەرمووی: پیاویکی نه نصاری له ش قه به، عهرزی حه زره تی کرد: من له به رقه له وی ناتوانم بییم بو جه ماعت بو مزگه وتی تو، حه زده که م که نانیکت بو دروست بکه م، ته شریف یهینی بو مالی ئیمه، له شوینیکي تایبه تدا بو پیروزی و مووفه پرکی نوپژ بکه ی، تانه و شوین نوپژ ی تو بکه م به نوپژ گا بوخوم، پیغه مبه ریش (دروودی خو دی له سر یه) به لئینی پی یدا. نه ویش نانه که ی بو پیغه مبه ر (دروودی خو دی له سر یه) دروست کرد، نه و جا حه زره تی بانگ کرد

بۆماله وهی، چه سیریکی له گۆشهیه کا بۆ راخست و قهراخی چه سیره کهی ناوپه رژین کرد، پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهەر بهی) له سهیری دوورکات نوپژی سوننه تی چیشته نگاوی به جه ماعت بۆکردن. پیاوی له بهرهی جاروود به نه نه سی فهرموو: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهەر بهی) نوپژی سوننه تی چیشته نگاوی ده کرد؟ فهرموو: من بهش به حالی خۆم ههر له وپۆزه دا دیومه که نه و نوپژه بکا. (بروانه ژماره: ۲۴۲، ۲۶۲+ فیهی ئاسان/۱/۱۷۱+ت/۴۸۴-ز. ۱۷۹).

۳۸۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قُدِّمَ الْعِشَاءُ فَأَبْدُءُوا بِهِ قَبْلَ أَنْ تُصَلُّوا صَلَاةَ الْمَغْرِبِ وَلَا تَعْجَلُوا عَنْ عَشَائِكُمْ). (الحديث ۶۷۲ - طرفه في: ۵۴۶۳) (۳۳۰)

نه نه سی کوری مالیک (همزی خوی له بهی) فهرموو: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهەر بهی) فهرموو: (ئه گهر شیو دانرا دهستی پی بکهن له پیش کردنی نوپژی شیوانا، وهیچ په له له شیوه که تان مه کهن و نانه که تان به شینه یی به ته واوی بخۆن و، نه وسا نوپژه که تان بکهن، وه ههروها نوپژه کانی تریش). (ت/۱/۳۰۰-ز. ۹۸-ژ. ۵۸۲).

۳۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا سُلِّتْ: (مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ؟ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةٍ أَهْلُهُ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ). (الحديث ۶۷۶ - طرفاه في: ۵۳۶۳، ۶۰۳۹) (۳۳۱)

ئه سهوهدی کوری یه زید (همزی خوی له بهی) فهرموو: له عایشه ی هاوسه ری چه زه تم پرسی: پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهەر بهی) کاتی له ماله وه ده بوو خه ریکی چی ده بوو؟ فهرموو: خه ریکی خزمه تی خیزانه که ی ده بوو، ئیشی ناوما لی

(۳۳۰) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: كراهة الصلاة بحضرة الطعام، رقم:

۵۵۷=۱۲۴۱.

(۳۳۱) لاحظ (فتح الباری/۲/۲۵۲/۷۳۱ - خاتمة) المترجم.

دهکرد، وهك نهوه چپشتی دهکرد، گسکی ددها، نازهلای ددهوشی، جلی خوی پینهدهکرد، جلی خویی ددهوژی، نالیکی ددها بهنازل، وشتی نهشکیل دهکرد، دروومانی دهکرد، پیلاوی پینهدهکرد، خزمهتی خویی دهکرد، لهگهل کارهکهردا، لهبه ر بی ههواپی نانو ناوی دهخوارد، ههویری لهگهلدا دهشیلا، شمهکی خوی لهبازارهوه دههینایهوه، لهمالهوه نهمهکاری بوو، بهپی بواری گونجاو خهریکی خزمهتی کهسوکاری بوو، کاتیکیش نویژ دهوو دهجوو بهلای نویژهوه بهزووی دهیکرد). (ریاض/۲/ ۵۵۰ / ۵ ز- ۷۱ ژ ۶۰۶).

۳۸۲- عَنْ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (إِنِّي لأَصْلِي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ أَصْلِي كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۶۷۷ - اطرافه في: ۸۰۲، ۸۱۸، ۸۲۴) (۳۳۲)

نهبوقیلابه (همزی خوی له بی) فهرمووی: مالیکی کوری حووهریث (همزی خوی له بی) تهریقی هات بوئه م مرگهوتهی ئیمه لهبهصره، فهرمووی: لهراستیدا من کهئه م نویژهتان بهجهماعهت بوئهکه م مهبهستم زاتی نویژهکه نییه، بهلکوو دهمهوی لهبهرجاوی ئیوه نویژ بکه م وهک پیغهمبه ر خوی (دروودی خودی لهسهر بی) نویژی دهکرد لهبهرجاوی ئیمه، ههتا ئیوههیش نویژ بهجوانی فیربین).

روونکردنهوه:

ئه م فهرموودهیه روونترین بهلگهیه لهسهر ئه م مهبهستانه:

۱- فی ر کردن بهکردار گهل جار، لهبارتره لهفی رکردن بهگوتار.

۲- سوننهته نویژکهری تازه لهسهرئه م شیوه فی ر بکری.

۳- راگهپی (مبلغ: واویژ: دهنگهومر) کارهکهی دروسته، زیان لهخودی په رستییه کهی نادا.

٤- ئەم جوړه کاره، که بۆنی هاوبه‌شی کردنی له‌خودا په‌رستیدا لى دى، به‌م جوړه کاره ناگوتړى هاوبه‌شی کردن له‌په‌رستشدا، که له زاراوه‌ی شهرع دا پيى ده‌گوتړى (التشريك في العبادة).

٥- رابه‌رى چه‌ج و موطنه‌وويفو رابه‌رى سهردان (موزه‌وویر) و پيشنويزو نه‌و جوړه که‌سانه، که له‌پال کردنی ئەم په‌رستى يانه‌دا، ده‌بن به‌سهرمه‌شکو و ماموستا، بۆکه‌سانى تری نوپکار، وه‌ک نه‌و به‌ده‌نگى به‌رز هه‌ندى وشه‌و رسته ده‌لین، تاپه‌یر وه‌کانيان چاويان لى بکه‌ن و وه‌ک نه‌وان هه‌مان شت بلین، يابکه‌ن، ئەم جوړه‌که‌سانه کاره‌که‌يان دروست و قه‌بووله، له‌سوننه‌ت سهرچاوه هه‌لده‌گرى.

٦- که‌سى له‌گه‌ل نه‌نجامدانى عيابه‌تدا، که‌زاتى کردنى نه‌و عيابه‌ته‌تە ساخ بۆرمزای خودايى، نه‌گه‌ر مه‌به‌ستى‌کى تری ره‌واى هه‌بى دروسته، وه‌ک کاسبى کردن له‌کاتى چه‌ج و عه‌مره‌ کردندا، وه‌ک وهرگرتنى کرى له‌سهر فيرکردنى قورنان و خه‌تمه‌و شتى تری له‌م بابه‌ته، وه‌ک بۆ پيرۆزى و موفقه‌رکى جيگه، برپوانه: (٣٧٩، ٢٤٢، ٢٦٢، ٢٤١).

٣٨٣- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَلْهَا قَالَتْ: (إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَهْ إِنَّكَ لَأَنْتَ صَوَّابٌ يُوسِفُ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا (الحديث : ٦٧٩ طرفه في: ١٩٨). (٣٣٣)

عائیشه (رضی خوی لہ بی) فہرمووی: پیغہ مبہر دروودی خودای لہ سہر بی و سہرومان و حال و منال و ہست و نہست گشتی بہ قوربانی گہردی بہرستانہی نارامگای نازدارو پیروزی بی فہرمووی: (لہ زمانی منہوہ فہرمان بہنہ بوبہ کر بکہن کہ پیشنویژیہ کہ بوخہ لکہ کہ بکا) منیش عہرزیہ کرد: نہ بوبہ کر پیاویکی دل نہرمہ، کہ لہ جیگہی تودا رابوہستی، دلی گہرم دہبی و لہ بہر گریان نویژکہرہکان گوئیان لہدہنگی نابی، کہ واتہ فہرمان بکہ بہ عومہر کہ نویژ بوخہ لکہ کہ بکا، ہہروا بہ حہفصہی ہہویم گوت: عہرزی پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سہر بی) بکہ: کہنہ بوبہ کر پیاویکی دلنہرمہ، کہ لہ جیگہ کہی تودا رابوہستی دلی گہرم دہبی و لہ بہر گریان نویژکہرہکان گوئیان لہدہنگی نابی، کہ واتہ: فہرمان بہ عومہر بکہ کہ نویژہکان بومہردومہ کہ بکا. حہفصہیش نہمہی عہرز کرد، حہرزہت (رضی خوی لہ بی) فہرمووی: (وسبہ! بی گومان نیوہی ژنان وک زلیخای یووسف وان، قسہی دہمتان وک نیازی دلتان لہیہ کترجیان! لہ زمانی منہوہ فہرمان بہنہ بوبہ کر بکہن، کہ بہرنویژیہ کہ بو موسولمانان بکا). جا حہفصہ بہ عائیشہ دہفہرموی: قہت نہبوو لہتووہ توووشی خیر ببم).

۳۸۴- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ أَبَا بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تُوفِّي فِيهِ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتْرَ الْحُجْرَةِ يَنْظُرُ إِلَيْنَا وَهُوَ قَائِمٌ كَأَنَّ وَجْهَهُ وَرَقَّةٌ مُصْحَفٍ ثُمَّ تَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَهَمَمْنَا أَنْ نَفْتِنَ مِنَ الْفَرَحِ بِرُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَكَصَّ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقْبِيهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَارَجَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَيْنَا صَلَاتَكُمْ وَأَرْخَى السِّتْرَ فَنُوفِّي مِنْ يَوْمِهِ). (الحديث ۶۸۰- أطرافه في: ۶۸۱، ۷۵۴، ۱۲۰۵، ۴۴۴۸) (۳۳۴)

ئەنەس (رەزى خۇي لى بىن) فەرموۋى: لەونەخۇشىنەدا كە پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) ومفاتى كرد، ئەبوبەكر بەرنوئىزى بۆمەردوم دەكرد، رۆزى دووشەممە لەنوئىزدا رىز بووبوو، لەوكاتەدا پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) پەردەى دەرگاى ھۆدەكەى خۇى لادا، كەلەسەر ژوورى مزگەوت بوو، تەماشايەكى بەدل و بەكوئى كردين، ديمەنىكى گەل شىرىن و رەنگىن بوو، پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) بەپۆە وەستا بوو سەرنجى ئىمەى دەدا، دياربوو بۆدواجار ئۆمەتەكەى لەژيانىدا بەسەردە كردهوو، مالاۋاىى لەپارانى دەكرد، رەنگو روخسارى لەبەرگەشى و نازدارى لەرەنگو روخسارى نەخۇشى نەدەكرد، بەلكوو دەتگوت پەردەى گول و رووپەردەى قورئانە، نوور لەروخسارى دەتكاو گول و گەوھەر و جەوھەرى ئى دىبارى، ئىنجا زەردەخەنەىەكى كىردو پىكەنى، جاكاتى پېغەمبەرمان لەسەرئەم حالە بىنى، لەخۇشيانا خەرىك بووین بېەشۆكىيىن وەختەبوو گەشكە بمان گرى و نوئىزەكە بەجى بھىلئىن! جائەبوبەكر (رەزى خۇي لى بىن) وايزانى كەوا پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) دى بۆنوئىز لەبەرئەو پاشو پاش گەپاىەو دواو، تابجىتە ناو رىزەكەوومىجرابەكە بۆ پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) چۆل بكا، بەلام پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) نەھات و بەدەستى ئاماژەى بۆكردين: كەنوئىزەكەتان تەواو كەن، ئىنجا دىسان پەردەكەى داداىەو، ئىتر ھەر نەورۆژە گول لەگولشەن بپراو يار لەپاران داپراو، خۇرى زانست و حىكمەت مالاۋاىى كرد لەگۆى زەوى و دانىشتووەكانى، وەسەر رووى خاك خۆزگەى خواست بەناو توپى خاك، وەگول خۆزگەى خواست بەگل، وە پېغەمبەرى نازدار، ئەوكىوى نوروعىلم و عىرفانە كۆچى دواىى كىردو نوبوووت و پېغەمبەراىەتى كۆتايى ھات و دەرگاى وەحى و سرووش مۆركرا. (تاج/ ۵/۴۰۹/۱ = ز-۱۳۸ ژ-۸۸ = ش).

۳۸۵- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ لِيُصْلِحَ بَيْنَهُمْ فَحَاطَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ

الْمُؤَذِّنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ أَتُصَلِّي لِلنَّاسِ فَأَقِيمَ قَالَ نَعَمْ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ فِي الصَّلَاةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الصَّفِّ فَصَفَّقَ النَّاسُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ انْتَفَتَ فَرَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ امْكُثْ مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهُ عَلَى مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي الصَّفِّ وَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَتَّبِعَ إِذْ أَمَرْتُكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ لِي أَنْ يَصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لِي بِرَأْيِكُمْ أَكْثَرْتُمْ التَّصْفِيقَ مِنْ رَأْيِهِ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ انْتَفَتَ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ). (الحديث ۶۸۴ - أطرافه في: ۱۲۰۱، ۱۲۰۴، ۱۲۱۸، ۱۲۳۴، ۲۶۹۰، ۲۶۹۳، ۷۱۹۰) (۳۳۵)

سه هلی کوری سه عد (همزی خوی لیا من) فهرمووی: روژی پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بن) جوو بو ناو هوژی بهنی عهمری کوری عهوف، بو ناو بیژی ههتا ناشتیان بکاته وه، کاتن نو یژ بوو، بانگدر که بیلال بوو، هات بو لای نه بوبه کر عهرزی کرد: نه گهر قامهت بکه م بهر نو یژی به که ده که ی بو خه لکه که؟ فهرمووی: به لئی، ده که م، حاکه نه بوبه کر نو یژی دابه ست پاش که می پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بن) هاته وه، هیشتا نو یژ ده که یان ته واو نه کرد بوو، جا پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بن) یه که یه که در ی به ریزه کان دا، تاخوی گه یانده ریزی یه که م و لهوی وه ستا، خه لکه که ده ستیان کرد به چه پله لیدان، نه بوبه کریش عاده تی نه بوو که له ناو نو یژ دا لابکاته وه به لام که دی خه لکه که چه پله یه کی زور لی دده دن نه ویش

ناوړی دایه وهو پیڅه مبهري بینې، پیڅه مبهري (دروودی خودای له سره بڼ) ثامارهی بوی کرد؛ کهله شوینی خوت بمینه ره وهو نویژه که مان بوته واوکه. به لام نه بوبه کر هردوو دهستی خوئی بهر زکرده وهو سوپاسی خودای کرد له سره نه م دهستی خیره ی که پیڅه مبهري (دروودی خودای له سره بڼ) لهوی نا، نجا پاشه و پاش گه پرایه وه دواوه، هه تا ریک چوو ناو ریزه که وهو لهوی وهستا، پیڅه مبهريش (دروودی خودای له سره بڼ) پیشکه وتو بهر نویژییه که ی کرد، کهله نویژه که بووه فهرمووی (دروودی خودای له سره بڼ) نهی نه بوبه کر که فهرمانم پی کردیت بونه مایته وه له شوینی خوت؟ نه بوبه کریش (همزی خوی له بڼ) فهرمووی: بومن نه هاتوو که پیش تو بکه وم نهی پیڅه مبهري خودا! نینجا پیڅه مبهري (دروودی خودای له سره بڼ) به نویژه که ره گانی فهرموو: (نه وه بوته و گشته چه پله یه تان لی دا، هه رکه سی له ناو نویژدا شتیکی لی رووبدا بابلی سوبحانه لاله، چونکه که سوبحانه لالی کرد، نیت تئ ده گن له مه سه له که، وه لی چه پله لیدان له ناو نویژدا بوژنانه). (ت/۱/۴۰۶/۱ ز-۱۳۸ ژ- ۸۱۴ = ش/د/ن).

۳۸۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَصَلِّي النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَلْنَا فَاغْتَسَلَ فَذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَلِّي النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلِّي النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلِّي النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِمَصَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بِأَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ

تِلْكَ الْيَّامَ ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ لِصَلَاةِ الظُّهْرِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَنْ لَا يَتَأَخَّرَ قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ يَأْتُمُ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ. (الحديث ٦٨٧ طرفه في: ١٩٨). (٣٣٦)

عائشه (همزای خوی لب بر) فہرمووی: بہ چہند رؤزی لہ پیس مہرگی پیغہ مہردا (دروودی خودی لہ سر بر) کاتی نہ خویشینہ کہی قورس بوو، موسولمانان لہ مزگہوت خربوونہ وہ بوجہ ماعہ تی نوپزی خہ وتنان، حہ زرمٹ (همزای خوی لب بر) فہرمووی: (نہری مہردوم نوپزیان کرد؟) عہر زمان کرد: نہ، نہی پیغہ مہبری خودا! چاوہ پروانی تویانہ، بہر نوپزییہ کہیان بوبکہی. فہرمووی: (لہ سوینہیہ کا ناو بکہن بہ سہرما لہ حہوت کوندہ کہ دہمیٹہ کہیان نہ کرابیٹہ وہ) عائشہ فہرمووی: ئیمہیش وامان کر، کہ خوی شورڈ نہ زنہ کی دا ہہ لسی بہ لام نہیتوانی و بوورایہ وہ، کہ ہوشی ہاتہ وہ فہرموویہ وہ: (نہری مہردوم نوپزہ کہیان کرد؟) عہر زمان کردہ وہ: نہ، نہی پیغہ مہبری خودا! چاوہ نواری تویانہ کہ بہر نوپزییہ کہیان بوبکہی. فہرموویہ وہ: (لہ سوینہیہ کا ناوبکہن بہ سہرما). عائشہ فہرمووی: جالہ ناو سوینہ کہ دا دانیشت، دیسان کہ خوی شورڈ نہ زنہ کی دا، ویستی ہہ لسی بہ لام نہیتوانی و دیسانہ وہ بوورایہ وہ، لہ پاش کہ می کہ ہوشی ہاتہ وہ ہہمدیسان فہرموویہ وہ: (نہری مہردوم نوپزہ کہیان کرد؟) عہر زمان کردہ وہ: نہ، نہی پیغہ مہبری خودا! چاوہ نواری تویانہ کہ خوت بہر نوپزییہ کہیان بوبکہی. فہرموویہ وہ: (لہ سوینہیہ کا ناوبکہن بہ سہرما) جالہ ناو سوینہ کہ دا دانیشت، ہہمدیسانہ وہ کہ خوی شورڈ

ئەزەنەكى داپەووە كەهەئسێ و بچێ بۆ مزگەوت پێشنوێژیەكە بۆخەلكەكە بكا، بەلام نەیتوانی و هەمەدیس بوورایەو، لەپاشتر كەهۆشی هاتەو ديسان فەرموویەو: (ئەرى مەردوم نوێژيان كرد يان؟). عەرزمان كردهو: نەخێر هێشتا نوێژيان نەكردوو، لەمزگەوت گلیڕ بوونەتەو، چاوەنواری تۆیانە كەتەشریفت بچێ پێشنوێژەكەى خەوتنانیان بۆبكەى.

ئینجا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فروستادەكەى نارد بۆلای ئەبوبەكر، كەپێشنوێژی بۆ موسوڵمانان بكا، كاتێ فروستادەكەى پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمانەكەى پێغەمبەرى بەئەبوبەكر راگەياندا، ئەبوبەكر پیاویكى دڵنەرم بوو، لەبەرئەو بەعومەرى كۆرى خەتابى فەرموو: ئەى عومەر! تۆجەماعەتەكە بۆ موسوڵمانان بكە، عومەرىش پێى فەرموو: تۆشایانترى بۆئەمە جائەبوبەكر ئەو چەند رۆژە كە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نەخۆشیەكەى گران بوو جەماعەتى بۆ موسوڵمانان دەكرد، هەتا رۆژێ.... بېروانە: ژمارە: ٣٧٧، ٣٨٣، ٣٨٤، ٢٤٦).

٣٨٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا، وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا). (الحدیث ٦٨٨ - أطرافه في: ١١١٣، ١٢٣٦، ٥٦٥٨). (٣٣٧)

ديسان عائیشە (مەزى خودى لى بى) فەرمووی: جارێ پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) بەسواری ئەسپێ گلا، سکاڵای لەدەست ئەم حالەبوو، لەمالەكەى مندا بەرنوێژى بۆكۆمەڵێ لەیارانى كرد، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) خۆى بەدانىشتنەو نوێژى دەكرد، كۆمەڵەكەيش لەپشتیەو بەپێو وەستان،

پښخه مېهر (د روډی خودی له سمر بڼ) : ئاماژدی بۆکردن: (که ئیو دیش دانیشن) جاکاتی له نوښته کی ئی بۆوه فهرمووی: (پیشنوښ بویه کراوه به پیشنوښ ههتا بکری به پیشه و او سه رمه شق و چاوی ئی بکری، که واته هه رکاتی پیشنوښ چوو بۆ چه مینه وه روکو عی برد، ئیو دیش یه کسه ر بچه مینه وه روکو عی بیهن، وه هه رکاتی نه و له چه مینه وه یاله کړنووش سه ر به رزه وه دهکا ئیو دیش به شوین نه و دا سه ر به رزه بکهن، وه هه رکاتی نه و به دانیشننه وه نوښتی کرد ئیو دیش به دانیشننه وه نوښت بکهن) (ت/ ۱/ ۳۹۰ = ز- ۱۳۰ ژ- ۷۷۷ چ- ۴).

۳۸۸- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَخِنْ أَحَدًا مِمَّا ظَهَرَهُ حَتَّى يَقَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا ثُمَّ تَقَعُ سُجُودًا بَعْدَهُ). (الحديث ۶۹۰ - طرفاه في: ۷۴۷، ۸۱۱). (۳۳۸)

به را ئی کوړی عاذیب (د مزای خوی لږ بڼ) : فهرمووی: پښخه مېهر (د روډی خودی له سمر بڼ) : که ده یفه رموو: (سمع الله المن حمده) ئیتر ئیبه راده وه ستاین و ههتا نه و نه چوايه بۆکړنووش ئیبه بوی دانه ده وینه وه، نه و کړنووشی دم برد ئیبه ش له پاش نه و وه ده چووین بۆ کړنووش.

۳۸۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ). (الحديث ۶۹۱) (۳۳۹)

نه به ووره یره (د مزای خوی لږ بڼ) : فهرمووی: پښخه مېهر (د روډی خودی له سمر بڼ) : فهرمووی: (نه وکه سه تان که له جه ماعه تا له پيش پیشنوښدا، سه ر له چه مینه وه (روکو ع) یاله کوړنووش به رزه کاته وه، نه دی نه وه چوڼ له وه ناترسی که خودا له سه ر

(۳۳۸) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: متابعة الامام والعمل بعده، رقم: ۴۷۴=۱۰۶۳.

(۳۳۹) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: تحريم سبق الامام بركوع أو سجود رقم: ۴۲۷=۹۶۳.

ئەو پەلە پەلە، سەری بکا بەسەری کەر) یا فەرمووی: (کەخودا شکلی بکا بەشکلی کەر).

۳۹۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنْ اسْتَعْمِلَ حَبَشِيٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَيْبَةٌ). (الحديث ۶۹۳- طرفاه في: ۶۹۶، ۷۱۴۲). (۳۴۰).

ئەنەس (پەزەیی خەوی ئەب) فەرمووی پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) فەرمووی: (هەمیشە بەگوێی فەرمانپەرەواکانی خۆتان بکەن و لەفەرمانیان دەرمانەچن، ئەگەر چی بەندەیهکی رهشی حەبەشیش بێ، کەسەری بەقەد دەنکە میووژی بێ). (ت/۳/۲۷۸ = ز-۱۰۵-ژ-۲۴۲۲، ۲۴۲۳).

۳۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ وَإِنْ أَخْطَأُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ). (الحديث ۶۹۴). (۳۴۱).

ئەبوهورەیرە (پەزەیی خەوی ئەب) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) فەرمووی: نیشوێژ (نیمام) دکانتان بەرنوێژیتان بۆ دەکەن، جائەگەر بەباشی کردیان ئەوا پاداشی باشی بۆ ئیوهدیش و بۆ ئەوانیشە، خۆ ئەگەر بەباشی نەیان کرد، ئەوا پاداشی باشی بۆ ئیوهدیه و گوناھەکە یۆنەوانە! (ت/۱/۳۸۵ = ز-۱۲۷-ژ-۷۱۵). ۳۹۲- عن ابن عباس (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَرَّوَانَهُ: (۹۶، ۱۳۸).

۳۹۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يُصَلِّيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَوْمُ قَوْمِهِ فَصَلَّى الْعِشَاءَ فَقَرَأَ بِالْبَقَرَةِ فَأَصْرَفَ الرَّجُلُ فَكَانَ مُعَاذًا تَنَاولَ مِنْهُ فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ فَتَانِ فَتَانِ ثَلَاثَ مِرَارٍ أَوْ قَالَ فَاتِنَا فَاتِنَا فَاتِنَا وَأَمَرَهُ بِسُورَتَيْنِ مِنْ أَوْسَطِ الْمُفْصَلِ). (الحديث ۷۰۱ طرفاه في: ۷۰۰، ۷۰۵، ۷۱۱، ۷۱۰، ۷۱۱). (۳۴۲).

(۳۴۰) أخرجه مسلم في طريق غندر (انظر فتح/۲/۲۱۹/۶۹۳) المترجم.

(۳۴۱) هذا الحديث انفرد به البخاري (عيني/۵/۲۲۸/۸۵) المترجم.

(۳۴۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في العشاء، رقم: ۱۰۴۰=۴۶۵.

جابر (رمزی خوی لن بن) فہرموی: موعازی کوری جہہل (رمزی خوی لن بن) دستوری و ابو، لہ خزمہت پیغہ مہردا (دروودی خودای لہسمر بن) جہماعہتی دہکرد، ئہوجا دہگہ پرایہوہ بؤناو ہوزہکھی خوی و بہرنویژی ئہو نویژہی بؤ ئہوان دہکرد، جاشہوی لہگہل پیغہ مہردا (دروودی خودای لہسمر بن) جہماعہتی نویژی خہوتنان دہکا، ئہوسا دہگہ پڑتہوہ بؤناو ہوزہکھی خوی کہبہنی سہلہمہ بوو، وہ پیشنویژی خہوتنانیان بؤدہکا، لہپاش فاتیحہ سورہتی بہقہرہ لہرکاتی یہکہمدا دہحوینی، پیاوکیش لہبہر دریزہکیشانی نویژہکہ، نویژہکھی بری و لہجہماعہتہکہ کشایہوہ، وہک بلئی موعاذ گلہیی لہم کارہی ئہم پیاوہ کردبی و ابو، گلہی یہکھی موعاذ دہگاتہوہ بہپیاوہکہ پیاوہکہ سکالای ئہم حالہ لہ خزمہت پیغہ مہردا دہکا، پیغہ مہر (دروودی خودای لہسمر بن) سی جار لہسہریہک، بؤ ناگادار کردنہوہی موعاذ کہشتی وانہکاو، بہنویژی دوورو دریز، خہلک لہجہماعہت نہتہکینتہوہ، پی فہرمو: (سہر لہنویژکہرہکان دہشیوینی!).

۳۹۴- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنْ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنْكُمْ مُنْفَرِّينَ فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ). (الحديث ۷۰۲ طرفه في: ۹۰).

ئہبومہسعوود (بروانہ ژمارہ: ۷۸).

۳۹۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) حَدِيثُ مَعَاذٍ، وَأَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ: (فَلَوْلَا صَلَّيْتُ بِسَبْحِ رَبِّكَ، وَالشَّمْسُ وَضَحَاها، وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى). (انظر: ۳۹۳)

لہگیرانہوہی ئیرہدا پیغہ مہر (دروودی خودای لہسمر بن) بہموعاذ دہفہرموی: (ئہی موعاذ! ئہوہ بؤچی لہجیاتی سوورہتی بہقہرہ یہکی لہم سوورہتہ کورتانہت

نه خویند، سووردهتی (سبح اسم ربك الاعلی) یاسووردهتی (والشمس وضحاها)
یاسووردهتی (واللیل إذا یغشی) یاسووردهتیکی تری وهك نه مانه

۳۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يوجزُ الصلاةَ ویکملها. (الحديث ۷۰۶) (۳۴۳)

نه نهس (پهزی خوی لښ بڼه) فهرمووی: دهستووری پیغه مبهه (دروودی خودای لهسمر بڼه) وابوو:
نویژیکي کورتی به پوختی و به ته وای دهمرد.

۳۹۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ أُرِيدُ أَنْ أَطْوَلَ فِيهَا فَأَسْمَعَ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَةً أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ). (الحديث ۷۰۷ - طرفاه في: ۸۶۸) (۳۴۴)

نه بوقه تاده (پهزی خوی لښ بڼه) له پیغه مبهه وه (دروودی خودای لهسمر بڼه) دهمرمووی: (ری)
دهکه وئ که دهست دهکه م به نویژ دهمه وئ دریزى بکه مه وه، به لام که دهنکی
گریانی منالئ ده بیستم، که دایکه که ی له پشت منه وه نویژ دهکا، نیتر نویژیکي
سووکه له ی پوخت و ته وای دهکه م، دریزى ناکه مه وه، مه بادا به دریز
کردنه وهی نویژ دهکه، دایکی نه و منداله سه خلعت بکه م. (ت/۲/۳۸۴/۱ ز- ۱۲۷ ژ-
۷۶۴ = ش/د/ت/ن).

۳۹۸- عَنْ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(لَتَسُونَنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيَخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وَجْهِكُمْ). (الحديث ۷۱۷) (۳۴۵)

نوعمانی کوړی به شیر (پهزی خوی لښ بڼه) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسمر بڼه)
فهرمووی: (به خودا ریزه کانتان رپک دهن و له ریزی نویژدا رپک و راست

(۲۴۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: امر الأمة بتخفيف الصلاة في تمام، رقم: ۴۶۹-۱۰۵۳.

(۲۴۴) لاحظ (فتح الباری/۲/۷۳۱/۲۵۳ - خاتمة) المترجم = ۱۰۵۴ شيعا.

(۲۴۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: أمر الأئمة بتخفيف الصلاة في تمام، رقم: ۴۶۹-۹۷۷.

را دمه و هستن یا خود نه گهر نه وه نه کهن، خودا رووتان تاق و لوق ده کاو،
دزایه تی و نا کوکی و دووبه رمکی ده خاته ناوتانه وه). (ت/۱/۳۹۸ = ز-۱۳۴-ژ-۷۹۳).

۳۹۹- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاوُوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي). (الحديث ۷۱۹ - طرفاه في: ۷۱۸، ۷۲۵). (۳۴۶)

نه نه س (پرمای خوی لب بن) فهرمووی: قامه تی نویژکرا، پیغه مبه ر (دروودی خودای لمسه ر بن)
رووی تی کردین و فهرمووی: (پریزه کانتان راست بکه نه وه و پال بدن
بهیه کتری یه وه، چونکه من له پستی سه ریشمه وه چاوم لی تانه و سوور دهرانم
که پریزه کانتان نارپکه، له بهر نه وه فهرمانتان پی ده کم که نه وه هله یه راست
بکه نه وه، دمه خودا توله ی نه و نارپکیه تان لی ده ستینی). (ت/۱/۳۹۸ = ز-۱۳۴-ژ-۷۹۶).

رافه و شیکردنه وه:

نهم به هرا نه لهم فهرموودمیه و مرده گیرین: قسه کردن له نیوانی قامه ت و
نویژدابه ستن دا دروسته، رپکخستنی ریزه گانی نویژ پیویسته، واته: فهرزه،
هه روا پرکردنه وهی که لین و که لی و بو شایی ناویریز، موعجیزه کی گه وره ی
تیادایه که نه وه یه: پیغه مبه ر (دروودی خودای لمسه ر بن) له پست سه ریشیه وه وه ک به رده می
خه لکی بینیه وه.

۴۰۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي حُجْرَتِهِ وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ فَرَأَى النَّاسُ شَخْصَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ أَنَسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ فَأَصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ فَقَامَ مَعَهُ أَنَسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ صَنَعُوا ذَلِكَ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ

ذَلِكَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَخْرُجْ فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ). (أحدیث ۷۲۹ - أطرافه فی: ۷۳۰، ۹۲۴، ۱۱۲۹، ۲۰۱۱، ۲۰۱۲، ۵۸۶۱) (۳۴۷)

عائشه (رضی الخوی لہ بی) فہر مووی: شہویٰ لہ شہوہ گانی ردمہ زان، حہ زرمہ (رمزی
خوی لہ بی) لہ ہودہ کھی خویا، دہستی کردبہ شہونویژ، دیواری ہودہ کہ نزم بوو،
لہ بہرئہ وہ خہ لکہ کہ تارمایوی و جموجوولی پیغہ مہریان لہ ناو نویژہ کہ یا
دہدی، نیتہر چہ ند پیاوئ ہہ لسان لہ ہشتیہ وہ پہیرہوی (نیقتیدا) یان پی
کردو، دہستیان کرد بہ شہو نویژ کردن لہ گہ لیدا بہ جہماعہت، کاتی رۆژ بۆوہ
خہ لک لہ ناو خویانا ئہم باسہیان بۆیہ کتری گپرایہ وہ، بۆیہ لہ شہوی دودما
خہ لک زۆرتہر گردہ وہ بوون و پیغہ مہریش (درویدی خوندی لہ سہر بی) لہ شہوی دودما
دہستی کردہ وہ بہ شہونویژ، دیسانہ وہ کۆمہ لئ پیاو لہ ہشت پیغہ مہرہ وہ
دہستیان کردہ وہ بہ جہماعہت. جایا دوو شہو یاسی شہو ئہم شہونویژہیان
لہ سہر ئہم شیوہیہ کرد، نیتہر لہ وہ بہ دوا پیغہ مہر (درویدی خوندی لہ سہر بی) دانیشٹو
نہ چوو بۆ نویژگاکہ، جابۆسبہینی خہ لکہ کہ لہم بارہیہ وہ گوشتوگوئیان ئہنجام
دا، حہ زرتیش (درویدی خوندی لہ سہر بی) فہر مووی: (ہوی ئہوی کہ ئہم شہو بہر نویژیم
بۆنہ کردن دہترسم کہ ئہم جۆرہ شہونویژہ فہرز بکری لہ سہرتان).
(ت/۲/۹۵/۲ ز-۳۷ ژ-۱۳۴۸ = ش/د).

٤٠١ - عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(اتَّخَذَ حُجْرَةً قَالَ حَسِبْتُ أَنَّكَ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى فِيهَا لَيْلِي فَصَلَّى
بِصَلَاتِهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا عَلِمَ بِهِمْ جَعَلَ يَقْعُدُ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدْ عَرَفْتُ

الَّذِي رَأَيْتُ مِنْ صَنِيعِكُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي يُورَتِكُمْ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةُ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ). (الحديث ٧٣١ طرفاه في - ٦١١٣، ٧٢٩٠) (٣٤٨)

زهیدی گوری ثابت (همزی خوی لئ بئ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لئسم بئ) لہرمہزانا کوختی دروست دہکا، راوی فہرمووی: وادہزانم کہ فہرمووی: لہحہسیر، جا چہند شہوی لہو کوختہدا شہونویژدہکا، کوہلئ لہیارانی نویژی تہراویح لہپشتیہوہ دہکەن، جاکاتی حہزرت (همزی خوی لئ بئ) بہم حالہی یارانی دہزانی وازدینئ، ئەوانیش دہنگ ھەل دہبرن و سوبجانہ لئلا دہکەن و زیخ دہگرنہ دہرگا کہ، تا حہزرت تہشریف بئنی و نویژی تہراویحیان بۆبکا، تہشریفی دہرچوو ھات بۆلایان، پئی فہرموون: (حالی بووم لہداواکەتان، بہقہستی نہہاتم، ئەہی موسولمانینہ! لہمالہومتان شہونویژو نویژی سوننہت بکەن، چونکہ نویژی فہرزی لئ دہرچی خیرترین نویژی پیاو، ئەو نویژہیہتی کہلہمالئ خویا دہیکا). (ت/١/٥٠٧ = ز-٣٧ ژ-١٣٤٨).

روونکردنہوہ:

پیشہوا عہسقہلانی (همزی خوی لئ بئ) لہفہتحوالباریدا، لہکوٹایی ئەم نامہیہدا دہفہرموی: (ئەم نامہیہ بریتیہ لہسەدو بیست و دوو فہرموودہی بہرزہوہ بوو (حەدیثی مہرفووع) نہوہدوشہشیان پەیوہستن، نہوہدیان دووبارەن، سیو و دوویان پوختہیانن، ھەموویان پەسەندی پیشہوا موسلیمیشن جگہ لہم نو فہرموودہیہ:

١- فہرموودہی ئەبوسەعید، سہبارت بہگہورہی جہماعەت (صلاة الجماعة تفضل).

۲- فەرموودهی ئه‌بووده‌رداء: (ما أعرف شيئا...).

۳- فەرموودهی ئه‌نه‌س: (كان رجل من الأنصار ضخما).

۴- فەرموودهی مالیکی کوپی حووه‌یریت: (انی لأصلي وما أريد...).

۵- فەرموودهی ئیبنوعومه‌ر: (لا قدم المهاجرون).

۶- فەرموودهی ئه‌بوهوره‌یره: (يصلون فإن أصابوا).

۷- فەرمووده‌ بئ رسته‌که‌ی نوعمان سه‌بارمت به‌پریزه‌گانی نوێزی جه‌ماعه‌ت.

۸- فەرموودهی ئه‌نه‌س (كان أحد يلزق منكبه).

۹- فەرمووده‌که‌ی تری: (ما أنكرتم شيئا إلا أنكم لاتقيمون الصفوف).

وه ده‌فه‌رموئ: حه‌فده‌ بیسراو (ئه‌شهر) یشی تیادیه، هه‌ر حه‌فده‌یان بئ رسته‌ن، واته: ته‌علیقن، ته‌نیا بیسراوه‌که‌ی ئیبنوعومه‌ر نه‌بئ، که ده‌فه‌رموئ: (كان يأكل قبل أن يصلي) هه‌روا بیسراوه‌که‌ی عوتمان: (الصلاة أحسن مايعمل الناس) چونکه ئه‌م دووه‌ په‌یوه‌ستن: واته: مه‌ووصولن، ئه‌م بیسراوانه‌ هه‌یانه‌ هی سه‌حابی یه، هه‌یانه‌ هی تابییعی یه (که‌واته: ۱۲۲+۱۷= ۱۳۹. له‌م (۱۳۹) یه‌ سیو پینجیان له‌ته‌جریده‌که‌دا هاتوون له‌ژماره: ۳۶۷ هه‌تا ژماره: ۴۰۱. له‌گه‌ل ره‌جاوکردنی دابه‌ش کردنی فەرمووده‌ی ژماره: ۳۷۱ به‌سئ ژماره‌ی جیا جیا له‌فه‌تحو‌لباریدا.

چهن به‌هره‌یه‌ که‌له‌م فەرمووده‌یه‌وه‌ و‌م‌رده‌گیری:

۱- نوێزی سوننه‌ت بۆپیاوو ژن له‌ماله‌وه‌ خیرتره، جگه‌ له‌ونوێژانه‌ی که‌سوننه‌ته‌ به‌کۆمه‌ل بکری‌ن، وه‌ک نوێزی هه‌ردوو جه‌ژن و نوێژمه‌بارانه‌و نوێزی خو‌رگیان و مانگ گیران، ئه‌م نوێژانه‌ له‌ده‌رموه‌ی ماله‌وه‌ خیرترن.

۲- بنه‌ما (ئه‌صل) ی نوێزی ته‌راویج و کردنی به‌جه‌ماعه‌ت له‌مزگه‌وت و کردنی له‌ماله‌وه‌ به‌ته‌نیا، له‌م فەرمووده‌یه‌ و‌م‌رده‌گیری.

۳- کردنی نویژی سوننهت له ماله وه له بهر نه م هویانه یه: چونکه نهینی تره و دوور تره له ریا بازای و دوور تره له پو و چو و نه وه ی پاداشه که ی، هاوکات له گه ل نه ودا ماله که ی پی فهدار ده بی و میهره بان ی و رحمه تی به سه ردا ده بار ی و فریسته هاموشوی نه و ماله ده که ن، شهیتان لی ی دوور ده که و یته وه.

۴- هه رنویژی ده ق هه بی له سه ر جی که و کات و هو ی، مه رج نیه کردنی له مالا خیر تر بی، وه ک سلاوی مزگه وت و نویژی طه و اف و سوننه تی ئی حرام دابه ستن، نویژی هو ی تایبه تی هه بی وه ک سلاوی ده سنویژ، سوننه تی زه و ال، وه کی تریش نویژی ماله وه ده بی به سه ره مشق بو که سانی که که متر ها تو چوی مزگه وت ده که ن، وه ک: ژن و کویله و نه خو ش و نه مانه.

زهیدی کوپی ثابیتی نه نصاری (همزی خوی لی بی) یه کی بوو له زانا شه ر عزانه نا ودارمه زنه گانی ها وړ پیانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) فه رائیز زانیکی گه وړه بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) ده فه رموی: (باشترین فه رائیز زانتان، که شار مزایی هه بی له فه رائیزدا زهیدی کوپی ثابته). زهید قورئان زانیکی گه وړه یش بوو، هه ر له سه ر ده می پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) هه موو قورئانی له به ر بوو، زهید یه کی بوو له نوو سه ره گانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) کاغه زی بوو ده نووسی بوخه لک و کاغه زی خه لکیشی بوو ده خو یتد وه، یه کی بوو له نوو سه رانی سروهوش، له سه ره فه رمانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) زمان ی عیبری که زمان ی جوو له که یه، له ما وده یه کی زور که ما فی ربوو، به پازده روژ زمان ی عیبری به شار مزایی فی ربوو، زمان ی سه ر یانیش به حه قده روژ فی ربوو، له سه ر ده می جینشینی ی نه بوبه کردا، به فه رمانی نه بوبه کر، له سه ر راویژی عومه ر (همزی خوا بان لی بی) قورئانی کو کرد وه، له به ر می ردمندالی له غه زای به دردا ناماده نه بوو، به لام ناماده ی غه زای ئو حو دبوو، ده لئین: له خه نده قا به کو ل خو لی خه نده قه که ی ده گواسته وه، پیغه مبه ر که بی نی پیی فه رموو: (به راستی نه م کوړه کوپی چاکه). ده لئین: له دوو باب هتا زهید بالاده ست بوو به سه ر

مەردوم دا: لەقورئان و لەفەرانیژدا. مەسرووق دmfهەرموئ: چووم بۆمەدینە،
روانیم وازەیدی کۆری ثابت یەکیکە لەزانا ھەرە پایەبەرەزەکان.

دەلێن: لەناو خێزانی خۆیدا زۆر رووخۆش و مەشرەب خۆش بوو، بەلام
لەناو کۆرو مەجلیس دا زۆر سەلارو سەنگین بوو.

جاری لەکاتی سوواریبونی و لاخا، ئیبنوعەباس ئاوەزەنگی یەکە یۆدەگرئ،
زەید پێی دmfهەرموئ: ئەو ئامۆزای نازداری پێغەمبەر! ئەو شایانی شانی
تۆنییە، دەو ئاوەزەنگیەکە بەردە). ئیبنوعەباباس دmfهەرموئ: نا، ئیمە ئاوا
رەفتار لەگەڵ زانیان و گەورەپیاوان دەکەین. کۆمەلئ فەرموودە لەزەیدەو
دەگیرنەو، لەھاوڕێیان: ئەبوھورەیرەو ئەبوسەعدو ئیبنوعومەر و ئەنەس و
کەسانی تریش، لەپەپرەوان (تابعین): سەعیدی کۆری موسەییەب و دوو
کۆرەکەو خۆی خاریجەو سولەیمان و کەسانی تریش.

زۆرینەدەلێن: سالی چل و پینجی کۆچی مردوو، کەدەمرئ ئەبوھورەیرە
دmfهەرموئ: (ئەمڕۆ مەلای گەورەو نەتەوێ نیسلام مرد، ئومیدە
کەئیبنوعەباباس جیگای بگریتەو. حەسانی کۆری ثابتیش بەم شیعرە
لاواندیەو:

فمن للقاوا فی بعد حسان وابنه؟
ومن للمعانی بعد زید بن ثابت؟

واتە:

شیعر پاش حەسان ھەتیو دەکەوئ
مەعانیش پاش زەید، گەر راستت دەکەوئ

بسم الله الرحمن الرحيم

١٦) نامہ ی چونیستی نویر (کتاب صفة الصلاة)

٤٠٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا وَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ). (الحديث ٧٣٥ - أطرافه في: ٧٣٦، ٧٣٨، ٧٣٩). (٣٤٩)

عہدوللای کوری عومہر (ہمزای خوابان لہ بن) فہرمووی: سہرنجم دہدا پیغہمبہر (ہردودی خودای لہسہر بن) بہنہللآھونہکبہر نویرژی دادہبہست، وہلہوکاتہدا ہہردوو دہستی بہرز دہکردہوہ، تاپشتی ہہردوو دہستی دہگہیشتنہ بہرابہر ہہردووشانیو، سہرہبہنہکانی دہگہیشتنہ ناستی نہرمہی گویکانی وہکاتی دہچوو بوجہمینہوہ دیسانہوہ نہللآھونہکبہری دہکردو دیسان بہوجہشنہ دہستہکانی بہرز دہکردہوہ، وہکاتی لہچہمینہوہ ہہل دہسایہوہ دہیفہرموو: (سمع الله لمن حمده) دیسان لہم کاتہیش دا ہہردوو دہستی بہہمان چہشن بہرز دہکردہوہ تاناستی ہہردوو سہرسانہکانی، نہوجا دہیفہرموو: (ربنا ولك الحمد) بہلام کاتی کوورنوشی دہبردو لہوکاتہدا کہسہری لہکورنوش ہہلدہبری نہللآھونہکبہری دہکرد بہلام دہستی بہرز نہدہکردہوہ. (ت/١/٢٥٥ ز-٧٣ ژ-٤٨٦ ج-٤).

٤٠٣ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ). (الحديث - ٧٤٠) (٣٥٠)

(٢٤٩) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب رفع اليدين حذو المنكبين... رقم: ٨٥٩-٣٩٠ - ٨٦٢.
(٣٥٠) من أفراد البخاری (عینی/١٢٨/٢٧٨/٥) وله أصل في صحيح مسلم (ج/٤/١١٤) باب وضع يده اليمين على اليسرى. لاحظ فتح الباری / ٨٧٤/٤٠٩/٢ - خاتمة - المترجم.

سه هلی کوری سه عد (رمزی خوی لس بی) فهرمووی: جاران له سه رده می پیغه مبهردا
(دروودی خودای له سر بی) له سه رده رمانی خوی فهرمان به موسو لمانان دهکرا، له کاتی
راوه ستانا، بوخویندنی فاتحه و خویندنی دوا فاتحه، به دهستی راستیان
مووچی دهستی چه بیان بگرن). (بروانه: فیهی ناسان/ ۱/ ۱۵۰-ز. ۶۲)

۴۰۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانُوا يَفْتَحُونَ الصَّلَاةَ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. (الحديث ۷۴۳). (۳۵۱)

ئه نهس (رمزی خوی لس بی) دهفه رموی: پیغه مبهردا (دروودی خودای له سر بی) و نه بو به گرو
عومهرد (رمزی خوابان لس بی) به خویندنی سووردهتی (الحمد لله رب العالمين) دهستیان
دهکرد به نویژ.

۴۰۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً فَقُلْتُ بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ إِسْكَاتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ؟ قَالَ أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ تَقْنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا تَقْنِي الثَّوْبُ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَلَجِ وَالْبَرْدِ. (الحديث رقم: ۷۴۴ في فتح الباري شرح صحيح البخاری). (۳۵۲)

ئه بوهورهیره (رمزی خوی لس بی) فهرمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودای له سر بی) دهستووری
وابوو، له دواي ئه لاهوئه کبهری نویژ دابهستن له پیش دهست کردن
به خویندنی فاتحه، نیست (سکته خفیه: ویستانیکی کهم) ی دهکرد، گوتم:
ئه ی پیغه مبهردی خودا! به باوکم و دایکمه وه به قوربانت بم لهم نیسته دا

(۳۵۱) اخرجه مسلم في الصلاة، باب: حجة من قال لا يجهز بالبسملة، رقم: ۳۹۹=۸۹۰.

(۳۵۲) اخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: ما يقال بين تكبيرة الإحرام والقراءة

به نهيتي چي ده خویني؟ فەر مووی: ده لیم: (اللهم باعد بیني وبين خطايای كما باعدت بين المشرق والمغرب، اللهم نقني من خطايای كما ينقي الثوب الأبيض من الدنس، اللهم اغسل خطايای بالماء والثلج والبرد): خودایه! له گونا ه دوورم بخه ره وه وهك دووری خوره لاتو خورثاوا، خودایه! له گونا ه پاکم بکه ره وه وهك پارچه یی بلووری ی سپی ی بی گهر د، خودایه! گونا هه کانم به ناوو به به فرو به ته رزه پاک پاک بشوره وه). (ت/١/٢٥٧/١ ز-٧٤ ژ-٤٩٢ ج-٤ = ش/د/ن).

روونکردنه وه:

نزای سهره تای نویتز چهند شیوه یه کی هه یه، نه م نزایه یه کی که له وشیاونه، بوزانی نی نه و شیوا نه بر وانه: (فیقهی ناسان/١/١٥٢ ز-٦٢).

نیستا له ناو شافیعی مه زه به کانا و اباوه، له نیوانی نیستی پاش نامین و له نیوانی خویندنی سور هتدا، پيشنویتز به نهیتي نه م نزایه واله م فەر موودمیه دا ده خویني، هه تا پاش نویتزه کان له خویندنی فاتیه ده به نه وه، یاقورثان به نهیتي ده خویني، نه وسا ده ست ده کا به سوور مه ت.

٤٠٦ - عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (صَلَّى صَلَاةَ الْكُسُوفِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ قَدْ دَنَيْتُ مِنِّْي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوْ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقِطَافٍ مِنْ قِطَافِهَا وَدَنَيْتُ مِنِّْي النَّارَ حَتَّى قُلْتُ أَيْ رَبِّ وَأَنَا مَعَهُمْ فَإِذَا امْرَأَةٌ حَسِبْتُ أَنَّهَا قَالَ تَخْدِشُهَا هِرَّةٌ قُلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ قَالُوا حَبَسَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ جُوعًا لَأَ أَطْعَمْتُهَا وَلَا أَرْسَلْتُهَا تَأْكُلُ حَسِبْتُ أَنَّهَا قَالَ قَالَ مِنْ خَشْيَيشٍ أَوْ خَشَاشٍ الْأَرْضِ).

(الحديث ٧٤٥ - طرفه في: ٢٣٦٤) (٣٥٣)

ئەسمای کچی ئەبوبەکر (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی حەزەرتدا (برووی خودای لەسەر بێ) رۆژگیرا، پێغەمبەر (برووی خودای لەسەر بێ) هەلسا نوێژی خۆرگێرانی بەکۆمەڵی لەناو مزگەوتە بۆ موسوڵمانان کرد، ماوەیەکی دوورودرێژ لەناو نوێژەکەدا بەراوەستانەوه هەر قورئانی دەخویند، ئینجا چەمی یەووە روکوووی بردو درێژی دا بەچەمینەوهکە، ئەوجا لەچەمینەوه هەلسایەوهو گەلی بەپێوه راوەستایەوهو قورئانی خویندەوه، بەلام لەپراوەستانی یەکەمی کەمتر، ئینجا دووبارە رووکوویی دوورو درێژی تریشی بردەوه، بەلام لەرووکووی یەکەمی کەمتر، ئەوسا سەری لەچەمینەوه بەرزەوهکرد، ئەوجا دوو کورنووشی دوورودرێژی برد لەچەشنی دوو روکوووەکە، یەکەم وەک یەکەم و دووەم وەک دووەم، رکاتی یەکەم تەواو، ئنجا چی کرد لەرکاتی یەکەمدا لەرکاتی دووھەمیشدا ئەووی کردەوه، دوو راوەستان و دوو چەمینەوهو دوو کورنووشی لەسەر شیووی رکاتی یەکەم ئەنجام دا، ئەو لەنوێژ بۆوهو خۆریش بەربوو بوو. جا وتاریکی دا بۆ مەردووەکەو سوپاس و ستایشی خودای کردو فەرمووی: (.. وابەهەستم لێوہ نزیکەوہ بوو، ئەگەر زاتم بکردایە هیشوویەکم لەمیوہکە دەینا بۆتان بەلام زاتم نەکرد چونکە بۆئەوہ پەرسەم بە پەروەردگارم نەکردبوو، وەوایش دۆزەخم لێ نزیکەوہ بوو، تەنانەت ترسم لێ نیشت و گوتم: ئەی پەروەردگارم! بۆچی منیش لەگەڵیانم؟

کەپروانیم واژنیك پشیلەیی تی ی بەربوو، بەچەرنووک دەپرووشینی و پێستەکە دەدەمالی، گوتم: ئەم ژنە لەسەرچی ئەم پشیلەیه وەهای لێ دەکا؟! فەرموویان: کاتی خۆی لەجیهانا، ئەم ژنە ئەم پشیلەیهی حەپس کردووە بەری نەداوە هەتا لەبرسانا مردووە، نەژنەکە خۆی خواردنی پی داوە نەبەرەلای کردووە کەبۆخۆی لەجێو جێو جێو زەوی بخوات). (ت/١/٤٦٣/٢ ز- ١٦٦ ژ-٩٢١ ج-٤ = ش/د/ت/ن) + (فیقهی ئاسان/١/ ٢٤٠ - ز- ٦٩ هەتا ز- ٩٨).

روونکردنه وه:

له م فەرموودەییە وه ئەم چەند شتە دەر دەکەون:

١- نوێژی خۆرگێران سوننەتیکی گەورەییە، سوننەتە بەکۆمەڵی بکری، لەمژگە و تا بکری، خۆرگێران و مانگ گێران ئایەت و نیشانەن بۆتە خویف و ھەرەشەن، واباشە لەوکاتەدا خەڵک تەوبە و ئیستغفار و نزا بکەن، خێرو چاکە بکەن.

٢- بەھەشت و دۆزەخ ئیستا دروست کراون و ھەن، ئەمە مەزھەبی ئەھلی سوننەت و جەماعەتە.

٣- نازاردانی گیانلەبەر دروست نیە، مەگەر زیانە خرۆبی، لەڕۆژی قیامەتا گیانلەبەری ستەمبار تۆڵەیی خۆی لەوکەسە دەستی نی کە لە جیھان دا زۆرو ناھەقی لێ دەکا. وەك دەفەرموی: (خو ھەقی بزنی کۆل لە بزنی شاخدار دەستی نی).

٤- موعجیزەیی گەورەیی تایبە بۆ پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) .
٤٠٧- عَنْ خَبَابٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قِيلَ لَهُ: (أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ؟ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِمَ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ ذَاكَ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيَّتِهِ). (الحدیث ٧٤٦ - أطرافه في: ٧٦٠، ٧٦١، ٧٧٧). (٣٥٤)

گوتیان بە خەباب (مژەیی خۆی لێ بێ) بە چیدا دەتانزانێ کە پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) لە نوێژی نیومڕۆو عەصر دا سورەت لەپاش فاتیحە وه دەخوێنی؟ فەرمووی: بە جوولانە وهی ریشیا. (ت/٢/٢٦٥/١ - ز ٧٨ - ژ ٥٠٣ - ج ٤).

رافە و شیکردنە وه:

خەبابی کوری ئەرمەت (مژەیی خۆی لێ بێ) لە موسوڵمانە ھەرە پێشینەکانە، نازاری زۆری چەشتوو لەسەر ئیسلامەتی، زۆربەیی شەرو شەرکاگانی ئیسلامەتی

چووه، سیو و دوو فهرموودهی ههیه، بوخاری پینجیانی گیراوه تهوه، لهسه ردهمی نه زانیدا ئاسنگهر بوو شمشیری دروست دهکرد، خه بباب دهیغه رموو: جاری لهسه ر ئیسلامهتی ئاگریکیان کردهوه بۆم، نهوجا رایان کیشام بهسه ریدا، بهره بهره چهوری و بهزی پشتم ئاگره کهی کوژاندهوه! پشتی بههوی نهو سووتاندنهوه چال و چویل بوو بوو. ته مهنی شهست و سی سال بوو، پی شهوا عهلی نویری لهسه ر تهرمه کهی کرد. (بروانه: ت/ ٤/ ١٥١٦/ ١/ ز- ١٩١)

٤٠٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ فَأَشَدُّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لَيَنْتَهَنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ). (الحديث ٧٥٠). (٣٥٥)

ئه نهس (برعی خوی لی بن) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسه ر بن) فهرمووی: (له بهرچی هه ندی کهس له نویژا چاو هه لده برن بۆناسمان بۆوا ده کهن بۆ؟!) ئیتر چه زهرمت (برعی خوی لی بن) له م بارهیه وه که لی به توندی هه ره شهی کرد، ته نانه ت فهرمووی: (دهبی واز له مکاره ناشرینه بهینن، نه گینا که بی گومان کویر ده بن). (ت/ ١/ ٢٩٦/ ١/ ز- ٩٦- ژ- ٥٧٢ = ش/ د/ ن). له تاجا گفته ی موسلیم ناوایه: (کهسانی که له نویژا چاویان هه ل ده برن به ره و ناسمان، یاده بی واز له م کاره ناپه سه نده بهینن یابی گومان چاویان کویر ده بی).

٤٠٩- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْإِلْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ). (الحديث ٧٥١ - طرفه في: ٣٢٩١) (٣٥٦)

(٣٥٥) رواد مسلم عن جابر بن سمرة وأبي هريرة، باب النهي عن رفع البصر إلى السماء في الصلاة، شرح صحيح مسلم للنووي ج/ ٤/ ص ١٥٢. لاحظ عيني/ ٥/ ٣٠٩/ ١٣٨ وفتح/ ٢/ ٢٧٣/ ٧٥٠ ونفي الفتح في الخاتمة ص ٤٠٩ إخراج مسلم لهذا الحديث - المترجم = ٩٦٥، ٩٦٦. مسلم. شيحا.

(٣٥٦) من أفراد البخاری (فتح/ ٢/ ٤٠٩/ ٨٧٥ - خاتمة) - المترجم.

عائیشہ (ہمزای خوی لب ہن) فہرمووی: بؤناوردانہوہ لہناو نویرڈا لہ پیغہمبہرم
پرسی، فہرمووی (بروودی خوبی لمسر ہن): (تہوہ لی دزینہوہیہ شہیتان دہیفریننی
لہنویرزی بہندہا). (ت/٢٩٧/١ ز ٩٦ ژ ٥٧٣ = ب/ن/د).

٤١٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: (شَكَأ أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَزَلَهُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّارًا فَشَكُّوا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لَا يُحْسِنُ
يُصَلِّي فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنَّ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لَا تُحْسِنُ تُصَلِّي قَالَ
أَبُو إِسْحَاقَ أَمَّا أَنَا وَاللَّهِ فَإِنِّي كُنْتُ أَصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَا أَخْرِمُ عَنْهَا أَصَلِّي صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَأَرْكُدُ فِي الْأَوَّلِينَ وَأَخِفُ فِي الْآخِرِينَ
قَالَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ فَأَرْسَلَ مَعَهُ رَجُلًا أَوْ رَجُلًا إِلَى الْكُوفَةِ فَسَأَلَ عَنْهُ
أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدْغْ مَسْجِدًا إِلَّا سَأَلَ عَنْهُ وَيُثْنُونَ مَعْرُوفًا حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَنِي
عَبْسٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يَقَالُ لَهُ أَسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا سَعْدَةَ قَالَ أَمَّا إِذْ نَشَدْتَنَا فَإِنَّ
سَعْدًا كَانَ لَا يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَلَا يَغْدُلُ فِي الْقَضِيَّةِ قَالَ سَعْدُ أَمَّا
وَاللَّهِ لَأَدْعُوَنَّ بِثَلَاثِ اللَّهِمْ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا قَامَ رِبَاءٌ وَسُمْعَةٌ فَأُطْلِعْ عُمَرَةَ
وَأُطْلِعْ فَقَرَهُ وَعَرَّضَهُ بِالْفَتَنِ وَكَانَ بَعْدُ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْثُونٌ أَصَابَنِي
دَعْوَةُ سَعْدٍ قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ
وَأِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطَّرِيقِ يَغْمِزُهُنَّ). (الحديث ٧٥٥ - طرفاه في: ٧٥٨،
٧٧٠). (٣٥٧)

جابرری کوری سہموورہ (ہمزای خوی لب ہن) فہرمووی: خہلکی کووفہ لہلای
عومہری کوری خہططاب (ہمزای خوی لب ہن) سکالایان لہسہعدی کوری تہبووہقاص
کرد، تہویش لہسہرکار لای بردو عہمماری کوری یاسیری کرد بہسہرکاریان،
سکالایہکی زوریان لی کرد، تہنانہت دہیانگوت: سہعد نازانی نویرڈیش
بہجوانی بکا. ثیر عومہر (ہمزای خوی لب ہن) ناردی بہشویننی داو پیی فہرموو: تہی

ئەبوئیسحاق! ئەمانە دەلێن: گواپە تۆ ھەتا نوێژیش بە جوانی نازانی بکە! ئەویش فەرمووی: وەلێ بەخودا من زۆر بە جوانی بەرنوێژیم بۆدەکردن، پێک وەک بەرنوێژیکردنی ھەزرمەت خۆی کە کاتی خۆی بۆئێمە دەکرد، یەک دەنکەم ئێ کەم نەدەکردەو، کە نوێژی شیوان و خەوتنان دەکەم لە پکاتی یەکەم و دوەمیان دا رادەووستم و فاتیحە دەخوینم و لە پاش فاتیحە قورئانیکی زۆر دەخوینم، وەلێ لە پکاتەکانی تریاندا قورئانخویندنی پاش فاتیحە کورت دەکەمەو، عومەریش (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: ئەی باوکی ئیسحاق ئەو بەروباوەرێ ھەموو کەسێکە بەتۆ کە ئاوا بە جوانی نوێژ بکە.. جابۆد ئێمە پیاوێ (یاچەند پیاوێکی) لە گەڵ سەعددا نارد بۆ کووفە، کە لە بارە سەعدەو لە خەلکی کووفە بپرسی، ئەویش مزگەوت نەما لە کووفە کە لە بارە سەعدەو پرسیاریان ئێ نەکا، ھەموو وەسپ و پەسنی سەعدیان دەکردو تاریفی باشیان دەکرد، ھەتا گەشتنە مزگەوتە کە ی بەنی عەبەس، لەوێ پیاوێکیان ھەلسا، ناوی ئوسامە کوری قوتادەبوو، کە سناوی ئەبوسەعدە بوو، ھەستا گوتی: چونکە داوای شایەتیمان لێ دەکە، دەسا من ناگام ئێ بێ سەعد ئەم سێ خراپە ھەبوو:

یەکەم: سەعد لە سوپا خۆی دەدزیو و لە گەلێان دا نەدەچوو بۆ بەرە شەر، دوووەم: لە تالانی و بەخشیش دا شتی وای بەیە کسانێ دابەش نەدەکردو خۆمانە خۆمانە دەکرد،

سێیەم: لە دادپرسی و موحا کە مەیش دا دادپەر وەر نەبوو.

سەعدیش (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: دەی وای ئێ ھات! دەسا بەخودا منیش ئەم سێ نزایەت ئێ دەکەم، ھۆ خودایە! نەگەر ئەم بەندە یە تۆ درۆزنەو درۆدەکاو ئەم قسانە بۆ پیاوی دەکاو، بۆچاوەو رووپایی ھەلساو ئەم قسانە دەکا، ئەوا تۆ خۆت تۆلە منی ئێ بستینەو لەباتی ئەم سێ بوختانە تووشی

ئەم سى سزايەى بکە: يەكەم: تەمەنى دريژکە. دووهم: بەدریژی تەمەنى
هەزارو نەدارای بکە. سێهەم: تووشى ئازاوەهیشى بکە. نیتى کابرا رێک نزاكەى
سەعدى لى گیرابوو، لەوەدوا کە لەئەبوسەعدەیان دەپرسى: چۆنیت؟ دەيگوت:
پیرەمیدیكى دیوانەو شیتۆلكەم نزاكەى سەعدى كۆرى ومقاصم لى گیرابوو.

عەبدولەلیكى كۆرى عومەیر کە لەجابیری كۆرى سەموورەو (بەزى خوایان لى بەر)
ئەم داستانە دەگێرێتەو دەفەرموئ: لەوەدوا من ئەو کابرایەم دەدى، لەبەر
پیری برۆکانى بەسەرچاوەکانى دا شۆرپوو بوونەو، کەچى هیشتا رێگەى
بەگچان و کەنیزان دەگرت و چرنووکى لى دەگرتن!). (ریاض/٣/١٠٨٨ ز- ٣/٢٥٣
= بەرگى- ٣ ز- ٢٥٣ ژ- ١٥٠٣ = ش).

روونکردنەو:

جابیری كۆرى سەموورە خوئى و باوكى هاوړى ی پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بەر)
بوون، سەدوچل و شەش فەرموودەى هەیه، دوانیان پەسەندى هەردوو پیرن،
واتە: شیخی بوخارى و شیخی موسلیم (بەزى خوایان لى بەر) ئەو دوو فەرموودەیان
گێراوەتەو. بێست و شەش فەرموودەى تری لەموسلیم دا هەیه. جابیر
خوشكەزای سەعدى كۆرى ئەبوووقاصە. لەفەرموودەیهكا جابیر دەفەرموئ:
(شەوئ مانگەشەو بوو، لەخزمەت پێغەمبەردا بووم، دەستى جلی سوورى
لەبەردا بوو، سەرنجى ئەو سەرنجى مانگەكەم دا، لەبەرچاوم ئەو گەئ
لەمانگەكە جواتنر بوو). لەفەرموودەیهكى تردا دەفەرموئ: (سەد جار زیاتر
لەخزمەت پێغەمبەردا دانیشتووم) لەفەرموودەى دروست دا، هاتوو دەفەرموئ:
(لەدوووهزار جار زیاتر نوێزم بەجەماعەت لەگەئ پێغەمبەردا كردوو).

٤١١- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ). (الحديث ٧٥٦). (٣٥٨)

عوبادهی کوری صامیت (همزای خوی لای بر) فهرمووی: پیغمه مبه ر (دروودی خودای لسمر بر) فهرمووی: (هه رکه سی له نویژدا، له هه موو رکاتی کدا سوره تی فاتیحه نه خوی نی، نویژه که ی دروست نییه). (ت/١/٢٤٦/٣ ز- ٧٢ ژ- ٤٧١ = ش/د/ت/ن).

٤١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ وَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسَنَ غَيْرُهُ فَعَلَمَنِي؟ فَقَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا).

(الحديث ٧٥٧ - أطرافه في: ٧٩٣، ٦٢٥١، ٦٢٥٢، ٦٦٦٧) (٣٥٩)

ئه بوهوره يره (همزای خوی لای بر) فهرمووی: پیغمه مبه ر (دروودی خودای لسمر بر) هات بو مزگه وت، پیاو یکی ش که ناوی خه لادی کوری رافیع بوو - هاته ژووره ووه نویژی کردو چوو بولای پیغمه مبه ر (دروودی خودای لسمر بر) و سلاوی لی کرد، نه ویش سلا و مه که ی سه نده ووه فهرمووی: (بچوره ووه نویژه که ت بکه ره ووه، چونکه نه ووه نویژ نه بوو که تو کردت) تاسی جار پیا و مه که نویژه که ی ده کرده ووه پیغمه مبه ریش دیسانه ووه هه روای پی ده فهرمو ووه، تاله سه ری جاری سییه مدا پیا و مه که گوتی: به و خودایه ی که تو ی کردو و به پیغمه مبه ری راست و دروست له مه با شتر نازانم، ده ی نه ی پیغمه مبه ری خوا! بفه رموو نویژم فی ربه که. نه ویش (دروودی خودای لسمر بر) فهرمووی: که پرا و ه ستای بو نویژ له پيشا نویژ دابه سته و بلی: نه لاله و نه کبه ر، ننجا چه ندمت بو ده لوی - له و قورئانه ی که له به رته - بیخوینه، نه و جا بچه می ره ووه نه و منده له چه مینه ووه (روکو و) دا بمینه ره ووه هه تا له شت

له جموجوول دهكهوئ و نه دنامه كانت نارام دهگرن، ئينجا پڻك هه لسه ره دوه و پشت هه لپه تارمپ راده وه ستيت، ئنجا دانهوئ بؤ كورنوش و كورنوش بهر دوه وه دنده له كوورنوش دا بمينه ره دوه تانه دنامه كانت نارام دهگرن و جهسته ت له جموجوول دهكهوئ، نه و جا سه ره له كوورنوش بهر زگه ره دوه و تافنج داده نيشيت، ئنجا ديسان ه وه كورنوش يكي تری وهك كورنوشی يه كه م ببه ره دوه، نيت ره موو پكاته كانی تر هه تاسه ر به م شيويه بكهو، له هه موو كاتيكا له نوويژا نه مه كارت بي). (ت/٢٤٥/١ ز- ٧٢ ژ- ٤٧٠ = ش/د/ ت/ ن).

٤١٣- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَيَقْصُرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيَسْمَعُ الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَيَقْصُرُ فِي الثَّانِيَةِ). (الحديث ٧٥٩ - أطرافه في: ٧٦٢، ٧٧٦، ٧٧٨، ٧٧٩) (٣٦٠)

نه بوقه تاده (عزى خوى لى بن) فه ره مووى: ده ستوورى پيغه مبه ر (درووى خودى لى مبه ر بن) وابوو له ركاتى يه كه م و له ركاتى دوه مى نويزى نيومرودا سوورمتى فاتحه و سوورمتيكى ترى ده خويند نه و سوورمه له پاش فاتحه وه كه له ركاتى يه كه ما ده خويند، دريژ تربوو له و سوورمه تى كه له ركاتى دوه ما ده خويند، جار جار ميش دهنگى نه وه دنده بهر ز ده كرده وه كه نايه ته كه ده بيسرا، له نويزى عه سريشا هه رواى ده كرد، له ركاتى يه كه مى به يانيشا سوورمه تى دريژ ترى ده خويند له سوورمتى ركاتى دوه م. (ت/٢٦٥/١ ز- ٧٨ ژ- ٥٠٢ = ش/د/ ت/ ن).

٤١٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: (إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقْرَأُ وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ وَاللَّهِ لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةَ إِنَّهَا

لَا خَيْرَ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ).
(الحديث ٧٦٣ - طرفه في: ٤٤٢٩) (٣٦١)

عبداللہ کی گوری عہد عباس (رمزی خوابان لہ بی) فہرمووی: جاری سوورہتی
(والمرسلة عرفا) م دہخویند، نوم فہضل گوئی لہ بوو، فہرمووی: (رؤلہ!
بہخودا بہخویندنی ئەم سورہتہ ئەوہت یادخستہوہ کہ ئەم سوورہتہ
ئاخرہمین شت بوو، گویم لہ بوو کہ پیغہمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) لەنوێژی شیوانا
دەبخویند. (ت/١/٢٦٧/١ ز-٨٠ ژ-٥٠٧ = ش/د/ت/ن).

نوم فہضل دایکی ئیبنوعەباسہ، خوشکی مہیموونہی کچی حاریشی
ہاوسہری پیغہمبەرہ. عہرزی حەزرت دہکا: قوربان لەخەوما بینیم
کہ ئەندامی ئەندامہکانی تۆ لەمالی منابوو؟ فہرمووی: (ئەوہ فاطیمہی
کچم کورپکی دہبی تۆشیری پی دہدہیت، جا کہ حوسہین - رمزی خوای لہ بی
- لەدایک دہبی، نوم فہضل دہیبا بو لای خوئی و شیری دہداتی).

٤١٥ - عَنْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِطَوَلَى الطَّوَلَيْنِ). (الحديث ٧٦٤). (٣٦٢)

زہیدی کوری تابیت (رمزی خوای لہ بی) فہرمووی: بہگوئی خوّم گویم لہ بوو،
پیغہمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) لەنوێژی شیوانا درێژترینی دووسوورہتہ ہەرہ
درێژہکانی دہخویند).

راشہ و شیکردنہوہ:

راجیایی ہہیہ لەوہداکہ مہبہست لەم دوو سورہتہ ہەرہ درێژانہ کامانہن؟
برپی دہفہرموون: مہبہست ئەعرافو ئەنعامہ، برپی تر دہفہرموون: مہبہست

ئەعرافو نیسیایە، بڕێ تر دەفەر موون: مەبەست ئەعرافو مانی دەیه،
دریژترینە کەشیان ئەعرافە. لەم فەرموودەیەو دەردەگەوئ کە کاتی نوێژی
شیوان زۆرە.

٤١٦- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ). (الحديث ٧٦٥ - أطرافه في: ٣٠٥٠، ٤٠٢٣، ٤٨٥٤)
(٣٦٣).

جوبەیری کوری موطعیم (دەزای خۆی لە بێ) فەر مووی: گویم ئی بوو پیڤە مەبری
خودا (دروودی خۆی لە بێ) لە نوێژی شیوانا سوورەتی (والطور) ی دەخویند.
(ت/٢/٣٦٧/١ - ز- ٨٠ ژ- ٥٠٨ = ش/د/ن).

٤١٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْعَتَمَةَ، فَقَرَأَ: (إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ) فَسَجَدَ فَلَا أَزَالُ أُسْجُدُ فِيهَا حَتَّى
أَلْقَاهُ). (الحديث ٧٦٦ - أطرافه في: ٧٦٨، ١٠٧٤، ١٠٧٨). (٣٦٤).

ئەبورا فەرمووی: ئەبوهورەیرە (دەزای خۆی لە بێ) بەر نوێژی نوێژی
خەوتنانی بۆ کردین، سوورەتی: (إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ) ی خویند، کە گەشتە
نایەتی: (وَإِذَا قَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ لَا يَسْجُدُونَ) کوورنوشی قورئان خویندن بێرد،
کە لە نوێژ بووینەو گۆتم: ئەم کوورنوشە چی بوو؟ فەر مووی: لە پەشتی
پیڤە مەبرەو (دروودی خۆی لە سەر بێ) نوێژم کردوو، لەدوای ئەم نایەتەو لەناو ئەو
نوێژەدا لە گەل حەزەرەدا سەجەدی تیلوتم بێردوو، لە بەر ئەو هەتا
دەگەمەو بە خزمەتی لەودنیا، لەم شوینەدا لەم سوورەتەدا ئەم کوورنوشە
هەردەبەم و هەرگیز تەرکی ناکەم. (ت/٣/٣٣٣/١ - ز- ١١٠ ژ- ٦٥٤ = ش/د/ن).

(٣٦٣) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في الصبح، رقم: ٤٦٣ = ١٠٢٥، ١٠٢٣.

(٣٦٤) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: سجود التلاوة، رقم: ٥٧٨ = ١٣٠٤، ١٣٠٦.

٤١٨- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ، فَقَرَأَ فِي الْعِشَاءِ فِي إِحْدَى الرُّكْعَتَيْنِ بَا التَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ. وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى قَالَ: مَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ أَوْ قِرَاءَةً. (الحديث ٧٦٦ - أطرافه في: ٧٦٨، ١٠٧٤، ١٠٧٨). (٣٦٥)

بهراء (همزی خوی لب بی) فہرمووی: جاری پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر ہن) لہسہفہریکا بوو، نویژی خہوتنانی بہدوورکات کرد، لہرکاتی یہکہما لہپاش خویندنی سوورہتی فاتیحہ سوورہتی (والتین والزیتون) ی خویند، کہسی ترم نہدیوہ کہوہک نہو ناوا دہنگی خویشی و ناوا بہجوانی قورٹان بخوینی). (ت/ ٤/٢٦٧/١) ٨-٥١٠ = ش/ ت/ ن).

٤١٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (فِي كُلِّ صَلَاةٍ يُقْرَأُ فَمَا أَسْمَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْمَعْنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَى عَنْكُمْ وَإِنْ لَمْ تَرِدْ عَلَى أُمِّ الْقُرْآنِ أَجْزَأَتْ وَإِنْ زِدَتْ فَهُوَ خَيْرٌ). (الحديث ٧٧٢) (٣٦٦)

ئہبہوہورہیرہ (همزی خوی لب بی) فہرمووی: (لہہہموو نویژیکا قورٹان دہخوینری، جالہو جیگانہانہدا کہ پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر ہن) بہدہنگی بہرز دہیخویند ہہتا ئیمہ گویمان لی بی، ئیمہیش کہبہرنویژیو ئیوہ دہکہین لہسہرہمان شیوہ دہیخوینن، وہلہو جیگانہیش دا کہ پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر ہن) بہدہنگی نزم دہیخویندو، بہپہنامہکی فاتیحہو سوورہتی لہناو نویژہکہدا دہخویند ئیمہیش بہپہنامہکی لہسہرہمان شیوہ بوئیوہی دہخوینن. ئہگہر تہنیا سوورہتی فاتیحہیش لہگشت رکاتیکا بخوینی بریتی دہکہویو قورٹانخویندنی

(٣٦٥) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في العشاء، رقم: ٤٦٤ = ١٠٣٧.

(٣٦٦) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: وجوب قراءة الفاتحة في كل ركعة رقم: ٣٩٦ = ٨٨٢ شيخا.

پیوستی ناو نهو رکاتمت له کۆل دهکهوی، به لām نهگهر پتر بخوینی نهو هشتی چاکهو باشتره).

نمونهیی له شیکردنهوهی زانستی فهرموودهو ناشنابوون له حالی پیاوانی رشتهی نهفهرموودهیه لیڤه دا ئاویه: بوخاری، موسه ددهد، ئیسماعیلی کوری ئیبراهیم ئیبنو جورهیج، عهطاء، نهبو هورمیره ئیسماعیلی کوری ئیبراهیم که ناوداره به ابن علیه، فهرموودمزانى گه وره یه حیای کوری مو عین قسه ی ههیه له سهری، کاتی که له ئیبنو جوره یجه وه گیرانه وه نه نجام بدا، وهك نهفهرموودهی واین له خزمه تیدا، به لām له بهر نهوهی نهف زاتانه په یڕه ی (موتابه عه) ی ئیسماعیلیان کردووه، له گیرانه وهی نهفهرموودهیه دا، فهرمووده که بی ره خنهیه، عه بدور مزاق و موحه ممه دی کوری به گرو یه حیای کورپنه بوحه حاج له لایهن نه بو عه وان هوه، غوندر له لایهن ئیمامی نهحمه دهوه، خالیدی کوری حاریث له لایهنی نه سائییه وه، قه یسی کوری سهعدو عماره ی کوری مهیموون له لایهن نه بوداو ووده وه، حوسهینی العلم له لایهن نه بونه عیمه وه له نه لوسته خره جدا، به لām هه یانه درێژی کردۆته وه هه یانه کورتی کردۆته وه، هه یانه به مه رفووعی و هه یانه به مه وقووفی، نهفگیرانه وهی ئیره بهر وائت مه وقووفه له سهر نه بوهورمیره، به لām برپار (حوکه) ی مه رفووعی ههیه، چونکه نهف برگه یه (ما أسمعنا وما أخفى عنا) نهو دهگه یه نی که فهرمووده که مه رفووع بی نهك مه وقووف.

٤٢٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (اُتْلِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي طَائِفَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظَ وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ فَرَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ إِلَى قَوْمِهِمْ فَقَالُوا مَا لَكُمْ؟ فَقَالُوا حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ قَالُوا مَا حَالُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ إِلَّا شَيْءٌ حَدَثَ فَاضْرِبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا فَانظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَانصَرَفَ أُولَئِكَ الَّذِينَ تَوَجَّهُوا نَحْوَ تِهَامَةَ إِلَى

الَّتِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِنَخْلَةٍ غَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظَ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعُوا الْقُرْآنَ اسْتَمَعُوا لَهُ فَقَالُوا هَذَا وَاللَّهِ الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهَذَا لَكَ حِينَ رَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ وَقَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْ أُوْحِي إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ وَإِنَّمَا أُوْحِي إِلَيْهِ قَوْلُ الْجِنِّ). (الحديث ٧٧٣ - طرفه في: ٤٩٢١) (٣٦٧)

ئيبينوعه بباس (پرمزای خودمان لای بر) فہر مووی: پیغہ مبہر (مروندی خودای لاسر بر) لہ گہل دہستہ یی لہ یار انیدا لہ مہ ککھوہ دمر چوون بو بازار یی (عوکاظ کہ شوینی کو بوونہ وہی سالانہ ی کو مہ لانی عہ رب بوو لہ وکاتہ دا) ہتا سوود لہ بوونہ یہ و مر بگریو، عہ ربہ کان بانگ بکا بو سر ئایینی ئیسلام، نہ مہ لہ وکاتہ دا بوو کہ شہ یاطین ریگہ ی نہ وہ یان ئی گیر ابوو کہ بہ ناسمانا سہر کہون بوہ والو دہنگ و باس، ہہ رشہ یتانی ہہ وئی نہ وہ ی بدایہ بلئسہ ی ناگرو برووسکہ و چہ خماخہ بہر دہنگاری دہبوو، جاکاتی شہ یتانہ کان بہ نائومیدی دہگہ رانہ وہ ہوزہ کہ یان پیان دہگوتن: نہ وہ جیتانہ؟

دہ یانگوت: دہنگو باس و ہہ والی ناسمانان ئی قہ دہغہ کراوہ و کہ دہ چین بوہ وال ہینان بو ناسمان دہ دری نہ بہر شوو لہ ناگرو برووسکہ. جاشہ یتان دہئی: دیارہ شتی رووی داوہ لہ جیہانا، بوہ ریگہ ی ناسمانتان ئی گیر اوہ، دہسا دہی کون و قوژ بنی سہر زہوی، ج لہ روظہ لات و ج لہ روظناوا، بگہ رین و بزائن چی رووی داوہ، کہ بووہ بہ ہوی نہم ناگر بارانہ. جائہ وانیش بہ ہہر چوار لادا بوئہم مہ بہستہ دمر دہ چن و دہ کہونہ جم و جوول و سووسہ گردن، تانہ وانہ ی کہ پرووہ و مہ ککھ ہاتن لہ بہ طنونہ خلہ تووشی پیغہ مبہر دہ بن، خہریک دہ بی بہر نوژی نویژی بہ یانی بو ہاور پکانی دہکا، وہگوئی لہ قورٹان خویند نہ کہی

دەگرن، جادەلێن: ئەم قورئانە یە کە بوو بەهۆی ئەوێ کە ناھێلێ ئێمە وەك جارێمان بە ئاسماندا سەربەکەوین و هەواڵ بگڕین، ئەوسا دەگەرێنەووە بۆلای گەلەکەیان و دەلێن: (یا قومنا إنا سمعنا قرآنًا عجبا یهدی إلى الرشد فامنا به ولن نشرك بربنا أحدا) واتە: ئەو گەلی ئێمە! ئێمە قورئانی کێمان بێستوو، جێگەی سەرسوڕمانە، ئەوەندە جوان و دلگیرە، پێگەی هەفتاسی نیشانی کۆمەڵی ئادەمیزادو بەرهی پەری دەدا، ئێمەیش باوەرمان پێ کردو چووینەسەر ئەو ئایینی یەکتاپەرستی یە کە ئەم قورئانە بانگەوازی بۆ دەکا، لەبەرئەو هەرگیز کەس ناکەین بەهاوبەش و هاوڕێ بۆ خودای پەروردارمان. جابخودای گەورە ئەمە ی ناردەخوارووە بۆسەر پێغەمبەری خۆشەویستی خۆی (دروودی خودای لەسەر بێ): (قل أوحی أليّ انه استمع نفر من الجن: واتە: ئەو رەھبەری خۆشەویست! تۆبفەرموو: لەلایەنی خوداوە سرووش و وەحیم بۆھاتوو کە کۆمەڵی لەبەرەو جێگە گۆیان لێ راگرتوو لەکاتی قورئانخویندندا) تاتەواوی داستانەکە کەوا لەسوورمەتی جین دا، کە قەسەو گوشتوگۆی جێگەکان بەدەق بەنیگا بۆ پێغەمبەر هاتبوو. (ت/٧/٢٢٣-١ ت = تاج بەکوردی بەرگی حەوتەم، لاپەرە (٢٢٣) فەرموودە زۆرە یەك، کەبوخاری و تەرمەزی گێڕاویانەتەو = تاج-٤ ز-٥٥ ژ-٤٨٩ ج-٤).

٤٢١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا أَمَرَ وَسَكَتَ فِيمَا أَمَرَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةً). (الحديث ٧٧٤) (٣٦٨)

ئێبەنوعەبباس (بەزێ خۆی لێ بێ) دەفەرموی: پێغەمبەری خودا (دروودی خودای لێ بێ) بەناشکراو بەدەنگی بەرز قورئانی دەخویند لەو نوێژانەدا کە خودا

(٣٦٨) قال الشيخ العيني: (وهذا الحديث من افراد البخارى). (ج/٦/٣٨) وسكت الدكتور مصطفى ديب البغا عن تخريج مسلم له، لاحظ خاتمة فتح البارى لأبواب صفة الصلاة (ج/٢/٤٠٩/٨٧٥). حيث لم يتطرق إلى موافقته له في هذا الاثر الموقوف - المترجم.

بۇخۇی فەرمانی پی کردبوو که به دهنکی بهرز قورئانیان تیا بخوینی، وهک نوپژی شیوان و خهوتنان و بهیانی، وه ههروها به نهینی به پی دهنک قورئانی ده خویند له نوپژانه دا که خودای گهوره بۇخۇی فەرمانی پی کردبوو که به ناسپایی و به دهنکی نزم قورئانیان تیا دا بخوینی، وهک نوپژی نیومرپوو عهصر، پیغه مبه (دروودی خودای لهسر به) به پی فەرمانی پهرومردگاری چوینی کردنی هیچ بهرستنی بریارنادا، خودای گهوره یش ناگای لهه موو شتی ههیه، نه گهر مهیلی له سه ربوایه هه موو کاروباریکی نوپژی به درپژی له ناو نایه تهکانی قورئان دا روون ده کردوه، که نه وهی نه کردوه له بهر له بیر چوون نییه، وهک خوی له نایه ته دا به پیغه مبهری خۆشه ویستی خوی دمفه رموی: (وماکان ربك نسیاً) مه ریه م ۱۴/۱۹- واته: نهی موحه مبه د، نهی پیغه مبهری خۆشه ویست! خودای تۆ قهت فهراموشکار نه بووه و هه رگیزاو هه رگیز هیچی له بیرناچی). به لام که نه یکردوه له بهر نه وهیه که نه م روونکردنه وه و وردمکاری یانهی سپاردوه به پیغه مبه (دروودی خودای لهسر به) جاله سر نه م بنیاتیه که خودا له قورئانی پیرۆزدا فهرمانمان پی دهکا به په پرموی جوانی پیغه مبهرو دمفه رموی: (لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة).

۴۲۲- عن ابن مسعود (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: قَرَأْتُ الْمِفْصَلَ اللَّيْلَةَ فِي رَكْعَةٍ، فَقَالَ: هَذَا كَهَذَا الشَّعْر، لَقَدْ عَرَفْتُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْرَأُ بَيْنَهُنَّ فذكر عشرين سورة من المِفْصَلِ، سُورَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ). (الحدیث ۷۷۵ - طرفاه فی: ۴۹۹۶، ۵۰۴۳) (۳۶۹)

پیاوی هاته خزمهتی نیب نومه سعود (دروودی خودای لهسر به) عه رزی کرد: نه م شهو لهیه ک رکاتا هه موو نهو سوورمه تانهی قورئانم خویند، که پییان دهگوتری

موفه صصل، که له سوورته قافه وهن ههتا کۆتایی قورئان؟ نهویش فهرمووی؛ که ی قورئانخویندن وادهبی؟ دیاره وهک ههلبهست بخوینیته وه ئاوا به په له پهل سه پاندووتن به سه رییهکا، نهو سووردهتانه ی که له وینه ی یه کترن له ئاههنگو واتادا، که پیغه مبه ر (درووی خودی له سه ر به) دوو دوو جووتی ده کردن و له یهک رکاتا دهیانی خویند ناگام لیانه، بیست سوورته ی له ئه لوفه صصل باس کرد، که بو ههر رکاتی دوو سوورته).

٤٢٣- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الْأَوَّلِينَ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأَخْرَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ وَيَطْوِلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مَا لَا يَطْوِلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ وَهَكَذَا فِي الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي الصُّبْحِ). (الحديث ٧٧٦ طرفه في: ٧٥٩). (٣٧٠)

نه بو قه تاده (همزای خوی له به) فهرمووی: پیغه مبه ر (درووی خودی له سه ر به) ده ستووری وابوو له رکاتی یه که م و له رکاتی دوه می نوژی نیوهرپۆدا سوورته ی فاتحاه سوورته یکی تری ده خویند، نهو سوورته ی که له رکاتی یه که ما له پاش فاتحاه ده بخویند، دریزتر بوو لهو سوورته ی که له رکاتی دوه ما له پاش فاتحاه ده بخویند، جار جارمیش دهنگی نه وهنده بهرز ده کرده وه که ئایه ته که مان ده بیست، له نوژی عه سريشا ههروای ده کرد، له رکاتی یه که می به یانیش دا، له پاش فاتحاه سوورته ی دریزتری ده خویند له سوورته ی پاش فاتحای رکاتی دوه م. (ت/١/٢٦٥ ز- ٧٨ ز- ٥٠٢ = ش/د/ن).

٤٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينَهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ٧٨٠ - طرفه في: ٦٢٠٢). (٣٧١)

(٣٧٠) أخرجه مسلم في الصلاة (عيني/١٤٧/٢١/٦) لاحظ خاتمة فتح الباري لأبواب صفة الصلاة - المترجم= ١٠١٣.

(٣٧١) أخرجه مسلم في الصلاة باب: التسميع والتحميد والتأمين، رقم: ٤١٠ = ٩١٤.

نهبوهورهیره (رمزی خوی لب بن) فهرمووی: حه زرم ت (رمزی خوی لب بن) فهرمووی: (کاتی پیشنوئژ له پاش خویندنی فاتحیا به دمنگی بهرز ده لئین نامین، نیوهیش بلین نامین چونکه فریشته له م کاته دا ده لئین نامین، ههرکه سیکیش بو ی ری بکه وئ، له گه ل نامین کردنی فریشته گان دا نامین بکا، خودای گه وره له گونا هی له وده به ری خو ش ده بی). (ت/۱/۲۶۲/۱ ز ۶ ژ-۴۹۷ ج ۴=ش/د/ت/ن).

۴۲۵- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلْنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلَا تَعُدْ). (الحديث ۷۸۳). (۳۷۲)

نهبوبه کره (رمزی خوی لب بن) فهرمووی: چووم بو مزگه وت بو جه ماعه ت، که گه یشته خزمه تی پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بن) نوئژ ی ده کرد، له ناو چه مینه وه (روکووع) دا بوو، منیش بهر له وه ی بگه یه مه ناو ریزه که بهر یوه چه میمه وه روکووعم بردو له سه ر نه وش یو دیه رویشتم هه تا خو م گه یانده ریزه که، دوا یی له پاش ته و ابو وونی نوئژ ده که، نه مه م عه رزی حه زرم ت کرد، فهرمووی (دروودی خودی لسه ر بن) خودا شیر ه تر ت بکا له سه ر کردنی خیر، به لام جار ی تر وا مه که ره وه، هه تا نه گه یته ریز روکووع مه به.

۴۲۶- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْبَصْرَةِ فَقَالَ ذُكِّرْنَا هَذَا الرَّجُلُ صَلَاةً كُنَّا نُصَلِّيْهَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَفَعَ وَكُلَّمَا وَضَعَ). (الحديث ۷۸۴ - طرفاه فی: ۷۸۶، ۸۲۶) (۳۷۳)

عیمرانی کو ری حوصه ین (رمزی خوی لب بن) له به صره له پشت نیما می عه لی یه وه (رمزی خوی لب بن) نوئژ ی به جه ماعه ت کرد، له پاش لی یو ونه وه عیمران فهرمووی::

ئەم بیاو - واتە/ پێشەوا عەلی - چۆنیتی ئەو نوێژە کە لە پەشت پێغەمبەر (ئەزەزە خۆدی لەسەر بێ) خۆیەو بە جەماعەت دەمان کرد، ئەو چۆنیەتیە یادی خستینەو، ئەو جاباسی ئەو کرد کە هەموو جارێ کە هەل دەسایەو یا دادەنەو یەو ئەللاھونە کبەری دەکرد، بەلام کاتی لە جەمینەو هەل دەسایەو (سمیع اللہ) ی دەکرد.

٤٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرُكْعُ ثُمَّ يَقُولُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ حِينَ يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرُّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ). (الحديث ٧٨٩ طرفه في: ٧٨٥).

ئەبوھورەیرە (ئەزەزە خۆی لەسەر بێ) فەرەمووی: دەستوری پێغەمبەر (ئەزەزە خۆدی لەسەر بێ) وابوو کە هەل دەستا بۆ نوێژ، روو و رووگە ی پیرۆز رادەو دەستاو، ئەللاھونە کبەری نوێژدایە ستەنی دەکرد، کە دەچووش بۆ جەمینەو ئەللاھونە کبەری دەکرد، کاتی لە جەمینەویش پەشتی هەل دەبەری دەیە فەرەموو: (سمیع اللہ لئە حەمدە: هەرکەسێ سوپاسی خودا بکا، خودا سوپاسە کە ی فەبوول دەکا)، ئینجا بەو دەستانەو دەیفەرەموو: (ربنا ولك الحمد: ئەو پەرەمردگارمان! سوپاس بۆتۆ لەسەر ئەو کە سوپاس و داوامان گیرا دەکە ی).

٤٢٨- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي، فَطَبَّقْتُ بَيْنَ كَفَّيَّ ثُمَّ وَضَعْتُهُمَا بَيْنَ فَخْذَيَّ فَتَهَانِي أَبِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَتُهَانَا عَنْهُ وَأَمَرَنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِيَنَا عَلَى الرُّكْبِ). (الحديث ٧٩٠). (٣٧٤)

موصەبی کوری سەعدی کوری ئەبو وەقاص (ئەزەزە خۆی لەسەر بێ) فەرەمووی: لەتەنیشتی باوکمەو نوێژم دەکرد، لەکاتی جەمینەو دا هەردوو لەبەم

نووسان بهیه که وهو دامنان له نیوانی ههردوو رانمدا، که له نویژه که بوومه وه باوکه فهرمووی: وامه که، جاران ئیمه ئاوامان دهکرد به لām له پاشتر پیغه مبه ر (درووی خودای لسه ر) نهیی ئی کردین له کردنی نه وه، وه فهرمانی پی کردین که دهست بگرین به نه ژنۆمانه وه له ناو چه مینه وه دا).

٤٢٩- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسُجُودُهُ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مَا خَلَا الْقِيَامَ وَالْقُعُودَ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ). (الحديث ٧٩٢- طرفاه في: ٨٠١، ٨٢٠). (٣٧٥)

بهراء (رمزی خوی لی ر) فهرمووی: ماوهی چه مینه وهو کوپنووش و پشت راست کردنه وه له چه مینه وهو دانیشتنی نیوانی دوو کوپنووشه کانی پیغه مبه ر (درووی خودای لسه ر) لهیه که تروه نزیک بوون. به لām راوستان بو قورثانخویندن و دانیشتن بو ته حیات له وان دریزتر بوون، وه که نه وان ماوه که یان کورت نه بوو). (ت/١/٢٨٠/١ ز- ٨٧ ژ- ٥٤٣ = ش/د/ت/ن).

روونکردنه وه:

یهکی له پیاوانی رشته ی نه م فهرمووده یهیه که چوارم که سه له رشته یه دا عه بدو په حمانی کوپی له یلای نه نصاری کوو فی یه، پیاویکی زور سه لارو سه نگین بوو، قوتابیه کانی زور به چاوی ریزه وه ته ماشایان دهکرد، عه بدوله لیکی کوپی عومه ر دمه رموئ: جاری له کوپی عه بدو په حماندا، چه ند که سی له هاو رپیانی پیغه مبه ر دانیشتبوون، نه وانیش وه که خه لکه که ی تر گوئ یان له فهرمووده ی دهگرت و دلیان دابوو یه، له هه شتاوسی ی کوچیدا له روپاری به صرهدا خنکا. رهزاو رهحه تی خودای ئی بی.

٤٣٠ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ). (الحديث ٧٩٤ - أطرافه في: ٨١٧، ٤٢٩٣، ٤٩٦٧، ٤٩٦٨) (٣٧٦)

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) دمفہرموی: یاسای پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) وابوو لہکورنووشو چہمینہودہا دہیفہرموو: (سبحانک اللہم ربنا وبحمدک اللہم اغفر لی): خودایہ! تو خودایہکی پاکو بی نہنگیت، نہی پەرورمدگارم! لہسایہی خوٹہودہیہ کہمن تہسبیحو سوپاسو ستایشی تودمکہم، نہی خودایہ لیہ خوٹہ (ت/٢٧٢/١ - ٤ ز-٨٣ ژ-٥٢٠ = ش/د/ن).

لہگیرانہودہیہکی تری نہم فہرموودہیہدا. کہفہرموودہی ژمارہ: ٨١٧ یہ لہفہتحوہلباریدا، عائشہ (ہزای خوی لہ ہی) فہرمووی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہناو چہمینہودہو کوورنووشیدا بہزوری دہیفہرموو: (سبحانک اللہم ربنا وبحمدک اللہم اغفر لی) مہبہستی لہمہ ٹہوہبوو ٹہو فہرمانہی خودا جی بہجی بکا، کہخودا لہم ئایہتہدا داوای ٹہوہی ئی دہکا، کہ دمفہرموی: (فسبح بحمد ربک واستغفر انہ کان تواباً) نہصر ٣/١١٠ - (ت/٢٦٧/٧ - ١ ز-٨٨ ژ-٤٢٣٢ تاج-٤ = ش).

٤٣١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَ فَقُلُوا: اللَّهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ٧٩٦ - طرفه في: ٣٢٢٨) (٣٧٧)

ٹہبوہورہیرہ (ہزای خوی لہ ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) فہرمووی: کاتی پیٹنوویژ گوتی (سمع اللہ لمن حمدہ) نیومیش بلین: (اللہم ربنا ولك الحمد) چونکہ فریشتہکانیش وەك نیوہ لہم کاتہدا وادہلین، دہی ہہرکہسی بوئی ری

بكهوى له گهڻ ئهوانا ئهم وشه پيرۆزميه بلىٰ خودا له گوناھى له وه بهرى خوښ ده بى). (ت/١/٢٧٤ ز- ٨٤ ژ- ٥٢٥ = ش/د/ت/ن).

روونکردنه وه:

ههركه سى سوورمى فاتيجا بخوينى، له نوێژدا ياله كاتى ترا، سوننه ته ئامين بكا، سوننه ته بۆ خه لكى تريس ئامين بكه، چ له ناو نوێژدا بن، چ له ناو نوێژدا نه بن به لام بۆكه سى له ناو نوێژدا بى راجيايى تيا دايه، هه ندئ له زاناكان دمفرموون هه ر له گهڻ پيشنوێژى خویدا سوننه ته وه بهس. له سه ر ئهم بنياته (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) يش ئاوايه.

٤٣٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (لَأَقْرَبَنَّ صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقْتُلُ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ وَصَلَاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَيَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَيُلْعَنُ الْكُفَّارَ). (الحديث ٧٩٧- أطرافه في: ٨٠٤، ١٠٠٦، ٢٩٣٢، ٣٣٨٦، ٤٥٦٠، ٤٥٩٨، ٦٢٠٠، ٦٣٩٣، ٦٩٤٠). (٣٧٨)

ئه بهوهوره يره (همزى خوى لى بن) فه رمووى: به خودا كه به رنوێژيتان بۆ ده كه م نزيكى ده كه مه وه له چوئيى نويژكردى پيغه مبه ر خويه وه (درووى خوداى له سه ر بن) ده ستوورى ئه بهوهوره يره وابوو له دوا ركاتى نوێژه كانى نيومرۆو خه وتنان و به يانى دا له پاش گوته ي (سمع الله لمن حمده) وه، قونووتى ده خویندو نزای چاكه ي بۆ موسولمانه كان ده كردو نه فرمتو له عنه تى له بى پرواكان ده كرد. (ت/١/٢٨٧ ز- ٩٢ ژ- ٥٦١).

٤٣٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ). (الحديث ٧٩٨ طرفه في: ١٠٠٤). (٣٧٩)

ئەنەس (رمزى خوى لى بى) فەرمووى: لەسەرەتاوھ لەنوێژى شىوان و لەنوێژى بەيانى دا قونووت ھەبوو. (ت/١/٢٨٧/١ ز-٩٢ ژ-٥٥٩ = ش/ د/ ت/ ن).

٤٣٤- عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرْقِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَنْ الْمُتَكَلِّمُ قَالَ أَنَا قَالَ رَأَيْتُ بَضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَدَرُّونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ). (الحديث ٧٩٩). (٣٨٠)

رېفاعەى كورې رافيعى ئەل-زورەقى (رمزى خوى لى بى) فەرمووى: روژى لەپشتى پېغەمبەرەوھ (دروودى خودى لەسەر بى) نوێژمان بەكۆمەلى دەکرد، ھەزەرت (رمزى خوى لى بى) كە لەچەمىنەوھ سەرى ھەلېرى فەرمووى: (سمع الله لمن حمده: ھەركەسى سوپاسى خودابکا، بەنیاى پاداشى باش، خودا سوپاس و نیاژەكەى قەبوول دەكا، پیاوێكیش لەپشتیەوھ بوو گوتى: (ربنا ولك الحمد حمداً كثيراً طيباً مباركاً فيه: خودایە! سوپاسى پاكى پیرۆز بۆتۆ لەسەرئەوھ كە سوپاس و نیاژمان گیرا دەكەى!) جاكە پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) لەنوێژەكەى ئى بۆوھ، فەرمووى: (ئەوھكى بوو ئەو قسە جوانەى كرد؟ پیاوھكە گوتى: من بووم. فەرمووى (دروودى خودى لەسەر بى): (چاوم ئى بوو زیاتر لەسى فریشتە پەلاماریان داو قۆستیانەوھ، ھەریەكە لەوان پەلەى بوو كەخۆى لەپیشا بینووسیتەوھ!). (ت/١/٢٧٣/١ ز-٨٤ ژ-٥٢٣ = ش/ د/ ن).

رافە و شیکردنەوھ:

پیاوانى ڤشتهى ئەم فەرموودەیه ئەم زاتانەن: عەبدوڵلای كورې مەسلەمە، مالیكى كورې ئەنەس، نوحەیمى كورې عەبدوڵلای ئەل - موحمیر، عەلى كورې

یہ حیای کوپری خہ لادی ئہل - زورہقی، یہ حیای کوپری خہ لادی، ریفاعہی کوپری رافیعی ئہل - زورہقی.

ئہم چہند سہرنجہ لہم رشتہ یہدا رہچاو دہکرین، کہلہ زانستی فہرموودہدا بایہخی خوئیان ہہیہ، بؤ پیادہ کردنی ئہم جوڑہ زانستو زاراوانہ لہ زمانی کوردیدا، بہمہ بہستی دہوئہ مہند کردنی لہہموو بواریکا دہیان نووسین، بہپشتی خودا ئہم جوڑہ ہہنگاوہ بؤئہم بابہتہ دہبن بہسہرمہ شقو سہرچاوہ:

۱- یہ حیای کوپری خہ لادی برازای ریفاعہی کوپری رافیعیہ، کاتی لہدایک دہبئ پیغہمبہر (مروودی خودی لہسہر ہی) بہدہستی پیرؤزی فریشکی شیرین دہکا، کہواتہ دادہنری بہسہحابہ، بہلام لہہاوړئ منالہکانہ.

۲- پیاوانی ئہم رشتہ یہ ہہموویان مہدینہیین.

۳- لہم رشتہ یہدا گیرانہوہی گہورتر لہپچووگترہوہ ہہیہ، کہلہ زاراوہی فہرموودہدا ہی دہگوترئ (ریوایہتی ئہکابیر لہئہ صاغیرہوہ). چونکہ نوعہیم بہتہمہن لہعہلی گہورترہو لہوہرگرتنی فہرموودہدا لہو لہپیشترہ.

۴- لہم رشتہ یہدا، بہہی ی گیرانہوہ، سی کہسی لہتابیعی تیا دایہ، کہنوعہیم و عہلی و یہحیان، گہرجی وہکی تر یہحیا بہہاوړئ حلیبہ. ۵- لہروویہکی ترہوہ، گیرانہوہی ہاوړئ لہہاوړپیہکی ترہوہی تیا دایہ، چونکہ یہحیایش بہرپیئاسہی ہاوړپی پیغہمبہر دہکہوئ.

۶- ئہم فہرموودہیہ موسلیم و ئہبوداوودو نہسائی و طہبہرانییش گیراویانہتہوہ، بہلام مہرج نییہ کہئہوانیش بہہہمان رشتہی پیشو و گیرابیانہتہوہ، ہہروہا لہفظہکانیشیان جیاہیہ، ہہتا لہژمارہی فریشتہکانیشا جیاوازی ہہیہ، لہگیرانہوہی موسلیم دا کہلہئہنہسہوہیہ،

دمفه رموى: (چاوم ئى بوو دوازده فريشته په لاماريان داو قوستانه وه) له گيړانه وهى طه به رانيدا، كه له نه بوئه پيو به وديه دمفه رموى: (سيازده فريشته).

٧- ئه م فهرمووده يه به لگه يه له سه رنه وه وپردى ناو نويز بيسراو (مه نثور) يش نه بى دهبى، به لام بيسراوبى زور باستره.

٨- ريفاعه ي كورې رافيع نه نصارى يه، خه زره جى يه، خو ي و باوكى و دووبراى، كه ناويان خه لادو ماليك بووه، ناماده ي په يمانى عهقه به بوون، ثوبه يى كورې سه لوول باوكى دايكي تى، له خزمه ت خه زره تدا ناماده ي گشت مه لبه ندو شه رگاگان بووه، بيست و چوار فهرمووده ي له په پراوه بايه خداره گانې سوننه تدا تو مار كراون، سى فهرمووده ي له صه حيحى بوخاريدا هه يه، له لايه نگرانى عه لى بوو، له گه ل پيشه وا عه لى دا ناماده ي جه ننگى جه مه ل و صه فين بووه، له سه رده مى مه عاوييه دا له چل و يه ك ياله چل و دوودا فه وتى كردووه. رمزاي خودايان ئى بى.

٤٣٥- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يَنْعَتُ لَنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يُصَلِّي وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ قَدْ نَسِيَ). (الحدیث ٨٠٠ - طرفه يى: ٨٢١) (٣٨١)

نه نه س (رمزى خوى لس بى) گه لى جار چو ني تى ي نويزى پيغه مبه رى روون دمكرده وه. ثابت فهرمووى: جاكاتى كه نويزى ده كرد، كه سه رى له چه مينه وه هه ل دمېرى نه ومنده به پيو راده وه ستا، ته نانه ت زمينمان بوئه وه دمچوو: كه له بېرى چوو دابنه وى بو كړنووش.

(٢٨١) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: اعتدال أركان الصلاة وتخفيفها في تمام لست أدري ما المقصود بقول الشيخ العيني: وهذا الحديث تفرد به البخاري (ج/١٨٨/٧٦) لاحظ خاتمة أبواب صفة الصلاة في فتح الباري. المترجم.

راهه و شیکردنه وه:

ئه م فهرموودهیه گێرانه وهیه کی تری فهرمووده ی ژماره چوار سه وه سینی ونۆیه، که له دوا وه دی، لی ره شو عبه به کورتی له ئابیته وه له نه نه سه وه ده یگێر پته وه، له وێ حه م مادی کوری زهید له پابیته وه له نه نه سه وه به در یژی ده یگێر پته وه. ده قی گێرانه وه ی ژماره (٤٣٩) له موسلیم دا، له گه ل حیا وازییه کی زۆر که م له بیژ ه کهیدا، له با سی (اعتدال ارکان الصلاة و تخفیفها فی تمام) دا هه یه. که چی عه للامه ی عهینی له عومده متول قاریندا ده فه رمو ی: (وهذا الحديث تفرد به البخاري - ج/٦ / ١٨٨/٧٦) واته: ئه م فهرموودهیه له تاکه کانی بو خارییه، واته: موسلیم نه یگێر پته وه. به لام شیخی عه سقه لانی له (خاتیمه ی نه بابو صیفه تی سه لات) دا، ناماژه به وه ده کا که له موسلیما هه یه.

٤٣٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ يَدْعُو لِرِجَالٍ فَيَسْمِيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَلْحِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ وَسَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ وَعِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأْتُكَ عَلَى مُضَرَ وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسَنِي يُوسُفَ وَأَهْلَ الْمَشْرِقِ يَوْمَئِذٍ مِنْ مُضَرَ مُخَالِفُونَ لَهُ). (الحديث ٨٠٤ طرفه فی: ٧٩٩). (٣٨٢)

ئه به وه ره هیره (رمزای خوی لهن به) فهرمووی: پیغه مبه ری خوا (مرووی خودی لهن به) ده ستووری وابوو که سه ری له چه مینه وه به رزده کرده وه ده یفه رموو: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) وه مزای ده کرد بو چه ند پیاوی له موسولمانان که گێر و ده بوو بوون به ده ستی بی بر واکانه وه، وه به ناوی خویان له ناو نو یژه که دا ناوی ده ینان و ده یفه رموو: (خودایه! وه لیدی کوری وه لیدو

سه له مهی کوری هیشامو و عه ییاشی کوری نه بوره بیعه و هه موو موسولمانه لازم بوونه کان، له دهستی دیلی ی بیپر واکان رزگار بکه. خودایه! له هوژی موزهر هه لپیچه و تهنگیان بی هه لچنه و لایان لی بیپر مردوه و تووشی قاتوقری یه کی وایان بکه، ودهک جهوت ساله گرانیه که ی سهرده می یووسف).

نهو سهرده مهیش - خه لکی خو ره لآت که له هوژی موزهر بوون (له دژی بیغه مبه ربوون). (ت/٤/٢٨٨/١ = ز ٩١-ژ ٥٦٢ = ت/٦/٨٣/٢٢)

٤٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ ذُوهُ سَحَابٍ قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ ذُوْنَهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يُخْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ وَتَبَقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَأَنْتَ رَبُّنَا فَيَدْعُوهُمْ فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْرِهِ وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلُ وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ وَسَلِّمْ وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ تَخَطَّفُ النَّاسُ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبِقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْرَدُلُ ثُمَّ يَنْجُو حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ رَحْمَةً مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ أَهْلَ النَّارِ أَكُلَهُ النَّارُ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحَشُوا فَيَصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ

اَصْرَفَ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذَكَارُهَا فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهُ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى بَهْجَتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ قَدْ مَنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ؟ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ؟ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ لَا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النَّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَذْخِلْنِي الْجَنَّةَ فَيَقُولُ اللَّهُ وَيَحْكُ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ؟ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا تَجْعَلْنِي أَشَقَى خَلْقِكَ فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ ثُمَّ يَأْذُنُ لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ تَمَنَّيْتُ حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ لِأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ اللَّهُ لَكَ ذَلِكَ وَعَشْرَةٌ أَمْثَالِهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَوْلَهُ لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ وَعَشْرَةٌ أَمْثَالِهِ. (أَلْحَدِيثُ ٨٠٦ - طَرَفَاهُ فِي: ٦٥٧٣، ٧٤٣٧) (٣٨٣)

ديسان نه بوهورهيره (همزای خوی لی بی) فهرمووی: یاران عهرزی حه زره تیان کرد: قوربان! نهی پیغه مبهری خودا! نایا له رپوژی قیامه تا خودای خو مان به چاوی سه رده بینین؟ فهرمووی (دروودی خودای لسه بی): (شهوی چواردی مانگ که سایه قهه سامان بی و یهک په له ههور به ناسمانه وه نه بی، له دیتنی مانگ به ناسمانه وه هیچ گومانان بو په یدا ده بی؟). گوتیان: نه، نهی پیغه مبهری خودا!

فهرمووی: (ئەمە بەرپۆزی نیوەپۆ، کەخۆر هەور بەری نەگرتنی، لەدیتنی خۆردا گومانتان بۆپەیدا دەبێ؟) عەرزیان کرد: نەخەیر.

حەزەرەت (پەزەیی خەوای لێ هەن) فهرمووی: (دەئاوا بەبێ شەك و گومان بەئاسانی خەوای خۆتان بەچاوی سەردەبیین. لەرپۆزی قیامەتا سەرچەم مەردوم حەشر دەکری، بەفەرمانی خەوای بانگەواز دەکری: هەرکەسێ چێ پەرستوووە لەجیهانا، بائێستا شوێنی ئەوشتە بکەوێ. ئێتر هەیانە خۆرپەرست بووە لەوورژەدا شوێنی خۆردەکەوێ، وەهەیانە مانگی پەرستوووە شوێنی مانگ دەکەوێ، وەهەیانە شوێن گومراکەرە سەرکەشەکان دەکەون، لەشەیتان و بت و کۆلەنانی و جادوو و بازو ئەمانە، چونکە لەجیهانا ئەوانەیان پەرستوووە. ئەم نەتەوێ ئیسلامە لەوێ دەمێننەووە وەچاومپروانی پەرورەدگاری خۆیان دەکەن، ناپاکەکانیشیان هەر لەناودایە، جەخوای گەورە لەسەر شیوەیی کەنەیناسنەووە دی بۆلایان و دمهفرمووی: من خەوای ئێووم. ئەوانیش دەلێن: ئێمە ئەمە شوینمانە لەم جێگەییە ناجولێتین هەتا خەوای خۆمان دی بۆلامان لەسەر ئەو شیوەییە کەپرون و ئاشکرایە لەلامان و پێغەمبەرەکان پێیان راگەیانددوین، ئێمە کاتی پەرورەدگارمان هات دەیناسین. ئەوسا خەوای بالادەست و خاوەن شکو، تەشریف دێنی بۆلایان و دمهفرمووی: من خەوای ئێووم: ئەوانیش دەلێن: بەئێ راستە تۆخەوای ئێمە، ئەوجا خەوای بانگەوازیان لێ دەکا، لەپاشا پردی سیرات کەلەموو باریکترو لەشمشیر تیزترە، بەسەر پەشتی دۆزەخ دا رادەکێشێ، وەمن یەکەم کەس دەبم لە پێغەمبەرەکان کەئۆمەتەم لەو پردەووە دەپەرپێنمەووە.

وەلەو رۆژەدا لەبەر سام و ترس، جگە لە پێغەمبەرەکان، کەس زات ناکا کەقسە بکا، فەرماشتی پێغەمبەرانیشت لەو رۆژەدا بریتێ یە لەووە خۆش خۆش دمهفرموون: ئەمە خەوایە! بەبێ وە، ئەمە خەوایە سەلامەتیان بفرەموو.

لەدۆزەخا جۆرە قولاپی ھەبە، وەك دېركە كەئوئ وایە، خۆدېركە كەئوئتان بەجاوی خۆتان دیوہ؟ گوتیان: بەئێ دیومانە. فەرمووی: (دەلەسەرشیوہی دېركە كەئەوئ یە، بەلام بەس خودا خۆی ئەندازە ی گەورەبیەكە ی دزمانی، جاكاتی خەلكەكە دەیانەوئ بەسەرپردي سیراطا بپەرئەوہو بېرۆن بۆ بەھەشت ئەو قولاپانە لەم بەرو ئەوبەری پردی صیراطەوہ پەلاماریان دەدەن و بەھۆی کاری بەدیانەوہ دەیان فرێنن بۆناو دۆزەخ، جاھەیانە بەھۆی کردەوہی نالەباریانەوہ بەفەتارەت دەچن، ھەیشیانە لەبەر کردەوہی بەدی خۆی قولاپەكان ئەنجن ئەنجنیان دەكەن، لەپاشا رزگاریان دەبی، ھەتا كاتی خودا خواست دەكا كەپرەحم بەو بېروادارانە بكا، كەھیشتا لەدۆزەخ دا ماون و دۆزەخین، فەرمان بەفریشتەكان دەكا: كەھەرکەسی خواپەرست بووبی لەدۆزەخ دەری بەینن، ئەوانیش لەدۆزەخ دەریان دەھینن و بەشوینەواری كورنووشت باومپردارەكان لەناو ئاگردا دەناسنەوہو دەریان دەھینن، چونكە خواد ی گەورە شوینەواری كورنووشتی لەئاگر قەدەغەکردوہ، ئاگری دۆزەخ تەوێلی موسوئلمان ناسووتینی، ئیتەر لەدۆزەخ دینە دەرەوہ. كاتی دینەدەرەوہ بوون بەسووتەمەرۆ، جانناوی ژیانیان پیا دەكەن، ئیتەر وەك تۆمە ی ناو لیوہی لاڤاو سەوز دەبنەوہو دەبنەوہ بەمرۆڤیكی ئاسایی.

ئەوجا خودا لەدادگایی نیوانی بەندەكانی ئی دەبیئەوہ، پیاویكیان لەنیوانی بەھەشت و دۆزەخا دەمینن، دواترین كەسە كەدەجیئە ناو بەھەشت، دۆزەخ بەرەو رووی دەبی، جادەئێ: ئە ی خودایە! بەپرەحمەتی خۆت رووم دووربەخەرەوہ لەھەنای ئەم ئاگرە، بەراستی شەراكە ی پېروكاندووومی و تینی بئیسەكە ی سووتاندووومی، خودایش دەفەرموئ: رەنگە ئەگەر ئەم كارەت بۆبكرئ داوای شتی تریكە ی؟! دەئێ: نا، بەگەورەبی تۆ داوای شتی ترناكەم، ئیتەر چەندە ی كەخودا مەیلی ھەبی، بەئێن و پەیمان دەدا بەخودا كەئەگەر ئەوداخوازیبە ی جئ بەجئ بكا، داوای ھیچی تری ئی ناكا، ئەوجا خودا رووی

له ناگره که دوور ده خاته وه، جاکاتی روو ده کاته به ههشت و گهشی و ناسکی و نازدارییه که ی ده بینئ، نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی بیدنگ ده بی، له پاشتر دست ده کا به پاپانه وهو ده لی؛ خواجه گیان! بمبه ره پیشه وه بو بهر دمر گای به ههشت؟ خودایش دمه رموی؛ نه ی تو به لئن و په یمان به من نه دا، که له و زیاتر داوای هیچی تر نه که ی؟ بهنده که ده لی؛ نه ی پهرومردگارم! ئومید ده کم که نه بم به به دبه خترین دروستکراوانی تو که له دوزخ دمر چوون، خودایش پی ی دمه رموی؛ خو له مه زیاتر، نه گهر پیت بدری، داوای شتی ترناکه ی؟ ده لی؛ نه خهیر به گه وره یی تو داوای شتی ترناکه م جگه له م داوایه، ئیتر نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی دیسان به لئن و په یمان ده دا به خودا که داوای زیاتر نه کا، نه و جا ده بیاته پیشه وه بو بهر دم دمر گای به ههشت، جاهر له گه ل ده کاته بهر دمر گای به ههشت و چاوی به و نازو نیعمهت و گشت به هره و خوشی و ناسک و نازدارییه ی ده که وی، که واله ناویدا، سه رسام ده بی و نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی بی نگ ده بی، نه و جا ده لی؛ نه ی خودایه! بمبه ره ناو به ههشته وه!.

خودای بالآدهست و خاوه من شکو دمه رموی؛ نه ی هاوار له دهست بی په یمانی ی تو نه ی ئاده میزاد! چه نده بی په یمانیت! خو تولا ی خو ت نه و هه مکه به لئن و په یمانیت به من دا که ئیتر داوای زیاتر نه که ی که چی جار له گه ل جارابی به لئن تر دمر ده چی ت؟! ده لی؛ نه ی پهرومردگارم مه مکه به به دترینی دروستکراوانی خو ت، جاخودای گه وره له کاری نه م به بنده یه ی خو ی پیکه نینی دی و ئی ی رازی ده بی و نه و جا ریگه ی ده دا ده چی ته ناو به ههشت و پی ی دمه رموی؛ نه ی یهنده ی من ئاوات چییه داوای بکه، هه تا پیتی بدهم و ئاوات گشتی به ینمه دی، نه ویش خو زگه یه کی زور ده خوازی و داوای هاتنه دی گه لی ئاوات ده کا، هه تا همرچی ده وی داوای ده کا و ئاواتی تری نامینی، نه و سا خودای بالآدهست و خاوه من شکو خو ی شتی بیر ده خاته وهو پی ی دمه رموی؛

لەم چەشنەو لەوجۆرەى تریش داواکە، ئەوانەى کەخۆى لەبیری نەمابوو، خودا بیری دەخاتەو، تاگۆتایى ئەوپەرى خۆزگەو ئاواتى دى و ئیتەر ئاواتى تری نامینى کەداواى بکا، ئەوجا خودا پىی دەفەرموی: ئەمەو ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆ).

ئەبوسەعیدی خودى بەئەبوهورەیرەى فەرموو: (پێخەمبەر (درووى خودى لەسەر بى) دەیفەرموو: خودا پى دەفەرموی: ئەمەو دە ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆ!). ئەبوهورەیرە رمزای خودا لەئەوو لەئەبوسەعیدبى - فەرمووی: ئەوئەى کە لەفەرمايشتى پێخەمبەر خۆى لەبەرم کردوو ئاوايە: (ئەمەو ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆبى).

ئەبوسەعید (رمزى خودى لى بى) فەرمووی: دەى من لە حەزرقەم بیست کەخودا پى دەفەرموی: (ئەمەو دە ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆبى ئەى بەندەى من!).

راڤەو شیکردنەو:

لەودنیایش سویند دەمینى، تاقیکردنەو دەمینى، پارانەو لەخودای گەورە سوودی هەیه، درۆدەمینى، خودای گەورە بەچاوى سەر دەبینرى، بەلام بەبى دیاریکردنى جى و تەحەییوزو شتى وا. مەبەست لەپیکەنینى خودا پىویستى واتایەتى (واتە: لازمی مەعنایەتى) کەبرىتییه لەپێخۆشبوون و لىپازیبوون، پردى سیرات راستە، هەمووگەسى بەسەرىدا تیدەپەرى، بەلام تاوانبار لى بەردەبیتەو بۆناو دۆزەخ!

۴۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَمٍ عَلَى الْجَنَّةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَلْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلَا تَكْفِتُ الْغِيَابَ وَالشَّعْرَ). (الحديث ۸۱۲) (۳۸۴)

ثیبنوعه بباس (همزی خوی لی بر) فهرمووی: پیغهمبهر (درووی خودی لهسر بر) فهرمووی: (خودای گه وره فهرمانی پیم کردوو که له سه رنهم جهوت نیسکه گورنووش ببهم لهسر ته ویل و هه ردوو بهری دهست و هه ردوو نه ژنوو له سه رنووی هه ردوو پی) به دهستی شی جه زرم (همزی خوی لی بر) ناماژدی کرد بو نه وه که لووتیش بو مه بهستی گورنووش له سه بردن، به شی که له ته ویل و فهرموویشی: (هه روا فهرمانم پی کراوه که جل و بهرگیش کونه کهینه وه، وه که هه لکردنی چاکی که واو بهستنی فه قیانه و شتی وا، وه قزیش خره هه نه دهین).

٤٣٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنِّي لَا أَلُو أَنْ أَصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ رَأَى الْحَدِيثَ كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَصْنَعُ شَيْئًا لَمْ أَرَكُمُ تَصْنَعُونَهُ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ). (الحديث: ٨٢١ طرفه في: ٨٠٠). (٣٨٥)

نه نهس (همزی خوی لی بر) فهرمووی: دلنیا بن له وه که من که مه ترخه می ناکه م له وه دا، که بو خوم چون پیغهمبهرم دیوه که نو یزی کرد بو مان، منیش ناوا نو یژتان بو بکه م. ثابت که راوی نه م فهرمووده یه یه له نه نه سه وه ده فهرمووی: جاران نه نهس شتیکی ده کرد، نابینم که نیوه بیکه ن، نه نهس له ناو نو یژدا که سه ری له چه مینه وه هه لده بری، نه وه نده به پیوه راده وه ستاو نزاو ویردی ده خویند ته نانه ت زهینمان بو نه وه ده چوو: که له بیرى چوو دابنه وی بو گورنووش، له نیوانی هه ردوو گورنوشه کانیش دا هه روه ها). (ف - ٤٣٥).

٤٤٠- (بروانه فهرمووده ی ژماره: ٣١٤) (اعتدلوا في السجود...), (ر - ٣١٤).

٤٤١- عَنْ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فَإِذَا كَانَ فِي وَثْرٍ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِدًا). (الحديث ٨٢٣). (٣٨٦)

مالیکی کوری حوودیریتی-ئەل-لەیتی- (دەزای خوی لێ بە) فەرمووی: بەچاوی خۆم پیغەمبەرم دی، کاتی لەپرکاتی یەکەم و لەپرکاتی سییەم، هەل دەسایەو، کەرکاتەتاکەکانی نوێژن، یەکسەر هەژنەدەستایەو، بەلکوو کەمی دادەنێشت، ئەوسا هەل دەسایەو بەپرکاتی نوێ). (ت/١/٢٨١/١ ز-٨٨ ز-٥٤٦ + ز-٨٧ ف-١، ٢، ٣).

٤٤٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ صَلَّى: فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ رَفَعَ وَحِينَ قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ٨٢٥). (٣٨٧)

ئەبوسەعیدی خۆدری لەمەدینە بەرنوێژی کرد بۆ موسوڵمانان، کاتی سەری لەکوورنوشی یەکەم هەلپری و کاتی لەپاش تەحیاتی یەکەم هەلسایەو، لەهەموو ئەم کاتانەدا بەدەنگی بەرز ئەللاھوئەکبەری دەکرد، وەفەرمووی: پیغەمبەرم بەچاوی خۆم دیوێ لەسەر ئەم شیوێ دەنوێژی دەکرد).

٤٤٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ كَانَ يَرَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (يَتَرَبَّعُ فِي الصَّلَاةِ إِذَا جَلَسَ فَفَعَلَتْهُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ حَدِيثُ السَّنِّ فَتَهَانِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَالَ إِنَّمَا سُنَّةُ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْصِبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَنْهِيَ الْيُسْرَى فَقُلْتُ إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ؟ فَقَالَ إِنَّ رِجْلِي لَا تَحْمِلَانِي). (الحديث ٨٢٧). (٣٨٨)

(٣٨٦) لاحظ خاتمة أبواب صفة الصلاة في فتح الباري ج/٢/٤٠٩/٨٧٥ المترجم.

(٣٨٧) وهذا الحديث تفرد به البخاري عن أصحاب الكتب (عيني/٦/٢١١/١٠٠) المترجم.

(٣٨٨) لم يوافقه مسلم على تخريجه (فتح الباري/٢/٤٠٩/٨٧٥) المترجم.

عەبدوﻟﻻی کوری عەبدوﻟﻻی کوری عومەر (پەزای خواپان لەسەر) فەرمووی: باوکم عەبدوﻟﻻی کوری عومەر، لەتەحیاتا چوارمشقی دادەنیشت، منیش ئەوکاتە منالکار بووم، لەدانیشتنی تەحیاتا وەک ئەو چوارمشقی دادەنیشتم باوکم ڕیگەی ئەوەی نەدام و فەرمووی: وامەکە، چونکە سوننەتە ئاوادابنیشیت بۆ تەحیات: پێی راستت هەڵنیشیت و پێی چەپت راخەیت. منیش عەرزیم کرد: خۆتۆ خۆت چوارمشقی دادەنیشیت لەتەحیاتا، ئەی ئەوەبۆ؟ فەرمووی: ئاخەر من قاجم هەلەم ناگرێ).

٤٤٤- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَا كُنْتُ أَخْفَظُكُمْ لِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَضَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَّارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَكَسَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَكَسَبَ الْآخَرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَيْهِ).

(الحديث ٨٢٨). (٣٨٩)

ئەبو حومەیدی ئەل- ساعیدی (پەزای خۆی لەسەر) بەچەن کەسی لەیارانی پێغەمبەری فەرموو: من لەهەمووتان باشتر ناگام لێتەتی کەنویژی پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر) چۆن بوو: سەرئەوجە دەدا کە ئەهەڵا هونە کەبەری دەکرد، هەردوو دەستی لەناستی هەردوو شانی هەڵدەبەری، کەروکوو عیشی دەبرد هەردوو دەستی لەهەردوو ئەژنۆکانی خۆی گیر دەکرد، وەرێک پەشتی خۆی دەچەماندەو، پەشت و ملی خۆی ڕێک لەیەک ناست بەبێ کووری رادەگرت، کەسەریشی لەچەمینەو هەڵدەبەری، ڕێک هەڵەستایەو قنچ رادەوێستایەو، تايەک یەک بڕبڕاگەکانی پەشتی دەچوونەو شوینی خۆیان، کەکوڕنوو شیشی

دهبرد ههردوو لهپی دهستی دادنا، لهسهر زهوییهکهو، بهلام باسکی خویی رانهدهخست لهسهر زهوییهکهو، کهمی باسکهکانی لهکوورنوشا بهرز دهگرت، وهنهیشی دهنووساندن بهلاتهنیشتی خویییهو، بهلکوو ههردووبالی خویی بلاودهکردهو، وهسینگی پهنبهکانی ههردوو پیی لهسهر زهوی دادناو، نووکی پهنبهکانی قاجی پروویان دهکرده رووگه (قیبله) لهتهحیاتی یهکهمیشا لهسهرقاجی چهپی دادنهیشتو نووکهکهی دهردهکرد، وهپی ی راستیشی ههل دهناو لهسهرلا رانی خوی دادنهیشت. (ب/د/ت/ن/ - تاج/ ١ / ٢/٢٧١ ز- ٨٣ ژ- ٥٨).

ئههوجومهیدی ئهل- ساعیدی (همزی خوی لن بن) سهحابی یهکی ناوداره ناوی عهبدوهرهمانی کوپی سهعهده، ئههناوی یه، خهلکی مههینهیه، نامادهی ئوحوودو مهئبههندوشهپرگاکانی دوی ئوحوود بووه، لههپاوان (ریجال) ی سهحیحهینه، لهکووتای جینشینی مهعاوییهدا فهوتی کردوو. (همزی خودای ئ بن).

٤٤٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (وَهُوَ مِنْ أَزْدِ شُرْعَةَ وَهُوَ خَلِيفَ ابْنِ عَبْدِ مَنَافٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ لَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ وَانْتَهَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ سَلَّمَ). (الحديث ٨٢٩- أطرفه في: ٨٣٠، ١٢٢٤، ١٢٢٥، ١٢٣٠، ٦٦٧٠). (٣٩٠)

عهبدوللای کوپی مالیک (همزی خوی لن بن) کههدایکی ناوی بوچهینهیه، کهلههۆزی ئهزدی شهنووئهیه، کههاوپهیمانی نهوهی عهبدومهنافه، کهیهکیکه لههاوړی یانی پیغهمبهه (همزودى خودای لهسهر بن) فهرموو: روژی پیغهمبهه (همزودى خودای لهسهر بن) نوێزی نیوهپوړی بوکردین، لهپرکاتی دوهمیدا یهکسهر ههئسایهوه، تهحیاتی یهکهمی نهخویند، نوێزکهرهکانیش لهگهئیدا ههئسانهوه، جاکاتی نوێزهکهی

تہواو کرد، مہردوم چاومروانی تہوہ بوون کہ سلاو بداتہوہ، لہو کاتہدا بہدانیشتنہوہ تہللاہوئہ کبہری کردو لہپیش سلاودانہوہدا دوو کورنووشی برد، لہجیات تہو تہحیاتہی کہ لہیادی چوو بوو، تہوجا سلاوی دایہوہ. خہلکہکیش لہگہل تہودا تہم دوو کورنووشہیان برد. (ت/١/٣٢٥/٤ ز-١٠٩ ژ- ٦٣٧ = ش/د/ت/ن).

٤٦ ٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا السَّلَامَ عَلَى اللَّهِ، السَّلَامَ عَلَى جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ السَّلَامَ عَلَى قُلَانٍ وَقُلَانٍ فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ)، فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوهَا أَصَابَتْ كُلُّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٌ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ). (الحديث ٨٣١ أطرافه في: ٨٣٥، ١٢٠٢، ٦٢٣٠، ٦٢٦٥، ٧٣٨١، ٦٣٢٨). (٣٩١)

عہدوللای کوری مہسعوود (ہمزای خوی لہ ہن) فہرمووی: لہپیش دا کہ لہپشتی پیغہمبہرہوہ (دروودی خودی لہسہر ہن) بہکومہل نویرمان دہکرد، لہپیش دانانی تہحیاتا، دہمانگوت: سلاو لہخودا، سلاو لہجوبرائیل، سلاو لہمیکائیل، سلاو لہم، سلاو لہو، تا پورزی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہن) ناوری دایہوہ لیمان و فہرمووی: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ ... تاد) واتہ: ہہرجی ہوئی قہدرو پیرہ ج بہگوفتار ج بہکردار، وہہہرجی سہرچاوی پاکی و خاوینییہ تہمانہ ہہموویان لہرستیدا ہہرشایستہن بو خودای مہزن، دروود لہسہر تو تہی پیغہمبہری خودا لہگہل رہحمہت و بہرہکہتی خودا، دروود لہسہرئیہمیش و لہسہر ہہموو بہندہ باشہکانی خودا، شایہتی دہدم کہہر خودا خودایہ، خودای تر نییہ،

وہ سایہ تی دہدم کہ موحمہ مہد بہندہو پیغہ مہری خودایہ نیتر سلاو و دروودہ کہتان بہرہ موو بہندہیہ کی باشی خودا دہکہوی، خوئی نہو بہندہیہ لہسہ رزموی بی، وہ خوئی لہناسمان بی، نہو سلاووی نیوہ کہلہسہر نہم شیوہیہ بی دہیگریتہوہ. (ت/١/٢٥٢/ ١٢ ز- ٧٢ ز- ٤٨٠ ش/ د/ ت/ ن) پروانہ فہرموودہی ژمارہ (٤٤٩).

٤٤٧ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ) فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِذُ مِنَ الْمَغْرَمِ فَقَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ). (الحديث ٨٣٢ - أطرافه في: ٨٣٣، ٢٣٩٧، ٦٣٧٥، ٦٣٧٦، ٦٣٧٧، ٧١٢٩) (٣٩٢)

عائیشہی ہاوسہری پیغہ مہر دروودی خوا لہ پیغہ مہرو رمزای خودا لہاوسہرہ پاکیزہکانی - فہرمووی: دہستووری پیغہ مہر وابوو، لہنویرڈا، لہکوٹای تہحیاتدا، لہپیش سلاودانہوودا، دہیفہرموو: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ): خودایہ! پہنا دہگرم بہتو لہسزای گور، پہنادہگرم بہتو لہنازاوہو ناشووبی جہجالہکویرہی جادووگہر، پہنادہگرم بہتو لہنازاوہی ژیان و مردن، خودایہ! پہنادہگرم لہتاوانباری و لہباری نالہباری ژیرباری فہرزاری). یہکی عہرزی کرد: قوربان! بوئہوہندہ دادتہ لہدہست باری ژیر فہرزاری؟ فہرمووی: (چونکہ پیاو کہبوو بہژیر فہرزو قولہوہ تووشی درو و دہلہسہ دہبی، نہوجا بہلین دہداو بہلینہکیشی بوئناچیتہ سہر).

رائه و شیکردنه وه:

ئهوبه هرا نه ی لئی و مرده گیرین:

- ١- سزای گوێ راسته و ههقه به پێی ئهم فهرموودهیه، كهواته: گوێ به قسهی موخته زیله و هاواراكانیان نادری، كه نه بوو (نهفی) ی دهكهن.
 - ٢- به لگهیه له سههر چه سپانی جه جال، كه زوو یادرنك هه لدهسی.
 - ٣- نیشانهی ئهوهیه كه قهرزاری هۆی شووردهیی ههردوو جیهانه.
 - ٤- پرسیار كه رهكه، به پێی گیرانه وهی نه سانی عایشه خۆی بووه.
 - ٥- لهم فهرموودهیه وه دمده كهوێ كه په ناگرتن به په نای خودا له شتی خراب سوننهته، به لكوو گه ئی جار په ناگرتن له شتی رهوایش، وهك قهرزو سوال، كه سهردهكێشن بۆ شتی خراب، هه رسوننهته. هه رچیش سوننهت بێ قازانجی نایینی و جیهانی ههیه (ت/١/٢٩٠ ز- ٩٣ ژ- ٥٦٥ = ش/د).
- ٨٤٤- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (عَلَّمَنِي دُعَاءَ أَذْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي قَالَ قُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ). (الحديث ٨٣٤- طرفاه في: ٦٣٢٦، ٧٣٨٨) (٣٩٣)
- ئهوبه گری سه دیق (رمزی خۆی لێ بێ) فهرمووی به پێغه مبه ر (دروودی خۆدی له سه ر بێ)
 قوربان! نزیه کم فیر بکه، که له نوێژ ده که ما بیکه م. فهرمووی (دروودی خۆدی له سه ر بێ)
 (بلی: اللهم انی ظلمت نفسی ظلماً کثیراً، ولا یغفر الذنوب إلا انت، فاعفر لی
 مغفرة من عندک وارحمنی انک انت الغفور الرحیم: خوايه! من زۆرو سته میکی
 گه ئی زۆرم له خۆم کردوه، جگه له تۆ که سی تر راده ی ئه وه ی نییه که له گونا ه
 خۆش بێ، به لوتفو که رده می خۆت لیم خۆش به و، میهر مبانیم له گه ل بنوینه،

بهراستی نهی خودایه! تو تاوانبه خش و میهره بانیت (ت/٢٩١/١ ز- ٩٣ ژ- ٥٦٦ = ش/ت/ن).

٤٤٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الصَّلَاةِ: قُلْنَا السَّلَامَ عَلَى اللَّهِ... (انظر: ٤٤٦).

لهگیرانه وهی ئیرمدا لهناخره کهیه وه دمه رموی (دروودی خودی لسمه بر): (ئنجنا بهنامرزوی خوئی بیاریته وهو چهزی لهچی بئ لهخودا داواى بکا).

رافه و شیکردنه وه:

لهم فهرمووده یه وه و مرده گیرئ پاداشی نزاى باش و به خشینی پاداشی خیر و قورئان خویندن بهزیندوو یابه مردوو دروسته و پیان دهگا.

٤٥٠- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَمَكَثَ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ). (الحدیث ٨٣٧- طرفاه فی: ٨٤٩، ٨٥٠، ٨٦٦، ٨٧٠، ٨٧٥). (٣٩٤)

ئومموسه لهمه ی هاوسه ری پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بر): دمه رموی: پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بر) دهستووری وابوو که سلاوی نوئزی دمدایه وه، که می له شوینی خوئی دا دهمایه وه، ههتا ژنان پیش پیاوان برؤن، ئیتر ژنان له پاش سلاودانه وهی پیغه مبه ر هه لدهستان و دمرویشن.

رافه و شیکردنه وه:

ئهم فهرمووده یه به لگه یه له سه ر ئهم چهنده ته: سلاودانه وهی نوئز چه سپاوه، چوونی ژن بؤ جه ماعه ت بؤ مزگه وت ره وایه، واباشه له پاش سلاودانه وهی پیشنوئز، له پیش پیاوانا هه لسن برؤن، هه تارئ له نازاوه بگیری.

٤٥١- عَنْ عَثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْلَمْنَا حِينَ سَلَّمَ). (الحديث ٨٣٨) (انظر: ٢٦٢) (٣٩٥)

عبتبانى كورى مالك (رمزى خودى لى بن) فهرمووى: له پشتم پيغهمبهروهه
كه نويزمان به جه ماعت ده كرد، نهوكاته سلاوى نويزمان دمدايهوه كه
پيغهمبهه (درووى خودى لى بن) سلاوى دمدايهوه.

روونكردهوه:

عبتبانى كورى مالك نه نصارى يه، خه زره جى يه، فهرمووده
له صه حيه ين دا هه يه، پيشنويزى هوزه كه ي بوو، كويز بوو، به درى بوو،
پيغهمبهه (درووى خودى لى بن) پهيمانى براى له نيوانى نه وو عومهرى كورى
خه طابدا به ست، له سه رده مى جينشيني مه عاوييه دا له پاش ته مهنكى دريژ
فهوتى كرد.

٤٥٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ حِينَ
يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ ابْنُ
عَبَّاسٍ كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا الصَّرَفُوا بِذَلِكَ إِذَا سَمِعْتُهُ). (الحديث ٨٤١ - طرفه في:
٨٤٢) (٣٩٦).

ئيبنوعه عباس (رمزى خويمان لى بن) فهرمووى: له سه رده مى پيغهمبهه (درووى خودى لى بن)
نويزكه رهكان كه له جه ماعتى نويزه فهرزهكان ده بوونه وه، دهنگيان
له ويردى پاش نويزه فهرزهكان هه لده برى، من به وه دهنگ هه لپرينه ده مزانى
كه وا له نويزبوونه ته وه).

(٣٩٥) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الذكر بعد الصلاة، وبيان صفته،

رقم/ ٥٩٥، ٥٨٢- راجع الأرقام: ١٣١٦، ١٣١٧، ١٣١٨.

(٣٩٦) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الذكر بعد الصلاة، رقم: ٥٨٢، ١٣١٦، ١٣١٨.

٤٥٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالذَّرَجَاتِ الْعُلَى وَالتَّعْيِيمِ الْمَقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ يَحْجُونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيَجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ قَالَ أَلَا أَحَدْتُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِ أَذْرَكْتُمْ مَنْ سَبَقَكُمْ وَلَمْ يَذَرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِ إِلَّا مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ قَالَ الرَّاوي فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا نُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُمْ كُلُّهُمْ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ). (الحديث ٨٤٣ - طرفه في: ٦٣٢٩). (٣٩٧)

نه بوهورهیره (همزی خوی لن بی) فهرمووی: هه ژاران هاتن بوخرمه تی چه زرهت (همزی خوی لن بی) گوتیان: قوربان! نهی پیغه مبهری خودا! هه رچی پایهی بهرزو نازو نیعمهت و پایهی گه وره هه یه، هه مووی داراو دهوله مهنده کان، دهیبهن بوخویان، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سر بی) فهرمووی: چوئن؟ عه رزیان کرد: چونکه نه وان و مکوو نیمه نویژده کهن و، وهک نیمه روژوو ده گرن و، سه رمپای نه وهیش مالیان هه یه، خیرو خیراتی لی ده کهن و، چه جو عه مره ی پی ده کهن و پیی ده چن بوغه زاو هه موو جوړه چاکه یه کی تری بوژمزی خودا پی ده کهن، به لام نیمه له بهر نه وهی که مالمان نییه نه م جوړه خیرانه مان بو ناکری. پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سر بی) فهرمووی: (دهی باکاریکتان پی بلیم، نه گهر جی به جی ی بکهن، نه وانیه پی ده گرنه وه که پیشتان که وتوون، وه که سیش له پاش نیوه به و پاییه ناگا، وه نیوه دمبن به باشت رینی جینی ده ووروبه ری خوتان و کهس ناگا به م پایه گه وره یه ی نیوه مه گهر که سی وهک نیوه نه و کاره بکا؟! گوتیان: فهرموو بفهرموو نهی پیغه مبهری خودا! فهرمووی: (له پاش هه موو

نويزي سى و سى جار (سبحان الله) و سى و سى جار (الحمد لله) و سى و سى جار (الله اكبر) بكنه).

راوى دمفهرموى: لهناو خو مانا بووين به دووبه ره، هه نديكمان دميان گوت: سى و سى (سبحان الله) سى و سى (الحمد لله) دهكهن و سى و جوار (الله اكبر) بكهين، من چوومه وه بو خزمه تي و له م بارميه وه لييم پرسى، فهرموى: سى و سى جار ده لييت: (سبحان الله و الحمد لله و الله اكبر). (ت ۵/۳۸/۱ - ز ۱۰۸ - ۶۲۸ = ش/د/ت).

٤٥٤ - عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (كَانَ يَقُولُ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ). (الحديث ٨٤٤ - أطرافه في: ١٤٧٧، ٢٤٠٨، ٥٩٧٥، ٦٣٣٠، ٦٤٧٣، ٦٦١٥، ٧٢٩٢). (٣٩٨).

ومرادی نوکهری موغیره ی کوری شوعبه (مزی خودی لى بى) فهرموى: موغیره نامه ی نووسى بوموعاوييه له سهرداواى خو، له وکاته دا که موعاوييه فهرمانره وای موسولمانان بوو، بوى نووسى: جاران کاتى پيغه مبه ر (مرودى خودى سى بى) له نويز دبو وه و سلاوى دمدايه وه نه م ويرده د خوینده وه ديه فهرموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ): واته: تهنه خواخوايه و بهس، خوايه کى تاك و تهنيايه، بى هاوده، هيچ هاوبه شى نييه، موک و دارايى و دسه لات هه مووى له راستى دا بوئه وه، سوپاس و ستايش هه ربوئه وه، تواناي هه مووشتيکى ههيه، په رومردگارم! نه وهى توييده

به كهس نابري، نه وهی تۆنه پدهی به كهس نادری، دارایی داراو دهستداری دهستدار له لای توهیج دادیکیان نادا). (ت/٣/٢١٧/١ ز-١٠٨ ژ-٦٦٦ = ش/د/ن).

٤٥٥- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جَنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا صَلَّى صَلَاةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ). (الحديث ٨٤٥ - أطرافه في: ١١٤٣، ١٣٨٦، ٢٠٨٥، ٢٧٩١، ٣٢٣٦، ٣٣٥٤، ٤٦٧٤، ٦٠٩٦، ٧٠٤٧) (٣٩٩)

سه موورهی کوری جه ندوب (هزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبهه (درودی خودای لهسهه بئ) که بهرنویژی بۆده کردین و له نویژ ده بۆوه، له پاش سلاودانه وه پشتی ده کرده رووگه و رووی ده کرده نیمه. (ت/١/٦/٨ = تاج-٤ ز-٢ ژ-٤٢٤٤ ج-٤ = ش/ت/د).

٤٥٦- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّه قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْخُدَيْيَةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَذَرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطَرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بَسْوَاءٍ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ). (الحديث ٨٤٦ - أطرافه في: ١٠٣٨، ١٤٧، ٧٥٠٣) (٤٠٠)

زهیدی کوری خالیدی جو هه نئ (هزی خوی لئ بئ) فهرمووی: له حوده بییه بووین، شه و باران باریبوو، پیغه مبهه (درودی خودای لهسهه بئ) بهرنویژی نویژی به یانی بۆکردین، که سلاوی دایه وه رووی کرده خه لکه که وه فهرمووی: نه ری دهران که بهرومردگارتان چی دمه رموی؟ گوتیان: خوداو پیغه مبهه ری خودا خوین باش دهرانن، فهرمووی: دمه رموی: نه م به یانی یه به هوی بارینی نه م بارانه وه بهنده گانم بوون به دوو تاقم، تاقمیکیان باومریان به من بوو،

(٣٩٩) أخرجه مسلم في الرؤيا (العيني/١٣٦/٦) المترجم = ٥٨٩٦.

(٤٠٠) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان كفر من قال مطرنا بالنوم، رقم: ٧١ = ١٣٣٦=٢٢٨

شیخا.

وetaقمیکیان باومړیان بهمن نه‌بوو، نه‌وهی بلای له‌سایه‌ی خداو پرهمه‌تی خداوه نه‌م بارانه‌مان بۆباریوه، نه‌وه باومړی ته‌واوی بهمن هه‌یه و باومړی به‌بورج و نه‌ستیره شتی وانییه، به‌لام نه‌وکه‌سه‌ی بلای: له‌فیساره بورجا بارانمان بۆ باریوه، نه‌وه باومړی بهمن نییه، به‌لگوو باومړی به‌بورج و نه‌ستیران هه‌یه). (ریاض الصالحین/٤/ ١٢٥٨ ز- ٣٢٤ ژ- ١٣٣١).

روونکردنه‌وه:

له‌م سه‌رده‌مه‌ی ئیمه‌دا ئامپرو پیموری زور پیشکه‌وتوو په‌یدابوون، که‌به‌هوی به‌کاره‌ینانیه‌وه، پیشبینی چو‌نیتی ی که‌ش و هه‌وابه‌باشی ده‌کری، بگره به‌وجوره پیمورانه ده‌توانری کاتی بارینی به‌فرو باران له‌پیش بارینیاندا به‌چند روژی، دیاری بکری. هه‌ندی ئامپری تره‌هه‌ن ده‌توانن جو‌ری کو‌رپه‌له له‌ناو سکی دایکیدا دیاری بکه‌ن که‌نایا که‌چه یا کو‌ره. نه‌مانه ئیستا هه‌قائیقی زانستین، حاشا هه‌ل نه‌گرن. لی‌رمدا ئیمه‌ ده‌پرسین: ئایا نه‌م جو‌ره زانستانه به‌پیچه‌وانه‌ی نه‌م جو‌ره فه‌رموودانه‌ن یانا، وئایا نه‌مانه له‌عیلمی غه‌بین که‌خودا نه‌بی که‌س نایزانی؟! یاله‌و جو‌ره زانسته‌ن که‌به‌هوی ئاسایی ده‌زانری‌ن؟! له‌وه‌لاما ده‌لئین: نه‌م‌پرو به‌زانست چه‌سپاوه که‌نه‌و لاف و که‌زافه‌ی که‌ له‌کوندا حیساب‌گه‌رو نه‌ستیره شوناسه‌کان لی‌یان ده‌دا، سه‌بارمت به‌که‌ش و هه‌واو رو‌لی بورج و نه‌ستیره شتی وای ترله‌بارینی باران داو، هه‌روا لاف و که‌زافی عیلمی غه‌یب و قیراته‌تی موسته‌قبه‌ل و پیشبینی کردنی رووداو له‌ئایینه‌ده‌داو نیسه‌به‌تی نه‌م جو‌ره‌شتانه له‌هه‌ندی شتی خه‌یالی، نه‌م‌پرو ده‌مرکه‌وتوو که‌نه‌م جو‌ره لاف و که‌زافه هه‌مووی درو‌یه و چاوو راوه‌و قسه‌ی نه‌فام و گیله‌پیاوه، له‌راستیدا مه‌به‌ست له‌م جو‌ره فه‌رمووده‌یه نه‌وه‌یه: که‌موسولمان بر‌وای به‌پرو پو‌وج نه‌بی، له‌هه‌مان کاتا هه‌ق بزانی که‌هه‌موو شتی به‌ده‌ست خودا خو‌یه‌تی، بارینی باران به‌ده‌ست خودایه، به‌ده‌ست

نەستێرەو بورج نییە، بەلام ھاوکات لەگەڵ ئەمەدا، موسولمان دەبی ئەم دوو راستەقینەیی بەباشی بزانی:

یەكەم: کاروباری جیهان بەزۆری ھۆیکەکی لەبەرچاوی ھەیە، گەڵی جار نەو ھۆیە ئاشکرایە، لەبەرئەو ھەموو کەس دەیزانی، وەك نەخۆشی دەبی بەھۆی مردن، یاوەك ئاگردەبی بەھۆی سووتاندن، گەڵی جاریش ئەوھۆیە پەنھانە، دۆزینەوێ دە زەحمەتە، پێویستی بە ھەول و تێکۆشان و ھۆکاری دۆزینەو ھەیە، زۆرشت لەم بابەتی دووھەمە لەکۆندا ھۆکە نەدەزاندر، بەلام ئیستا ئەوھۆیانە دۆزراونەتەو، وەك مەددو جەزری دمریا، کەھۆکە ھیزی کێشەندەدی مانگە.

دووھەم: جیهانی نھینی (عالمی غەیب) بریتی یە لەوشتانە کەھەرخودا خۆی دەیانزانی، وەبەھێچ جۆری کەس ناتوانی پە یان پێ ببا، چونکە بریتین لەوشتانە کەوان لەودیو پەردە سورشتەو، بەھۆی ھۆی ماددی یەو ھەستیان پێ ناکری، ھۆش و ھەست و ھۆ لەناستیان کۆلن، واتە: ھەرچی بەھۆی ئاسایی سروشتی بزانی ئەو نھینی (غەیب) نییە، ئەم جۆرەیش وەك: دەنگوباسی ناوگۆڕو باسی ژیا نی دوا یی و زیندو بوونەو و چۆنییەتی حەشرو باسی فریشتەو دۆزەخ و بەرزەخ و بەھەشت و پەری و زۆرشتی تر. کەواتە: ھەرشتی بەھۆی ئاسایی سروشتی، زوو یادرەنگ بزانی، ئەو پەیوەندی بەعیلمی غەیبەو نییە، چونکە کورت و پوخت: زانستی نھینی ئەو مە کەھۆی سروشتی (ماددی) نەبی. بڕوانە: ژمارە (٥٢٨) لەم کتێبەدا - (وەرگێڕ).

٤٥٧ - عَنْ عُقْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ وَرَأَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ فَلَسَّ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعًا فَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَرَأَى أَنَّهُمْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ فَقَالَ

ذَكَرْتُ شَيْئًا مِنْ تَبَرُّعِنَا فَكَرِهْتُ أَنْ يَخْسِنِي فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ). (الحديث ٨٥١ -
أطرافه في: ١٢٢١، ١٤٣٠، ٦٢٧٥) (٤٠١)

عوقبه (رمزی خوی لیس بن) فہرمووی: جاری، لہمہ دینہ، لہ پشت پیغہ مبرہودہ
نویژی عہصرمان بہ کؤمہ لی کرد، کہ سلاوی دایہود بہ پلہ لہ ہاوسہرہکانی، لہ پاشا
سہری خہ لکہ کہدا ہہنگاوی ناو، چوو بؤمائی یہ کی لہاوسہرہکانی، لہ پاشا
کہہاتہود تہ ماشای رووی خہ لکہ کہی کرد، روانی خہ لکہ کہ سہیری دی لہم
پہلہ کردنہی. جا فہرمووی: (نہود بؤیہ وام کرد چونکہ لہ ناو نویژہ کہدا
بیرم کہوتہود کہ شووشی زیرمان لہ لاہیہ، جاحہزم نہ کرد کہ لہمائی منا
شہوی بہ سہردابی و سبہینئ لہدہشتی مہ حشہردا بہندم بکا، لہ بہرئہود
لہ مالہود پیم گوتن کہدابہشی بکہن بہسہر ہہزاران دا).

٤٥٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (لَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ شَيْئًا
مِنْ صَلَاتِهِ يَرَى أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لَا يَنْصَرِفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَثِيرًا يَنْصَرِفُ عَنْ يَسَارِهِ). (الحديث ٨٥٢) (٤٠٢)

عہدوللای کوری مہسعوود (رمزی خوی لیس بن) فہرمووی: کہستان کاریکی
وامہ کہن کہ بہشی شہیتان بکہویتہ نویژہ کہتانہود، بہہوی نہود کہوابزانئ
دمبی ہہرلہلای راستہود لہنویژہ درچی، چونکہ من بہچاوی خؤم دیومہ
کہزورجار پیغہ مبر (درووی خوندی لیس بن) لہلای جہ پیہود لہنویژہ درجوودہ جئ
نویژہ کہی بہ جئ ہیشتوود. (ت/١. ش/د).

٤٥٩- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يُرِيدُ الثَّوْمَ فَلَا يَغْشَا فِي مَسَاجِدِنَا قَالَ: الرَّاوى:

(٤٠١) من أفراد البخاری (فتح الباری/٢/٤٠٩/٨٧٥) المترجم.

(٤٠٢) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب جواز الانصراف من الصلاة.... رقم:

قلت لجابر: ما يعني به؟ قال: مَا أَرَاهُ يَعْنِي إِلَّا نَيْتَهُ وَقِيلَ: إِلَّا نَيْتَهُ. (الحديث ٨٥٤ - أطرفه في: ٨٥٥، ٥٤٥٢، ٧٣٥٩) (٤٠٣)

جابری کوری عہدوللہ (برزی خواہان لہ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بہ) فہرمووی: (ہہرکہسی لہم گیایہی خوارد (واتہ: لہسیر) باتوخی مزگہوتہ کانمان نہکہوی، تابؤنہکہی دمروا) فہرموودہ گپڑہوہ (راوی) دمفہرموی: عہرزی جابیرم کرد: مہبہستی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بہ) لہم نہیی کردنہ لہ خواردنی سیر چی یہ؟ فہرمووی: وادمزانم مہبہستی ئہوہیہ کہبہکالی خواردی، تابؤنہکہی دمروا هاموشؤی مزگہوت نہکا). ئہمہ گپڑانہوہی ئہبوعاصیمہ، لہئیبنوجورہیجہوہ، لہغہطاوہ، لہجابرہوہ، بہلام گپڑانہوہی موخلیدی کوری یہزید، لہئیبنوجورہیجہوہ لہباتی (إِلَّا نَيْتَهُ) ناوایہ: (إِلَّا نَيْتَهُ) واتہ: مہبہستی بؤنہ ناخؤشہکہیہتی. (تاج/١/٣٦٢/٢٠ ز ١٨ ژ - ٧٢٥ ش/د/ت/ن).

٤٦٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ قَالَ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِقَدْرٍ فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ فَوَجَدَ لَهَا رِيحًا فَسَأَلَ فَأَخْبَرَ بِمَا فِيهَا مِنَ الْبُقُولِ فَقَالَ قَرَّبُوهَا إِلَيَّ بَعْضُ أَصْحَابِهِ كَانَ مَعَهُ فَلَمَّا رَأَاهُ كَرِهَ أَكْلَهَا قَالَ كُلْ فَإِنِّي أَنَاجِي مَنْ لَّا تُنَاجِي فِي رِيَايَةِ: أَتَى بِبَذَرٍ يَعْنِي طَبَقًا فِيهِ خَضِرَاتٌ). (الحديث ٨٥٥ طرفه في: ٨٥٤). (٤٠٤)

جابری کوری عہدوللہ فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بہ) فہرمووی: (ہہرکہسی سیر، یاپیازی خوارد با کہنارگیرئی لہئیہمہ) یافہرمووی: (بادوور بگریئ لہمزگہوتمان و لہمالی خؤی دابنیشؤ و لہوئ نوپڑی خؤی بکات).

جاريكيش تەبەفەيكيان بۆي ھيئا، ھەندئ سەوزەواتى لەسەر بوو، كەبۆنى سەوزەكە چوو بەسەريدا، پرسىياري كرد؛ ئەمە چى يە؟ عەرزىيان كرد؛ ئەو سەوزەواتەيە. فەرمووى: (من ئەو نەخۆم، داينين بۆئەم پياو) پياو كەيش (كەيەكەك بوو لەيارانى پيغەمبەر) ھەزى نەكرد كەبيخوات چونكە پيغەمبەر لىي نەخوارد. جاپىي فەرموو: (تۆ بيخۆ، خۆئەمە ھەرام نييە، من بۆيە ناخۆم چونكە گوشتوگوو لەگەل فرىشتە دەكەم، خۆتۆ گوشتوگوو لەگەل فرىشتە ناكەي، ئيتەر بۆناخۆي).

٤٦١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَرَّ عَلَى قَبْرِ مَبْرُودٍ فَأَمَّهُمْ وَصَلَّوْا عَلَيْهِ. (الحديث ٨٥٧ - أطرافه في: ١٢٤٧، ١٣١٩، ١٣٢١، ١٣٢٢، ١٣٢٦، ١٣٣٦، ١٣٤٠) (٤٠٥)

ئىبنو عەبباس (پەرزە خوايان لى بى) فەرمووى: جارئ پيغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) لەلای گۆرپىكى تەنياو ڕەت بوو، كە لە پەرمو ە بوو، جا ھاوړپىكانى لە پشت خۆيەو ە ريزكردو بە جەماعەت نوێژى مردووى پييان كرد لەسەر گۆرەكە.

٤٦٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْفَسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَمِلٍ). (الحديث ٨٥٨ - أطرافه في: ٨٧٩، ٨٨٠، ٨٩٥، ٢٦٦٥).

ئەبوسەعیدی خودرى (پەرزە خۆى لى بى) لە پيغەمبەرەو ە (دروودى خودى لەسەر بى) دەفەرمووى: (خوشۆردنى رۆژى ھەينى پيويستە لەسەر ھەموو موسوڵمانىكى رەسيەد). (تاج / ١/ ٤١٩/ ٤ - ز ١٤٣ - ژ ٨٣٦ = ش / د / ن).

رافه و شیکردنه وه:

وشه‌ی (پیویست: واجب) لهم فهرمووده پیرۆزه‌دا، مه‌به‌ستی واجب‌ی به‌را به‌ر سوننه‌ت نییه. به‌لکوو مه‌به‌ست لێ جه‌خت کردنه له‌سه‌رنه‌وه که‌خۆشۆردنی رۆژی هه‌ینی کاریکی زۆر گرنگی دامه‌زراوه.

٤٦٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ لَهُ رَجُلٌ: شَهِدْتَ الْخُرُوجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلَا مَكَانِي مِنْهُ مَا شَهِدْتُهُ يَغْنِي مِنْ صِغَرِهِ أَتَى الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَّصِدْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُهْوِي يَدَهَا إِلَى حَلْفِهَا تُلْقِي فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ أَتَى هُوَ وَبِلَالُ الْبَيْتِ). (الحديث ٨٦٣ - أطرافه في: ٩٧٥، ٩٧٧، ٩٧٨، ٩٧٩ - المترجم) (٤٠٦)

پیاوئ عه‌رزى ئیبنوعه‌باسى کرد: ئایا له‌خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ردا ئاماده‌ی دهرچوون بووی، که‌له‌رپۆژی جه‌ژنه‌کانا دهرده‌چوون بۆنویژگا که، که‌له‌سارا بوو؟ فهرمووی: به‌ئێ: ه‌ریای نه‌وه که‌وتوو، که‌رجی من نه‌وکاته منالکاربووم، به‌لام له‌به‌رنه‌وه که‌خزمی نزیکی پێغه‌مبه‌ر بووم ئاماده‌ی نه‌و کۆپو کۆبوونه‌وانه دهبووم، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر ه‌ر) له‌رپۆژی جه‌ژن دا، بۆ نوێژی جه‌ژن له‌مه‌دینه چوو دهره‌وه، رۆشت تاگه‌یشه‌ لای نیشه‌نه‌که‌ی که‌وا خانووکه‌ی که‌پیری کوری سه‌له‌تی لێ یه، له‌ویدا نوێژی جه‌ژنی بۆ موسوڵمانان کرد، نه‌وجا وتاریکی دا، له‌پاشا ته‌شریفی برد بۆناو کۆمه‌له‌ی ژنان که‌ئاماده‌ی نوێژی جه‌ژن بوو بوون، په‌ندو ئامۆژگارییه‌کی شیرینی کردن، وه‌فه‌رمانی پێ کردن که‌خێر بکه‌ن، ئیتر ژنه‌کان دلیان گه‌رم بوو، ده‌ستیان کرد به‌خێرکردن. ژنی وایان هه‌بوو گواره‌که‌ی گوێی خۆی داده‌که‌ندو ده‌یکرد به‌خێر، ه‌ی وایان هه‌بوو، که‌ردانه‌که‌ی له‌ملی داده‌که‌ندو ده‌یکرد

به خیر، هی وایان هه بوو نه موسیله که ی دهستی ده کرد به خیر، بیلالیش
جله که ی خوئی راخستبوو، ژنه کان خیره کانی خۆیانیان هه ل ده دایه
سه ر جلله که ی بیلال. نه و جا پیغه مبه رو بیلال به یه که وه گه رانه وه بۆماله وه).

٤٦٤ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(إِذَا اسْتَأْذَنْكُمْ بِسَاوَكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأَذِّنُوا لَهُنَّ). (الحديث ٨٦٥ - أطرافه
فی: ٨٧٣، ٨٩٩، ٩٠٠، ٥٢٣٨)

ئیبینوعومهر (رمزی خوی لای یه) له پیغه مبه ره وه (دروودی خودی له سهر یه) دمه فرموی: (کاتی
ژنه کانتان به شه و داویان لی کردن، که ریگه یان پی بدن که بچن بۆ مزگه وت،
ریگه یان پی بدن).

روونکردنه وه یی:

مامۆستای عه سقه لانی له فته تحولباریدا دمه فرموی: (باسه کانی نامه ی
چۆنیتی نوێژ له سهره تاوه هه تا ئیره، سه دو هه شتا فه رمووده ی به رزه وه بووی
له خۆی گرتووه، سی و هه شتیان بی رشتن، واته: موعه لله قن، ئه وانی تریان
په یوه ستن، واته: مه و صوولن، به رشته ی په یوه ست له شیخی بوخاری یه وه
به رزکراونه ته وه هه تا سه ر پیغه مبه ر، یا هه تا سه ر دوا هه مین که س
له رشته که دا، به بی پچران و له یه ک ته رازان، ئه م فه رموودانه سه دو پینجیان
دووبارن، هه یانه هه ر له م باسه خۆیدا دووباره کراونه ته وه، هه یانه
له باسه کانی پێشتردا دووباره کراونه ته وه. فه رمووده بی رشته کان بیجگه
له سیانیان هه موویان دووبارن، هه فته فه رمووده ی په یوه ستیشیان دووبارن،
که واته: (٣٥ + ٧٠ = ١٠٥ کۆی فه رمووده دووباره کان، ١٨٠ - ١٠٥ = ٧٥ کۆی پوخته ی
ئه م باسه ده کاته هه فته و پینج فه رمووده، شه ست و سیان له ته جریده که دا
هه یه له ژماره: ٤٠٢. هه تا ژماره: ٤٦٤ هه موویان په سه ندی پێشه و موسلیمیش
بیجگه له م سیازدمیه یان:

- ۱- فہرموودہی (۷۳۹) لہفہتج دا، لہتہجریدہکہدا نییہ، چونکہ دووبارہیہ.
- ۲- فہرموودہی ژمارہ (۷۵۰): (مابال اقوام یرفعون...) لہتہجریدہکہدا ژمارہکہی (۴۰۸) ہ (تہماشای پہروایزی فہرموودہی ژمارہ (۴۰۸) بفہرموو، چونکہ نہم فہرموودہیہ لہموسلیم دا ہہیہ. وەرگیر.
- ۳- فہرموودہی ژمارہ (۷۵۱): (التفات في الصلاة...) لہتہجریدہکہدا ژمارہی: (۴۰۹) یہ.
- ۴- ژمارہ (۷۶۴) لہتہجریدہکہدا (۴۱۵).
- ۵- ژمارہ (۷۷۴ مکرر) لہتہجریدہکہدا نییہ.
- ۶- فہرموودہی ژمارہ (۷۸۳) لہتہجریدہکہدا (۴۲۵) ہ.
- ۷- فہرموودہی ژمارہ (۷۸۹) لہتہجریدہکہدا (۴۲۷).
- ۸- فہرموودہی ژمارہ (۷۹۹) لہتہجریدہکہدا (۴۳۴).
- ۹- فہرموودہی ژمارہ (۸۲۵) لہتہجریدہکہدا (۴۴۲).
- ۱۰- فہرموودہی ژمارہ (۸۲۷) لہتہجریدہکہدا (۴۴۳).
- ۱۱- فہرموودہی ژمارہ (۸۳۷) لہتہجریدہکہدا (۴۵۰).
- ۱۲- فہرموودہی ژمارہ (۸۴۸) لہتہجریدہکہدا نیہ.
- ۱۳- فہرموودہی ژمارہ (۸۵۱) لہتہجریدہکہدا (۴۵۷).

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۷- نامہی ھینی (کتاب الجمعة)

نوٹری ھینی ھرزہ

۴۶۵- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) انه سمع رسول (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول: (لَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَدُ أَهْلِهِمْ أَوْثَرُ الْكِتَابِ مِنْ قَبْلِنَا ثُمَّ وَهَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللَّهُ فَالْتَأَسَ لَنَا فِيهِ تَبَعٌ: فَالْيَهُودُ غَدًا وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ). (الحديث: ۸۷۶ في فتح الباري). (۴۰۷)

نہ بھوہر میرہ (ہمزای خودی لیس ہن) فہرمووی: بہگوئی خوم لہزاری پیروزی
پیغہمبہری خودام ژنہوت دہیغہرموو (دروودی خودای لہسہر ہن): (ئیئمہی گہلی ئیسلام
،ہہرچہند لہہاتن بوجیہان کہوتوینہتہ دواوہ، بہلام لہقیامہتدا لہپایہو
پلہو، لہمہلبہندہکانا لہپیشی پیشہوہین،یہکہم گہلین کہحہشر
دہگریئن،کہمہحکہمہدہگریئن، کہدہچینہ بہہہشت، ئہوہندہ ھہیہ کہئہوان
لہپیش ئیمہوہ نامہی خودایی یان بؤہاتووہ، ودئیئمہ لہپاش ئہوانہوہ نامہی
خوداییمان بؤہاتووہ، لہپاش ئہمیش ئہمہ ئہوورؤژہیانہ کہخودا داینابوو
لہسہریان، کہلہم پوژی ھینی یہدا بہجوانی پہرستشی خودا بکہن، کہچی
ئہوان لییان گؤراو، سہرو پوژی تریان لہحہفتہدا بؤ خویان ھہلبارد، بہلام
لہسایہی خودای گہورہوہ ئیمہ ریئمان پیی بردو دؤزیمانہوہو پیزو قہدری
نہم پوژہ پیروژہ دہگرینو کردومانہ بہجہزن، خہلکہکھی تریش وان لہدوای
ئیئمہوہ: ئہوہتا سبہینئ کہشہمہیہ، پوژی جولہکھیہو، دووسبہینئیش کہیہک
شہمہیہ پوژی گاورانہ).

خوبونخوش كردن بو ههينى

٤٦٦- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قَالَ أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ وَأَنْ يَسْتَنَّ وَأَنْ يَمَسَّ طَيِّبًا إِنْ وَجَدَ) (الحديث: ٨٨٠ في فتح الباري). (٤٠٨)

ئەبو سەعیدی خودری (ڕەزای خۆی لە یەکێک) فەرموی: شایەتی دەدەم کە پێغه مبه‌ری خودا (دروودی خودای لەسەر یەکێک) فەرموی: (خۆشۆردن (غوسل) ی پوژی هه‌ینی پێویست (واجب)ە، لەسەر هه‌موو موسولمانێکی ره‌سیده هه‌روا سیواک کردنیش پێویسته‌ له‌سەر هه‌موو موسولمانێکی ره‌سیده، له‌پوژی هه‌ینی دا، هه‌روه‌ها خوبونخوش کردنیش، به‌لام به‌ مه‌رجی بونی خۆشی ده‌ست که‌وی)

باسی که‌وره‌یی هه‌ینی (فضل الجمعة)

٤٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ) (الحديث رقم: ٨٨١ في فتح الباري شرح صحيح البخارى للمسقلاني - عليه الرحمة والرضوان). (٤٠٩)

ئەبو هوریره (ڕەزای خۆی لە یەکێک) له‌ پێغه مبه‌ره‌وه (دروودی خودای لەسەر یەکێک) ده‌فه‌رمووی: (پوژی هه‌ینی هه‌ر موسلمانێ خۆی بشوړی (له‌چه‌شنی خۆشۆردنی له‌ش پیسی

(٤٠٨) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الطيب والسواك يوم الجمعة، رقم: ٨٤٦ = ١٩٥٧.

(٤٠٩) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: وجوب غسل الجمعة على كل بالغ من الرجال، وباب:

الطيب والسواك يوم الجمعة، رقم: ٨٥٠ = ١٩٦١.

دەکردن) ئەوجا لە کاتژێری یەكەما بڕوا بۆ نوێژی هەینیو، لە مزگەوت
چاومروانی نوێژی هەینی بکا، یاخود لەوێ خۆی خەریك بكات بە تاعەت و
زیکرو یادی خوداوه، وەك قورئان خوێندن و سەلاوات دان لەسەر پێغەمبەر
(بروودی خۆی لەسەر بێ) تا کاتی ووتارو نوێژەكە دیئەوێ ئەمە بکات وەك ووشتێك بکا
بەخێروایە، و ئەوێ لە کاتژێری دوویدا بچێ وەك ڕەشە و وڵاخێ بکا
بەخێروایە، و ئەوێ لە کاتژێری سێیەیدا بچێ وەك بەرانیکی شاخ داربکا
بەخێروایە، و ئەوێ لە کاتژێری چوارەیدا بچێ وەك مریشکی بکا بەخێر
وایە، و ئەوێ لە کاتژێری پێنجەیدا بچێ وەك هێلکە یەك بکات بەخێروایە،
کاتیك کە پێش نوێژیش دەرچوو، کە بچێ بۆ سەر مینبەر، بۆ ووتاری هەینی
خوێندنەو، ئیتر فریشتەکانیش دەچن گوێ لە ووتارو خۆتبه کە دەگرن و
ئەوێ کە لەوێ دوا دی، ناوی لە دەمقەری ئەواندا نانوسرێ، مەبەست
ئەو دەمقەریانە کە تایبەتە بۆ نوسینی ئەو کەسانە کە لە یەکی لەم پێنج
کاتژێرانەدا دێن بۆ جومعه).

ڕۆژدان لە سەر ویش

٤٦٨ - عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدْهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ
يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يَنْصِتُ
إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غَفَرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى) (الحديث: ٨٨٣ - طرفه
فی: ٩١٠). (٤١٠)

سەلمانی فارسی (ڕەزای خۆی لە بێ) فەرموی: (ئەو پیاوێ لە ڕۆژی هەینی دا، خۆی
بشۆڕێ، تا بۆی دەکری خۆی پاک و خاویێ ڕابگریو، سەر و پێشی خۆی

شانەبکاو، لەرۆنی قژی پۆنیان ئی بدا، یالەو بۆنەخۆشەیی کە لەمالەو هەهەیانە خۆی بۆنخۆش بکا، ئینجا لەمال دەرچی و بچی بۆ مزگەوت و لەوێ نەبی بە نەرك وزەحمەت بۆ کەس و، خۆی نەترنجینیتە نیوانی دوو کەسەو و، سەخڵە تیان بکا، ئەوجا ئەوەندە کە خودای گەورە لە چارە نووسیوە نوێژی سوننەت بکا، وە کاتی کە پێشنوێژ دەست دەکا بە فەرماشت و ووتار خۆپندنەو، ئەو بی دەنگ بی وگوێ بگرێ لە قسەکانی، ئەو پیاوێ لە رۆژی هەینیدا ئەمانە بکا، بی گومان کە خودا خۆش دەبی لە گوناھی نیوان هەینی پێشووی و ئەم هەینیە.

پوون کردنەو :

ئەبوو عەبدوللا سەلمانی فارسی، یەکیکە لە هاوڕێ ناوادرە نازدارەکانی پێغەمبەر (پەزای خۆی ئی بی)، خەلکی رامە هورموزە لە ولاتی ئەسپەهان، تەمەنی زۆرزۆر درێژ بوو، تەننەت زۆر لە میژوونوسەکان دەلێن (٢٥٠-٣٥٠) سال ژیاو. مەروفیکی هەست ناسکی سروشت پاک بوو، بەسروشتپاکی خۆی بیژی لە نایینە پووجەکانی پێش ئیسلام کردۆتەو، ویل بوو لە شوین نایینیکی راست و دروستی پێکی سروشتی پاکی، تا لە سەرمنجما بە خزمەت حەزرمەت دەگا، وە ئەشقی ئیسلام دەبی. کاتی دەنگ و باسی هاتنی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) دەبیستی، دی بۆ خزمەتی، بەلام لە پێ دیل دەکری و، لە مەدینە دەفرۆشری و دەکری بە کۆیلە. لە سایە ئیسلامەو ئازاد دەبی، لە غەزای خەندەقا بەشداری کردوو، ئەو ئەندازیاری هەلکەندنی خەندەقە کە بوو، بەدەوری شاری مەدینەدا، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) زۆری خۆش دەویست، دەیفەرموو: (سَلَامٌ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ) هەروا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) دەفرەموو: (بەهەشت ئارموزوومەندی دیداری ئەم سێ کەسە: عەلی و عەمەر و سەلمان).

نامادهى غه زای خه ندهق و هه موو غه زاکانی پاش خه ندهق بووه، هه روا به شداریی له نازاد کردنی وولاتی عیراقدا کردووه، بۆماوهیی بووه به سه ره کشاری مه دائین، که نیستا ناوداره به سه لمانی پاک، له نزیك به غداوهیه، تاقی کیسرا وا لهوئ.

سه لمان پیاویکی زانای به هره مه ندى خیرخواى خاوهن زوهدى له خواترسى سوڤیلکهى چله کیش (موته قه ششیف) بوو، مووچه و به راته کهى پینچ هه زار دره م بوو، که وهرى ده گرت یه ک سه ر ده یکرد به خیر، به ده ستى خوئ له په لکه خورما و شتى تری وا چنراوى ده چنى و به وه ده ژیا، دیارى و ده سه نه وخیر و یارمه تى له کهس و مر نه ده گرت، به رهنجى شانى خوئ ده ژیا، وه ک حه زره تى داوود (سه لام خودى له بن) سه لمان خانوى نه بوو، زوربه ی کات له بن سیبهرى دیوارو درمختا داده نیشت، هه تا پیاوئ قایلی کرد که کوله یه کی وای بۆدروست بکا، که له بابوژران و خوژم تاو بیپاریژئ، به لام به مه رجئ نه وه نده ته نگه به رو ته سک و تروسک بئ نه گهر له ناوى دا رابوه ستئ سه رى بدا له بنمى چه کهى، نه گهر قاج دريژ بکا، قاجى بدرئ له دیواره کهى! نه ویش رازى بوو.

سه لمان گوئى به جئ و به رگى که شخه نه ده دا، عابایه کی هه بوو لایه کی ده کرده به رى، نه ولایه کهى تری له ژیریا داده خست! پیغه مبه ر (دروودى خودى له سه ر بن) کاتئ په یمانى برایه تى (موناخات) ی به ست له ناو موسو لماناندا، سه لمان و نه بو دمر دای کرد به برائى ئاینى یه کترى. گه ئ له هاوړپیانى پیغه مبه رو له چینی دووه مى موسو لمانان، واته: له سه حابه و تابعین، زانست و سونه ت و شه ریعتیان له سه لمانه وه و مر گرتووه، له هاوړپیان وه ک نه م زاتانه: ئیمامى نه نه سی کوړى مالیک و که عبى کوړى عوجره و ئیبنو عه بباس و نه بوسه عیدى خودرى و ئیبنو عومه رو نه بول توفه یل، له په یره وانیش (تابعین: شوین که ووتوان) وه ک نه م زاتانه: نه بو عوسمانى نه ل نه هدى و تاریق ئیبنو شیهاب و سه عیدى کوړى وهاب.

سەلمان (دەمەنی خۆی لێ بێ) گەرچی زۆر زۆر تەمەن درێژ بوو، وەژیانێکی زۆر زەبرو پرلە زوهدو چلە کێشی و کەمخۆری و شەونخونی هەبوو، بەلام لەسایەى خوداوە تابلێی چالاک و لەش سوک و بەتوانا بوو، بەبەلگەى ئەو کە لەپاش مەرگی پیڤەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) سەلمان بەشداری لەغەزاو شەپو شۆپو کوشتاردا وەک جاران دەکرد، چوست و چالاکى پۆژانەى هەربەر دەوام بوو، تەنانەت توانای ژن و میڤردیشى مابوو، ژنیکی لەهۆزی کیندە هیئا، بۆیە زەهەبى (دەمەنی خۆی لێ بێ) دەفەر موئ: لە پێشا وا حالى بوم کە هەموو فەرمايشتەکان ئەو دەگەیهنن کە تەمەنى سەلمان لە دووسە دووپەنجا سال تێپەرپو، راجیای تەنیا لەو داهەیه: کە ئایا تەمەنى لەو تێپەر بوو یان نا؟). ئەوجا دەفەر موئ: (بەلام لەپاش دا لەمە بەشیمان بوومەو، وەبۆم دەرکەوت کە تەمەنى سەلمان لەهەشتا سال زیاتر نەبوو).

بەلام شیخی عەسقەلانی (دەمەنی خۆی لێ بێ) لەئێصا بەدا دەفەر موئ: (زەهەبى سەرچاوەى ئەم بۆ چۆنەى خۆی پون نەکردۆتەو، وادمانم لەوێ وەرگرتوو کە سەلمان لەپاش مەرگی پیڤەمبەریش بەشى خۆی چالاکى جەستەیی ماو، ئەو دەرمان بەشداری لەفوتوحاتی پاش مەرگی پیڤەمبەر دا کردوو، وە ژنیکیشى لەهۆزی کیندە هیئاو، کەشتى وانیشانەى بەردەوامى چالاکى ئاسایى کاتى پێش پیری یە) تا ئەوئ کە دەفەر موئ: (.. شتى وا بۆ سەلمان، لە خەوارىقى عاداتە، واتە: لەو روداو بەرچاوانەیه، کە سنوورى ئاسایى وێنەى خۆیان دەبەزێنن و لەیاسا ئاسایى شکیئەکانن). هیچ مانع و پێگێرێک نییه لەراستى و دروستى ی ئەو، ئەو دەرمان ئەبوو شەيخ لەتەبەقاتى ئەسپانى یاندا دەفەر موئ: (زانین دۆستەکان دەفەر مون: بەبێ گومان کە سەلمان دووسە دووپەنجا سال ژیاو، ئەگەر سێسەو پەنجا سال نەژیاى).

بەندەش کە وەرگێرى ئەم نامەیهەم دەلێم :

به بۆچونی بهنده هه ربابه تی په یوهندی به ئاینه وه هه بی، به لگهی نه قلی زۆر رۆل نابینی، قسه قسه ی به لگهی نه قلییه، مه گهر به ناشکرا عه قل نهو قسه یه به هه له یه کی په تی دابنی دهنه نه گهر ئیمه ته نیا به پیوه ری ژیری روت، به تایبه تی به پیی بیرو باوه ری داسه پاوی به ناو زانستی و عه قلانی نه مپۆ، بپیار به دین، ده بی زور به ی سیرمه و ژیان نامه ی پیغه مبه ران و یارانیا ن و پیاو چاکان رته بکهینه وه.

ده قی قورئان و ده قی سونه تی راست و دروست و ده قی نامه ی پیرۆزی یه هودو نه صارا، که ئیستاش نهو ده قانه هه موو، به پێک و پێکی و به دروستی ماون به لگهی رۆشنن له سه ره رودانی زۆر شتی نانا سایی و خاریقی عاده ت له ژیا نی پیغه مبه ران و یارانیا نداو، هه روا له ژیا نی پیاو چاکاندا.

له قورئان وته و رات دا ده قه رموی: نووح ده وری هه زار سال ژیاوه، له قورئاندا ده قه رموی: نه صحابو الکهف ده وری سی سه ده سال له نه شکه وته که دا خه ویا ن لی کهوت، زور به ی زانیا ن ده قه رموون: خدای زینده هه تا ئیستاش هه رما وه ونه مردوه!

ته نانه ت له م چه رخی ئیمهش دا ته مه ن درێژی واهیه له سه دو به نجا سال تی به پیه وه.

هه لویستیکی مهردانه:

كاك دوكتۆر موحه ممه د شه ریف گێرپیه وه، گو تی: (كه رمه ی جهنگی كه نداو بوو، فه رهنسا پشتگیریه کی ته وای عیراقی ده كرد، می شیل عه قله ق خۆی له پاريس بوو، له و كاته دا من و وه زیری نه و قاف له گه ل وه فدیکی ده و له تیکی ئیسلامی دا، چووین بۆ سه ردانی مه رقه دی ئیمامی نه عظه م (په زاو په رحمتی خودی لی من) له به غدا، مه لای مزگه وتی ئیمامی نه عظه م می ش پێشوازی لی كردین و له گه ئمانا هات و ده رگا گهی بۆ كر دینه وه. كه چوینه ژوو ره وه،

له شوینیکی دیاری بهر چاودا، به خه تیکی گه وره نهم حه دیسه هه ل واسرا بوو:
(لو كان الايمان عند الثريا لئاله رجال من بلاد فارس).

گوتی: ئاغای ومزیر که چاوی بهمه گهوت چاوی په پریه تهوقی سهری،
له مه لای مزگه وته که تووره بوو، گوتی: نه مه چیه لیردا هه ل واسراوه،
زوو که ن لایدهن، لایدهن!

گوتی: ئیمامی مزگه وته کهش زور له سهه خۆ گوتی: جه نابی ومزیر، نه وه
(بلادی فارس) نیی، به لگوو (بلاد بارس) ه.

گوتی: ومزیر نه مری دمر کرد: مه لاکه نه قل بکری و عوقوبه تیش بدری.

جاسه مان له پاش ته مه نیکی دریزی پیروز، له مه دائن له دواوایی جینشینى
عوسماندا، له سائی سی و پینجی کوچی دا گیانی سپارد، گۆری پیروزی هه تا
ئیستایش زیاره تگایه وا له سه مان پاک. رهزاو ره حمه تی خودا له سه مان و
له هه موو هاوړی یانی پیغه مبهه (درویدی خودای له سهه بهن) سوپاس بو خودا من بهش
به حالى خۆم دینی گۆره که یم کردوه.

٤٦٩ - عن ابن عباس (رضي الله عنهما) أنه قيل له: ذكروا أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْسِلُوا رُءُوسَكُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُبَا وَأَصِيبُوا مِنَ الطَّيْبِ) قال ابن عباس: أما الغل فنعم، وأما الطيب فلا أدرى (الحديث: ٨٨٤ - طرفه في: ٨٨٥). (٤١١)

طاووس (رهزی خوی له بهن) دهفه رموی: عه رزی ئیبنو عه باسم کرد: واباس ده کهن
که پیغه مبهه (درویدی خودای له سهه بهن) فه رموویه تی: ره رزی هه ینی سهه رو له شی خۆتان
ته واو بشۆرن، باله شیشستان پیس نه بی، وه خۆستان بو ن خۆش بکهن، ئیبنو

عہد باسیس (ہرمزی خوی لئ بر) فہرموی: بؤ خوشوردن بہئی وای فہرمووه، بہ لام بؤ خوبؤن خوش کردن نازانم کہوای فہرمووه یانا.

(باش ترین بہرگی، بؤچوون بؤ نویژی ہہینی لہبہردہکا)

٤٧٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) رَأَى حُلَّةَ سَيَرَاءٍ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِستَهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلِلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلَقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ) ثُمَّ جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا حُلَّةٌ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةِ عَطَارِدٍ مَا قُلْتَ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي لَمْ أَكْسُكَهَا) لَتَلْبَسَهَا فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخَا لَهُ بِمَكَّةَ مُشْرِكًا) (الحديث: ٨٨٦ - اطرافه في: ٩٤٨، ٢١٠٤، ٢٦١٢، ٢٦١٩، ٣٠٥٤، ٥٨٤١، ٥٩٨١، ٦٠٨١). (٤١٢)

عہد وللائی کوری عومہر (ہرمزی خودیان لئ بر) فہرموی: جاری عومہری کوری خہطاب قاتیکی ناوریشمی پہتی لہبہر دہرگای مزگہوتا دہبینی، عہرزی حہزرت دہکا: ئہی پیغہمبہری خودا خوزگا ئہم دہستہ جلہت دہکری، بؤ رۆزی ہہینی لہبہرت دہکرد، ہہرومہا کاتی ومفدی دین بؤ خزمہت لہبہری بکہ.

پیغہمبہریش (درویدی خودی لئ بر) دہفہرموی: (ئہم جوؤرہ جلہ لہبہر ئہوہدی کہناوریشمی پہتیہ ئہو پیاوانہ لہبہری دہکمن کہبہشیان بہنازو نیعمہتی ئہوجیہانہوہنہبی). لہپاشا چہند دہستی لہوجوؤرہ بہرگہ ناوریشمینہ ہیئران بؤپیغہمبہر (دہمشت خوی لئ بر) پیغہمبہرئہو قاتانہی دابہش کرد بہسہر ہاوریانی

دا، دەستیکی لییان نارد بۆ عومەر. عومەر عەززی پێغەمبەری کرد: ئەو پێغەمبەری خوا، ئەو رۆژە کە عەطاریدی بازرگان قاتیکی لەم جۆرە لەبەر دەمی مزگەوتدا دانا بوو، من عەرز کردی ئەم قاتە بکەرەو بۆرۆزانی هەینی و بۆ پێشوازی وەفد لەبەری بکە، تۆ فەرمووت شتی وا پیاوی لەبەری دەکا کە بەشی بەخۆشی ئەو جیهانەو نەبی، کەچی ئیستا تۆخۆت لەهەمان جۆرە قات، قاتیکت بۆم ناردوو، بفرموو ئەمەم تۆ بگەیهنە!

پێغەمبەریش (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (خۆم ئیستا ئەم قاتەم بۆ ئەو بۆت نەناردوو کەخۆت لەبەری بکە، دەتوانی بەشیوەیهکی تر سوودی ئی وەرگیری). ئیتر عومەریش ئەو دەستەجلەلی دابەبرایەکی هاوبەشیپیدا کەری خۆی، کەهیشتا موسوڵمان نەبوو بوو، هەر لە مەککە نیشتەجێ بوو.

سیواک کردنی رۆژی هەینی

٤٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ). (الحدیث: ٨٨٧- طرفه في: ٧٢٤٠). (٤١٣)

لەئەبوو هورەیرەو (مەزای خۆی لەسەر بێ) پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەفرمووی: (مەبادا ئەرك بێخەمە سەرشانێ گەلی ئیسلام، دەنا بۆ کردنی گشت نوێژی فەرمانەم بۆ دەکردن کەسیواک بکەن).

٤٧٢- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - (أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السَّوَاكِ). (الحدیث: ٨٨٨). (٤١٤)

(٤١٣) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: السواك، رقم: ٢٥٢ = راجع رقم: ١٩٥٧ وما بعده.

(٤١٤) الظاهر انه من افراد البخاری. لاحظ (العینی) ١٣/١٨٢/٦ و (فتح الباری) ٩٦/٢-خاتمة).

ئەنەس (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرەمۆی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) فەرەمۆی: (خۆتان دەزانن کەسە بارەت بەسیواک زۆرم لەگەڵ داگوتن، کەواتە هەق وایە کە بەهەم بکەن!).

لەنۆیژی بەیانێ روژی هەینی دا چى سونەتە بخویندریت

٤٧٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ، فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ: (اَلَمْ تَنْزِيلُ) السَّجْدَةِ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ (الحدیث: ٨٩١- طرفه في: ١٠٦٨). (٤١٥)

ئەبوھورەیرە (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرەمۆی: هەمیشە، پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەرکاتی یەكەمی نوێژی بەیانێ روژی هەینی دا، لەپاش خویندنی سورەتی فاتیحە، سورەتی ئەلیف لام میمی سەجدە بەتەوای دەخویند، وە لەرکاتی دووەمیدا، لەپاش فاتیحە، سورەتی (هل أتى على الإنسان حين من الدهر) دەخویند.

باسی کردنی هەینی لەگوندو شادا

٤٧٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: (كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ). قَالَ: وَخَسِبْتُ أَنْ قَدْ قَالَ: (وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي مَالِ أَبِيهِ، وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ). (الحدیث: ٨٩٣- أطرفه في: ٧١٣٨، ٥٢٠٠، ٥١٨٨، ٢٧٥١، ٢٥٥٨، ٢٥٥٤، ٢٤٠٩). (٤١٦).

(٤١٥) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: ما يقرأ في يوم الجمعة، رقم: ٨٨٠ = ٢٠٢٥ شيخاً.

(٤١٦) أخرجه مسلم في المغازی (العینی/٦/١٩٠) - المترجم = ٤٧٠١.

ئىبنوعمەر (رەزىي خۇدانى ئەلەيھى) فەرەمۇي: بەگۈيى خۇم لەزارى پېغەمبەرم بىست
(دروودى خۇي ئەلەيھى) دەيفەرموو: (ئاگاداربىن كەئىيە ھەموتان، ھەرگەسە بەپىي بەر
پرسىياريى خۇي چاودىرن ۋەك شۋانى ديار ران، پېشەوا كەسەرۈكى نەتەۋەي
ئىسلامە-شۋانى ئەۋكۈمەلە خەلگەيە، كەبوۋە بەسەرۈكىيان، لەلای خودا
بەرپرسىيارە لەئەركى پېشەۋايى، سەبارەت بەۋ گەلى ئىسلامە، كەۋان لەژىر
چاودىرىي ئەۋدا، ھەروا ھەموۋ پياۋى (لەناۋ مالۋمناى خۇيدا) چاودىرەۋ
شۋانىانە، دەبى ۋەك شۋانى باش چاودىرىي بەرژەۋەندى مالۋ مئالى خۇي
بكا، چۈنكە لەلای خودا بەرپرسىيارە لەۋە، ھەروەھا ھەموۋ ژنى (لەناۋ مالى
مىردىدا) چاودىرەۋ، لەلای خوداى گەۋرە بەرپرسىيارە لە رەچاۋكردى
بەرژەۋەندى ئەۋانەى كەۋان لەژىر چاودىرىي ئەۋدا، ھەروەھا نۆكەرىش
چاودىرە بەدىار سامانى ئاغاگەيەۋە، ۋەلەلای خوداى گەۋرە بەرپرسىيارە
لەۋەى كەۋا لەژىرچاودىرىي ئەۋدا). ئىبنوعمەر فەرەمۇي: ۋادەزانم
كەپېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) فەرەمۇش: (ھەروەھا پياۋ چاودىرە
لەناۋ سامانى باۋكى دا، ۋەلەلای خودا بەر پرسىيارە لە چاودىرگراۋى خۇي،
تېكرا ئىۋەى گەلى ئىسلام، ھەموتان، ھەرگەسەى بەپىي پاىەۋ پلەى خۇي،
چاودىرن ۋ پاسەۋانن، ۋەھەمۋىشتان، ھەر كەسە بەپىي پاىەى خۇي لەناۋ
گەلى ئىسلام دا، بەرپرسىيارن لەرەچاۋ كرىنى بەرژەۋەندى ئەۋەى كەۋا لەژىر
چاودىرىتان دا). (تاج-ز ۱۰۶ ژ ۲۴۳۱ ج-۴).

ئەگەر كەسنى نەچى بۇ نۆيژى ھەينى نايە خۇشۋوردنى لەسەرە

ۋەك ژن و منال

۴۷۵ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) - (تَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَوْثُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا، وَأُورِثْنَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ، فَهَذَا الْيَوْمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ، فَهَذَا آتَا اللَّهُ، فَغَدًا لِلْيَهُودِ، وَبَعْدَ غَدٍ

لِلنَّصَارَى) فَسَكَتَ، ثُمَّ قَالَ: (حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ، يَوْمًا، يَغْتَسِلُ فِيهِ رَأْسُهُ وَجَسَدُهُ). (الحديث ٨٩٦ و ٨٩٧، الحديث ٨٩٧ طرفاه في ٨٩٨، ٨٩٧، ٣٤٨٧) (٤١٧)

بروانه: فہر موودہی ژمارہ (٤٦٥) کہ لہ پیئشہوہ رابورد.

لیرمدہ لہ دواوہ ئہم پتری (زیادہ) یہی ھہیہ:

ئہوجا ھہ زرمٹ (درویدی خودی لسمہر ہن) خاموش بوو، لہ پاشا فہرمووی : کہواتہ مافی خودای گہورمہیہ لہ سہر ھہموو موسولمانی، کہ ھہموو ھفتہیی، جاری سہر ولہش ولاری خوئی پاک بشوئی).

لہ ماوہی چہندہوہ دہبی بچن بو نوئیژی ھہینی ..

٤٧٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ يَتَّبِعُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِي، فَيَأْتُونَ فِي الْغُبَارِ يُصِيبُهُمُ الْغُبَارُ وَالْعَرَقُ، فَيَخْرُجُ مِنْهُمْ الْعَرَقُ، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْسَانٌ مِنْهُمْ وَهُوَ عِنْدِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَوْ أَلكُمْ تَطَهَّرْتُمْ لَيَوْمِكُمْ هَذَا). (الحديث: ٩٠٢) (٤١٨)

عائیشہی ھاوسہری پیئغہمبہر (درویدی خودی لسمہر ہن) فہرمووی: خہ لکیکی زور بہسہرہ لہ گوندو جیگہو دیہاتہکانی دہوروبہری مہدینہوہ، دہاتن بو نوئیژی ھہینی، بہتایبہتی لہوگوندانہوہ دہاتن کہ پییان دہگوترا عہوالی، کہدہوری دوومیل تا شہش میل لہ مہدینہوہ دوور بوون، لہلای رۆژ ھہلایئہوہ، کہدہاتن ریگہکہ خوئہپہتانی بوو، بہناوتہپوتوزا دہاتن، ھہم توژاوی دہبون و ھہم ئارہقیان دہکرد، بہہر حال بہھوی بوئی ئەرہقو شتیواوہ، کیئشہیان بو ھاونشین دروست دہکرد، جاری پیئغہمبہر (درویدی خودی لسمہر ہن) لہمالی

(٤١٧) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الطيب والسواك يوم الجمعة برقم: ٨٤٩ = ١٩٦٠.

(٤١٨) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: وجوب غسل الجمعة على كل بالغ من الرجال برقم: ٨٤٧ = ١٩٥٥ شيجا.

من بوو، خوّم له خزمه تیدا بووم، مروّقی له مانه، یاچه ند کسی له مانه هاتن بۆ خزمه تی، له سه ر ئه م حاله، جاپیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر به) فه رمووی: (خۆزگه له م روژمدا، که ده هاتن بۆ نوێژی جومعه، خوّتان بشۆردایه و، به پێی ی توانا خوّتان پاک و خاوین رابگرتایه).

کاتی کردنی نوێژی ههینی ..

٤٧٦- (مکرر) قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّاسُ مَهْنَةً أَنْفُسِهِمْ وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى الْجُمُعَةِ، رَاحُوا فِي هَيْئَتِهِمْ، فَقِيلَ لَهُمْ: (لَوْ اغْتَسَلْتُمْ). (الحديث: ٩٠٣- طرفه في: ٢٠٧١).

دیسان عائشه (همزی خوی لی به) فه رمووی: جاران موسولمانان خویان خزمه تی خویانیان ده کرد، زور به یان خویان نوکهری خویان بوون، رهنج به رو خزمه تکاریان نه بوو، جا که له سه ر هتای تاقی ئیوارمدا ده چوون بۆ نوێژی ههینی، له سه ر کارو فه رمانه کانیا نه وه ده رویشتن بۆ مزگه وت، هه ر به و شیوه یه و به جل و به رگی ئیش و پیشه کانیا نه وه ئاماده ی نوێژمکه ده بوون. بۆیه پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر به) فه رمووی پێیان: (ئه گه ر خوّتان پاک بشۆردایه زۆر شتی چاک بوو).

٤٧٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ. (الحديث: ٩٠٤). (٤١٩)

ئه نه سی کوپی مالیک (همزی خوی لی به) فه رمووی: پیغه مبه ری خودا (دروودی خودای له سه ر به) ئه و کاته نوێژی جومعه ی داده به ست، که خۆر به دیمه ن له ناوهراستی ئاسمان لاده دا، که ده ق ده کاته سه ر هتای کاتی نوێژی نیومرۆ.

له قرجهی گهرمادا، کاتی نوږزی ههینی کهیه ؟

٤٧٨- وعنه (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قال: كان النبي (درودی خودای لستربا) إذا اشتد البرد بكر بالصلاة، وإذا اشتد الحر أبرد بالصلاة، يعنى الجمعة. (الحديث: ٩٠٦ فى فتح البارى شرح صحيح البخاري). (٢٠٠)

ديسان نه نهس (همزى خوى لى بى) فهرمووى: دهستوورى پيغه مبهى (درودی خودای لستربا) وا بووله ته شقى سهرماى زهستاندا نوږزی ههینی زوو بهزو له سهره تاي کاتدا دهکرد، به لام کاتي گهرما دههات، به فينكى نوږزی ههینی دهکرد، تاماوهيى دواى دهخست له قرجهی گهرماى نوږزی نيومرودا نه يده کرد.

باسى رويشتن بو نوږزی ههینی .. تاد

٤٧٩- عن ابى عَيسٍ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قال: وَهُوَ ذَاهِبٌ إِلَى الْجُمُعَةِ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (درودی خودای لستربا) يَقُولُ: (مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ). (الحديث: ٩٠٧- طرفه في: ٢٨١١). (٢١٠)

نه بو عه بس (همزى خوى لى بى) دهچوو بو جومعه به دهم رپوه فهرمووى: له پيغه مبهى بيس ته يفهرموو : (نهو كه سهى بو رماى خوا ، قاجه كاني توzy ريگهى لى بنيشى ، وهك نه وه بجى بو نوږزی ههینی و له رپ ته بو توzy له پي يا له خوى بنيشى، يا له كاتي چوون بو غه زادا قاجه كاني خو لاوى ببن، نهو كه سهى نه مه حالى بى خودا له ناگرى دوژه خ حهرامى دهكا).

راهه وشيكر دنه وه:

نه بو عه بس (همزى خوى لى بى) ناوى عه بدوره حمانى كورى جه بره، نه نصارى يه، نه وسى يه، يه كيكه له مه زناني هاوړي ياني پيغه مبهى، يه كى بوو له وانهى

(٢٠٠) لم يوافق مسلم على تخريجه (المصدر السابق) - المترجم.

(٢١١) قال في فتح البارى: لم يوافق مسلم (انظر فتح/٢/٤٩٦/٩٤١ خاتمة) - المترجم.

که که عبی کوری ئه شرمفیان به دۆزه خ شاد کرد، که به شیعر زهمی پیغه مبهری دهکردو دلی خه لکی لی سارد دهکردوه، له خزمهت پیغه مبهردا ئامادهی غهزای بهدرو گشت غهزاکانی تری بووه، له گهلا نهبو بوردهدا کاتی موسولمان بوون، دهستیان کرد به شکاندنی بتهکانی هۆزی بهنی حاریسه. کاتی نهبو عه بسه کویر بوو، پیغه مبهرد (دروودی خودی له سهر بێ) گۆچانیکی پی داو، پیی فهرموو: (ئهمه بکه به چراوگ بو خۆت) ئیتر له بهر دهمیهوه تاماوهیهکی باش پوناکی دهکردوه بو. له ته مهنی هفتا سالیدا، له مه دینه، له سالی سی و چواردا گیانی پاکی سپارد، له گۆرستانی جهننه تول به قیغ به خاک سپێردرا، ئیمامی عوسمان نویژی له سهر تهرمه کهی کرد، ئهم زاتانه دابهزینه ناوگۆره کهی: نهبو بوردهو قهتادهی کوری نوعمان و محهمه دی کوری مه سه له مه و سه له مه ی کوری سه لامه، رهزای خودا له هه مویان بی.

تهنها ئهم فهرمودهیهی ههیه له بوخاریدا که واین له خزمهتیدا. یهکی بوو له وژماره که مه ی که له پیش هاتنی ئیسلامدا به عهرمبی دهینوو سی.

دروست نیه که سیک که سیک تر هه لبستی و

خوی له جیکه کهی دابنیشی

٤٨٠ - عن ابن عمر رضي الله عنهما يقول: نهى النبي صلى الله عليه وسلم: أن يقيم الرجل أخاه من مقعده ويجلس فيه. قلت لنافع الجمعة قال الجمعة وغيرها. (الحديث: ٩١١ - طرفاه في: ٦٢٧٠، ٦٢٦٩). (٤٢٢)

ئیب نوعموهر (رهزی خواهان له بێ) فهرمو: پیغه مبهرد (دروودی خودی له سهر بێ) جله و گیری دهکرد له وه: که پیاوی، له کۆری دانیشندا، برای ئاینی خوی له جیکه ی خوی هه لبستی و، ئه و جا خوی له ویدا دابنیشی.

ئیبینو جورمییج (پرمزی خوی لى بى) دهفه رموی: عهرزی نافیعم کرد: ئایا ئەم نەه ی لى کردنە لەم کارە هەربۆ پۆزى جومعه وایه؟ نافیع فەرمووی: نەخیر بۆ پۆزى هەینى و بۆ پۆزەکانى تریش هەروایه.

بانگی پۆزى هەینى

٤٨١- عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، أَوَّلُهُ إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ، عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَثَرَ النَّاسُ زَادَ النَّدَاءُ الثَّالِثَ عَلَى الزُّورَاءِ. (الحديث: ٩١٢-أطرافه فى: ٩١٣، ٩١٥، ٩١٦). (٤٢٣)

سانییى كورپى یهزید (پرمزی خوی لى بى) فەرمووی: جاران لەسەر دەمى پیغه مبهردا (درووى خودى لەسەر بى) لەسەر دەمى ئەبوبکرو عومەریش دا (پرمزی خوبان لى بى) سەرەتای بانگ، لەپۆزى هەینى دا، ئەو کاتەبوو کەپیش نوێژ لەسەر مینبەردا دادەنیشت، بەلام کاتى کەعوسمان بوو بەجینشین خەلک زۆر بوون و شارى مەدینه قەرەباڵغ بوو، عوسمان (پرمزی خوی لى بى) بانگی سییهى لەسەر زههراء زیاد کرد (ب/د/ت/ن-تاج/١/٤٢٢ ز-١٤٦ ز-٨٤٣).

یهك بانگیبژ بانگ دهفه رموی

٤٨٢- وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَذِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ، وَكَانَ التَّأْدِينُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ، يَعْنِي عَلَى الْمِنْبَرِ. (الحديث: ٩١٣).

دیسان ئەو فەرمووی: عوسمانى كورپى عهفان (پرمزی خوی لى بى) لەپۆزى هەینى دا، بانگی سییهى داهینا، ئەو کاتەى کە خەلکی مەدینه زۆر بوون، چونکە پیغه مبهەر

خَوَى (درویدی خودی لیسر بر) یهك بانگ بیژى هه بووئه ویش نه وکاته بانگی دمفرموو که پیغه مبهر (که بهرنویژ خوینی نه وکاته بوو) دادمنیشت له سهر دوانگه.

بیسنویژ له سهر دوانگه، که کویتی له بانگ بوو وهلامی دهسه نیته وه

٤٨٣- عن معاوية بن أبي سفيان (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) انه جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا أَدْنَى الْمُؤَذِّنُ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ مُعَاوِيَةُ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَلَمَّا أَنْ قَضَى التَّأْدِينَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى هَذَا الْمَجْلِسِ حِينَ أَدْنَى الْمُؤَذِّنُ يَقُولُ مَا سَمِعْتُمْ مِنِّي مِنْ مَقَالَتِي. (الحديث: ٩١٤). (٤٢٤)

موعاوییه ی کوری نه بوسوفیان (مزی خویشان لیس بر) پوژی ههینی له سهر دوانگه دانیشت، کاتی بانگوێژ دهستی کرد به بانگ گوته و فهرموو: (الله اکبر، الله اکبر) موعاوییه ش فهرموو: (الله اکبر، الله اکبر) به لام کاتی بانگ بیژ فهرموو: (أشهد أن لا إله إلا الله) موعاوییه فهرموو: منیش ههروا وهك تۆ ئەم شایه تیە دهم، وهکاتی بانگ بیژ فهرموو: (أشهد أن محمدا رسول الله) موعاوییه دیسان فهرموویه وه: منیش ههروا وهك تۆ ئەم شایه تی به حهقه دهم. جاکاتی بانگ دهرکه بانگه که ی تهواو کرد، موعاوییه (مزی خوای لیس بر) فهرموو: نه ی نوێژ خوینی نه! ئەم وهلام سهندنه وه ی بانگه که نیستا نیوه له سهر ئەم شیوهیه له ده می منتان بیست، بۆ خۆم له سهر ئەم جیگه یه له زاری پیرۆزی پیغه مبهرم بیستوه، که له وه ده مه دا بانگ دهر بانگی دمفرموو، نه ویش ناوای دمفرموو.

واپه سه ننده و تار له سهر دوانكه بدرا

٤٨٤ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، وَقَدْ امْتَرَوْا فِي الْمَنْبَرِ مِمَّ عُرْدُهُ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْرِفُ مِمَّا هُوَ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وَضَعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى فَلَانَةِ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ سَمَّاها سَهْلٌ مُرِي غُلَامَكَ التَّجَارَ أَنْ يَعْمَلَ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ إِذَا كَلَّمْتُ النَّاسَ فَأَمَرْتُهُ فَعَمِلَهَا مِنْ طَرَفَاءِ الْعَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا فَأَرْسَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَ بِهَا فَوَضَعَتْهَا هُنَا ثُمَّ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَيْهَا وَكَبَّرَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي أَصْلِ الْمَنْبَرِ ثُمَّ عَادَ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا صَنَعْتُ هَذَا لِتَأْتُمُوا وَلِتَعْلَمُوا صَلَاتِي. (الحديث: ٩١٧). (٤٢٥)

سه هلی کوړی سه عدی نهل ساعیدی (مزی خوی لسه بی) چهند پیاوړی چوون
بوخزمه تی، له سهر نه وه که مینبه ره که ی پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر بی) له چی داری
بوو، بوو بوو به مشتو مریان، نه ویش پی ی فهرموون: به خوا من به باشی
دمزانم که مینبه ره که له چی بوو، وه یه که م پوژ که داندره به چاوی خوځم
ته ماشایم کرد، هه روا یه که م پوژیش که پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر بی) سه ره که وه
سهری به چاوی خوځم چاوم لی ی بوو، داستانی دروست کردنه که ی ناوا بوو:
ژنیکی نه نصاری هه بوو، نو که ریکی دارتاشی هه بوو، پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر بی)
ناردی بولای نه وژنه و پی ی فهرموو: (بلی به نو که ره که ت که چهند ته خته
داریکم بؤ دروست بکا، له سهریان داده نیشم، کاتی وتار ددهم بؤ مهردومه که).
ژنه که ش فهرمانی به نو که ره که ی کرد، نه ویش له دار که زی جهنکه له که (نهل-
غابه) مینبه ره که ی دروست کرد، نه و جا ژنه که هه والی بؤ پیغه مبهه (دروودی خودی

لهسر بن) نارد، كهوا دوانگه كه دروست كراوه، پيغهمبه ر (دروودی خودی لهسر بن) فهرماني
فهرموود دوانگه كه يان دانا بو، ئالهويدا كه لي يهتي، به چاوی خوّم لهوودوا
پيغهمهرم لهسر نهو مينبه ره دي، نويزی لهسهری كرد، ئه لاهو نه كبهري
نويزدابه ستنی كردو قورناني خویندو ركوعی برد، لهم حالانه دا لهسر ته وقه
سهری مينبه ركه بوو، لهسر دوا پلهی، كه خووی سى پليكانه بوو، نه وسا
كه له چه مينه وه هه لساياه وه، پوی له قيبله و مر نه گيرا، پشتاو پشت
له مينبه ركه دابه زی لهسر زهويه كه له ته نيشت پليكانه ی خواری خواره وه
كورنوشي بردنه و جا سه ركه وته وه سه ر مينبه ركه، جاكاتی له نويزه كه لی
بووه پرووی كرده نويز كهره كان و پی ی فهرموون: (ئهی موسولمانه كان! بویه
ئهم نويزه م ئاوا كرد هه تا هه موتان به باشی چاوتان له جموجولی من بی له ناو
نويزدا، كه چی ده كه م و چون ده كه م، هه تا ئيه وش له كاتی نويز كردن دا
چاوه من بكه ن و من بكه ن به سه ر مه شق و یاسای نويز كردن له خو مه وه فير
بين). (بروانه ژماره: ٢٤١).

٤٨٥- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ جِدْعٌ يَقُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا وُضِعَ لَهُ الْمُنْبَرُ سَمِعْنَا لِلْجِدْعِ مِثْلَ أَصْوَاتِ الْعِشَارِ، حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ. (الحدیث ٩١٨). (٤٢٦)

جابری كوری عه بدوللا (همزی خودی لی بن) فهرمووی: سه ربانی مزگه وته كه ی
پيغهمبه ر (دروودی خودی لهسر بن) لهسر چه ند كۆله كه يه کی دار خورما دروست كرا
بوو، له پيش داپيغهمبه ر (دروودی خودی لهسر بن) كه وتاری ده خویندوه له پال يه کی لهو
كۆله كه دارخورمايانه دا راده وه ستاو شانی پیوه ددا، به لام له پاش دا كاتی
دوانگه كه دروست كراو، پيغهمبه ر (دروودی خودی لهسر بن) ته شریفی رويشته سه ری بو
وتار خویندنه وه، ومنه و كۆله كه يه ی به جی هيشت، گويمان لی بوو نهو بنكه

دارخورمایه وهك وشتري لهسهر گوان بی، یا وهك وشتري تازه زابی و لهبه چكه كهی دابرابی، ناوا به دواي پیغه مبهردا دمیكوروكان، وهك منالی له دایکی به جی مابی دهستی كرد به گریان ههتا پیغه مبهردا (دروندی خودی لهسهر بی) له مینبه ره كه دابهزی و چوو بولای و دهستی كرده ملی وناشتی كرده وه و ژیر بؤوه.

وتار ده بی به پیوه بی

٤٨٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا، ثُمَّ يَقْعُدُ، ثُمَّ يَقُومُ، كَمَا تَفْعَلُونَ الْآنَ. (الحديث: ٩٢٠- طرفه في: ٩٢٨). (٤٢٧)

عهبدوولای کوری عومه ر (دزی خودیان له بی) فهرمووی: جاران پیغه مبهردا (دروندی خودی لهسهر بی) به پیوه له نویژی ههینی دا له پیش نویژی ههینی دا، دوو وتاری ئاینی ده خویندهوه، ریک وهك ئه وهی ئیستا ئیوه دهیكهن، له پیشدا وتاری یه كه می دهدا به پیوه، ئه وجا دانهیشت، وچانیکی كه می دهگرت به قهده ئه ندازهی خویندنی سورمتی (قل هر الله) ئه وجا ههه ده سایه وه به پیوه وتاری دووه می ده خویندهوه.

واباشه له وتارا له پاش ستایش، وتار خوین بلی! اما بعد

٤٨٧- عَنْ عُمَرُو بْنِ تَغْلِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِمَالٍ، أَوْ بِسَبِي فَقَسَمَهُ، فَأَعْطَى رَجُلًا وَتَرَكَ رَجُلًا، فَبَلَغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا، فَحَمِدَ اللَّهُ ثُمَّ أَتْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ، فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْطِي، الرَّجُلَ وَأَدْعُ الرَّجُلَ، وَالَّذِي أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي وَلَكِنْ أُعْطِي أَفْوَأًا لِمَا أَرَى فِي

قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ، وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ، فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ). فَوَاللَّهِ مَا أَحَبُّ أَنْ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ. (الحديث: ٩٢٣- طرفاه في: ٣١٤٥, ٧٥٣٥). (٤٢٨)

عہمری کوری تہ غلیب (رمزی خوی لی ہر) فہرمووی: جاری بری سامان، یا کو مہ لی زن و خیزانی تالانیان ہینا بو پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسر ہر) ٹہویش دابہشی کرد، خوی چونی بہ بہر زہدند زانی ٹاوا، جابہشی بازیکی لی داو، بہشی بازیکی تری لی نہدا، دواپی خہبہر دہگاتہوہ بہ پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسر ہر) کہوا ٹہوانہی کہ بہشی پیان نہداوہ گلہی دہکن۔ ٹہویش بہم بونہیہوہ وتاریکی فہرموو: لہسر متاوہ سوپاسی خوی گہورہی کرد وستایشیکی جوانی ٹہوی کردو، ٹہوجا فہرمووی (دروودی خودی لہسر ہر): (لہپاش ٹہم سوپاس و ستایشہ عہرزم ٹہمہیہ: دہی سویندم بہخودا گہ لی جار وادہبی کہمن شت بہش دہکم لہنیوان نیودا، لہو شتہ بہشی ہندی کہس دہدم و بہشی ہندی کہسی تری لی نادہم، بہلام لہدیشہوہ ٹہو پیامیانم خوشر دہوی کہ بہشیم نہداوہ، دہی دہزانن ٹہوہ بو وادہکم؟ چونکہ ہندی کہس دہیان بینم ہمرہ ٹہ دہکن و چاوبرسین و چا و چنؤکن، بوہ منیش بہشیان دہدم، ہمتا دلان رابگرم و بیان کہم بہدوستی نیسلام، لہہمان کاتا بہشی ہندی کہسی ترنادہم چونکہ پشت ٹہستورم لہوہی کہ ٹہوانہی بہشیانم نہداوہ بہرچاوتیرن و خیر خوان، نیتر لہسر ٹہم بنیاتہ دہیان سپیرم بہو خودایہی کہٹاوا بہرچاوتیر و دل پرلہخیر دروستی کردوون۔ یہ کیک لہم خودا پیدوانہی کہمن دلنیام لہدلفراوانی یان عہمری کوری تہ غلیب ۱)۔

جاہہمو جاری عہم دہیفہرموو: دہی سویندم بہخودای گہورہ ٹہم وشہ مہدحہی پیغہ مبہر، کہسہبارمت بہمن فہرمووی، بہ ہہموو رانہ وشرہ

سوره گانی عمر مبی نادم، که رنگیان ده لئی رنگی بز نه مهرمه زه، که نایابترین سامانی عمر مبانن.

رافه و شیکردنه وه:

عمری کوری ته غلیب یه کیکه له هاوړې ناسراوه نازداره ناوداره گانی پیغه مبر، چهند فهرموده یه که له پیغه مبر وه ده گپړته وه، له صه حیحا یه که راوی هیه که حه سنی به صری یه، به لام له فهرموده تردا، که نه که پشتمبته راده و پلهی صه حیح راوی یه کی تریشی هیه، که له تابیعینه و ناوی حه که می کوری نه عره جه. له بوخاریدا ته نیا دوو فهرموده ی هیه.

لیردا نه خالانه روون ده که پینه وه، به نومیدی رچه شکندن بو پیاده کردنی نه جور زانسته له ناو زمانی شیرینی کوردیدا:

١- به وینه: نه بو عه بدلا نیامی حاکم ده فهرمووئ: یه کی له مهرجه گانی بوخاری و مسلم نه وه یه: نه و سه حابه یه که فهرموده که ده گپړته وه، دمبی دوو راوی برپا پیکراوی هبی، چونکه مهرجی راوی نه وه یه که مه جهول واته: نه ناس- نه بی، نه و میش به وه دپته دی که دوو شایه تی داد به رومر بیناسن و ریوایه تی لیوه بکه ن، هه تا رمفعی جه هاله تی لی بی، وده هه مان شت مهرجه بوئو دوو تابعی یانه ی که ریوایه ت له صه حابه که وده که ن، هه ری که له وانیش دمبی دوو راوی برپا پیکراویان هبی، هه روا هه مان شت مهرجه بوئو موو چینه گانی تر.

نه و جا پیشه و حاکم ده فهرمووئ: که چی چهند فهرموویدی له صه حیچی بوخاری و، له صه حیچی مسلم دا هیه، که یه کیکیان نه فهرموده یه عمری کوری ته غلیبه، نه مهرجه یان تیادا نه هاو ته دی. شیخی عه سقه لانی له موقه دیمه ی فه تحولباری دا ده فهرمووئ: (نه مهرجه ی حاکم باسی کردووه که رچی سه بارمت به هه ندی سه حابه که بوخاری ریوایه تی

لییانہ وہ کردوہ۔ ھہ ٲوہ شاوہ و رہ چاو نا کرئ بہ ٲام لہ چینہ کانی تری پاش
سہ حابہ کاند، لہ گشت فہرموودہ یہ کی ٲہ صلد، ٲہم مہر جہ بہ باشی رہ چاو
کراوہ، لہ راستیدا لہ پہراووی بوخاری پیرؤزدا لہ سہرا سہری کتیبہ کہ دا،
تافہ یہ ک فہرموودہ ی سہر چاوہ (اصل) نییہ، کہ لہ گیرانہ وہ ی کہ سئ بی کہ یہ ک
راوی ھہ بی)۔

۲- مہرجی بوخاری ٲہ مہ یہ : (فہرموودہ ی دمر دہ یئ کہ بہ کؤرا (اتفاق)
راگوئز کہ رھ کانی، ھہ موویان بپوا پیکراوین، ھہ تا دہ گاتہ سہر ھاوړیہ کی
ناودار، لہ ھاوړیانی پتغہ مہر، بہ بی ناتہ بایی و لہ یہ ک جیاوازی لہ نیوانی
گیر دراوہ کانی (مرویات) ھہ ر یہ کی لہ گیر مر دہ و متمانہ دارہ چہ سپینہ رھگان
دا، لہ ھہ مان کاتدا دہ بی رشتہ کہ ی لہ سہر متاوہ ھہ تا کؤتایی پہ یوہ ست بی و
پچر پچر نہ بی، جانہ گہر ھاوړیکہ، واتہ: سہ حابیہ کہ، دوو گیر وہ ی ھہ بوو،
یازیاتر، ٲہوہ زؤر باشہ، دہ نا ٲہ گہر یہ ک گیر مر دہ و (راوی) ی ھہ بوو،
بہ پیکوپیک ی بہ شیوہ یہ کی راست فہرموودہ کہ دہ چووہ سہر ٲہو ھاوړئ یہ
ٲہوہ یش ھہر بہس دہکا)۔

۳- بہ شیوہ یہ کی گشتی، بہ کوردی پہ تی، کورت و پوخت، فہرموودہ کانی
صہ حیجی بوخاری، ھہ موویان ٲاٲتونی تی زابن، لہ سہنگی مہ حہ ک دراون، بو یہ
سہر جہم جیگہ ی قہ بوٲئ نہ تہ وہ ی ٲیسلا من، کہس پہخنہ ی لییان نیہ
مہ گہر ناحہ زی دہ غہز لہ دل، یانہ قامی گیزو ویز۔

۴۸۸- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَامَ عَشِيَّةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَتَشَهَّدَ وَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ). (الحدیث:
۹۲۵- اطرافہ فی: ۷۱۹۷، ۷۱۷۴، ۶۹۷۹، ۶۶۳۶، ۲۵۹۷، ۱۱۵۰)۔ (۲۹)

نہبو حومهیدی نهل- ساعیدی (ہمزای خوی لہ بی) فہرمووی: شہوی پیغہمبہر (درویدی خوی لہ لہسر بی) گاتی خہوتنان لہپاش نویژ، ہہ لہسایہ سہرپی، وتاریکی خویندہوہ، لہسہرہتاوہ شایہ تمنانی ہیئا، فہرمووی: (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله) نہوجا سوپاس و ستایشی شایستہی پەروردگار بیت کردی، لہپاشا فہرمووی: (لہپاش نہمہ).

٤٨٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: صَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -الْمِنْبَرَ، وَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ جَلَسَهُ، مُتَعَطِّفًا مِلْحَفَةً عَلَى مَنْكِبَيْهِ، قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ بِعَصَابَةٍ دَسِمَةٍ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ). فَتَأَبَّأُوا إِلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنَ الْأَنْصَارِ يَقُولُونَ وَيَكْثُرُ النَّاسُ، فَمَنْ وَلِيَ شَيْئًا مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَضُرَّ فِيهِ أَحَدًا، أَوْ يَنْفَعُ فِيهِ أَحَدًا، فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ). (الحديث: ٩٢٧-طرفاه: ٣٦٢٨، ٣٨٠٠). (٤٣٠)

ئیبینو عہباس (ہمزای خوی لہ بی) فہرمووی: لہنہ خووشینی سہرہمہرگا، پیغہمبہر (درویدی خوی لہ لہسر بی) لہمال ہاتہدمری، تہشریفی رؤیشت بو مزگہوت، پالتویہکی پیچابوو بہخویہوہ، دابووی بہسہر ہہردوو شانیدا، سہرپیچیکی رہشیشی پیچابوو بہسہریہوہ، رؤیشت تا تہشریفی چوو لہسہر دوانگہکہی مزگہوت دانیشٹو سوپاس و ستایشی خوی کردو نہوجا فہرمووی: (نہی موسولمانینہ! لہمنہوہ نزیک ببنہوہ) نہوانیش لہدہوری کو بوونہوہ، نہو جافہرمووی: (لہپاش سوپاس و ستایشی خودا، نہی مہسولمانینہ! بزائن تادی حہلکی تر زور دہبن، بہلام بہرہبہرہ نہم کوئمہلہی یاریدہدمرانہ، کہناودارن بہنہنصار کہم دہبنہوہ، چونکہ لہسایہی خواوہ لہہر چوار لاوہ ہہر خہلکہو دیو نیسلام دہبی، بہلام یاریدہدمران جینیکی تایبہتین، بریتین لہو

خەلگی مەدینەییە، کە کاتێ پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) لەمەکەووە کۆچی کردبوو ناویان، پشتی پێغەمبەریان گرتو بوون بەپیشمەرگەو پارێزەری، جاکە یەکیان لێ مردکەسیکی تر نایەتە جێگەی، تاواى لى دى پوژى دى، یاریدمەمران لەچاو خەلگی تردا، وەك خوێنى ناو چیشتیان لى دى.

جایا نامۆزگاری بێ لێتان ئەم چاکەییە ئەوانتان لەبیر بێ، جاکە راکاتێ کەسێ لەئێوە بوو بەسەرەوکاری کارێ، لەکارو باری گەلی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) و مەدەسەلاتی ئەوێ هەبوو، کەزێان بەکەسێ بگەییەن، یاسوودیکى هەبێ بۆ کەسێ، ئەو بە چاکەى چاکیان و مەبەرگێ و چاوپۆشی لەخراپیان (بکا).

نوێژی دیاری مەزگەوت لەکاتی وتارا

٤٩٠ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ وَالتَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: (أَصَلَيْتَ يَا فُلَانُ؟) قَالَ: لَا، قَالَ: (قُمْ فَارْكَعْ رَكَعَتَيْنِ). (الحديث: ٩٣٠ - طرفاه في: ١١٦٦، ٩٣١). (٤٣١)

جابری کۆری عەبدوللا (مەزى خۆی لى بێ) فەرمووی: پوژى هەینی بوو، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) وتاری نوێزی هەینی بۆ مەردومەکە دەخویندەو، لەوکاتەدا پیاوێ هاتە ژۆرەو ناوی (سولهيك) بوو پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) پێی فەرموو: (ئەى سولهيك! ئایا نوێزی دیاری مەزگەوتت کرد، کەهاتیتە ژۆرەو؟) سولهيك فەرمووی: (نەه) پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (دەهەتسە دوو رکات نوێزی سووکەتە بکە) ئەویش هەلسا دوو رکات نوێزی کرد.

رافەو شیکردنەو:

پێشەوا عەسقلانی (مەزى خۆی لى بێ) لەم شوێنەدا، بەدورو درێژی لەم بابەتە دەدوێ، وەپێر لەپازدە بەلگەو بۆچونی ئەو زانایانە پووج دەکاتەو، کەدەلێتن:

هاتوو (داخل) له کاتی خوتبهی نوږزی ههینی دا دروست نییه که نوږزی دیاری مزگهوت بکا. پالفتهی فهرمايشته که ی شیخی عهسقه لانی لهفتهج دا نه مه یه؛ (نهم داستانهای سوله یك) (همزی خوی لری هت) که به چه ندين شیوهی جوړاو جوړ، له لایه ن فهرمووده زانه گه وره گانه وه کپړدراومته وه، دروستترین به لگه یه له سهر نه وه که له م کاته دا بؤ هاتو دوو رکات نوږزی سلأوی مزگهوت سوننه ته. لیږمدا به یادی نه وه هم که شاپیاوه مه زاننه وه، له پیشینانه باشه گانمان، که نه م هه موو شاکاره جوان جوانانه یان له پاش خوږیان به دیاری و یادگار بؤ نه ته وهی نیسلام به جی هیشتوو، به تایبته له بابتهی ته فسیرو سونهت و فیهدها، لیږمدا به و په پری په رؤشه وه نه مه تان عهرز ده که م.

داخه که م نیستا له ولاتی نیمه دا، دوو به لای گه وره ی دلته زین په یدابوون، که به بیرموری من نه مه نه بوو، نه هلی دین و نایین دؤستان، له دیرین داهه موو یه ک دل ویه ک دهنک بوون، به لام نیستا چینی دیرین به سه رؤگایه تی مه لاکان و چینی نوئ دوو به ره کییه کی گه وره یان دروست کردوو، له بهر هیرش بردنه سه ریه ک نایان په رڑیته سه ردوژمنه راسته فینه گانی نیسلام.

یه که م: مه لای نه زانی نارؤشنیری گوږله مشتی پارتی عیلمانییه کان په یدا بوون، له باتی موتالای توحفه ی نیبنوچه جهرو وهضوحی مه لانه بوو به کری موصه نیف، موراجه عه ی (کتابنا و کتابکم) ی به رپوه بهری نه وفاق ده کن، مه لا باشه کان که نار خراون، مه گهر چؤنھا دمناریگه ی جالاکي ینایینیان نادری، به راستی نه م مه لا مؤدیرپانه، له هه موو شتی ده چن له مه لا نه بی.

دووهم: کهسانی تریش په یدا بوون، نه وانیش نیمچه مؤدیرنیکن هه موو خزمه ته که یان بؤ نیسلام، به ناشارمزیی خوږیان، دوو به ره کییه کی فیهی یان به رپا کردوو، دلی رمشه خه لک له رپبازی زانا گه وره کان سارد ده که نه وه، له بهر کؤبونه وه و کارو باری حیزبایه تی خوږیان، نایان په رڑیته سه ر جومعه و

جہماعہت و دہوری قورٹان و شہونویژو زیکرو ویردو صہلاوات، بہہمر حال
لہخوا داوا دہکھین کہبہرہحمہتی بی سنوری خوئی فریای نہتہودی نیسلام
بکہوی. ٹامین. (۱۶-۷-۲۰۰۹).

داوای باران لہوتاری نویژی ھینی دا

۴۹۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَصَابَتْ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ
النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَبَيَّنَّا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي يَوْمِ
جُمُعَةٍ، قَامَ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا
فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا كَرَى فِي السَّمَاءِ قَرَعَةً، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا وَضَعَهَا حَتَّى ثَارَ
السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ، ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى
لِحْيَتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَطَرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَبَعْدَ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ
حَتَّى الْجُمُعَةِ الْآخِرَى.

وَقَامَ ذَلِكَ الْأَغْرَابِيُّ، أَوْ قَالَ غَيْرُهُ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدِمُ الْبِنَاءَ وَغَرِقَ الْمَالُ
فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ (اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا) فَمَا يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةِ مِنَ
السَّحَابِ إِلَّا الْفَرَجَتْ، وَصَارَتْ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ، وَسَالَ الْوَادِي قَنَاقَةً شَهْرًا، وَلَمْ
يَجِبْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةِ إِلَّا حَدَثَ بِالْجُودِ. (الحديث: ۹۳۳). (۴۳۲)

پیشہوا ٹنہنس (مجازی خدای لی بی) ھہرمووی: بہسہرینی پیغہمبہر خوئی (دروودی خودای
لسمہر بی) خہلکی مہدینہ توشی قاتو قری بوون، پوژی ھینی بوو، پیغہمبہر (دروودی
خودای لسمہر بی) خہریک بوو وتاری دہدا، لہوکاتہدا پیاوی لہعہرہبہ سارانشینہکان
ھہٹساو گوتی: نہی پیغہمبہری خودا! نازہل و مالآت قریبوون، مال و منال
برسی بوون، لہبہر بی بارانی، دہی بھہرموو لہخوا ہپارپہرہوہ کہبارانمان بو
ہباریننی. پیغہمبہریش (دروودی خودای لسمہر بی) ھہردوو دہستی بہرز کردہوہو

فهرمووی: (ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە! ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە! ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە).

ئەنەس (ڕەزای غوای لێ بێ) فهرمووی: بەوگەسە گەگیانی من والە دەسیا، ئاسمان وەك مینا ساف بوو، یەك پەلە هەوری پێوەنەبوو، پێغمەبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەستی دانەنەواند، هەتا لەبەرەكەتی دووگەییەو بەیئ هەلی کردو پارچە هەوری وەك كێوی پێك هێنا، بەرە بەرە هەورەكە یەکی گرتو توند بوو، ئێتر باران وەك پلۆوسك دایکردو ئاسمان دەتگوت كۆندە پڕلە ئاوی سەرەو ژێرمووە كراوە، ئێتر پێغمەبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەدوانگەكە ی نەهاتە خوارەو، هەتا دای كرده باران، سەربانی مزگەوتەكە دۆپە ی كرد، بارانێوەكە دۆپ دۆپ بەسەر ریشی پێرۆزی پێغمەبەر دا دەهاتە خوارەو، ئێتر ئەو حەفتە یە سەراسەر هەتا پێرۆزی هەینی دوا یی، بارانمان بۆ باری.

جالە هەینی دوا یی دا هەرئەو پیاو ی هەینی پێشوو- یابیاو یكی تر لەكاتی وتاری هەینی دا هات بەپێو لەخزمەتی پێغمەبەر دا راوەستاو- عەرزی كرد: ئەوی پێغمەبەری خودا! خانوو رووخواو رێگەوبان بپراو مال و سامان و مالا ت لەلافاوا خنكا، ئەوەندە بارانی زۆر باری، بفرموو لەخودا بپارێرمووە كە ئێتر ئەم بارانە بگرتێتووە. پێغمەبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) زەردە خەنە یی گرتی و هەردوو دەستەكانی بەرزەووە كردو فهرمووی: (اللهم حوالینا لاعلینا: خودایە! بەدەورو بەرمانا ببیارینە، ئەوەك بەسەر سەرمانا) ئەنەس (ڕەزای غوای لێ بێ) فهرمووی: ئێتر سەرنجم دەدا پێغمەبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەدەستی پێرۆزی بۆ هەرلای ئاماژە ی دەكرد، هەورەكە لەو ئ دەروویەو، سەرنجام هەورەكە لەسەر ئاستی شاری مەدینە رەویەووە وەك بازنە، وەك كلاًو رۆژنە ی لێ هات. شیوی قەناتیش، كە یەكێكە لەشیووە كانی شاری مەدینە، یەك مانگی رەبەق لافاوی نەووەستایەو، لەهەر لایەکی ولاتیشەووە كەسێ دەهات بۆ مەدینە هەوا و باسی ئەو بارانە زۆرە ی دەگیرایەو.

بروانه تاج کوردی بهرگی یهك، (ل-۴۷۷ ز-۱۷۵ ژ-۹۴۲) ههرومها تاج کوردی، بهرگی چوار لاپههه (۳۶۱). دهبینی ئهه تههجههیه لهکوؤ گیرانهوهكان وهرگیراون.

٤٩٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَتَيْتُ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَقِيتُ). (الحديث: ٩٣٤). (٤٣٣)

[illegible]

مه بهست لهم فهرموودهيه نه وهيه كه له كاتي وتاري نويزي ههيني دا
هه موو جوړه قسه ي نه ه ي لى كراوه، ته نانه ت بو ت نيه كه به ها ونش نه كه ت
بلي: قسه مه كه و گو ي له وتاره كه بگره به لام نه گهر له وكاته دا قسه ي كرد
به نامازه حالي بكه كه كاتي قسه كردن نيه.

٤٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: (فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ، وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي، يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ) وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا. (الحديث: ٩٣٥- طرفاه في: ٥٢٩٤، ٦٤٠٠). (٤٣٤)

(٤٣٣) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الانصات يوم الجمعة في الخطبة، رقم: ٨٥١ = ١٩٦٢.

(٤٣٤) أخرجه مسلم في الجمعة باب: في الساعة التي في يوم الجمعة، رقم: ٨٥٢، ١٩٦٦.

نه‌بوو هوره‌یره (همزی غوی لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ری خودا (دروودی غودی لئسر بئ) باسی رۆژی هه‌ینی ده‌کرد، فهرمووی: (کازپریکی واتیادایه، هه‌ربه‌نده‌یه‌کی موسولمان بۆی رپیکه‌وئ له‌وکاته‌دا راوه‌ستا بئ نوپزبکا، یاخود به‌کول و به‌دل له‌خودا بپارپته‌وه، ئیتر له‌وکاته‌دا داوای هه‌رشتیکی ره‌وا، له‌خیری دین و دنیا له‌خودا بکا، خودای گه‌وره بئ دئی ناکاو نه‌وشته‌ی بئ ده‌به‌خشی!) .

فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی غودی لئسر بئ) به‌ده‌ستی پیشانی داین، که‌نه‌و ماوه‌یه گه‌لی که‌مه. (تاج/۱/۴۳۸ ز ۱۵۰ ژ ۸۷۶ - ش/ت/ن).

۴۹۴ - عَنْ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ لُصَلِّيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ أَقْبَلَتْ عِيرٌ تَحْمِلُ طَعَامًا، فَانْتَفَتُوا إِلَيْهَا حَتَّى مَا بَقِيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا، فَتَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا). (الحديث: ذورقم: ۹۳۶ فی فتح الباری بشرح صحیح البخاری، اطرافه فی: ۴۸۹، ۴۰۶، ۲۰۵۸، ۲۰۶). (۴۳۵)

جابیری کوپی عه‌بدللا (همزی غوی لئ بئ) فهرمووی: له‌رۆژی هه‌ینی دا، له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا بووین، خه‌ریکبوو وتاری هه‌ینی ده‌خوینده‌وه، له‌وکاته‌دا له‌شامه‌وه کاروانی هات ده‌هۆل و زورنا له‌پیشیه‌وه بوو، هه‌تا مه‌ردوم بزانی که‌وا کاروانه‌که گه‌یشه‌جئ، ئیتر خه‌لکه‌که وتاره‌که‌یان به‌جئ هیشت و له‌مزگه‌وت دهرچون و دهرپه‌رین بۆلای کاروانه‌که، بۆشت کپین، ته‌نها دوازه که‌س له‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا مانه‌وه. جاخودا نه‌م ئایه‌ته‌ی ناردە خواره‌وه: (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا). جومعه ۱۱/۵۲- واته: نه‌وانه‌ی له‌ده‌وری تۆبوون، کاتی چاویان به‌بازرگانی و مامه‌له‌و سه‌وداو نه‌و کاره‌ بپه‌ووده‌یه‌که‌وت، که‌بریتی بوو له‌وده‌هۆل و زورنایه، که‌له‌کاتی واداو له‌زۆر کاتی تریش ئاده‌میزاد خه‌ریک ده‌کاو، له‌به‌نده‌یی کردنی ساخ بۆ خودای

مەزن، دوری دەخاتەوه، ئەوانە لەم کاتەدا دەوری تۆیان چۆڵ کردو بلاوویان لێ کردو چوون بۆلای ئەو بەزمو رەزمە. (ت/١٩٧/٧/ف/د).

٤٩٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَهَا رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكَعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ، وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكَعَتَيْنِ، وَكَانَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ٩٣٧-أطرفه في: ١١٧٢، ١١٦٥، ١١٨٠). (٤٣٦)

ئەبنو عومەر (مەزەبە خۆیان لێ بە) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بە) دەستوری وابوو دوو رکات نوێزی سوننەتی لەپێش نوێزی نیوەڕۆی دەکرد، و دوو رکات لەپاشیەوه، و دوو رکات لەپاش نوێزی شیوانەوه، پێغەمبەر ئەم دوو رکاتە ی پاش شیوانی لەمەڵەوه دەکرد، و دوو رکات لەپاش نوێزی خەوتنان، پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بە) ئەم دوو رکاتەیشی لەمەڵاوه دەکرد، و لەپاش نوێزی هەینی نوێزی سوننەتی نەدەکرد، تادەگەرایەوه بۆمەڵەوهی، لەوێ لەمەڵەوه دوو رکات نوێزی سوننەتی پاش هەینی دەکرد.

بسم الله الرحمن الرحيم

پایانی

مامۆستا عەسقەلانی (مەزەبە خۆی لێ بە) لەپایان (خاتمە) ی ئەم نامەیەدا، ئاماژە بۆ ئەم زانیاریانە دەکا:-

یەكەم: (نامە ی هەینی حەفتا و نۆ فەرموودە ی بەرزەوه کراو) (مەرفوع) ی تیادیە، چل و شەشیان پەیوەست (مەوصوول) ن، پازدەیان فەرموودە ی بێرشتە (موعەللەق) و مۆتەبەعاتن، سی و شەشیان دووبارەن، هەیانە لەم

نامه يه دا دووباره كراوته وه، هه يانه له نامه كانى پيشيه وه. پوخته كه يان ده كاته: ٣٦-٧٩=٤٣ فهرمووده ي بهرز كراو، كه هه ر چل و سيكه يان فهرمووده ي په يوه ستن، مورسه ل و موعه لله قيان تيا دانييه.

پيشه وامسلم (رمرى خوى لى بن) وهك پيشه وا بوخارى (رمرى خوى لى بن) ئهم فهرموودانه ي هه موو گيراوته وه، بيجكه له م چهند فهرمووده يه:ـ

١- فهرمووده ي ژماره: (٤٦٨ ته جريد= ٨٨٣ فه تحو ل بارى) فهرمووده كه ي سه لان، سه باره ت به خو شۆردن و موو چه وركردن و خو بۆن خو ش كردن، له رۆژى هه ينى دا.

٢- ژماره: (٩٠٠ فتح) له ته جريده كه دا له م شوينه دا نييه، فهرمووده كه ي ئه نه س سه باره ت به باباه تى رۆيشتنى ژنان بۆمژگه وت.

٣- ژماره: (٤٧٧=٩٠٤ ف) فهرمووده كه ي ئه نه س سه باره ت به كاتى كردنى نوپژى هه ينى، ئه و كاته ي كه خو ر له ناوه راستى ئاسمان لاده دا سه ره تاي كاتى نوپژى هه ينى يه.

٤- ژماره: (٩٠٥ فه تح) له ته جريده كه دا له م باسه دا نه نوو سراوه .

٥- ژماره: (٤٧٨ ت=٩٠٦ فه) .. له ته شقى سه رمای زستانا نوپژى هه ينى زوو به زوو ده كرد.

٦- ژماره: (٤٧٩ ت=٩٠٧ فه) فهرمووده كه ي نه بوو عه بس هه ركه سى له رپگه ي خودا دا قاچه كانى تۆزى رپگه ي لى بنيش.

٧- ژماره: (٤٨١ ت=٩١٢ ف) فهرمووده كه ي سائيب .. سه باره ت به سه ره تاي بانگ له سه ر ده مى پيغه مبه ر (دروودى خودى له سه ر بن) خويدا.

٨- ژماره: (٤٨٥ ت=٩١٨ فه) فهرمووده كه ي جابر سه باره ت به گريانى كو له كه.

٩- ژماره: (٤٨٧ ت=٩٢٣ فه) فهرمووده كه ي عه مرى كورپ ته غليب .

١٠- ژماره: (٤٨٩ت=٩٢٧فه) فهرمووده که ی ئیبنو عه باس سه بارهت به ناموژگاری خیر، دربارهی یاریدمدمران..

١١- ژماره: (٩٣٨فهتج) له ته جریده که دا نییه له بارهی ئه و ژنه وه که له پاش نویژی ههینی سلقاوی دمرخواردی هاوړپیان دمدا.

دووهم: چوارده بیستراو (ئه سهر) ی صه حابه و تابعینی وا تیا دا. که واته: سهرجه می فهرمووده کانی ئه م نامه یه ده کاته: ٩٣=١٤+٧٩.

تییینی: ١- له م پوخته یه، که چل و سئ فهرمووده ن، سی و یه کیان له ته جریده که دا هه ن، له ژماره: (٤٦٥هه تا ٤٩٥). واته: ٣١=٤٦٤-٤٩٥ فهرمووده، چونکه دانه ری ته جریده که له سهرمتا که یه وه ده فهرمووی:

(.. له م ته جریده دا رشته ی فهرمووده کانم کرتاندوه، وه فهرمووده دوو باره کان، زوربه ی کات له شویتی یه که میان دا ده نوسم به س، له جیگه کانی دواتردا نه گهرپری یه که هه بی ئه و پریه ده نوسم، ده نا، نا، وه ته نیا ئه و فهرموودانه یش له م ته جریده دا ده نوسم که رشته دارو په یوه ست بن، واته: موسند و موته صل بن، هه رشتی که پچراو، یابی رشته بی باسی ناکه م، واته: مقگور و موعه لله قه کانی صه حیجی بوخاری له ته جریدا نییه. هه روا له م ته جریده دا ئه و ئه سهر و بیستراوان و هه و الانه تژمار ناکه م، که په یوه ندیان هه ربه هاوړپیان پیغه مبه ره وه هه یه، یابه چینه کانی دوا ی ئه وانه وه هه یه، وه که م یازوړ په یوه ندیان به سونه ت یابه پیغه مبه ره وه نییه..).

ئه مهش له دواوه کورته یه کی پوختی ئه م سی و یه که فهرمووده ی ته جریده که یه که دووړ یانزیک په یومندیان به هه یینییه وه هه یه: (رؤژی ههینی له حه فته دا که ورمترین رۆژه، وابه اش له م رۆژه دا موسولان خوئی خه ریک بکابه په رسته شه وه، نویژه که ی له سهر پیاوان به چهند مه رجی پیویست و فهرزه، خو بیون خوش کردن و خوشوژدن و سهرورپش پون کردن بوی سونه تن،

ھەرودھا سیواک کردن، سوننەتە مرؤف زوو بروات بۆنویژی ھەینی بۆمزگەت، وەلەوئ خەریکی نوپژو قورئان خویندن و صەلاوات و یادى خودا بئ، ھەتا وتار خوین دەست دەکا بەوتارخویندنەو، ئەوکاتە بەدل و بەگول گوی لەوتارەکە بگرئ و وازلەشتى تر بەینئ).

کاتئ دەچئ بۆمزگەوت لەمالەو دەستنوپژ بگرئ و جلیکی پاکی رپک و پیک ببۆشئ، کەگەیشتە ناو مزگەوت ھەنگاو بەسەر سەرى خەلکا نەئ و نەبئ بەنازار بۆکەس، وەک ئەو بەزۆر خۆی بترنجینیتە نیوانى دووکەسەو، یاکەسى تر ھەلبستینئ و خۆی لەجینگەکەى ئەو دابنیشئ.

سوننەتە کەگەیشتەناو مزگەوت دوورگات نوپژى سلاوى مزگەوت بکاتەنانەت ئەگەر پيشنوپیژیش دەستى کردبوو بەوتار، ئەویەکسەر بەبئ دواخستن نوپژى دیارى مزگەوت بکا.

سوننەتە نوپژەکەى لەسەرمتای گاتى نوپژى نیوہ پۆوہ بکرئ، سوننەتە وتارەکە وتارى رۆژبئ، بەپئى پئویست و بەرژەوہندى ئەو دەمەى کۆمەلئ موسوئلمانان بئ.

٣- لەھەندئ شوین خوینەر وارەچاو دەکا کەئەو فەرموودەيە پەيوەندى بەباتى بەردەستەوہ نییە، ئەو دەگەرپیتەوہ بۆھۆیەکی ھونەرى کەلەصەحیحى بوخاریدا رەچاو کراوہ، بەلام لەبەر کورتەکاری لەتەجریدەکەدا ئەوسەر باسەکرتاوە. بۆ ئەموانە فەرمودەى (٤٨٧) چى پەيوەندیەکی بەھەینى یەوہ ھەيە؟ جا کە دەگەرپیتەوہ بۆسەر صەحیحى بوخارى دەبینى، ئەم فەرموودەيە بوخارى بەو بۆنەيەوہ ھیناویەتى، کەلەسەرمتای وتارەوہ لەپاش سوپاس و ستایشى خواى گەورەسوننەتە وتارخوین بلئ: (اما بعد).

(وەرگیر)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۸- باسه کانی نویژی ترس (أبواب صلاة الخوف)

۴۹۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ نَجْدٍ، فَوَارَيْنَا الْعَدُوَّ، فَصَافَقْنَا لَهُمْ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي لَنَا، فَقَامَتِ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي وَأَقْبَلَتِ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ، وَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْ مَعَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ؛ ثُمَّ انْصَرَفُوا مَكَانَ الطَائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ فَجَاءُوا، فَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمْ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ، فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَرَكَعَ لِنَفْسِهِ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ). (الحديث: ۹۴۲ أطرافه في: ۴۵۳۵، ۴۱۳۳، ۴۱۳۲، ۹۴۳). (۴۳۷)

وعنه- في رواية- قَالَ: عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (وَأَن كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَيُصَلُّوا قِيَامًا وَرُكْبَانًا). (الحديث: ۹۴۳).

عبداللای کوری عومەر (مزی خوندان لى بى) فهرمووی: جارئ له خزمهت پیغه مبهەر
خویدا (دروودی خودی لسمەر بى) بهر هو نه جدر وشتین بوغه زه، رۆیشتین تابه رهنگاری
دوژمن بووینه وه، کهروبهر ویان بووینه وه، ریزمان بهست بویان،
جاپیغه مبهەر (دروودی خودی لسمەر بى) ههستا له سه ره نه شیویه له وغه زایه دا که غه زای
زاتوریقاع بوو، نویژی ترسی بوکردین: موسولمانه کان بوون به دوو تاقم:
تاقمه یه کیان له گه ل پیغه مبهردا (دروودی خودی لسمەر بى) نویژیان دابهست، نهو
تاقمه که ی تریشیان به چه که وه بهرام بهری دوژمن راوهستان، ئیشکی نهوانیان
دهگرت، جاپیغه مبهەر (دروودی خودی لسمەر بى) رکاتیکی بهو تاقمه یه ته واکرد،
که له سه ره تا وه له گه ئیدا نویژیان دابهست، بهم رهنکه له گه ل پیغه مبهردا
فاتیحایان خویندو چه مینه وهی رکاتی یه که میان ته واکردو دوو کورنویشیان
برد، نه و جا له گه ل پیغه مبهردا (دروودی خودی لسمەر بى) راست بوونه وه، پیغه مبهەر (دروودی

خودی لیسر بئ) دەستی گەربە خویندنی قورئانی ناوئۆز، ئەوانیش ھەئسانەووە بەبئ ئەووی کەسلاو بدەنەووە پۆشتن بۆ شوینی ئەوتاقمەکە ی ترکە ھەتا ئەو دەمە ئیشکیان دەگرت، وە لە شوینی ئەوان بوون بە پاسەوانی سوپاکە، ئنجا دەستەکە ی ترهاتن و لە پەشت پیڤە مەبرەووە ریز بوون و نوێژیان لە پەشت پیڤە مەبرەووە دا بەستو، پیڤە مەبر (دروودی خودی لیسر بئ) پکاتیکی بەوانیش تەواو کرد، بەم رەنگە ئەوانیش فاتیحەو سوورەتیاں خویندو لە گەل پیڤە مەبردا چەمینیەو دیاں ئەنجام داو دوو کورپوشیاں لە گەل دا بردوئیت پیڤە مەبر (دروودی خودی لیسر بئ) دانیشت بۆ تەحیات خویندن و تەحیاتی خویند و سلاوی دایەووە، ئەوجا ھەریەکی لەو دوو تاقمە یە ھەئسانەووە، ھەرکەسە ی سەر و پکاتی تری بەتەنیا بۆخۆی کردو سلاوی دایەووە.

لەگێرانیەو یەکی تری ئەم فەرموودە یە دا ئیبنو عومەر (پەزای خوایاں لئ بئ) فەرمووی: پیڤە مەبر (دروودی خودی لیسر بئ) فەرمووی: (ئەگەر دوژمن لەمە زۆرتر بوون ترسیش زۆرتر دەبئ، جالەگاتی وادا چۆن چۆنی دەستی دا بۆتان نوێژە کانتان بکەن، بە پیادە یی بوو، بە سواری بوو، بە ھەر شیوہ یی بۆتان دەست دەدا نوێژی خۆتان بکەن).

(بەروانە تاج/ کوردی/ ٤٤٢/١ ھەتا ٤٤٦ . ز- ١٥٢ ژ- ٨٨٤ ھەتا ٨٨٨ . فیکھی ئاسان بەرگی/ ٢٥٢ ھەتا ٢٥٣ . تاج/ ک/ ٦/٦٦ فەرموودە ی ژمارە: ٥٤).

پوون کردنەووە:

١- مەبەست لە نوێژی ترس نوێژیکی تاییبەتی نییە، کە لە گاتی ترس دافەر زبئ، یاسوننەت بئ، مەبەست کردنی پینج نوێژە فەرزە کە یە، کە لە گاتی شەر و شۆر دا لە سەریەکی لەو چەند شیوہ یە کە لە سونەتدا تۆمار کراون بکریئن. ئیبنو حەزم دەفەر مووی: (لەگێرانیەو ی ساغ دا چوار دە شیوہ ی نوێژی

ترس تۆمار گراون، که پیغهمبهر (دروودی خودی لیسر بئ) لهغهزاگانیدا کردوویانی
ههندیکی تر دهفهرموون: (حهفده شیوه چهسپاوه).

۲-ئهم نوپژهی که لهم غهزایه دا لهسهر ئهم شیوهیه پیغهمبهر (دروودی خودی لیسر بئ)
بهجهماعهت کردی بۆهاورپییانی ههندی فهرموویانه: نوپژی عهصر بووه،
ههندیکی تر فهرموویانه: نوپژی نیومرۆ بووه.

۳-نوپژی ترس نهگهر بهکۆمهلی بکری، بهسح کهس کهمتر ناکری.

۴۹۷- عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنَا لَمَّا رَجَعْنَا مِنَ الْأَحْزَابِ (لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُ الْعَصْرِ إِلَّا فِي بَيْتِي قَرِيبَةً). فَأَذْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا نُصَلِّي حَتَّى تَأْتِيَهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ نُصَلِّي، لَمْ يَرْزُ مِنَّا ذَلِكَ، فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُعْتَفَ وَاحِدًا مِنْهُمْ (الحديث: ۹۴۶-
أطرافه فی: ۴۱۹). (۴۳۸).

دیسان ئیبنوعومەر (مزی خودیان لیسر بئ) فهرمووی: لهپۆژی غهزای خهندهقا،
کهپیشی دهگوتری: غهزای نهحزاب ناموسولمانهکان بهنانومییدی گهرانهوهو
پیغهمبهر موسولمانهکانیش سهنگهرهکانیان چۆل کردو بهسهر بهرزی
گهرانهوه بۆمالهوه، پیغهمبهر بهیارانی خووی فهرموو: (خۆ دیتان ئهم
جوولهکه نامهردانهی هۆزی نهوهی قورپیزه چی نامهردییهکیان لهگهل
کردین و چۆن لهم کاته ناسکه دا دهستیان خسته ناودهستی دوژمنی سهرومال و
ئاینی ئیمهوهو پهیمانی نیوانی ئیمهوخویان شکاند، کهواته: کهس نوپژی
عهصر نهکا ههتا نهچینه ناو بهنی قورهیظه ونهدهین بهسهریاندا).

کهدهکهونه پڕ بهرهوبهنی قورهیظه، دهستهیی لهیاران لهپڕ نوپژی
عهصریان لی دهبن، دهن بهدوو دهستهوه، لایهکیان دهئین: ئیمه نوپژ ناکهین
تانهچینه نهوی، لاکهی تردهئین: ئیمه نوپژی خۆمان دهکهین، چونکه

مہبہ سستی پیغہ مہر (درویدی خودی لیسر ہر) لہو قسہ یہ نہ مہ نہ بوو، کہ لہری نویژ
نہ کہین تانہ گہینہ نہوئ، بہ لکو مہبہ سستی نہوہوو کہدہست و بردکہین و زوو
بروین بوسہریان، جاگاتئ کہنہ مہیان عہرزی پیغہ مہر کردسہر زہنشتی
کہ سیانی نہ کرد (تاج/۸/۲۲۱-ش).

پایانی

عہسقہ لانی دمفہرموئ: باسہ گانی نویژی ترس شہش فہرموودہی بہر زہ وہ
بووی پھیوہستی واتیادا، دوانیان لہ پیشہوہ دووبارہ بوونہتہوہ، پوختہ کہیان
چوار فہرموودہیہ، پیشہوا موسلیمیش گیاروی یانہتہوہ، تہنیا فہرموودہ کہی
ٹیپو عہباس نہبی، کہلہتہ جریدہ کہدا نییہ، لہفہتج دا ژمارہ کہی: ۹۴۴. ہہروا
دمفہرموئ: شہش بیستراون (نہتہر) ی صہحابہ و تابیعینی واتیادا،
لہتہ جریدہ کہدا دوانیان ہاتوہوہ، کہ ژمارہ: ۹۶۷، ۹۶۶.

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۹- نامہ ی ہہردوو جہژنہ کان (کتاب العیدین)

باسی یاری کردن لہ جہژندا بہقہ لغان و نیژہ

۹۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ، تُغْتَابَانِ بَغَاءِ بُعَاثٍ، فَأَضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوَّلَ
وَجْهَهُ، وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَأَتَنَّهُنِي، وَقَالَ: مِزْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: (دَغَهُمَا) فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزَتْهُمَا
فَخَرَجَتَا. (الحديث: ۹۴۹-أطرافه في: ۳۵۳۰، ۲۹۰۷، ۹۸۷، ۹۵۲،
(۳۹۳۱). (۴۳۹)

عائىشە (رەزى خەلىق لىق بىن) فەرمۇۋى: دۈۈكەنلەرگەم لەلەبۇۋ، گۇرانیان دەگوت، بەسەر ھەراي رۇزەگەي بوعاسدا، سروودیان دەگوت، كەكۈشتارىكى زۇر لەۋرۇزەدا لەپىش ھاتنى ئىسلام دا، لەنىۋانى ئەۋسۇ خەزرج دا، روۋى دابو، لەو كاتەدا پىغەمبەر (دروۋى خەلىق لەسەر بىن) ھاتە ژورەۋە، تەشرىفى چوۋلەسەر نۆينەكەي خۇي پالگەۋتو روۋى لەنىمە ۋەرجەر خان، پاش كەمى ئەبۇبەكرى باۋكىشم تەشرىفى ھات، چاۋى بەھالەكە كەۋت، لەپىشا لەمنى خورپى ۋە پىاما ھەلشاخا، ئەۋجا فەرمۇۋى: (بالۇرى شەيتان ۋە لەخزمەت پىغەمبەرى خوادا؟ شتى ۋاچۇن دەكەن؟).

پىغەمبەرىش (دروۋى خەلىق لەسەر بىن) روۋى كەردە ئەبۇبەكرو فەرمۇۋى: (ئەي ئەبۇبەكەر! ۋازيان لى بىنە، باسروۋەكەيان بلىن، چۈنكە ئەمىرۇ جەزنى موسۇلمانانە). (تاج/۱/۴۵۸/۲۱ ز-۱۶۳ ژ-۹۱۵).

عائىشە فەرمۇۋى: جاكاتى ئەبۇبەكەر ئاگاي لەنىمە نەما، بەنامازە تىم گەياندن كەبرۇن، كەنىشكەكانىش رۇيشتن.

رۇزى جەزنى رەمەزان، شتى بخوا، ئەۋسا بىرۋا بۇنۇيژى جەزنى

۹۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ. فِي رِوَايَةٍ عَنْهُ: وَيَأْكُلُهُنَّ وَثْرًا (الحديث: ۹۵۳). (۴۴۰)

ئەنەس (رەزى خەلىق لىق بىن) فەرمۇۋى: دەستورى پىغەمبەر (دروۋى خەلىق لەسەر بىن) لەرۇزى جەزنى رەمەزاندا ۋابوۋ: ھەتاجەن دەنكى خورماي تاكى نەخواردايە نەدەچوۋ بۇ نۇيژى جەزنى. (تاج/۱/۴۵۲/۴ ز-۱۵۹ ژ-۹۰۰).

سوننه تی هه ردوو جه ژن بو موسولمانان

۵۰۰- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، فَقَالَ: (إِنَّ أَوَّلَ مَا بُدِئَ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ، ثُمَّ نَرْجِعَ فَتَنْحَرَ، فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا). (الحديث: ۹۵۱-أطرافه في: ۹۵۵، ۹۶۵، ۹۶۸، ۹۷۶، ۹۸۳، ۵۵۴۵، ۵۵۵۶، ۵۵۵۷، ۵۵۶۰، ۵۵۶۳، ۶۶۷۳). (۴۱)

بهراء (همزای خوی لای بن) فهرمووی: گویم لای بوو پیغهمبهر (دروودی خودی لهسهر بهر) وتاری دهفهرموو، دهیفهرموو: (یهکهه بهرستشی ئیمه لهه رهژدهماندا نه وهیه کهله پپیش دا نوپژی جه ژن بکهین، نه جا بگه ریینه وهو قوربانای سهر بپرین، جاههر موسولمانان ناوا بکا، له پپیش دا نوپژی جه ژن بکاوه و جوابگه ریته وه قوربانای سهر بپری، نه وه یاساو سوننه تی ئیمه ی پیکاهه). (ت/۷/۳۹/۴).

باسی شت خواردن له رهژزی جه ژنی قورباندا

۵۰۱- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَضْحَى بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: (مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا، وَكَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ، وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَإِنَّهُ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَلَا نُسُكَ لَهُ). فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ، خَالَ الْبَرَاءِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلَاةِ، وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلِ وَشُرْبٍ، وَأَحْبَبْتُ أَنْ تَكُونَ شَاتِي أَوَّلَ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي، فَذَبَحْتُ شَاتِي وَتَعَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلَاةَ، قَالَ: (شَاؤَكَ شَاءَ لَحْمٍ). قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ عِنْدَنَا عَنَاقًا لَنَا جَذْعَةً، هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ أَفْتَجْزِي عَنْهَا؟ قَالَ: (نَعَمْ، وَلَكِنْ تَجْزِي عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ). (الحديث: ۹۵۵). (۴۲)

(۴۱) أخرجه مسلم في الذبائح (عيني/۲/۲۷۲/۶) - المترجم.

(۴۲) وافقه مسلم على تخريجه. أنظر صحيح مسلم بشرح النووي ج/۱۳ ص ۱۱۲ وما

بعدها: (فتح/۲/۵۵۲ خاتمة) - المترجم.

بهرائی کوپی عازب (رمزی خوبان لری بر) فهرمووی: له‌رۆژی جه‌ژنی قورباندا له‌پاش کردنی نوپژی جه‌ژن پیغه‌مبه‌ری خودا (برووی خودی لیسر بر) وتاریکی فهرموو: تاییدا فهرمووی: (که‌سی وه‌ک ئیمه‌ نه‌م نوپژه بکانه‌وجا وه‌ک ئیمه‌ قوربانی بکا، نه‌وه یاسای قوربانی کردنی پیکاو، به‌لام که‌سی له‌پیش نوپژی جه‌ژندا قوربانی سه‌ربپړئ، نه‌وه بری قوربانی ناکه‌وئ، چونکه له‌پیش نوپژه‌وه بووه!).

نه‌بو بورده‌ی خالم فهرمووی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ده‌سا من قوربانیه‌که‌مم له‌پیش کردنی نوپژی جه‌ژندا سه‌ربپړی، چونکه وامزانی که‌نه‌م‌رۆ جه‌ژنه‌و رۆژی شت خواردن و شت خواردنه‌وه‌یه، وه‌پیم خوش بوو که‌یه‌که‌م شت که‌له‌ماله‌که‌ما سه‌ربپړئ نه‌و قوربانیه‌بی، له‌به‌ر نه‌وه ئاژه‌لیکی وردم سه‌ربپړی و کردم به‌قوربانی، وه‌پیش نه‌وه‌ی که‌بیم بۆ نوپژی جه‌ژن قاوه‌لتی به‌یانیم کردووه. پیغه‌مبه‌ر (برووی خودی لیسر بر) پپیی فهرموو: (نه‌وه بری قوربانی ناکه‌وئ، داده‌نرئ به‌کوشتییه‌کی ئاسایی) خالیشم عهرزی کرد: باشه نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! گیسکه‌ مییه‌کمان هه‌یه، له‌باری دلی من دا له‌دوو‌بزی سه‌ره‌ باشتره، نه‌گه‌ر نه‌و گیسکه‌ مییه‌ بکه‌م به‌قوربانی بری قوربانی ده‌که‌وئ یانا؟ فهرمووی: (به‌لئ بری قوربانی ده‌که‌وئ، به‌لام به‌س بۆتۆ بری ده‌که‌وئ، بۆکه‌سی تر شتی‌وا ناب، کردنی گیسکه‌ به‌قوربانی تایبه‌تمه‌نده به‌تۆوه). (ت/٧/٢٩/٤).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

(شات) واته: مه‌ریابزن، واته: ئاژه‌لی ورد، چونکه ئاژه‌ل ناوه‌ بۆ‌چوار شت، وه‌ک له‌ئه‌حمه‌دیدا ئامازه‌ ده‌کا که‌ (ئه‌نعام)-واته: ئاژه‌ل- ناوی بزن و مه‌ور و ووشترو گایه‌.

چوون بو نوپژگا که به بی دوانگه

۵۰۲ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَى الْمُصَلَّى، فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلَاةُ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ، وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ، فَيَعْظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ: فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطْعَهُ، أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ.

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَلَمَّ يَزِلْ النَّاسُ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى خَرَجْتُ مَعَ مَرْوَانَ (وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ) فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ، فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُصَلَّى إِذَا مِنْبَرٌ بَنَاهُ كَثِيرُ بْنُ الصَّلْتِ، فَإِذَا مَرْوَانُ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَقِيَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ، فَجَبَدْتُ بِثَوْبِهِ، فَجَبَدَنِي، فَارْتَفَعَ فَخَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَقُلْتُ لَهُ: غَيْرْتُمْ وَاللَّهِ. فَقَالَ: أَبَا سَعِيدٍ قَدْ ذَهَبَ مَا تَعْلَمُ، فَقُلْتُ: مَا أَغْلَمُ وَاللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا لَا أَغْلَمُ. فَقَالَ: إِنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَجْلِسُونَ لَنَا بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَجَعَلْتُهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ. (الحديث: ۹۵۶). (۴۴۳)

نه بوسه عیدی (پرمای خوی لی بن) - فهرمووی: دهستوری پیغه مبه (دروودی خودای لسمه بن) وابوو: له پوژی جه زنی رهمه زان و پوژی جه زنی قورباندا، بو نوپژی جه زن دهر ویشته بو نوپژگا که، که جیگه یی بوو له ناو شاری مه دینه دا، له دهر گای مزگه و ته که ی پیغه مبه روه هه زار گه زی دوور بوو، یه که م شت که دهستی پی دهر کرد نوپژی جه زن بوو، که له نوپژمه که ده بو و هه ل دهستایه سهر پی و رووی ده کرده خه لکه که، خه لکه که ییش هه رکه سه یان له جیگه ی خو یاندا، له ناو ریزه که یاندا به رامبه ر پیغه مبه ر داد نه یشتن، نه و جا پیغه مبه ر (دروودی خودای لسمه بن) وتاری نوپژی جه زنی ده خویند: ناموژگاری دهر کردن، په ندی دادهدان، راسپی ری خیری دهر کردن، فهرمانی پییان دهر کرد به چاکه، نه هی لی دهر کردن له خراپه، له سهر دهمی پیغه مبه ردا له نوپژگا که دوانگه نه بوو.

ئەوجا ئەگەر بیویستایە پەلئ پێشمەرگە بنێرئ بۆئەركێكى سەربازی،
حیای دەکردنەووە دیاری دەکردن، یانەگەر سەبارت بەبابەتئ فەرمانیكى
هەبوايە دەیفەرموو، لەپاشا لەنویژگاگەو دەگەرایەووە بۆ مەدینە.

ئەبو سەعید فەرمووی: ئێتر موسوڵمانان لەجەژنانا لەسەر ئەم دەستورە
بەردەوام بوون، هەتا لەو سەردەمەدا کەمەرپوان فەرمانرەوای مەدینەبوو،
لەجەژنى قوربانا بوو یالەجەژنى رەمەزانا، لەگەڵ مەرپوانا دەرچووین بۆ
نویژى جەژن لەنویژگاگە، کەگەیشتیئە نوێژگاگە تەماشام کرد والەوئ
مینبەرئ دروست کراوە، کەسیری کوپی صەلت دروستی کردبوو، مەرپوانیش
ویستی یەكسەر لەپیش کردنى نوێژى جەژندا هەل بکووتیتە سەرى و دەست
بکا بەوتار خویندەووە !

منیش لەبەر ئەوەی هەتا ئەوکاتە شتى وام نەدیوو: کەوتار لەپیش
نویژدا بخوینریتەووە، جەلەكەیم گرت، کەسەر نەكەوئ بۆوتار تانویژەكەنەكا،
بەلام خۆی لەدەستم راپسکان و سەرکەوتە سەردوانگەكەو لەپیش نویژەكەدا
وتارەكەى خویندەووە.

منیش پێم گوت: بەخوا سونەتى پێغەمبەر و جینشینە باشەکانی
پێغەمبەرتان سەبارت بەم بابەتە گۆریووە، ئەوەتا پاش و پێشى تیادا دەكەن،
ئەوێ حەقى پێشخستە، پاشى دەخەن، هەر و بەپێچەوانە یشەو! ئەویش
گوتى: ئەى ئەبو سەعید! ئەوێ تۆ دەیزانى بەسەر چوووە؟ منیش گوتەم
بەخوا ئەوێ كەم دەیزانم سەبارت بەم بابەتە، كەسونەتى پێغەمبەرە
(دروودی خودای لەسەر بێ) گەلئ لەمە باشترە كەئێوە دەیکەن، من ناگام لەشتى وانیه،
مەرپوانیش گوتى: ئاخىر خەلكەكە وەك جاران نەماون، هەر كە نوێژەكەیان
کرد دەرپۆن، لەپاش نوێژ دانانیشن كە گوئ لەوتارى ئێمە بگرن، منیش
وتارەكەم خستە پیش نویژەكەووە هەتا ناچاربین كەگوئى لئ بگرن.

راقه و پونکردنه وه:

له پیرسته که ی بۆ سوورده ته کانی قورئانی پیرۆزم دانا بوو، که زور به ی له بهرگی هه وته می تاج دابه خشه وه بووه، ئەم دوو شیعره ی لێ کرتا بوو، که جیگه ی خۆیه تی به بۆنه ی ئەم فهرموده یه وه بیان نووسین، جارێ له به غدا، له خزمه تی جه نابی مامۆستا مه لاهه بدولکه ریمی بیارد دا بووم، مامۆستا باسی ئەوه ی کرد که ئەم پرۆ ئیسلام هه ر ناوی ماوه، هه ناوی نه ماوه. منیش ئەم دوو شیعره م بۆ خویندموه، زۆری به لاهه په سه ند بوو:

شورا به زو خروف رووگه ش کراوه
داخم له ناومان به س ناوی ماوه
زۆرشت له م دینه له کار خراوه
وه ک گورگان خوار دوو قولاخی ماوه

**چوون بۆ نوێزی جه ژن به پێ یابه سواری، وتار له پێش نوێزه که دایه،
بانگ و قامهت نا کرێن بۆ نوێزی جه ژن**

٥٠٣ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَا: لَمْ يَكُنْ يُؤْذَنُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَلَا يَوْمَ الْأَضْحَى (الحديث: ٩٦٠).

عهبدللا ی کوری عه باس و جابری کوری عهبدللا (پێزی خودبهان لێ بێ) فهرموویان: نه له پرۆزی جه ژنی رهمه زاناو نه له پرۆزی جه ژنی قوربانا، بۆ نوێزی جه ژن بانگ نه دمدرا.

٥٠٤ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ - فَكُلُّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ. (الحديث: ٩٦٢). (٤٤٤)

ئىبنو عبّاس (پرمزای خويان لى بى) فەرمووی: لەخزمەت پىغەمبەر خۆیدا (دروودی خودى) لەسەر بى) لەخزمەت ئەبووبەكردو عومەرو عوسماندا (پرمزای خودبەان لى بى) ئامادەى نوێژى جەژن بووم، هەموویان لەپیش خوتبەو نوێژى جەژنیان دەکرد .

گەورەیی خێرى كردهوى چاكە لە چوار رۆژى جەژنى قوربانى

٥٠٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: (مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذِهِ) قَالُوا: وَلَا الْجِهَادُ؟ قَالَ: وَلَا الْجِهَادُ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجَعْ بِشَيْءٍ. (الحديث: ٩٦٩). (٤٤٥)

ئىبنو عبّاس (پرمزای خويان لى بى) فەرمووی: پىغەمبەر (دروودی خودى لەسەر بى) فەرمووی: (هیچ رۆژانى نییه گەورەك ئەم دە رۆژى یەكەمى مانگی قوربانە كردهوى باشیان تیا خۆشەويست و پەسەند بى، لەلای خودای گەورە). گوتیان: ئەى پىغەمبەرى خودا! هەتا خەبات و تىكۆشانیش لەرێگەى خودادا هاوتای كردهوى باشى ناو ئەم دەروژانە ناكات؟ فەرمووی: (بەلى هەتا خەبات و غەزایش لەرێگەى خودادا، لەروژەكانى تری سائدا، خێرو پاداشتى كردهوى چاكى ئەم دەروژى نییه، مەگەر كەسى كەبەسەرو مالهووە بپروات بۆ غەزا، و دەهیجیان نەهێنیتە دواوە). (ت/١/١٣٣/٢ = ز-٦٤ ژ-١٤٣٥).

٥٠٦- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ التَّلْبِيَةِ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَضَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)؟ قَالَ: (كَانَ يُلِي الْمَلْبِي لَا يَنْكُرُ عَلَيْهِ، وَيَكْبُرُ الْمَكْبُرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ). (الحديث: ٩٧٠ طرفه في: ١٦٥٩). (٤٤٦)

موحهمدى كورپى ئەبو بەكرى ئەل-سەققەفى (پرمزای خوى لى بى) فەرمووی: لەخزمەتى ئەنەسى كورپى مالیكا بووین، خەريك بووین لەمیناوە دەچوین بۆ

(٤٤٥) مكرز. لم يوافقته مسلم على تخريجه وهكذا جميع ما جاء بعده. (فتح/٢/٥٥٣-خاتمة)- المترجم.

(٤٤٦) أخرجه مسلم في الحج، باب التلبية والتكبير، رقم: (١٢٨٥).

عمرهفات، عهزیم کرد: کاتی که نپوه له خزمه تی پیڅه مبهردا (دروودی خودی لسمه بڼه) بوون له م رږزانی مینایه دا چوښتان ده گرد؟ فه رمووی: هه بوو ته لیبیه ی ده گردو کهس لیی نه ده گردت، هه یشبوو (الله اکبر) ی ده گردو کهس لیی نه ده گردت.

قوربانی کردن له رږزی جه ژندا

۵۰۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): (أَنَّ النَّبِيَّ (دروودی خودی لسمه بڼه) كَانَ يَنْحَرُ أَوْ يَذْبَحُ بِالْأَصْلَى). (الحدیث: ۹۸۲) أطرافه فی: ۱۷۱۰، ۱۷۱۱، ۵۵۵۱، ۵۵۵۲. (۴۴۷)

نښنو عومهر (همزی خوی لښ بڼه) فه رمووی: پیڅه مبهردا (دروودی خودی لسمه بڼه) له رږزی جه ژنی قورباندا، له پاش کردنی نوږزی جه ژن، هه له نوږزگا که، قوربانی، سه رده بڼی، چ و شتر بوايي، وه چ نازده لی تر.

ریږکي له کاتی که رانه وه له نوږزی جه ژن

۵۰۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ. (الحدیث: ۹۸۶).

جابر (همزی خوی لښ بڼه) فه رمووی: له رږزی جه ژندا، ده ستوری پیڅه مبهردا (دروودی خودی لسمه بڼه) وا بوو: که دهمه چوو بو نوږزگا که بو نوږزی جه ژن، له ریږگه یه که وه دهمووی، که ده دیش گه رایه وه، له ریږگه یه کی تره وه ده گه رایه وه (ت/۴۵۱/۱ ز- ۱۵۹ ز- ۸۹۹).

که سی نوږزی جه ژنی چوو دوورکات نوږز ده کا

۵۰۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا جَارِيتَانِ، فِي أَيَّامٍ مَنَى، تُدْفَقَانِ وَتَضْرِبَانِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مُتَعَشِّ بِثَوْبِهِ، فَأَتَتْهُمَا أَبُو بَكْرٍ، فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: (دَعُوهُمَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَإِلَيْهَا أَيَّامُ عِيدٍ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ أَيَّامُ مِنِّي). (الحديث: ۹۸۷). (۴۴۸)

بروانه ژماره: ۴۹۸. وَقَالَتْ: عَائِشَةُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرْنِي، وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى الْحَبَشَةِ، وَهُمْ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ، فَرَجَرَهُمْ عُمَرُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (دَعُوهُمْ، أَمَّا بَنِي أَرْفَدَةَ).

ديسان عائیشه (مزی خوی لى بى) فهرمووی: کات روژی جهژن بوو، حبه‌شیه‌کان به قه‌لخان و نیزه یاری یان ده‌کرد، جایاخۆم داوام له‌پیغه‌مبهر (دروودی خودی لى بى) کرد، یاخود خۆی فهرمووی: چه‌زده‌گه‌ی ته‌ماشای بکه‌ی؟ منیش گوتم: به‌لێ، جامنی له‌پشتی خۆیه‌وه وه‌ستان و چه‌ناگه‌م نایه سه‌رشانی و روومه‌تم نابهروومه‌تیه‌وه، نه‌وجا پیغه‌مبهر (دروودی خودی لى بى) فهرمووی: ئه‌ی نه‌وه‌ی ئه‌رفیده! خه‌ریکی یاری خۆتان بن، ئیتیر منیش ده‌ستم کرد به‌ته‌ماشای کردن تاخۆم تاقه‌تم نه‌ما، پیغه‌مبهر (دروودی خودی لى بى) فهرمووی: (ئیتیر به‌سه) گوتم: به‌لێ.

فه‌رمووی: ده‌ب‌رو. له‌گێڕانه‌وه‌یه‌کا: جارێکیان روژی جه‌ژن بوو، حبه‌شیه‌کان هاتن بۆ مزگه‌وت ده‌ستیان کرد به‌نیزه‌ بازى، پیغه‌مبهر (دروودی خودی لى بى) بانگی کردم و سه‌رم له‌سه‌رشانی داناو ده‌ستم کرد به‌ته‌ماشای کردنی یاری‌یه‌که‌یان تاخۆم وازم هێنا له‌ته‌ماشای کردنیان (تاج/۱/ ۶۰-ش/ن) بروانه ژماره: ۴۹۸، ۹۱۵.

پایانی

شیخی عه‌سقه‌لانى (مزی خوی لى بى) ده‌فه‌رمووی: (نامه‌ی هه‌ردوو جه‌ژنه‌کان چل و پینج فه‌رمووده‌ی به‌رزوه‌مبووی واتیادا، چواریان بى رسته‌ن، واته:

موعه لله قن، نهوانی تریان هه موو په یوه ستن، واته: مه و صوولن، بیست و شه شیان له پېشه وه دووباره بوونه ته وه، جایا له م باسه دا دووباره بوونه ته وه، یاله پېشتر، پوخته که یان ده کاته: (۴۵=۲۶-۱۹) فهرمووده ی بهرزه وه کراو.

پېشه ووا مسلم (همزای خوی لږ بڼ) نه م فهرموودانه ی هه موو گیرا و ته وه، بیجگه له م چهند فهرموودیه:

۱- فهرمووده ی ژماره: (۴۹۹ ته جرید = ۹۵۳ فه تج).

۲- فهرمووده ی ژماره: (۹۶۶ فه تج) له ته جریده که دا نییه، چونکه په یوه مندی به دا ستانیکه وه هیه که له نیوانی نیبنو عومه رو چه حاج دا رووی داوه،

۳- ژماره: (۵۰۵ ته جرید = ۹۶۹ فه تج).

۴- ژماره: (۵۰۷ ته جرید = ۹۸۲ فه تج).

۵- ژماره: (۵۰۸ ته جرید = ۹۸۶ فه تج).

۶- نه وه ی که بوخاری، له سه ره تای بابی (إذا فاتهُ العید یصلی رکعتین) دا دم فهرمووی: لِقَوْمِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَذَا عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَام). نه گهر مه به ست له م ته علیه نه وه چه دیسه بی که عقبه ی کوری عامیر گیراویه ته وه، که له (السنن) دا گیرا و ته وه، نه وه نه مه له موسلیم دا نییه، ومژماره ی فهرمووده بی رشته کانیش له چواره وه دهن به پینج.

بیست و سئ بیستراو (نه سه ر) ی صه حابه و تابعینیشی واتیادا، هه موویان بیرستن، ته نیا ژماره: (۵۰۴ ته جرید = ۹۶۲ فه تج) نه بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۰- نامہ نوٹری و ہتر (کتاب الوتر)

باسمہ کانی و ہتر

۵۱۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (درودی خودای لیسر بن) (شہونویژ دوورکات دوورکاتہ، فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً، تُؤْتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى). (الحديث: ۴۴۹). (۹۹۰).

نئبنو عومہر (مزای خودایان لیسر بن) فہرمووی: پیایو لہ پیغہمبہری پرسى: شہو نوٹرجوئہ؟ پیغہمبہر (درودی خودای لیسر بن) فہرمووی: (شہونویژ دوورکات دوورکاتہ، کہترسى ہلہاتنی بہیانہ ہہبوو، تاقہیہک رکات بکہ، نہوہدہبی بہوہتری نہونویژانہی کہ کردووتن). (ت/۱/۴۹۷، ۳۱۲ ز ۷۸ ژ ۹۷۹ = ش/د/ت/ن).

۵۱۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتِهِ، تَغْنِي بِاللَّيْلِ فَيَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ. (الحديث: ۴۵۰). (۹۹۴).

عائیشہ (مزای خوی لیسر بن) فہرمووی: شہونویژ پیغہمبہر (درودی خودای لیسر بن) بریتی بوو لہ یازدہ رکات، مہپرسہ لہ جوانی و دریژی یان، تہنانہت لہ ناو کرپنوش دا نہوہندہ دہمایہوہ وسہری ہل نہدہبہری و نزای دہخویند، کہیہکی لہ نیوہپہنجائیہت بخوینن، کاتی بہیانی دہدا دوورکات نوٹری سونہتی پیشنوژی بہیانی دہکرد، نہو جالہسہر لای راستی رادہکشا، چاوہروانی نہوہی

(۴۴۹) وافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۲/۵۷۰-خاتمة، عینی/۲۲/۲/۷) المترجم = ۱۷۴۵، ۱۷۴۶.

(۴۵۰) وافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۲/۵۷۰-خاتمة، عینی/۲۹/۸/۷) المترجم.

دهکرد، کهی بانگدر بی بهدوایدا، کهته شریفی بجی بؤ مزگهوت، بهرنویژی نوژی بهیانان بؤ بکات، جاکاتی بانگدر بهدوایدا، بهبی درهنگ، دهجوو نوژمهکی بؤ دهکردن. (بروانه ت/ ۱/ ۳۰۴ههتا/ ۳۰۷ ز ۱۰۱-ههتا ۱۰۶).

باسی کاتهکانی کردنی وهتر

۵۱۲- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُلُّ اللَّيْلِ أُوتِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتَتْهُ وَثْرُهُ إِلَى السَّحَرِ. (الحديث: ۹۹۶). (۴۵۱)

مهسروق (رمزی خوی لسا بهن) فهرمووی: عهرزی عایشهم کرد پیغهمبه (دروودی خودی لهسر بهن) نوژی وهتری کهی دهکرد؟ فهرمووی: له پاش نوژی خهوتنان، له ههموو کاتیکی شهودا وهتری دهکرد، ههندی جار له سهرمتهای شهووه دهیکرد، ههندی جار له ناومراستی شهودادهیکرد، وههندی جار له دواوای شهودا دهیکرد، بهلام له پیش مردنیدا ههر بهره بهیان وهتری دهکرد (ت/ ۳۱۱/ ۱/ ۴- ز ۱۰۵- ژ- ۶۱۳ = ش/ د/ ت/ ن).

با وهتر بکابه دواترین نوژی شهوی

۵۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَثْرًا. (الحديث: ۹۹۸). (۴۵۲)

ئیبوعومهر (رمزی خودایان لسا بهن) فهرمووی: (وهتر بکه بهدواترین نوژی شهوتان!). (ت/ ۳۱۱/ ۱/ ۳- ش/ د/ ت/ ن).

(۴۵۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: صلاة الليل: رقم: ۷۴۵ = ۱۷۳۳.

(۴۵۲) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: صلاة الليل مثنى مثنى: رقم: ۷۴۹ = ۱۷۵۲.

وہتر کردن بہ سواری و لاخ

۵۱۴- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (درودى خودای لسانى بآ) كَانَ يُوتِرُ عَلَى الْبَعِيرِ. (الحديث: ۹۹۹- أطرافه فى: ۱۱۰۵، ۱۰۹۸، ۱۰۹۶، ۱۰۹۵، ۱۰۰۰). (۴۵۳)

ديسان نيبنو عومهر (همزای خودایان لسانى بآ) فہرمووی: لہسہ فہردا پیغہ مہبر (درودى خودای لسانى بآ) نوپڑى سوننہتو نوپڑى ومترى بہ سواری وشتر و لاخ دہکرد. (بروانہ باسى پہنجاو چوار تاج/۱).

خویندنى قونووت لہ بہرو دواى روکووع

۵۱۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سُئِلَ: أَقَتَّ النَّبِيُّ (درودى خودای لسانى بآ) فِي الصُّبْحِ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقِيلَ لَهُ: أَوْقَتَّ قَبْلَ الرُّكُوعِ؟ قَالَ: بَعْدَ الرُّكُوعِ يَسِيرًا. (الحديث: ۱۰۰۱- أطرافه فى: ۱۰۰۲، ۲۸۱۴، ۲۸۰۱، ۱۰۰۳، ۱۳۰۰، ۳۰۶۴، ۳۱۷۰، ۴۰۸۸، ۴۰۸۹، ۴۰۹۵، ۴۰۹۴، ۴۰۹۲، ۴۰۹۱، ۴۰۹۰، ۷۳۴۱، ۶۳۹۴، ۴۰۹۶). (۴۵۴)

پرسيار کرا لہنہنہس (همزای خواى لسانى بآ) نایا پیغہ مہبر (درودى خودای لسانى بآ) لہنوپڑى بہیانیدا قونووتى دہخویند؟ فہرمووی: بہلئ. عہرزى کرا: نایا لہپیش رکوعدا قونووتى دہخویند؟ فہرمووی: لہپاش رکوع بؤماوہى چہن پؤڑى (ت/۲۸۷/۱).

۵۱۵/ب- عَنْ عَاصِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ الْقُنُوتِ فَقَالَ: قَدْ كَانَ الْقُنُوتُ قُلْتُ. قَبْلَ الرُّكُوعِ أَوْ بَعْدَهُ؟ قَالَ قَبْلَهُ. قَالَ: فَإِنْ فَلَانَا أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّكَ قُلْتَ: بَعْدَ الرُّكُوعِ؟ فَقَالَ: كَذَبَ إِئِمَّا قَتَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ

(۴۵۲) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي صَلَاةِ الْمَسَافِرِينَ وَقَصَرَهَا بِأَبٍ: جَوَازُ صَلَاةِ النَّافِلَةِ عَلَى الدَّائِمَةِ رَقْم: ۷۰۰ = ۱۶۰۹-۱۶۱۳.

(۴۵۴) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بِأَبٍ: اسْتِحْبَابُ الْقُنُوتِ فِي جَمِيعِ الصَّلَاةِ رَقْم: ۷۷۷=۱۵۴۴.

الرُّكُوعَ شَهْرًا، أَرَاهُ كَانَ بَعَثَ قَوْمًا يَقَالُ لَهُمْ الْقُرَاءُ زُهَاءَ سَبْعِينَ رَجُلًا إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ أَوْلَئِكَ وَكَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهْدٌ، فَقَتَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَيْهِمْ. ب (الحديث: ١٠٠٢). (٤٥٥)

عاصيم فەرمووی: لەبارەى قنوو تەو دە، بۆخۆم پرسیارم لە ئەنەسى كۆرى مالىك كرد، فەرمووی: قنوو تە لەسەردەمى پێغەمبەر (درووى خودای لەسەر بى) هەبوو، گوتەم: لەپیش چەمینەو دەدا یالەپاش چەمینەو دە، فەرمووی: لەپیش چەمینەو دە. عەرزیم كرد: خۆفیسارەكەس دەلى: تۆ فەرمووتە لەپاش چەمینەو دە؟ فەرمووی: درۆ دەكا شتە كە بەهەلە تێگە یشتو.

ئەنەس (مەزى خەوى لى بى) فەرمووی: وادەزانەم: جارى پێغەمبەر (درووى خودای لەسەر بى) كۆمەلێكى نارد بۆ ناو هۆزى لەهاوبەش پەيدا كەران، لەسەر داواى خۆيان، كە یارمەتى یان بدەن، پێغەمبەر (درووى خودای لەسەر بى) حەفتا پیاوى قورئان خوینى بەكۆمەكى بۆیان نارد، كە ئەو ساش لەكاتى ژيانى خۆیاندا پیاوان دەگوتن قورئان خوینەكان و ناویان بەقورئان خوینەكان دەركردبوو، ئەمانە كاریان ئەو بوو بەرۆژ دارو چیلەكەیان دەكردو بەكۆل كۆیان دەكردەو، بەشەو هەر شەو نوێژیان دەكرد، جاپێكەو دەكەونە رێو دەرۆن تادەگەنەبیری مەعونە، لەوێ پەیمانەكەى پێغەمبەر دەشكێنن و بەنامەردانە هەر حەفتایان دەكوژن، تەنیا یەك پیاویان نەبى.

ئیتیر كاتى ئەم هەواڵە داتەژێنە گەشتەو بەپێغەمبەر (درووى خودای لەسەر بى) تاماوەى مانگى لەنوێژى بەیانیدا، لەپاش راسە بوونەو لەچەمینەو، نزاى قونوو تە دەخویندو نەفرین و دوعاى شەرى لەم خێلە عەرەبانە دەكرد:

له خَيْلِي بهنى ريعل و خَيْلِي بهنى زهكوان و خَيْلِي بهنى عوصه ييه. (بروانه تاج بهرگى هه شتم، لاپهره / ۲۵۴ ز- ۱۰۲ ژ- ۴۶۴۴ فهرموودهى ژماره يهك).

۵۱۵/ج- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَتَتِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى رِغْلِ وَذُكْوَانَ. (الحديث: ۱۰۰۳).

له گيرانه وه يهكى ترده، ديسان له نه نه سه وه (پهزى خوى لى بهن) فهرمووى: پيغه مبهه (دروودى خوداي له سه بهن) تاماوهى مانگيكي تهواو، قونوتى خوينا، نزاى شهري له خيلى به ره بابى ريعل و خيلى به ره بابى زهكوان ده كرد.

۵۱۵/د- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ. (الحديث: ۱۰۰۴).

ديسان له نه نه سه وه (پهزى خوى لى بهن) فهرمووى: پيغه مبهه (دروودى خوداي له سه بهن) زور جار له نويزى شيوان و نويزى به يانياندا قونوتى ده خوينا.

رافه و بوون كردنه وه:

بيزهى (قنوت) كه وشه يهكى عه ره بيه به ده مه به ست زياتر هاتوه، به

مه عنا:

۱- دوعا و نزا.

۲- ملكه چى و خشوع

۳- په رستى و عيبادت.

۴- تاعمت و فهرماندا رى.

۵- جى به جى كردنى فهرماندارى.

۶- پيلىنان له به ندايه تى خودا.

۷- خاموشى و بى دهنگى.

۸- نويز.

۹- وهستان له ناو نويزدا.

۱۰- بهر دهوامى له سه ره فهرماندارى.

بیانی

عہد سقہ لانی (ہجری غوی لس ہجری) دہدہ رموی: (باسہ گانی و متر پازدہ فہرموودہی بہرزی
لہ خو گرتووه، تہنیا یہ کیکیان بی رشتہیہ، واتا: موعلہللہ قہ، ہشت فہرموودمیان
دووبارمن جا یالہ خوینا دووبارہ کراونہ تہوہ یا لہ پیشتہر، پوختہ گہیان حہوت
فہرموودمہ پیشتہوہ موسلمیش وک پیشتہوہ بوخاری نہم فہرموودانہی ہہموو
گیراومتہوہ سی بیستراو (اثر) ی پھیوہستیشی لہ خو گرتووه).

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۱- نویژہ بارانہ (صلاة الاستسقاء)

۵۱۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ)
قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَسْتَسْقِي، وَحَوْلَ رِذَاءَةٍ. (الحديث:
۱۰۰۵- اطرافہ فی ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۶۳۳۴). (۴۵۶)

عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى
فَاسْتَسْقَى فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلَبَ رِذَاءَةً وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ۱۰۱۲).

پوختہی نہم دووگیرانہ و مہ نہمہیہ:

عہد بادی کوری تہمیم لہمامہیہوہ کہ عہد لای کوری زہیدہ (ہجری خودہمان لس ہجری)
فہرمووی: نہو رۆژہ کہ پیغہ مہر (درویدی خودی لہسر ہجری) دمرچوو بۆنویژگا کہ، بۆنویژہ
بارانہ، بۆخۆم دیتم: لہکاتی وتار خویندنہ و ہکہیدا، کہ دہستی کرد بہنزا
کردن، پشتی کردہ خہ لکہ کہو، پرووی کردہ پرووگہو، دہستی کرد بہ پارانہ و ہو
نزا کردن، لہ پاشا پۆشا کہی ہہ ل سوراند، واتہ: راستو چہ پی کرد، نہو جا
دوو رکات نویژی نویژہ بارانہی بہ جہماعہت بۆ کردین، قوورئانی بہ دہنگی
بہرز لہ ناویا خویند (تاج/۱/۴۷۳/۳ ز-۱۷۳ ز-۹۳۷ ش/د/ت/ن).

۵۱۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ يَقُولُ: (اللَّهُمَّ أُنْجِ عِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ اللَّهُمَّ أُنْجِ سَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ، اللَّهُمَّ أُنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ، اللَّهُمَّ أُنْجِ الْمُسْتَضَعْفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأَتَكَ عَلَى مُضَرَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سِنِينَ كَسَنِي يُونُسَ). وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا، وَأَسْلَمُ سَأَلَهَا اللَّهُ). (الحديث: ۱۰۰۶).

ئەبوو ھورەیرە (پەزەن خەوای ئەب) ھەرموو: پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) لەنویژی بەیانیدا، لەپکاتی دوو دەمدا، لەپاش (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْد) ھو، کەسەری لەچەمینە ھو بەرز دەکردە ھو، دەیفەرموو: (خودایە! عەییاشی کوری ئەبو رەبیعەو سەلەمە ی کوری ھیشامو، وەلیدی کوری وەلیدو ھەموو موسوڵمانە لایە بوونەکان رزگار بکە، لەدەستی دیلی بێ پرواگان. خودایە! لەھۆزی مۆھەر ھەلپێچی و تەنگیان پێ ھەلچنیو، لایان لێ بپریتە ھو، تووشی قاتو قریبەکی وایان بکە، وەك ھەوت سألە گران یە کە ی سەردەمی یوسف پێغەمبەر، خودایە! نەفرمت بکە لەھۆزی لەحیانو، لەھۆزی ریعلو لەھۆزی زەکوان و لەھۆزی عوصەییە، کە لەخودا پێغەمبەری خودا یاخی بوون).

وہ پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) دەشی ھەرموو: (ھۆزی غیفار خوا چاوپۆشیان لێ بکا، ھۆزی ئەسلەمیش خوا سەلامەتیا بکا). (ت/۲۸۸/۴-ش/د+ت/۵/۲۴۰/۲-ز-۶۷-ژ-۳۵۴۴).

راھەو پوونکردنە ھو:

لەم ھەرموو دەیفە ھو پوون دەبێتە ھو، کە نزا لە ناوی نزا بۆکراو، وەردەگیرێ، چونکە غیفار بەمەعنا چاوی پۆشین و لیخۆش بوونە، ئەسلەمیش بەمەعنا سەلامەتی و بێ وەیی یە. نموونە ی ئەمە لە کوردیدا ئاوەیا: (سەربەست! یاخوا سەربەست بی! نەوڕۆزا! یاخوا ھەموو رۆژیکت ھەرنەوڕۆزی، جیژنی! یاخوا ھەر لەجەژنابی).

۵۱۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا رَأَى مِنَ النَّاسِ إِذْبَارًا قَالَ: (اللَّهُمَّ سَبْعَ كَسْبَعٍ يُوسُفَ) فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَصَّتْ كُلُّ شَيْءٍ، حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْجِيفَ وَنَظَرُوا أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَبَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ.

فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبِصَلَةِ الرَّجِمِ، وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ لَهُمْ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ- إِلَى قَوْلِهِ إِنَّكُمْ-عَائِدُونَ. يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى)

إِنَّا مُنْتَقِمُونَ فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَذْرِ، وَقَدْ مَضَتْ الدُّخَانُ، وَالْبَطْشَةُ، وَاللِّزَامُ، وَآيَةُ الرُّومِ. (الحديث: ۱۰۰۷-أطرفه في: ۴۸۲۱، ۴۸۲۰، ۴۸۰۹، ۴۷۷۴، ۴۷۶۷، ۴۶۹۳، ۱۰۲۰، ۴۸۲۵، ۴۸۲۴، ۴۸۲۳، ۴۸۲۲). (۴۵۷)

عبدالوللای کوری مسعود (پرمزی خوی لای بن) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لسمہر بن) کاتی پروانی کہ خہ لکی مہککہ ملنادن و درہنگ نیسلام دہبن نزای شہری لی کردن و فہرمووی: (خودایہ! تۆلہ جیاتی من جاری نہم لہ خودا یاخیانہ بکہ، بہ حہوت سال قاتو قری یاریدہم بدہ بہ سہریانا، کہ وہک حہوت سائلہ گرانہ یہ کہی کاتی یووسف پیغہ مبہر و ابن!).

نیر تووشی قاتو قریبہ کی وہا بون ہہرمہ پرسہ، قری خستہ ہہموو شتیکیان، تہ نانہت لہ برسانا کہول و پیستہ و مردارو کہ لاکی گہ نیویان دہخوارد. وہلہ بہر بی ہیژی و برسیتی، مروؤ چاوی ریشکہ و پیشکہی دہکرد، بہرہنگیکی واکہ تہ ماشای ناسمانی دہکرد، لہ برسانا ناسمان لہ بہر چاوی تہمو دوو کہ لی دہکرد.

ہہتا نہ بوو سوفیان ہاتہ لای پیغہ مبہر (دروودی خودای لسمہر بن) گووتی: نہی مو حہ مہد! خۆتۆ لای خۆی فہرمان بہ فہرمان بہری خودا دہ کہی و، ہہروا

به خرم دوستی، که چی به پیچه وانه وه وابه هوئی نرای شه ری تووه، زور کهس له هوژی تو وا له برسانا فه وتاون، دهی ئه مهت له چی و ئه مهت له چی، که واته تازوو به بیان بپاریره وه که خودا بارانیان بو ببارینه.

جاخودای گه وه ئه مه نایه تهی ناره خواره وه: (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) هه تا (عَائِدُونَ يَوْمَ نَبُشُ الْبَاطِلَةَ الْكَبْرَى).

ئیبنو مه سعود (عزای خوی له بر) فه رمووی: مه به ست له (الْبَاطِلَةَ الْكَبْرَى) له مه نایه ته دا، که خودا هه ره شهی پی ده کات، نه وه هه ئه مه ته گه ورهیه بوو، که له پرۆژی غه زای به دردا پرووی دا، که خودا زه برو زهنگیکی وای نواندو، گورزیکی جهرگپری وای وه شانده له بیروایان، پی ته مهی خوار بوون. دیاره که نه له بطشه و هه ئه مه ته گه وره که پیش، وه که مه سه لهی دوخان و ته مه دوو که له که وه مه سه لهی (اللزّام) که له مه نایه ته دا ئامازهی بو کراوه، که دمه فه رمووی: (فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا) (الفرقان: ۷۷) هه روا داستانی شه ری روم و فوورس، نه مانه که له چهند نایه تی کا ئامازهیان بو کراوه، هه موویان له مه وه پیش پروویان داوه. (تاج/ ۶/ ۲۴۸/ ۴).

له کاتی ره شه سال و بی بارانیدا مه ردوم داوای پارانه وه له پیتشنویژ بو باران ده کهن

۵۱۹- عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْزَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ) حَدَّثَنَا سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رُبَّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ؛ وَأَنَا أَلْظُرُّ إِلَى وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَسْتَسْقِي، فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيشَ كُلُّ مِيزَابٍ؛ وَهُوَ قَوْلُ أَبِي طَالِبٍ (الحدیث: ۱۰۰۹). (۴۵۸)

وابيض يستسقى الغمام بوجهه
ثمال اليتامى عصمة للارامل

عبداللای کوری عومهر (رمزی خوهان لى بى) دمیغه رموو: زور جاران که ته ماشای پیغه مبهرم دهکرد، به تاییه تی له وگاتانه دا که داوای بارانی له خودا دهکردو، له کاتی بیبارانی دا بو باران له خودا دهپارایه وه، که هیشتا له مینبهره که دانه دبهزی، هه تا دایده کرده باران و هه موو پلووسکه کان ده خرؤشان و چؤراوگه هه لا دهستا عبداللای کوری عومهر دمیغه رموو: زور جاران که ته ماشای نه م حاله م دهکرد، نه م شیعره ی نه بوطالبی مامه ی پیغه مبهرم یاد ده که و ته وه، که پیشبینی نه م حاله ی کردوو بو پیغه مبهرو، له ستایشی پیغه مبهردا فهرموویه تی:

به روه ساری نازداری سپیکاری داوا ده که ن باران

په ناو پشته بومالای بن باب و بیوه کان

۵۲۰ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بَنِيِّنَا فَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ بَنِيِّنَا فَاسْقِنَا قَالَ فَيَسْقُونَ. (الحديث: ۱۰۱۰ - طرفه فی: ۳۷۱). (۴۵۹)

نیمامی نه نهس (رمزی خوهان لى بى) ده فهرمووی: جاران که توشی بی بارانی ده بوون، عومهری کوری خه تاب (رمزی خوی لى بى) به خاتری عه باسی کوری عه بدول موته لیب له خودا دهپارایه وه بو باران و دهیگووت: خودایه! نیمه له مه و پیش له کاتی پیویستی باراندا، کاتی که پیغه مبهر خوی (درویدی خودی له سر بى) له ژياندا بوو، نه و زاته مان ده کرد به دهستگرو تکاکار له لای تو، و به خاتری نه وله تو دهپارایه وه، تویش خاتری نهوت دهگرتو، دههاتیت به هاوارمانه وه و بارانت بو ده بارانین، نیستایش بیکه به خاتری عه باسی مامه ی پیغه مبهری خۆشه ویستمان بارانمان بو بره خسینه! فهرمووی: ئیتر بارانیاں بۆدهباری. (تاج ۱/۴۸۲/۱ ز- ۱۷۸ ژ- ۹۴۹ ج- ۴).

کردنی نویژه بارانه له مزکه و تیکا جومعه و جه ماعه تی تیا بکری

۵۲۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَذْكُرُ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابِ كَانَ وَجَاهُ الْبَيْتِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ، فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتَ الْمَوَاشِي، وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ، فَادْغُ اللَّهَ يَغْنَا. قَالَ: فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ فَقَالَ: (اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا). قَالَ أَنَسٌ: وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ، وَلَا قَرْعَةً، وَلَا شَيْئًا، وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ. قَالَ: فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ الثُّرْسِ، فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءُ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ. قَالَ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا. ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ، فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتَ الْأَمْوَالُ، وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ، فَادْغُ اللَّهَ يُنْسِكُهَا. قَالَ: فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (اللَّهُمَّ حَوِّلْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالْجِبَالِ وَالْأَجَامِ وَالظُّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ). قَالَ فَأَنْقَطَعَتْ، وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ. (الحديث: ۱۰۱۳). (٤٦٠)

ئەم فەرموودەییە لە پێشەو لەژمارە (٤٩١)دا بەتەواوی رابورد، لەم دووژمارەیدا ئەم چەند خالە ردچاودەکری:

١- سوننەتە لەپێش دەست پی کردن بەنزاد پارانەووە هەردوو دەست بەرزەووە بکری، هەروا لەکاتی پارانەوودیش دا.

٢- سەلح کێویکی ناسراوە لەمەدینە. پارانەووی کۆتای فەرموودەکەیش واتای وایە: (ئەو خودایە! بەدەورو بەرمانا ببیارینە، ئەوەک بەسەرمانا، خودایە! بەسەر دەشتایی و سەر کێوویال و ناوشیوو دۆل و لەوهرگاکانا ببیارینە)

۳- آكام: يال و گردو ته پۆلكه، جبال: چياوكيۆ، آجام: قهلا، دارستاني چروپر، ظراب: شاخ و يالى دريژكوولهى نزم، اودية: شيوو دۆل و لاپال، منابت الشجر: له و مرگا).

۴- له كوئاي گيرانه وهى ئيرمه داره نووسراوه: فهرمووى: ئيت له پاش پاران هوى پيغه مبه (درودى خوداي له سهر بن) بارانه كه له سهر مه دينه خوشى كرده وه، له پاش ته و ابوونى نويزى ههينى كه له مزگهوت دمرچووين و گهراينه وه خوهره تاو بوو. وهك له عومر متولقار و فهتحو شهرحه كان ومرده گيريت: ئه م خالانه له م فهرمووده مه داره چاو دهكرين:

له ناو ووتارى ههينى دار قسه كردن به پي پيويست دروسته، ووتاره كه له سهر پي دهرى، سى جار نزا دووباره بكرته وه، داواى نزاى باش له پياو باشان و خواناسان دهكرى، نزا كردن بۆلابرنى زيان دى ته وهكول و پشت به خوابهستن نيه. ههردوو دهست له نزاو پاران هوه دار دهبرين، ووتارى ههينى كاتيكى له باره بۆنزاى خير، موعجزه يهكى گه وهرى تيا دايه بو پيغه مبه.

۵- له داوى ئه م گيرانه وه ئه مهش به بى ژماره نووسراوه: وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا).

ديسان ئه نهس (دزاى خودايان لى بن) فهرمووى: چاپيغه مبه (درودى خوداي له سهر بن) ههردوو دهستى هه لپرو و نه وسا فهرمووى: (خودايه! بارانمان فرياخه، خودايه! بارانمان فرياخه، خودايه! بارانمان فرياخه).

قورنان خويندن له نويزه بارانه دار به دهنگى بهرزه

۵۲۲- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي، قَالَ: فَحَوَّلَ إِلَى

النَّاسِ ظَهْرَهُ، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو، ثُمَّ حَوَّلَ رِذَاءَهُ، ثُمَّ صَلَّى لَنَا رَكَعَتَيْنِ، جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ. (الحديث: ۱۰۲۴) برواية ذمارة: (۵۱۶).

۵۲۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الْإِسْتِسْقَاءِ وَإِنَّهُ يَرْفَعُ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطِئِهِ. (الحديث: ۱۰۳۱ - طرفاه في: ۳۵۶۵، ۶۳۴۱). (۴۶۱)

ئەنەس (مەزەن خەندەیان لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەری خودا (دروودی خودی لەسەر بێ) لەهیج نزیایەکی دا دەستی تەواو بەرز نەدەکردەو، لەنزای داوای کردنی باراندا ئەبێ، بەلام لەکاتی داواکردنی باراندا ئەوەندە دەستی هەل دەبری سەپێدە هەردوو بنباخەلی دەرەگەوت. (ت/۴/۷۳/۱ - ز- ۱۷۴ ژ- ۹۴۱).

کووتە ی کاتی بارینی باران

۵۲۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ (صَيِّبًا نَافِعًا). (الحديث: ۱۰۳۲). (۴۶۲)

عائیشە (مەزەن خەوای لێ بێ) فەرموی: پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) کەبارانی دەدی دەیفەرموو: (ئەو خودایە! بیگیڕی بەبارانیکی لێزمە ی بەخوڕی بەسود: اللهم اجعله صيبا نافعا).

کاتی با هەل دەکا

۵۲۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: كَانَتْ الرِّيحُ الشَّدِيدَةُ إِذَا هَبَتْ، عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث: ۱۰۳۴). (۴۶۳)

(۴۶۱) أخرجه مسلم في صلاة الاستسقاء، باب: رفع اليدين بالدعاء في الاستسقاء، رقم: ۲۰۷۱=۸۹۵.

(۴۶۲) لم يوافقه مسلم على تخريجه، وإن كان أصله فيه (فتح/۲/۶۱۰ - خاتمة) - المترجم.

ئەنەس (رەزىي خۇدەيەن لىس بىز) دەيفەر موو: جاران كەباي سەخت ھەلى دەکرد، بەھۆى ئەوودە نیشانەى ترسان لەپروخسارى نازدارى پيغەمبەر دياربوو، ترسى ئەوودى ھەبوو كەسزايى، ھاتبى بۆسەر نەتەوودى ئىسلام.

فەر موودە كەى (نصرت بالصبا)

۵۲۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (نُصِرْتُ بِالصَّبَا، وَأُهْلِكْتُ عَادًا بِالدُّبُورِ). (الحديث: ۱۰۳۵- اطرافه في ۳: ۳۳، ۳۲، ۱۰۵، ۴۱). (۶۴)

ئىبنو عەباس (رەزىي خۇاى لىس بىز) دمفەر موو: پيغەمبەرى خوا (دروودى خوداى لەسەر بىز) دمفەر موو: (خوداى گەورە بەھۆى باى صەباو ھەزەزى خەندەق دا سەرگەوتنى بەمن بەخشی، و دەھۆزى عادیشى بەباى رەشەبا فەوتان).

باسى بوومە لەرزەو نایات

۵۲۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينَا). قَالَ: قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا؟ قَالَ قَالَ (اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينَا) قَالَ: قَالُوا: وَفِي نَجْدِنَا؟ قَالَ: قَالَ (هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ، وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ). (الحديث: ۱۰۳۷ - طرفه في: ۷۰۹۴). (۶۵)

ئىبنو عومەر (رەزىي خۇدەيەن لىس بىز) فەر موو: پيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىز) فەر موو: (خودايە! پیتو فەرپرژینە بەسەر ولاتى شاممان و ولاتى یەمەنمان دا) یارانیش ەرزیان کرد: وەپیتو فەر پرژینى بەسەر ولاتى نەجدیشماندا؟

(۶۳) لم يوافقه مسلم على تخريجه (انظر فتح/۲/ ۶۱۰- خاتمة)- المترجم.

(۶۴) أخرجه مسلم في صلاة الاستسقاء، باب: في ریح الصبأ والدبور، رقم: ۹۰۰ = ۲۰۸۴.

(۶۵) الظاهر أن هذا الحديث من افراد البخارى- المترجم.

فهرموویهوه: (خودایه! پیت و فهر برژینه بهسهر ولاتی شاماناو بهسهر وهلاتی یه مهنمانا) یارانیش عهرزبان کردهوه: وه برژینئ بهسهر وهلاتی نه جیدشماندا؟ فهرمووی: (لهو یوه بوومه لهرزه و ئازاوه و فهرته نه بهرپا دهیی، ودههر لهویشه وه شهیتان شاخ قیت دهکاتهوه).

خوا نه بی کهس نازانی باران کهی دهبارئ

۵۲۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ: لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ، وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ، وَلَا يَعْلَمُ نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا، وَمَا يَذْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ، وَمَا يَذْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ). (الحديث: ۱۰۳۹- اطرافه فی: ۷۳۷۹، ۷۷۸، ۶۹۷، ۶۲۷، ۴۶۶).

ئینو عومه (رەزای خودیان لێ بێ) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودی لهسهر بێ) فهرمووی: (کللی نهینی (غهیب) ئهه پینج شتهن، خوا نه بی کهسی تر نایانزانئ، کهس نازانی سبهینی چی دهبی، وه کهس نازانی که چی وا له ناو منالدهکان دا نهوهی واتیا ئایا نیڤه، مییه، چیه و چی نییه، هیچ کهسی نازانی سبهینی چی دهکا و چی ئیشیکی دهبی وه چی دهست دهکهوئ وه کهس نازانی کهی و لهکوی دهمری، وه کهس نازانی که کهی باران دهبارئ). (تاج/ ۷/ ۸۳).

پوون کردنهوه:

بسم الله الرحمن الرحيم

ئهگهر کهسی بلئ: نهینی زوړن ههر ئهه پینجهنین؟ یابلئ: ئهی نه وه دنییه که ئیستا بههوی سوڤهر و شتی تری واوه دهمزانی کهسک کوڤه یا کهچه؟ یابلئ: بههوی هوکارهکانی کهش شوناسیه وه دهمزانی که کهی باران دهبارئ؟

لهوه لاما ده لئین: راسته که ژماره ی نه یی زور زوره، به لام ناوه یانی نه م پینجه به تایبه تی، له بهر چه نده ویه که، وهك نه وه له سه ر ده می پیغه مبه ردا زور که س، له حیسا بگهرو جادوو گهرو نه مانه، لافی زانی نی شه م جوړه شتانه یان لیداوه، یابه تایبه تی له م پینج شته پرسیا ریان له پیغه مبه ر (درویدی خودی له سه ر بڼ) کر دوه.

دووم ده لئین: غه یب چه ند جوړ یکی هه یه، عیلمی شی هه روه ا، جوړی له نه یی بیجگه له یه زدان ی پاک که سی تر نایزانی، جوړی له نه یی خودا خو ی ده یزانی، نه گه ر خواستی له سه ری بی که سانی تریش ده یزانی وهك فریشته و پیغه مبه رو پیاو چاکان، گه لی جار نه گه ر خودا خواستی له سه ر نه وه بی که ری زی پیاو چاک بگر ی، فریشته یی له نه یی یهك ناگادار ده کا، نه و فریشته یه به فهرمانی خودا هه والی نه و نه یی یه ده دا به پیاو چاک، تاب بی به که رامه ت بوخو ی و به موع جیزه بو پیغه مبه ر که ی!

نه م نایه ته ناما ژمیه بو نه م جوړه که ده فهرمو ی: (عَالَمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ) جین/۲۶-۲۷- واته: هه ر خودا خو ی و به س نه و جوړه نه یی یه تایبه تی یانه ده زانی، که سی تریان لی ناگادار نا کا، که سی نه بی که خو ی ره زای له سه ر بی، وهك پیغه مبه ری، یافریشه یی). نه م نایه ته ی تریش هه روا: (يَخْتَصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ).

یانه گه ر خودای گه وره خواستی له سه ر بی نه و نه یی یه به هوی هوکار ی که وه ده زان ری، وهك نه و نه یی (غه یب) یانه که نیشه و که ره سته بو زانی نی بی، وهکو نامیری سو نه ر بو ته ماشا گردنی مند الدانی ئافرمت، وهکو دمز گای که ش ناسی بو پی شبینی گردنی هه ورو هه لآو باران.

نه مه له لای له لایه کی تریشه وه عیلم و زانین زاتی که سپی یانی هه یه، زانستی خودا زاتی یه که سبی نی یه و زانستی دروست کرا و هه مووی که سبی یه، به م ئیعتی باره ش غه یب به س خودا ده یزانی.

لەراستىدا ئەم پىنج شتەي لەم فەرمودەيەدا باس كراون، بۆھەموو كەسى
سەرچاۋى غەيىبن، واتە: بەشىۋەيەكى گشتى، ئەگەر تاك و تەرا لىرەو لەۋى،
خوداي گەورە جارجار بەدەگمەن كەسى، لەھەندىكى زۆر كەم لەبابەتەي لەم
بابەتانە، لەبەرھىكمەتەي ئاگادار بكا، بەۋە ھىچ لەياسا گشتىكە ناگۆرى. دەنا
رەۋرەۋى ژيان دەگۆرا، ۋەك ئەم ياسايە لەم پەندەدا زۆر بەجۋانى داپىزراۋە،
كەدەمفەرەمۋى:

ئەگەر دەمزانى چ پۇز دەمردم

خانەي ئاۋەدان ويران دەکردم

(بىداری) ۋەلى كىيە؟

داخەكەم رەشە خەلك و دەرۋىش و سۆفە ساۋىلكەكان بەپىچەۋانەۋە
لەھالەكە ھالى دەبن، لەۋان ۋايە ۋەلى ھىچ كارو ئىشكى تىرى نىيە تەنيا
كەرامەت نواندن نەبىت، لەبەر ئەۋە ئەۋەندە زۆر چىرۋكى دەستەلبەستىيان
بەناۋى كەرامەتەۋە بۇشىخەكانيان ھەل بەستۋە ھەيائ ئەۋانىشىيان بىردوۋە!
ھەر كۆلكە شىخى بگىرى لەم كوردۋستانەي خۇماندا، كەخەرىكى كارى
شىخىتى بى، خۇي بەموسولمانىكى ئاسايى دىلسۆزى موسولمانان دەزانى، ھەر
چى لاف و گەزاف بى نىيەت، بەلام زۆربەي سۆفى و دەرۋىشەكانيان
بەھەزاران كەرامەت و بەيت و بالورەۋ ناۋو نازناۋى گەورەگەۋرەيان دەدەنە
پال، شىخ بەخۇي دەلى: خادەم الفقرا، ئەۋان پى ى دەللىن: سولتانی ئەۋلىيا،
شىخى بەروو بەھر، شاكەرىم و شارەھىم!

بەندە بەخزمەت گەلى لەشىخانى تەرىقەتەي ئەم سەردەمى خۇمە
گەشتووم، بەۋوردى سەرنجى ھالىانەم داۋە، زۆربەيان بەپراستى خىرخاۋ
خانەدان و خاۋەن ئىمان و خاۋەن دىۋەخان بوون، گەرچى كەمە
كەمەكەموكۈرپىشيان بووبى، بەلام بەشىۋەيەكى گشتى سەرمەشقى جوۋان
بوون بۆرەۋشتى جوۋان و خزمەتى ئاين!

كەواتە ئەم جۆرە بابەتە بەقسەى خەلكى ناپسپۇرناپى، بەلكوو دەپى گوى
بۇ قسەى كىتىب شل بىكرى، گوى لەمەلاى دانای زانا بگىرى، لەهەمان كاتدا
خۆخەرىك كىردن بەم شتەلاومكى يانەوہ كارىكى فرەباش نىيە، ھەندى لايەنى
ئايىنى مۇدىپن پەيدا بوون، ھەمووخزمەتەكەيان بۇ ئىسلام ئەوہىيە: جنىو
بەشىخو مەلاو دەرۆيشو سۆفى بىدەن، ھەتائىمامى غەزالى قوربەسەرىشىيان
كىردووہ بەنۆكەى ئىمپىرالىزم! بەئىمامى نەوہوى دىمفەرموون: موشرىك،
دەللىن: كەسى قەسىدەى بووردىيە بخوئىنئىتەوہ فرە خوايە واتە: مشركە، نوئىژ
لەپشتىوہ دروست نىيە، لەراستىدا ئەوہى كەئەمپۇناويان ناوہ سەلەفىيەت،
زۆر زۆر دوورە لەسەلەفىيەت، چونكە مەرجى ئەم سەلەفىيەتەى ئەمانە
ئەمەيە: فەتكەردنى سەرجەمى زانايانى ئىسلام، جگەلەيەك دوو مونشەقق
نەبى، ئەمانەش دەق وەك شىعەكان رقىان لە ھەموو زانايانى سەلەفە، چەند
سەرلىشىواويكى ترى وەك خۇيان نەبى، شىعەيش ھەموو سەحابەكان
بەموناقق دادەنئىن، ھەشت نۆ كەسىان نەبى!

بەندەئەم پىشنىارە دەكەم ئومىد دەكەم كەخوداى گەورەو داناو زانا پىتو
فەرى تى بخاو بىخاتە بەر جاوى كەسانى دلسۆزى ئەم ئىسلامە و ئەم گەلى
كوردە:

۱- برەوى تەواو بەمەزھەب بىدرى، لەھەموو قۇناغەكانى خوئىندەند، چ ئايىنى،
چ نائايىنى، جەخت لەسەر پابەند بوون بەم چوار مەزھەبەبىكرى، بۆنمەنە:
لەپۇلى پىنجەمى سەرەتايى دا لە كوردوستانى خۇماندا ئەم مەفھومە
بخرىتە مىشكى قوتابىيەوہ: (ئىمە موسولمانىن، خوداى تاك و تەنياو پاك و
پىرۆز دەپەرستىن، (موحەمەد) پىغەمبەرمانە، ئىسلام ئايىمانە، لەسەر
مەزھەبى ئىمامى شافەين، رىزمان بۇ ھەموو سەر مەزھەبەكانى تر ھەيە،
لەسەر بىروباوەرئى عەقىدەى ئەشەرىن).

۲- په راوه ناوداره گانی فیکه و عه قانید بکړینه و به سه رچاودی فه تواو پرسیارو وه لām، وده به پئی توانا بایه خو بره ویان پی بدری، و مزوو زووسه ر له نوی چاپ بکړینه و ده په خش بکړینه و ده، یا ته رجه مه بکړین، یا کتیبی نوی ی به نرخی مه زه به بی دابنری، و منه و دهی که چاپ نه کراوه چاپ بکړی، و مزور به وردی به وانه بیژرینه و ده.

۳- وه نه ونددهی ده کړی که ناره گیری بکړی، له قیل و قال و له راجیای زور و له ته زه ممتی مه زه به بی و له ته جه ممودو توندرو ی.

۴- کورت و پوخت نه مه بکه ین به دورشی نه گورمان: (خوره و شیر په نجهی ئیسلام بی مه زه به بیه). له بهر نه و ده بی به هیج شیومی ری به لاهمه زه به بی نه دری.

پایانی

ماموستای عه سقه لانی (همزای خوی لی بن) ناماژه دهکا: که باسه گانی نویژه بارانه، له صه حیجی بوخاریدا (همزای خوی لی بن) چل فه رمووده ی به رز کراویان تیادایه، نویان بی رشتن، واته: ته علیقن، نه وانی تریان په یوه ستن، واته: مه و صوولن، واته: به ریز پی وانی رشته که یان، له بوخاریه و ده هتا سر پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی) ناوه ی نراون. بیستو ه و تیان له م باسه دا، یا له پیشترا دوو بارن، پوخته که یان دهکاته سیازده.

پیشه و موسلیمش (همزای خوی لی بن) هه مویانی گپراو ته و ده بیجکه له مانه یان:

۱- فه رمووده ی ژماره (۵۱۹ ت= ۱۰۰۹ اف).

۲- (۵۲۰ ت= ۱۰۱۰ اف).

۳- (فه رمووده ی (۱۰۲۲ اف) له ته جریده که دا له م شوینه دا نییه).

۴- (۵۲۲ ت= ۱۰۲۴ اف) بر وانه: (ژماره ۵۲۲ و ۵۱۶). به لām بناغه (نه صل) ی نه م

فه رمووده ی له موسایمیشدا هه یه س

۵- (۵۲۴=۱۰۳۲ف) به لام بناغه که می واتیادا.

۶- (۵۲۵=۱۰۳۴ف).

۷- (۱۰۳۶ف) له ته جریده که دا له م شوینه دا نییه.

دوو بیستراو (ئه سه ر) ی صه حابه و غه یری صه حابه ی واتیادا.

تیبینی:

ئه م سال (۱۹۹۹ز) سالیکی بی باران بوو، له هه موو ناوچه ی خوړ هه لاتی ناوهرپاستا، له کوردستانی خو ماندا باران زوړ که م بوو، کفری و که لارو زوربه ی پاریزگای که رکوک دمغل و دان به ره لاکرا، ئیستا که کو تای مانگی پینجه به رای بی ناوی سه ری هه ل داوه، له وهر که م بووه، ئه و دمغل و دانه ی که نه فه و تاوه، خه لک زوړ تر به داس ده یدرونه وه، نه ک به مه کینه، له بهر کورتی و کایه که ی، هه روه ها له م سائه دا کارمساتی ترسناک پرووی دا وه ک بوومه له رزه که دهوری شهش مانگ، ناو به ناو له شاری سلیمانی و دهورو بهری دا، روژی وا ده بوو شهش ههوت جار پرووی ده دا، هه یان بوو ده گه یشته شهش پله ی ریخته ر، به لام سوپاس بو خودا که زیانیکی ئه و تو ی نه بوو، ماو میه کیشه دهنگی نییه، هه روا سکچوون و کولیره یش که مه که مه رووی دا.

هه رواله م سائه دا له بهر بی ناوی له به نداوه گانا کاره با زوړ که مه، شه وو روژی چوار سهعات کاره بامان هه یه. وه ک سه رده می به رد، به شه و چرای نهوت هه ل ده که ین. ئه مپوکشه خوربه ته واوی گیرا، له ناو شاری سلیمانی دا ماو می یه ک دوو دهقیقه ئه ستیره ده رکهوت، دهوری سهعات و نیویکی خایاند، ئیمه له گه ره کی خو مان نویژی خوړگیرانمان کرد. مه لا نه بوو من بهر نویژه که م کرد بوخه لکی گه ره ک، خوا قه بوو لی کا.

وهرگیر

نوری فارس هه مه خان

٢٢) نامہی خور گیران و مانگ گیران - کتاب الکسوف

نویژی خور گیران

٥٢٩- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُنْكَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجُرُّ رِذَاءَهُ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ حَتَّى اجْلَلَتِ الشَّمْسُ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا وَادْعُوا، حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ). (الحديث: ١٠٤٠ طرفاه في: ١٠٥٧، ٣٢٠٤). (٤٦٧)

وَفِي رَوَايَةٍ عَنْهُ قَالَ: (وَلَكِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهِمَا عِبَادَهُ).

ئەبو بەکرە (پەسەنە خەوای ئەب) فەرەمۆی: لەخەزەتی پێغەمبەرەدا بووین (دروودی خەوای لەسەر ئەب) لەوکاتەدا خۆرگیرا پێغەمبەریش (دروودی خەوای لەسەر ئەب) هەڵسەپەلە چوو بوو مزگەوت، لەپەلەپەلیدا لەشپۆشەکیی بەکێش دەکرد، ئێمەش لەخەزەتیدا چووین، جالەناو مزگەوتەکەدا دوو رەکات نویژی خۆر گیرانی بوو کرەدین، تاخۆرەکە بەربوو، ئەوجا و تارێکی دا بۆمەردوو مەکەو سوپاس و ستایشی خەوای کردو فەرەمۆی: (لەراستیدا ئەم خۆرو مانگە دوو نیشانەی گەورەن لەنیشانە گەورەکانی خەوای، ئەلەبەر مردنی کەس و ئەلەبەر ژيانی کەس ناگیرن، کاتی دەبینن کەواخۆر گیراوە، یامانگ گیراوە نویژ بکەن و لەخەوای بپارێنەووە نەزا بکەن، تاخۆرەکە یامانگە بەرەدەیی و خەمەکەتان دەپەرەیتەووە). (تاج/١/٤٦٢ = ز-١٦٦ ژ-٩٢٠).

لەگێڕانەو دەیهکا لەئەبو بەکرەو پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر ئەب) فەرەمۆشی: (بەلام خەوای گەورە بەهۆی ئەم دوو دیاردەیهووە، بەندەکانی خۆی و وریا دەکاتەووە، هەتا لەقاروسەرپێچی لەفەرمانی بترسن).

۵۳۰- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ فَصَلُّوا وَادْعُوا اللَّهَ). (الحديث: ۱۰۴۳- طرفاه فی: ۶۱۹۹، ۱۰۶۰). (۴۶۸)

موغیرہی کوری شوعبہ فہرمووی: لہسہر دہمی پیغہمبہردا (دروودی خودای لہسہر ہن) نہو پوژہی کہنیراہیمی کوری پیغہمبہر مرد (دروودی خودا لہسہر پیغہمبہر و نیراہیمی کوری ہن) نہو پوژہ خورگیرا، خہلک گوتیان: نہوہ لہبہر مردنی نیراہیم خورگیراوا پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر ہن) فہرمووی: (خورو مانگ دوونیشانہی گہورہن لہنیشانہ گہورہکانی خودا، نہلہبہر مردنی کہسو نہلہبہر ژیانی کہس ناگیرین، کاتئ دیتان کہوا پوژیا مانگ گیراوا نہوا لہخودا بپارینہوہو نوئز بکہن). (تاج: ۱/۴۶۱/۱ = ز-۱۶۴ ژ-۹۸).

باسی خیر کردن لہ خور کیراندا

۵۳۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَلَّهَا قَالَتْ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْأُولَى، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ انْجَلَتِ الشَّمْسُ، فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ، وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا). ثُمَّ قَالَ: (يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزْنِيَ

عَبْدُهُ أَوْ تَزْنِي أُمَّتُهُ، يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَغْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا) (الحدي: ۱۰۴۴ - اطرافه في: ۱۲۱۲، ۱۰۶۶، ۱۰۶۵، ۱۰۶۴، ۱۰۵۸، ۱۰۵۶، ۱۰۵۰، ۱۰۴۷، ۱۰۴۶، ۳۱۶۶، ۵۲۲۱، ۴۶۲۴، ۳۲۰۳). (۴۶۹)

عائیشه (همزای خوی لب بن) فهرمووی: لهسر ده می پیغهمبهردا (دروودی خودای لهسر بن) پوژ گیر، جابیغهمبه (دروودی خودای لهسر بن) ههلسا چوو بۆمزهوتو لهوئ نوئزی خورگیرانی لهسر نه م شیوهیه، بۆموسولمانهکان کرد، ماوهیهکی دوورودریژ لهناونویژهکهدا بهراوهستانهوه ههرقورنانی دهخویند، ئینجا چه مییهوهو روکووعی بردو، دریژهی دابه چه میینهوهکهیشی، ئینجا له چه میینهوه ههلسایهوهو گهلی قورنانی تری بهراوهستانهوه خویند، بهلام لههینی راهستانی یه که می که متر، نهوجا دووباره رکوعیکی دوورو دریژی تریشی بردهوه، بهلام له رکوعی یه که می کورتتر، ئینجا دوو کورنوشی دوورو دریژی برد، له چه شنی دوو چه میینهوه که ی، یه که م وه که یه که م دووم وه که دووم، واته: له دریژی وکورتیدا، ئینجا ههرچی له رکاتی یه که مدا کرد، له دووه مییش دا نهوهی کردهوه، نهوجا له نوئیز بۆوهو خۆریش بهر بووبوو.

ئینجا ووتاریکی دا بۆمهردومه که و، سوپاس و ستایشی پهرومردگاری کردو له پاشا فهرمووی: (نهم خۆرو مانگه دوونیشانهی گه وهرن له نیشانه گه ورهکانی خودا، نه له بهر مردنی که سئ ونه له بهر ژبانی که سئ ناگیرین، جاهر کاتئ شتئ واتان بینی ئەوا له خودا بهاری نهوهو نه لاهو نه که بهر بکه ن و نوئیز بکه ن و خیر و به خشینه وه بکه ن).

له پاشا فەرمووی (ئەو نەووی موخەمەد! ئەو گەلی ئیسلام! سویندم بەخودا، کەس وەکی خودائاوا دەمار نایگرئ، کاتئ کەبەندەیی لەبەندەکانی شەر وائپسی بکا، یا کەنیزئ لەکەنیزە کەکانی داوین پیسی بکا، ئەو گەلی موخەمەد! بەو خودایە ئەووی کەمن دەیزانم ئەگەر ئیو بەتان زانیایە زۆر کەم پێدەکەنین و زۆر ئەگریان). (تاج/ ۱/ ۴۶۳، ۲/ فیهی ئاسان/ ۱/ ۲۴۱-ز- ۱۶۶-ژ- ۹۲۱).

بانگەوازی نوێزی خۆرگیران

۵۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لُودِيَ) إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةً. (الحديث: ۱۰۴۵- طرفه في: ۱۰۵۱). (۴۷۰)

عەبدوللای کورێ عەمر (ڕەزای خودایان لێ بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی پێغەمبەردا (دروودی خودی لەسەر بێ) کەخۆر گیرا، بانگەواز هەل درا: (إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةً: وانوێزی خۆرگیران دەکری بەجەماعەت، زوو کەن لەدەستی مەدەن!). (=تاج-ز- ۱۶۵-ژ- ۹۱۹).

پەنا بە خوا کرتن لەسزای گۆر لەخۆرگیرانا

۵۳۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا، فَقَالَتْ لَهَا: أَعَاذُكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. فَسَأَلَتْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْعَذِبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (عَائِذَا بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ). (الحديث: ۱۰۴۹-أطرافه في: ۱۳۷۲، ۱۰۵۵، ۶۳۶۶). (۴۷۱)

(۴۷۰) أخرجه مسلم في الكسوف، باب: ذكر النداء بصلاة الكسوف: الصلاة جامعة، رقم:

۹۱۰=۲۱۰۰.

(۴۷۱) أخرجه مسلم في الكسوف، باب: ذكر عذاب القبر في صلاة الكسوف، رقم: ۹۰۳ = ۲۰۸۸-۲۰۸۶.

ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (ذَاتَ غَدَاةٍ مَرْكَبًا، فَكَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَارْجَعَ ضَحَى، فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْحَجَرِ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ، فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا، ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ وَهُوَ دُونَ السُّجُودِ الْأَوَّلِ ثُمَّ انْصَرَفَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ). (الحديث: ۱۰۵۰).

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) فہرمووی: جاری ژنیکی جوولہکہ ہات بولام، داوی دہسہنہی لی کردم و پیی گوتم: خوا پہنات بدات لہسزای ناو گوڑ، جابؤدئنیایی، لہم بارمہوہ پرسیارم لہپیغہمبہر کرد: نایا ئہو خہلکہکدہمرن لہناو گوڑہکانیاندا لہسہر تاوانی ژیانی جیہان سزادہدرین؟ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) فہرمووی: (بہئی) پہنا دہگرم بہخودا لہسزای ناوگوڑ).

جالہوہودوا سہرلہبہیانیک، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) بہہوی مردنی ئیبراہیمی کوریہوہ،بہسواری کہژاویہک لہمال دہرچوو، قہدہری ئیلاہی و چارہنووسی خوایی وابوو کہ خورگیرا، ئیتر پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) کاتی چیشتہنگاو گہرایہوہ، بہناو مائی ہاوسہرمہکانی دا رمت بوو، تارؤیشتہ ناومزگہوت، ئہوجالہوئی لہشوینہکھی خویدا راوہستاو نویژی خور گیرانی دابہست. وہ موسولمانانیش لہ پشتیہوہ، بہجہماعہت نویژی خورگیرانیان دابہست. ئہوجا پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر ہی) لہراوہستانی یہکمی رکاتی یہکہما، قورئانیکی زور دوور و دریژی خویند، ئہوجا جہمینہوہی یہکمی رکاتی یہکہمی برد، وہلہناویدا یادیکی زوری خوی گہورہی کرد، ئہوجا سہری

له چه مینه وه هه ئیری، دیسان قورئانیکی زۆری دوورو درپژێ له پراوهستانی دووهه می پکاتی یه که ما خویند، به لām له قورئان خویندنی راوهستانی یه که می پکاتی یه که م که متر، نه و جا چه مینه وهی دووه می نه نجام دا، دیسان له ناو نه م چه مینه وه یه شدا که چه مینه وهی دووه می پکاتی یه که م بوو، ته سبیحاتیکی زۆری خویند، به لām له ته سبیحاتی ناوچه مینه وهی یه که می پکاتی یه که م که متر، نه و جا سه ری هه ئیری و پستی راست کرده وه فهرمووی: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد...) نینجا دوو کپنووشی دوورو درپژێ برد، ئیتر پکاتی یه که م ته و او نه و جا پکاتی دووه میشی له سه ر هه مان شیوه ته و او کرد، نه و جا له نوێژ بووه، له پاش ته و او بوونی نوێژ، و تاریکی بوخه لکه که دا، نه وهی که حه زی خودای له سه ر بوو له م ووتاردها فهرمووی: (به شیکی نه م ووتاره له فهرموودهی ژماره ۵۳۱ دا رابورد- و مرگێر) له پاشدا پیغه مبه ر (برووی خودای له سه ر بی) فهرمانی پی کردن که په نابگرن به خودا له سزای ناوگۆر، له ژبانی به رزه خا.

کردنی نوێژی خۆر گیران به کۆمه لی

۵۳۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ: قِيَامًا طَوِيلًا، نَحْوًا مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ، ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ، فَقَالَ: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ

أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْكُرُوا اللَّهَ). قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْتَكَ تَنَازَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ، ثُمَّ رَأَيْتَكَ كَعَكَعْتَ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ، فَتَنَازَلْتُ عَنْقُودًا، وَلَوْ أَصَبْتُهُ لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ مَا بَقِيَ الدُّنْيَا، وَارَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرْ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطْ أَفْطَعُ، وَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ). قَالُوا: بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (بِكُفْرِهِنَّ) قِيلَ: يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ: (يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطْ. (ر: ٢٧) (الحديث: ١٠٥٢). (٤٧٢)

ئینو عهباس (همزی خوانان لى بى) فهرمووی: لهسهر دهمی پیغهمبهردا (دروودی خودی لهسهر بى) خۆرگیرا، پیغهمبهردا (دروودی خودی لهسهر بى) نوپژى خۆرگیرانى کرد، وهله نوپژهکهدا گهلى ږاوهستاو ماوهیهکی دوورو درپژ لهناونوپژهکهدا بهږاوهستانهوه ههرقورنانی دهخویند، بگره لهږاوهستانی یهکهمی ږکاتی یهکهمدا بهقهده سورتهی به قهره ی خویند ۰۰۰ نیتر ههموو فهرموودهکی گپرایهوه (وهک لهژماره: ۵۲۳د رابورد) تانهوئ کهئیبنو عهباس دهئى: جاپیغهمبهردا (دروودی خودی لهسهر بى) فهرمووی: (خۆرو مانگ دوو نیشانه ی گهورمن له نیشانه گهورهکانی خودا، کهدهبن بهبهلگهو نیشانه لهسهر بوونی خودا و یهکتایی خودا، نهلهبهردى مردنى کهسو نهلهبهردى زيانى کهسو ناگیرى! بهلام ههرکاتى شتىکی ناوهاتان دى نهوا زیکرو یادی خودا بکهن. یاران (همزی خودایان لى بى) گوتیان: نه ی پیغهمبهردى خودا! له شوینه پیرۆزها، چاومان لیت بوو دهستت برد بوشتى کهبیهیت، کهچی ههله سلهمیتهوه وهک کهس لهشتى بترسى وابوو، نیتر کشایتهدواوه؟! فهرمووی: (دروودی خودی لهسهر بى) (نهوه لهو کاتهدا بهههستم دى، ودهستم برد بویشوین ترى لهمیوهکه ی ههتا بیهینم بوټان، بهلام بوم نهکرایهوه، نهگهر

بۆم بکرایه ته وه تاجیهان دهما هەر لیتان دهخواردو ته و او نه ده بوو، چونکه میوه ی به ههشت که ده نکیکی لی ده که یته وه ده نکیکی تر له لایه نی خودا وه دپته وه جیگه ی! ههروه ها ناگری دۆزه خیشم دی! هه رگیزا وه هه رگیز دیمه نی وادزیوو بی رمزام نه دیوه، سه رنجم دا زور به ی خه لکه که ی ناوی، ژنان بوو). عه رزیان کرد: نه وه له به رچی؟ نه ی پیغه مبه ری خودا! فه رموو ی: (چونکه ناسوپاسی ده که ن و له به ر نه وه که ناسوپاس و ناشو کرن) گو تیان: ئایا ناسوپاسی و ناشو کری خودا ده که ن؟ فه رموو ی: نه، مه به ست نه و من ییه، به لام ناسوپاسی و ناشو کری هاوسه رو هاوړی ده که ن و، پی نه زان و چاکه یان له به ر چاونییه، گریمان به در یژیایی سال چاکه و پیاو متی له گه ل ژندابکه ی، به لام نه گه ر پۆژی له پۆزان شتیکی لی دیت که به دلی نه بی، ده لی: نه وه تی من هه م خیرم له تو نه دیوه! (ت/١/٤٦٨-١/ش/ن = ز-١٧١٠-ژ-٩٣٢).

به نده نازاد کردن له خۆر گیرانا

٥٣٥- عَنْ هِشَامَ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: لَقَدْ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (بِالْعَتَاقَةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ). (الحديث: ١٠٥٤). (٤٧٣)

ئه سمائی کچی ئه بوبه کر (همزای خواهران لی بی) فه رموو ی: (له خۆر گیرانه که دا پیغه مبه ر (درویدی خودی له سه ر بی) فه رمانی کرد به به نده نازاد کردن، تاخودا ده روی ره حمه تیان لی بکاته وه).

باسی یادی خودا له خۆر گیرانا

٥٣٦- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَعَا، يَخْشَى أَنْ تَكُونَ السَّاعَةُ، فَأَتَى الْمَسْجِدَ، فَصَلَّى بِأَطْرَلِ قِيَامِ

وَرُكُوعٍ وَسُجُودٍ رَأَيْتُهُ قَطَّ يَفْعَلُهُ، وَقَالَ: (هَذِهِ الْآيَاتُ الَّتِي يُرْسِلُ اللَّهُ لَأَ تَكُونُوا لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنْ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهَا عِبَادَهُ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزِعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ). (الحديث: ۱۰۵۹). (۴۷۴)

ئەبوو مووسای ئەشعەری (پەزەن خەوی لێ بێ) فەررمووی: رۆژی خۆرگێرانەکه، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) راپەڕی و شلەژاو مەترسی ئەوەی هەبوو کە ئەوە بەرای نیشانەکانی هاتنی قیامەت بێ، پۆیشت بۆمژگەوت و لەوێ نوێژیکی خۆر گێرانی دوورو درێژی بەکۆمەڵی بۆ کردین، قەد نەمدیوە کەناو لەنوێژدا، قورئانی وا دورو درێژ لەراوەستانا بخوینێ، یا ئاوا چەمبەنەو کورپووش درێژ بکاتەو. وتاریکی دا، فەررمووی: (ئەم نیشانەو دیاردانە ی کە خودا دەیان نیڕی و پێشانێ ئەوخەڵکەیان دەدا، وەک خۆر گێران و مانگ گێران و بومەلەرزەو گەردەلوول و ئەمانە، خودا بۆ ئەوەی دەنیڕی کەبەندەکانی خۆی ھۆشیاربکاتەو بەوانە بیان ترسینێ و ھەرپەشەیان لێ بکا، ئەگینا ئەم جۆرە نیشانە، نەلەبەر مردنی کەس و نەلەبەر ژیاکی کەس روو نادات، جاکاتی دیتان شتێ لەمانە رووی دا، ئەوا پەلاماری یادی خودا بدەن، نوێژ بکەن و خێرو خێرات بکەن، چونکە خودا بەھۆی کردنی ئەم جۆرە خواپەرستیانەو دەررووی رەحمەت لەبەندەکانی خۆی دەکاتەو، لەدەردو بەلاو ناخۆشی رزگاریان دەکا).

لەنوێژی خۆرگێران و مانگ گێرانا بەدەنگی بەرز قورئان دەخوینێ

۵۳۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: جَهَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْخُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا فَرَعَ مِنْ قِرَاءَتِهِ كَبَّرَ فَرَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرُّكْعَةِ

قَالَ: (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) ثُمَّ يُعَاوِدُ الْقِرَاءَةَ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ، أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكَعَتَيْنِ، وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ. (الحديث: ١٠٦٥). (٤٧٥)

عائشه (همزای خوی لب) فهرمووی: له نوێژی خۆرو مانگ گیراندا پیغه مبهەر (مروودی خودای لمسر لب) فاتحه و سوورمه که ی پاشی به دهنگی بهرز ده خویندو له سههر نهم شیوهیه دهیکردن: کاتی له فاتحیه و قورنانه خویندنی پاش فاتحیه ده بۆوه نه لاهو نه که بهری دهکردو دهجوو بۆچه مینه وه، کاتی کیش سهری له چه مینه وه هه ل دمیری دهیغه رموو: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) له هه ریه کێ له هه ردوو رکاته که دا دوو چه مینه وه دوو کوپرنیشی دهبرد، که دهکاته چوار راوهستان و چوار ئیعتیدال و چوار چه مینه وه چوار کوپرنوش.

روونکردنه وه:

نهم چه نندین خالانه لهم بابته دا ره چاو دهکړین:

١- مهبهست له نایات (نیشانه و علامات) چیه؟ مهبهست له نایات لهم شوینه و له وینه ی نهم شوینه دا نه و دیارده سروشتی و نیشانه ناسمانیان نه، که ناوبه ناو له نا کاودا روو دمدن، وهک: خۆرو مانگ گیران و بوومه له رزه و بورکان و گهرده لول و زریان و بای سهخت و لافاوی گه وره هه وره تری شقه و برووسکه و نه ستیره کشان و شتی تری سامناکی ترسناک، یا وهک قهومانی کاره ساتی ناخۆش، وهک مردنی زانای ناینی گه وره مردنی پادشای دادپهرومیری ئیسلام پهروهر، ههروادیل کردنی نهم زاتانه له لایه ن دوژمنه وه.

٢- لهم کاتانه دا چی بکړی باشه؟ لهم کاتانه دا به شیوهیه کی گشتی خپرو یادی خوداو نوێزو تهوبه و پاراننه وه و داوای لێ خوښ بوون له خودا بکړی، له گه ل ره چاو کردنی خالی سییه م لهم روونکردنه وهیه.

۳- لههه مان کاتا هه ریه که لهم دیاردهو نیشانانه، لهکاتی روودانیانا کردار یاگوتاریکی تایبهتی سوونهته، یا ههردووکیان، یاچه ند کردارو یاچه ند گوتاری، بۆنمونه: لهکاتی خۆرو مانگ گیراندا نهو شتانه سوونهتن که لهم باسه دا بهدریژی باس کراون، لهکاتی گهردهلوول و بای سهختدا نزای تایبهتی خۆی ههیه، لهکاتی هه وره تریشقه دا سوونهته سی جا بلی: (سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ) لهکاتی کشانی نهستیره دا واباشه سه رنجی نه داو بلی: (مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) لهکاتی فهوتی گه وره پیاوانی ئیسلاما کړنوش بردن بۆخودا، به دهستی به دهستنوژیژه وه بهر ده رووگه یه، یه که کورنوش سوونهته، لهکاتی بوومه له رزه دا تهوبه و نزاو پارانه وه و په ناگرتن به خودا له شه ری نه م دیارده یه سوونهته. (بروانه تاج/ ۱، ۴۷۸، ۴۷۹، الاژکار للنووی ص ۱۶۲-۱۶۴).

۴- له کۆمه لئی فه رمووده و (ئه سه ر) بیستراوی دروسته وه دمرده که وئی که گونا هوی روودانی دمردو به لایه. جاری له سه ر ده می پێشه و عومه ردا (دزمی خوی لی بی، بوومه له رزه یی رووی دا، فه رمووی: (ئه ی خه لگی مه دینه! چ زوو بی شه رعیتان بهرپا کرد، به خودا نه گه ر نه مجاره رووبداته وه له ناو ئیو ده دا نانیشم).

پایانی

باسه کانی نامه ی خۆرو مانگ گیران- له سه ر فه رمایشتی مامۆستای عه سقه لانی- چل فه رمووده ی تیا دایه، نیوه یان په یوه ستن واته: موصول، نهو نیوه ی تریشیان بی رشتن، واته: معلقن، سی و دیان له م باسه خۆیدا یاله پێشه وه دووباره بوونه ته وه، پێشه و موسلیمیش (دزمی خوی لی بی) هه موویانی گیرا و ته وه، بێجگه له مانه یان:

۱- (۵۲۹ ت = ۱۰۴۰ ف).

۲- (۵۳۵ ت = ۱۰۵۴ ف).

پینچ بیسترای صه حابه و تابیعیشی واتیادا.

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۳) نامه‌ی کورنوشی قورنابخویندن (کتاب سجود القرآن)

۵۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجْمَ بِمَكَّةَ فَسَجَدَ فِيهَا وَسَجَدَ مَنْ مَعَهُ غَيْرَ شَيْخٍ، أَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصَى، أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى جَنَهِتِهِ، وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا، فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قُتِلَ كَافِرًا). (الحديث: ۱۰۶۷- اطرافه في: ۴۸۶۳، ۳۹۷۲، ۳۸۵۳، ۱۰۷۰). (۴۷۶)

عبداللای کوری مهسعود (دزمای خوای لی بر) فهرمووی: لهمهککه، جاری پیغه مبه ر (دروودی خوندی لهسهر بر) سورمتی (والنجم) ی خویندو کورنوشی تیادا برد، نهوا نهیش کهلهوی بوون لهگه‌ئیا کورنوشیان برد، ته‌نیا پیردمی‌ردی نه‌بی، که‌گوئلی چهو، یالاگوئلی خوئی هه‌لگرت و به‌رزی کرده‌وه بوته‌ویلی و گوتی: پیویست به‌کورنوش ناکانه‌مهم به‌سه، له‌وه‌دوا نه‌وپیره‌می‌رده‌م دی به‌کافری کوژرا. (تاج: ۱/۳۳۲/۸ ز- ۱۱۰ ژ- ۶۵۲ = ش/د/ت/ن).

عه‌سقه‌لانی (دزمای خوای لی بر) دمفه‌رمووی: (له‌تۆله‌ی نه‌وه‌دا که‌کورنوشی نه‌برد به‌بی‌پروایی کوژرا، وادیاره نه‌وانه‌ی که‌له‌ورپۆژده‌دا به‌م بوته‌یه‌وه ته‌وفیق دران بوکرنوش بردن، خودای گه‌وره ئاخر خیری به‌نسیبی هه‌موویان کردووه، به‌پیرۆزی نه‌و کړنوشه، له‌نه‌نجاهه‌موویان موسولمان بوون).

٥٣٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (ص) لَيْسَ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِيهَا. (الحديث: ١٠٦٩ - طرفه في: ٣٤٢٢). (٤٧٧)

ئيبنو عباس (همزای خوابان لى بهى) فهمرمووى: نايه ته كهى سوورمى (ص) له نايه ته دامه زراوه كانى سه جدهى تىلاومت نىيه، له گه ل نه مه يشا كهوا ده ليم، من به جاوى خوم ديومه كه پيغه مبهر (درووى خودى لىسر بهى) كورنوشى تىادا ده بردو ده يفهموو: (نهمه بؤداود سه جدهى ته وبه بوو، واته: كورنوشى ته وبه و زيان، به لام بؤنيمه دوو سه جدهى شوكره، واته: كورنوشى سوپاس).

نايه ته كهش نه مه يه: (و ظن داود انما فتناه فاستغفر ربى وخر راكعاً و اناب) (٢٤/٣٨). (پروانه تاج/ ٣٣١/١).

٥٤٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سَجَدَ بِالتَّجْمِ، وَسَجَدَ مَعَهُ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ). (الحديث: ١٠٧١ - طرفه في: ٤٨٦٢). (٤٧٨)

ئيبنو عباس (همزای خوابان لى بهى) فهمرمووى: پيغه مبهر (درووى خودى لىسر بهى) له دواى نايه ته كهى كورنوشى سوورمى (والتجم) هوه، كورنوشى برد، موسولمانه كان و هاوبه شپه يداكه ره كان و جنوكه و ناده ميزاد، نه وهى له وى بوو هه مويان كورنوشيان بردله گه ليا، ته نانهت قاو داكه وت كه خه لكى مه ككه سه رجه م موسولمان بوون!).

٥٤١- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَعَمَ اللَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (وَالْتَّجْمِ) فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا. (الحديث: ١٠٧٢ - طرفه في: ١٠٧٣). (٤٧٩)

زهیدی کوری سابت (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: سورمتی (والنجم) م دهورکردهو
 بوپیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بی) کورنوشی تیادانهبرد. (تاج/۱/۳۳۴ = ز-۱۱۱ ژ-۶۵۸ =
 ش/د/ت/ن).

۵۴۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ (رحمه الله) قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَرَأَ (إِذَا
 السَّمَاءُ انشَقَّتْ) فَسَجَدَ بِهَا. فَقُلْتُ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَلَمْ أَرَكَ تَسْجُدُ؟ قَالَ: لَوْ لَمْ أَرَ
 النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ لَمْ أَسْجُدْ. (الحديث: ۱۰۷۴). (۴۸۰)

نهبوو سهلهمه (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: نهبوهورمیرم دی سوورمتی (إِذَا
 السَّمَاءُ انشَقَّتْ) خویندو کورنوشی قورنانخویندنی تیادا خویند، پیم گوت:
 نهوه نه م کورنووشه چی بوو؟ فهرمووی: (نهگهر بهچاوی خوّم پیغهمبرم
 نهدیبايه كهلهناو نه م سورتهداکورنووش ببا کورنووشم نهدهبرد).
 (ت/۱/۳۳۳-۱۰ ش/د/ن).

۵۴۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ فِيهَا، السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَكَسْجُدُ، حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَوْضِعَ
 جَبْهَتِهِ. (الحديث: ۱۰۷۵- طرفاه في: ۱۰۷۶، ۱۰۷۹). *

نیبنو عومهر (رمزی خویان لی بی) فهرمووی: گهلی جار پیغهمبر (دروودی
 خودی لسمبر بی) كهنهو سورتهانهی بؤدهخویندین كهکورنوشیان تیادایه، خوئی
 کورنوشی دمبردو نیمهش کورنوشمان لهگهلیدا دمبرد، تهنانهت لهبر زوری
 عهشاماتهكه هندیكمان جیگههی دهست نهدهكهوت ههتا لهكاتی کورنوشهكهدا
 تهویلی لهسهر دانئ. (ت/۱/۳۳۰-۲ ز-۱۱۰ ژ-۶۴۶ = ش/د).

(۴۷۹) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: سجود التلاوة، رقم: ۵۷۷ = ۱۲۹۷،
 ۱۲۹۸.

(۴۸۰) أخرجه مسلم في الصلاة (عینی/۱۰۵/۷-۱۰۹). المترجم = ۱۲۰۴-۱۲۰۶.

پایانی

ماموستا عهسقه لانی (رمزی خوی لی بی) دهفهرمووی: باسه کانی نامه ی کورنووشی قورئانخویندن پازده فهرمووده ی تیادایه، دوانیان بی رشتن (موعه لله قن) نو فهرمووده یان دووبارمن، پوخته که یان شهنش فهرمووده ن، موسلیمیش (رمزی خوی لی بی) هه موویانی گیراوده توه جگه له مانه :-

۱- (۵۳۹ ت = ۱۰۶۹ ف).

۲- (۵۴۰ ت = ۱۰۷۱ ف).

۳- (۱۰۷۷ ف. برپوانه تاج/۱/ ۲/۳۳۵).

حهوت بیستراو (ئه سه ر) ی صه حابه و که سانی تریشی واتیا، به لام بیستراو ده کان له ته جریده که دا نین.

تییینی:

زهیدی کوری سابیتی ئه نصاری له صه حیجی بوخاریدا ههشت فهرمووده ی هیه، خه زره جیه، زهید نوو سه ری سرووش بوو، له سه رده می پیغه مبه ردا هه موو قورئانی له بهر بوو، به فهرمانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) زمانی جووله که فی ربوو به پازده رۆژ، که پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) کاغه زی دهنووسی بۆیان زهید بۆی دهنوسین، که کاغه زیشیان ده هات زهید ده یخوینده وه بۆ پیغه مبه ر (بر: تاج/۵/ ۱/۳۳۱ = تاج- ۴ ز- ۹۴ ز- ۳۶۸۴ ج- ۴).

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۴) باسه کانی کورت کردنه وه ی نویتژ (أبواب تقصير الصلاة)

۵۴۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا يَفْضُرُ. (الحدیث: ۱۰۸۰ - طرفاه فی: ۴۲۹۹، ۴۲۹۸). (۴۸۱)

ثیبنوعه باس (همزای خوابان لسن بن) فهرمووی: سائی نازاد کردنی شاری مهککه، پیغهمبه ر (دروودی خودای لهسمر بن) نوژده شهو لهمهککه مایهوه، لهوماویهدا نویژی کورت دهکردهوه. واته: نویژه چوارینه کانی دهکرد بهدوورکات. (ت/۱/۴۴۷/۳ = ز ۱۵۵ ژ ۸۹۱).

۵۴۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ، فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ، حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ. قُلْتُ: أَقِمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا؟ قَالَ: أَقِمْنَا بِهَا عَشْرًا. (الحديث: ۱۰۸۱- طرفه في: ۴۲۹۷). (۴۸۲)

یهحیای کوری نهبو ئیسحاق فهرمووی: ئه نهس (همزای خوی لسن بن) فهرمووی: لهحهجی مال ئاواپی دا، لهخزمهتی پیغهمبه ردا (دروودی خودای لهسمر بن) لهمه دینهوه چووین بو مهککه، نیت هر دوو رکات دوو رکات نویژه چوار رکاتی یهکانی دهکرد ههتا گهراینهوه بو مه دینه، گوتم به نه نهس: لهمهککه هیچ مانهوه؟ فهرمووی: ده شهو لهوئ ماینهوه. (ت/۱/۴۴۷/۲ = ز ۱۵۵ ژ ۸۹۰ = ش/د/ت/ن).

۵۴۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنَى رَكْعَتَيْنِ وَأَبْيَ بَكْرٍ وَعُمَرُ، وَمَعَ عُثْمَانَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ، ثُمَّ أَتَمَّهَا. (الحديث: ۱۰۸۲- طرفه في: ۱۶۵۵). (۴۸۳)

ئیبنو عومهر (همزای خوابان لسن بن) فهرمووی: لهحهجی مال ئاواپی دا، لهمینا، لهروژهکانی جهژنی قورباندا، لهگهل پیغهمبه رخوی و لهگهل ئه بووبه کرو عومه ردا، لهکاتی جینشینى خویاندا، نویژه چوار رکاته کانمان بهدوو رکات دهکرد، واته: کورتمان دهکردنهوه لهجیاتی چوار رکات دوو رکاتمان دهکرد، کهئهم کرداره لهزاراوی شهرعی پیروژداپی دهوترئ (قصر الصلاة الرباعیه).

(۴۸۲) اخرجہ مسلم فی صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة المسافرين..رقم: ۶۹۳ = ۱۵۸۴.

(۴۸۳) اخرجہ مسلم فی صلاة المسافرين وقصرها، باب: قصر الصلاة بمئى، رقم: ۶۹۴ = ۱۵۸۸.

و دهه روهها له گهڵ عوسمانیشدا له سه رهتای فه زمانه پوا ییه کهیدا به هه مان چه شن ده مان کرد، به لام عوسمان له دوا یی دا چوار رکاتی ته وای ده کردو له مینا نو یژی کورت نه ده کردوه. (تاج: ۱/ ۴۴۸/ ۴ - ز: ۱۵۵ - ژ: ۸۹۲ = ش/ ن).

۵۴۷- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) آمَنَ مَنْ كَانَ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ۱۰۸۳ - طرفه في: ۱۶۵۶). (۴۸۴)

حاریسه ی کوری وهب (رمزای خوای لی بی) فه مووی: له حه جی مال ناوای دا، له پۆژه گانی مینادا، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) نو یژه چوار رکاتییه گانی کورت ده کردوه و به دوو رکات بو ی ده کردین، له و کاته شدا دنیا زور هیمن و نه مین بوو، نه وه ی بلایی ترس له دوو ژمن پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) نه یبوو، که واته: کورت کردنه وه ی نو یژ په یوه ندی به تر سه وه نییه، وه ک گه لی له زانا کان واده فه رموون. (ب روانه: حاریسه بن وهب/ الاستیعاب/ ابن عبدالبر).

حاریسه ری کوری وهب خوزاعیه، برای دایکی عوبه یدیلای کوری نیامی عومه ره، له سه حیه یین دا چوار فه رمووده ی هیه، له بو خاریدا چوار فه رمووده ی هیه (رمزای خوای لی بی).

۵۴۸- عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: صَلَّى بِنَا عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فَقِيلَ ذَلِكَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَاسْتَرْجَعَ، ثُمَّ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ؛ وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ، وَصَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ، فَلَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكَعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ. (الحديث: ۱۰۸۴ - طرفه في: ۱۶۵۷). (۴۸۵)

(۴۸۴) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة المسافرين.. رقم: ۱۵۹۶.

(۴۸۵) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: قصر الصلاة عيني، رقم: ۱۵۹۴.

کاتی قسه یان بۆئیبنو مه سعود کرد: که ئیمامی عوسمان له کاتی حه جا، له پوژانی ره جمی شهیتانا له مینا نوێزه چوارینه کان کورت ناکاته وه، به لکو به چوار پکاتی ته واو بهرنوێژی نوێژی نیوهرپووه عه سرو خهوتنان بۆ موسولمانان دهکا، ئه مهی پینا خووش بوو، چونکه شتی وا به پێچه وانهی باستره وهیه، بۆیه فهرمووی: (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ). واته: شتی واکاره ساته، نینجا فهرمووی: (له م پوژانه دا له میناله گهل پێغه مبهردا له سه ر ده می خویداو، له گهل نه بو به کردا له سه ر ده می جینشینی خویداو، له گهل عومه ردا له سه ر ده می جینشینی خویدا، هه ریه کێ له م نوێزه چوار پکاتی هه مان به دوو پکات ده کرد، خۆزگه م له م چوار پکاته ی که ئیستا له سه ر ده می جی نشینی عوسماندا ده یانکه م دوانیان گیرا ده بوو، ئیتر به سم بوو!).

۵۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا يَجِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ). (الحديث: ۱۰۸۸). (۴۸۶)

ئه بو هورمهیره (پهزی خوی له بی) فهرمووی: پێغه مبهر (دروودی خودی له سه ر بی) فهرمووی: (ئه وژنه ی باوه ری ته واوی به خوداو به پوژی دوا یی هه یه، دروست نییه بۆی که به بی که سیکی خۆی بجی بۆ سه فه ری، که پوژم ری ی، یازیتر دوور بی).

له سه فه ردا نوێژی شیوان کورت ناکرێته وه

۵۵۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ يُؤَخِّرُ الْمَرْبَ فَيُصَلِّيْهَا ثَلَاثًا، ثُمَّ يُسَلِّمُ، ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يَقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيْهَا رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ يُسَلِّمُ، وَلَا يُسَبِّحُ بَعْدَ الْعِشَاءِ، حَتَّى يَقُومَ مِنَ جَوْفِ اللَّيْلِ. (الحديث: ۱۰۹۲). (۴۸۷)

(۴۸۶) اخرجه مسلم في الحج، باب: سفر المرأة مع محرم إلى حج وغيره، رقم: ۱۳۳۹.

(۴۸۷) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز الجمع بين الصلاتين في السفر وفي

الحج، باب: الإفاضة من عرفات إلى المزدلفة، رقم: ۷۰۲ - ۱۶۲۵.

ثیبنو عہمہر (ہرمزای خویان لئ بئ) فہرمووی: لہسہفہردا سہرنجی پیغہمبہرم دہدا، ئەگەر پەلە ی روشتنی بواپە، نوپژری شیوانی دواوەخست، لەپاشا سی رکاتی تەواوی نوپژری شیوانی دەکردو سلاوی دەداپەو، ئیتر بەبی دواخستن نوپژری خەوتنانی دادەبەستو بەدووورکات دەیکردو سلاوی دەداپەو، پیغہمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) لہسہفہردا لەپاش نوپژری خەوتنانەو نوپژری سووننەتی نەدەکرد، هەتا نیوەشەو هەل دەسا بۆشەونوپژ! .

باسی کردنی نوپژری سووننەت بەسواری وڵاخ بارووشی لەرووگەنەبی

۵۵۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي التَّطَوُّعَ وَهُوَ رَاكِبٌ فِي غَيْرِ الْقِبْلَةِ. (الحديث: ۱۰۹۴). (۴۸۸)

جابیری کوری عەبدوڵلا (ہرمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: جاران پیغہمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) بەسواری وڵاخ نوپژری سووننەتی دەکرد، جاری وادەبوو رووشی لەرووگە نەبوو (تاج/۱/۲۱۴/۱ ز-۵۴ ژ-۳۹۳ = ش/د/ت/ن).

کردنی نوپژری سووننەت بەسواریی کۆنەریژ

۵۵۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) صَلَّى عَلَى حِمَارٍ وَوَجْهُهُ عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ؟ فَقِيلَ لَهُ: تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَقَالَ: لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَهُ لَمْ أَفْعَلْهُ. (الحديث: ۱۱۰۰). (۴۸۹)

ئەنەسی کوری شیرین (ہرمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: ئیمامی ئەنەس (ہرمزای خوی لئ بئ) کە لە شام گەراپەو، چووین بە پیریەو، بۆ پێشوازی، لە شویئێ بە خزمەتی

(۴۸۸) لم يوافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۲/۶۸۷-خاتمة)- المترجم.

(۴۸۹) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز صلاة النافلة على الدابة في

السفر: ۷۰۲ = ۱۶۱۸.

گه‌یشتین پیی ده‌لئین عه‌ینی ته‌مر، ته‌ماشایم کردبه‌سواری گویدریژئی نوویژئی سوونه‌ت ده‌کا، پرووی له‌لای چه‌پی قیبله‌وه‌یه، ئاله‌ملایه‌وه، منیش عه‌ریم کرد: ده‌بینم نوویژئی سوونه‌تت کرد، که‌چی پرووت له‌پروووگه نه‌بوو؟ فه‌رمووی: (ئه‌گه‌ر بۆخۆم پیغه‌مبه‌رم به‌چاوی خۆم نه‌دیبا‌یه، که‌له‌سه‌ر ئه‌م شی‌وه‌یه نوویژئی سوونه‌تی ده‌کرد، ئه‌مه‌م نه‌ده‌کرد!).

رافه‌ و شیک‌کردنه‌وه: ئه‌م به‌هرانه له‌م فه‌رمووده‌یه و درده‌گیری:

۱- کرداری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بئ) وه‌ك، گوتاری، به‌بئ سی‌ودوو، ده‌بئ به‌به‌لگه‌ بۆوه‌رگرتنی برپار، واته‌: کرداری ریك وه‌ك گوتاری سه‌رچاوه‌ی برپاره.

۲- نوویژئی سوونه‌ت، گه‌رچی نوویژخوین پرووشی له‌پروووگه نه‌بئ، به‌سواری و لاخ و خۆش‌رو و ماشین و فرۆك و شه‌مه‌نده‌فه‌رو پاپۆرو مووشه‌ك و با‌ئۆن، له‌سه‌فه‌ردا دروسته‌.

۳- نوویژخوین له‌سه‌ر جیگه‌یی نوویژ بخوینی، که‌پییسی تیابئ، نوویژه‌که دروسته‌، به‌مه‌رجئ پیسیه‌که لیئ نه‌که‌وئ، چونکه و لاخ که پیغه‌مبه‌ر خۆی نوویژئی به‌سواری پش‌تی کردوو، له‌پییسی به‌ده‌رنییه، هه‌ر هیج نه‌بئ ده‌روازه‌کانی له‌شی پیسییان پیوه‌هیه.

شت شت یاد ده‌خاته‌وه:

له‌یادمه‌ سائئ شیخ موحه‌مه‌دی قه‌رده‌اغی خه‌تیبی مزگه‌وتی گه‌وره‌ی سلیمانی (ره‌حه‌متی خ‌وای لی بئ)، بۆنه‌قلی وتارو نوویژئی هه‌ینی، سه‌ری میکرو‌فونه‌که‌ی، به‌ده‌رزیه‌کی سنجاق دابوو له‌قه‌راخی یه‌خه‌ی جبه‌که‌ی.

جابه‌ندئ لۆکه‌به‌سه‌ر ئه‌مه‌یان کرد به‌مه‌هانه‌یی له‌دژی خه‌تیب، گوا‌یه: ئه‌و میکرو‌فۆنه‌ به‌سه‌راوه‌ به‌وا‌یه‌ریکه‌وه، که‌ئه‌و سه‌ره‌که‌ی به‌سه‌راوه‌ به‌چه‌ن دارته‌لیکه‌وه، که‌خواه ناخواه پیسی وا له‌بن یه‌کئ له‌ودارته‌لانه‌دا، شتی وایش نوویژ پووچ ده‌کاته‌وه!

دەورو بەری سالی ۱۹۵۵ بوو، عیراق سەر جەم لە ئیستا زیاتر، وەك مەنجه‌لی
سەر ئاگر دەكوڵا، لە مزگەوتی بنتەبەق مەلا مستەفای زەلمی، ئیجازە ی
مەلایەتی دا بە یەكێ لە فەقێ مەلا باشەكانی خۆی، ئەوسا بابوو، بەم
بۆنە یەوێ ئاھەنگێکی قەشەنگ دەگێڕا، خەلکی گەرەك و گشت مەلا و فەقێ و
پیاوما قوولانی شارو قازی و فەرمانبەرانی میری بانگ دەكران، كۆمەڵی و تاری
جوړاو جوړ دەخویندرانەو، شەكراو دەخورا یەو، ئیجازە نامە یەكی پیرۆز
دەخویندرایەو، ئەوجا قازی، یامەلا باشی، یاگەورە پیاوی، میژەر و جبە ی
لەبەر فەقێ ئیجازە پێ دراوێكە دەكرد، ئیتر فەقێكە دەبوو بە مەلا و كوڵای
بەژیانی فەقێ یەتی دەھێنا.

ھەندێ كەسیش وەك كەلەشیری ناو دخت خۆی تی ھەل دەقورتاند، ئەم
جوړە كۆبوونەوێ بە ھەل دمازی، بۆ پڕوپاگەندە بوودەستەو بەستە ی خۆی،
ھەل ئەسا بە قاچاخی و وتاریکی دەدا!

جاكاك موحەمەدی مامۆستا مەلا عبدولكەریم و من یەكێك بووین لەم
لاكوتانە! قەسەكانی من گەرچی كال و كرج بوون، بەلام چونكە بەیان حالی
رووداویكی تالی رەق و زەق و ناحەقبوون، ھەتا ئیستایش لە ناو مەلا و فەقێكانا
سەدای ھەرمایە، پالفتەكەیان ئەمە بوو:

(... بەناوی ھەموو فەقێكانی ناوچەكەو، بیزاری لەحالی شەری خۆمان
دەردەبڕین، لەبەر ئەوێ داوا لەكار بە دەستان دەكەین، كە قوتابخانە ی ئایینی مان
بۆ بكەنەو، ھەتا كە ی ئێمە ی واریسانی پێغەمبەرمان، وەك سۆالکەر و شوان
گاوان، ئیواران مائەو مال نان بچنینەو بەرێزان! ئیوێ ھەموتان بەتەل و
وا یەركارە باتان راكێشاوێ بۆ ناو مائەكانتان، ئێمە بەرپۆزی نیوەرپۆ، بەئاوینە
شەوقی ھەتاو رادەكێشین بۆ ناو حوجرەكانمان، چونكە نەكارە بایان تیا دایە،
نەرۆشنایی، بەشەویش لەبەر پڕوناکی چرای كوڵان دەخوینن! گوتیشم:

ئەو دەبۇ (مەجلىس عىلمى) شەرمى لەخودا ناكەن، لەكاتى تاقىکردنەو دە تەعیندا، بەس سەیری دیاری و دەسەنەو واسیتەو جل و بەرگ و کورەمەلایى دەكەن، گوئ بەزانست و مەلایەتى نادەن، مزگەوتەکانیان پەرکردو لەمەلای نەزان، باری و شترئ لۆكەیان لەسەر ناو، بەلام بەقەد حوشترئ عىلمى یان پئ نییە... سەرە واوی وەحە لەورگیانا نییە.. خەلگە بۇ خوا بەشایەت بن رۆژ رۆژی زانست و شەهادەت، باوی بارە لۆكە بەسەرچوو..!)

كاكە حەمەش لەبارەى زەمىكى خەستى چەرو پەرى بەنداوى دوكان و دەر بەندیخانەو شانى پیا کرد... گوايه:

(... ئەم بەنداوانە بۇ ئەو دروست دەرکێن، کەبێن بەبنکەى سەربازى ژێر دەریایی ئەتۆمى! ئەمەریکای جیهاڤۆر دەیهوئ و لاتەكەمان بکا بە پیگەى ئەتۆمى لەدزى یەكێتى سوڤیٲ، کەباوکی گەلانە، پاسەوانى ناشتى یە، .. دەى ئیمە چۆن رازى دەبێن، کە لەخاکی ئیمەو هێرش بېریتە سەر رزگارکەرى مەروڤایەتى، بپرووخی سەددى دوكان و دەر بەندیخان! بمرئ ئەمەریکا، بزی .. و..!). ئەمە پوختەى وتارەكەى حەمە بوو . مامۆستا مەلا مستەڤای سەڤووت هەبوو ، مەلایەكى زیرەكى پۆشنبیر بوو ، ووتار بپزێكى جوان بوو ، بەلام بەقەد عەققاد رقى لە كۆمەنىست بوو ، كۆمەلئ مەلای تریش هەبوون، بەقەد دەرویشئ ناگیان لە رۆژ نەبوو، لەم جۆرە كۆرانەدا چاویان لەبیریاری مەلای سەڤووت بوو، كوێرانە دواى دەكەوتن، جا سەڤووت لەم قسانەى (حەمەى مەلا) توورە بوو، بەمەلا مستەڤای زەلمى گوت: (مەلا مستەڤا! ئەمە ئاھەنگى ئیجازە وەرگرتنى فەقئ یە، یا مینبەرى وتارى ئیستگەى مۆسكۆیە..) ئەوجا گوتى:

(خەلگە! بۇ خواتان پئ دەلیم؛ ئەم بیرو باومرە پيسە بەنگ و تلایكى گەلانە، یەكەم كۆماری نەتەوايەتى كورد لەمەهاباد، رزگارکەرى مەروڤایەتى، باوکی گەلانى جیهان بەچەند تەنەكە یەك نەوت فروشتى، بەچاوى خۆتان دەبێن

كەئەم شىن و شەپۇرۇ گا قۇرەيان لەبەرچاۋى رەشى گەلان نىيە، بەلگۈۈ بۇ
 ھەرىسەى نەۋتە، لەپراستىدا دانىشتن لەكۆرى وادا، با لەناۋ مزگەوتىشا بى،
 كەحەقىقەتى تيا ئاۋەژوۋ دەكرى تاۋانە.. ئەمە مزگەوتە يا خەلىيەۋ شانەى
 كۆمەنىستە..) يا شتى لەم بابەتەى گوت، مەلا عبداللەى بىژۋەىى ھەبوۋ
 سۆفى شىخى بيارە بوۋ، لە خزمەت مامۇستا مەلا عبدلكەرىمى بيارەدا
 دانىشتىبوۋ، تاباسى بيارەى بۇ بكا، كەگۈىى لەم كەينو بەينە بوۋ، بەحەمەى
 فەرموۋ: ئەم سەگبابە كىيە ئادەى بەشەق بىكەنە دەرودە!

ئەۋجا سەفۋەت كۆرەكەى بەجى ھىشت، كۆمەلەكەيشى يەكسەر بەدەم
 جنىۋ دانەۋە كۆرەكەيان چۆل كىرد، ھەيان بوۋ دەىگوت: مچە زەلمى تۆ
 لەمەت جى؟! تۆ لەم ملەقووتىەت جى!؟

ئەۋ رۇزگارە لەئىستامان خراپتر، مەردوم چەۋاشە كرابوون، شارى سلىمانى
 دەتگوت گرگانە، جەماۋەر بەدەنگى دەھۆلى دوور بەتەۋاۋى تەفرە درابوۋ،
 ھەتا گەرەكەكانى ناۋى نامۇيان لى نرابوۋ، ۋەك: كۆرىا، مۆسكۆ، فیتنام.. تاد،
 داخەكەم ئىستائىش ھەندى كورد بەناۋى كوردى ددانىان ئال دەبىتەۋە، ئاشق
 بەناۋى بيانىن، ۋەك: حەماس و دىر ياسىن، ئەۋ ھەمكە گوندو شارۋچكە
 پىرۋزانەى كوردستان، كەقەلاچۇكران، ھىچيان شايانى ئەۋەندىن، كەبنكەۋ
 مەلئەندەكانى ئەۋانىان بەناۋە ناۋ بىرى!

ۋەكى تىرىش كۆمەللى مەلاى تىرى نىشتامىنەروەر ھەبوۋ، زوربەيان
 لەژىرەۋە پارتىۋ شتى تىرى ۋابوون، بەدزىيەۋە بەخۇيان دەگوت: عولەماى
 ئەحرار، زۆربەى فەقىكانى ئەۋ سەردەمە تەفرەدراۋى ئەم گوروپە بوون،
 چونكە بەخەيال ۋەك خەۋى خۇش مژدەيان دەدا كەبەزوۋىى لەسەر دەستى
 ئىشتراكىيەتدا (بەھەشت دىتەۋە بۆسەر زەۋى..) لەھوتافكىشاندا
 دەيانفەرموۋ: (.. سۆسىالىستى رپىرەۋمانە، ئەبو زەر پىشپەۋمانە !!) بە
 ئەبوۋدەرى غەفارىيان دەگوت: ابوالاشتراكىە!

من خۇم يەككى بووم لە بە تەلەبوانى ئەم تاقمەيە، بەلگەيشم ئەم
 شتانەيە: بەشدارىم دەكردلە (دەنگى فەقى) دا، پۇژنامەم بە قاچاخى دەخوئندەو
 ، لە قاخانەى حەمەرەق بە بەرگى فەقىيەتتەيەو بە سەرى پروت دادەنىشتم
 ، دەچووم بۇ سىنەما، گويم لە رادىو دەگرت،!! هاموشوئى باخى گشتىم دەكرد،
 هاوبەشى موسابەقەو پېشپىرگىو وەرزشم دەكرد، قىزە سەرم درىژ دەكرد، دەى
 ئەگەر ئەمە حورىيەتو سەربەستى نەبى دەبى سەربەستى جى تىرى؟!

مامۇستا مەلا سەى غەفوور ھەبوو، مەلاى مزگەوتى سەى حەسەن بوو،
 مروققىكى زاناودانا بوو، لە سەرگوروپى زانايانى سەربەست حلىب دەكرا، لەم
 كاتەدا بەوردى سەرنجى ئەم قلىمەى دەدا، جاكاتى سەفوت وپپەرەكەى
 كۆپرەكەيان بەجى ھىشت، بە دەنگىكى بەرزى كارىگەر، كە ھەموو لايى گوئيان
 لى بى، بە سەفوت و دەستەكەى گوت: (وَأَمَّا زُوا الْيَوْمِ آيَهَا الْمَجْرُمُونَ!).

ئىتر كۆپرەكە بوو بەكۆرى (بىزى و بىرى و بىروخى!) من كاتى گەرپامەو
 چووم بۇ خزمەتى مامۇستا مەلا ئەسەدى مەحوى (رەھمەتى خوائى لى بىت)، گويم لى
 بوو حاجى عەلى خەلىفە بەپەرۋشەو دەنگوباسەكەى بىتەبەقى بۇ
 دەگىرپايەو، دەيگوت: (.. قوربان! دەرەگا كە و تۆتە ناو مەلاكانىشەو،
 ھەيانە مۇسكو بەقىبلەگا دەزانى، فەقى سىسەلەكەى لاي تۆيش لەوانە..
 رەنگ بى ئىستا گىرابى، ئاى خۇ ئەو تە ھاتەو..) مامۇستايىش فەرمووى:
 فەقى نوورى چاپەكە گەر مە چاپى بۇ خۇت تىكە..).

قەت قەت مەبەستم لەم قسانە تانە نىيە، لەمردو ويا لەزىندو، خوا
 ياربى من لەشتى واو دەورم، مەبەستم خزمەتە، كەبىكەم تا ھەل لە دەستە،
 چونكە لەزۇر رۇشنىران دەبىستەمەو، كە ئەم جۇرە يادگارەنە زۇر بەسوودن،
 بەتايبەت لەم جۇرە بابەتانە كەو كە ئاوينەى ئەو كاتەيە وان.

جا ھەر لەم بابەتەيە ئەم چەند يادگارەنە:

مامۆستا شیخ ئەمجەد زەھاوی و شیخ صەوواف ھاتن، شەو لەنادی موومزەفین بوون، من و مەلا کەریمی گوڵپی و چەند فەقییهکی تر، دینیمان کردن، سکالای حالی خۆمان لەلاکردن، داوای یارمەتیمان لی کردن بۆ کردنەوێ فێرگە ئایینی، ئامادەیی خۆمان دەربری بۆ بەشداری کردن لەغەزای جەزائیدا.

جاری لەسەردەمی عومەر عەلی دا^(٩٠) و دزمانم مەلیک، یا پیاویکی گەورە ھات، ئەرزەو ھالمان دا پی ی، بۆ کردنەوێ قوتابخانەی ئایینی، لەسەر کۆیان کردینەو، لەئەنجاما من لەگەڵ بارچاوەشیکا لەسەر مەسەلەکە دەمان تێک گیرا، منیان گرت: فەقی غەفووری کانی سپی کەیی و فەقی رەووفی شەنەخسەیی و فەقی کەریمی سیئەلانی چوون بۆ خزمەتی قازی شیخ محەممەدی خال، گوتیان: قوربان! فەقی نوری لەسەر مەدرەسە گیراوە، کردوویانە بە شیوعی لەسەر قسەیی حەق، قازی تەشریفی ھات، ھەر لەیادە بەمۆعاون سەرای فەرموو: (ئەمانە ئەھلی عیلمن، سبەینی دینە جیگە ئیمە، بەچاوی سووک تەماشایان مەکەن..) ئیتر بەریان دام.

ئای دنیا! ئیستا لەم میژوویدا (١٩٩٩) فەقی نوری، بەرھەمی ئەو کۆششە دەرورپتەو، لەپەیمانگە ئیسلامی کوردستان وانەبێژە، دەرەس بەفەقی دەلیتەو، خواپە! ھەموو ئاواتیکمان ئاوا بەینیتەدی و بیت و فەر بخەیتە ئەم فێرگە ئیسلامیانە. ئامین. خواپە! بەرھەمەتی خۆت نمونەیی ئەزھەری شەریف لەم کوردستانەدا زۆربەکی. ئامین.

وەرگێڕ/ نوری فارس ھەمەخان - ١٩٩٩/٥/٣٠

(٩٠) ھەک دزمانین پێرۆز خانی دایکی خولە پیزە بانگ کرا بۆشاھەتی دان لەسەر عومەر عەلی، بۆ مەحکەمەیی شەعب لەبەغدا، تەلەفیزۆن قسەکانی میمی پێرۆزی نەقل کرد، ھەر لەیادە کە ھەک ئۆنکی کوردی ئازای گوساغ بەعومەر عەلی گوت: ھەک ماڵ و مائەت بە قاوورمە بێ ھەک جەرگی مەنت دا بەتەنورەو، جالەباش پێرۆزگاری نزاکەیی مەیم پێرۆز گیرابوو، خۆم بەچاوی خۆم لە مزگەوتی ئیبراھیم بەگ، لەکەر کووک تەرمی عومەر عەلی و ژنەکەیی و دوو مائەیم بینی، لەپێگەیی بەغا وەرگەراوون، بوو بوون بەقاوورمە. راستە کە دوعای مەزڵۆم رەت ناییتەو (وەرگێڕ).

نه کردنی نویژه سوننه ته کانی پاش و پیش فہرزه کان

۵۵۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَقَالَ: (صَحِبْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ وَقَالَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةً (الحديث: ۱۱۰۱) (۴۹۱).

ئیبینوعومەر (رمزی خواہان لى بى) ددفعہرموئ: بۆخۆم زۆر لەخزمەت پێغەمبەردا بووم، نەیم دیوہ کە لەسەفەردا نوێژی سوننەت بکا، وەلحال خودای یادمەزنیش ددفعہرموئ: (لقد كان لكم في رسول الله أسوة)؛ پێغەمبەری خوا سەرمەشقی جوانە بۆ ئێو، لەهەموو کاریکتانا پەیرەوی بکەن).

رافە و شیکردنەوہ:

بەپێی ئەم فەرموودەیە لەسەفەردا نوێژە سوننەتەکانی پاش و پیشی فەرزەکان ناکرێن. بەلام زۆربەی زاناکان ددفعەرموون: لەسەفەریشا نوێژخوێن ئارەزووی خۆیەتی، بۆی هەیه هەموو جۆرە سوننەتی بکا، بۆی هەیه نەیانکا.

نوێژی سوننەت لەسەفەرا

۵۵۴- عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَلَّى السُّبْحَةَ بِاللَّيْلِ فِي السَّفَرِ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ. (الحديث: ۱۱۰۴) (۴۹۲).

عامیری کوپی رەبیعە (رمزی خوی لى بى) ددفعەرموئ: لەسەفەردا لەخزمەت پێغەمبەردا (دروونی خودای لەسەر بى) بووم، دیوہ بەشەو شەو نوێژی دکرد، جاری دیم

(۴۹۱) اخرجہ مسلم فی الصلاة (عینی/۱۴۴/۷-۱۳۵) المترجم).

(۴۹۲) اخرجہ مسلم فی الصلاة (عینی/۱۳۷/۷-۱۲۷) المترجم = ۱۶۱۴.

به سواری و لاخه کھی، به دهم ریوه شه و نویژی ده کرد، و لاخه کھی روی له هه رلایه ک بوایه، مه بهستی نه بوو به مهرجی به ره و نهو جیگه بر و شتایه که مه بهستی بوو (بروانه تاج: ۲۱۴ / ۱ / ۲ / ۳ = ز- ۵۴- ۳۹۳).

رافه و شیکردنه وه:

عامیری کوری ره بیع (رهزی خوی لئ بئ) یه کیکه له موسو ئمانه هه ره پئشینه کان، له گه ل ژنه که یدا کۆچی کرد بو حه به شه، له پاشا کۆچی کرد بو مه دینه، به درییه، له گشت غه زاکانی تری پیغه مبه رد (دروودی خودی له سمر بئ) به شداری کرد وه دوو فهرموده ی له سه حیحی بوخاری دا هه یه، له کاتی ئازاوه کھی سه رده می عوسماندا (رهزی خوی لئ بئ)، عامیر (رهزی خوی لئ بئ) شه وی هه لده ستی بو شه و نویژ، له پاش شه و نویژ ده کھی ده خه و یته وه جادی نه خه وی، پی دی ده لئ ن: هه لسه له خودا بپار پیره وه، که له م ئازاوه یه په نات بدا، هه ره وه که به نده باشه کانی خوی ئ په ناداوه، نه ویش هه لده ستی ته وه و نویژ ده کاو نزاده کا، جاله پاشا نه خوش ده که وی، ئیتر له مال دهر ناجی تائه و ساته ی ته رمه کھی ده به ن بو گۆرستان. جه ند قسه یی له سائی وه فاتی کراوه، رهنک بی سائی سی و حه وتی کۆچی، کۆچی دواپی کرد بی، رمزاو ره حمه تی خوی گه وه ی ئ بئ.

کۆکردنه وه ی نویژی شیوان و خه و تنان له سه فهردا

۵۵۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَبْرٍ، وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ). (الحديث - ۱۱۰۷) (۴۹۳).

ثیبنو عه باس (رهزای خوابان لږ بڼ) فهرموی: یاسای پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بڼ) واپو،
 نه گهر له سه فهدا بوايه، نویژی نیوهرؤ و عه سري پیکه وه کؤده کرده وه،
 وه نویژی شیوان و خه وتنانیشی پیکه وه کؤده کرده وه (ش/ تاج/ ۱/ ۴۴۹ = ز- ۱۵۶-
 ژ- ۸۹۵).

کردنی نویژ له سه رلا

۵۵۶- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَتْ بِي بَوَاسِيرٌ، فَسَأَلْتُ
 النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: (صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ
 فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ). (الحديث: ۱۱۱۷).

عیمرانی کوری حوصهین (رهزای خوی لږ بڼ) فهرمووی: مایه سیریم بوو،
 له پیغمبرم پرسى (دروودی خودی لسمه بڼ): نه گهر مروقی ساغ به دانیشتنه وه نویژی
 سوننه ت بکا چونه؟ فهرموی: نه وهی به پیوه نویژ بکا نه وه خیرتره، به لام
 نه وهی به دانیشتنه وه بیکات نه وه نیوهی پاداشی راوه ستاوی بوه هیه، وه نه وهی
 به راکشانه وه بیکات نه وه نیوهی پاداشی دانیشتوی بو هیه. وه له باره ی
 نویژی نه خوشیه وه لیم پرسى، فهرمووی: نه گهر ده توانی به پیوه نویژ بکه،
 نه گهر ناتوانی نه وا به دانیشتنه وه بیکه، خو نه گهر به دانیشتنه وه نه ت توانی
 نه وا به ره و قیبله له سه رلا نویژ ه که ت بکه، چ فهرز بڼ چ سونه ت، له کاتی
 نه خوشیدا، چونکه مه هانای ره وای هیه به هو ی دانیشتن یا پالکه وتنه وه
 پاداشی که م ناکات. (تاج: ۱/ ۵۰۶ = ز- ۸۵- ژ- ۹۹۵).

کردنی نویژ هندیکی به دانیشتنه وه و هندیکی به پیوه

۵۵۷- عَنْ عَائِشَةَ، أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّهَا لَمْ تَرَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ حَتَّى أَسَنَّ، فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا، حَتَّى

إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ، فَقَرَأَ نَحْوَاً مِنْ ثَلَاثِينَ آيَةً أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً، ثُمَّ رَكَعَ. (الحديث: ۱۱۱۸ - أطرافه في: ۱۱۱۹، ۱۱۴۸، ۱۱۶۱، ۱۱۶۸، ۴۸۳۷).

وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي رِوَايَةٍ: (لَمْ يَفْعَلْ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا قَضَى صَلَاتَهُ نَظَرَ: فَإِنْ كُنْتُ يَقْطِئُ تَحَدَّثَ مَعِي، وَإِنْ كُنْتُ لَائِمَةً اضْطَجَعَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث: ۱۱۱۹).

عائیشه، دایکی موسولمانان (رمزی خوبان لئ بئ) فہرموی: ہہرگیز نہمدیوہ پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بئ) بہدانیشتنہوہ شہو نویژبکا، ہہتا کاتئ چوو بہسالآ، ئیتر بہدانیشتنہوہ قورنانی ناو نویژئ شہونویژئ دہخوئند، ہہتا دہیویست کہ روکوع ببا، ئہوسا ہہلدہستایہ سہرپئ، بہراوہستانیشہوہ دہوری سی چل ئایہتی تریشی دہخوئند ئہوسا روکوعی دہبرد. لہگیرانہوہیہکی تردا عائیشہ (رمزای خوای لئ بئ) فہرموی: ئیتر لہرکاتی دووہمیشا ہہمان شتی دہکردہوہ، جاکاتئ لہشہو نویژہکہی دہبؤوہ تہماشای دہکرد: ئہگہر من بہخہبہر بومایہ ئہواقسہی لہگہل دہکردم، ئہگہر من خہوتوو بومایہ ئہوا ئہویش رادہکشا (دروودی خودای لہسہر بئ).

پایانی

شیخی عہسقہلانی (رمزی خوای لئ بئ) دمفہرموی: باسہکانی کورت کردنہوہی نویژ بہنجاو دوو فہرمودہی بہرزہوہ کراوی تیادایہ، شازدہیان رشتہ کرتاون، ئہوانی تریان پھیوہستن، واتہ: موصولن سی و دوویان لہم باسہ خوئیدا یالہپیشیہوہ دووبارہ بونہتہوہ پیشہوا موسلم یش (رمزی خوای لئ بئ) ہہموایانی گیراوتہوہ بیجگہ لہمانہیان:

۱- (۵۵۴ ت = ۱۰۸۰ ف).

۲- (۵۵۱ ت = ۱۰۹۴ ف).

۳- (۱۱۰۸ ف. لہتہجریدہکدا نیہ).

۴- (۵۵۶ ت = ۱۱۱۷ ف).

ههروهها شهش بیستراو (ئهسهه) ی سهحابه و کهسانی تری پاش ئهوانیشی واتیا.
کهواته کۆی بهرزوهوکهراو و بیستراو دهکاته: (۵۸=۶+۵۲) لهه پهنجاو ههشته
چواردیهان لهتهجریدی بوخاریدا ههیه لهژماره: (۵۴۴)هوه ههتا ژماره: (۵۵۷)
چونکه: (۵۵۷-۵۴۳=۱۴).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۵) باسهکانی شهو نوێژ (أَبْوَابُ التَّهَجُّدِ)

۵۵۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ: (اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَلْتَ قِيمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ، لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَلْتَ نُورِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ، أَلْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَلْتَ الْمُقَدَّمُ وَأَلْتَ الْمُؤَخَّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَوْ: لَا إِلَهَ غَيْرُكَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ). (الحديث: ۱۱۲۰- أطرافه في: ۶۳۱۷، ۷۳۸۵، ۷۴۴۲، ۷۴۹۹) (۴۹۴).

ئیبینو عهباس (زمزی خواهان لئ به) فهرمووێ: پێغه مبهه (دروودی خودای لهسهه به) کهله شهوا
ههئنهسا بۆ شهو نوێژ، لهسهه رهاوه دمیغه رموو: (اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ) ههتا (...)
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. واته:

ئەى خودايە! سوپاس و ستايش ھەر بۆتۆيە، تۆ ھەتاهەتايە پايەدارى و مايەى بوون و مانى ھەمووشتيكى و، پاريزمرو راگرى ئاسمانەكان و زەوى و ئەوھيشى لەوانا ھەيە، ھەرچى ھەيە و نيە سەر رشتەى بوون و نەبوونى بەدەستى تۆيە، ديسان سوپاس و ستايش بۆتۆ، ھەرخۆتى خاوەن و پادشاى راپستەقینەى ئاسمانەكان و زەوى و ئەوھيشى وا لەناو ئەوانا، ديسان سوپاس و ستايش بۆتۆ، تۆھەقى و راست و دروستى و، بەئينت ھەقە و راستە و دروستە و، شادبوون و گەيشتن بەدیدارى تۆلەپاش مردن، ھەقە و راستە، ھەرموودمت راستە، بەھەشت راستە، دۆزەخ راستە، پيغەمبەران ھەق و راستن، موھەمەد (درودى خودى لەسەر بى) ھەقە و راستە، قيامەت راستە، ئەى خودايە! خۆم سپارد بەتۆ، باوەرم ھەيە بەتۆ، پشت و پەنام ھەرتۆى، دالەدەم ھىناوھتە بەرتۆ، بەپشتى تۆدەچەم بەگزنەحەزى خۆما، مەھکەمە و دادى خۆم دینمەلای تۆو، تۆدەكەم بەھەكەم لەنيوانى خۆم و نەيارما، ساتۆيش بەكەرەم و گەورەمى خۆت لەگوناهى بەرو دوام خۆش بە، ھەروھەا لەگوناهى نەينى و ناشكرام، پەرورەدگارم! پيشخستن و پاش خستن بەدەستى خۆتە، خۆداى راست و رەوان ھەرتۆى، بزووتن و ھيزو تەوانايى ھەر بەدەستى خودا خۆيەتى و بەس) (تاج/١/٥٠٢ = ز-١٨٤ ژ-٩٨٦ = ش/ت/ن).

باسى گەورەى شەونويژ

٥٥٩- عَنْ اَبِي عَمْرٍ (رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَنْبِتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا، فَأَقْصُهَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا، وَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ (رَسُولِ اللّٰهِ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ، فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبُسْرِ، وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ، وَإِذَا فِيهَا أَنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ، فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعْرُذُ بِاللّٰهِ مِنْ

التَّارَ، قَالَ: فَلَقَيْنَا مَلَكًا آخَرَ، فَقَالَ لِي: لَمْ تُرْعَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ فَقَصَصْتُهَا حَفْصَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى السَّلَامُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ (نَعَمْ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ، لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ). (الحديث رقم: ١١٢١ والحديث رقم: ١١٢٢ - أطرافه في: ٧١، ٧٠، ٢٩، ٧٠، ١٦، ٧٠، ٤١، ٣٧، ٣٩، ١١٥٧). (٤٩٥)

عبداللہ کوری عومہر (رہزای خویان لی بی) فہرمووی: جاران لہ زانی پیغہ مہر خویدا (دروودی خودای لہسمہر بی) پیاو ہہ بوو خہ ونی دہدی و دہیگیرایہ وہ بو پیغہ مہر (دروودی خودای لہسمہر بی) منیش بہ عہ زہ تہ وہ بووم کہ خہ ونی ببینم ہہ تا، بیگیر مہ وہ بووی، لہوسہر دہمہ دا من ہہ زہ کار بووم، ژنم نہ ہی نابوو، لہ مزگہ وت دہ خہ وتم، جارئ لہ خہ و ما دیم وا دوو فریشہ وک ہمگرن و بمبہن بوڈوزخ و ابوو، ناگرہ کیش۔ وک بیرئ ہہ لچنراو۔ لہ ناوہ وہ ہہ لچنرا بوو، ہہ روا دوو شاخہی ہہ بوو وک دوو شاخہی چہرخی سہر بیر، کہ لہ ہہ ردوو تہ نیشتی بیر وہ ہہن، ہہ ردوو سہری داری چہر خہ کہیان دہ خریٹہ سہر، چہند کہ سیکی تیادا بوون ناسیمنہ وہ، نیتہر دہستم کردبہ گوتنی پہ نادہ گرم بہ خودا لہ زانی ناگر، فہرمووی: جاگہ یشتین بہ فریشہ یہ کی تر، بہ منی فہرموو: ترست نہ بی، جائہم خہ ونہم گیرایہ وہ بوخہ فصہی خوشکم، کہ ہاوسہری پیغہ مہر بوو، حہ فصہ یشت دہیگیر پتہ وہ بو پیغہ مہر (دروودی خودای لہسمہر بی) پیغہ مہر فہرمووی: (عبداللہ پیاوی چاکہ، بریا۔ بہ شہو۔ شہو نوپڑی دہ کرد!)۔ (تاج۔ ز۔ ٢٧-ژ۔ ٣٣٩٨)۔

سالی کوری عہبداللہ کوری عہمہر (رہزای خودایان لی بی) دہیفہرموو: (نیتہر لہوہدوا عہبداللہ باوکم بہ شہو، نہختیک نہ بی، نہدہنوست ہہر خہریکی شہو نوپڑوشتی وا بوو!)۔

راقه و شیکردنه وه:

ئه م بههرانه له م فهرموودهیه و مرده گیرین:

۱-ئاوات خواستن بۆ بینینی خهوی باش، که ببێ بههوی دل ڕوونکردنه وه.

۲-نووستن له ناو مزگه و تدا، به مهر جێ ڕێ له په رستی (عیبادت) نه گری.

۳-فریشته له خه وندا ده بینرین، چونکه پیغه مبه ر ته قریری خه و نه که ی ئیبنو عومه ری کردو وه.

۴-زۆر جار به ههوی خه و نه وه خودا به نده ی خۆی هۆشیار ده کاته وه.

۵-که و ره یی و خیری شه و نوێژ.

نه کردنی شه و نوێژ له بهر نه خۆشی

۵۶۰- عَنْ جُنْدَبَا قَالَ: اشْتَكَيْ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَةً أَوْ لَيْتَيْنِ. (الحديث: ۱۱۲۴- اطرافه فی: ۴۹۸۳، ۴۹۵۰، ۱۱۲۵). (۴۹۶)

جوندوبی کوری عه بد لالا (همزی خوی له بر) فهرمووی: پیغه مبه ری خودا (دروودی خودی

له سه ر بێ) نه خۆش بوو، له بهر ئه وه شه وی، یادووشه و شه و نوێژی نه کرد.

راقه و شیکردنه وه:

جوندوب سه حابه یه، له سه ر ده می پیغه مبه ردا میرد منال بووه.

هاندانی که سوکار له سه ر شه و نوێژ

۵۶۱- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) طَرَقَهُ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْلَةً، فَقَالَ: (أَلَا تُصَلِّيَانِ). فَقُلْتُ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْفُسُنَا بِيَدِ اللَّهِ فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثْنَا، فَأَنْصَرَفَ حِينَ قُلْنَا ذَلِكَ، وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا، ثُمَّ سَمِعْتُهُ وَهُوَ مُوَلٌّ، يَضْرِبُ فَخِذَهُ وَهُوَ يَقُولُ: (وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا). (الحديث: ١١٢٧ - اطرافه في: ٤٩٧).

عہلی کوری نے ابو تالیب (ہرمزی خوی ابن بی) فہرمووی: شہوئی پیغہ مہبر (درودی خودای لسمبر بی) تہ شریفی ہیٹا بولای من و فاتیمہ کی گچی، سہیری گرد: نیئمہ نوستوین، فہرمووی: (نہری نہوہ بوشہ ونویژ ناکہن، نادہی ہہ لسن بؤ شہ ونویژ).

منیش گوتہ: نہی پیغہ مہبری خودا! وہک خودای گہورہ لہم نایہ تہدا (اللہ یتوفی الانفس حین موتہا ..) دمفہرموی، گیانمان والہدہستی خودا خویدا، ہہرکاتی خوئی حمزکا ہہ لمان بسیئہ نہوا ہہ لمان دہسیئہ! جاکہ وامان گوت پیغہ مہبر (درودی خودای لسمبر بی) بہرمودوا گہرایہودو ہیچ وہلامی نہدایہود، لہ پاشا کدوور کہوتہودہ گویم لی بوو لہ پہرؤشا دہیدا بہرانی خویداو بؤ بہر پہرجی وہلامہ کہی من نہم نایہ تہی خویندہودہ: (وکان الإنسان أكثر شيء جدلاً) (١٨-٥٤).

واتہ: لہراستیدا نادمہ میزاد لہہموو شتی زیاتر حزی لہدہمبازی یہ). ٥٦٢ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَدْعُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُجِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ خَشْيَةً أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ وَمَا سَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ وَإِنِّي لَأَسْبَحُهَا). (الحديث ١١٢٨ - طرفه في: ١١٧٧) (٤٩٨)

عائیشہی ہاوسہری پیغہ مہبر (درودی خودا لہ پیغہ مہبرو رمزای خودا لہکس و کارو ہاوسہرو ہاوپیکانی) دمفہرموی: (گہلی جار وادہبوو کہ

(٤٩٧) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: ماروی فیمن نام اللیل اجمع حتی...

رقم: ٧٧٥=١١١٥.

(٤٩٨) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب صلاة الضحى.. رقم: ٧١٨=١٦٥٩ شیخ شیحا.

پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەردەوام دەبوو لەسەر کاری، وەحەزیشی لەو دەبوو کە بەردەوام بێ لەسەری، هەموو کاتێ لەساتی خۆیدا ئەنجامی بدا، بەلام لەگەڵ ئەوەمیش دا وازی لەو کارە دەهێنا، لەترسی ئەوەی کە موسوڵمانان سەری تێ بکەن و بەرە بەرە فەرزیبێ لەسەریان. وەبەپێی زانیاری من، من خۆم هەرگیز نەمدیوه کە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نوێژی چێشتەنگاو بکا، بەلام من خۆم نوێژی سوننەتی چێشتەنگاو دەکەم، چونکە هەواڵم زانیوه کە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کردوویەتی (بروانە: (ریاضی صالحین بەرگی ۱۳/ ۶۹ فەرموودە ی ژمارە/ ۱۱۴۱).

رافەو شیکردنەوه: وەك پێسایه‌کی گشتی زاناكان دمه‌رموون: (سوننه‌ت دمه‌ریایه‌کی گه‌وره‌ی فره‌ بابته‌، كه‌م كه‌س په‌ی به‌هه‌مووی دمه‌با، به‌تایبه‌تی له‌سه‌رده‌می پېغه‌مبه‌ر خۆیدا).

ئەمەش دەگەرێتەوه بۆ سروشتی راگەیانندی بەرنامەی ئیسلامی پێرۆز، چونکە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەفەرمانی خودای گەوره، لەبەر حکمەتێ کەخودا خۆی دەیزانی، بەپێی کات و شوێن و بۆنە و بوار، لەکۆڕ و دانێشتن و وتار و فەرموودەکانیدا، بەگوتار و بەکردار و بەپەرزا دەربرین لەسەر شتێ، بەهۆی هۆکاری لەبار بەپێی سەردهمی خۆی، وەك نووسین و فیڕکردن و پێ لەبەرکردن، لەپێگەی هاوڕێیانی یه‌وه، بەرنامەی ئیسلامی بەناو گەلی ئیسلام دا بەخش دەکرده‌وه.

جا بەبێ گومان، زوربە یاران، کەم تا زۆر، لەم کارە پێرۆزەدا هاوبەشی یان کردووه، بەلام کەسیان ناگیان لەسەر جەمی سوننەت بەتەواوی نەبووه، بگره‌ زوربەیان لەبابەتیکی تایبەتدا پسپۆری یان هەبووه، بەلام ئەوەی لەکیس ئەمیان چوو، بەنصیبی ئەوی تریان بووه، جا لەسەر ئەم بنیاتە ئەم چەند یاسایە دامەزراوه:

۱- (چه سپاندن پيش ده خرى له سهر نه فيکردن) بۆ نموونه: چه زردتى عائيشه (رەزەي خۆي لى بى) نه فى نه وه دهكا كه پيغه مبهەر (دروودی خودای لى سهر بى) نوپژى چيشته نگاوى کردبى، به لام كه سانی تر له هاورپيانی پيغه مبهەر (دروودی خودای لى سهر بى)، نه وه ديان چه سپاندووه كه پيغه مبهەر (دروودی خودای لى سهر بى) نوپژى چيشته نگاوى کردووه. دهى لهم بابته دا كار به راي نه وانه دهكرى كه ده لىن: (نوپژى چيشته نگاوى سوننه ته، چوونكه پيغه مبهەر خۆي (دروودی خودای لى سهر بى) کردوويه تى و فهرمانيشی کردووه به کردنى).

وه بایستی رای عائيشه يش ناوا روون دهكریته وه:

(بۆيه ناگای لهم نوپژهی پيغه مبهەر (دروودی خودای لى سهر بى) نه بووه، چونكه زوربهی كات پيغه مبهەر (دروودی خودای لى سهر بى) له كاتى چيشته نگاودا له دهره وهى ماله وه بووه، له ناو بپاواندا بووه، له مزگه وت بووه، له سه فهر بووه، له غهزا بووه، چونكه بپاوى كه متر له كاتى چيشته نگاودا له ماله وه ده بى، سه ره راي نه وه يش سوننه ت چه ند جوړيكي هه يه، هه ندی سووننه ت پيغه مبهەر (دروودی خودای لى سهر بى) جارئ دوان کردوويه تى ههر شتيكيش يه ك جار بفهرموئ بيكه ن، ياخۆي بيكا به سه بۆ کردنى.

جوړى يه كه م: به لگه ی زۆرو روون له نايه ت وفهرمووده هه يه له سه رى، وهك: شه ونوپژو رۆژوى سوننه ت و خيرو سه ده مه كردن و زۆر شتى ترى لهم چه شاننه، كه به زۆرى پيغه مبهەر کردونى.

جوړى دووه م: پيغه مبهەر خۆي (دروودی خودای لى سهر بى) چه ند جارئ له ژيانيدا بۆ ته شريع کردوونى و به س. وهك نوپژ کردن له ناو مالى كه عبه دا.

جوړى سييه م: خۆي نه يکردووه، به لام به يارانی خۆي فهرمووه بيكه ن، وهك: (بانگدان و قامه ت کردن و نه و جوړه سوننه تانه ی كه بۆ ئوممه تى سوننه ت بوون كه به رابه ر به و بيكه ن، له رپژو خوشه ويستى و نه ده ب و شه رم و شكۆ

کردن له خۆی و که سوکاری) وهك قورئان دهفه رموی: (یا أيها الذین آمنوا لا ترفعوا أصواتکم فوق صوت النبی) مهبهست له وه که ده لئین: (پیغه مبهه رموی بانگو و قامه تی نه داوه) شیوهی هه میشه یی یه. چونکه له سه فه ردا جاری بانگی داوه.

۲- (کار به کۆی به لگه کان ده کړی، به مه رجی کۆبوونه و میان دهست بدا)

۳- (زیادهی ثیقه مه قبووله).

تیبینی: پاش نه وهی کتیب پهیدا بوو زۆر له زاناکان شاره زایی یان له زوربهی سوننه تا پهیدا کرد.

شه و نوێزی پیغه مبهه (دروودی خوی له سه ربی)

۵۶۳- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (إِنْ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيَقُومُ لِيُصَلِّيَ حَتَّى تَرْمِ قَدَمَاهُ أَوْ سَاقَاهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلَا أَكْرُنُ عَبْدًا شَكُورًا). (الحديث: ۱۱۳۰ - طرفاه في: ۴۸۳۶، ۶۴۷۱).

موغیره ی کوری شوعبه (پرمزی خوی له سه ربی) فهه رمووی: پیغه مبهه (دروودی خودی له سه ربی) نه وهنده له شه و نوێژدا به پیوه راوه ستابوو، هه ردوو قاجی یا هه ردوو لاقی په نه مابوون! جا یاران (پرمزی خویان له سه ربی) هه رزیان کرد: نهی خو شه ویستی خودا! بو نه وهنده خو ت ماندوو ده که ی، خو تۆ خودا له هه موو گونا هیتک خو ش بووه که واته بو وا له خو ت ده که ی؟! نه ویش (دروودی خودی له سه ربی) ده یفه رموو: (نه دیی ده بی که منیش بهنده یه کی ستایشکارو عه بدیکی سوپاسگوزار به). (ت/ ۱ / ۴۹۳ / ۷ = ز ۸۱- ژ ۹۷۱).

خهوتنی بهره بهیان

٥٦٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ صَلَاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَحَبُّ الصَّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا) (الحديث ١١٣١ - أطرافه في: ١١٥٢، ١١٥٣،

١٩٧٤، ١٩٧٥، ١٩٧٦، ١٩٧٧، ١٩٧٨، ١٩٧٩، ١٩٨٠، ٣٤١٨،

٣٤١٩، ٣٤٢٠، ٥٠٥٢، ٥٠٥٢، ٥٠٥٣، ٥٠٥٤، ٥١٩٩، ٦١٣٤،

(٦٢٧٧) (٥٠٠)

عبداللای کورپی عهمری کورپی عاص (پرمزی خویشان لری بر) فهرمووی پیغه مبه ر
(دروودی خودای لسمه بر) پیپی فهرمووم: (په سهند ترین نویژ له لای خودا نه و نویژ دیه
که له سهر دستووری داود پیغه مبه ر بی (دروودی خودای لسمه بر) وه هه روه ها روژوویش،
یاسای داود پیغه مبه ریش ناوا بوو: نیوه ی شه و ده خه وت، سی یه کی شه ویش
شه ونویژی ده گرد، نه مه ده کاته پینج بهش له شهش بهشی شه و، وه نه و
شهش یه که که ی تریشی ده خه وته و! وروژ نا روژیکیش به روژوو ده بوو) (ت/
١/ ٤٩٤ / ٩ - ش / د = ز- ١٨١ ژ- ٩٧٣).

رافه و شیکردنه وه:

مه به سستی سهره کی له م فهرموودیه نه وه دیه: که به شیوه ی گشتی شه ونویژو
روژوو ی سوننه ت له سهر نه م شیوه یه بن، هه تا جه سته یش بهشی خو ی
بجه سیته وه و تووشی بیزار ی نه بی، دنا شه ونویژ نه گهر له م نه اندازمیه یش
که متر یا زیاتر بی هه ر ده بی. هه ندی له زانایان کاری باش به م یاسایه ده که ن:
(کار تا زورتر بی پاداشیشی زورتره).

۵۶۵- عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَتْ: الدَّائِمُ، قُلْتُ: مَتَى كَانَ يَقُومُ؟ قَالَتْ: كَانَ يَقُومُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ) (الحديث: ۱۱۳۲) (۵۰۱)

مه سروق دهمرموئ: عهرزی عائیشهم کرد: کام کاری باش له لای پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) خو شه ویست بوو؟ فهرمووی: (خو شه ویستترین کردهوی باش به لای پیغه مبه روه (دروودی خودای له سهر بی) کردهوی باشی هه میشه بی بوو. واته: باشترین نایبنداری له لای خودا نه وهیه که خاوه نه که ی بهرده وام بی له سهری) عهرزیم کرد: نهی که ی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) له خه وه لده سا بو شه ونویژ؟ فهرمووی: (کاتی گوپی له که له شیر ی نیوه شهو دهبوو ده یخویند هه لده سا بو شه ونویژ) (وفي رواية عنها قالت: ما ألفاه السحر عندي إلا نائماً. تعني النبي (دروودی خودای له سهر بی)).

له م گیرانه وهیه دا عائیشه (همزای خودای له سهر بی) فهرمووی: (نهو شه وانهی که پیغه مبه ر له نوره شهوی خو ما له لای من دهبوو، له نیوه شهودا، که که له شیر ی نیوه شهو ده یخویند هه لده سا بو شه ونویژو نو یژیکی زوری جوانی دمکرد، له پاشا ده خه وته وه، نیتر هه تا به رمبه یان زوربه ی کات ده خه وته وه).

باسی راوه ستانی دوورو دریز له شه ونویژدا

۵۶۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْلَةً فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ قُلْنَا وَمَا هَمَمْتَ؟ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَقْعُدَ وَأَذَرَ النَّبِيَّ - صَلَّيْتُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -) (الحديث ۱۱۳۵) (۵۰۲)

(۵۰۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب صلاة الليل .. رقم: ۷۴۱=۱۷۲۷.

(۵۰۲) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب تطويل القراءة في صلاة الليل، رقم: ۷۷۳ = ۸۱۱۲.

ثيبنو مهسعود (رمزي خودايان له بڼې) فهرمووی: شهوئ شهنويژم به جه ماعت
له گهل پيغه مبهردا (دروودی خودای له سر بڼې) ده گرد، پيغه مبهرد (دروودی خودای له سر بڼې) نه وند
به پيوه راوستا و به دوورو دريژي قورثاني خویند، ته نانت نیازم بوو ئيشي
خراب بکهم، عهرزيمان کرد: نیازت بوو چی بکهي ت وا به خراپی دادنه نييت؟
فهرمووی: نیازم بوو دابنيشم و پيغه مبهرد به پيوه بي و من به دانيشتنه وه
جه ماعت ته کهم ته و او بکهم له پشتيه وه، دياره کشتي وايش تهرکی نه دمبه).

له م فهرمووده يه نه م به هرانه و مرده گيرئ:

۱- دريژي راوستان سوننه ته، شهونويژم به جه ماعت سوننه ته.

۲- پيچه وانه ي پيشنويژم کار يکی خراپه.

۳- نه دمب له پيشنويژم سوننه ته، به تايبه تي نه گهر گهره بي.

۴- درسئ، يا قسه يي تي ي نه گه يشتي دووباره ي بکهي ته وه له ماموستا،
ماموستايش به شينه يي به بي تووره بوون رووني بکاته وه بويان، چونکه
نه و متا فقه ي و ياراني ثيبنو مهسعودو، ثيبنو مهسعودو ناوايان کردو وه.

شهونويژي پيغه مبهرد (دروودی خودای له سر بڼې) چهن رکات بوو

۵۶۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ رَكْعَةً يَغْنِي بِاللَّيْلِ) (الحديث: ۱۱۳۸). (۵۰۳)

ثيبنو عه بباس (رمزي خودايان له بڼې) دم فهرمووی: (شهونويژي پيغه مبهرد (دروودی خودای له سر بڼې) سيازده رکات بوو).

۵۶۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ رَكْعَةً مِنْهَا الْوُتْرُ وَرَكْعَتَا الْفَجْرِ). (الحديث: ۱۱۴۰). (۵۰۴)

لهعائشہی ہاوسہری پیغہمبہرہوہ (درویدی خودی لہسہر ہی) دہفہرموی: پیغہمبہر
(درویدی خودی لہسہر ہی) بہوہترو دوو رکاتہ سوننہتہکھی بہیانی یہوہبہشہو سیازدہ
رکات نویژی سوونہتی دہکرد) (ت/۱/۴۹۸ ز-۱۸۲ ژ-۹۸۱ = ش/د/ت/ن).

(باسی شہونویژی پیغہمبہرو ئہودی لہشہونویژ ہہئوہشاوہتہوہ)

۵۶۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْطُرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظْنَ أَنْ لَا يَصُومَ مِنْهُ وَيَصُومُ حَتَّى نَظْنَ أَنْ لَا يَفْطُرَ مِنْهُ شَيْئًا وَكَانَ لَا تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا نَائِمًا إِلَّا رَأَيْتُهُ) (الحديث: ۱۱۴۱ أطرافه في: ۱۹۷۲، ۱۹۷۳، ۳۵۶۱). (۵۰۵)

ئیمامی ئہنہس (ہرمزی خوی لی ہی) فہرمووی: گہلی جار پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر ہی)
لہمانگ ئہوہندہ لہسہر یہک بہرؤزوو نہدہبوو، تہنانہت زہینمان بو ئہوہ
دہجوو کھئیر لہو مانگہدا بہرؤزوو نابی، گہلی جاریش ئہوہندہ لہسہر یہک
بہرؤزوو دہبوو، ہہتا زہینمان بو ئہوہدہجوو کھئیر ئہو مانگہ گشتی
بہرؤزوو دہبی، ہہموو شہوئیکیش شہونویژیکی جوانی دہکرد، بہلام کاتی
تایبہتی نہبوو بو شہونویژ، بہپی ی بواری گونجاو، لہکوئی ی شہودا دہستی
بداپی بوئی بہشہو شہونویژہکھی دہکرد، لہبہرئہوہ جاری وا دہبوو
دہیتبینی لہسہرہتای شہوہوہ نویژی سوننہت دہکاو خہریکی شہونویژہ،
جاری وایش دہبوو لہسہرہتای شہوہوہ دہخہوتو لہپاشتر بہشہو
شہونویژہکھی دہکرد، وہ ہہروہا کاتہکانی تری شہویش ہہروا).

شہیتان سی گری دہدا لہپشتہ سہری کھسی شہونویژنہکا

۵۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ

عُقْدَةٌ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَأَرْقُدْ فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانًا. (الحديث: ١١٤٢ - طرفه في: ٣٢٦٩) (٥٠٦)

نهبو هورمیره (رمزی خوی لب بن) دمفهرموی: پیغهمبهر (دروودی خودی لسمبر بن) دمفهرموی: (کاتی که دهخهون شهیتان سی گری دمدا لهپشتی سهرتان و یهکه یهکه دمست دهمائی بهگریکاناو دهلی: بخهوه شهوگاریکی دوورو دریژت لهسهربی، جا نهگهر خهوت و لهپاشا خهبهری بووهمویادی خودای کرد گرییهکان دهگریتهوه، خو نهگهر دمستنوژیژی گرت، نهوا گرییهکی تریشیان دهگریتهوه، ومنهگهر شهونوژیژی کرد، نیتر ههموو گریکان بهتهواوی دهگریتهوه، وهخوشی گورج و گوّل و دلخوش دمبیتهوه، نهگینا لهپهستی و دلگرانی و تمبهلی دمینیتهوه!) . (ت/١/٤٩٢ / ٥ ز ١٨١ ژ ٩٦٩ = ش/د/ن).

روونکردنهوه:

عهسقهلانی دمفهرموی: لهپروالتهی فهرموودهکوهه وا دهردهکوهی کهئهمه ههربو خهوی شه و وایه، وهخوشی ههروایه، بهلام دوورنییه کهلهخهوی رپوژیشدا شتی واههبی، ههتا خهوتوو خهبهری نهبیتهوه بو نوژی فهرز.

١- یادیکی تایبهتی مهرج نییه، ههرچی بهیادی خودا دابنریت بوئهم مهبهسته دمبیّت. وهك سهلاومت دان و قورئان خویندن و خویندنهوهی فهرمودهی پیغهمبهر (دروودی خودی لسمبر بن) و دهورو دهرسی زانستی شهرعی. باشرین یاد نهویمیه کهوا لهفهرمودهی (٥٧٧) دا کهله دواوهدی، ههروا نهوهی کهلهفهرمودهی ژماره (٥٥٨) داکه رابورد.

۲- کەسێ لەشی پیس بێ دەسنوێژ بەس نێیە، دەبی خۆی بشوێ.

ههروا شهیتان گمیز دهکاته ناوگوێچکهی

۵۷۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ذَكَرَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ فَقِيلَ مَا زَالَ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحَ مَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَالَ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ). (الحديث: ۱۱۴۴ - طرفه في: ۳۲۷۰). (۵۰۷).

عهبدوللای کوری مهسعوود - رمزای خوای لی بی - فهرمووی: لهخزمهتی پیغه مبهردا (دروودی خودای لسمهر بی) باسی کابرایهک کرا، گوترا: ههتا بهیانهکی ههر نووستبوو، وه نهچوو بوو بهلای شهونوێژهوه! پیغه مبههریش (دروودی خودای لسمهر بی) فهرمووی: (ئهوه شهیتان گمیزی کردوته ناو گوێچکهیهوه). (ت/ ۱/ ۴۹۳/ ۶ ز- ۱۸۱ ژ- ۹۷۰ = ش/ن).

باسی نزاو نوێژ له کۆتایی شهوهوه

۵۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ). (الحديث: ۱۱۴۵ طرفاه في: ۶۳۲۱، ۷۴۹۴) (۵۰۸)

ئهبو هورمهیره (رمزای خوای لی بی) دمفهرمووی: پیغه مبههر (دروودی خودای لسمهر بی) فهرمووی:) لهسییهکی دواپی شهودا، ههموو شهوی، خودای پهرومردگاری پیروزو گهورهمان، دیته خوارمهوه بو ئاسمانی خواروو، دمفهرمووی: کێ لهم دهمهدا لیم

(۵۰۷) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: ما روى فيمن نام..رقم: ۷۷۴ = ۱۸۱۴.

(۵۰۸) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: الترغيب في الدعاء والذكر في آخر

الليل، رقم: ۷۵۸ = ۱۷۶۹.

دهپارپیتتهوه تا بچم بههواریهوه، کئی لهم دهمهدا داوای شتم ئی دهکا تا بهشی باشی پی بدهمو بی بهشی نهکهه، کئی داوای لیخوشبوونم ئی دهکا تا لیی خوش بیم! (٥٠٩)

باسی کهسی له سه ره تایی شه وه وه بخهوی و کو تایی شه وه خواپه رستی ناوه دان بکاته وه

٥٧٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا سَأَلَتْ: (كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِاللَّيْلِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَذِنَ الْمُؤَذِّنُ وَتَبَّ فَإِنْ كَانَ بِهِ حَاجَةٌ اغْتَسَلَ وَإِلَّا تَوَضَّأَ وَخَرَجَ. (الحدیث: ١١٤٦) (٥١٠)

ئه سه وه (پهزای خوی ئی بی) فه رمووی: له هه زه رته عایشه م پرسی: به شه وه شه ونوێژی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) چۆن بوو؟ فه رمووی: (زۆر جار ان

(٥٠٩) شیخی عه سه قلانی (ره متهی خوی ئی بی) له رافه و روونکردنه وهی ئه م فه رموودیه ده، زۆر زانیانه و مه لایانه، له هاته نه خواره وهی خودا بو ئاسمانی خوارو و ده دوئ، وه راو بو چوونی زانا و لایه ن و کو مه ئه مه ژه بهی یه کان باس ده کا، یه کئی له و زاتانه ئی بنو عه رمبی یه، که ده فه رموئ: (من رام له سه ر ته ئویلی ئه م جو ره فه رموودانه یه، که بو ئی جیه وه لاو جیگه یان لی دی...) .

که چی به ده اخه وه له په راپوێژدا، که سی که پرنگ بی چاپکاره که بی، به بی عیلم به نه زانی له خو یه وه پر ئی قسه ی بی سه رو به ری نوو سیوه، گوا یی به خیر ئی جه نابی ئه م ئه فه ندی یه سه له فی یه و ئه وهی عه سه قلانی و زانیانی ئی سلام تا ئی ستا فه رموویانه بیده ته و شتی وایه و پر و پوو چه و با طیله و سه لام ته ی له وه دایه لیی دوور بکه ویتته وه. داو له خو ینده واران ده که م که به گو ئی ئه م کولکه خو نه واران ه دلیان له زانا گه ور ده کان له ق نه بی. (و مرگێر)

(٥١٠) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة الليل وعدد ركعات النبي (صلى الله عليه وسلم) رقم: ٧٣٩ = ١٧٢٥.

پیغهمبەر (دروودی خودی لسمه بئ) له سه مه تای شه وه وه ده خه وت، له کو تایی شه وه وه هه لده ستا بو شه ونو یژ، ده سنو یژیکی جوانی ده شور دو دهستی ده کرد به شه ونو یژ، کاتی شه ونو یژ مه کی ته واو ده کرد، ده گه رایه وه بو ناو نوینی نو ستنه که ی، جا کاتی که بانگ بیژ بانگی به یانی دمه دا، له ناو نوینه که راده پهری، نه گه ر کاری به خو شور دن هه بوایی خو ی ده شور دو غوسلی ده کرد، دمه ده سنو یژی ده گرت و دمه ده جوو بو مزگه وت، له و ی پی شنو یژی نو یژی به یانی بو هاو ریانی ده کرد).

باسی شه ونو یژی پیغهمبەر (دروودی خودای له سه ر بئ) له مانگی ره مه زان و له مانگه کانی تری سال دا

۵۷۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا (سُئِلَتْ: كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي رَمَضَانَ؟ فَقَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةِ رَكْعَةٍ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُؤْتِرَ؟ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنِي تَنَامُ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي). (الحديث: ۱۱۴۷ طرفاه في: ۲۰۱۳، ۳۵۶۹) (۵۱۱)

ئه بو سه له مه ی کو پی عه بدو په حمان - رحمه تی خوی لی بی - فه رمووی: له عائشه ی هاو سه ری پیغهمبهرم پرسى: له شهوانی مانگی ره مه زانا، شه ونو یژی پیغهمبهر (دروودی خودی لسمه بئ) چو ن بوو؟ فه رمووی: (به پی ناگاداری من به شیوه ی گشتی، پیغهمبهر (دروودی خودی لسمه بئ) نه له شهوانی مانگی ره مه زانا، نه له شهوانی مانگی تر دا، له یازده ركات شه ونو یژ، زیاتری نه ده کرد، له پیشا چوار ركاتی ده کرد، مه پرسه له جوانی و دریژی یان، ئنجا چوار ركاتی تریشی

دهکرد، مه پرسه له جوانی و دریزیان، ئنجا سی رگاتی تریشی دهکرد. عائیشه
فهرمووی: عمرزیم کرد: نهی پیغه مبهری خودا! بهرله وه وهر بکهی جار
جاره دهبینم دهخهوی؟ فهرمووی: (نهی عائیشه! چاوه کانم دهخهون بهلام
دلّم ناخهوی!). (ت/ ۱/ ۴۹۸ ۵ ز- ۱۸۲ ژ- ۹۸۲ = ش/ د/ ت/ن).

روونکردنه وه:

ئهمه مانای وانیه که پیغه مبهر (دروودی خودای لسمبر بی) له مانگی رهمه زانا زیاتر
له مانگه کانی تر سهرگهرمی تاعت نه بووه، راسته که کردهوی پیغه مبهر
(دروودی خودای لسمبر بی) ههمیشه یی بووه، بهلام فهرمووده ی تری دروست زوره
که به لگهن له سهر:

۱- پیغه مبهر (دروودی خودای لسمبر بی) له مانگی رهمه زاندا سهرگهرمی طاعت و
شه و نوپزو قورئان خویندن و رهوان کردنی قورئان و خپرو سه دهقه کردن و
خه لوه کردن بووه، به تایبهتی له دهی دوایی رهمه زاندا، به پی ی فهرمووده ی
ژماره شەشی ئەم ته جریدی بوخاری یه، له ههموو شه و کانی رهمه زانانا،
حه زه رتی جوبرائیل (سه لامی خوی لسمبر بی) ته شریفی دههات بو خزمهت پیغه مبهر
(دروودی خودای لسمبر بی) قورئانی پی رهوان دهکرد، وه به پیی فهرمووده ی ساخ، شهوی
وابوو له رهمه زانا، پیغه مبهر (دروودی خودای لسمبر بی) له سهرمتای شه و وه، مال و منال و
خیزانی خوی و موسولمانانی له مزگهوت کو کردۆته وه ههتا نزیکه بهیانی
ته راویچی به جه ماعت بو کردوون، ته ناهت مه ترسی نه و میان بووه که فریای
پارشپو نه که ون، پیغه مبهر نه و نه ده له شه و نوپزا راوه ستابوو لاقه کانی
په نه مابوون، شهوی وابوو پیغه مبهر (دروودی خودای لسمبر بی) لسی جار له خه وه لساوه
بو شه و نوپز. که واته: نه گهر که سی، ههتا دمتوانی شه و نوپزیکی زوری دوورو
دریز بکا، جیگه ی خۆیه تی، چونکه شتی وا له سوننهت دا چه سپاوه. (برپاوه:
تاج ۱- ز- ۱۸۲ ژ- ۹۷۸ ههتا ژماره ۱۰۱ به تایبهتی ژماره ۹۸۴، ۹۹۴).

بار له خو قورس کردن له په رستش و خوابه رستیدا باش نییه

۵۷۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (دَخَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَبْلُ قَالُوا هَذَا حَبْلٌ لِرَيْتَبٍ فَإِذَا فَتَرَتْ تَعَلَّقَتْ بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَأَ، حُلُّوهُ يُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطُهُ فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ). (الحديث ۱۱۵۰) (۵۱۲)

نهنه سی کوری مالیک (د مزای خوی لى بى) فهرمووی: جارى خو شه ویست (د روودى خودای لى بى) چوو بو مزگه وت، روانی وا گوریسی له ناوهندی دوو کوله که دا رایه لکراوه، فهرمووی: (نهم گوریسه چییه؟ گوتیان: نه مه گوریسی زهینه بی خیزانته، که له نویژ کردنی سوننه تدا ماندوو بوو، خو ی پی ده گری. فهرمووی (د روودى خودای لى بى): (بیکه نه وهو لایبه ن، شتی وا مه که ن، نه وهنده نویژی سوننه ت بکه ن که گورج و گوئن، کاتی خاوبوونه وهو خولکتان نه ما، نیتر دانیشن) (ریاض / ۱ / ۱۴۶ = بهرگی یه که م به کوردی، فهرمووده ی پی نجه م له زنجیره ی خو ی، ژماره ی فهرمووده که له ریاضا - ۱۴۶).

رافه و شیکردنه وه:

رسته ی (نیتر دانیشن) دوو واتا هه ل ده گری: یه که م: (نیتر به دانیشننه وه نویژی سوننه ت بکه ن). دووهم: (نیتر واز له کردنی نویژی سوننه ت به یین، تا مانووتان دمرچی).

که سی شه ونویژ بکاوه پاش خوو پیوه کرتن وازی لی بیتنی، کاریکی ناباش و مکروه دهکات

۵۷۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ). (الحديث ۱۱۵۲) (۵۱۳)

عبداللای کوری عمری کوری عاص (همزی خودیان لى بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لىسر بن) پیی فهرمووم: (نهی عهبدوللا! وهك فيساره كهس مهبه، كهشه ونویژی دهکرد، بهلام نیستا وازی لی هیناوه). (ریاض / ۱ / ۱۵۵ ز- ۱۵۴- ۱۵۴).

باسی بههردی که سی به شهو بهدهم یادی خوداوه له خهو خه بهری بیته وهو نویژ بکات

۵۷۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتَجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ). (الحديث ۱۱۵۴) (۵۱۴)

عوبادهی کوری صامیت (همزی خوی لى بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لىسر بن) دهه فهرموئ: (ههر موسولمانی کاتی به شهو خه بهری ده بیته وه، بهدهم یادی خوداوه خه بهری ببیته وه بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: ههر خودا خودایه، تاك و ته نهاییه، بی هاوهل و بی

هاوبه شه، مولک و خاوهنی و پاشایه تی هەر قابیل به خۆیه تی، سوپاس و ستایش
 هەر شایسته ی خۆیه تی، هیچی له دهست دهرناچی و دهسه لات و تهوانایی به سه ر
 هه موو شتیكا هه یه، سوپاس بۆ خودا، یه زدانیکی پاك و بێ گهردو بێ نهنگه،
 سوپاس و ستایش هەر قابیل به خۆیه تی هه تا هه تایه، هەر بۆ خۆی خودایه و
 بهس، خودای گه وره له هه موو مه زنی مه زنه ر، وه هه موو جموو جووئی، وه
 هه موو هیزو توانایی به دهستی خودا خۆیه تی) فه رموو ی (دروودی خودای لسه ر بێ):
 نه و جا بلی: اللهم اغفر لي: خواجه! لیم خو ش به، یا هەر نزایه کی تر بکا،
 له پاش گو تنی ئەم گو ته پیرۆزه، خودا نزا که ی گیرا دهکا. فه رموو ی (دروودی خودای
 لسه ر بێ): ئەگه ر له دوا نه وه هه لسی ده ست نو یژی بگری و نو یژ بکا، نو یژه که ی
 قه بوول ده بی). (تاج / ۸ / ۳۵ / ۱ = تاج- ۴ ز- ۹ ژ- ۴۲۸۹).

روونکردنه وه:

ئه بو عه بدووللای فه ره به ری (رهحمهتی خوای لی بێ) که راوی سه حیحی بوخاری یه،
 له بوخاری خۆیه وه (رهز او رهحمهتی خودایان لی بێ) ده فه رموی: (له پێش خه و تئا ئەم زی که رم
 کرد به و یردی سه ر زمانم، که سی ها ته خه وم ئەم نایه ته ی تا کو تای ی
 خو ی نه ده وه، که ده فه رموی: (وه دوا إلى الطَّيِّبِ من القول، وه دوا إلى صراط
 الحمید). (حه ج / ۲۲).

له تاجول ئوصول دا ئاماژه بۆ نه وه نه که راوه که ئیما می بوخاریش ئەم
 فه رموو ده یه ی گیرا وه ته وه، عومه یری کو ری هانی (رهزای خو ی لی بێ) که چوارم
 که سه له پیاوانی رسته ی ئەم فه رموو ده یه، خوا ناسیکی گه وره بوو، هه موو
 روژی هه زار رکات نو یژی ده کرد، سالی سه دو بیست و هه وتی کوچی
 به شه هیدی ده مرئ (رهزای خوای لی بێ) ئەم زاته نموونه یه که له پیاوانی رسته کان
 (سه نه دی) فه رموو ده کانی سه حیحی بوخاری پیرۆز

٥٧٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ وَهُوَ يَقْصُ فِي قَصَصِهِ وَهُوَ يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَخَا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّفَثَ يَعْنِي بِذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ:

وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعُ
أَرَانَا الْهَدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعُ
يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ
(الحديث ١١٥٥ - طرفه في: ٦١٥١) (٥١٥)

روؤزی نه بو هورهیره (پرمزی غوای لئ بئ) ناموژگاری دهخویندوه بو هاورپکانی،
فهرمووی: پیغهمبهری خودا (دروودی خوادای لئ بئ) فهرمووی: نیبنو
رمواحی براتان که قسهی هیچ و پووج ناکا - گوتوویهتی (گوئل):

وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعُ
أَرَانَا الْهَدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعُ
يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ

واته: پیغهمبهری خودا (دروودی خوادای لئ بئ) وا لهناوماندا، لهگهل شهبهقی بهیانی
دا بهرنویژیمان بو دهکاو، قورثانمان بو دهخوینی، کهنامهی پیرۆزی خودای
گهوره مهزنه، پښگهی راستی بئ نیشان داوینو، لهپښگهی چهوت پزگاری
کردوین و لهکویرهوهیری کویره پښو، له چهرمه سهری سهرگهردانیو،
لهکویره پښی سهرکویریی، قوتاری کردوین، ئیمه بهدل باوهپی تهواومان
ههیه کهههرچی نهو پیغهمبهره نازداره دهفهرموی، راست و دروست و ههقهو،
زوو یا درهنگ چی فهرمووه دپتهدی و روو دمدات، نیشانهیهکی جوانی تری
نهو پیغهمبهره نازیزه نهومیه: کاتی که خه لک و بئ باومرو نا موسولمانهکان

تیر خەو دەبنو، لەشەودا لالۆ پال دەکەونو، لەگەرمە ی خەودا پر خە ی خەویان دئۆ پر خۆ هورپانە، ئەو زاتە پیرۆزە لەوکاتەدا لەباتی خەوتن و پال کەوتن لەناو نوینی نەرم و گەرما، سەرگەرمی شەونویژ کردنەو گەرمە ی عیبادەت و خودا پەرستی یەتی) (تاج / ۱۰ / ۱۷۶).

روونکردنەو:

لێردەدا شیخی عەسقەلانی لە فەتحوالباریدا ئەم چیرۆکە راگوێز دەکا: دەلئ: دارە قوطنی سەبارەت بەم هەلبەستانە ئەم داستانە دەگیڕێتەو: جاری عەبدوڵلای کۆری رەواحە لەگەڵ کەنیزەکیکی خۆیدا دروست دەبی، ژنەکە ی لەو کاتەدا لەسەر ئەو حالە دەبینی، وە بە عەبدوڵلا دەلئ: من تۆم بینی لەگەڵ کەنیزەکەتدا دروست بووی ئەویش حاشای لئ دەکاو دەلئ: شتی وام نەکردوو، ژنەکەیشی دەلئ: دە ی ئەگەر وایەو لەشت پاکەو لەشت بیس نییە، دەفەرموو ئەندازمیی قورئانم بۆ بخوینە، هەتا باومرێت پئ بکەم، کەشتی وات نەکردوو، عەبدوڵلایش ئەم شیعرانە دەلئ:

ژنەکەیشی سەرسام دەبی و دەلئ: (لەبەر ئەوە ی باومرێم هەیه بەخودا، وای ئەوە ی کەبەچاوی خۆم دیم بەدرۆی دەزانم!)

عەبدوڵلا لەپاشتر پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) لەم چیرۆکە ئاگادار دەکا، پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بی) هەلۆیستی عەبدوڵلای پئ خۆش دەبی وەها پئ دەکەنئ کاکیلەکانی دەر دەکەون! (فەرمایشتی عەسقەلانی تەواو بوو).

لەم چیرۆکەو دەر دەکەوی: مرؤف دروستە بۆی بەفیلل رەوا، بەحیلە شەری و شتی وا، خۆی لەهەلۆیستی شلوق رزگار بکات، هەتا لەدادگا دەتوانئ شوینەونی (تورپە) بکاو سویند لەسەر شتی بخوات و مەبەستی شتی تر بی، بەمەر جئ مەبەستی خزمەتی راست و دروستی بی، بەتایبەتی دەستە ی

پارێزمران لەم لایەنەو دەتوانن ئەم داستانە بکەن بەسەر مەشق، بەتایبەتی تر کە کاتی کەسێ بیهوێ گومانباری، بەمەھانەیی، بەشوبەھەیی لەحەدیێکی شەری رزگار بکات.

عەبدوللای کۆری رەواحە (رەزای خوای لێ بێ) ئەنصارییە، خەزەرەجییە، کەسناو (کونیە) ی ئەبو موحەممەد، لەخزمت پیغەمبەردا نامادە ی بەدرو ئوحدو حودەبیبەو خەندەقو عەمرەتولقەضاو ھەموو جەنگەکانی تری پیغەمبەر بوو، ھەتا غەزای مۆتە، کە لەسالی ھەشتی کۆچیدا لەشام رووی داو، لەم غەزایدا یەکی بوو لەسەر لەشکرەکان کە شەھید کران، نەوێ لەپاش بەجی نەماو، یەکی بوو لەنەقیبەکانی پەیمانی شەوی عەقەبە، یەکی بوو لەنووسەرەکانی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەپەیمانی موناخاتدا پیغەمبەر کردی بەبرای میقداد، ئەم مژدە ی سەرکەوتنە مەزنەکە ی بردووە بۆ مەدینە، ھەمیشە یەکەم کەس بوو لەلەشکری ئیسلام کە دەرەچوو بۆ غەزا، وە دوایین کەس بوو کە دەگەراییو. جاری پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەگەڵ سیی سواردا ناردی بۆسەر ئوسەیدی کۆری رەقراقی جوولەکە، کە لەخەیبەر بوو، کوشتیان و گەرانیو.

عەبدوللای شاعیریکی جوانی خۆش دەست بوو، جاری خۆشە ویست (دروودی خودای لەسەر بێ) پێی فەرموو: ئادە ی شیعیریکی سەرپێ یی (ارتجالی) کە زادە ی ئەم کاتە بێ بلی، کە خۆم چاوم لێت بێ) جا یەکسەر لەجیگە ی خۆی راستەو بوو، بەبێ راوێستان فەرمووی (بسیط):

إني تفرست فيك الخير أعرفه
والله أعلم أن ماخاني البصر
أنت النبي ومن يحرم شفاعته
يوم الحساب لقد أزرى به القدر

فثبت الله ما آتاك من حسن
تثبيت موسى، ونصرا كالذي نصروا

واته: بهفیراسهت، بهنووری ئیمان ههست دهکهم کهبیت و فهپ لهتۆ
دهرباری، بهباشی ئهمه دهزانم، خودا دهزانی کهمن لهم بۆ چوونهما بهههله
نهچووم، تۆ پیغه مبه ریکی وای، ئهوهی لهقیامهتا لهتکاو شهفاعهتی تۆ
نائومید بۆ، ئهوه چاره رهشی قیامهت خۆیهتی، خودا ئهوه دینه جوانه
که به تۆدا ناردوو یهتی دامه زراوی بفرموی، وهک چۆن لهسهردهمی خۆیا
ئایینی مووسای دامه زراندا لهولادتدا، وه پیرۆزییهکی وهک پیرۆزی و
سهرکهوتنی ئهوانت پێ خهلات بفرموی. پیغه مبه ریش (دروودی خودی لهسهر بێ) پێ ی
دفرموی: (ئهی کورپی رهواحه! خودا تۆیش لهسهر حهق راگیر بکا).

لهعهمه رهتول قهضادا ئیبنو رهواحه لهبهردهم مهوکیبی ههزهرتهوه
تهشریفی دهرۆیشتو ئهم سروودهی دهخویندهوه (رهجهز):

خلوا بني الكفار عن سبيله اليوم نضربکم علی تنزله
ضربا یزیلُ الھام عن مقيله ویذهل الخلیل عن خلیله

ئیمامی عومه ریش (همزای خوی لێ بێ) پێی دفرموی: (ئهوه چۆن ههلهی وا
دهکهی ئهی ئیبنو رهواحه! لهخاکی بهست (ههردم) ی خودادا لهخزمهت
ههزهرهتا، شیعرا دهخوینیتهوه؟! پیغه مبه ریش (دروودی خودی لهسهر بێ) دفرموی:
(ئهی عومهرا! وازی ئی بیینه با شیعرهکانی بخوینیتهوه، بهو کهسه کهگیانی
منی بهدهسه، قسهکانی ئهم لهشیرو تیر چاکتر کاریان ئی دهکا).

لهغهزایهکا لهخزمهت پیغه مبه ردا، هاوڕێیان ههموویان لهتاو گهرمای زۆر
ههموو دهستیان دانا بوو لهسهر سهریان، کهسیان بهپۆزوو نهبوون، بیجگه له
پیغه مبه رو ئیبنو رهواحه.

ئیبینو عەبدولبەر (رمزی خوی لی بن) لە ئیستیعبا دەفەر موی: چیرۆکەکی ئیبینو رەواحە و ژنەکی و کەنیزە کەکی بەناوبانگە، لەچەند روویەکی ساغەو و خۆمان گیراومانەتەو، کە ئاواپە: ئیبینو رەواحە شەوێ دەرپواتە لای کەنیزە کەکی، ژنەکی پێی دەرانی و لەسەر ئەو سەر زەنشتی دەکا، ئەویش حاشای لی دەکا، ژنە کەیش دەلی: من بەچاوی خۆم ئەو دەم بینی دەی ئەگەر راست دەکی دروست نەبووی لەگەڵیدا، فەرموو هەنێ قورئان بخوینە، چوونکە بۆ لەشپیس دروست نییە کە قورئان بخوینێ؟ ئیبینو رەواحەیش دەفەر موی (وافر):

شهدت بأن وعد الله حق وأن النار مثوى الكافرينا
وأن العرش فوق الماء حق وفوق العرش رب العالمينا
وتحملة ملائكة غلاظ ملائكة الإله موسميناً

ژنە کەیشی دەلی: (باوەرم بەخودا کردوو چاوی خۆم بەدرۆ خستەو!) چونکە ژنەکی قورئانی نەخویند بوو، وە قورئانی لەبەر نەبوو

۵۷۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ بِيَدِي قِطْعَةً إِسْتَبْرَقَ فَكَأَنِّي لَا أُرِيدُ مَكَانًا مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ إِلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنَّ اثْنَيْنِ أَتَيَانِي أَرَادَا أَنْ يَذْهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَتَلَقَاهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لَمْ تُرْغِ خَلِيًّا عَنْهُ (الْحَدِيثُ ۱۱۵۶) فَقَصْتُ حَفْصَةً عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى رُؤْيَايَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعَمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ) (الْحَدِيثُ ۱۱۵۷). (۵۱۶)

لەتاجدا لەبەرگی پێنجەمی کوردیە کەدا، لە لاپەلاڕە (۱۳۰) دا، ئەم فەرموودەیە ئاواپە: ئیبینو عومەر (رمزی خوی لی بن) فەرمووی: بەسەرینی پێغەمبەر

(دروودی خودای لسمبر بڼ) نه گهر پیاوړی خه و نیکی بدی بایه دهی گپړایه وه بۆ پیغه مېهر (دروودی خودای لسمبر بڼ) منیش به عه زړه ته وه بووم تا خه ونی ببینم هه تا بی گپړمه وه بۆ، له و سهرده مه دا من هه زړه کار بووم، جه هیلیکی ره بهن بووم، ژنم نه بوو، له مزگه وت ده خه وتم، جارئ له خه و ما دیم وا دوو فریشته وهك بمگرنو بمبهن بۆ دۆزه خ وا بوو، ناگره كهش وهك بیرى له ناو ده وه لچنراو ناوا هه لچنراو بوو، هه روا دوو شاخه ی هه بوو، وهكى دوو شاخه ی چه رخی سهر بیر، چه ند كه سیکی تیادا بوون ناسیمنه وه، نیتړ دهستم کرد به گوتنی په نا ده گرم به خودا له زیانی ناگر، جا له م کاته دا دوو فریشته كه گه یشتن به فریشته یه کی تر، فریشته تازده كه پئی گوتم: ترست نه بئ (وه به وانیشى فهرموو: وازم ئی بهینن) له پاشا ئه م خه ونه م گپړایه وه بۆ چه فصه ی خوشكم، كه هاوسه ری چه زرم ت بوو، چه فصه یش دهی گپړایته وه بۆ پیغه مېهر (دروودی خودای لسمبر بڼ) ده فهرموئ: (عه بدوللای پیاوړی چاكه، بریا - شه ونو یژى ده كړدا) سالى كورې عه بدوللای كورې عومهر (رمزای خودایان لڼ بڼ) دهی فهرموو: نیتړ له وده و عه بدوللای باوكم به شه و نه ختیک نه بئ نه ده دنووست، هه ر خه ریکی شه ونو یژ بووا) (ریاض/ ۳/ ۴/ ۸۸۲).

پایانی

مامؤستای عه سقه لانی (رمه منى خوى ئى بڼ) ده فهرموئ: باسه گانی شه ونو یژ (تهجد) و ئه و باسانه ی تر كه وان له گه لیا - مه به ست: هه تا باسى (التطوع بعد المكتوبة) یه - شه ست و شه ش فهرمووده یان له خو گرتووه، دوازه دیان رښته كرتاون (واته: موعه لله قن: بئ رشتن) ئه وانی تریان په یوه ستن واته: (مه وصولن) چلو سییان یا له م باسه دا یا له باسه گانی پی شیه وه دووباره بوونه ته وه، پوخته كه یان (۶۶- ۴۳= ۲۳) بیست و سئ فهرمووده یه، (هه ر بیست و سئ كه یان له ته جریده كه دا هه ن، له ژماره - ۵۵۸ هه تا ۵۸۰) موسلیمیش رمزای خواى ئى بئ هه موویانی گپړاوده ته وه بیجگه له مانه یان:

۱- (۱۱۳۹ فتح. له ته جریده که دا نییه)

۲- (۵۶۹ ت = ۱۱۴۱ ف)

۳- (۱۱۴۳ ف. له ته جریده که دا نییه چونکه به ته واوی دی)

۴- نهو ته علیقه یه که وا له پېش فهرمووده ژماره (۱۱۴۶) دوه له فته تحولباریدا، له ته جریده که دا نییه، چونکه ته علیقه کانی بوخاری له ته جریدی بوخاریدا نین.

۵- (۵۷۷ ت = ۱۱۵۴ ف)

۶- (۵۷۸ ت = ۱۱۵۵ ف)

۷- (۵۸۰ = ۱۱۶۶ ف. له ته جریده که دا له سهرتای یه که م باسی دوا نه م باسه ی ژیر دسمانه). عه سقه لانی ده شفه رموی: هه روا دمبیستراو (نه شهر) ی صه حابه و تابیعیشی تیا دایه. که واته: کوی فهرمووده کان و بیستراوه کان ده که نه (۱۰۶۶ = ۷۶) له م حه فتاو شه شه بیست و سیانیا ن له ته جریده که دا هاتوون. چونکه دوو باره و ته علیق و نه شهر له ته جریده که دا نین، دوو باره له یه که شوین دنووسری، مه گهر چوئها.

تیبینی:

به پېی نهو ژماره دانانه ی که له م نوسخه تازانه دابؤ فته تحولباری کراوه، له لایه ن (محمد فؤاد عبدالباقي و هاوړیکانیه وه - چاپی یه که م ۱۴۰۷ ک - ۱۹۸۶ ز - قاهره) گه لی له باسه کان ژماره کانیا ن ته واو دمرناچی. نه وده تا له م باسه دا کوی فهرمووده و نه شهر و ته علیقه کان ده که نه (۷۶) که چی نه وان ژماره یان به (۵۲) په نجاو دوو داناوه، نه گهر ژماره ته نیا بؤ فهرمووده کانیش دابنری ده که نه (۵۴) نه که (۵۲) له لایه کی تریشه وه هه ندی فهرمووده ی نه م باسه هه یه عه سقه لانی به یه که فهرمووده ی داناوه، که چی نه وان دوو ژماره یان بؤ داناوه،

وہک ژماره (۱۱۲۱، ۱۱۲۲) کہ پی‌شہوا بوخاری بہدوو رشتہ گیراویہ تہوہ،
لہعہ بدوللای کوپی موحمہ مہدو لہمہ حموودی کوپی غہیلانہوہ، وہ
عہسقلانی لہتہنبیہکے کی کوتایی رافہی ئەم فہرموودہیہدا دہفہرموی: ()
مہتنی ئەم فہرموودہیہ، سیاقہکے کی بہپی لہفضی مہحموودہ، سیاقی
عہبدوللای بۆ ئەم مہتنہ لہدواوہ لہتہعیردا دی). کہتہماشای تہرقیمی
عومہدہتولقارئیش دہکے کی (دار احیاء تراث العربی) بۆ ئەم قہدەرہ (۴۵)
ژمارہیان داناوہ لہژمارہ (۱۵۰ - ۱۹۴) بہپی ی بۆ چوونی بہندہ دہبی
لہتہرقیمی فہرموودہکانی صہحیحی بوخاریدا، چہن خالی رہچاو بکری:

- ۱- ئەطرافی حەدیثەکە. ۲- بۆچوونی خاوەن شەرحەکە، سەبارەت بە
مەتنەکە کە سەرپاسە، یا حەدیثە، مەوصوولە یا موعەللەقە، یا ئەشەرە. ۳-
بەتایبەتی لہتہرقیمی فہتحوولباریدا.

بسم الله الرحمن الرحيم

يا حي يا رحمان يا رحيم حقق لنا الآمال يا كريم!

(۲۶) باسەکانی نوێزی سووننەت

(نوێزی سووننەت دوو رکات دوو رکات سووننەتە)

۵۸۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ
يَقُولُ إِذَا هُمْ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي
أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا
أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي
فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ
بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ

قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ
ثُمَّ أَرْضَنِي قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ). (الحديث - ۱۱۶۶ - طرفاه في: ۶۳۸۲، ۷۳۹۰). (۵۱۷)

جابیری کوپی عہدوللا (ہجری خودمان لہ) فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خودی لہسر ہ) دستووری وابوو، بؤ ھہموو کارو فرمانی، فیری نیستیخارہ (داوای نیشاندانی خیر)ی دہکردین، وەك چؤن فیری سوورہتہکانی قورئانی دہکردین، دمیفہرموو: (ٲہگہر یہکیکتان نیازی کاریکی ھہبوو، وە نہیدہزانی باشہ یا خرابہ، با لہپیشا دوو رکات نویژی سوننہت بکا، بلی: اللہمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَغْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي: یا فہرمووی: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضَنِي بہ:

نہی خودایہ! داوات لی دہکم کہ بہعیلمو زانستی خؤت و دہسہلات و تہوانایی خؤت چاکہو خیرم نیشان بدہو نہوہی باشہ بؤم زالم بکہ بہسہر کردنیا، وەداوای بہشو بارہو بہخششی گہورہی خؤت لی دہکم، چونکہ تؤتوانای ھہموو شتیکت ھہیہو، من بی دہسہلاتم و تہوانام نییہ، وەتؤ ھہمووشت دہزانی و من نازانم، وەھہرخؤت توانو زانای بہھہموو نہینی و ناشکرایہك، پەروردگارم! تؤدہزانی نہگہر نہم کارہ باشہ بؤم، باشہ بؤدین و ئاینم، باشہ بؤزیانم و بؤ سہرئہنجامی کارم).

یافہرمووی: باشہ بؤنیستام و باشہ بؤ پاشہرؤژم، نہوا لہچارہمی بنوسہو ئاسانی بکہبؤم و لہپاشیشا پیت و بہرہکەتی تیبخہبؤم، وەتؤ دہزانی نہگہر نہم ئیشہ خرابہ بؤم، خرابہ بؤدین و ئاینم و خرابہ بؤگوزمانم و بؤ

سەرئەنجامی کارم، یافەرموی: خراپە بۆئیستام و پاشەپۆژم، ئەو لەمن لادەومنیش لەئەولادە، وەچی چاکە ئەوەم لەچارەبنوسە، لەپاشاپازیم بکە پێی!).

پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (وەناوی نیازەکەیشی بەیانی). واتە: لەویدا کەدەلێی: تۆدەزانی ئەم کارە... بلی: ... ئەم کارە کەژن هێنانە، یاخانوکپینە، یائەمەییە، یائەوہییە، باشە بۆمن ... تا دواوی. (تاج/۱/۵۱۰-ب/د/ت/ن).

سەرەوکاری دوورکاتە سوننەتەکە ی پێش نوێزی بەیانی

۵۸۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ التَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُداً عَلَى رَكْعَتِي الْفَجْرِ. (الحديث: ۱۱۶۳). (۵۱۸)

عائیشە (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هیچ سونە تێکی تری وەک دوورکاتە سوننەتەکە ی پێش نوێزی بەیانی ئاوابەباشی سەرەوکاری نەدەکرد! . (ت/۱/۳۰۶-ش/د).

چی لە دوو رکاتە سوننەتەکە ی بەیانییدا دەخوێنێ

۵۸۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَفِّفُ الرُّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ هَلْ قَرَأَ بِأَمِّ الْكِتَابِ. (الحديث: ۱۱۶۵). (۵۱۹)

(۵۸۸) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب ركعتي سنة الفجر، رقم: ۷۲۴.

(۵۱۹) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب ركعتي سنة الفجر

رقم: ۷۲۴- المترجمه.

عائشه (همزی خوی لب بی) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لمسر بی) تہوہندہ بہگورجی دوورکاتہ سوننہ تہکھی پپیش نویژی بهیانی دہکرد، تہانہت لہدلی خوّمہوہ دہم گوت: چوّن فریای خویندنی فاتحہ دہکھوئ! (ت/۱/۳۰۶-ش/د/ن).

کردنی نویژی چیشتہنگاو لہ مالہوہ (لہ ناوایی دا)

۵۸۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ، لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ: صَوْمٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَصَلَاةُ الضَّحَى، وَتَوَمُّ عَلَى وَثْرٍ.

تہبوو ہورہیرہ (همزی خوی لب بی) فہرمووی: دؤستی نازیزم پیغہ مبہری خوشہویستم (دروودی خودای لمسر بی) تہم سی نامؤزگاریہی کردوم، ہہتا دہمرم تہرکیان ناکہم: لہہہموو مانگی سی رۆژ بہرۆزوو دہبم، وہہہموو رۆژی بہلایہنی کہمہوہ دوورکات نویژی چیشتہنگاو بکھم، وہہہموو شہوئ لہپپیش خہوتندا نویژی وہتر بکھم. (ت/۱/۴۸۵-ش/د/ن). (الحديث: ۱۱۷۶ فتح الباري). (۵۲۰)

کردنی دوورکات نویژی سوننہتی پپیش نیوہرؤ

۵۸۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْعَدَاةِ. (الحديث: ۱۱۸۲). (۵۲۱)

عائشه (همزی خوی لب بی) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لمسر بی) ہہرگیز تہم نویژہ سوننہتانہی تہرک نہدہکرد: چوار رکات لہپپیش نویژی نیوہرؤوہ دوورکاتیش لہپپیش نویژی بہیانہوہ. (ت/۱-ش/د/ن).

(۵۲۰) اخرجہ مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب صلاة الضحى.. رقم: ۷۲۱.

(۵۲۱) بروانہ (مسلم: صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز النافلة قائما وقاعدا، رقم: ۷۳۰).

نویژی سووننه تی پیش شیوان

۵۸۵- عَبْدُ اللَّهِ الْمُزْنِيُّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ قَالَ: فِي الثَّالِثَةِ: (لِمَنْ شَاءَ) كَرَاهِيَةً أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً. (الحديث: ۱۱۸۳- طرفه في: ۷۳۶۸). (۵۲۲)

عبداللای موزهنی (رمزی خوی لب بن) له پیغهمبه ره وه ده فهرموئ: (دروودی خوندی لفسر یئ) (دوورکات نویژی سووننه ت، له پیش نویژی شیوانه وه بکه ن) له سه ری جاری سیهه ما فهرمووی: (نه مه بو که سیکه نارمزوی کردنی نه م نویژه سووننه ته ی هه بیئ). پیغهمبه ر (دروودی خوندی لفسر یئ) بو یه وای فهرموو، نه وه کو مه ردووم بیکه ن به ده ستورو وایزانن که ده بیئ هه ر بکری.

پیوستی سەرە باسەکان

بابەت

لەپەرە

- ۵ پێشەکی
- ۱۳ ۱- باسی ئەوێ سەرووش (وێجی) چۆن چۆنی دەستی بەهاتن کرد بۆ پێغەمبەری خوا،
..... جەزەلەتی موحەممەد (د.خ)
- ۳۳ ۲- نامەی پێروا (کتاب الایمان)
- ۳۴ باسی کاروبارەکانی باوەڕ
- ۳۶ کام موسوڵمانە زۆر باشە
- ۳۷ خۆراک بەخشین بەشیکی لەئێسلام
- ۳۷ بەشیکی لەئیمان جی بۆخۆی پێخۆشبێ بۆ برای موسوڵمانیشی پێی خوشبێ
- ۳۸ باسی خوشەویستی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەباوەڕ
- ۳۹ باسی چێژی شیری بـاوەڕ
- ۴۰ باسی نیشانی باوەڕ حویی ئەنصارە
- ۴۲ باسی: بەشیکی لە ئایینداری ئەگەر لەدەست ئازاوە ڕاکە
- ۴۴ باسی: پێغەمبەر لەهەموو کەسێ زیاتر لەخوا دەترسێ
- ۴۴ باسی باوەڕ بەهێز و بێ هێزی هەیە
- ۴۷ شەرم و حیا بەشیکی لەئیمان و باوەڕ بەخوا
- ۴۸ ئەوێ شاھەتمان بەیئێ و نوێژ بکا و زکات بدا سەرو سامانی پارێزراون
- ۴۹ باسی: هەندێ دەفەر موون ئیمان کردەوێ
- ۵۰ کاتی ئێسلام لەسەر واتای راستەقینە نەبێ
- ۵۲ کفر تا کفر فەرقی هەیە
- ۵۳ کەس بەکردنی تاوانەکانی سەردەمی ئەفامی کافرنابێ جگە لەشیرک و کوفر
- ۵۴ باسی: صولح لەنیوان موسوڵماناندا
- ۵۵ باسی: زولم تا زولم جیاوازی هەیە
- ۵۸ باسی: نیشانی مرۆی ناپاک (موناڤیق)
- ۵۹ کردنی تەراویح لەشەوی لیلە القدر دا نیشانی ئیمانە
- ۶۰ باسی: غەزا کردن لەباوەڕ
- ۶۱ باسی: شەونوێژی ڕەمەزان نیشانی باوەڕی ساخە
- ۶۲ باسی: نوێژ لەئیمانە
- ۶۵ باسی بەجوانی موسوڵمان بوون
- ۶۶ باسی باشترین ئایینداری

- ۶۸ باومې زيادو كهم دمكا
- ۷۱ باسى: زمكات له ئىسلامه
- ۷۳ باسى: شوپن كهوتنى تهرم له باومېره
- ۷۶ باسى هاتنى جوهرائيل بولاي پيغهمبر بۇ روونكر دنه وهى ئيمان و ئىسلام و ئىحسان
- ۷۸ باسى: كهسى ئايپنى خوى له نهنگ بپاريژى
- ۸۱ دانى پينج يهك له باومېره
- ۸۴ باسى: كرده وه ههيه به وهى نياز وهه دىبى به صه دمه
- ۸۵ ۳) نامه ي زانين (كتاب العلم)
- ۸۹ باسى به خشى زانين
- ۹۱ باسى: دانىشتن لهو شوپنه دا كه ريزى كۆر كه كۆتايى دئ
- ۱۴۴ ۴) نامه ي ده ستونوژ
- ۱۶۶ باسى: بهر ماوهى سهگ و شوپن پاي له ناو مزكه و تا
- ۲۰۸ ۵) نامه ي خوشوردن (غوسل)
- ۲۲۰ ۶) نامه ي بيتويزى (كتاب الحيض)
- ۲۳۴ ۷) نامه ي تهيه مموم (كتاب التيمم)
- ۲۴۵ ۸) نامه ي نويز (كتاب الصلاة)
- ۲۵۱ ۹) چند باسيكى نويز به جل و بهر كه وه (أبواب الصلاة في الثياب)
- ۲۷۴ ۱۰) باسه كانى رووكه (أبواب القبلة)
- ۲۸۰ ۱۱) باسه كانى مزكه وت (أبواب المساجد)
- ۲۲۳ ۱۲) باسه كانى بهر به ست (سوتره) نويز كهر
- ۲۳۲ ۱۳) نامه ي كانه كانى نويز (كتاب مواقيت الصلاة)
- ۳۶۰ نويزى قهزا به جه ماعت ده كرى
- ۳۶۱ باسى قهزاي نويزى له بير چوو
- ۳۶۳ باسى گو فتوگو له باش نويزى خه وتنان
- ۳۶۹ ۱۴) نامه ي بانگ (كتاب الأذان)
- ۳۸۲ ۱۵) نامه ي جه ماعت و پيشنويزى (كتاب الجماعة والإمامة)
- ۴۱۱ ۱۶) نامه ي چوئييتى نويز (كتاب صفة الصلاة)
- ۴۶۵ ۱۷- نامه ي ههينى (كتاب الجمعة)
- ۴۶۵ نويزى ههينى فهرزه
- ۴۶۶ خو بوئخوش كردن بۇ ههينى
- ۴۶۶ باسى كه ورمى ههينى (فضل الجمعة)

- ۴۶۷ رۆندان لەسەر و پەش
- ۴۷۴ سیواک کردنی پۆزی ھەینی
- ۴۷۵ لەنویژی بەیانی پۆزی ھەینی دا چی سوننەتە بخویندرێت
- ۴۷۵ باسی کردنی ھەینی لەگوندو شاردا
- ۴۷۶ ئەگەر کەسێ نەچێ بۆ نوێزی ھەینی ئایا خۆشۆردنی لەسەر وەک ژن و منال
- ۴۷۷ لە ماوەی چەندەو دەبێ بچن بۆ نوێزی ھەینی ..
- ۴۷۸ کاتی کردنی نوێزی ھەینی
- ۴۷۹ لەقرچە ی گەرمادا، کاتی نوێزی ھەینی کەبە؟
- ۴۷۹ باسی پۆیشتن بۆ نوێزی ھەینی ..تاد
- ۴۸۰ دروست نیە کەسێک کەسێکی تر ھەلبەستێ و خۆی لە جینگەکی دابنیشێ
- ۴۸۱ بانگی پۆزی ھەینی
- ۴۸۱ یەك بانگیبۆ بانگ دەفەرموێ
- ۴۸۲ بۆنۆیژ لەسەر دوانگە، کەگوێی لەبانگ بوو وەلامی دەسەنیتەو
- ۴۸۳ واپەسەندە وتار لەسەر دوانگە بەدرا
- ۴۸۵ وتار دەبێ بەپێتوھ بێ
- ۴۸۵ واباشە لەوتارا لەپاش ستایش، وتار خوێن بئێ! اما بعد
- ۴۹۰ نوێزی دیاری مژگەوت لەکاتی وتارا
- ۴۹۲ داوا یاران لەوتاری نوێزی ھەینی دا
- ۵۰۰ ۱۸-باسەکانی نوێزی ترس (أَبواب صلاة الخوف)
- ۵۰۳ ۱۹-نامەی ھەردوو جەننەکان (کتاب العیدین)
- ۵۰۳ باسی یاری کردن لەجەژندا بەقەلغان و نێزە
- ۵۰۴ پۆزی جەژنی رەمەزان، شتێ بخوا، ئەوسا بپروا بۆنۆیژی جەژن
- ۵۰۵ سوننەتی ھەردوو جەژن بۆ موسوڵمانان
- ۵۰۵ باسی شت خواردن لەپۆزی جەژنی قورباندا
- ۵۰۷ چون بۆ نوێژ گاکە بەبێ دوانگە
- ۵۰۹ چوون بۆنۆیژی جەژن بەبێ یابەسواری، وتار لەپێش نوێژەکەدا، بانگ و قامەت
..... ناکرێن بۆ نوێزی جەژن
- ۵۱۰ گەورەیی خێری کردەوێ جاگە لەجوار پۆزە ی جەژنی قوربانان
- ۵۱۱ قوربانان کردن لەپۆزی جەژندا
- ۵۱۱ رێگۆڕکی لەکاتی گەرانەوھ لەنۆیژی جەژن

- ۵۱۱ کهسئ نوپژی جهژنی جوو دوورکات نوپژ دهکا
- ۵۱۴ ۲۰- نامه‌ی نوپژی وه‌تر (کتاب الوتر)
- ۵۱۴ باسه‌کانی وه‌تر
- ۵۱۵ باسی کاته‌کانی کردنی وه‌تر
- ۵۱۵ با وه‌تر بکا به‌دواترین نوپژی شه‌وی
- ۵۱۶ وه‌تر کردن به‌سواری ولاخ
- ۵۱۶ خویندنی قونووت له‌به‌رو دواي روکووع
- ۵۱۹ ۲۱- نوپژه بارانه (صلاة الاستسقاء)
- ۵۲۲ له‌کاتی په‌شه سال و بیج بارانیدا مه‌ردوم داوای پارانه‌وه له‌پیش‌نوپژ بؤ باران ده‌که‌ن
- ۵۲۴ کردنی نوپژه بارانه له‌مزگه‌وتیکا جومعه‌و جه‌ماعه‌تی تیا بکری
- ۵۲۵ قورئان خویندن له‌نوپژه بارانه‌دا به‌ده‌نگی به‌رزه
- ۵۲۶ گووته‌ی کاتی بارینی باران
- ۵۲۶ کاتی با هه‌ل ده‌کا
- ۵۲۷ فه‌رمووده‌که‌ی (نصرت بالصبا)
- ۵۲۷ باسی بوومه له‌رزه و نایات
- ۵۲۸ خوا نه‌بیج که‌س نازانی باران که‌ی ده‌بارئ
- ۵۳۴ ۲۲) نامه‌ی خور گیران و مانگ گیران - کتاب الکسوف
- ۵۳۴ نوپژی خور گیران
- ۵۳۵ باسی خیر کردن له‌خور گیراندا
- ۵۳۷ بانگه‌وازی نوپژی خورگیران
- ۵۳۷ په‌نا به‌خوا گرتن له‌سزای گۆر له‌خورگیران
- ۵۳۹ کردنی نوپژی خور گیران به‌کۆمه‌لی
- ۵۴۱ به‌نده نازاد کردن له‌خور گیران
- ۵۴۱ باسی یادی خودا له‌خور گیران
- ۵۴۲ له‌نوپژی خورگیران و مانگ گیران به‌ده‌نگی به‌رز قورئان ده‌خوینری
- ۵۴۵ ۲۳) نامه‌ی کوپ‌نووشی قورئانخویندن (کتاب سجود القرآن)
- ۵۴۸ ۲۴) باسه‌کانی کورت کردنه‌وه‌ی نوپژ (أبواب تقصير الصلاة)
- ۵۵۱ له‌سه‌فه‌ردا نوپژی شیوان کورت ناکریته‌وه
- ۵۵۲ باسی کردن نوپژی سوننه‌ت به‌سواری ولاخ بارووشی له‌پرووگه‌نه‌بیج
- ۵۵۲ کردن نوپژی سوننه‌ت به‌سواری گۆیدریژ
- ۵۵۹ نه‌کردنی نوپژه سوننه‌ته‌کانی پاش و پی‌ش فه‌رمزماکان

۵۵۹ نوڤـڙى سـوونـهت لهـسـمهـفـرا
 ۵۶۰ کۆکړدنه وهى نوږږى شږوان و خه وئان لهسهمفردا
 ۵۶۱ کردنى نوږږ لهسهرلا
 ۵۶۱ کردنى نوږږه ندىكى به دانيشتنه وه و هه ندىكى به پږوه
 ۵۶۳ ۲۵) باسه کانى شهو نوږږ (ابواب التهميد)
 ۵۶۴ باسى گهورمى شهو نوږږ
 ۵۶۶ نه کردنى شهو نوږږ له بهر نه خوږى
 ۵۶۶ هاندانى كه سوکار لهسهر شهو نوږږ
 ۵۷۰ شهو نوږږى پږغه مېهر (درودى خواى لهسهر بږ)
 ۵۷۱ خه وئنى بهره بهيان
 ۵۷۲ باسى راوستانى دوورو درږږ له شهو نوږږدا
 ۵۷۳ شهو نوږږى پږغه مېهر (درودى خوداى لهسهر بږ) چهن رگات بوو
 ۵۷۴ شهيتان سږ گړږ ددها له پشته سهرى كه سږ شهو نوږږنه كا
 ۵۷۶ هه روا شهيتان گمږږ دهكاته ناوگوږچكهى
 ۵۷۶ باسى نزاو نوږږ له كۆتايى شهو وه
 ۵۷۷ باسى كه سږ لهسهرماتى شهو وه بخه وئ و كۆتايى شهو به خواهرستى ناوهدان بكاته وه
 ۵۷۸ باسى شهو نوږږى پږغه مېهر (درودى خوداى لهسهر بږ) له مانگى رهمهزان و
 له مانگه كانى ترى سال دا
 ۵۸۰ بار له خو قورس كردن له پهرستش و خواهرستيدا باش نږيه
 ۵۸۱ كه سږ شهو نوږږ بكاو له پاش خوو پږو مگرتن وازى ئ بږږږ، كارىكى ناباش و مكروه دمكات .
 ۵۸۱ باسى بههرى كه سږ بمشهو بهدم يادى خداوه لهخه و خهبرى بږته وه نوږږ بكات
 ۵۹۰ ۲۶) باسه كانى نوږږى سووننهت
 ۵۹۰ نوږږى سووننهت دوو رگات دوو رگات سووننهت
 ۵۹۲ سهرموكارى دوو رگاته سووننهت كهى پږش نوږږى بهيانى
 ۵۹۲ چى له دوو رگاته سووننهت كهى بهيانيدا ده خوږږږ
 ۵۹۳ کردنى نوږږى چږشته نكاو له مالمه وه (له ناواى دا)
 ۵۹۳ کردنى دوو رگات نوږږى سووننهت پږش نيوهرږ
 ۵۹۴ نوږږى سووننهت پږش شږوان
 ۵۹۵ بږرستى سهره باسه كان